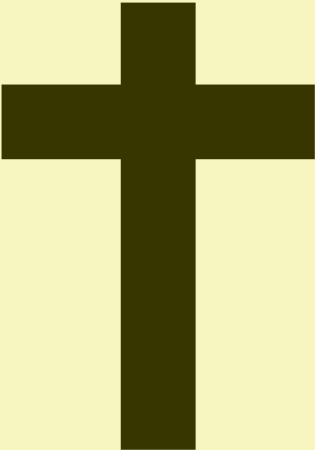

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tɔ̀ / Nanbí Sedó Jôesiví

Tun

New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tʼu / Nanbí Sedó Jôesiví Tun

New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tewa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tʼu (San Juan)/ Nanbí Sedó Jôesiví Tun (Santa Clara)

Copyright Information

© 2012, Bible League International. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tewa (USA)

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
f775bf1b-8c8a-5c5e-9288-3b9b00387997

Contents

MARK	1
LUKE	35
JOHN	94
ACTS	137
ROMANS	195
PHILIPPIANS	223
1 THESSALONIANS	230
2 THESSALONIANS	236
1 TIMOTHY	240
2 TIMOTHY	249
TITUS	255
PHILEMON	258
JAMES	260
1 PETER	268
1 JOHN	276
2 JOHN	283
3 JOHN	284

I Híwó'di Tun Jesus Christ-Vĩ'gedi Mark Ita'nandi'

John i' p'ó'p'oekandi'di Jôesivi tun in t'owa ovâytunphadende'

¹ Nă'i-ân namuu i' híwó'di tun Jesus-vĩ'gedi, i-á namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, i'ba Jôesi Tádáví ay ûnmuu.

² Hăn'oe Jôesi Tádáví tukhe'bi', Isaiah gin nakháwă'i', ita'nan háa Jôesi Tádá iví ay itu'annin, ginnân:

³ Ót'ôeyanbe, naví t'ôepa'aa'i' uví páadé wînsankhâymáa.

I'dân ugí' in p'ôe wônkhây'amí.

Oe ahkon deedi i' t'ôepa'aa'i' ûntuhkwintúuní,

"In p'ôe binkhây'an i' shánkí natsonji'igí'.

Hă'i p'ôe'ây-á wá' igí' binta'ge'an."

⁴ John i' p'ó'p'oekandi-ân i' t'ôepa'aa'i' namuu. Oe ahkon deedi Jôesivi tun in t'owa ovây't'ôekanhondi ovây'tumáa, "Unbí t'aywó'di binjoe'an, hedânho Jôesi Tádádí wovây'owóje-jé-ídí, ihaydânho naadi wâyp'ó'p'oe'amí." ⁵ Hedi hânho báyéki t'owa Judea nangewin hedá Jerusalem bú'windá ee naji' iwepiye dimáa, hedi in to'wên dívít'aywó'dihăätsi'annin in Jordan p'o'k'ay iwe ovây'p'ó'p'oe'an.

⁶ John-bí aa kamăyo phódí ûnpa'an, hedá napújeba'áamuu, hedi khowí'dá hedá thaawăă áp'o ishaa'i-á ik'oe. ⁷ Hedi ginnân in t'owa ovây'tumáa: "Wí to'wí naví shánkí tsonan, hedânho Jôesi Tádádí wovây'owóje-jé-ídí, ihaydânho naadi wâyp'ó'p'oe'amíkhúu imáa'i naví tí'úugé napowagi'o, hedi naa ihay híwó'di wó'muupi dáy't'ăă-ídí iví anto wânbo dônma'p'ăădi-ídí. ⁸ Naadá p'oe'dida' wâyp'ó'p'oe'o', hewânbo i'dá i' Yă'dăa'i' P'oe'wăhăa wovâysankhâymáa wí p'ó'p'oekan waagibá."

Jesus óep'ó'p'oe'an

⁹ Ihayhăăbá Jesus oe Nazareth bú'dí napówá, Galilee nantaa búgedi, hedi in Jordan p'o'k'ay iwe John-di óep'ó'p'oe'an. ¹⁰ Hedi Jesus ee p'oe iwedí nats'anpee'ă ihaydi, makówá nakhuudeemändi i' Yă'dăa'i' P'oe'wăhăa wí k'o'wee waagibá nawândi imû', hedi iví'di isóge. ¹¹ Hedi wí tun makówádí napeedi ginnân natú: "Ū-á naví ay wísígi'i-ân unmuu. Hânho ũ'dí ohíhchan."

Penísendi ikhăăde Jesus óehíwóhpíkannamídi

¹² Ihaydi i' Yă'dăa'i' P'oe'wăhăađi Jesus ahkónupiye óeho'. ¹³ Jónántă (40) thaa iwe naji', hedi hânho i' Penísendi namuu'i' ikhăăde' óehíwóhpíkannamídi. Ihayhăădi wíyá to'wí i-áđí wína'ănpí, in ahkónuwin animáa hăăwênda'mân iwe diji', hewânbo in makówáwin t'ôepa'aa'i'indiho óekhăge'nan.

Jesus-di jónu paawó'in ovâytuhkănnan i-áđí dimú-ídí

¹⁴⁻¹⁵ John i' p'ó'p'oekandi' oe Judea óepansóge, hedi tí'úugéđi Jesus oe Galilee-piye namáa, Jôesi Tádáví híwó'di tun in t'owa ovây't'ôekanhondi. Ovây'tumáa, "Năă-ânho híwó' diwe naná, Jôesi Tádá nakhâymuu wovâysígi'hoenídí. Unbí t'aywó'di binjoe'an, hedá nă'i Jôesi Tádáví híwó'di tun bíwăyú."

¹⁶ Iwáy Galilee p'oekwí kíngé Jesus naphademän dihaydi, Simon-dá iví tí'úu Andrew-ádi dānpa'akanundedi ovānmû', indá paawó'in damuudi. ¹⁷ Hedi ovāntu'an, "Naa-ádi bákā'Ve. Nāā dānpaahónde', hewānbo naagi' dīnt'owahóeni'in wānhá'ámí." ¹⁸ Wesebo inbí pa'akanu'i dānjoe'andi i-ádi damāā.

¹⁹ Wíyá hây namāā ihaydi, James-ádi iví tí'úu John-dádi ovānmû', indá Zebedee-ví ây damuu. Inbí pa'akanu'i dānkodi'o' inbí kophé iwe. ²⁰ Hedi ovānmû'di ovāntu'an i-ádi damú-i'in, hedi inbí tádá Zebedee ee kophé iwe in t'ôe'indádi ovāyjo'e'andi i-ádi damāā.

Jesus-di wíyā'dāapi' p'oewāqhāq wí senbí'wedi óekhehpiye

²¹ Capernaum bú'ay dipowá, hedi i' kaykhanwówá thaa naná' dihaydi Hudíyoví méesate'ay ee Jesus nats'ú, hedi in t'owa ovāyhá'an. ²² Háa Jesus-di ovāyhá'o waa ovāyháa'an, gá in sená' in Hudíyoví khuu dāyhá'o'in dívíhée'an waagibá wí'ihée'anpídān, hewānbo i'dá ovāyhá'an ta'gendi itsonkhuumāa waagi.

²³ Ihaydibá wí sen i' méesate ee nats'ú, i-á wí yā'dāapi' p'oewāqhāqadi óemāa, hedi ituwínú, ²⁴ "Ánpí dí'an, u' Jesus Nazareth bú'wi'. Ti un'āā dít'ahāqanú-ídí gáhān? Naa dīnhanginná to'wí unmuu'in. U-á i' t'āhkí yā'dāa'i' unmuu, i' Jōesi Tádádí wóesandi'." ²⁵ Jesus-di i' yā'dāapi' p'oewāqhāq óet'e'yandi óetu'an, "Hānda'dibo', nā'i senbí'wedi ópeeve." ²⁶ Hedi i' yā'dāapi' p'oewāqhāq ituwínúdáhá' i' sen óethathakannan iví'wedi napee'ādi.

²⁷ T'āhkí in t'owa ovāyháa'an, hedi dívítu'an, "Hānnan namuu nā'in? Wēn ts'aamin háhkannān imāa, hedá itsonkhuumāa waa i'o'. In yā'dāapi'in p'oewāqhāq wānbo ovāytsonmāa, hedi indi óe'a'gindo'." ²⁸ Hedi oe Galilee nange i'ge t'āhkí t'owa iví'gedi dit'oe.

Jesus-di báyéki t'owa ovāyhehkháa'an

²⁹ I' méesate iwedi dipee, hedi Jesus oe Simon-dá Andrew-ádi inbí tewhá iwepiye namāā. James-ádi John-dádi wá' damāā. ³⁰ Dipowá ihaydi Jesus óetu'an Simon-bí jahkwíjo ūntsáwāp'ídehay'in. ³¹ Hedi i' kweeví whohte iwepiye namāādi man diwedi óeyā'di óeshaa. I' tsáwāp'íde wesebo ūnhān, hedi ovāyhúujōn.

³² Nathants'ú' dihaydi i' kaykhanwówá thaa naphade, hediho in t'owadi in dihay'in t'āhkí hedá in to'wēn yā'dāapi'in p'oewāqhāqadi ovāymāa'indá wáy Jesus na'ān diwepiye ovāyhúja'. ³³ In bú'wnmāa, hedi indi óe'a'gindo'.in t'owa t'āhkí ee tewhá phódi dívíwé'ge'an. ³⁴ Hedi báyéki t'owa ovāyhehkháa'an, tobá háawi inbí hay dīnmuu wānbo', hedá báyéki yā'dāapi'in p'oewāqhāq t'owaví'wedi ovāykehepiye. Hewānbo in p'oewāqhāq wí'ovāyhí'māgipí, gá to'wí namuu'in dīnhanginnāndān.

Jesus wí'bo ijūusu'an

³⁵ Wa'déedi Jesus ishaa, hedi bú'dí napeedi oe hānda' naná' diwepiye namāā, hedi iwe ijūusu'an. ³⁶ Simon-dá in wé'gen i-ádi diji'indádi dimāā óenuuwā-ídí. ³⁷ Hedi óeshaa ihaydi óetu'an, "T'owa t'āhkídi wóetu'wāmāa." ³⁸ I'di ovāytu'an, "Jaho gimú-i o'i wé'ge'i bú' nāwe tsowa naná' diwepiye, eeje wá' Jōesi Tádáví tun dovāyt'ôe'ámídi. Hangí'-ānkun o'āā."

³⁹ T'āhkí Galilee nange i'ge Jesus namāndi inbí méesate eeje Jōesi Tádáví tun ovāyt'óekanhon, hedá in yā'dāapi'in p'oewāqhāq t'owaví'wedi ovāykehepiyende'.

Jesus-di wí sen naphéetaymuu'i' ònhehkháa'an

⁴⁰ Wí sen naphéetaymuu'i' Jesus-ví'piye na'ää, hedi idége'disógedi pín ta'gedi nakhäge'da'póe. Óetu'an Jesus, "Dínhanginná ụ-á úkodí'in ná'i phéetay dínjää'amídí, unda'dí." ⁴¹ Jesus iví'piye hânho nasehkanápóe, hedi ikhóhtäädi iví mandí óetäge, hedi óetu'an, "Naa oda'ákun wínhehkháa'amí'in. Unhehkháapúuwí." ⁴² Wesebo i' phéetay ùnhándí nahehkháapóe. ⁴³⁻⁴⁴ Hedi Jesus-di óepunjôn, hewânbo páadé kaygindi óetu'an, "Óet'óeyan, to'wí wânbo ná'i úpóe i'gedi wínâat'òe'amípí. Moses ita'nán Jôesi Tádáví ta'nín diwe, ùnkây'ä' wí hääwí i' owha'ví'piye bínhúuwí'in Jôesi Tádá óemäänídí, in t'owa ovâyhangin'annamídí íhehkháapóe'in. Nää ópûn, ha'wâa ó'an." ⁴⁵ Hewânbo i' sen iwedi namäädi báyéki ihée'an ní'gedi, hedá háa ùnpóe'indá t'ämäpiye in t'owa ovây't'òe'an. Háa i' sen i'annin namuudi Jesus wí'ùnkodipí kee'eedi i' bú' nats'ùunídí, hediho bú'dí já'wébo wáy tóebo nathaapí iwe iwóyí'. Hewânbo ee na'ân diwe in t'owa t'ämäphä'gedi dipóya'.

2

Jesus-di wí sen ùn'a'yākankodipí' ònhehkháa'an

¹ Wí hâyú thaa naphade ihaydi Jesus wiyá oe Capernaum-piye namää, hedi iví' na'annin in t'owa dínhanginpóe. ² Báyéki t'owa iwe diwé'gepóe, hediho wínajâanáhpí phódi nú' wânbo joe, hedi Jôesi Tádáví tun ovây't'òe'an. ³ Wây-á t'owa dí'ää, hedi in diwedi jónu senä'di wí sen ùn'a'yākankodipí' whohpa' k'ewédi óekán. ⁴ Hewânbo dit'owabá'yendi wídínkodipí Jesus-ví nú' óekánídí, hediho wha'k'aypiye dipeedi Jesus nawin dee ta'ge dâphohkídí, hedi whohpa' wóegé i' sen ùn'a'yākankodipí' oe áagépiye óewaje. ⁵ Dâwâyumää'in Jesus-di ovây'mú' ihaydi i' nahay'i' óetu'an, "Naví ay, uví t'aywó'di ú'owó'jen."

⁶ Hewânbo wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'in iwe dikw'ó'nin ginnân díví'ánshaamáa: ⁷ "Háadan ná'i sen gin ihí'máa? Jôesi Tádáda'mân ùnk'óe t'aywó'di i'owóje-ídí, hediho gin ná'i sen ihí'máadi Jôesi Tádá óe'a'ginhânúnde'."

⁸ Wesebo Jesus wí'bo ùnhanginpóe háa kaadibo díví'ánshaamáa'in, hedi ovâytu'an, "Hedi háadan ha'wâa úví'ánshaamáa? ⁹ Ná'i sen ùn'a'yākankodipí' dótu'andá, 'Uví t'aywó'di ú'owó'jen,' háa dótu'andá, 'Uví whohpa'ay mánke'di ójýé,' wé'i-an shánkí wínabâapu'wanpí hedânho bínmúunídí háa ta'gendi dínkodí'in háa joe? ¹⁰ Nää hääwí dókhâymaa wâykeeyamídí naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i dínk'óe'in nää oepáa k'aydi t'aywó'di dovây'owóje-ídí wá'." Hedáhá' i' sen ùn'a'yākankodipí' óetu'an, ¹¹ "Wítumáa, ówínú, uví whohpa'ay mánke'di uví'piye unmú-í." ¹² Hedi i' sen wesebo iwínú, hedi iví whohpa' iké'di napee. T'ähkídíbo óemú'di ovâyháa'andi ditú, "Wên hääwên gi'min wáyumu wânbo wí'âymu'pí," hedi Jôesi Tádá kw'áayébo óemáa.

Jesus-di Levi óetu'an óeyuuhúuwí'in

¹³ Jesus i' bú'dí napeedi oe p'oekwí kíngépiye wiyá namää. Báyéki t'owa iví'piye dimää, hedi ovâyhá'o'. ¹⁴ Hedi Capernaum-piye nawáymän dihaydi wí sen Levi gin nakháwä'i' óemú' i' phahsan chá' dâwé'ge'o'i tewhá'ay ee na'ándí, i-á Alpheus-ví ay ùnmuu, hedá tax phahsandi-ân namuu. Jesus-di Levi óetu'an, "Naa-ádi óká've," hedi iwínúdi Jesus-ádi namää.

¹⁵ Báyéki wây-á tax phahsannin hedá wây-á t'owa-á Jesus-ádi diji', ná'in wé'gen t'owa in Pharisees-di ovâyümáa t'öeyanpi'in gin. Wí thaa Levi-ví tewhá ee ná'in t'owa Jesus-ádi iví khäge'nindádi dívíhúujo'.
¹⁶ Hedi wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'in senä', indá Pharisee t'owa iwedi'in dimuu'indi Jesus óemû' ná'in gi'min t'owa-ádi ihúujođi. Hedi Jesus-ví khäge'nin ovâytsika'yan, "Háadan ná'in tax phahsannindádi hedá ná'in t'öeyanpi'indádi ihúujo'?" ¹⁷ Jesus nat'oedi ovâytu'an, "In dihay'inda'mân wí woekandi dántáy, in dihaypi'indá joe. Naa o'ää in to'wên t'aywóhkannin dimuu'in dínhanginná'nin dovâytu'ámíđi inbí t'aywó'di dâyjoe'ámíđi, in to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhon gin di'ände'indá joe."

Jesus óetsika'yan haqäđä i'gedi

¹⁸ Ihayhääbá John i' p'ó'p'oekandivi khäge'nindádi in Pharisee t'owaví khäge'nindádi dívíhaqäđä'o', hedi wên t'owa Jesus ünpowá'indi óetsika'yan, "Háadan John-bí khäge'nindádi in Pharisees-ví'indádi dívíhaqäđä'o', uvindá joe?" ¹⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Dínkhóhtsaashánki'eediná' dihaydi, ti i' soyingivi k'ema'in dívíhaqäđä'o wa'di indádi najidibo'?" Joe, há'to ha'wâa díví'amí wa'di indádi dín'ándi.
²⁰ Hewänbo owáy hääđi i' soyingi inbí'wedi óekhuwakhâymaa, ihaydânho dívíhaqäđäkhâymaa." *

Jesus-di ovâythayyan in Hudíyoví hay owáyđi'í khuu-á hedá iví ts'aqabi khuu-á wíđänwóndepi'in

²¹ "To'wí wänbo wên to khannin deedi wên aa'ay ts'aamin wí'ti'k'úya'pi. Ha'wâagi i'andá, dâyo'owíđiđi in aa'ay nat'i'k'óe'in nats'üüní, hedá shánki wänbo-á in to-á nasivedee-í. ²² Hedi to'wí wänbo wí úuva p'oe ts'aabi wí'ikuudepi wí k'úwá khowa p'oemúu khandi eeje. Ha'wâagi i'andá, i' úuva p'oe nakaypóedí nasôedi i' p'oemúu napání, hedá i' méena-á nacha'dee-í. Úuva p'oe ts'aabi-á p'oemúu ts'aabi eejân ünkuukhây'ä'."

Jesus óetsika'yan kaykhanwówá thaa i'gedi

²³ Wí thaa, kaykhanwówá thaa naná'di', wí táhtân nava i'ge Jesus-ádi iví khäge'nindádi dimän, hedi in khäge'nin dâyták'éthehondi dâykoehon.
²⁴ Hedi in Pharisee t'owadi Jesus óetu'an, "Háadan uví khäge'nin ha'wâa díví'o'?" Háa díví'o'in kaykhanwówá thaa naná' diwe nakhâak'óe."

²⁵⁻²⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Hewänbo bîntunnapí'an háa David hân'oe i'annin, Abiathar na'owha'p'ó'déđi'ân dihaydi. David-dá hedá in senä' i-ádi diji'indádi dihašsêndi wí hääwí dâyk'o'í'in wíđâymaa'pi, hediho Jôesi Tádávi tewhá ee dits'ú, hedi i' pává ee nasaa'í David ihógidi ik'oe, hedá in senä' i-ádi diji'indá wá' ovâymägi, tobá i' pává Jôesi Tádági' ünwijesaa wänbo', hediho in owha'đá'mân dínk'óe dâyk'o'íđi. ²⁷ Jôesi Tádáđi t'owa ovâykhíjé i' kaykhanwówá thaa dâywänpi'a'geenídá joe, hewänbo i' kaykhanwówá thaa-á t'owa ovâymägi ovâykhäge'namíđi.
²⁸ Hediho naa, t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i dínk'óe otüüníđi háa t'owa kaykhanwówá thaa iwe wänbo dínkodi'in díví'ámíđi."

* **2:20** Jesus wí'bo iví'gedi ihí'máa. I-á i' soyingi waagi'ba namuu, hedi iví khäge'nindá i' soyingivi k'ema'in waaginbá-á dimuu.

3

Kaykhanwówá thaa iwe Jesus-di wí sen namant'aamuu'i' ònhehkháa'an

¹ Jesus i' Hudíyoví méesate'ay ee wíyá nats'ú, hedi wí sen wáyhángedí namant'aamuu'i' iwe na'án. ² Hedi in t'owađi Jesus áyngidi óemúnde', tigúba kaykhanwówá thaa i' sen ònhehkháa'amí, hedi ònhehkháa'andá ònt'e'p'êede-í. ³ Jesus-di i' sen namant'aamuu'i' óetɔ'an, "Ná'in t'owaví páadépiye ówínú."

⁴ Hedáhá' Jesus-di ováysika'yan, "Kaykhanwówá thaa wé'i-an gínk'óe iví'amídi: Tí wí to'wí áykháge'nami háa áywa'amí? Tí gínkhây'á' wí to'wí iví wówátsi áy'aywoeni'in háa áyháyi'in?" Indá háabo wíditúhpí. ⁵ Hedi Jesus ibéedí tyngidi óemúnde', tigúba k'aygi ováymúnde', gá wídisígítaachanpoe'opídân, hedi wídisehkanápóepídí óewa'an. Hedáhá' i' sen óetɔ'an, "Ókhóhtää." Hedi ikhóhtäädi iví man ûnwówađi páadédi ûnmuu waagibá ûnpóe. ⁶ In Pharisee t'owa dipee, hedi wesebo Herod-ví k'ema'in ovâyhee'an wên hí' dâyk'úuwídí háđídi Jesus óeháyi'in.

Báyékí t'owa oe p'oekwí kíngépiye Jesus-ádi dimää

⁷ Jesus-ádi iví kháge'nindáđi iweđi dívíjää'an, hedi oe p'oekwíngépiye dimääđi báyékí t'owa dínwóemää. Ná'in t'owa di'ää oe Galilee nangedí, Judea nangedá, ⁸ Jerusalem bú'dá, Idumea nangedá, Jordan p'o' p'ânádá, hedá Tyre bú' Sidon bú' tsowadá. Ná'in t'owa-á háa i'o' i'gedí dít'oedi iví'piye dimää. ⁹ Hedi Jesus iví kháge'nin itɔ'an wí kophé ûnkhâychaní'in, in báyékí t'owađi wí'óet'äämá've-ípídi. ¹⁰ Báyékího ovâyhehkháa'an, hediho náa-á t'áhki in dihay'in iví'piye dívít'á't'á'máa óetääge-ídi. ¹¹ Hedi in t'owa in yä'dâapi'in p'oewaahâđi ovâymaa'indi óemú'di iví páadépiye dívídege'dikw'ódi, hedi dívítúwínú, "U-á Jôesi Tádáví ay-ân unmuu." ¹² Hewânbo kay'indi in yä'dâapi'in p'oewaahâđi ovâykhâk'ú' wíditú'be-ípídi to'wí namuu'in.

Jesus-di tá'di wíje senä' ovâyde'man iví kháge'nin dimúunídi

¹³ Jesus okú i'piye namää, hedi in to'wên nada'in ovâytyhkanan, hedi ee naji' iwepiye dimää. ¹⁴ In diweđi tá'di wíje senä' ovâyde'man i-ádi dimú-ídi, hedá ovâypunjöenídi iví tun in t'owa ovâytyunphaadé-ídi. ¹⁵ Hedá inbá ovâyk'ú' in yä'dâapi'in p'oewaahâđi t'owaví'weđi ovâykhehpeeyé-ídi.

¹⁶⁻¹⁹ Ginnân in senä' dikháwá: Simon (i-á Jesus-di Peter gin wá' óekhâwâmági), James-á John-dá (ná'indá Zebedee-ví áy ûnmuu, hewânbo Jesus-di ovânkhây'á' Boanerges gin, hedi ná'in kháwá Boanerges-á Greek-ví tundi "Kwahtağ" gân namuu), Andrew-á, Philip-á, Bartholomew-á, Matthew-á, Thomas-á, James-á (i-á Alpheus-ví ay ûnmuu), Thaddeus-á, Simon-dá (i-á in Zealot t'owa iweđi'i namuuwän*), hedá Judas Iscariot-dá (i-á Jesus óekuphekhamáa'i-á namuu).

Ditú Penísendiđi Jesus óekhäge'máa'in

²⁰ Jesus wí tewhá ee nats'ú, hedi báyékí t'owa wíyá diwé'gepóedí Jesus-á iví kháge'nindá húu wânbo wí'ovâymahpí. ²¹ Hedi iví maatu'in háa ûnpoe'o'in dínhanginpóedí ûnkenmää. "Hádeé iví hangintan wí'imáapi" gin dítú'.

²² Wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'in oe Jerusalem bú'dí di'ää'in wá' dítú', "Jesus-á Penísendiđi óemáa. In yä'dâapi'in p'oewaahâđi p'ó'déđi"

* **3:16-19** In Zealot t'owa-á Israel nangeğí' dívíhânbo' in Rome-'in ovâykhehpeeyé-ídi

dínmuu'i', Beelzebul gin nakháwǎ'i'dân óekhäge'máa in yǎ'dâapí'in p'oewaahâa t'owavi'wedi ovâykhehpeeyé-ídi." 23 Hedi Jesus-di in t'owa ivi'we ovâywé'ge'andi ná'i hí' wên ó'gédi'ay waagi'ba namuu'i' ovâytu'an ovâyhá'amídi: "Hádídan Satan i' Penísendi namuu'i' ûnkodi wí'bo ipikhehpeeyé-ídi? 24 Ti wí'únhanginnáhpí'an wí nangewin t'owa wí'bo dívípihánbodá, há'to inbí nange dínkáypúuwí. 25 Hedi t'owa inbí k'aygi ee wí'bo dívípiyándedáho', há'to híwó inbí k'aygi dínpuuwí. 26 Hedi hanbá Satan ivi khäge'nindádí iyándedá, há'to nakâypúuwí, hewänbo iwebo ivi kay ûnháani.

27 "To'wí wänbo wí'ûnkodipi wí sen nakay'ivi tewhá ee nats'ûunídi ivi háäwí ônsänhóenídi, páadé i' sen nakay'i' óewhisógepídíbo'. Óewhisógedída'mânho ônsänhóení ivi háäwí.

28 "Ta'gendi wâytumáa, nakodi ovây'owóje-ídi t'owavi t'aywó'di t'ähki hedá t'ähká inbí hí'dí Jôesi Táda óe'a'ginhánúnde'i-á. 29 Hewänbo to'wí i' Yǎ'dâa'i P'oewaahâaví'gedi a'ginkhanudi ihí'máada, Jôesi Tádadí há'to hánhay wänbo ôn'owóje-í. Wên t'aywó'nin i'o há'to hánhay wänbo na'owóje-dee-i'in." 30 Ha'wâagi Jesus ihée'an gá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in ditúdan, "I-á wí yǎ'dâapí' p'oewaahâadi óemáa."

Jesus-ví jiyá-á tí'ûuwindá ûnpówá

31 Ihayháäbá Jesus-ví jiyá-á ivi tí'ûuwindá i' tewhá wáy na'än diwe dipówá, hedi já'wé dívísíkhawindi wí to'wí Jesus ûntuhkants'û. 32 Báyéki t'owa ee na'än dee dikw'ôn, hedi óetu'an, "Uví jiyá-ádi uví tí'ûuwindádi oe já'wé diji' hedi wóetuwámáa." 33 Jesus-di ovâytu'an, "Wây-á t'owa diji' jiyá-á tí'ûuwindá waagínbá dimuu'in naagi'." 34 Hedi in t'owa dibûukw'ó'nin ovâybéepuwámáadi natú, "Nǎ'in wá' naví jiyá-á naví tí'ûuwindá dínmuu. 35 To'wên háa Jôesi Táda nada' waa díví'o'innânho naví tí'ûuwindá naví jiyá-á dínmuu."

Jesus-di wên háhkang'i in ó'gédi ko'ji i'gedi in t'owa ovâytu'an

4

1 Jesus-di in t'owa oe p'oekwí kíngé wíyá ovâyhá'o', hedi ee naji' iwe báyéki t'owa dívíwé'ge'andi wí kophé na'än diwe itógidi isóge, hedi t'ähki in t'owa ee nange p'oekwí kíngé dívíwóyí'. 2 Iwe ovây'ó'gédi'an báyéki háäwí ovâyhá'amídi. Wên ó'gédi ovâytu'annin ginnân namuu: 3 "Bít'ôeyan. Wí ko'jikwo'i namáa ivi ko'ji wóegé, hedi ee nava i'ge iko'jiwáde. 4 Wáy wí ko'ji in p'ôe'ay nava pínu nak'óe i'ge najemu, hedi in tsíde dipówádi t'ähki dâyk'oe. 5 Wíyá ko'ji-á nak'uuná' deeda najemu, báyéki wínanankw'óhpí iwe, hedi wǎhphade wínanank'aanáhpídi i' nan nasúwádi wesebo natsijópúpóe. 6 Hewänbo i' than napee ihaydi, t'ähki nat'aadi óephahánú, ihay wínapúutsiyedípídi. 7 Wíyá ko'ji-á wǎä'i phé'yǎvi jáa-á najemu, hedi i' phé'yǎvi nasôedi i' ko'ji óe'ánhógidi háäbo wínapaapí. 8 Hewänbo wíyá ko'ji-á híwó'di nan diwá najemu, hedi napeedi nasôe, hedi wáy wí ko'ji iwedí powintä ma'kw'anukí shánki napaa, wíyá iwedí sígintä-á, hedá wíyá iwedá tägintä-á. 9 To'wên naví hí' dit'oe'indá híwó dívít'ôeyaní'in dínkhây'ä'."

10 Jesus wí'bo naji' ihaydi, ivi tä'dí wíje khäge'nindá hedá in wé'gen i-ádi diji'indá oetsika'yan hánnan ná'in ó'gédi natunda'in. 11 Ovâythayyandi natú, "Jôesi Tádadí wovâymägi íka'póewídi hádídi i'dí náa t'owa ovâysíghónde' i'gedi, hewänbo in wé'gen t'owa dika'powada'pí'indáho

dovâyhá'odi ó'gedída' dovâyṭumáa hedânho wídika'póewípídí. ¹² Jôesi Tádávi ta'nin diwe ginnân inbí'gedi nata'muu:

Tobáháa hãädi wänbo t'ähkí dâymünde wänbo

wídínkeepoe'opí,

hedá hãädi wänbo t'ähkí dit'oe'o

hewänbo wídika'póya'pí.

Dínkeepoe'odá hedá dika'póya'dá Jôesi Tádávi'piye dívíbee-í hedí i'dí ovây'owóje-í."

Jesus-di ovâythayyan i' ko'ji i'gedi

¹³ Hedí Jesus-di ovâytsika'yan, "Ti nã'in hâhkangí'in ó'gedí i' ko'ji i'gedi wí'íka'póya'pí'an? Hádídan i' wé'ge'i hâhkangí' ó'gedí wâyṭumáa i' íka'póewí? ¹⁴ Nã'i ko'ji i' sen ikoe'i Jôesi Tádávi tun waagi'ba namuu. ¹⁵ Wí ko'ji in p'óe'ay i'gepiye najemu nanankâymuu eedi, hedí wên t'owa nã'i nan waaginbá dimuu. Nã'i Jôesi Tádávi tun dit'oeđi wesebo i Penísendi Satan na'ãädi inbí'wedí ovâyhónde'. ¹⁶ Wíyá ko'ji-á nak'uuná' deedá najemu, hedí wây-á wên t'owa-á nã'i wâhphade k'aapí' nan waaginbá dimuu. Jôesi Tádávi tun dit'oeđi wesebo híhchandi dâysígi'o'. ¹⁷ Hewänbo wídipúumuupí waaginbá dimuu. Pín ta'gedí wídíwíwâyundepídí hây tähkída' diyääpoe'o. Dâyt'ôephadendedáhá' t'owadá ovâywá'o' nã'i Jôesi Tádávi tun namuudi, hedího wesebo inbí wâyü dínhânde'. ¹⁸ Wíyá ko'ji-á wäã'i phé'yävi jaa-á najemu, hedí wây-á wên t'owa-á i' tun dit'oeđi nã'i nan waaginbá dimuu. ¹⁹ Báyéki háäwí nãä oepáa k'aydiwidi ovây'áyíngimä', hedí hânho dâychä'sígídí in ta'gen namuu iwedí dívíhänge'o', hedá báyéki wíyá háäwí-á dida', hedího i' ko'ji óe'ánhógi waagibá dínpo'e'o, indá Jôesi Tádávi hí' dâyt'ódé'dedi wên híwó wänbo wí'ovây'ohpí. ²⁰ Wíyá ko'ji-á híwó'di nan deedá najemu, hedí wây-á wên t'owa-á nã'i híwó'di nan waaginbá-á dimuu. Jôesi Tádávi tun dit'oe'odí dâysígi'o', hedí híwó'di háäwí díví'o'. I' ko'ji powintä háa sigintä háa tägintä ma'kw'anukí shánki napaa waagibá, nã'in t'owa iwedí wây wên shánki híwó díví'o wây-á wênbí'wedí."

Jesus-di wên phakó i'gedi ovâyṭu'an

²¹ Hedí wá' ovâyṭu'an, "Ti wên phakó bînts'úya' wên t'un napekichá'nin pho' háa whohte pho' bînkênídí? Joe, wên phakóbay-á dâykée'i wây nakohkeet'ôení iwepí'an. ²² Hedí hanbá t'ähkí háäwí nãä nakaamuu wänbo nakeepúuwí, i díví'o'. I' ko'ji powintä háa sigintä háa tägintä ma'kw'anukí shánki napaa waagibá, nã'in t'owa iwedí whedi háäwí nãä naka'powamuupí wänbo-á naka'powadee-í. ²³ To'wên naví hí' dit'oe'indá dínkhây'ä' híwó díví't'ôeyaaní'in.

²⁴ "Hewänbo áyíngídi bít'ôeyanbe. Wí híyääwän úvít'ôeyandáho', wí híyääwän íka'póewí. Hewänbo híwó úvít'ôeyandá híwó wá' íka'póewí, hedá shánká íhâhpúuwí. ²⁵ To'wí naka'pówá'i-á shánki óeka'powamääni. Hewänbo to'wí híwó naka'pówápi'-á, i' waagibá, nã'in t'owa iwedí whíyää naka'pówá'i' onkaayamí."

Wíyá wí ko'ji i'gedi ovâyṭu'an

²⁶ "Naadi wâythayyamí háa Jôesi Tádávi hâhkan ûnmuu waa. Ginnân waaginbá namuu: Wí sen nava iwe iko'jiwáde. ²⁷ Khun waagi i' sen najókhâyä', hedá hédén waagá ishaade'. I' ko'ji-á natsijópúpuwamändi nasôemân, hewänbo i' sen wí'ûnhanginnâhpi háadí gin napoe'o'in. ²⁸ I' nan

diwedi napipee. Páadé napee, hedá natútodee, hedá nakâypóe. ²⁹ Hedi nakâypóe ihaydá i' táhtsaa tsijódi its'á', táhtsaa ihaydi nanândi."

Mustard ko'ji'gedi ovâytu'an

³⁰ Jesus-di wiyá ovâytu'an, "Naadi wâythkankhâymáa háawin Jôesi Tádávi háhkan ûnmuu'in. Ná'i háhkan'gi' hí' wâytu'amí wâythayyamídi háa ûnwadedee-í'in: ³¹ Ûnpúuwí háa wí mustard tân ûnpoe'o waagibá. Ná'i tándá shánkí hínchää'i namuu i' wé'ge'i ko'ji t'áhkíwí'wedi, ³² hewänbo óekoedi napee ihaydi, shánkí nasôe'o i' wé'ge'i nako'ondíwí'wedi. Hedi nasôedi he'endi nawa'jáykhóepoe'o, hedá in tsíde'ây-á i' wa'jáykhóe eedá na'óhkhunná' deedi dâyyâhpa'."

³³ In t'owa ovâyhá'odi báyéki háhkan'gi' ó'gedí'ây gi'bibá ovâytu'an, háyú dínt'óeyankodi ihay. ³⁴ Gi'bi hí'dída' ná'in t'owa ovâyhá'an, hewänbo wí'bo ivi khäge'nindádi naji' ihaydi indáho i'di háäwí t'áhkí ovâythayjo'."

Jesus i' waa hânä' i'an

³⁵ I' thaabá nakin dihaydi ivi khäge'nin itu'an, "Jaho gimú-í oe p'oekwí' p'änäpiye." ³⁶ Hediho t'áhkí in t'owa ovâyjoe'andi in tá'di wíje khäge'nin i' kophé iwe dívítógidi indádi óeho'. Wây-á kophé wá' iwe dikw'ó. ³⁷ Hedi wí waa hânho kay'i napówá, hedi i' kophé búge nap'o'ts'úya'di nap'ohpidemän. ³⁸ I' kophé tí'úupiye p'ônwéde eedi Jesus najókhawák'óe, hedi ivi khäge'nindi óejóhsandi óetu'an, "Háhkandi', ti áyíngi wíwóemähpí'an na'in dip'ot'akhánukhây'o'?"

³⁹ Jesus ishaa, hedi kaygindi óehée'an i' waa, hedá i' p'oekwíndá óetu'an, "Ánpí ók'u'." Hedi i' waa nahándí t'áhkí nahángípóe. ⁴⁰ Hedi Jesus ivi khäge'nin itu'an, "Háadan íkhunwóeda'? Ti in wâyü wíwínmáapí'an?" ⁴¹ In khäge'nin hânho dikhunwóeda', hedi dívítumáa, "Háawi sennan ná'i namuu? Waa'di wänbo p'oe'di wänbo-á óe'a'gindo'."

5

Jesus-di báyéki yä'dâapí'in p'owaaqhâa wí senbí'wedi ovâykhehpiye

¹ P'oekwí' p'änäpiye diphadedi in Gerasene-bí nange iwe dipówá. ² I' kophé iwedi Jesus nawá' dihaydi, wí sen penibégedi napee óejay-ídi. Ná'i sendá wí yä'dâapí' p'owaaqhâadi óemáa. ³ I-á t'owápho eeje nathaa, wáy dâypeníkhä'kw'óe'ó iwe. Óewhi'owän, hebo wínawhisogedee'ipí, kadénadi wänbo joe. ⁴ Háyanbo óekwák'ukhúwhi'an, hedá kadénadá óemanwhi'an, hewänbo i' kadéna itäädí its'ánde', i' kwák'ukhúto-á ithándé', hedi nää to'wí wänbo wí'ûnkodipí óesaháanú-ídi, íwiwo nakaydi. ⁵ Khuu-á thaa-á penípho eeje hedá okú i'gá najidi ituwínunde', hedá k'uudá ipits'ánde'.

⁶ Hedi Jesus kayi' najidi óemû'di iví'piye i'ää, hedi ivi páadépiye idége'disóge. ⁷⁻⁸ Jesus-di i' yä'dâapí' p'owaaqhâa óetu'an, "Ná'i senbí'wedi ópeeve." Hedi kaygi ituwínúdi i' p'owaaqhâa natú, "Háadan ánpí wídi'ohpí, Jesus, u Jôesi Tádá i' shánkí kw'áye na'ándíwí ay unmuu'i'? Naadi Jôesi Tádávi páadépiye wída'máa, wídít'óephadekannamípi'." ⁹ Jesus-di óetsika'yan, "Háannan unkhawá'?" "Gá Báyéki gân" gin natú i' sen, "gá na'indá báyéki gijidán." ¹⁰ Hedi kay'indi i' sendi Jesus óeda'máa ná'in yä'dâapí'in p'owaaqhâa wí'ovâysaanípi ná'i nangedi.

¹¹ Iwe tsowa wáy báyéki pehtsude dihúuji' ee okú wáhkí, ¹² hedi in yä'dâapí'in p'owaaqhâadi Jesus kay'indi óedaa'an, "Na'in o'in pehtsudeví'ge dísan inbí tú' eeje ívítóenídi." ¹³ Háa dida'póe'in Jesus-di

ovâymägi, hediho in yä'dâapi'in p'oweahhâa i' senbí'wedi dipeedi in pehtsude eeje dívítogi. In pehtsude-á oe wáhkídí p'oe'kwí' diwepiye díví'ääwávedi dívíp'ot'ahánú. Ná'in pehtsude maði wíje maapaasôn (2,000) ihay diji?

¹⁴ In dâypehtsude'âyínmáa'in dishavemää, hedi iwáy bú' hedá bú'dí já'wé-á háa napóe'in dâyt'ôeho'. Hediho in t'owa dâymúunídí dimää.

¹⁵ Jesus-ví'we dipówá ihaydi i' sen báyéki yä'dâapi'in p'oweahhâa iví'wedi ônkhehpiye'i' óemû'. Nää-á na'aamuu hedá iví hangintandá imáa. Óemû' ihaydi dikhunwôeda'póe. ¹⁶ In t'owa háa napóe'in dâymû'indi in t'owa dipówá'in ovâytu'an i' senbí'gedi háa óe'annin, hedá háa in pehtsude dín'póe'indá. ¹⁷ Ihaydáhá' in t'owadi hânho kay'indi Jesus óedaa'an inbí nangedi ijáatää-ídi.

¹⁸ Jesus i' kophé iwe itohon dihaydi, i' sen in yä'dâapi'in p'oweahhâa iví'wedi ônkhehpiye'i' di pín ta'gedi óedaa'an, "Ü-ádi dipunmää."

¹⁹ Hewänbo Jesus-di wí'óepunmägipi. Óetu'an, "Uví'piye ópûndi uví t'owa ovâyt'ôe'amí t'ähki háa i' shánki natsonji'i' di ugí' wôn'annin, hedá háa uví'piye nasehkanäpóe'indá." ²⁰ Hediho i' sen i' nange Tä Bú'wi Nange gin dâytu'o' iwepiye namää, hedi háa Jesus-di ôn'annin ovâyt'ôe'an. T'ähki in t'owa dit'oe'in ovâyháa'an.

Jesus-di wí kwee ûn'ûnp'oepee'i' ônehkháa'an, hedá wí a'yú nachuu'i-á óewówápaa

²¹ Jesus i' kophé iwedi p'oe'kwí' p'ânädi nawáy'ää ihaydi, p'o kíngé wáy naji' iwe báyéki t'owa diwé'gepóe. ²² Hedi wí sen, Jairus gin nakháwä'i na'ää, i-á in Hudíyoví méesate'aywi p'ó'dédi' namuu. I'di Jesus óemû'di iví páadépiye idége'disóge óekhäge'daa'amídi, ²³ hedi pín ta'gedi óetu'an, "Naví ayúkáy dínchuwamää'ä. Naví k'aygiye unmu-i hedi uví mandí nâatäägé-í, hedânho nawôewa-í hedá nawówayêeni." ²⁴ Hediho Jesus i-ádi namää.

Báyéki t'owa dânwóemää, hedi indi Jesus óet'ä't'ä'chänuhon. ²⁵ Wí kwee wá' ûnwóemän, i-á nap'óehaydi tä'dí wíje (12) paayo iví ûnp'oe wí'ûnwóyí'dee'ipí. ²⁶ Ikhäge'tuwämáadi iví háawí t'ähki ikú'ch'áadáhá' iví chá'dá ihánú, hewänbo in woekannindi shánki óewänpit'ôephadekannan, hedi óekhäge'namívi'wedi shánká nahaypóe. ²⁷ Nää'i kwee-á Jesus-ví'gedi nat'oe, hediho iví tí'ûnp'hä'gedi t'owa jáa nats'ú iví k'éwé'in to ôntäägé-ídi. ²⁸ Ginnân i'ânshaamáa: "Jesus-ví k'éwé'in to k'áygedí wän dôntägedibo owôewa-í." ²⁹ Hedi ôntägedi wesebo iví ûnp'oe ûnwóyí'dee, hedi iví tú' iwe nataachanpóe iví tawä ûnehkháapóe'in.

³⁰ Wesebo Jesus ûnhanginpóe iví pínnándí to'wí nahekháapóe'in, hedi in t'owa jáadi ibéedí natú, "To'dan naví aa dîntäge?" ³¹ Iví khäge'nindi óetu'an, "Nä'in báyéki t'owadi ü'wóet'ä't'ä'chänumáadi ovâymúndepí'an, hediho háadan untú', 'To'dan naa dîtäge?' gin" ³² Hewänbo Jesus-á ibéemáa, to'dan óetäge'in óemúunídí. ³³ I' kwee ûnhanginpóe háa ûnpóe'in, hedi nakhunwôeda'póedáhá' nathathapóe, hedi Jesus-ví'piye namáadi iví páadépiye idége'disóge, hedi óetu'an ta'gendi háa i'annin. ³⁴ Jesus-di óetu'an, "Naví ay, uví wäyü úmuudi unhewówa. Ânshaaginpídibo ópûn. Unhekháamúni-áhay."

³⁵ Wa'di ihí'máa ihaydibo wên senä' i' méesatewi p'ó'dédi'ví'wedi dipówá, hedi óetu'an, "Janbo Jesus-á ibéemáa, to'dan irus, i' háhkandi

ánpi ó'an, uví ayúkáy-á ho úchuu." ³⁶ Hewänbo Jesus-di háa ditû' wänbo wí'ovây'áyíngi'anpí, hedí ná'i tsondi óetü'an, "Wí'unkhunwóeda'ípí, ówänpiwâyü." ³⁷ Hedí Peter-á James-á hedá John-dá, James-ví tí'úu únmuu'i', indá' i-ádi ovâypunmägi. ³⁸ I' tsondiví tewhá já'wé napówa ihaydi hânho díntû'di nat'oe. Wáy wên diséji', wây-á wëndá dívísíhtüwínünde'. ³⁹ Hedí nats'ú' dihaydi ovâyü'an, "Háadan hânho úntû', háadan íséji'? I' ayúkáy-á wínachuupí, nawänpijókhawäx'óe-á." ⁴⁰ In t'owađi ónwänpip'áhkaa. Hedího Jesus-di t'ähki ovâykhēpiye, hedí i' ayúkáyví táđá-á jýá-á in poje khäge'nindá i-ádi ovâyhondi i' wêe íve i' ayúkáy nak'óe ee dits'ú. ⁴¹ I' ayúkáyví man ónyâ'di Hudíyoví tundi óetü'an, "Talitha kum." (Nä'i hí' ginnân natunda': "Óshaa ayúkáy gân wítumáa.") ⁴² Wesebo ishaadi ijíyé (i-á tá'di wíje paayo ihay'i namuu), hedí hânho ovâyháa'an. ⁴³ Jesus-di kay'indi ovâykhâa'an to'wí wänbo wíđâyhangin'ännamípí'in háa napóe'in, hedí ovâyü'an i' ayúkáy óehúujóení'in.

6

Oe Nazareth bú' Jesus óejoegi'an

¹ Iwedi Jesus napeedi iví khäge'nindáđi iví ówíngēpiye namää. ² I' kaykhanwówá thaa napówa ihaydi Hudíyoví méesate'ay ee ovâyhá'o', hedí in báyéki t'owa iwe dikw'ó'nin dívít'óeyannin ovâyháa'an, hedí ditú, "Wähää-an ná'i natû'di t'ähki únhanginpóe, hedí to'dan óehangintanmägi? Hádídan ná'i pínán t'óe i'o'? ³ Ti i-á i' phé't'óe'i'da' wínamuupí'an, Mary-ví ay-á? Ti ná'in senä' James-á Joses-á Judas-á Simon-dá iví tí'úuwín wí'únmuupí'an? Hedá in kwiýä' iví tí'úuwín únmuu'in wá', ti na'indáđi wíđijhpí'an?" Gin in t'owa ditû' gá i-ádi híhchan wíđinpóepíđan.

⁴ Hedí Jesus-di ovâyü'an, "Wí Jôesi Táavi tukhe'bi-á wähää wänbo t'ähki óe'a'gin, hewänbo iví nange iwá joe, iví t'owa-áđá joe, hedá iví k'aygi wänbo-á joe." ⁵ Hedí wên híýääđíđá' t'owaví'di imank'û'di hehkháa ovâymägi, hewänbo wíyá pínán t'óe wänbo wí'únkodípi i'amíđi. ⁶ Inbí wâyupíđi óeháa'an.

Jesus iví tá'di wíje (12) khäge'nin isan iví t'óe díví'amíđi

Ee bú'ây i'ge Jesus namändi ovâyháhkanhon. ⁷ Hedá in tá'di wíje (12) khäge'nin iví'piye ovâywé'getü'andi wí'jendi ovâypuwa'an, hedí iví t'óe díví'amíđi ovâysan. Dimääpíđíbo' i'di ovây'k'û' in yä'dâapí'in p'oweaahâa ovây'taaníđi. ⁸ Ginnân ovâyjôn: "Ímân dihaydi uduphéđá'mân bínhúuwí, wíyá hääbo-á joe — wí koegí' wänbo joe, hedíháa wí múu bínhääwíkuu-ígí' wänbo joe, hedíháa wí chä' únmuhto'ondi wänbo joe. ⁹ Unbí anto únto'onda' bínhúuwí, hedá wíje to-á wíwínhúuwípi." ¹⁰ Ovâyü'an wá', "Wähää ímää wänbo', wí tewhá ee wovâysígi'andi eebo úwíwóyi'ní, i' bú'di ímää píhay. ¹¹ Hewänbo wähää wovâysígi'anpíđá, hedíháa wovây't'óeyanpíđá, iwedi ípeemân dihaydi unbí anto iwedi bínna'jeepêedi i' in t'owa dínhanginnáaníđi híwó wíđíví'anpí'in."

¹² Hedího iví khäge'nin iwedi dimääđi in t'owa ovây't'óe'an inbí t'aywó'di dáyjoe'amíđi. ¹³ Báyéki yä'dâapí'in p'oweaahâa t'owaví'wedi ovâykhēpiye, hedá báyéki t'owa dihay'indá olive ka'p'oe-á ovây'âyüdi hehkháa ovâymägi.

John i' p'ó'p'oeandi óehay

14 Hedī Herod iʔ nangewi tsondi namuuʔiʔ ûnhanginpóe háa na-puwamännin, in t'owa t'ähki Jesus-víʔgedi dívihíʔmáadí. Wên ditûʔ, “I-á John iʔ p'óʔp'oekandi namuu nawáywówápóeʔiʔ, hedân kavêe nãʔi pinnán t'ôe iʔoʔ.” 15 Wây-á ditûʔ, “Elijah-ân namuu.” Hedá wây-á wëndá ditûʔ, “In wéʔgen Jôesi Táđávi tukheʔmin diwedīʔi-ân namuu, in hânʔoeʔin tukheʔmin waagiʔbá namuu.”

16 Hewänbo Herod nat'oe ihaydi, i-á natû, “John iʔ p'óʔp'oekandi-ân namuu, iʔ to otsonpóe óek'éʔts'âa-iʔi-ân nawáywówápóe.” 17 Haʔwâa Herod natû gá hânhay natsonpóedân John óepankáyjídí hedá pantewhá ee óewhisóege-ídí. Iví kwee Herodias-gíʔ ginho iʔan. Nãʔinnânho napóe: Herod wí tíʔûu ûnʔân, Philip gin nakháwãʔiʔ, hedī tobá Herodias-á Philip-ví kwee ûnmuu wänboʔ, Herod-di óekhöʔyâʔ. 18 Hedī John-di Herod óetumáa, “Híwó wínamuupí uví tíʔûuví kwee mânkáyjídí.” 19 Hedânho Herodias-di John óet'aydi nadaʔ toʔwídí óeháyjíʔin, hewänbo wíʔûnkodípí, 20 gá Herod-di John óekhunwôedaʔdân. Herod-dá ûnhanginná John iví wówátsi taʔge ihonnin hedá yãʔdãaʔi-á namuu, hedīho ônʔaywondeʔ. Herod óehíʔan John-bí híʔ óntôeyaanídí, hewänbo ónt'ôeyandedi háa iʔánshaaʔamíʔin wíʔishaadebí.

21 T'ôediwân híwó ûnpóe Herodias. Herod-ví aycha thaa ûnnândi ishánkíʔeedipaa, hedī in tsonnindá in sundado p'óʔdégíʔindá hedá in kodit'owa senãʔ Galilee-windá ovâyhúutuʔan. 22 Hedī Herodias-ví aʔyú ûnts'ûndi ovâyjáde, hedī Herod-á in ovâyhúutuʔannindá ovâyhiʔan iví shade. Hedīho Herod-di iʔ aʔyú óetuʔan, “Dídaaʔan naa háäwí undaʔiʔ, hedī naadi iʔ wímääní.” 23 Iví tun imägi Jôesi Táđávi páadépiye ginnân: “Hääwí undaʔpóeʔiʔ, naadáho wímääní, naví nan wänbo píngé haydi wímääní.” 24 Hedī iʔ aʔyú napeedi iví jiyá óetsikaʔyan, “Häa-an odaʔpúuwíʔ?” Iví jiyádi óetuʔan, “Gá John iʔ p'óʔp'oekandiví p'onnân undaʔpúuwí.” 25 Iʔ aʔyú iwänähoʔdi wesebo ee Herod naʔân dee nats'û, hedī óetuʔan: “Naa odaʔ wesebo dímmääniʔin wên sãʔwé pháagîn diwedī John iʔ p'óʔp'oekandiví p'ôn.”

26 Herod nat'oeđi báýékí nachanpóe, hewänbo in senãʔ dikw'óʔninbí páadépiye iví tun imägiʔin namuudibo wínadaʔpí “joe” gin óetuʔamíʔin. 27 Hedīho wí sundado áyíʔdiʔ óepunjôn John óek'éʔts'âa-ídí pan tewhá ee, iví p'ôn ónkáyjídí. 28 Hedī iʔ sundado han iʔandi John-bí p'ôn wên sãʔwé pháagîn diwedī ónmaa. Iʔ aʔyú ónʔandáháʔi aʔyúdá iví jiyá-á ónʔan. 29 John-ví khägeʔnin dínhanginpóe ihaydi diʔäã iʔ pení dáykáyjídí, hedī dáykhãʔk'ûʔ.

Jesus in p'ánú maapaasôn (5,000) senãʔdá in wéʔgen t'owa-á ovâyhúujôn

30 Jesus-ví t'ôekhuwaʔin Jesus-víʔpiye diwáyʔäã, hedī t'ähki háa dívíʔan waa hedá háäwí t'ähki dáyháʔannindá óet'ôeʔan. 31 Báýékí t'owa diʔäãʔdã dimääʔdã Jesus-á iví khägeʔnindá húu wänbo wíʔovâymaßpí. Hedīho Jesus iví khägeʔnin itûʔan, “Jaho gimú-í oe hãndaʔ nanáʔ diwepiye wíʔbo giyêenídí, hedī owe ívikaykhanwówáʔamí.” 32 Hedīho kophé iwedi oe hãndaʔ nanáʔ diwepiye dimää.

33 Hewänbo dívijãaʔandi báýékí t'owa iʔ búʔây iʔgeʔindi ovâymuʔ, hedī ovâytaa, hedī oe p'oekwí kíngé nangedibo dívíʔayyuʔandi Jesus-ví páadebo dipówá. 34 Jesus iʔ kophé iwedi nawhaveʔädi in báýékí t'owa ovâymuʔ, hedī inbíʔpiye nasehkanápóe gá wên k'úwá waagibá áyíʔdipídíbo dijidân, hedīho báýékí háäwí ovâyháʔan. 35 Nakinmân dihaydi iví khägeʔnin ivíʔpiye diʔäãdi óetuʔan, “Náwe naʔahkonná, hedá

nää-á nakinmän. ³⁶ Nää'in t'owa ovâypunjonbe i' nava hää tsowa nanän deejepiye hedá i' bú'ây eejepiyá, dâyhääwíkuumá-ídí dívihúuyamídí." ³⁷ Hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Undidânho bínhúujönení." Indi ôetu'an, "Hádídan ây'amí? Ti unda' gimú-i'in wáygin tágintâ (200) thaa t'ôe díví'andi wá'âa âyháanú-ídí koegí' âykuumá-ídí, hedá âymääní dâyk'o'ídí?" ³⁸ Jesus-di ovâytsika'yan, "Hâyü-an koegí' bínmáa? Ja binmú'dí." Hâyü dâymáa'in dínhanginpóe ihaydi ditú, "P'anú pává'ây hedá wíje pa'ây-á."

³⁹ Hedi in t'owa t'ähki ovâytu'an ee táa tsáwá eedi dívibóedíkw'önení. ⁴⁰ Hedi dívíwhaadikw'ódi tágín tágindá (100's) hedá p'anän tágindá (50's). ⁴¹ Jesus i' p'anú pává hedá in wíje paa-á ihógi, hedi makówápiye ibéedí ikú'daa'andi i' pává-á hedá in paa-á iháve. Hedáhá' iví khäge'nin ovây'an in t'owa ovâyphaadé-ídí. ⁴² T'ähki in t'owa dívihúuyandi dívishu'an, ⁴³ hedi iví khäge'nin tã'di wíje (12) t'un p'éedí i' dínphade'i pává hedá paa-á dâywé'ge'an. ⁴⁴ In sená'da'bo dívihúuyannin p'anú maapaasôn (5,000) ihay diji'.

Jesus p'oe kw'áayé naji'

⁴⁵ Wesebo Jesus iví khäge'nin ijôn i' kophé iwe dívítönení, hedi ovâytu'an oe p'oe kw'í' p'änäpiye dipáadémú-i'in, Bethsaida bú'ây naná' diwepiye. Hebo i-á iwebo iwóyí' in t'owa ovâypunjonéní. ⁴⁶ Hedi in t'owa ovâyjoe'andi okú kw'áayepiye namää ijûusu'amídí.

⁴⁷ Nakhunpóe ihaydi i' kophé oe p'oe pinudi namän, hedi Jesus-á wí'bo-á ee nan deedi naji'. ⁴⁸ Hânho dívít'ôekanhondi ovâyâmú', i' wãadi páadépiye wí'ovâypunmähpidí. Hédénpiye naná' dihaydi p'oe kw'áayé naji' ovâykáanídí, hedi ovâyphadekhâymaaawän. ⁴⁹ In khäge'nindi p'oe kw'áayé najídi óemú', hedi wí p'oweahhâa i' namuu gin di'ândi dívítúwínú dikhunwóeda' waa, ⁵⁰ gá t'ähkídi óemú'di dívípíhäädân. Hewänbo wesebo ovâytu'an, "Unbí p'ná khó'jé íkaymúuní. Naa Jesus-ân omuu. Wí'íkhunwóeda'ípí." ⁵¹ Hedi i' kophé iwe indádi ípitógi, hedi i' wãa nahán. Hânho ovâyháa'an, ⁵² gá dika'powakâymuudân. Wa'di wídika'póya'pí ta'gendi to'wí namuu'in, tobá i' pávadí wí pinnán t'ôe i'an wänbo.

Oe Gennesaret nange Jesus-di in dihay'in ovâyhehkháa'an

⁵³ Oe p'o' p'änäpiye diphadedí Gennesaret nange dipowá, hedi i' kophé dâywíshóge. ⁵⁴ I' kophé iwedí dipee ihaydi wesebo in t'owadi Jesus óetaa. ⁵⁵ Wáyge naji'in dínhanginpóe ihaydi, in t'owa t'ähki díví'a'yúu'an in dihay'in inbí whohpa' wóegé ovâykáanídí. ⁵⁶ Wähää Jesus namää wänbo', háa bú'ây i'ge, háa bú' he'endi i'ge, hedi háa bú' já'wé iwe in t'owadi ná'in dihay'in búu píngé iwe ovâykw'óe'ó, hedá pín ta'gedí óedaa'o' iví to' k'áygédí wän óntäägé-ídí, hedi t'ähki in óetäge'in dihehkháapóe.

7

In hân'oe'inbí hâhkan

¹ In Pharisee t'owa-á hedá wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá Jerusalem-di di'äädi Jesus-ví'we dívíwé'ge'an. ² Hedi indi ovâyâmú' Jesus-ví khäge'nin dívihúujodi dívíman'owídípídi'bo' in Hudíyoví khuu waa.

³ Nää'in Pharisee-á hedá t'ähki in wé'gen Hudíyo-á wídívihúujopí páadé dívíman'owídípídi'bo', háa in hân'oe'in Hudíyoví khuu dínmuu waagi. ⁴ Hedi wáy dâyhääwíku'ch'áade' iwedí di'äädi wídívihúujopí páadé gin

dívimán'owídipídíbo?; hedá báyéki há'bi khuu-á dáy'a'gindo'. Inbí k'édé-á p'onbay-á sánbáy-á dáy'owídinde háa namúuní waagi. Gin dínmuu inbí khuu.

⁵ Hedí ná'in Pharisees-á ná'in Hudíyoví khuu dáyhá'o'indá indi Jesus óetsika'yan, "Háadan uví khäge'nin in hán'oe'in se'daaví khuu dáy'a'ginnamíwíwedi, inbí húugi' dáyk'o' wa' dívimán'owídipídíbo háa nakhây'ä' waagi?" ⁶⁻⁷ I'di ovâyty'an, "Un paa waaginbá úvíanúmaa'in ímuu'in, hán'oe híwó Isaiah-di unbí'gedi ita'nán háawin t'owa ímúuní'in. Ginnân háa Jôesi Tádá natú'in ita'nán:

Ná'in t'owa híwó naví'gedi dívihée'o sóphogedi,

hewänbo inbí pí'nädá han wídichäpi.

Ditú' naa dí'a'gin, hewänbo wídinchä'muupi,

gá t'owaví hí'da' dáyhá'odân, hedá ditú' inbí hí'-á naví háhkan dínmuu.

⁸ Háa Jôesi Tádá natsonpóe'in bínjoegi'o', hedí t'owaví khuu-á bínhónde'.

⁹ "Íchanpóe hânho únhanginnân waa, háa Jôesi Tádá natsonpóe'in bínhänge'odi unbí khuu bín'a'ginnamídi. ¹⁰ Moses natúhpi'an, Unbí tádá'in jiyá'in bín'a'ginnamí.

Hedá wá' natú,

To'wí iví tádáví'gedi háa iví jiyáví'gedi híwóhpi ihée'andi, i-á óeháyji.

¹¹⁻¹² Hewänbo undá ginnân ítú': Wí to'wí ún'ä' iví tádá háa iví jiyá ítú'âamí'in, 'Naví háäwí'gedi otú' Korban gin.' (Hudíyoví tundá Korban natunda', 'Ná'i háäwí-áho Jôesi Tádá dómägi' gin.) Hedí tobá i' háäwídi i' tádá háa i' jiyá óekhäge'namí wänbo', ná'i to'wí gin natú'i háäwí wänbo ingí' wíwinkanmäänípi. ¹³ Báyéki háäwí ha'wäagi bín'o', hedího unbí khuu bínhá'odi Jôesi Tádáví hí' wí'unchä'muupi waa bínkanmáa."

I' háäwí Jôesi Tádá natú'di yä'dâapi' namuu'in

¹⁴ In t'owa wíyá ovâywé'ge'an dihaydi, Jesus-di ovâyty'an, "T'ähkídi'bo bít'ôeyan, hedânho íka'póewí. ¹⁵ Háawi wí háäwí namuu wänbo t'owa dáyk'o'i'dá yä'dâapi'in wídipoe'opí. Hewänbo háäwí híwóhpi' inbí pí'nä k'hó'jé iwedi dínpee'i'dáho yä'dâapi'in dipoe'o. ¹⁶ To'wí naka'powada'i-á únkhây'ä' it'ôeyaani'in."

¹⁷ In t'owa ovâyjoe'an dihaydi iví tewhá ee nats'ú, hedí iví khäge'nindi óetsika'yan ná'i hí' hánnan natunda'in. ¹⁸ Hedí ovâyty'an, "Ti un wá' ka'powapí'in ímuu? Ti wí'únhanginnáhpí'an wí to'wí yä'dâapi' wínapoe'opí wí háäwí iví já'wédi únts'ündidi, ¹⁹ gá ná'i háäwí wí'únts'úya'pídân iví pí'nä k'hó'jé, hewänbo iví see iwáho', hedí iví tú' iwedi únwänpiphade'." (Ná'i ovâyty'andi Jesus-di ovâyhá'an t'ähki koegí'-á híwó'di namuu óek'o'ígí').

²⁰ Hedáhá' ovâyty'an, "Hääwí wí to'wíwí pí'nádi únpee'i'dibâa yä'dâapi' napoe'o. ²¹⁻²² Híwóhpi ánskaa wí to'wí iví pí'nä k'hó'jé imáadi i-á nasända'; nat'owat'akhanuda'; wínakhóhtsa'änpi wänbo to'wí-ádi iwíhohkumáa; háa tobá nakhóhtsa'än wänbo', wíyá to'wíwí kwee-ádi háa sendádi iwíhohkumáa; háäwí wé'gen t'owa dáymaa'i-á nada'; jänäkíkandi namuu; nahójo; háa nawänpida' waagi i'o'; nathúut'óe; t'owaví'gedi híwóhpi ihée'o'; ichäa'o'; t'ôeyanpi' namuu. ²³ Ná'i yä'dâapi' háäwí wí to'wíwí pí'nä k'hó'jé iwedi únpeedi, i'dibâa yä'dâapi' óepa'."

Wí kweeví wäyu

²⁴ Jesus i' nange ijoe'andi Tyre bú' tsowapiye namää, hedí wí tewhá ee nats'ú. Wínada'pí to'wí wänbo ünhanginnáaní'in ee na'ännin, hewänbo wí'ünkodipí ikaayamí'in. ²⁵⁻²⁶ Hedí wí kwee Jesus-ví'gedí nat'oedi wesebo ee na'än deepiye namää. Nă'í kwee-á Syrophoenicia-wi namuu, hedího kodí Hudíyo winamuupí. Iví ayúkáy wí yă'dâapí' p'oewaahâadi ônmăa, hedí Jesus-ví páadépiye idége'disógedí kaygindi óedaa'an i' yă'dâapí' p'oewaahâa iví a'yúví'wedí ônkhehpeeyé-ídí. ²⁷ Jesus-di i' kwee óetu'an, "Naa wídínkhây'âhpí in wé'gen t'owa dovâýkhäge'nami'in, in Hudíyo t'owa dovâýkhäge'nanpídíbo'. U' páadé wíkhäge'nandá, in áyyäâví húugi' in tsé'ây dovâýmă' waagibá namúuní." ²⁸ I' kweedi óetu'an, "Nanbí Sedó, háa untú waa ta'gen namuu. Hewänbo i' pávátă mãasa pho' in áyyäâ dínjemu'í' in tsé'ây wänbo dâýk'o'." ²⁹ Jesus-di óetu'an i' kwee, "Híwó untúdího naadi i' yă'dâapí' p'oewaahâa uvi ayúkáyví'wedí dônkhehpiye. Jaho uvi'piye ópûn." ³⁰ Hedí i' kwee iví' napówá ihaydi, i' a'yú whohte eedi nak'óedí óemû', hedí i' yă'dâapí' p'oewaahâa ho únpee.

Jesus-di wí sen tunpí' namuu'í' ônehkhâa'an

³¹ Tyre bú'dí Jesus napeedí Sidon bú' í'ge naphade, hedá iwedá Galilee p'oekwíngépiye nawáymăa, i' nange Tă Bú' Nange gin dâýtú'o' iwe. ³² Hedí wí sen ojet'aa'í namuu'í hedá tunpí'-á ônkán, hedí pín ta'gedí óedaa'an i' sen óetăägé-ídí ônehkhâa'amídí. ³³ Jesus-di i' sen in t'owaví'wedí wí'bo' óejăa'an, hedí iví mankhú i' senbí oje phóge itógi, hedáhá' imankhúsóp'o'andi i' senbí hân ôntăge. ³⁴ Hedí makówápiye ibéedí kaygi ihăa'an, hedí i' sen óetu'an, "Ephatha" gin. (Nă'í tun Ephatha-á "nakhuudee-í" gân natunda' Hudíyoví tundi.) ³⁵ Wesebo i' senbí ojephó ûnkhudee, iví händá ûnjuudee, hedí thay'eedi ihée'an. ³⁶ Hedí Jesus-di in t'owa ovâýkhâa'an to'wí wänbo wídâýt'ôe'amípidí, hewänbo indá shánkí ovâýkhâa'andá shánká dâýt'ôe'an. ³⁷ In t'owa dit'oedi hânho ovâýhăa'an, hedí ditú, "Hăäwí t'ăhki híwó i'o'. In ojet'aa'in wänbo dit'oe'o, in tunpí'indá dívíhée'o'."

8

Jesus-di in jónu maapaasôn (4,000) t'owa ovâýhúujôn

¹ Ihayhăäbá wây-á báýékí t'owa diwé'gepóe, hedí hăäwí wänbo dâýk'o'ígi' wídâýmăapí. Jesus iví khäge'nin itú'andi ovâýtú'an, ² "Naa nă'in t'owaví'piye osehkanăpóe. Poje thaa naa-ădí diji', hedí năa-á hăäwí koegi' wänbo wídínphadepí. ³ Hedí diháhséndibo inbí'piye dovâýpunjôndá, wáy p'óegebo hăadi dikaanú-í, wáy wên kayí'di di'ăădi." ⁴ Iví khäge'nindi óetsika'yan, "Wăhăä-an năa ahkon deedi wí koegi' âyhóení, nă'in t'owa âyhúujôenídí?" ⁵ Jesus-di ovâýtsika'yan, "Hăýú pává-an bínmăa?" Ditú, "Tsé ihay."

⁶ Jesus-di in t'owa ovâýtú'an ee nange dívíkw'ôení gin. Hedáhá' i' pává ihógídi ikú'daa'an, hedí ihávedí iví khäge'nin ovâý'an in t'owa ovâýphaadé-ídí, hedí han díví'an. ⁷ Wên hăýú pa'ây wá' in khäge'nin dâýmăa, hedí Jesus ikú'daa'andi in khäge'nin ovâýtú'an dâýphaadé-í'in. ⁸ In t'owa dívíhúuyandi híwó dívíshu'an, hedí in khäge'nin tsé ihay t'ún p'eedí i' dínphadé'í' koegi' dâýwé'ge'an. ⁹ Nă'in t'owa dívíhúuyannin mađi jónu maapaasôn (4,000) ihay diji'. ¹⁰ Hedí Jesus-di in t'owa ovâýpunjôndi wesebo i' kophé iwe itógi iví khäge'nindáđí, hedí Dal-manutha nangepiye dimăa.

In Pharisee t'owadi Jesus óedaa'an wên pinnán t'ôe i'amídí

¹¹ In Pharisee t'owa di'äã hedí Jesus óetuhännmáa. Óeda'máa wên taa makówádí ovâykeyamídí, gá óetayí'ní'in dida'dân. ¹² Jesus kaygi ihâa'andi ovâytu'an, "Háadan un nääwin t'owa wên taa bînmúuní'in ída"? Ta'gendi wâytumáa, un t'owa wí hääwí ha'wâagi'i-á wíwâykeekankhâymáapí." ¹³ Hedí ovâyjoe'andi wíyá iví kophé iwe itógi, hedí iwâybun oe wáyhánâpiyebá.

Jesus iví khäge'nin ihée'an in Pharisee t'owa-á hedá Herod-á inbí háhkan ni'gedí

¹⁴ Jesus-ví khäge'nin dín'óde dâypávâhûuwídí — wí wêe pávâda' i' kophé iwe indádí dâymaa. ¹⁵ I'dí ovâytu'an, "Bí'âyíngi'an hã'in Pharisee-ví oewáaseedí, hedá Herod-ví'dá." * ¹⁶ Hedí in khäge'nin wí'ná táye dívítu'an, "Háadan gin natú? Gá mađi wí'âypávâmaapídân." ¹⁷ Háa ditú'nin Jesus ûnhanginpóe, hedí ovâytsika'yan, "Háadan ítú' wíwînpávâmaapí'in? Tí háa otunda'in wa'dí wí'ûnhanginpoe'opí'an, hedíháa wa' wí'íka'póya'pí'an? Tí íka'powakâymuu? ¹⁸ Ítséemuu, hedí háadan handi wí'ûnkeet'óepí? Hedá í'ojemuu, hedí háadan handi wí'ít'oe'opí? ¹⁹ Tí wí'ún'ânshaapí'an háa dáy'annin? Ná'i p'ánú pává in p'ánú maapaasôn (5,000) t'owagi' dovâyháve ihaydi, háyú t'únnan i' dínphade'i koegi' bînwê'ge'an?" Óetu'an, "Tã'dí wíje (12) ihay." ²⁰ "Hedá tsé ihay pává in jónu maapaasôngí'-á (4,000) dovâyháve ihaydi, háyú t'únnan i' dínphade'i koegi' bînwê'ge'an?" Ditú, "Tsé ihay." ²¹ Hedí ovâytu'an, "Hedí háadan wa'dí wí'íka'póya'pí i' oewáasee i'gedí wâytu'andi?"

Oe Bethsaida bú'ay Jesus-di wí sen tsí't'aa'i namuu'i' onhehkháa'an

²² Oe Bethsaida bú'ay dipówá, hedí wên t'owadi wí sen tsí't'aa'i namuu'i' Jesus-ví'we óekán. Pín ta'gedí indi Jesus óedaa'an ná'i tsí't'aa'i' óetãägé-ídí onhehkháa'amídí. ²³ Jesus-di i' tsí't'aa'i' óepahkê', hedí oe bú'dí já'wépiye óepaho'dí tsée eedí wí só'p'oeđi óe'âyú, hedá iví mandá óetãgedí óetsika'yan, "Tí hääwí úkeepoe'o?" ²⁴ I' tsí't'aa'i' ipuwãbéedí natú, "T'owa dijidi dovâymundé', hewänbo hääwí wí tay waagibá dínchaa." ²⁵ Hedí wíyá i' senbí tsée Jesus-di óntãge. Nää-á i' tsí't'aa'i' hânho ipuwãkhãädi nawówa, hedí wesebo hää t'ähki kee'eedí ûnkeepóe. ²⁶ Hedí Jesus-di i' sen iví'piye óepunjõndi óetu'an, "Hää bú' wí'unwáyts'ûnúpí."

Peter natú to'wí Jesus ta'gendi namuu'in

²⁷ Jesus iví khäge'nindádí i' bú'ây eeje Caesarea Philippi bú' tsowa eepiye namää. Dimän dihaydi iví khäge'nin itsika'yan, "To-an naa omuu gân ná'in t'owa ditú?" ²⁸ Óetu'an, "Wên ditú? John i' p'ó'p'oeekandi-ân unmuu. Wây-a wëndá ditú? Elijah-ân unmuu, hedá wa'dí wáyjé wëndá ditú? wí Jôesi Tádáví tukhe'min diwedí'i-ân unmuu." ²⁹ Hedí ovâytsika'yan, "Hedí undá, to-á naa-á omuu gân í'ándé?" Peter-di óetu'an, "Gá i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, i-ân unmuu." ³⁰ Hedí kaygindi ovâykhâak'û' wíyá to'wí wänbo wíðâyhangin'ânnamípídí to'wí namuu'in.

Jesus ihée'an it'ôephadekhâymaa i'gedí hedá nachuwagi'o i'gedá

* **8:15** Jesus "oewáasee" gin natúdí inbí háhkan ni'gedân ihí'máa, hewänbo in khäge'nin wíđíka'pówápí.

³¹ Hedi ihaydi háa ûnpuwagi'o i'gedi ovâyhée'andi ovâytu'an, "Nă'in nakhây'ă napúuwí'in: Naa, t'ăhki t'owagi' o'aypuyă'i' omuu'i báyéki dont'ôephadekhâymaa, hedi in Hudiyo tsonnindadi in owha' p'ô'dédi'indadi heda in Hudiyo'v kuu dâyhă'o'indadi wé'ge naa díjoegikhâymaada wídisígikaykhâymaapi. Díkhe'khâymaa, hewânbo poje thaa iwe owâywôwápuwagi'o." ³² Nă'i hăăwí thay'eedi ovâytu'an, hedi Peter-di ôehânge'andi ôetu'an, "Ha'wâa wí'untúunípi." ³³ Jesus ibéedi in wé'gen khăge'nin ovâymunde', hedi Peter ôet'e'yandi ôetu'an, "Satan, Penísendi', naví'wedí ôhădi. U-á t'owa waabá bi'ânshaamăa, Jôesi Tádă i'ânshaa'o waagă joe."

Hăa t'owa dínkhây'ă' diví'amí'in Jesus óeyuuhúuwí'in dida'di

³⁴ Hedăhá' iví khăge'nindă in wé'gen t'owa t'ăhki ovâywé'ge'andi ovâytu'an, "To'wên naa-ádi dikă'ăăda'indă wíđínkhây'ăhpi háa diwânpidă' waa diví'amí'in, hewânbo inbí phé'win dâyhúuwí, hedă naa-ă díyuhúuwí. † ³⁵ To'wên inbí wówátsi dâywânpi'aywoení'in dida'indă inbí wówátsi dípedeegi'o. Hewânbo to'wên inbí wówátsi naagi' hedă Jôesi Tádăví híwó'di tungí'-ă divímăgi'in, indă inbí wówátsi dit'anpúuwí. ³⁶ Tobă wí to'wí hăăwí t'ăhki năă oepăa k'aydi nakw'ô'di ihôgi wânbo', wé'innan wên híwó ôekhâymaa iví wówátsi iwâyho'di? ³⁷ Wí to'wí wí'ûnkodípi hăăwí wânbo imăănídí iví wówátsi nawáy't'anpúuwídí. ³⁸ In năăwin t'owa t'aywóhkannin dimuu'in Jôesi Tádă dâyoegi'an, wíkwêe iví sen ijoegi'an wíyă pi'wívi sendădí ithaayé-ídí waagibă. Naa t'ăhki t'owagi' o'aypuyă'i' omuu'i năă oepăa k'aydipiye owây'ă', naví Tádăví sa'wó'di kohthay wóge hedă in yă'dăa'in makówáwin t'ôepa'aa'in wóegă o'ă'. Hedi to'wên năă naa diwôeda'in hedă naví hăhkandă dîn wôeda'indă, naadi wă' dovâywôeda'khâymaa owây i' thaa owây'ă'i napowă ihaydi.

9

¹ "Ta'gendi wâytumăa, Jôesi Tádădí iví kay ûnmuu'in wovâykeeyamí hedi bînpuwăkhâymaa naa tsondi omuu'in. Nă'in napúuwí wa'di wáy wên năwe íji'in íhânpídîbo'.

Hăa Jesus ûnchăa waa ûn'egópóe

² Sí thaa naphade ihaydi Jesus-di Peter-ă James-ă John-dă i-ădí ovâyho', hedi wên p'in tųwă'in kw'âyepiye wí'bo dimăa, hedi inbí páadépiye Jesus háa ûnchăa'in ûn'egópóe. ³ Iví aa hânho ts'ă'i ûn'ots'ápóe, tóebo há'to i' aa ihay ts'ă'i i'owéedi-í. ⁴ Hedi Moses-ădí Elijah-ădí tsikhagípi dakeepóe, hedi Jesus-ădí dănhí'măa. ⁵ Peter-di Jesus ôetu'an, "Hăhkandi', híwó namuu năwe gikw'ôndi. Jaho poje ôhkhun tewhá'ây âyk'wôení, wêe u'gí', wíyă Moses-gí'-ă, hedă wíyă Elijah-gí'-ă." ⁶ Moses-ădí Elijah-ădí dakeepóedí in khăge'nin hânho ovâypíhăă, hedânho ha'wâa Peter natú, gă háa natúuní'in wí'ûnhanginnăhpídân. ⁷ Hedi wí okhúwă napowădí ovây'ôhkhunnan, hedi nă'in tun okhúwă jáadídi napee: "Nă'i-ân naví ay dînmuu dónsígí'i'. I' bînt'ôeyaaní." ⁸ Wesebo i'ge t'ăhki dívíbée, hewânbo Jesus-dă'mân dâymû', wíyă hăăwí wânbo-ăjoe.

Jesus óetsika'yan Elijah nawáy'ă' i'gedi

⁹ Oe p'in kw'âyedi diwhăve'ă' ihaydi Jesus-di ovâytu'an, "To'wí wânbo hăăwí bînmû'in wíwînt'ôe'ămípi, owây naa t'ăhki t'owagi' o'aypuyă'i'

† 8:34 Nă'in natunda', dikhây múuní dâyt'ôephaadé-ídí, Jesus in phé'win deedi it'ôephade waagibă.

ochuudi wíyá owáywówápóe píhay.” ¹⁰ Iví tun ôn’a’gin, hewänbo wí’nä táye dívítsika’yan, “Hännan namuu nä’in tun, wíyá nawáywówápúuwí i’gedi?” ¹¹ Hedi Jesus óetu’an, “In Hudíyoví khuu dáyhá’o’in ditú, i’ to’wí Jöesi Táadí óesogekhâymaa’i’ t’owa ovây’aywoenídí na’äpídíbo’ Elijah-á napowagí’o. Háadan ha’wâa ditú?” ¹² Jesus-di ovâytu’an, “Ta’gendi Elijah páadébo na’ä-í’in nakhây’ä-ákun, hääwí t’ähkí ikhây’amídí. Hedi hännan nata’muu naa t’ähkí t’owagí’ o’aypuyä’iví’gedi? Gá ginnân: Báyéki dont’óephadekhâymaa, hedá t’owadá díjoegikhâymaa. ¹³ Hewänbo naadi wâyümáa, Elijah ho na’ä-ákun, hedi híwóhpí óe’an in t’owadi háa dida’ waagi. Jöesi Táadávi ta’nin diwe iví’gedi ûnta’muu háa óekhâymaa’in.” *

Jesus-di wíyá’dâapí’ p’oewaahâa wí enúkáyví’wedi ônkhehpiye

¹⁴ Jesus-ví wé’gen khäge’nin diji’ iwe tsowa dipówa, hedi báyéki t’owa búuk’úwáki diwindi dâymú’. Wên Hudíyoví khuu dáyhá’o’indá hedá in khäge’nindá dívítuhánmaa. ¹⁵ In t’owadi Jesus óemû’dí ovâyháa’an, hedi iví’piye díví’äá óesengitu’âamídí. ¹⁶ Jesus-di ovâytsika’yan, “Háadan úvítuhánmaa?” ¹⁷ Nä’in t’owa jáagedí wí sendi óetu’an, “Hähkandi’, naví e’nú wínmaa, i-á wí yä’dâapí’ p’oewaahâadi óemáadí wí’ûnhí’kodipí. ¹⁸ Hedi häädi wänbo ná’i p’oewaahâa it’ôe’andi i’ e’nú oe nangepiye óekanunde’, hedi i’ e’nú-á nasó’okhópee’idá iwäpúts’indo’, hedá taasuugi’bo-á napoe’o. Uví khäge’nin dovâydaa’an ná’i p’oewaahâa ônkhehpeeyé-ídi, hewänbo wídkínkodipí.” ¹⁹ Jesus-di ovâytu’an, “Un t’owa-á wâyupí’in ímuu. Häädi puwahay-an undádi oyêení úvíwäyü-ídi, häädi puwahay-an undádi dáyyä’â’ami? Ja’ i’ enúkáy naví’piye binmá’.” ²⁰ Hedi óemaadi i’ p’oewaahâadi Jesus óemû’díbo ná’i enúkáy óethathakannan, hedi i’ e’nú nakanudi ijánúmáa, hedá nasó’okhópee’i. ²¹ Jesus-di i’ enúkáyví tádá óetsika’yan, “Häädi waabo-an gin ûnpoe’o?” I’ tádádi óetu’an, “Gá híyää’i namuudíbo-ân. ²² Hedá häyän wänbo i’ p’oewaahâadi phaa iwe hedá p’oe eewá óechänunde’ óeháyjídí. Úkodidáho nanbí’piye dísehkana’an, háawin wên wänbo wên khäge’ dí’an.” ²³ Jesus-di óetu’an, “Háadan dítumáa, Úkodidáho’?” To’wí iwâyunde’-i-á ûnkodi hääwí namûuge i’âamídí.” ²⁴ Wesebo ná’i enúkáyví tádá kaygindi natú, “Naa dáywâyunde’, díkhäge’nan wíyá shánkí dáywäyü-ídi.”

²⁵ Jesus-di wây-á báyéki t’owa a’yüugi dívíkhadímá’dí ovâymu’, hedi wesebo ná’i yä’dâapí’ p’oewaahâa óet’e’yandi óetu’an, “Ú yä’dâapí’ p’oewaahâa, ú’dí t’owa ovây’ojet’aa’o’i’, tunpí’indá ovâypa’i’, naadi wítumáa, ná’i enúkáyví’wedi ópeeve, hedi wíyá wí’unts’ûnúpí.” ²⁶ I’ p’oewaahâa ituwínúdi ná’i enúkáy óekanudi hânho óethathakannan, hedáhá’ iví’wedi ûnpee. I’ enúkáy wí pení waabá ûncháa, hedího in t’owadi óemû’dí ditú, “I-áho nachuu.” ²⁷ Hewänbo Jesus-di i’ enúkáyví man ónyâ’dí óekwínukhäge’nandi iwínú. ²⁸ Hedi Jesus wí tewhá ee nats’ú, hedi iví khäge’nindi wí’bo óetsika’yan, “Háadan na’in wígínkodipí i’ yä’dâapí’ p’oewaahâa âykhehpeeyé-ídi?” ²⁹ Jesus-di ovâytu’an, “Úvíjûusu’odidá’mân únkoedí-i wí yä’dâapí’ p’oewaahâa gí’bibá bínkhehpeeyé-ídi.”

Jesus nachuwagí’o i’gedí wíyá ihée’an

* 9:13 “Elijah” gin Jesus natúdi, John i’ p’ó’p’oekandiví’gedí ihí’máa.

³⁰ Jesus-ádi iví khäge'nindádi iwedi dimää hedi Galilee nange i'ge diphade. Jesus winada'pi to'wi wänbo ûnhanginpúuwí'in wăhăă naji'in, gá dimândibo iví khäge'nin ovâyhâhkanhondân. ³¹ Ovâyţumâa, "Naa t'ăhki t'owagi' o'aypuyă'i' omuu'i wây-ă t'owavi mangepiye dikâani. Indáho dikhe'khâymaa, hewänbo poje thaa iwá wíyá owâywówâpuwagi'o." ³² In khäge'nin nă'i hăăwí Jesus-di ovâyţumâa'i wídika'póya'pi, hewänbo diwôeda' ôetsika'yâamídi i'gedi.

To-an i' shánki hay'i namuu?

³³ Capernaum bú'ay dipowá, hedi wí tewhá ee dits'ú. Jesus-di in khäge'nin ovâytsika'yan, "Oe p'óegé gi'ădi hăă i'gedan úvítuhănmâa?" ³⁴ Indá hânda' dik'wó, gá oe p'óegé dijidi wé'i-angú in diwedi i' shánki hay'i namuu i'gedi dívítuhănmá'dân. ³⁵ Jesus isóge, hedi nă'in tă'di wíje (12) khäge'nin ovâywé'ge'andi ovâyţu'an, "To'wí i' p'ó'dédí' namúuní'in nada'dá, i-ă ûnkhây'ă' tí'úugé'i namúuní'in, hedá t'ăhkiwí khäge'di-ă." ³⁶ Hedi Jesus-di wí ay óepahkê'di inbí páadépiye óeho', hedáhá' nă'i ay óeba'aa'andi ovâyţu'an, ³⁷ "To'wídi naa dída'di wí ay nă'i ay waabá óesígikéndedi, naa wá' dísígikénde waabá i'o'. Hedi to'wí naa dísígikénde'i'dá naada'ba wídísígikéndepí, hewänbo i' to'wí naa dísandi' wá' óesígikénde'."

To'wídi Jesus-ví'piye háa nachaapi'-ă iví'năpiye napoe'o

³⁸ John-di óetu'an, "Hăhkanđi', tóewí sen âymû' yă'dâapi'in p'owəwăhăă t'owavi'wedi ovâykhehpiyendedi uví khăwă natû'di, hedi âytu'an han wí'i'amípí'in, na'in diwedi'i winamuupídi." ³⁹ Hewänbo Jesus natû, "To'wí gi'bi wíwínkhăă'amípí. To'wí namuu'i navi khăwă natû'di ipínnánt'ôe'andi-ă wesebo híwóhpí navi'gedi wí'ihée'amípí. ⁴⁰ To'wí nanbí'piye háa wínachapi'-ă nanbí'năpiyebá napoe'o. ⁴¹ Ta'gendi wâyţumâa, to'wí wí p'oe wänbo wovâysuwăjôndi, navi'in ímuu'in ûnhanginnândi, i-ă Jôesi Tădăđi óewá'ăakhâymaa."

Jesus t'aywó'di i'gedi ihée'an

⁴² "Hedi to'wídi wêe wänbo nă'in hí'ínnin navi'piye dívíwâyunde'in diwedi óet'aywóhá'andá, shánki híwó i' to'wí ûnpúuwíwân wa'di han óehă'anpídíbo wí k'uu khăă'i iví k'ây eedi ônwíshôege-i'in hedi mâap'oe iwe óechăănú-i'in. ⁴³ Hedi wêhpêe mandí úvít'aywó'dodá, shánki híwó namuu bînts'ăa-i'in, wíyá indi úvít'aywó'năamíví'wedi. Tobá wêhpêeda' ímanmuu wänbo', shánki híwó namuu wówátsi nahándepí'in bînkáyjídí, péyégépiye ímú-íví'wedi wí'gín ímanmuudi. ⁴⁴ Oe péyégá t'owa hănhay wänbo t'ăhki dâyt'ôephadekhâymaa, hedá i' phaa hănhay wänbo napăă'apí'dá ovâyphahkhanukhâymaa. ⁴⁵ Hedi wêhpêe ândi in ta'ge'in p'óegédi wovâyhange'odá, shánki híwó namuu bînts'ăa-i'in wíyá indi úvít'aywó'năamíví'wedi. Tobá wêhpêeda' i'ânmuu wänbo', shánki híwó namuu wówátsi nahándepí'in bînkáyjídí, péyégépiye wovâychăănú-íví'wedi wí'gín i'ânmuudi. ⁴⁶ Oe péyégá t'owa hănhay wänbo t'ăhki dâyt'ôephadekhâymaa, hedá i' phaa hănhay wänbo napăă'apí'dá ovâyphahkhanukhâymaa. ⁴⁷ Hedi wêhpêe tséedí híwóhpí hăăwí wovâypuwă'odá, shánki híwó namuu bînwahkáyjí'in, wíyá indi úvít'aywó'năamíví'wedi. Tobá wêhpêeda' ítséemuu wänbo', shánki híwó namuu oe makówápiye ímú-ídí, péyégépiye wovâychăănú-íví'wedi wí'gín ítséemuu. ⁴⁸ Oe péyégá t'owa hănhay wänbo t'ăhki

dây't'ôephadekhâymaa, hedá i' phaa hânhay wânbo napaa'apí'dá ovâypahkhânukhâymaa.

49 "To'wên t'âhki phaadi ovây'aayâäkhâymaa. †

50 Aayâä híwó'di namuu, hewânbo i' aayâä na'âhhándáho', há'to wiyá âhsää'i napúuwí. Undá únkây'ä' aayâä na'âhhándepí' waaginbá ímúuní'in, hedí tsâaginpídi'bo wé'ge ítháani."

10

Jesus khótsaawije i'gedi óetsika'yan

1 Jesus iwedi ijâa'an, hedí Judea nangepiye namâadi Jordan p'o' p'ânâpiye naphade. Iwe wây-á báyéki t'owa iví nú' divíwé'ge'an, hedí hâädi waa i'an waagi in wá' ovâyhá'an.

2 Hedí wên Pharisee t'owa ûnpówádi óetsika'yan, "Ti híwó namuu wí sen nakhóhtsaä'andi' iví kweeví'wedi ithaaweejé-ídi? Hân i' tsontun natû'?" Gin ditú Jesus óetayi'nídi, tigúba híwóhpí natuhpee-í. 3 Jesus-di ovâytsika'yan, "Hân Moses-di wovâyjôn?" 4 Indi óetu'an, "Moses-di ná'in tun dínjoe'an: Wí sen wên khóhtsaawije ta'nin ita'namí hedí handidi iví kwee ijoe'amí." 5 Jesus-di ovâytu'an, "Hewânbo Moses-di ha'wâagi wovâyta'k'û' gá t'ôeyanpí'in ímuudân, unbí kwiya' bînwânpioekanmâadi'bo". 6 Hewânbo oe ts'anpâadé nanân diwe Jôesi Tádádi sendádi kwee-ádi ovânkhíjé. 7 Hedí natú wí sen ikhó'yâ'dáho', iví tádá-á iví jiyá-á ijoe'amí'in ûnkây'ä'. 8 Hedího i' sendá i' kwee-á wêe tûu ûnp'oedá' dapoe'o, hedího wíje wídamuupí, wêedá' damuu. 9 Hedânho in to'wên Jôesi Tádádi ovânwónnindá to'wí wânbo wí'ûnkây'âhpi ovânweejé-í'in."

10 I' tewhá ee diwáyts'ûndi iví khâge'nindi ná'i hí' i'gedi óetsika'yan. 11 Hedí ovâytu'an, "Wí sen iví kwee ijoe'andi wiyá kwee-ádi ikhó'yâ'dá, iví kweeví'piye t'aywó i'o'. 12 I' kwee wá', iví sen ijoe'andi wiyá sendádi ikhó'yâ'dá, iví senbí'piye t'aywó i'o'."

Jesus-di in hí'ínnin ovâysíghógi

13 Wên t'owa inbí áyyâä Jesus-ví'we dâykán i'di ovâytäägé-ídi, hedí iví khâge'nindi in t'owa ovây't'e'yandi ovâytu'an ha'wâa wídiví'amípí. 14 Hedí Jesus-di in khâge'nin háa diví'o'in ovây'mû'di inbí'piye híhchan wínachaapi, hedí ovâytu'an, "In hí'ínnin áyyâä naví'piye binkä'äãmää, wívinkhâä'amípí, gá to'wên ná'in áyyâä waaginbá dimuu'indá Jôesi Tádáví'in ímuudân. 15 Ta'gendi wây'tumáa, to'wí wânbo Jôesi Tádáví' wínapúuwípí wí hínchää'i' ay waagibá iwâyupídi." 16 Hedáhá' in áyyâä ovâyba'aahógi wí'inbo ovâytägedi ingí' ovâyjûusu'an.

Wí sen kodit'owa namuu'i' Jesus-ví'piye na'ää

17 P'ôegé wiyá Jesus nats'anmân dihaydi wí sen iví'weää naví'piye binkä'ääpiye i'ääkán, hedí idége'disógedi óetu'an, "Híwó'di háhkandi', hân dâ'y'amí hedânho in wówátsi nahándepí'in donkáyjidi?" 18 Jesus-di óetsika'yan, "Háadan naa híwó'di gin ditú'o'? Jôesi Tádádá'mân híwó'di namuu, wiyá to'wí-á joe. 19 Jôesi Tádáví tsontun ho

† 9:49 Ná'i hí'-á kâyi namuu gika'póewídi. Wây wên t'owa dí'ânde ginnân natunda'in: Hân'oe in Huđíyo dâ'y'anímâahânunde Jôesi Tádá óemâânídi, hedí dínkhây'ä' i' pívi dâ'y'aayâä'amí'in wínaha'dânpuuwípídi. In t'owa Jôesi Tádáví'piye divípmägi'indá dâyt'ôepahadé-í, hâäwí phaadi ovâyphahânunde waagibá, hebo ná'i t'ôephade namuudi shánkí híwó'nin dimúuni.

mântaa. I-á natú wíwînt'owat'aháanú-ípi, wíyá to'wíwí kwee-ádi háa sendáqí wí'úvíwhohkwomá've-ípi, wí'úvísá'mamípi, t'owaví'gedi wí'úvíhójo'amípi, hójo waagidibo t'owaví háäwí wíwínhóenípi, unbí tádá-á jiyá-á bín'a'ginmá've-í." 20 Óetu'an i' sendi, "Háhkandi?, naa enúkáy omuudibo? t'áhkí ná'i tsontun dó'a'gin." 21 Jesus-dí sígídí ta'gebo óemúndedi óetu'an, "Wa'dí wáy-á háawên útáy bí'amí'in. Jaho ópún, háäwí úkw'ó'dí t'áhkí mánku'ch'áani, hedi i' chä? mánhógi'i' in t'owa sehkanäwó diwówáji'in ovâymaáni, hedânho oe makówa kodit'owa unmuunídí. Hedi náaku'ch'áadá ovâymagídá naa-ádi óká've." 22 Ná'in nat'oe ihaydi i' sen nabo'aats'aypóe, hedi iví pí'ná khó'jé ûnkhaápóedí iwedi namää, gá báyéki háäwí ûnk'w'ôndân hediho wínakuchada'pi.

23 Jesus ipuwâbeemáa, hedi iví khäge'nin itu'an, "Báyéki kây'in namuu wí to'wí nakodit'owamuu'i háa Jôesi Táda natú waa díví'amídí hedânho ovây'aywoenídí." 24 Ná'i hí'dí in khäge'nin ovâyháa'an, hewânbo Jesus-di wíyá ovâytu'an, "Naví ây, ívíwo nabâapu'wan wí to'wí háa Jôesi Táda natú waa i'amídí hedânho ôn'aywoenídí. 25 Nabâapu'wan wí kamäyo wên agúusa tsípho i'ge nats'ûunídí, hewânbo shánki nabâapu'wan wí to'wí kodit'owa namuu'i háa Jôesi Táda natú waa i'amídí hedânho ôn'aywoenídí." 26 Nábâa shánki ovâyháa'an in khäge'nin, hedi wí'ná táye dívítsika'yan, "Gin namuudá to-an ûnkodí ûn'aywondee-ídí?" 27 Jesus-di ta'gebo ovâymuñdedí ovâytu'an, "To'wí wânbo wí'bo wí'ûnkodípi. Jôesi Tádaqá'mân ûnkodí t'owa ovây'aywoenídí. Jôesi Táda-á háäwí t'áhkí ûnkodí i'amídí."

28 Peter-di óetu'an, "Úhanginná háäwí t'áhkí âyjo'e'annin ʘ-ádi gimú-ídí." 29 Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytumáa, naa omuudibo hedá Jôesi Táda'ví híwó'dí tun ûnmuudibo-á, to'wí ijoe'andi iví tewhá, háa iví tí'úuwindá pá'dâyindá, háa iví táda-á jiyá-á, háa iví ây-á, háa iví nava-á, 30 i-á ta'gendi tágintä (100) ma'kw'anuki shánki ihóení, tewhá-á, tí'úuwindá pá'dây'indá, jiyá'indá, ây-á, nava-á — hedá it'ôephadekhâymaa iví wäyu ûnmuudi. T'áhkí ná'i ihóení wa' nää oepáa k'aydi nawówáji' ihaydi, hedá iví wówátsi nää oepáa k'aydi ûnbo'wan dihaydá wówátsi nahándepi'indá ikáyji. 31 Hewânbo báyéki t'owa nää p'ó'dédí'in dimuu waa dínchaa'indá tí'úuge'in dipúuwí; hedi báyéki t'owa-á nää tí'úuge'in dimuu waa dínchaa'indá p'ó'dédí'indá dipúuwí."

Powing' Jesus iví khäge'nin itu'an nachuwagi'o'in

32 In p'óegé dimän Jerusalem bú'piye, hedi iví khäge'ninbí páadé Jesus namän. In khäge'nindá wídnhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in, hedá in wé'gen t'owa iví tí'úuge dimännindá dikhunwóeda? In tá'dí wíje khäge'nin iví'piye wíyá ovâyhänge'an, hedi háa ûnpúwági'o'in ovâytu'an. 33 Natú, "Bít'óeyan, nää-á Jerusalem-piye gimän, hedi naa, t'áhkí t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i' t'owadi díkáani in owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyóví khuu dâyhá'o'indá inbí mange. Indáho dítüüní naa dínkhây'ä' ochuu-i'in, hedá in Hudíyo dimuupí'in t'owaví mangá díkáani. 34 Ná'indi dînp'áhkaakhâymaa, hedá dí'ohphaykhâymaa. Púwhí'dí díwhädikhâymaa, hedá díkhe'khâymaa. Hewânbo poje thaa iwe owáywówápúuwí."

James-ádi John-dádi háäwí dada'póe

35 Ihaydíba James-ádi John-dádi Zebedee-ví ây damuu'in Jesus-ví'piye damää, hedi óetu'an, "Háhkandi?, na'in háäwí gadapúuwí hedi ʘ'dí dín'amí'in gada'." 36 Ovântsika'yan, "Hää-an dada' wân'amí'in?"

³⁷ Óetu'an, "Owáy untsondisogedee ihaydi, na'in uvi khóe gamúuní'in gada', wêe ko'díngedí, wêe-á yă'mängedá." ³⁸ Jesus-di ovântu'an, "Undá wíđánhanginnáhpí hăăwí dada'in. Ti dănkodi dănt'ôephaadé-ídi naa dont'ôephaadekhâymaa waabá? Hedi naa hăăwí khăa'i donphadekhâymaa waabá, ti dănkodi dănpaade-í'in?" ³⁹ Óetu'an, "Gănkodi-ăkun." Jesus-di ovântu'an, "Ta'gendi undá wá' dănt'ôephaadekhâymaa, hedá hăăwí khăa'i dănpadekhâymaa, naa dînpúuwí waabá. ⁴⁰ Hewânbo naa wíđînk'ôepí naví khóe wănde'mamí'in ko'díngedá yă'mängedá. Jôesi Tádădă'mân ûnk'ôe ovâyde'mamídi to'wên hă'mîn dimúunídi."

⁴¹ In wé'gen tă khăge'nin James-á John-dá inbí hí' i'gedi dínhanginpóe ihaydi inbí'piye dit'aayapóe. ⁴² Hediho Jesus t'ăhki ivi khăge'nin iwé'ge'andi ovâytu'an, "Únhanginná in Hudíyo dimuupí'in t'owaví tsonnin hânho ditsont'ôe, hedá inbí t'owa-á ovâytsónmă've-í'indá diwănpida'. ⁴³ Hewânbo undá wí'ûnkây'ăhpí hă'mîn ímúuní'in. To'wí un diwedi hay'i namúuní'in nada'dă, i-á unbí khăge'didă' namúuní'in ûnkây'ă'. ⁴⁴ Hedi to'wí p'ó'dedí' namúuní'in nada'dă, i-á wí pant'ôe'i un t'ăhki'gi' waagi'ba namúuní'in ûnkây'ă'. ⁴⁵ Naa wănbo', t'ăhki t'owagi' o'aypyă'i' omuu'i-á o'ăă t'owa dovâykhăge'namídi, indi naa dikhăge'namída joe. O'ăă ochuu-ídi, hedá naví wówătsi-á dáywă'ăa-ídi t'ăhki t'owa dínkoeđi-ídi inbí t'aywó'di iwedi dima'p'ănídi."

Jesus-di wí sen natsi't'aamuu'i' ivi keetan óemăgi

⁴⁶ Oe Jericho bú' Jesus ivi khăge'nindádi báyeki t'owa-ádi dipówá, hedi iwedi dipeemăn dihaydi wí sen tsí't'aa'i namuu'i' owáy p'ôe hángé wáy nahăădă'ăn, i-á Bartimaeus gin nakhăwă, Timaeus-ví ay ûnmuu'i'. ⁴⁷ Bartimaeus-á nat'oe Jesus oe Nazareth bú'wí na'ă'in, hedi ituwínú, "Jesus, ụ David-ví ây iwedi'i' unmuu'i', naví'piye ôshkanăpuwave." ⁴⁸ Báyeki t'owadi i' sen ôet'e'yandi ôetu'an, "Hândă'dibo'." Hewânbo i-á shánkí kaygă ituwínú, "Ụ David-ví ây iwedi'i' unmuu'i', dîshkană'an." ⁴⁹ Jesus iwóyí'di ovâytu'an, "Bintu'an na'ăă-ídi." Indi i' tsí't'aa'i' ôetu'an, "Jesus-di wóetuhkănmăa. Ówínú, ôhîhchanpuwave." ⁵⁰ I' sen ivi k'éwé'in to ip'ădi, hedi wesebo iwínúdi Jesus-ví'piye namăa. ⁵¹ Jesus-di óetsika'yan, "Hănnan wîn'ămí'innan unda'?" I' sendi ôetu'an, "Gă dînkeepúuwí'innân oda', Nanbí sedó." ⁵² Jesus-di ôetu'an, "Ópûn, uvi wăyų úmuudănkun unwówa." Hedi wesebo i' sen ûnkeepóedí Jesus-ádi namăa.

11

Jesus oe Jerusalem bú' óesígíké'

¹ Jesus-á ivi khăge'nindádi Jerusalem bú' tsowa dipówá. Iwe wí okú nak'ôe "Olive Okú" gin dăytu'o', hedi nă'i okú iwe nú' wáy nă'in wíje bú'ây daná, Bethpage-ádi Bethany-ádi. Hedi wíje ivi khăge'nin ovănsan dapăadémú-ídi. ² Ovântu'an, "Jaho bápûn hă'i bú'ay nanbí páadépiye nanân diwepiye, hedi dats'ú' dihaydá wí búdu'ay dănshaa-í nawhiwindi, i-á wa' wáymûu wănbo to'wí wănbo wí'i'îhsógepí. Dănwhisuudi dănmă'i năwe. ³ Hedi to'wídi wovăntsika'yandăho', 'Hăădan ha'wăa dăn'o'?", ginnân dăntu'ămí: 'Gă Nanbí Sedó i' ûntáyđan, hedi hây napóedíbo wonwăymă'i.'"

⁴ Damăădi wí búdu'ay p'ôe hángé wên phódi nú' nawhiwindi dănshaa. ⁵ Hedi dănwhisuudeđi in t'owa iwáyge diwinnindi ovăntsika'yan, "Hănnan dăn'o'?" Hăădan hă'i búdu'ay dănwhisuude'?" ⁶ In khăge'nin

háa Jesus-di ovântu'an waa datú, hediho ovänmägi. ⁷ I' búdu'ay Jesus ónho', hedi inbí k'éléwé'in to dānp'ādi i' búdu k'éléwé ónpa'k'ú', hedi Jesus i'íhsóge. ⁸ Hedi wáy Jesus óe'íhon ní'ge báyéki t'owa inbí k'éléwé'i to oe te'p'óegé ónpa'kwohon, hedi wáy-á wé'gendá dāytaykhóepa'kwohon, i' nava iwe dāyts'á'i'. ⁹ Hedi in to'wēn páadé dimānnindá hedá in tí'úugé ūnwóe'ā'indá dívítuhkwīnuhon, "Wísígíkēnde?". "Nanbí Sedó Jōesi Tádádí wóesan, hediho híwó wóe'āamí." ¹⁰ "Híwó úpúuwí gá untsondisogedee-ídān, nanbí thehtáy pahpāa David natsondí'ān waagibá." "Jōesi Tádá oe makówa ná'āndi-á hay'i namuu."

¹¹ Hedi Jerusalem bú'piye Jesus namāadi i' méesate hay'i ee nats'ú, hedi ibeemāadi háawí t'āhki imúnde'. Hebo nathí'ēmāndibo in tādí wíje (12) khāge'nindádi oe Bethany bú'aypiye namāa.

In fig tay nabaymuup'i'in

¹² Wíyá tháwān Bethany-di dipee, hedi Jesus nahāhséhpoe. ¹³ Háy kayi' diwe wēn fig tay nachāndi imú' nakaamuudi. Iwepiye namāa imúunídí tigúba na-fig-muu'in, hewānbo iwe napówa ihaydi fig wānbo wí'ishaapí, wa'di na-fig-púuwí ihaydi wīnanáhpídí. ¹⁴ Hedi Jesus-di in tay óetu'an, "Uv'íwedá to'wí wānbo wíyá wí'i-fig-k'o'ípí." Iví khāge'nin háa natú'in dit'oe.

Jesus i' méesate hay'i iwedí in dāyhāāwíku'cháade'in ovāykhehpiye

¹⁵ Jerusalem bú'piye wíyá dimāa, hedi Jesus i' méesate hay'i eepiye namāa, hedi in t'owa dāyhāāwíku'ch'áade'indádi in dāyhāāwíku'mānde'indádi iwedí ovāykhehpiye, hedi in dāychā'egó'o'inbí māsā-á hedá in dāyk'o'weeku'ch'áade'inbí púwédé-á ovāyjanú. ¹⁶ Hedi to'wí wānbo oe-á nāā-á ee méesate íve wí'ovāyphademāgipí inbí háawí wóegé. ¹⁷ Hedi in t'owa ovāyhā'andi ovāytu'an, "Jōesi Tádá iví ta'nin diwe ginnān natúhpí'an:

Naví tewhá-á t'āhki nange'in t'owa dívíjūusu'amígí' namuu, hewānbo undá bín'egó'andi sánmin dívíkaakw'ōenígí' napoe."

¹⁸ In owha' p'ó'dédi'indá hedá in Hudíyoví khuu dāyhā'o'indá háa natú'in dit'oe, hedi iwedí páadépiye hádídí óeháyjí'in dāytūwāmāa, hewānbo óekhunwōeda', iví hí'dí in t'owa ovāyhāa'odí.

¹⁹ Nakin dihaydi Jesus-á iví khāge'nindádi ee bú'dí dipee.

Háa in fig tay iwedí dihāhpoe waa

²⁰ Héqéndí napoe ihaydi p'óegé dimāndi in fig tay Jesus-di óehée'annindá pú'díbo nat'aadi dāymū'. ²¹ Peter háa Jesus natú'in ūn'ānpówa, hedi óetu'an, "Hāhkandi', in tay untú'in há'to híwó napúuwí'in t'āhki nat'aa." ²² Jesus-di ovāytu'an, "Bíwāyú Jōesi Tádá-á háā t'āhki i'amí'in ūnkođi. ²³ Ta'gendi wāytumāa, to'wí ná'in p'in itu'andi, 'Ótége, oe māap'oe iwe ópichānú,' hedi háa natú waa napúuwí gin iwāyundedá, ōn'amí-ākun. Hewānbo pín ta'gedí iwāyū-í'in ūnkhāy'ā'. ²⁴ Hedān wāytumāa, úvíjūusu'andi i' háawí bīndaa'andi ta'gendi bīnhóení'in úvīwāyundedáho', hedáho bīnhóení-áhe'. ²⁵ Hewānbo háadi úvíjūusu'o' ihaydi, to'wíwí'piye híwó wí'íchaapídí, i-á bīn'owóejé-í, hedānho unbí Tádá oe makówa ná'āndi'di unbí t'aywó'di wá' wovāy'owóejé-í. ²⁶ Hedi wēn t'owa bīn'owóejépídá, Jōesi Tádá oe makówa ná'āndi'di há'to unbí t'aywó'di wovāy'owóejé-í."

Jesus óetsika'yan to'dan ónk'ú' iví t'óe i'amídi

27 Jerusalem bú' diwáypówá ihaydi i' méesate hay'i ee nats'ú. Iwe naji' ihaydi in owha' p'ó'dédi'indá in Hudíyoví khuu dáyhá'o'indá hedá wáy-á in Hudíyoví tsonnindá ûnpówá. 28 Indi óetsika'yan, "Háawinnan uví tsonkhuu úmuu háa bi'o waa bi'amídi? To'dan in ta'gen wónk'ú? ná'i háäwí nâa'amídi?" 29 Jesus-di ovâytu'an, "Nâa-á naadâ wá' un wêhpêe tsika wâytsika'yamí, hedi dítu'andá, naadâ wâytu'âamí to'wídi in ta'gen dínk'ú'in ná'i háäwí dó'amídi. 30 Dítu'an, to'dan John ónk'ú' t'owa ovâytp'ó'p'oe'amídi, ti Jôesi Tádádí háa t'owadi ónk'ú'?" 31 Hedi wí'nâ táye dívítumáa, "Jôesi Tádádí John ónk'ú' gin gitúdáho', Jesus-di dítsikagi'o, 'Hedi háadan handi háa John natú'in wí'úwíwáyupí?'. 32 Hewänbo wígitúunípi, 'T'owadida' ónk'ú' gin." (In t'owa dáykhunwôeda'dibo ha'wâa dítu, gá t'âhki in t'owa dívíwáyundedân John-dá Jôesi Tádáví tukhe'bi ûnmuu'in.) 33 Hediho indi Jesus óetu'an, "Na'indá wíginhanginnáhpí to'wídi ónk'ú'in." Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho', naadi wänbo wá' wíwâytu'amípi to'wídi in ta'gen dínk'ú'in dó'amídi ná'i háäwí dó'o'i'."

12

Jesus-di in yä'dâapi'in úuva áaphäâ áyí'ninbí'gedi ovâytu'an

1 Jesus-di in tsonnin ná'i háhkangi'in ó'gedí ovâytu'an: "Wí sen i'úuva'áakháhsaa, hedi i' nava íphé'ahkhaayan, i' k'uu iwá íphoyäá i' úuva íp'omap'ee-ígi', hedi wí tewhá tųwä'i-á ik'ú' iví nava i'áyi'namídi. Hedáhá' i' nava wên senä' úuva áaphäâ áyí'nin dimuu'in ovâypiyémgáidi wíyá pí'wí nangepiye namää. 2 I' úuva nap'e'yin dihaydiho wí t'ôe'i' i' nava iwepiye óesan hedânho in senä' dâynavapiyé'annindi i' úuva nayämu'i' óemäänídi. 3 Hewänbo indi i' t'ôe'i' óeyâ'di óewhádi, hedi mandá'dibo óewáybun. 4 Hedi i' sendá wíyá t'ôe'i'-á óesan. Indi i-á p'ó'dá óewhádi, hedá jänáki-á óe'an. 5 Hedá wíyá t'ôe'i'-á óesandi-á óehay. Hedá wáy-á wên t'ôe'indá ovâysan. Wáy wên in ovâywhádi, wáy-á wëndá ovâyhanú. 6 Hedi iví ayda' ûnjoekandee, i' isígi'i'. Ná'ího t'á'gediho in dâynavapiyé'anninbí'wepiye óesan. Natú, 'Madán navi ay-á dín'a'geení.' 7 Hewänbo indá wé'ge dívíhée'andi dítu, 'Ná'i-ânkun namuu ná'i háäwí t'âhki ûnjoepuwagi'o'i'. Jaho áyháji, hedi ná'i háäwí nayämu'i'-á nanbí'-á gínmuuni.' 8 Hediho i' ay óeyâ'di óehay, hedi i' nava iwedí óep'égi."

9 Hedi Jesus-di in t'owa ovâytsika'yan, "Hân ná'i nava iví' ûnmuu'i' i'amí? Gá namäädá in senä' dâynavapiyé'annin ovâyháanú-í, ihaydá i' nava-á wáy-á to'wëndá ovâypiyémgáani. 10 Bîntunnanpí'an ná'i hí' Jôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu'i':

I' k'uu in tewhátehpaa'in dâyoegi'andi-á,
nää shánki natáy'i k'uu tehpaá bé'dí napóe.

11 I' shánki natsonji'i gin i'an,
hedi na'in âymû'di díháa'an."

12 In Hudíyoví tsonnin dínhanginná Jesus-á ná'i hí' inbí'gediho ihée'annin, hedi dida' óepankáji'in, hewänbo in t'owa dáykhunwôeda'máadi wí'óepanké'pí, hedi iwedí dimää.

Jesus tax wá'âa i'gedi óetsika'yan

13 Ti'úugédi in Hudíyo tsonnindi wên Pharisee t'owa-á hedá Herod-ví k'ema'indá Jesus-ví'piye ovâypunjôn háäwí óetsika'yamídi. Dida' óekáji'in híwó wí'ihí'máapídi. 14 Hedi ûnpówádi óetu'an, "Háhkandi',

gínhanginná uví hí'-á ta'gen úmuu'in, u'dá t'ähki t'owa handa'ba ovâymaa, háa t'owa dínwänpichaa waa háabo wí'unmuupí, hediho ta'gendá Jôesi Tádávi khuu i'gedá t'owa ovâyhá'o'. Dítu'an, hânna nanbí tsontun gintû? Ti híwó namuu in Rome-winbí tsondi Caesar ây-tax-wá'aa-ídí háa joe? Ti gínkhây'ä? âyvá'aa-í'in háa joí óetsika'yamídi. Dida' é?" ¹⁵ Hebo Jesus ûnhanginná gin óetsika'máadi inbí ánsaaho ta'ge wíðâymaapí'in, hediho ovâytu'an, "Háadan dítayinde? Wí denarius chá' dínma' naa dómúunídi." ¹⁶ Ônmaadi ovâytsika'yan, "To'ví ts'ay-an ná'i chá' eedi ûnk'óe, hedá to'ví kháwä-á?" Óetu'an, "Gá Caesar-ví'innân." ¹⁷ Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho', háäwí Caesar-ví' ûnmuu'i Caesar-bá binmäa, hedi wá' háäwí Jôesi Tádávi' ûnmuu'i-á Jôesi Tádá-á binmäa." Hedi iví hí'dí báyéki ovâyháa'an.

In Sadducees-di Jesus óetsika'yan in dichuu'in diwáywówápúuwí i'gedi

¹⁸ Ná'in Sadducee t'owa Jesus-ví'piye di'ää, háäwí óetsika'yamídi. (In Sadducees-á díwâyunde' in t'owa dichuu'in há'to wíyá diwówápúuwí.) ¹⁹ Indi óetu'an, "Hähkandi?, Moses-di ná'in tsontun dinta'nan: Wí sen âypídi'bo nachuudi iví kwee wá' ûnwówájidá, i' senbí tí'ûu ûnkhây'ä? i' kwee-ádi ikhó'yäa-í'in, hedânho dän'âykw'ôenídi i' pá'dâyví kháwä ônhúuwídi. ²⁰ Hebo ginnân napóe: Tsé ihay tí'ûuwín senä' diji'. I' shánki páadé'i' ikhó'yä', hebo âypídi'bo nachuu. ²¹ I' eedi'i-á wá' i' kwee-ádi ikhó'yä', hedi ná'i sen wá' âypídi'bo-áho nachuu. Hedi i' powage'i-á hanbá ûnpóe. ²² Hedi handa' t'ähki in tsédi diji'in tí'ûuwín dínpóe, t'ähki wí'inbo i' kwee-ádi dívíkhó'yä'di wêe wänbo wí ay wíðâyso'gepi. T'ä'gedá i' kwee-á wá' nachuu. ²³ Ná'in tsé ihay tí'ûuwín i' kwee-ádi dikhóhtsaakw'ônwän, hediho dítu'an, owáy t'owa wíyá diwáywówápóe ihaydi, to'wívi kwee-an ûnmúuni?"

²⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Gindidân ípedeekw'ó, wí'ûnhanginnáhpídi Jôesi Tádávi ta'nin háa ûntû'nin, hedá wá' wí'ûnhanginnáhpí Jôesi Tádá-á hânho nakay'in. ²⁵ Owáy in dit'ahánnin t'owa diwáywówápóe ihaydi, senä'dá kwiya'dá há'to wíyá dívíkhó'yäa-í, gá gindidi in makówáwin t'ôepa'aa'in waagínbá dimúunídan. ²⁶ In t'owa dichuu'in diwáywówápúuwí i'gedi ditsika'máa, hewänbo bîntunnapí'an háa Moses-ví ta'nin diwe ûnta'muu'in in wä'i phé'yävi nakoje' ní'gedi ita'nan diwe. Ihaydi Jôesi Tádávi ginnân Moses óehée'an:

Naa-ân omuu Jôesi Tádá,

Abraham-dá Isaac-á Jacob-á inbí Jôesi omuu.

²⁷ Ná'in senä' dichuu wänbo ta'gendi diwówáji', gá Jôesi Tádá-á in diwówáji'inbí Jôesi dínmuudân, in dichumu'u'inbí-á joe. Hedänkun t'ähki ípedeekw'ó úwíwâyunde' in dichuu'in há'to diwáywówápúuwí'in."

In shánki kay'in tsontun

²⁸ Wí sen in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in diwedí'i nat'oe dívíhí'máadi, hedi Jesus-di híwó'nin hí' ovâymägi'in ûnhanginná, hediho Jesus-ví'piye namäädi óetsika'yan, "Wé'innan t'ähki Jôesi Tádávi tsontun diwedí in shánki kay'in ûnmuu?" ²⁹ Jesus-di óetu'an, "Ná'innân in shánki kay'in namuu:

Un Israel t'owa bít'ôeyan,

Nanbí Jôesi i' shánki natsonji'i namuu'i' i' wêeda' Jôesi na'ändi' namuu,

³⁰ heḍi undá únkhây'ä' nã'i shánkí natsonji'i' unbí Jôesi únmuu'i-á pín ta'gedi bînsígí-í'in, unbí pí'nã khó'jé-á, unbí hâa iwá, unbí ánsaadá, heḍá unbí kay t'âhkídá.

³¹ Heḍi nã'indá in eedi'in tsontundá namuu:

Háa un wí'bo úvípísígí waagibá
wé'gen t'owa wá' bînsígíhûuwí.

Wây-á tsontun nã'in wíjeví shánkí hay'in namuu'in wínak'óepí."

³² Nã'i Hudíyoví khuu ovâyhá'o'í'ḍi Jesus óetu'an, "Háhkandi', híwó bihéé'an. In ta'gen namuu untú waa, wêeda' Jôesi na'ân, heḍi wíyá Jôesi-á wína'ânpi, i'ḍa'. ³³ Híwó namuu animâa âyhûuwí'in oe méesate eepiye âyphamá-íḍi Jôesi Táḍá âymââníḍi, heḍá wíyá háäwí-á âymââní'in. Hebo shánkí híwó'nin namuu Jôesi âysígí-í'in nanbí pí'nã khó'jé-á, nanbí hangintandá, nanbí kay t'âhkídá, heḍá wá' wây-á t'owa-á âysígíhûuwí'in ívípísígí waabá." ³⁴ Jesus ûnhanginná nã'i sendi híwó'ḍi hí' óemâgi'in heḍi óetu'an, "U-á híyãḍa' útáy unkhâymúuníḍi Jôesi Táḍáví tsonkhuu mânsíkáyíḍi." Heḍi iwedí t'âhkídíbo diwôeda'póe Jesus wíyá háäwí óetsika'yâamíḍi.

I' to'wí Jôesi Táḍáḍi óesóge'i' t'owa ovây'aywoeníḍi, to'ví ay-an ûnmuu?

³⁵ Jesus-ḍi i' méesate hay'i ee ovâyhá'odi ovâytu'an, "Heháḍan in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in ḍitú, i' to'wí Jôesi Táḍáḍi óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoeníḍi David-ví ây iwedí'i'ḍa' ûnmuu? ³⁶ I' Yã'ḍaa'i P'oewaahâḍi David óehá'andi David-bo ginnân natú:

Nanbí Sedó Jôesi Táḍáḍi óetu'an naví tsondi hay'i',

'Naví ko'ḍingéḍi ósoge,

heḍi uví hânmin dovâyt'aaní heḍá uví mange wínkáaní.'

³⁷ Nã'i to'wí Jôesi Táḍáḍi óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoeníḍi David-dibo iví tsondi hay'i gin óetu'o'. Gin namuudá háḍídanho David-ví ây iwedí'i'ḍa'mân ûnmúuní'?"

Jesus iví khâge'nin itu'an in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in waaginbá wíḍimúuníḍi

In báyéki t'owa híhchangíḍi dívít'ôeyande Jesus-ḍi ovâyhá'odi. ³⁸ Ovâytu'an, "Nã'in t'owa Hudíyoví khuu dâyhá'o'in dimuu'inbí'wedí bí'âyíngi'an. To whaadi'in dito'ondi diji' dâykēyámíḍi to'wên dimuu'in, heḍá ovâyhí'an t'owadi a'gindi ovâysengitú'âamí'in i' bú' pinge i'ge dijíḍi, ³⁹ heḍá wá' in Hudíyoví méesate eee heḍá nashánkí'eediná' dihayḍá in tsonninbí soge eedi dívíkw'ôení'in dida'. ⁴⁰ Kwiyã' inbí sená' dínchuu'inbí tewhá ovâykweede', heḍáhá' thaa t'âhkí dívíjũusu'odi híwó'nin dimuu waagi dívípíḍa'o'. Gin díví'odi Jôesi Táḍáḍi shánkí ovâyutuhchânukhâymaa'."

Wí kwee iví sen ûnchuu'i-á iví chã' t'âhkí Jôesi Táḍáḍi'piye imägi

⁴¹ Jesus i' méesate hay'i íve i' chã' phébay nú' isógedi in t'owa inbí chã' dâykuudeḍi ovâyímunde'. Báyéki in kodit'owa dimuu'indá báyéki dâychã'kuude'. ⁴² Heḍi wí kwee iví sen ûnchuu'i sehkanáwó nawówáji-i-á napówáḍi wíje chã' pí'í'in itógi, híyãḍa' i' chã' namuu. ⁴³ Heḍi Jesus iví khâge'nin iwé'ge'andi ovâytu'an, "Ta'gendi wâytu'âamí, nã'i kwee iví sen ûnchuu'i sehkanáwó nawówáji wânbo i' chã' phébay iwe shánkí itógi t'âhkí in wé'gen dâykūu'inbí'wedí. ⁴⁴ In wé'gendáho i' chã' dínphade

iwedí divímägi, hewänbo nã'i kwee-á báyéki ûnkw'ôhpi wänbo häyü imáa'i t'ähki itógi — iví wówátsi i'amígí' t'ähki imägi."

13

Jesus iví khäge'nin itu'an i' méesate hay'i-á t'owa dâynayukhâymaa

¹ Jesus i' méesate hay'i iwedi napeemän dihaydi, wêe iví khäge'nin diwedí'i'di ôetu'an, "Hähkandi?, námú'dí nã'i sa'wó'di tewhá nãwe nakw'ó'di?, hedá i' sa'wó'di k'uudi napa'andi-á." ² Jesus-di ôetu'an, "Nã'i tewhá he'endi nãä nãamúndepí'an. Hewänbo t'ähki hä'i-á t'owa dâynayukhâymaa, hedí wêe wänbo wí k'uu hä'i tehpaawedi winatē'deegí'opí."

Jesus-di ovâytu'an báyéki t'ôephade na'ä'in

³ Jesus i' okú "Olive Okú" gin dâytu'o' eedi napeedi wí'bo isóge, hedí p'ohuuge onä p'änäbo i' méesate hay'i imünde'. Hedí Peter-á, James-á, John-dá, Andrew-á di'äädí ôetsika'yan, ⁴ "Ti dítu'âamí, hânhay-an nã'i hääwí i'gedí dítu'andi napuwagi'o? Hää-an nakeepúuwí hedânho gínhanginnánidí häädi nats'anpúuwí'in?"

⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Bí'âyíngi'an to'wídí wänbo piháa wíwovâywäyü'amípídí. ⁶ Báyéki t'owa naví khäwä i'gedí dikä'äagí'o, hedí wí'inbo dítu'ni innânho dimuu i' to'wí Jôesi Tádádí ôesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. Gindidí báyéki t'owa inbí hójo ovâywäyukankhâymaa. ⁷ Hewänbo t'owa tsowa dithaa'in hää kayi' dithaa'in divihänbo' i'gedí ít'oedá, wíwovây'âyíngimäänípí. Nakhây'ä' nã'i hääwí napúuwí'in, hewänbo owáy napóe ihaydá i' t'ä'ge'i thaa wa'di wína'ähpi. ⁸ T'owa wêe nangewin divihänkhâymaa wây-á t'owa wíyá wêe nangewindádí, hedá nangewin tsonnindá wá' divihänkhâymaa. Wáyé t'ähki nanan'ä'yäpuwagi'o, hedá báyéki dihaapuwaagi'o. Hewänbo nã'i hääwí-á wí kwee páadé na'eje hay waagi'ba namuu, wa'di shánki napuwagi'o."

⁹ Undá wí'bo bí'âyíngi'an. Wovâypankhonkhâymaadá tunjó wháagépiyá wovâyhüuwí, hedí i' Hudíyoví méesate eeje wovâywhädikhâymaa. Naa omuudi in nangewin p'ó'dédí'inbí'piye hedá wé'gen tsonninbí'piyá wovâyhüuwí, naví'gedí bint'ôe'amídí. ¹⁰ Hewänbo wa'di i' t'ä'ge'i thaa napówápídíbo, Jôesi Tádáví híwó'di tun t'ähki nange'in t'owa ovây't'ôe'amí'in nakhây'ä'. ¹¹ Owáy wovâypanhógidí tunjó wháagé wovâykándí, wa' ípówápídíbo wíwovây'âyíngimäänípí hää iwe ítúuní'in, hewänbo ihaydi i' hí' Jôesi Tádádí wovâte eeje wovâywhädikhâymaa. Naa omuudi in nangewin p'ó'dédí'inbí'piye hedá wé'aymági'i-áho ítúuní. Undá wí'bo wí'úvípí'khâymaápí, i' Yä'dää'i P'oweahâadân wovâykhäge'khâymaa bínhee'amídí. ¹² T'owa inbí tí'úuwín páadé'in inbí hânminbí mangepiye ovâykáani ovâyhâanú-ídí, hedí in tádá'indá hanbá inbí äy dâykâymaa, hedá in äy-á inbí tádá'in jiyá'inbí'piye divihânsaadí tson diwe ovâykwohkhâymaa ovâyhâanú-ídí. ¹³ Báyéki t'owadi wovây'taykhâdédí'inbí'piye hedá wé'ymáa naví'in íwänpimuudi, hewänbo in to'wên divít'ôephadeyää'annin dichuu píhay, indá ovây'aywoení."

Jesus-di i' Nahá'dänkant'ôe'iví'gedí ovâytu'an

¹⁴ "Jôesi Tádáví ta'nin diwe Daniel ita'nan i' Nahá'dänkant'ôe'iví'gedí, i' Jôesi Tádádí wänbo ôet'ay'i'. (Bintunnanpí'an, hedí ûnkây'ä' íka'póewí'in.) Owáy ee ûnkây'ähpi'we nawindi bínmú'dí, ihaydáho

un Judea nange íkw'ó'nin únkhây'ä' oe okú i'piye íjáaní'in. ¹⁵ Hedi wí to'wí iví wha'k'ay iwe naji'i' iwedi nawândi wí'únkhây'áhpí ihayjê'amí'in i' tewhá ee nats'úunídí wí hääwí wänbo ikáyíídí. ¹⁶ Hedi to'wí nava iwe naji'i-á wí'ibuunípi iví k'éwé'in to wänbo ikáyíídí. ¹⁷ Owáy i' thaa napówá ihaydá, sehkanä in kwiya' disâamuu'in hedá in dâý'âytsä'ä'o'indá, gá ingí'-á nakâypúuwídan dijáanídí. ¹⁸ Úvíjûusu'amí nã'i hääwí te'núdí wínapúuwípi, ¹⁹ gá báýékí t'ôephade na'ädân. Jôesi Tádá nã'i nan oepáa íkhíjé waabo t'owa dâyt'ôephadende', hewänbo owáy i' thaa napówá ihaydá shánki báýékí dâyt'ôephadekhâymaa, hedi há'to wíyá ha'wâa dâyt'ôepaadé-í. ²⁰ Hewänbo in to'wên Nanbí Sedó Jôesi Tádádí ovâyde'mannin dimuudiho', in t'owa báýékí thaa wí'ovâyt'ôephadepâkhâymaapi, gá imägidá to'wí wänbo há'to nawówayêenídân.

²¹ "Hedi ihaydá t'owa ditúdáho', 'Binmú'dí, nääwân naji' i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí,' hedihaa wây-á ditúdá, 'Oe-ân naji',' haa ditú waa wí'úvíwäyü-ípi, ²² gá hójo'in t'owa dikä'äägi'odân hedi wên ditúuní innânho dimuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedá wëndá ditúuní Jôesi Tádávi tukhe'mindá dimuu. Nã'in hójo'indá wên pínán taa-á dâýkeeyamí in t'owa ovâyháa'amídí, hedi inbí hójodibo in Jôesi Tádádí ovâyde'mannin in ta'gen namuu'in diwedi ovâyhänge'amí, ho nakodídi. ²³ Undá bí'âyíngi'an. Wâytmáa hääwí t'ähki napúuwí i'gedi wa' napóepídíbo'."

I' to'wí t'ähki t'owagi' na'aypuyä'i nawáy'ä'

²⁴ "Hedi i' thaa naná' dihaydi hã'in t'ôephade nahán dihaydi, i' than nakhunpuwagi'o, i' p'ôethay wänbo wíakeepúuwípi. ²⁵ In agóyó-á makówádá dijaymú-í, hedá t'ähki oe makówá nasaa'i-á na'a'yäpúuwí. ²⁶ Hedi ihaydi in t'owadi naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i' okhúwá jãa o'ädi dímuuní, báýékí pínán kay wógegé hedá sa'wó'di kohthay wógegé o'äá-í. ²⁷ Hedi in makówáwin t'ôepa'aa'in dovâypunjöení in dovâyde'mannin ovâywé'ge'amídí p'inpíyeda tsânpiyeda aakonpiyeda thanpiyeda, wéngé t'ähki nää oepáa k'aydi dikw'ó'nin deejeda ovâywé'ge'amí."

Jesus-di wên fig tay i'gedi ihé'an hääwí ovâyhá'amídí

²⁸ "Wên fig tay binmú'dí hääwí íhâhpúuwídi. I' taykhóe'ây na'ohphuupoe'odi nats'antsáwäpuwamän dihaydi, únhanginná nata'ánpowa'ä'inpi'an. ²⁹ Hedi gindidibá owáy nã'i hääwí i'gedi wây't'ôe'an bínmú' ihaydá únhanginnáani púnú' naná'nin naa owáy'ää-ídi, phódi nú' owín waagi namúuní. ³⁰ Ta'gendi wâytmáa, t'ähki in nääwín t'owa há'to diháani wa'di nã'i hääwí t'ähki páadé nats'anpoe'opídíbo'. ³¹ Makówá-á hedá oepáa k'aydá t'ähki nakhangí'o, hewänbo naví tundá há'to dínháani."

Häädi Jesus nawáy'ä'in to'wí wänbo wí'únhanginnáhpí

³² "Hewänbo häädi nã'i hääwí napuwagi'o'in to'wí wänbo ta'gendi wí'únhanginnáhpí. In makówáwin t'ôepa'aa'in wänbo wídínhanginnáhpí, hedá naa Jôesi Tádávi ay omuu'i wänbo-á wídínhanginnáhpí. Jôesi Tádáda'mân únhanginná. ³³ Hediho bíkhây'andá bí'âyíngi'an, häädi nã'i hääwí napuwagi'o'in wí'únhanginnáhpídi. ³⁴ Gin waagibá napúuwí: Wí sen iví tewhá íjoe'andi wáy kayi'piye namäädi iví t'ôe'in ovâyk'û' iví

hääwí òn'áyíngi'amídí hedá háa inbí t'òe dáy'amí'indá ovâyjôn, hedi i' phódi áyí'dí' óetu'an nakhâymúunídí. In t'òe'in wídnhanginnáhpí häädi ná'i sen nawáy'ä'in. ³⁵ Ná'i sen waagi'ba naa omuu, hediho íkhâymúuní, wí'únhanginnáhpí häädi owáy'ä'in — hádeéwáy kindi, háa khun pinudi, háa hédénpiye, háa nathanpee'ä' ihaydi. ³⁶ Úví'áyíngi'anpídá wáy tsíkhagipí opówádí íjó'kw'òndibo wáyshaa-í. ³⁷ Háa un wáytu'an waa, t'áhkí t'owa-ân hanbá dovâytumáa: Íkhâymúuní'in únkhây'ä'."

14

Wên hí' dáy'k'ú' Jesus óekáyjídí

¹ Wa' wíje thaa úntáy in Hudíyoví shánkí'eedi Passover gin dáytu'o'í dínpóewídí, ihaydi i' pává oewáaseepí' dáy'k'o'. In owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví kuu dáyhá'o'indá dáytuwámáa hádídí kaadibo Jesus óekáyjí'in óekáyjídí. ² Ditú, "Nää-á wa'di ná'in shánkí'eedi napoe'odi wí'ívi'amípí. Ha'wáa ívi'andá, wáy ná'in t'owadi na'in díyâ-í."

Oe Bethany bú'ay Jesus sa'wó nasundi ka'p'oe òn'ewe

³ Ihayhäädibá Jesus oe Bethany bú'ay nají', hedi wí sen Simon gin nakhawä'ívi' ihúuho', ná'i sendá naphéetaymuuwân. Jesus nahúu'ân dihaydi wí kwee wên p'onbay'ay imáadi nats'ú, indá k'uu ts'ä'í'dí únpa'an hedi wí ka'p'oe "nard" gin dáytu'o'í' únku'un. Ná'i ka'p'oe-á sa'wó'gí nasun hedá hânho-á nachä'muu. Hedi i' kwee in p'onbay'ay k'áy iháve, hedi ná'i ka'p'oe-á Jesus-ví p'ó'dé òn'ewe. ⁴ Wên t'owa iwe dikw'ó'nin dáymu'di dit'ayji', hedi wí'ná táye dívítumáa, "Háadan ná'i ka'p'oe-á ipedee'an? ⁵ Powin tägintä (300) thaa t'òe díví'andi wá'áadi nakuhchadee-íwân, háa mađi shánkí wânbo', hedi i' chä' in sehkanäwó diwówáji'in ovâymaániwân." Hedi i' kwee-á hânho óetunsúu'an. ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Í' kwee ánpí bin'an. Háadan bînt'aymáa? Híwóho sa'wó'gí naa dí'an. ⁷ Häädi wânbo in sehkanäwó diwówáji'in t'owa undádí únkwó'ní, hediho häädi wânbo náwe hääwí híwó bîn'amí'in ída'dá, únkođi bîn'amídí. Hewânbo naa-á náwe hânhay wânbo t'áhkí undádí wí'ochangí'opí. ⁸ Ná'i kwee háyú únkođi ihay i'an. Wa'di in pení ovâykhä'kw'ódipídíbo' inbí'di dáyka'p'oe'ewende', hedi hanbá i'di naa dí'an wa'di ochuupídíbo'. ⁹ Ta'gendi wáytumáa, wăhăä wânbo ná'in Jôesi Tádávi híwó'di tun ònphadende' eeje náa oepáa k'aydi t'áhkí, háa ná'i kwee i'annin ovây't'òe'amí, iví'gedi díví'ánshaa'â'amídí."

Judas nahíje Jesus óeku'p'âyínídí

¹⁰ Hedi Judas Iscariot, wí in tä'di wíje khäge'nin diwedi'i namuu'i', in owha' p'ó'dédí'inbí'wepiye namää Jesus óeku'p'âyínídí. ¹¹ Hedi ná'in owha' dit'oe ihaydi t'áhkí dihihchanpóe, hedi inbí tun Judas óemági chä' óewá'âa-ídí. Hediho iweđi Judas ituwámáa hádídí Jesus inbí mange óekáani'in, häädi únkođi ihaydi.

Jesus-ádi iví khäge'nindádí dimän i' Passover shánkí'eedi koegí' dáy'k'o'ídi

¹² In Hudíyo dínshánkí'eedipoe'o, i' oewáaseepí' pává dáy'k'o'í'. I' páadé'i shánkí'eedi thaa in k'úwá'ây dáyhánunde', Passover koegí' gin dáytu'o'í dáy'k'o'ídi. Hedi Jesus-ví khäge'nindi óetsika'yan, "Wăhăä-an na'in gimú-í'in unda' hääwí áykhây'amídí i' Passover koegí' áy'k'o'ídi?" ¹³ Hedi wijedi in khäge'nin ovânsan dân'amídí. Ovântu'an, "Oe Jerusalem bú'piye

bápûn, hedi wí sen wên p'onbay ihondi'di wovânjay-í. I-ádíba damú-í. ¹⁴ Hedi wáy i-á nats'úndá i' sen iví tewhá únmuu'í' dántu'âamí, 'Nanbí háhkandi'di dítu'an wítsika'yâamídí, Wé'i íve-an naagi' dínmuu, ewân naví khâge'nindádí ná'i Passover koegi' âyk'o'í?' ¹⁵ Hedi i' sendi wí wha'k'ay íve hay'i wovânkeeyamí, hää t'âhkí gíntáy'i nakw'ôndi. Ee-áho i' koegi' dânkây'amí." ¹⁶ Hediho in khâge'nin damäädi i' bú' iwe dats'ú, hedi hääwí t'âhkí háa Jesus natú waagibá dânskaa, hediho i' Passover koegi' dânkây'an.

¹⁷ Nakin dihaydi Jesus-á iví khâge'nindádí i' tewhá eepiye dimää. ¹⁸ Dihúukw'ôn dihaydi Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytumáa, wêe un naa-ádi úvihuújo'in diwedi'i'di naa díkuhpekhâymaa." ¹⁹ In khâge'nin diháachanpõe, hedi wí'inbo ôetu'an, "Tí naa-ân gin dáy'amí? Naa-á há'to?" ²⁰ Jesus-di ovâytu'an, "Wêe un tã'di wije iwedi naa-ádi iví pává ná'i sãa iwe ip'ohtôení'i', i'dân díkuhpekhâymaa. ²¹ Naa t'âhkí t'owagi' o'aypuýä'i' ochuwagi'o, Jôesi Táđávi ta'nin diwe nata'muu waagi. Hewânbo ná'i to'wí díkuhpekhâymaa'i-á t'ôephade ûnpúuwí. Shánkí híwó i' sen ûnpúuwíwân na'aypuýäpídí."

Jesus-ví t'ä'ge'in kindi'in húukan

²² Dívihuújo' ihaydi Jesus wí pává ikê'di Jôesi Táđá óekú'daa'an, hedáhá' ihávéda iví khâge'nin ovâymaagi, hedi ovâytu'an, "Binhó'gí, ná'i-á naví tú' dínmuu." ²³ Hedáhá' wên k'édé ikê'di wíyá Jôesi Táđá óekú'daa'andi ovâymaagi, hedi t'âhkí dibo wí dâysuwä. ²⁴ Hedi ovâytu'an, "Ná'i-á naví ûnp'oe dínmuu. Naví ûnp'oe-á t'âhkí t'owagi' doncha'gí'o, hedi owáy gin naa dáy'andiho Jôesi Táđávi tun imägi'i ho ûnpúuwí. ²⁵ Ta'gendi wâytumáa, há'to wíyá dóméenasuwä-í owáy Jôesi Táđávi naa dítsondisóge píhay, hedi ihaydá wíyá pi'wí méena waagibá dósuwäkhâymaa." ²⁶ Hedi dáyjuusukha'wandi i' tewhá iwedi dipee, hedi oe Olive Okú gin dáytu'o' iwepiye dimää.

Jesus-di Peter ôetu'an, "U-á powin untúuní naa wíđítaapí'in"

²⁷ Dimändi Jesus-di ovâytu'an, "Jôesi Táđávi ta'nin diwe ûnta'muu háa i' natú'in, ginnân:

'Naadi i' k'úwá áyí'di' dóháyjí,

hedi in k'úwá díwíwadegi'o.

Ha'wâabá un ûnpuwagi'o. Naa díkhe'khâymaadáhá' undá t'âhkídí díjoe'andi úwíwadekhâymaa. ²⁸ Hedi owáy owáywówápõe ihaydá Galilee nangepiye unbí páadé omân." ²⁹ Peter-di ôetu'an, "Tobá t'âhkídí wóejoe'an wânbo, naadá há'to?" ³⁰ Hewânbo Jesus-di ôetu'an, "Ná'in ta'gendi wítu'âamí: Náávi ta'nin diwe ûnta'muu háa i' natú'in, ginnân:

'Naadi i' k'úwá áyí'di' dóháyjí,

hedi in k'úwá díwíwadegi'o.

Ha'wâabá un ûnpuwagi'o. Naa díkhe'khâymaadáhá' undá t'âhkídí ná'i khunbo, wí dee sen wa'di wáygin ikinpídíbo' u-á powin untúuní naa wíđítaapí'in." ³¹ Hewânbo Peter-di shánkí kay'indi ôetu'an, "Tobá u-ádi naa díhay wânbo, naa há'to hânhay wânbo otúuní wíwítaapí gin." Hedi t'âhkí in wé'gen khâge'nin hanbá dítú.

Jesus oe Gethsemane ijúusu'an

³² Ná'i tay jáa iwe dipówá, Gethsemane gin dáytu'o', hedi Jesus iví khâge'nin itu'an, "Náwe bíkw'o'. Naaáadáhá' undá t'âhkídí o'äämú-í

dáyjûusu'amídí." ³³ Hewänbo Peter-á James-á hedá John-dá i-ádi ovâyho'. Ihaydi khunwôeda'di óemáa hedá iví pí'ná ûnkháapoe. ³⁴ Hedi ovâytu'an, "Navi pí'ná khó'jé hânho otaachanpoe'odi háäwí ochuu-í waa ochaä. Náwebo úvitsíkhakw'ôení hedá áyíngidi bíkwo'be." ³⁵ Wiyá háy namäädi iwe nange isewhaadik'û', hedi ijûusu'an ná'in nats'anpuwagi'o'in wí'ûnpúuwípi, nakodidáho'. ³⁶ Ginnân ijûusu'an: "Navi Táda, u-á háä t'âhkí úkodi bí'amídí. In t'ôephade donkhâymaa'in naa oda' dínjâa'amí'in. Hewänbo tobá napúuwí háa u-á unda' waa, háa naa oda' waagá joe."

³⁷ Hedi in poje khäge'nin dikw'ôn diwepiye nawáymäädi dijókhaŵakw'ôndi ovâymu', hedi ovâyjóhsandi Peter óetu'an, "Simon, háadan unjókha? Ti wí háy tâhkí wänbo wí'úkodipi'an áyíngidi unchanídi? ³⁸ Áyíngiddi bíkwo'be hedá bíjûusu'an, hedânho wovâytyinde' ihaydi híwóhpi wí'úví'amípi. Pín ta'gedi híwó úví'amí'in ída', hewänbo unbí tú'dá wí'íkaypi."

³⁹ Hedáhá' nawáymäädi háa hânhay ijûusu'an waagibá wiyá ijûusu'an. ⁴⁰ Hedi iví khäge'ninbí'wepiye nawáy'äädi wiyá ovâyjóhshaa, hânho dikayhándí, hedi wídínhanginnáhpí háa óetu'amí'in.

⁴¹ Hedi powingí' ijûusu'andi nawáy'äädi ovâytu'an, "Ti wa'di íjó'kw'ó hedá úvíkaykhanwówá'o'? Hâhayda'dibo'" Ihaydiho naná. Náä-á to'wídi in t'aywóhkanninbí mange díkáani naa, t'âhkí t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i'. ⁴² Bíwínú, gimú-ího'. Binmú'dí, i' díku'p'égi'i ho napówá."

Jesus óepankê'

⁴³ Wa'di íhí'máa ihaydi Judas napówá, i-á wêe in tá'di wíje khäge'nin diwedí'i'ba namuu. Báyéki wáy-á t'owa i-ádi diji'. In owha' p'ó'dédi'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hedá in Hudíyoví tsonnindá ná'in t'owa ovâysan tsijó phá'-á phé-á wóegé. ⁴⁴ Dipówápídiibo Judas, i' Jesus óeku'p'égi'i'di ho ovâytu'an in t'owa, "I' sen dóp'ohtsääkhâymaa'i-áho i' namuu. Bínpankáyji hedi áyíngidi bínhûuwí."

⁴⁵ Hedi Judas wesebo Jesus-ví'piye namäädi óetu'an, "Hâhkandi'," hedi óep'ohtsää, ⁴⁶ hedi in t'owadi Jesus óeyâ'di óepanho'. ⁴⁷ Wí Jesus-ví khäge'di' iwe nú' nawindi iví tsijó phá' iwhahké'di i' owha' p'ó'dédi'ví t'ôe'i' p'ó'dé óewhâdi, hedi iví oje he'yinbo ônt'ó'ts'á'. ⁴⁸ Hedi Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Háadan tsijó phá'-ádi phé-ádi íkhehpówá dípankáyjidi wí jänákikandi' omuu waabá? ⁴⁹ Thamuwaaagi i' méesate hay'i ee naa undádi oji' wâyhá'odi, hedi wídípankê'pí. Hewänbo náä-á gin úví'o', háa Jôesi Táda'ví ta'nin diwe ûntû' waa napúuwídi." ⁵⁰ Hedi t'âhkí iví khäge'nindi óejoe'andi dijân.

⁵¹⁻⁵² Wí e'nú wá' wên aa ts'ä'indá' na'aamuudi Jesus ûnwójei', hedi in t'owadi óeyâ', hewänbo najândi in aada' dínjoepoe.

In Hudíyo tunjowa'di Jesus iví'gedi óetsika'máa

⁵³ Jesus i' owha' shánki p'ó'dédi'ví'piye óeho'. Eebá in wé'gen p'ó'dédi'in owha'-á, in tsonnindá, in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá dívíwége'an. ⁵⁴ Jesus óehon dihaydi Peter-á tí'úgá kayi'didibo-á nawóemân, hedi i' p'ó'dédi' owha'ví tewhá tehpaá búge nats'ú, hedi in sundado áyí'nindádi isóge isúwá'amídí ee naphaa iwe. ⁵⁵ Oe íve in owha'-ádi hedá in tunjowa' dimuu'indádi dâytuwámaa wí to'wí híwóhpi Jesus-ví'gedi íhé'e'amídí, hedânho Jesus óeháyjidi, hewänbo wídâyshaapi. ⁵⁶ Báyéki t'owa iví'gedi dívíhójo'an, hewänbo handá' wídítúhpi.

57-58 Ihaydi wên hójo'in dívíwínúdí ginnân ditú: "Git'oe natúdí, 'Nǎ'i méesate hay'i t'owa dáytege'i dónayukhâymaa, hedí poje thaa iwe wíyá méesate t'owa dáyk'ú'pí' naa dótegegi'o." 59 Hewänbo ná'in t'owa wänbo wí'ínbo handa' wíditú'pí.

60 Hedáhá' i' owhá' p'ó'dédí' in t'owa t'ähkívi páadépiye iwínúdí Jesus óetsika'yan, "Ti háabo wí'untúuní'pí'an ná'i hǎäwí indí wónchänunde' i'gedí?" 61 Hebo Jesus-á tungínpi nawindi háabo wí'óetu'anpi. Wíyá i' owhá' p'ó'dédí'di óetsika'yan, "Ti Ɂ-ân unmuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí? Ti Ɂ-ân i' ây'a'ginmä'ívi ay unmuu?" 62 Jesus natú, "Naa-ânkun omuu, hedí un t'ähkídi dípuwäkhâymaa naa, t'ähki t'owagi' o'aypuä'i' o'ándi i' to'wí t'ähki kay imáa'ívi ko'díngedí. Hedá makówádí okhúwá jáadi o'ädi dípuwäkhâymaa."

63 Ha'wâagi Jesus natúdí i' owhá' p'ó'dédí' ivi k'éwé'in to isíve, in t'owadi óemúunídí nat'ay'in, hedí natú, "Wây-á to'wên wígintáypí ivi'gedí dívíhée'amídí. 64 Háa natú'in ít'oepí'an. Natú i-á Nanbí Sedó Jôesi Tádá waagi'bá namuu. Hânna idá' ây'amí'in?" T'ähkídi'bo ditú, "Gá óeháyjî-ân, híwóhpi áyshaadi."

65 Hedí wëndi Jesus óe'ohphay, hedí óetsíwhi'andi óemahpúudí óetu'an, "Dítú'an to'dan wóemahpúu'in." Hedí in méesatewin sundadodi óeyâ'di háyänbo óemapháve.

Peter-di ovâytu'an Jesus wí'óetaapi'in

66-67 Peter oe áagé i' tewhá tehpaá búgebo wa'di naji', hedí wí a'yú i' owhá' p'ó'dédí'ví t'óe'i namuu'i Peter-ví'we napówádí óemú' isúwá'odi, hedí óedamúndedí óetu'an, "U' wá' Jesus Nazareth-wi-ádí unjiwän." 68 Hewänbo Peter natú, "Joe, naa-á joe. Naa wí'oka'póya'pí hǎäwí i'gedí bihi'máa'in." Hedí iwedí napeedí in tehpaá phódi nú'piye namää. 69 I' a'yúdí wíyá óemú', hedí in iwe diwinnin ovâytu'an, "Nǎ'i sen in Jesus-ví'in diwedí'i'ba namuu." 70 Hebo Peter wíyá natú, "Naa-á joe." Hây napóe ihaydi in diwin diwedí wí to'wídi Peter óetu'an, "Ta'gendi Ɂ-á Galilee-wibá unmuudibo Jesus-ádíba unjiwän." 71 Peter natú, "Jôesi Tádádí dítu'hchäänú-i ta'ge dáyhi'máapídi. Hǎ'i sen ivi'gedí úvíhi'máa'i-á wídótaapi." 72 Ihaydibá wesebo wí dee sen ikin. Hedí Peter ún'ánpówá háa Jesus-di hánwaa óetu'annin: "Wa' i' dee sen wáygin ikinpídi'bo, Ɂ-á powin untúuní naa wídítaapi'in." Hedí Peter hânho isihtäa.

15

Jesus-á Pilate-ví'piye óetsondiwekán

1 Wa'déedí nanân dihaydi in owhá' p'ó'dédí'indá, in tsonnindá, in Hudíyoví khuu dáyhá'o'indá hedá t'ähki in tunjowa' dimuu'indá díwíwé'ge'an háa díví'amí i'gedí dívíhée'amídí. Hedí Jesus óewhi'andi iwedí óeho'di Pilate-ví mange óekán. 2 Pilate-di Jesus óetsika'yan, "Ti Ɂ-á in Hudíyoví tsondi hay'i unmuu?" Jesus-di óetu'an, "Háa Ɂ'bo untú waa." 3 Hedí in owhá' p'ó'dédí'indi báyéki híwóhpi' Jesus ónchänunde'. 4 Hedáhá' Pilate-di wíyá óetsika'yan, "Ti háabo wí'untung'i'opi'an? Ti ná'i báyéki híwóhpi' Ɂ' wónchänundedí wí'unt'oepí'an?" 5 Hebo Jesus-á wa'di háabo wínatúhpi, hedí Pilate óeháa'an.

Jesus óeháyjî, hewänbo Barabbas-á óema'p'ädi

⁶ Paayo waagi nã'i Passover shánkí'eedi dinnân dihaydi, wí wêe pan Pilate-di óema'p'ăđinde', to'wí in t'owa dida'i'. ⁷ Wí sen Barabbas gin nakháwă'i-ádi wăy-á senă'dádí dipankw'ó, indá i' bú' iwe'in t'owa ovâyt'e'ya'nandi in p'ó'déđí'inbí'piye dívihânsaa, hedi ihaydi dâyt'owat'ahânú. ⁸ In t'owa Pilate-ví nú'piye dívihăđi óedaa'amídí ovây'amídí paayo waa i'o waa. ⁹ Pilate-di ovâysika'yan, "Tí nã'i Jesus wăyma'p'ăđđi-i'in ída', un Hudíyoví tsondi hay'i únmuu'i'?" ¹⁰ Ha'wâa Pilate natú gá ûnhanginnândân in owha'p'ó'déđí'indi Jesus óethúumáadibo iví'we óemangekânnin. ¹¹ Hewânbo in owha'p'ó'déđí'indi in t'owa báyéki ovâyhée'an Pilate óedaa'amídí Barabbas-ân óema'p'ăđđi-ídí, Jesus-á joe. ¹² Hediho Pilate-di wíyá in t'owa ovâysika'yan, "Hedi hânnan dó'amí nã'i, i' bínkhăyă'de'i Hudíyoví tsondi hay'i gin?" ¹³ In t'owa dívítuwínú, "Wên phé'win deedi nát'óhtăgek'u'!" ¹⁴ Pilate-di ovâysika'yan, "Háadan gin dó'amí? Háawin t'aywó'ninnan i'an?" Indá shánká dívítuwínú, "Phé'win deedi nát'óhtăgek'u'!" ¹⁵ Pilate nada' in t'owa ovâyhíhchannamí'in, hediho Barabbas óema'p'ăđđi. Ihaydá natsonpóe Jesus óewhăăní'in, hedi in sundadoví mange óejoe'an phé'win deedi óet'óhtăgek'úuwídí.

In sundadodi Jesus óejănăk'an

¹⁶ Páadé Jesus ee Pilate-ví tunjó tewhá tehpaá búge óets'úde, hedi in wé'gen sundado t'ăhki ovâywé'getu'an. ¹⁷ Hedi wên p'í tsăawă'in k'éwé'in to óetógi, tsondi hay'iví aa waagi'ba namuu'in, hedá wên wăăkhân dâyt'ophíde'annindá óep'óhtógi. ¹⁸ Hedi óejănăkísengitú'andi óetu'an, "Hân un'ân, Hudíyoví tsondi hay'i unmuu'i'." ¹⁹ Hedi hăyânbo p'ó'dé óewhă' wên phéđí, hedá óe'ohphayde', hedá dívídege'dikw'óe'óđí óe'a'gin waa-á díví'an. ²⁰ Óesúugímáadí dívíbowa ihaydi, in p'í tsăawă'in to óep'ăđđi ivínda óewáytógi. Ihaydáhá' iwedi óeho' phé'win deedi óet'óhtăgek'úuwídí.

Jesus phé'win deedi óet'óhtăgek'ú'

²¹ Ihaydíba wí sen Simon gin nakháwă'i' oe nava iwedi i' bú' eepiye na'ă'. I-á Cyrene bú'wi namuu, hedi Alexander-ádi Rufus-ádi iví ây únmuu. In sundadodi nã'i sen óekaygi'an Jesus-ví phé'win ônhúuwídí, ²² hedi Jesus in okú Golgotha gin dâytú'o' iwe óeho'. (Nă'in tun Golgotha-á "p'óhkhúbay" ginnân namuu.) ²³ Hedi wí méena-ádi nã'i woe myrrh gin dâytú'o'i-ádi dawóemuu'i' óemăgi, hewânbo wí'isuwăpí. ²⁴⁻²⁵ Hédéndí whănu iwe naná phé'win deedi óet'óhtăgek'ú' ihaydi. In sundado-á díví'aywan iví aa dívíweejé-ídí. ²⁶ Hedi wên phéphă'ay phé'win kw'ăye dâyt'í'k'ú' eedi hăăwí dâyta'nân in t'owa dínhanginnăanídí hăăwí i'gedi óetuhchănunde'in. "In Hudíyoví tsondi hay'i'" gin dâyta'nân. ²⁷ Hedi wên wíje sänmin wá' i-ádi ovănt'óhtăgek'ú', i' wêe ko'díngédí, i' wêe-á yă'măngédá. ²⁸ Hediho gin napóe háa Jôesi Tădáví ta'nin diwe ûnta'muu waa:

"I-á wá' wí jănăkíkandi-ân namuu" gin t'owa ditúuní.

²⁹ Hedi in t'owa diphade'nin dívíp'ônwădá'o' óeháachannamídí, hedá t'ămăgá óetumáa. Ditú, "U-ân nã'i méesate hay'i năanayukhăymáawân, hedi poje thaaw iwebo wíyá năakuhkhăymáawân. ³⁰ Năă-á wí'bo ópí'aywon, hă'in phé'win diwedi ówhanbe." ³¹ In owha'p'ó'déđí'indádí hedá in Hudíyoví khuu dăyhă'o' óindádí wá' Jesus ônp'ăhkaadí ditú', "Wé'gen t'owa-áho i'đi ovây'aywonde', hewânbo wí'bo-á ipi'aywoenídí wí'ûnkodipí.

³² Nǎ'i sendá i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí namuudáho', hedá Israel nangewi tsondi hay'i-á namuudáho', i-á ûnkhây'ǎ' hǎ'in phé'win diwedi nawáani'in âymúunídí, hedânho ív'piye ívíwǎâyú-ídí." Hedi in wíje i-ádí phé'win deedi dawhi'k'óe'indá wá' óejânákítumáa.

Jesus nachuu

³³ Taagepiye naná' dihaydi i'ge t'ǎhki nakhunpóe thí'êedi poje puwahay. ³⁴ Hedi poje iwe napóe ihaydi, kaygibo Jesus Hudíyoví tundi natú, "Eloi, Eloi, lama sabachthani?" (Nǎ'i hí'-á ginnân namuu: Naví Jôesi, naví Jôesi, háadan díjoe'an?) ³⁵ Wên t'owa nú' diwinnin háa natú waa dit'oe, hedi ditú, "Bít'óeyan, Elijah óekháýǎ'de'." ³⁶ Wí to'wí i'ǎǎ wên hǎǎwên nap'ohsaadee'in ikáyjídí, hedi wí méena ojohay'i iwe ip'ohúúnídí, hedi natú, "Âymúuní tígú Elijah na'ǎǎ-í nǎ'in phé'win diwedi óewǎave-ídí." ³⁷ Hedi Jesus kaygi itúwínúdí t'ǎ'gedi ihǎa'an.

³⁸ Ihaydibá in aa nakhaaná'nin i' méesate hay'i khó'jé nawhi'wonnin nasivedee, kw'áyedibo áagéhay pínu-á nasivedee. ³⁹ Hedi i' sundado p'ó'dédí' Jesus-ví páadépiye nawindi hádídí Jesus nachuu'in imú', hedi natú, "Ta'gendi nǎ'i sendá Jôesi Tádáví ay ûnmuu."

⁴⁰ Wên kwiýǎ' wá' iwe diji', indá háy kayi' diwedi dâymúnde'. Nǎ'in poje dikháwǎ Salome-á, Mary-á (i-á Magdala bú'wi namuu), hedá wíyá wêe Mary-á (i-á Joses-á hedá James i' tí'úugé'i-á inbí jíyá dǎnmuu). ⁴¹ Nǎ'in poje kwiýǎ' Jesus-ádí dimāndi óekháge'máa wa'di oe Galilee naji' ihaydi, hedi nǎ'indá i-ádí wáy-á kwiýǎ'dádí Galilee-di Jerusalem-piye wé'ge di'ǎǎ.

Jesus t'owápho ee óetógi

⁴²⁻⁴³ Ihay thaa-á in Hudíyo dívíkhây'o', gá wíyá tháwǎndá kaykhanwówá thaa nanáanídán. Hedi nakinpuwamán dihaydi wí sen Joseph gin nakháwǎ'i napówá, i-á Arimathea bú'wi namuu, in tunjowa' diwedi'i'ǎ' namuu hedá na'a'ginmuu, hedi natsíkhaji' Jôesi Tádádí óesóege-ídí i' to'wí t'owa ovây'aywoen'i'. Wesebo khunwōeda'ginpídí Pilate-ví'piye namāá i' pení óedaa'amídí. ⁴⁴ Jesus ho nachuu'in Pilate nat'oeđi hǎnho óeháa'an, hedi in sundadoví p'ó'dédí' óetsika'yan háa ta'gendi Jesus nachuu'in háa joe. ⁴⁵ Óetǔ'an nachuu-ákun, hediho Joseph i' pení óehúuwi'in óemǎgi. ⁴⁶ Hedi Joseph wên aa ts'ǎ'in ikumǎ, hedi i' pení in phé'win diwedi óewávedi in aadi óe'ánnan. Hedáhá' i' pení wí t'owápho dâykídi iwe óetógi, hedi wí k'uu hay'i' i' pho iwe itidisóge. ⁴⁷ Mary Magdalene-dá, hedá wíyá Mary, i' Joses-ví jíyá unmuu'i-á, dǎnmú' wáyge Jesus óek'ú'in.

16

Jesus nawáywówápóe

¹ I' kaykhanwówá thaa naphade ihaydi Salome-á, Mary Magdalene-dá, hedá wíyá Mary, i-á James-ví jíyá ûnmuu'i-á, wí sa'wó nasundi' woe dâykumǎ, Jesus óe'ǎǎyú-ídí. ² Dumíngu iwe hédéndí hé'dibo nathanpee'ǎ' ihaydi, i' t'owápho eepiye dimāá. ³ Wa' dimǎn dihaydi wí'nǎ táye dívítsika'máa, "To'dan i' k'uu dínhange'amí i' t'owápho iwedi?" (Nǎ'i k'uu-á ívíwo hay'i namuu.) ⁴ Hedi dívíbéedí i' k'uu ho nahângemuudi dâymú'. ⁵ Hediho dits'ú ee t'owápho ee, hedi wí

e'nú wên ts'ä'in to whaadi'in nato'ondi ko'díngedí na'ándí óemû', hedí ovâypíhää. ⁶ Hebo i'đi ovâytu'an, "Wí'íkhunwôeda'ípí. Jesus oe Nazareth-wí bîntu'wámáa, i' phé'win deedi óet'óhtägek'û'i', hebo i-á nää wína'änpí, i-á nawáywópóe. Binmú'dí hää óek'û' iwe. ⁷ Bípûn, Peter-á in wé'gen khäge'nindá bîntu'âamí, 'Jesus unbí páadé oe Galilee-piye namän, hedí iwe bînmúuní, hää wovâytu'an waa.' " ⁸ Hedí i' t'owápho iwedi dipeedí dijân, ovâypíhäädi dithathapoe'o. Hânho dikhunwôeda'đi to'wí wânbo háabo wíđâytu'anpí. *

Mary Magdalene-di Jesus óemû'

⁹ Dumîngu naná' diwe Jesus nawáywópóe ihaydi, Mary Magdalene-bí'piye páadé ipikeeyan. Nă'i kwee-á namuu i' Jesus-di in tsé ihay yă'dâapí'in p'oweahhâa ônkhepiye'i'. ¹⁰ Hedí Mary namäädi Jesus-ví k'ema'in dibo'aadi hedá diséejidi ovâyshaa, hedí hää ûnpóe'in ovây't'ôe'an. ¹¹ Hewânbo Jesus nawáywópóedí Mary-di óemû'in dit'oedi wíđíwíwâyupí.

Wíjedi Jesus óemû'

¹² Jesus piháa ûnchäädi wên wíjeví'piye ipikeeyan, indá Jerusalem bú'dí i' nava iwepiye dapeemän. ¹³ In wíje i' bú'piye dânwaybun, hedí hää dânmû' waa in wé'gen Jesus-ví khäge'nin ovây't'ôe'an, hewânbo wíđíwíwâyupí.

Jesus-ví tă'dí wêe khäge'nindi óemû'

¹⁴ Tí'úugedí in tă'dí wêe khäge'nin dívíhúujo' ihaydi Jesus inbí'piye wíyá ipikeeyan, hedí wâyupí'indá p'óhkây'indá dimuudi ovây't'e'yan, in to'wêndi nawáywópóe'in óemû'in wí'ovâywâyundepídí. ¹⁵ Hedáhá' ovâytu'an, "Ja' nää oepáa k'aydi t'ähki bípûn, hedá t'owa t'ähká Jôesi Tádávi híwó'di tun bîntunphaadé-í. ¹⁶ T'ähki to'wên dívíwâyunde'indá hedá ovâyp'ó'p'oe'annindá ovây'aywoení. Hewânbo to'wên dívíwâyundepí'indá ovây'tuhchänukhây máa. ¹⁷ In dívíwâyunde'in naadi dovâyk'úuwí nă'i pínán t'ôe dâ'y'amídí: In yă'dâapí'in p'oweahhâa t'owaví'wedi dâ'ykehepeeyé-í, hedá piháawi tundá dívíhée'amí. ¹⁸ Di'ânpídíbo dâypăâyuhógídi, hää hääwí nakhe't'ôe'i dâyswăđi, há'to háabo dipúuwí; hedá inbí mandi in t'owa dihay'indá ovây'tägedí, indá dihekhăapúuwí."

Jesus makówápiye napee

¹⁹ Hedí Jesus i' shánkí natsonji'i'đi ovâyhí'bowa ihaydi, makówápiye napee, hedí Jôesi Tádávi ko'díngedí isóge. ²⁰ Iví khäge'nin iwedi dimää t'owa wăhăä t'ähki iví tun ovây't'ôekanhúuwídí, hedí Jôesi Tádádi ovâykhäge'nan, hedí i' pínán t'ôe napoe'o'i'đi in t'owa ovâykeeyan ta'ge dívíhí'máa'in.

* **16:8** Nă'i hí' nää 9-20 nata'muu'i-á i' shánkí hehăäwi Mark-ví ta'dí gínkw'ó' deeje wínata'muupi.

I Híwó'di Tun Jesus Christ-Ví'gedi Luke Ita'nandi'

1-2 Híwó'di k'ema Theophilus: Báyéki t'owa háa dínkodi waa dâytan t'âhkí i' hääwí wáy wên nanbí tí'úuwín páadé'in páadé iwedibo dâymû'i'. I'gedá na'in dítu'an, hedi áyîngidi háa dâymû' waa dâyta'nan. ³ Naa wá' hääwí páadé iwedibo nakodipóe'i' áyîngidi dónuwá, hedi naa ochanpóe híwó namúuní'in ugí' dóta'namídí ná'i hääwí háa napóe waagi. ⁴ Naa gin waagi dáy'o' hedânho úkodihanginnáanídí i' hääwí Jesus-ví'gedi wóehá'andi' ta'gen namuu'in.

John i' p'ó'p'oekandi na'aypuyägi'o

⁵ Herod oe Judea nange natsonnân dihaydi, wí owha' Zecharias gin nakháwá'i na'ân. I-ádi wây-á owha'-ádi wé'ge dívít'ôemáa, indá Abijah-ví t'owa dimuu. Zechariah-ví kwee-á Elizabeth gin ûnkháwá, hedi i' wá' wí owha'ví ay ûnmuu. ⁶ Zechariah-ádi iví kwee-ádi inbí wówátsi ta'ge dânhon háa Jôesi Tádá nada' waagibá. Áyîngidi Jôesi Tádáví tsontun dâñ'a'gindo' hedá háa Jôesi Tádá natsonpóe waagibá dâñ'an. ⁷ Hebo Elizabeth-á âypí' namuudi wíðän'ay'ânpi, hedá náä-á kwijó-á sedó-á dapaa.

⁸ In Zechariah-'inbí thaa dínpóe dívít'ôe'amídí, hediho Zechariah-á Jôesi Tádági' iví owha' t'ôe i'o'. ⁹ In owha' dâyxháwáwhahónde' dâjde'mamídí to'wí Nanbí Sedó Jôesiví méesate hay'i pingewi íve iwe nats'ûuní'i', i' sa'wó nasundi' hääwí iphaháanú-ídí. Hedi náä Zechariah-ví kháwá ònwhakké', hediho nats'û. ¹⁰ Ee íve i'ëyää'o' ihaydibá oe já'wé báyéki t'owa-á dívíjûusu'o'.

¹¹ Tsíkhagipí i' mãäsa ko'díngedí i' ëyää nachá' diwe wí makówáwi t'ôepa'aa'i Jôesi Tádáchariah-ádi iví kwee-ádi dí óesandi' nakwinudee. ¹² Zechariah óepihää i' makówáwi t'ôepa'aa'i' óemû'di, hedi khunwôeda'di óemáa. ¹³ Hewânbo i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an, "Zechariah, wí'unkhunwôeda'ípi. Jôesi Tádági' uví jûusu wónsígí'an. Elizabeth uví kwee úmuu'i' wí enúkáy i'ayyamí, hedi John gin náakháyá'ni. ¹⁴ Owáy na'aypuyä ihaydi báyéki híhchan uví' úmúuní, hedá báyéki wây-á t'owa wá' dihíhchanpúuwí. ¹⁵ I-á Jôesi Tádávi he'ennin sená' diwedí'i namúuní. I-á wí'ûnkhây'âhpi iméenasuúwá-i'in háa wíyá hääwí naháapúuwí-i-á, hedi nats'an'aypuyädibo' i' Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi imá've-í. ¹⁶ I'dá báyéki in Israel-win t'owa inbí Jôesi i' shánki natsonji'i namuu'iví'piye' ovâywaymá'í. ¹⁷ Uví ay-á iví píná khó'jé i Yä'dâa'i P'oewaahâa imá've-í, Elijah-di iví píná khó'jé óemáa waabá, hedá Elijah waabá-á natúhkáy-í. I-á Nanbí Sedógi' napáadémú-í Nanbí Sedóví tun wóegé, hedá tádá'indá ovâykhäge'namí inbí áyyää-á wíyá dâysígí-ídí, hedá in dit'ôeyanháhpí'indá ánskaa-á ovaymääni hedânho in to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhonnin waaginbá dimúunídí. I'di in t'owa ovâykhây'amí hedânho i' shánki natsonji'i' óesígí'amídí' gin i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di Zechariah óetu'an.

¹⁸ Zechariah-di i makówáwi t'ôepa'aa'i' óetu'an, "Hebo hândidan ta'gendi dínhanginnáani ná'i untú'i napúuwí'in? Naa ho sedó omuu, naví kwee-á wá' hânho kwijó dínmuu." ¹⁹ I' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an,

“Naa Gabriel-ân omuu. Naa häädi wänbo t'ähki Jôesi Tádávi nú' owin. I'dánkun naa dísan wíhée'ámídi hedá ná'i híwó'di tun wínmá'ídi. ²⁰ Híwó' ót'ôeyan. Híwó naná' dihaydi háa naa otú waa napúuwí. Hewänbo u-á ná'i wítú'andi' wíwíwáyupídiho' tunpí' unpuúwí, i' ay na'aypuyá píhay.”

²¹ Oe já'wé in t'owadi Zechariah wa'di óetsikha'máa, hedí divítumáa, “Heháadan thaa t'ähki óeho' i' méesate ívedi napee-ídi?” ²² Hedí napee ihaydá wí'únhi'kodipí, hedího' in t'owa dínhanginpóe wí hääwí únkeepóe'i' i' méesate íve imú'in. Tunpí' najoekandeedí iví mandího ovâyhée'an.

²³ Wí háyú thaa naphade ihaydi iví owha'wi t'ôe únbo'wandi iví'piye iweeho'. ²⁴ Wí háyú jáadi naphade ihaydá Zechariah-ví kwee únsáhpóe, i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an waa, hedí p'ánú p'óe iví k'aygídi wínapeepí. ²⁵ Hedí natú, “Nanbí Sedó Jôesi Tádádí naagi' ná'i dín'an. Nábáa t'ôediwän naa-ádi híwó'di namuu. Naa owôeda'wän wíday'âyjohpídi, hewänbo náa-á navi wôeda' dínjá'an.”

Mary óetu'an nasáhpúuwí'in hedá iví ay-á i' aywondi namúuní'indá

²⁶ Elizabeth sí p'óe nasáamuú ihaydi Jôesi Tádádí wí makówáwi t'ôepa'aa'i Gabriel gin nakháwá'i' óesan i bú'ay Nazareth gin dáytu'o' iwepiye, oe Galilee nange naná' diwe. ²⁷ Wí khóhtsaapi' a'yú Mary gin nakháwá'iví'piye Gabriel óesan. Mary-ádi wí sen Joseph-ádi dakhóhtsaatunpá'än, hedí Joseph-á David-ví áy iwedí'i'bá namuu. ²⁸ Hedí Gabriel-di ná'i sengitundi Mary óejay: “Híhchandibo unmuúni u Jôesi Tádádí hânho wóesígi'i'. Jôesi Tádá-á u-ádi naji'.”

²⁹ Mary ná'in nat'oe ihaydi háa i'ánshaa'ámí'in wí'ishaapí, hedí napítú, “Hângúba ná'i sengitun natunda'?” ³⁰ Hedí i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an, “Mary, wí'unkhunwôeda'ípi. Jôesi Tádádí wóesígi'in wónkeekankhâyamáa. ³¹ Ót'ôeyan, u-á unsáhpúuwí, hedí wí enúkáy bi'ayyamí, i-á Jesus gin nâakháyá'ní. ³² I-á báyéki hay'i namúuní, hedí i' shánki kw'áye'i namuu'i'di óetu'âamí 'Navi ay unmuu' gin, hedí Nanbí Sedó Jôesi Tádádíba tsondi hay'i óesôege-í, iví hehääwi thehtáy pahpâa David-á tsondi hay'i namuu waagibá. ³³ I'dá hânhay wänbo t'ähki in Israel t'owavi tsondi dínmuúni. Iví tsonkhuu-á há'to hânhay wänbo únháani.”

³⁴ Mary-di i' makówáwi t'ôepa'aa'i' óetsika'yan, “Hândidan ná'i napúuwí wa'di wí sendádí wó'thaapídi?” ³⁵ I' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an, “I' Yä'dâa'i P'oweahâa úwâani, hedí i shánki kw'áye'i namuu'i'di iví pínnándí wóetäägé-í, hedího i ay shánki yä'dâa'i bi'ayyandi' Jôesi Tádávi ay gin óetu'âamí. ³⁶ Uví maatu'i Elizabeth wá' sí p'óe nasáamuú tobá ho nakwíjopaa wänbo', hedí wí enúkáy i'ayyamí, tobáhâa âypi' namuu gin t'owa di'ân wänbo'. ³⁷ Jôesi Tádá-á hää t'ähki únkodi.” ³⁸ Mary-di óetu'an, “Naa Nanbí Sedó Jôesi Táavi t'ôe'i' omuu. Oda' hää t'ähki untú'i naa dínpuúwí'in.” Ihaydiho' i makówáwi t'ôepa'aa'i'di óejoe'an.

Mary oe Elizabeth-ví'piye namää

³⁹ Wí háyú thaa ihaydi Mary ikhây'andi wí bú'ay iwepiye iwänäho', i' bú'-á oe Judea nange na'okúná' ní'ge nak'óe. ⁴⁰ Zechariah-ví tewhá iwepiye namää, hedí nats'ündi Elizabeth óesengitu'an. ⁴¹ Elizabeth-á Mary-ví sengitun nat'oe ihaydi i' ay iví seephoge imáa'i' i'ä'yä'nan. Elizabeth i' Yä'dâa'i P'oweahâa pín ta'gedí imáadi kaygi natú, ⁴² “Jôesi Tádádí ugí' híwó'di hääwí wón'an, shánki híwó wänbo t'ähki in wé'gen

kwiya'gí'ví'wedi, hedá wá' i' to'wí'ú'aypuyägi'o'i híwó'ba'ón'amí. ⁴³ U-á Nanbí Sedóví jiyá unmuu, hediho háadan ná'i hääwí hay'i naa dīnpúuwí naví' unpúwä'äädi? ⁴⁴ Ti úhanginná, unpówádí uví sengitun ot'oe ihaydibo', ná'i ay naví seephoge donmáa'i' nahíhchanpóedí i'ä'yä'nan. ⁴⁵ Hedi híhchandi u-á unmúuní, gá Jōesi Tádáví tun wóemägi'in úpuwagi'o gin biwäyundedân."

Mary hânho híhchandi ihée'o'

⁴⁶⁻⁴⁷ Hedi Mary natú, "Pín ta'gedi otúuní Nanbí Sedó Jōesi Tádá-á hay'i namuu'in, hedi naví pí'ná k'hó'jé-á hânho ohíhchan gá i-á naví aywondi dīnmuudân. ⁴⁸ Jōesi Tádáví naa iví t'ōe'i' omuu'i dī'ánshaa'an, tobá kw'áye'i' wó'muupí wānbo', hedi nää thaa iwedi páadépiyá t'ähkí t'owa ditúuní i'dá naagi' híwó dīn'annin. ⁴⁹ Ta'gendi i' shánkí tsonkhuu imáa'i'dá báyéki naagi' dīn'an. I-á yä'dāa'ida' namuu. ⁵⁰ Jōesi Tádá-á in to'wēn i' óe'a'ginninbí'piye nasehkanäpoe'o, in ho di'äpuyä'indá hedá in di'äpuyägi'o'indá wá'. ⁵¹ Báyéki nakaydi he'endi hääwí i'o', hedi in to'wēn inbí pí'ná k'hó'jé dijēngi'ánshaamuu'in t'ämäpiye ovâywädēnde'. ⁵² In to'wēn tsonkhuu dāymāa'in waa dichaa'in āgēpiye i'di ovâywävēnde', hewānbo in he'ennin dimuupí'indá shánkí kw'áye ovâytegende'. ⁵³ In dihähsé'nindá híwó'di hääwí ovāymā' dishu'múuní, hewānbo in kodit'owa dimuu'indá hääwípídibo-á ovâyjāatāāde'. ⁵⁴⁻⁵⁵ Háa nanbí hehääwin thehtáy pahpá'in ovāytu'an waa i'o'. Na'in Israel-'in iví t'ōe'in gimuu'in díkhäge'do', hedi wí'ün'ódepí häädi wānbo t'ähkí Abraham-dádi hedá t'ähkí Abraham-bí āy iwedi'indádi ovāysehkanā'āmídi' gin Mary natú.

⁵⁶ Hedi Mary poje p'óe Elizabeth-ví'webo' iwóyí', hedáhá' iví'piyá iweeho'.

John i' p'ó'p'oe kandi na'aypuyä

⁵⁷ I' thaa Elizabeth i'ayyamídi' unpówá, hedi wí enúkáy i'ayyan. ⁵⁸ In to'wēn iví tsowa dithaa'indá hedá iví maatu'indá dīnhanginpóe Nanbí Sedó Jōesi Tádá iví'piye híwó'di namuu'in, hedá indá Elizabeth-áda dīvíhíhchanmāa.

⁵⁹ Wí jāadi naphade ihaydi in t'owa diwáy'ää, i' enúkáy in Hudíyoví k'ewe taadi óetaa'āmídi. Iví tádá Zechariah waabá óekhayä'khāymāa in t'owadi, ⁶⁰ hewānbo iví jiyá untú, "Ha'wāagá joe. John gān āykhayä'ní." ⁶¹ Indí óetu'an, "Hewānbo wé'i' wí wānbo uví maatu t'owa ha'wāa wínakháwäpi'." ⁶² Hedi inbí mandi i' ayví tádá óehée'an óetsika'yamídi hānnan i' ay óekhayä'ní'in nada'. ⁶³ I'di wēn hääwēn ovāydaa'an eedi ita'namídi, hedi wēn phéphá'ay ón'andi ginnān ita'nān: "John gin iví kháwä'ūnmuu." T'ähkídi'bo ovāyhāa'an. ⁶⁴ Wesebo nahānjudeedeedi nahí'dee, hedi natú' Jōesi Tádá-á hay'i namuu'in. ⁶⁵ T'ähkí inbí tsowa dithaa'in di'ānde hānnangú napóe, hedá t'ähkí oe Judea nange na'ókúná' ní'ge dithaa'indá i'gedi dīvíhí'māa. ⁶⁶ T'ähkí dit'oe'in ná'i hääwí i'gedi dīví'ánshaamāa, hedi dīvípitsika'māa, "Hāawi-angú ná'i ay namúuní?" Hedi ta'gendi Nanbí Sedó Jōesi Tádádi iví mange i' ay óemāa.

Hāawi John namúuní i'gedi Zechariah ihée'o'

⁶⁷ John-bí tádá Zechariah ūnmuu'i' i' Yä'dāa'i' P'oe wāahāa pín ta'gedi imáadi wí Jōesi Tádávi tukhe'bi waabá ihée'andi ginnān natú: ⁶⁸ "Jaho gitúuní Nanbí Sedó Jōesi Tádá hay'i namuu'in, i-á Israel-ví Jōesi dīnmuu, gá na'in iví t'owa gimuu'inbí'piye gín'äädān díkhäge'namídi hedá

nanbí hânminbí mangedá díma?p'âädi-ídá. ⁶⁹ Jôesi Tádádá wí hânho kay'i aywondi na'in dímägi. David-á hân'oe Jôesi Tádávi t'ôe'i ûnmuu, hedá ná'i aywondi-á David-ví ây iwedi'i'ba ûnmuu. ⁷⁰ Jôesi Tádádí dí't'ôe'an gin ikhâymaa'in, hedi i' hí' iví hân'oe'in yä'dâa'in tukhe'minbí sôphogedi dînsan. ⁷¹ Natú na'inbí hânminbí'wedi dîn'aywoeni, in dí't'ay'inbí mangedi díjâa'amí. ⁷² Natú nanbí hehâäwin thehtáy pahpá'inbí'piye nasehkanäpúuwí hedá wá' in yä'dâa'in tun Abraham-dádí ik'û'indá há'to ûn'ôede-í. ⁷³⁻⁷⁴ Jôesi Tádádí iví tun ta'gendi Abraham óemägi nanbí hânminbí mangedi díwhahónídí, hedânho gínkoedi-í khunwôeda'ginpídibo' i' ây'a'ginmäänídí, ⁷⁵ hedânho gin ívíkanhondibo t'âhkí na'inbí wówátsi thaa yä'dâa'in gimúuní, hedá ta'gebo-á nanbí wówátsi-á âyhûuwí" gin Zechariah natú. ⁷⁶ Ihaydá i ay-á ôetu'an, "Naví ay, u-á i' shánkí kw'áye na'ândi namuu'iví tukhe'bi gin wóetu'âmí. Hedá u-á i' shánkí natsonji'iví páadé unmú-í in p'ôe igí' mânkhây'amídí. ⁷⁷ U'dá iví t'owa ovâyhangin'ânnamí ovây'aywoeni'in inbí t'aywó'di-á dín'owó'yendi. ⁷⁸ Nanbí Jôesi-á gin i'amí gá hânho nasehkanât'ôedân, hediho i' to'wí i' thanbí muwâthay waagi'ba namuu'i' oe kw'âyedi nanbí'piye nakä'äägi'o, ⁷⁹ hedi in to'wên in chuwa dâyhunwôeda'di khun ni'ge dimännindáho i'di ovâykomääni. I'dáho na'in díkhâge'khâymaa hedânho ánsaaginpídibo giyêenídí" gin Zechariah natú. ⁸⁰ John nasôedi iví hangintan wá' ûnsôe, hedi tí'ûugedí ihaydá ahkónu-á nathaa, in Israel-'inbí jâa its'ant'ôe'an pihay.

2

Háa Jesus na'aypuyä waa

¹ John i' p'ó'p'oekandi na'aypuyä iwáydíba i' Rome-wi tsondi shánkí hay'i Caesar Augustus gin nakháwä'i'di t'âhkí t'owa i' nange it-sonmáa eejewin ovây't'ôephade dívíkháwäta'kwogihûuwídí. ² Náa páadé in t'owa dívíkháwäta'kw'ódi Quirinius oe Syria nange natsondimuu ihaydi. ³ Hediho t'âhkí t'owa inbí thehtáy pahpá'inbí bú'piye dimää dívíkháwäta'kw'ôenídí.

⁴ Joseph wá' ikhâwäta'kugiho'. I-á Galilee nange naná' diwedi Nazareth bú'aydi napee, hedi wíyá bú'ay oe Judea nange Bethlehem gin dâytü'o' iwepiye namää. Joseph-á David-ví ây iwedi'i'ba namuu, hedi David-á Bethlehem iwewi-á namuu, hediho Joseph iwepiye ûnpühpôe. ⁵ Joseph-di Mary i-ádíba óeho'. Indá dakhóhtsaqtunpä'an, hedi Mary-á nasâamuu. ⁶ Bethlehem daji' ihayhääbá i' thaa napówá Mary i'ayyamídí. ⁷ Hedi iví páadé'i' ay i'ayyan, hedi aa'ây iwe óe'ánnankídí i hääpanbí húuphébay iwe óek'û', gá ee dívíwho'kw'óe'ó'i tewhá iwe wínajâanáhpídân.

In makówáwin t'ôepa'aa'indi in k'úwá áyí'nin ovâyhée'an

⁸ Iwáy bú'ay tsowa wáy wên k'úwá áyí'nin dikw'ó, indá khu'déedi oe ahkónu inbí k'úwá dâ'y'âyînmáa. ⁹ Jôesi Tádádí wí makówáwi t'ôepa'aa'i' inbí'piye ovâysan, hedi inbí páadépiye tsíkhagipí dínkwînudee, hedi Nanbí Sedó Jôesiví kohthaydi ovây'ánhógidi hânho dikhunwôeda'pôe. ¹⁰ Hedi i' makówáwi t'ôepa'aa'i' di ovâytu'an, "Wí'ikhunwôeda'ípi. Bí't'ôeyan, naadá híwó'di tun wáymá', t'âhkí t'owa hânho ovâyhíhchannamídí. ¹¹ Náa thaa oe David-ví bú' wí aywondi ungí' na'aypuyä. I-á i' to'wí namuu Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, i-á i' shánkí natsonji'i namuu. ¹² Hedi

nă'in bînmúuní únhanginnáanídí háa wáytu'an waa ta'gen namuu'in: Wí ay bînshaa-í aa'ây iwe na'ánmuudi, hăăpanbí húuphébay iwe nak'óedí."

¹³ Tsikhagipí i' makówáwi t'ôepa'aa'i-adí wây-á báyéki makówáwin t'ôepa'aa'in dikeepóe. T'ăhkidíbo Jôesi Tádávi'gedi híwó dívihí'máadi ditû', ¹⁴ "Makówa kw'áayé t'ăhki ditúuní Jôesi Tádá-á hânho hay'i namuu'in, hedi năa oepaa k'aydá in to'wên Jôesi Tádá óehíhchanmă'indá ánsaaginpidíbo dikwoní."

In k'úwá áyí'nin Jesus óemúunídí dimăä

¹⁵ In makówáwin t'ôepa'aa'in makówápiye diwáypee ihaydi in k'úwá áyí'nin wí'nă táye dívítumăa, "Jaho Bethlehem-piye gimú-í nă'in napóe'in áymúunídí, i'gedi Nanbí Sedó Jôesi Tádádi ná'in dîhangin'ánnan."
¹⁶ Hediho dívíwănăho'di Mary-á Joseph-á hedá i' ay ee hăăpanbí húuphébay iwe nak'óedá ovâyshaa. ¹⁷ I' ay óemû' ihaydi háa in makówáwin t'ôepa'aa'indi iví'gedi ovâytu'an waa ditunji'. ¹⁸ T'ăhki in iwe diji'in ovâyhăa'an i' hăăwí in k'úwá áyí'nindi ovây'tôe'andi dit'óedí. ¹⁹ Mary-á nă'i hăăwí t'ăhki napóe'i wí'ún'ódepí, hedi hăădi wânbo t'ăhki i'gedi i'ánsaamăa. ²⁰ In k'úwá áyí'nin inbí k'úwá diji' iwepiye diwáymăa, hedi Jôesi Tádá-á kw'áayébo' óemáadi ditû' hânho hay'i namuu'in, gá nă'i' hăăwí dăymû'i-á dit'oe'i-á namuudân. Tăhki háa i makówáwi t'ôepa'aa'i'di ovâytu'an waagibá napóe.

Jesus i' méesate hay'i eepiye óeho'

²¹ Wí jáadi naphade ihaydi i' ay in Hudíyoví k'ewe taadi óetaa'an, hedi Jesus gin óekháyă'. Nă'in khăwă-á i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óemăgi wa'di iví jíyá únsáhpóepídíbo'.

²² Hedi ihaydiho napóe dăn'amídí háa Moses ita'nan waa, in Hudíyo inbí khuu dínmuudi dínkhây'ă' díví'amí'in wí ay na'aypuyă ihaydi, hediho' i' ay oe Jerusalem-piye dănho', i' méesate hay'i iwe Jôesi Tádá óetu'ăamídí, "Nanbí ay wímăáni." ²³ Gin dăn'an gá nă'in tsontun Jôesi Tádávi ta'nin diwe ûnk'óedân: T'ăhki in páadé di'ăypuyă'in e'nûn áyyăă-á Jôesi Tádá óemăáni.

²⁴ Hedá wá' nata'muu in jíyá'indá wíje k'o'wee háa wíje tsidé'ây ha'wăagi'in dăyhúuwí, hedi nă'in tsidé dăyhaydi Jôesi Tádá óemăáni. Hediho Mary-á wá' han ikhăymăa.

Hăa Simeon Jesus-ví'gedi natú waa

²⁵ Oe Jerusalem wí sen nathaa Simeon gin nakhăwă'i'. Iví wówátsi-á ta'ge ihon, hedá Jôesi Tádávi khuu-á ôn'a'gin. Natsíkha Jôesi Tádádi in Israel'in inbí t'ôephade iwedí ovâywhahóenídí, hedi i' Yă'dăa'i P'oweahhăa i-adí naji'. ²⁶ I' Yă'dăa'i P'oweahhăadibá Simeon óehangin'ánnan wínachuwa'gí'opí'in i' to'wí Jôesi Tádádi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí óemû'pidíbo'. ²⁷ I' Yă'dăa'i P'oweahhăadi i' hay'i méesate ee Simeon óets'úde. Jesus-ví jíyá-ádi tádá-ádi i' wá' óets'úde, hedânho indi igí' ôn'amídí háa nakhây'ă'in Jôesi Tádá natsonpóe waagibá. ²⁸ Dits'ú' dihaydi Simeon-di i' ay óekê', hedi Jôesi Tádá óekú'daa'andi ginnân natú: ²⁹ "Nanbí Sedó Jôesi, năbăa hín naa uví t'ôe'i' omuu'i híhchandi díchuwamăa, uví tun bímăgi waagibá. ³⁰ Naa ohíhchan, gá năă-á naví tséedí i' aywondi u'đi dînsandi' dópimû'dân. ³¹ Hedi nă'indá bí'an t'ăhki nange'in t'owa dăymúunídí. ³² Nă'i aywondi-á wí ko waagibá namúuní uví p'ôe in Hudíyo dimuupí'in ovâykeeyamídí, hedi i' namuudi uví t'owa

Israel-ʔindá heʔennin dipúuwí.” 33 Gin Simeon iʔ ayvíʔgedi ihéeʔandi iʔ tádá-á jíyá-á hânho ovânháaʔan. 34 Hedáháʔ Simeon-di Jôesi Tádá óedaaʔan híwóʔdi thaa ovân máänídí, hedá Mary-á óetuʔan, “Wáy wên in Israel-ʔin iʔ óesíkáyji, hedího ovâyʔaywoeni, hebo wây-á wêndá wíʔóesíkáyji hedího dipede-e-í. Iʔdá tʔâhkí tʔowa háa Jôesi Tádá nadaʔ waagi ovâykeeyamí, hewânbo in tʔowadâ óe joegikhâymáa, 35 hedí báyéki tʔowa háa inbí píʔná khóʔjé diʔánshaamuu waa ovâykeeyamí. Hedí u-á báyéki mántʔôephadekhâymáadi wí toʔwídí wí tsijó pháʔdí uví pín wônjún waagibá unchaa-í.”

Anna ikúʔdaaʔan

36 Hedá iwebá wí kwee Anna gin nakháwǎʔi wáʔ najiʔ, i-á wí Jôesi Tádávi tukheʔbibá namuu. Náʔi kwee-á Phanuel-ví aʔyú únmuu, hedí Asher-á iví hehǎáwi thehtáy pahpâa únmuu. 37 Tsé ihay paayo nakhóhtsaʔánwân, hedí khávéntǎʔdi jónu (84) paayo únna iví sen únchuu iwedi. Hǎǎdi wânbo tʔâhkí iʔ méesate hayʔi iwe najiʔ, hedí hǎyânboʔ ihaadǎʔodá ijûusuʔodá khuu-á thaa-á Jôesi Tádá óeʔaʔginmǎʔ. 38 Waʔdi Simeon ihíʔmáa ihaydibá iʔ kwee natsʔú, hedí iʔ aygíʔ Jôesi Tádá óekúʔdaaʔan, hedá ivíʔgedá ovâyʔtʔoeʔan tʔâhkí in Jerusalem-win ditsíkhakwʔóʔnin Jôesi Tádádi ovâymaʔpʔǎǎdi-ídi.

Joseph-ádi Mary-ádi oe Nazareth búʔaypiye dānweehoʔ

39 Joseph-ádi Mary-ádi dānʔan háa Nanbí Sedó Jôesivi tsontun diwe nakʔoe waagibá, ihaydáháʔ inbí búʔay Nazareth-piye dānweehoʔ, i-á Galilee nangá nakʔoe. 40 Hedí iʔ ay nasóʔdi nakaypoeʔo hedá báyéki hangintandá imáa, hedá Jôesi Tádádi báyéki óekhǎgeʔmáa.

Jesus-di in háhkannin iʔ méesate hayʔi ee ovâyhééʔan

41 Paayo pʔoe waagi iʔ Passover shánkiʔeedi dinnáʔ dihaydi, Jesus-ví jíyá-á tádá-á oe Jerusalem-piye damǎǎʔǎ. 42 Hedího Jesus tǎʔdi wíje (12) paayoʔi namuu ihaydi Jerusalem-piye dimǎǎ, hǎǎdi waa dívíʔo waagibá. 43 Iʔ shánkiʔeedi dínkʔeweʔ dihaydi in tʔowa dívíweehondi, Jesus-á Jerusalem-bo iwóyíʔ. Hewânbo iví tádá-á jíyá-á wíðánhanginnáhpí iwe iwóyíʔnin. 44 Indá daʔande wây-á tʔowa indádíba dimǎnnindádí najiʔin, hedí wí thaa tʔâhkí Jerusalem diwedi damǎǎ. Ihaydi inbí kʔemaʔin deeje hedá inbí maatuʔin deejá óenuwǎ, 45 hewânbo wíʔóeshaapídí Jerusalem-piye dānwáybun óenuuwǎ-ídi. 46 Wíje thaa naphade ihaydi iʔ méesate hayʔi ee in Hudíyoví háhkannindádí óeshaa. Háa dívíhíʔmáaʔin iʔdi ovâyʔtʔoyande hedáháʔ báyéki hǎǎwí ovâytsikaʔmáa. 47 Iví hangintandá hedá iví híʔ in háhkannin ovâyʔumáaʔiʔdá tʔâhkí tʔowa ditʔoeʔin ovâyháaʔan. 48 Iví tádá-á jíyá-á wíðánhanginnáhpí háa dānʔánshaaʔamíʔin. Iví jíyádi óetuʔan, “Naví ay, háadan gin naʔin díʔan? Tí wíʔúhanginnáhpíʔan uʔdi báyéki áyíngi uví tádá-ádi naa-ádi dímagí, hedá tʔámǎpiye wítuwǎmáaʔ?” 49 Jesus-di ovântuʔan, “Tí wíðánhanginnáhpíʔan naa dínkhâyʔǎʔ naví Tádávi tewhá ee ochaniʔin?” 50 Hewânbo háa ovântuʔannin wíðakaʔpówápi.

51 Iví tádá-á jíyá-á indádíba oe Nazareth-piye nawáymǎǎ, hedí tʔâhkí háa óetuʔan waa iʔaʔgindoʔ. Iví jíyá náʔi hǎǎwí tʔâhkí napóeʔi wíʔúnʔodénde. 52 Hedí Jesus-á nasôemǎndi shánkiʔ báyéki hangintandá ihóndeʔ, shánki nasenpuwamân, hedí Jôesi Tádá-ádi in tʔowa-ádi shánki wânbo óesígí.

3

John i' p'ó'p'oekandi'di Jôesiví tun in t'owa ovâytunphadende'

1-2 Tiberius Caesar t'ähkí i' Rome-wi nange tä'di p'ánú (15) p̄ayodi natsonji' ihaydi, Zechariah-ví ay John i' p'ó'p'oekandi' oe ahkónu naji', hedí Jôesi Tádádí ôetu'an iví hí' ònt'ôe'amídí. Ihayhääbá Pontius Pilate Judea nangewi tunjó namuu, Herod-á oe Galilee nangá natsonnän, Herod-ví tí'úu Philip-á oe Iturea nange hedá Trachonitis nangá natsonnän, Lysanius-á oe Abilene nangá natsonnän, hedá Annas-ádi Caiaphas-ádi owha' p'ó'dédí'indá damuu. ³ Hedí John t'ämäpiye Jordan p'o'k'ay tsowa i'ge najidi in t'owa Jôesiví tun ovâyt'ôekanhon. Ovâytumáa, "Unbí t'aywó'di binjoe'an hedânho Jôesi Tádádí wovây'owóejé-ídí, hedá naadá wâyp'ó'p'oe'amí." ⁴ Hedí nã'i háa John i'o waa Jôesi Tádáví tukhe'bi' Isaiah iví ta'nin diwe ho ita'nan. Ginnân ûnta'muu: Wí to'wí oe ahkon deedi ûntühkwintûnî,

'In p'ôe binkhây'an i' shánkí natsonji'igí'.

Hä'i p'ôe'ây wá' igí' binta'ge'an.

⁵ T'ähkí hége'ây napidedee-í.

T'ähkí okú-á p'indá natayedipúuwí.

Wáy namääginá' deejá nata'gepúuwí,

hedí i' p'ôe nabôebôená'di' nata'gepúuwí.

⁶ Hedí t'ähkí t'owa dâymúuní Jôesi Tádádí t'owa ovây'aywonde'in.

⁷ Hânho báyéki t'owa dimää'ä John-di ovâyp'ó'p'oe'amídí. I'di ovâytumáa, "Un p̄äyü wí phaa iwedi íshavemännin waaginbá ímuu'in, to'dan wovâytu'an háa úv'amí'in, hedânho Jôesi Tádádí wíwovâyutuhchäänú-ípídí? ⁸ Híwó úv'äämí hedânho nakeepúuwídí unbí t'aywó'di ta'gendi bínjoe'annin. Wí'jêngitûnîpí, 'Abraham-bí ây iwedi'inbá gimuu.' Nã'in wâytu'amí, Jôesi Tádá-á nada'dáho ûnkodi nã'i k'uu nääyé nak'wó'didí wây-á Abraham-bí ây ovâypa'ídí. ⁹ Nãaho gin waagibá napoe'o: Wí k'uuwée-á ho nakhâymuu wí tay púu nú' óets'âa-ídí. T'ähkí i' tay nabaypoe'opi'-á óets'âa-í, hedí phaa iwe óechäänú-í."

¹⁰ Hedí in t'owadi óetsika'yan, "Hân gínkhây'ä' ív'amí'in háa untú waa wíginpúuwípídí?" ¹¹ I'di ovâytu'an, "Gá ginnân: Wí to'wí wíje k'éwé'in to ûnk'óedáho, i-á ûnkhây'ä' wéhpêe wí to'wí ûnk'óepí' óemääní'in. Hedí wí to'wí ûnkoegí'bá'yendi-áho ûnkhây'ä' wí to'wí ûnkoegí'kw'óhpi' óemääní'in." ¹² Wên tax phahsannin iví'piye dimää ovâyp'ó'p'oe'amídí, hedí ditsikapóe, "Háhkandi', heyâa na'indá, hân ív'amí?" ¹³ I'di ovâytu'an, "I' chã' háyü unbí tsonnindi wovâytu'an ihayda'mân bínwé'ge'amí." ¹⁴ Hedá wên sundado-á ditsikapóe, "Heyâa na'indá, hândá ív'amí?" I'di ovâytu'an, "Háyü wovâywá'âa'i'di bíhíhchannan. T'owa wíwínkaygi'amípí wíyá shánkí wovâyãmäänídídí, hedíháa in t'owa híwóhpi wídí'v'ánpídáho, wí'ovâytu'ãmípí híwóhpi díví'annin wí chã' inbí'wedi bínhóenídídí."

¹⁵ In t'owa dichanpoe'o wí hääwí hay'i napuwagi'o waagibá, hedí John i p'ó'p'oekandi'v'gedí báyéki díví'ánsaamáa, tigúba i-ân namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídídí. ¹⁶ Hedí John-di t'ähkídíbo ovâytu'an, "Naadi p'oeidida' wâyp'ó'p'oe'o, hewânbo wí to'wí naví shánkí tsonkhuu imáa'i napowagi'o, naa ihay híwó'di wó'muupí iví anto wânbo dônp'äädi-ídí. I'dá wíyá pí'wí p'ó'p'oekan waagibá wovâyãmääní. Wáy wên un i' Yä'dâa'i P'oewaahâa wovâyãmääní, wáy wênda phaadá wovâyutuhchäänú-í. ¹⁷ I-á nakhâymuu t'owa ovâyweejé-ídí,

wí to'wí i' táhtân i' tákhowa iwedí iwijende waagibá. I' táhtân iwé'ge'an dihaydí tebay iwe ikuu-í, hewänbo i' tákhowa-á wí phaa hánhay wänbo naphahpaädipí' iwe ich'âaní." ¹⁸ Shánkí wíyá tun gi'bibá John-di kay'indi in t'owa ovâyhé'e'an, Jôesi Tádávi híwó'di tun ovây't'ôe'odi.

¹⁹⁻²⁰ Hedá John-di Herod wá' óetu'an i' kwee Herodias-ádi t'aywó i'annin. Tobá Herodias-á Herod-ví tí'ûuví kwee ûnmú wänbo' ônkê'. Báyéki wíyá t'aywó'di-á Herod i'an, hedá wá' John óepansóge, hedí nã'in in shánkí p'ándíkí' i'annin namuu.

Jesus óep'ó'p'oe'an

²¹ John-di t'ähkí in t'owa ovâyp'ó'p'oe'o' ihaydí Jesus wá' óep'ó'p'oe'an. Hedí iwebá Jesus ijûusu'o' ihaydí makówá nakhuudee, ²² hedí i' Yă'dâa'i P'oewahâa wí k'o'wee waagibá natú'muudi nawândi Jesus-ví'di isóge, hedá wí tun makówá'di napeedi ginnân natú: "U-á naví ay wísígí'i-ân unmuu. Hânho u'di ohíhchan."

Jesus-ví páadé kã'äã'in t'owa ûnmú'in

²³ Jesus-á mađi powintã (30) paayo'i namuu páadé its'anháhkkanjíyé ihaydí. T'owa-á di'ân i-á Joseph-ví ay namuu'in. Joseph-á Heli-ví ay ûnmú. ²⁴ Heli-á Matthat-ví ay ûnmú, Matthat-á Levi-ví ay ûnmú, Levi-á Melchi-ví ay ûnmú, Melchi-á Jannai-ví ay ûnmú, Jannai-á Joseph-ví ay ûnmú, ²⁵ Joseph-á Mattathias-ví ay ûnmú, Mattathias-á Amos-ví ay ûnmú, Amos-á Nahum-bí ay ûnmú, Nahum-dá Esli-ví ay ûnmú, Esli-á Naggai-ví ay ûnmú, ²⁶ Naggai-á Maath-ví ay ûnmú, Maath-á Mattathias-ví ay ûnmú, Mattathias-á Semein-bí ay ûnmú, Semein-dá Josech-ví ay ûnmú, Josech-á Joda-ví ay ûnmú, ²⁷ Joda-á Joanan-bí ay ûnmú, Joanan-dá Rhesa-ví ay ûnmú, Rhesa-á Zerubbabel-ví ay ûnmú, Zerubbabel-á Shealtiel-ví ay ûnmú, Shealtiel-á Neri-ví ay ûnmú, ²⁸ Neri-á Melchi-ví ay ûnmú, Melchi-á Addi-ví ay ûnmú, Addi-á Cosam-bí ay ûnmú, Cosam-dá Elmadam-bí ay ûnmú, Elmadam-dá Er-ví ay ûnmú, ²⁹ Er-á Joshua-ví ay ûnmú, Joshua-á Eliezer-ví ay ûnmú, Eliezer-á Jorim-bí ay ûnmú, Jorim-dá Matthat-ví ay ûnmú, Matthat-dá Levi-ví ay ûnmú, ³⁰ Levi-á Simeon-bí ay ûnmú, Simeon-dá Judah-ví ay ûnmú, Judah-á Joseph-ví ay ûnmú, Joseph-á Jonam-bí ay ûnmú, Jonam-dá Eliakim-bí ay ûnmú, ³¹ Eliakim-dá Melea-ví ay ûnmú, Melea-á Menna-ví ay ûnmú, Menna-á Mattatha-ví ay ûnmú, Mattatha-á Nathan-bí ay ûnmú, Nathan-dá David-ví ay ûnmú, ³² David-á Jesse-ví ay ûnmú, Jesse-á Obed-ví ay ûnmú, Obed-á Boaz-ví ay ûnmú, Boaz-á Salmon-bí ay ûnmú, Salmon-dá Nahshon-bí ay ûnmú, ³³ Nahshon-dá Amminadab-ví ay ûnmú, Amminadab-á Ram-bí ay ûnmú, Ram-dá Hezron-bí ay ûnmú, Hezron-dá Perez-ví ay ûnmú, Perez-á Judah-ví ay ûnmú, ³⁴ Judah-á Jacob-ví ay ûnmú, Jacob-á Isaac-ví ay ûnmú, Isaac-á Abraham-bí ay ûnmú, Abraham-dá Terah-ví ay ûnmú, Terah-á Nahor-ví ay ûnmú, ³⁵ Nahor-á Serug-ví ay ûnmú, Serug-á Reu-ví ay ûnmú, Reu-á Peleg-ví ay ûnmú, Peleg-á Eber-ví ay ûnmú, Eber-á Shelah-ví ay ûnmú, ³⁶ Shelah-á Cainan-bí ay ûnmú, Cainan-dá Arphaxad-ví ay ûnmú, Arphaxad-á Shem-bí ay ûnmú, Shem-dá Noah-ví ay ûnmú, Noah-á Lamech-ví ay ûnmú, ³⁷ Lamech-á Methuselah-ví ay ûnmú, Methuselah-á Enoch-ví ay ûnmú, Enoch-á Jared-ví ay ûnmú, Jared-á Mahalaleel-ví ay ûnmú, Mahalaleel-á Cainan-bí ay ûnmú, ³⁸ Cainan-dá Enos-ví ay ûnmú, Enos-á Seth-ví ay ûnmú, Seth-dá Adam-bí ay ûnmú, Adam-dá Jôesi Tádávi ay ûnmú.

4

Penísendi Jesus óetayinde?

¹ Jesus i? Yă'ďđaa'i P'owəəhâa pín ta'gedi imáadí in Jordan p'o'k'ay naná' diwedi nawáymää, hedi i? Yă'ďđaa'i P'owəəhâa ahkónupiye óeho?.

² Iwe jónántä (40) thaa i? Penísendi ikhääde? óet'aywóhkannamídi. I? jónántä thaa t'ähki hääbo wí'ik'oe'pí, hedi t'ähki i? thaa naphade ihaydi haadi óemáa. ³ Hedi Penísendi óetu'an, "Jôesi Tádávi ay unmuudáho ná'i k'uu náwe nakw'ó'di nâajôení napávapa'ídi." ⁴ Jesus-di óetu'an, "Joe, há'to gin dáy'amí. Jôesi Tádávi ta'nin diwe ûntû?, T'owa-á wiyá shánkí dîntáy páváví'wedi hedânho in kodí wówátsi dâymá've-ídi."

⁵ Hedáhá? i? Penísendiá owáy kw'áye'piye naná' diwe Jesus óe'piye, hedi t'ähki nange náa oepáa k'aydi wémûudibo? ónkeeyan, ⁶ hedi óetu'an, "Naadi t'ähki tsonkhuu t'ähki ná'i nan de'je wímääni, inbí sa'wó'di hääwí wóegé. Ná'i-á t'ähki naví mange dînk'w'ó'diho?, hedi to'wí naa oda'i dómääni. ⁷ Hedânho naví páadépiye bidége?disógedi dí'a'ginmäänídi, ná'i t'ähki uví? úmúuní." ⁸ Jesus-di óetu'an, "Joe, há'to gin dáy'amí. Jôesi Tádávi ta'nin diwá ginnân ûnta'muu:

Jôesi Tádá i? shánkí natsonji'i'ba namuudi bîn'a'ginmääni.

I-á unbí Jôesi únmuu, hediho i'ďa'mân bîn'a'geení."

⁹ Ihaydá Penísendiá Jesus-á oe Jerusalem-piye óeho?, hedi i? méesate hay'i shánkí natu'wân deedi óe'piye, hedi óetu'an, "Jôesi Tádávi ay unmuudá náwedi óke't'ave, ¹⁰ gá Jôesi Tádávi ta'nin diwe gin nata'muudân: Jôesi Tádá iví makówáwin t'ôepa'aa'in itu'amí wóe'áyíngi'amídi.

¹¹ Hedá gin wá? nata'muu:

Indidânho inbí man diwe wóeyâ-í hedânho k'uu eedi wívi'âñchäñnú-ípídi."

¹² Jesus-di óetu'an, "Joe, háa untû waa há'to dáy'amí, gá iví ta'nin diwebá ûntû'dân,

Uví Jôesi i? shánkí natsonji'i namuu'i wínâatayi'nípi nâamúunídi háa in natú'in i'amí'in háa joe."

¹³ T'ämäge háa Jesus óet'aywóhkannamídi Penísendi ikhää ihaydi Jesus-ví'wedi ijâa'an wiyá wáygedí puwahay.

Jesus oe Nazareth bú'ay óejoegi'an

¹⁴ I? Yă'ďđaa'i P'owəəhâa Jesus báyéki pínna' óemägi, hedi Galilee-piye iwâyibun. T'ämäpiye i? bú? eeje t'ähki t'owa Jesus-ví'gedi dit'oe, ¹⁵ hedi t'ähki Hudíyoví méesate eeje i'ďi ovâyhá'o?, hedi t'ähki t'owadi kw'áayébo? óemáa.

¹⁶ Jesus oe Nazareth bú'ay napówa, nasôe iwe'i bú? namuu. I? kaykhanwówa thaa in Hudíyoví méesate'ay ipiye namää, häädi wânbo t'ähki i'o waagibá. Iwínú Jôesi Tádávi ta'nin diwedi in t'owa ovâyunnamídi, ¹⁷ hedi indi in ta'nin Jôesi Tádávi tukhe'bi Isaiah ita'nannin ôn'an, hedi imahsanusuudi ná'i hí? nata'muu iwe ishaa:

¹⁸⁻¹⁹ Nanbí Sedó Jôesi Tádádi i? Yă'ďđaa'i P'owəəhâa naa dînsan, hediho i-á naa-ádi naji?,

gá naa díde'mandân in sehkanäwó diwówáji'in t'owa iví híwó'di tun dovâyt'ôe'amídi.

I'ďi naa dîsan in pan dovâyt'ôe'amídi dovâymahpădikhâymaa'in, in tsí't'aa'indá inbí keetandá dâwáykáyídi,

in áagé diwhá'vennindá dovâywáytagé-ídí,

hedá t'owa-á dovâytu'âamídá ihaydiho naná Nanbí Sedódí ovâykeeyamídí hânho híwó'di namuu'in.

²⁰ Hedáhá? Jesus in ta'nin iwâymahsanu, hedi i' méesate iwewi khäge'di' ônwáy'andi isóge. T'âhki ee méesdiwówáji'in t'owa iví híwó'di tun dovây't'ôe'amídí.

I'di naa dísan in pan dovây't'ôe'amídí dovâymahpăđikhâymaa'in,

in tsí't'aa'indá inbí keetandá dâwáykáyjídí,

in áagé diwhá'vennindá dovâywáytagé-ídí,

hedá t'owa-á dovâyrate dikw'ó'nindi Jesus hânho óedamúnde'.

²¹ Ihaydáhá? Jesus-di ovâytu'an, "Nă'i hăăwí Jôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu'i-á ho napóe năa thaa ít'ôeyankw'ôndibo'."

²² T'âhkídibo dichanpóe híwó ihée'annin. T'âhki ovâyháa'an, gá sa'wó'di tundi ovâyhée'andân, hedi ditû', "Hádídan nă'i hăăwí ûnhanginná? Ti Joseph-ví ayda'mân wí'ûnmuup'an?" ²³ I'di ovâytu'an, "Madi undi nă'i tuní,

hedá t'owa-á dovây't'owa ditû'di dítu'âamí, 'Woekandi, páadé bipihekhaa'amí.' Han ítúdáho unbí hí' ginnân úntunda'i: Un ít'oe háa ee Capernaum bú'ay dáy'annin, hediho năa-á năa naví ówínă wá' han waagibá naa dínkhây'ă' dáy'amí'in. ²⁴ Hewânbo naadá ta'gendi wâytu'amí, wí Jôesi Tádávi tukhe'bi'-á iví nange iweho wí'ôesígí'ohpi. ²⁵⁻²⁶ Naadá wâytu'amí háa báyéki paayo phade ta'gendi napóe'in, Jôesi Tádávi tukhe'bi' Elijah nawówáji' ihaydi. Pojedá píngé paayo wí'ikwá'nanpí, hediho t'âhki i' nange wáy báyéki dihaapóe. Hedi tobá Israel-win kwiya' inbí senă' dín't'ahánnin báyéki diji wânbo', hă'in kwiya'bi'wepiye Jôesi Tádádí Elijah óesaaníví'wedi oe Sidon bú'piyân óesan, wí bú' Zarephath gin dâytu'o' iwepiye, wí kwee iví sen ûnchuu'i' óekhăge'namídí.

²⁷ Hedá wá' Jôesi Tádávi tukhe'bi' Elisha nawówáji' ihayhăă, báyéki in Israel-win diphéetaymuu, hedi wénă wânbo in wídiwówapí. Wí sen Naaman kin nakháwă'ida'mân nawówa, hedi i-á Syria nangewi-ân namuu." ²⁸ In méesate ee dikw'ó'nin nă'i dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe. ²⁹ Tsikhagipí dívíwínúdí i' bú'dí já'wépiye Jesus óechănupiye. I' bú'-á okú wâhki nak'óe, hedi oe okú kw'áyeypiye óepiye t'owá k'âygedí óeke't'âave-ídí. ³⁰ Hewânbo i-á inbí jáagé i'ge naphadedibo' iwedí namăa.

Jesus-di wí yă'dâapí' p'oweaahhâa wí senbí'wedi óekhehpiye

³¹ Ihaydá Jesus-á wíyá Galilee nangewi bú'ay Capernaum gin dâytu'o' iwepiye namăa, hedi i' Hudíyoví kaykhanwówá thaa dínnă' dihaydi in t'owa ovâyhá'o'. ³² In t'owa háa Jesus-di ovâyhá'annindi ovâyháa'an, gá wí to'wí báyéki tsonkhuu imăa'i waagibá ihí'maadân. ³³⁻³⁴ Iwebá wí sen na'ân wí yă'dâapí' p'oweaahhâadi óemăa'i', hedi ituwínú, "Ívi'wân u Jesus Nazareth-wi', ánpí dí'an. Ti un'ăă dít'aháanú-ídí gáhân? Naa dínhanginná to'wí unmuu'in — u-á i' t'âhki yă'dâa'i' unmuu, i' Jôesi Tádádí wóesandi'." ³⁵ Jesus-di i' yă'dâapí' p'oweaahhâa t'aydi óehée'andi óetu'an, "Hândădibo', hă'i senbí'wedi ópeeve." I' p'oweaahhâadi i' sen in t'owaví páadépiye óekanu, hedi i senbí'wedi napee wí'óewa'ánpídibo'. ³⁶ T'âhki dikw'ó'nin ovâyháa'andi dívítumăa, "Jesus-ví hí'-á hânho ûnkay. I-á báyéki tsonkhuu ûnk'óe in yă'dâapí'in p'oweaahhâa to'wênbí'wedi

ovâypeejöenídí, hediho dâý'a'gindo'." 37 Hedi t'ämäpiye t'ähki in t'owa iwéngéwin iví'gedi dívíhí'máa.

Jesus-di báyéki t'owa ovâyhehkháamägi

38 Jesus in Hudíyo-ví méesate iwedi napee, hedi Simon-bí tewhá iwepiye namää. Simon-bí jahkwíjo ûnhaydi hânho natsáwäp'ide', hedi Jesus igí' ònkhä'ge'daa'an. 39 Hediho Jesus namäädi i' kweeví whohte hânge iwínú, hedi i' tsáwäp'ide i kweeví tú'dí napee-ídí ijôn. Wesebo i' tsáwäp'ide ûnhándí i' kwee ishaa, hedi ovâyhúujôn.

40 Nathantsudemân dihaydi i' kaykhanwówá thaa ho naphade, hedi to'wên wây-á dihay'in dínkw'ó'nin Jesus-ví'piye dâýho', tobá háawi inbí hay dínmuu wânbo', hedi iví mandí ovâytagedi t'ähki ovâyhehkháamägi. 41 In yä'dâapi'in p'oweahhâa báyéki t'owavi'wedi dínpee, hedi dipee'ädi dívítuwínú, "U-á Jôeso Tádá-ví ay-ân unmuu." Hewânbo i'dí t'aydi ovâyhee'andi wíyá wí'ovâyhí'mägi, gá dínhanginnândân i-á nammu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedi wa'dí wínada'pí in t'owa dínhanginnáanídí to'wí namuu'in.

Jesus in Hudíyo-ví méesate'ây eeje in t'owa Jôesi Tádávi tun ovây't'ôe'o'

42 Namuwäthay ihaydi Jesus ee bú'dí napee, hedi wähhä töebo wínathaapi iwepiye namää. In t'owadi óetuwäho', hedi óeshaa ihaydá dívíkhäädé' inbí'wedi wí'ijâa'amípídí. 43 Hewânbo i'dí ovâytu'an, "Naa dínkhây'ä' i' wé'ge'i' bú'ây eejepiye omú-i'in, hedânho dovây't'ôe'amídí nã'i híwó'di tun hádídi Jôesi Tádádí in t'owa ovâysíghónde' i'gedi. Hangí'ánkun naa dísan." 44 Hediho Jôesi Tádávi tun i' Hudíyoví méesate'ây eeje in Hudíyoví nange i'ge t'ähki ovây't'ôekanhon.

5

Jesus-di iví páadé'in khäge'nin ovâyde'man

1 Wí thaa Jesus i' p'oekwîn Genessaret gin dâytü'o' iwe tsowa wáy nawin, hedi báyéki in t'owa dívíchänumáa shánki iví nú'piye dívíhâadi-ídí hedânho shánki híwó Jôesi Tádávi hí' dit'oe-ídí. 2 Wíje kophé owáy p'o' k'áygé wáy da'ándí imû'. In paawó'indá wíyá wáyge diji' inbí pa'akanu'i dâýowêedi-ídí. 3 Wí kophé-á Simon-bí' ûnmuu. Jesus iwe itógidi Simon óedaa'an hây p'oe iwepiye ònhâadi-ídí, hedi iwáyge isógedi in t'owa ovâyhá'an.

4 Hedi ovâyhí'bowa ihaydi Simon óetu'an, "Uví kophé oe shánki nawä'ân diwepiye mänhâdi, hedi unbí pa'akanu'i binwhájé hedânho bînpaawhahóenídí." 5 Simon-di óetu'an, "Hähkandi', khun t'ähki hânho ívit'ôe'an, hedi wêe wânbo paa wí'âywhahkê'pí. Hewânbo nää-á gin ü' untúdiho i' pa'akanu'i dówhaajé-í." 6 Hedi han díví'an dihaydi báyéki paa dâýwhahógi, hedi inbí pa'akanu'i dínsivekhâypoé. 7 Hediho dívímanwáda'an inbí k'ema'in i' wêe kophé iwe dito'onnin di'ää-ídí ovâykhäge'namídí, hedi indá dipówá ihaydi in wíje kophé t'ähki dínp'ídepóedi báyéki dínpaaku'undi ovây'ugekhây'an.

8 Simon Peter háa napóe'in imû' ihaydi Jesus-ví páadépiye idége'disóge hedi óetu'an, "Nanbí Sedó, navi'wedi óhâdi, naa-á t'aywóhkandida' omuu." 9 Ha'wâa Peter natú gá óeháa'andân báyéki paa dâýwhahógi, hedi t'ähki in diho dívímanwáda'an inbí k'ema'in i' wêe kophé iwe dito'nnin di'ää-ídí ovâykhäge'namídí, hedi indá dipówá ihaydi in wíje kophé t'ähki dínp'ídepóedi báyéki dínpaaku'undi ovâyí-ádi diji'in wá'

ovâyháa'an. ¹⁰ James-ádi John-dádi hanbá dachanpóe. Nă'in wije senă'dá Zebedee-ví ây damuu, hedi indádi Simon-dádi wé'ge dânpaawó'o'. Hebo Jesus-di Simon óetu'an, "Wí'unkhunwôeda'ípi. Nă-á paa mánhonde', hewânbo năa iwedí páadépiyá t'owa-ân naagi' dínkhonkhâymaa." ¹¹ Inbí kophé oe p'lo kینگépiye dâýwâýhádidi háäwi dínkw'ó'di t'âhkí dâýjoe'an, hedi Jesus óeyuho'.

Jesus-di wí sen naphéetaymuu'i' ônehkháa'an

¹² Wí thaa ee nangebá wí bú'ay iwe Jesus naji', hedi wí sen iví tú' t'âhkí naphéetaymuu'i' Jesus-ví páadépiye idége'disógedi ip'ó't'âä, hedi óekháge'daa'andi óetu'an, "Dínhanginná u-á úkodi'in nă'i phéetay dínjâa'amídí, unda'di." ¹³ Hedi Jesus ikhóntäädí iví mandí i' sen óetägedi óetu'an, "Oda'-ákun wíhekháamăänídí. Unhekháapúuwí." Wesebo i' senbí phéetay ûnhân. ¹⁴ Hedi Jesus-di kay'indi óetu'an, "To'wí wânbo háa úpóe'in wínâat'ôe'amípí. Moses-di wovâyjôn wí háäwí i' owha'ví'piye bínhúuwí'in Jôesi Tádá óemăänídí, hedânho in t'owa ovâyhangin'ânnamídí íwówa'in. Năa ópûn, ha'wâa ó'an." ¹⁵ Hewânbo năa-á shánká báýékí t'owa Jesus-ví'gedí dínhanginpóe, hedi báýékí t'owa t'âmâpha'gedí di'âädi dívíwé'ge'an ônt'ôeyaanídí hedá i'di ovâyhekháamăänídá. ¹⁶ Hewânbo i'di ovâyjoe'andi oe ahkónupiye namăa ijûusu'amídí.

Jesus-di wí sen ûn'a'yâkankodipí' ônehkháa'an

¹⁷ Wí thaa wí tewhá iwe Jesus-di in t'owa ovâyhá'o', hedi wên Pharisees-ádi hedá wên Hudíyoví khuu dâýhá'o'indádi iví tsowa wáy dikw'ó. Nă'indá di'âä i' bú'ay eejedi oe Galilee nange Judea nangá nakw'ó'di', hedá Jerusalem bú' iwedá. Nanbí Sedó Jôesi Tádádí Jesus báýékí kay óemăgi in t'owa hekháa ovâyăänídí. ¹⁸ Ihaydibá wên senă' dipówá, indá wí sen ûn'a'yâkankodipí' wên whohpa'ay eedi nak'óedí óekán, hedi dívíkhăä ívepiye óets'ûude-ídi hedânho Jesus-ví páadépiye óek'úuwídí. ¹⁹ Hewânbo oe íve in t'owa dibá'yendi hádídi óets'ûude-í'in wídâýshaapí, hediho oe wha'k'aypiye óepiye. I tekumu wáy wí dâýhádidi dâýkhó'jéphohkídi, hedi i' sen iví whohpa'ay wóegé in t'owaví jáadi óewhaje Jesus-ví páadépiye. ²⁰ Dâýwâyumăa'in Jesus-di ovâyâmú' ihaydi i' sen óetu'an, "K'ema, uví t'aywó'di-á ú'owó'jen."

²¹ In Hudíyoví khuu dâýhá'o'indádi in Pharisees-ádi dívítumăa, "To-an nă'i namuu gân na'ânde"? Jôesi Tádáda'mân ûnkodi t'aywó'di i'owóje-ídi, wíyá to'wí wânbo-á joe. Hediho nă'i sen gín ihí'máadi Jôesi Tádá óe'a'ginhânúnde'." ²² Jesus ûnhanginná háa di'ânshaamuu'in, hedi ovâytsika'yan, "Héháadan gi'bi ánshaa bínmăa? ²³ Naa otúdá, 'Uví t'aywó'di ú'owó'jen,' háa otúdá, 'Ówínúdá ójýé,' wé'i-an shánkí wínabâapu'wanpí hedânho bínmúunídí háa ta'gendi dínkodí'in háa joe? ²⁴ Năa háäwí dókhâymaa wâykeeyamídí naa t'owa t'âhkígí' o'aypuyä'i' dínk'óe'in năa oepáa k'aydi t'aywó'di dovây'owóje-ídi wá'." Hedáhá' i' sen ûn'a'yâkankodipí'-á óetu'an, "Naadi wítumăa, ówínú, uví whohpa'ay mánke'di uví'piye unmú-í." ²⁵ Wesebo i' sen in t'owaví páadépiyebo' iwínú, hedi iví pa'ay iwe ûnk'óe'i' ikê'di iví'piye iweeho', Jôesi Tádá kw'ááyébo' óemăadi namăa. ²⁶ In t'owa hânho ovâyháa'an hedá dikhunwôeda'póe. Hedi indi wá' Jôesi Tádá kw'ááyébo' óemăadi ditú, "Năa thaa âymú' wí háäwí hânhay wânbo âymú'pí'."

Jesus-di Levi óetu'an i-ádi namú-i'in

27 Nǎ'i t'ǎhki napóe ihaydi Jesus i' bú'ay iwedi namäädi wí tax phah-sandi Levi gin nakháwǎ'i' óemû' i' phahsan chá' dáywé'ge'o'i' tehwa'ay ee na'ándi. Jesus-di óetu'an, "Naa-ádi ókǎ've." 28 Levi iwínúdi háǎwí t'ǎhki únkw'ó'di ijoe'andi Jesus-ádi namää.

29 Hedi Levi-di Jesus ivi k'aygipiye óeho'di ónshánki'eedipaa. Wây-á báyéki tax phahsannindá hedá wây-á t'owa-á dikw'ó indádi dívihúujodi. 30 In Pharisees-ádi hedá in Hudíyoví khuu dáyhá'o'indádi wí'ovâyhi'anpí Jesus-á nǎ'in t'owa-ádi ihúujo'in, hediho Jesus-ví khǎge'nin ovâytsika'yan, "Heháadan nǎ'in tax phahsannindádi hedá nǎ'in wé'gen t'óeyanpí'in dimuu'indádi úvihuújo'?" 31 Jesus-di ovâytu'an, "In dihay'inda'mân wí woekandi dínáy, in dihaypí'indá joe. 32 Naa o'ǎá in to'wên t'aywóhkannin dimuu'in dínhanginná'nin dovâytu'ǎmídi inbí t'aywó'di dáyjoe'ámídi, in to'wên inbí wówátsi ta'ge dáyhon gin di'ánde'indá joe."

Jesus haadǎ i'gedi óetsika'yan

33 Wên t'owadi Jesus óetu'an, "John i' p'ó'p'oekandivi khǎge'nin ihaydǎ' díviháadǎ'o hedá báyéki dívíúusu'o', in Pharisees-ví khǎge'nin wá' hanbá díví'o'. Heháadan uví khǎge'nin húukandádi suwǎ-ádída' díví'o'?" 34 Jesus-di ovâytu'an, "Dínkhóhtsaashánki'eediná' dihaydi ti únkodi i' soyingiví k'ema'in bínhaadákannamí'in wa'di i' soyingi indádi najidibo'? Hedân joe. 35 Hewänbo owáy háǎdi i' soyingi inbí'wedi óekhuwakhâymaa, ihaydânho díviháadǎ'ámí." *

Jesus-di ovâythayjo' in Hudíyoví hay'owáydi'í khuu-á hedá ivi ts'aabi khuu-á wídanwóndepí'in

36 Jesus-di nǎ'i háhkangí' hí' wá' ovâytu'an: "To'wí wänbo wên to ts'aamin diwedi wí'isívéndepí wây-á to naphohchá'nin diwe it'í'k'úuwídi. Han waagi i'andá, in to ts'aamin wí pho únchaní, hedá in to ts'aamin diwedi'in t'ihku-á wá' há'to in to khannin deedi híwó nakeet'óení. 37 Hedá wá' to'wí wänbo wí méena ts'aabi' k'úwá khowa múu kayjee eeje wí'ikuudepí. Gin waagi i'andá, i' méenadi i' múu óephuudi óepáave-í, hedá i' méena nacha'dee-í hedi i' múu-á óepede'e'ámí. 38 Nakhây'ǎ' méena ts'aabi-á wí k'úwá khowa múu ts'aabi' eeje óekuu-í'in. 39 Hedá t'owa-á páadé méena kayjee dâysuwǎdá há'to méena ts'aabi-á disuwǎda'í. Ditúuni, 'Nǎ'i méena kayjee-á shánki híwó'di namuu'."

6

Jesus-á kaykhanwówá thaa wá' natsonji'

1 Wí thaa, Hudíyoví kaykhanwówá thaa naná'di', Jesus-ádi ivi khǎge'nindádi wí táhtân nava i'ge dimân, hedi ivi khǎge'nin dáyták'éthelon, hedá inbí mandi dáyhuu'andi i' táhtân dáyk'o'. 2 Wên Pharisees-di ovâytu'an, "Kaykhanwówá thaa háa úví'o waagá nakhǎk'óe. Heháadan ha'wâa úvíkanhon?" 3 Jesus-di ovâytu'an, "Undá bîntunnapí'an háa David hedá in sená' i-ádi diji'indádi hǎn'oe díví'annin diháshên dihaydi. 4 Jôesi Tádávi tewhá ee David nats'úndi i' pává ee nasaa'i' ihógi hedi ik'oe, hedá in sená' i-ádi diji'indá wá' ovâymägi, tobá i' pává Jôesi Tádági' únwijesaa wänbo', hediho in owha'dǎ'mân dínk'óe dáyk'o'ídi." 5 Jesus nǎ'in wá' ovâytu'an: "Naa t'ǎhki t'owagí'

* 5:35 Jesus wí'bo iví'gedi ihí'máa. I-á i' soyingi waagi'ba namuu, hedi ivi khǎge'nindá i' soyingiví k'ema'in waaginbá-á dimuu.

o'aypuyä'i' omuu'i dink'oe otûunídí háa t'owa kaykhanwówá thaa dínkodí'in díví'amídí."

Kaykhanwówá thaa Jesus-di wí sen namant'aamuu'i' ònhèkháa'an

⁶ Wíyá kaykhanwówá thaa naná' diwe Jesus wí Hudíyoví méesate'ay ee nats'ûndi in t'owa ovâyhá'o'. Wí sen iví ko'ðingédí'in man ûnt'aamuu'i' iwe na'ân. ⁷ Wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hedá wên Pharisees-á wá' dikw'ó. Indi áyîngídí óemúnde tigúba kaykhanwówá thaa wí to'wí hehkháa óemääni'in, hedí gin i'andáho' ònt'e'p'êede-í. ⁸ Hewänbo Jesus ûnhanginná háa di'ánshaamuu'in, hedí i' sen namant'aamuu'i' óetü'an, "Ówínúdí nää páadépiye ókã've." ⁹ Hedáhá' Jesus-di ovâyütü'an, "Nã'in tsika wâytsikakhâymáa: Kaykhanwówá thaa wé'i-an gínk'oe iví'amídí: Tí gínkhây'ä' wí to'wí iví wówátsi ây'aywoeni'in háa âyháyj'i'in?" ¹⁰ Hedí ibéedí wí'inbo ovâymunde', hedáhá' i' sen óetü'an, "Ókhóhtää." Hedí ikhóhtäädí iví man ûnwówađi páadédí ûnmuu waagibá ûnpóe. ¹¹ Hewänbo in dikw'ó'nin hânho dit'ayđi dívítumáa hânngú Jesus dâý'amí'in.

Jesus-di tã'di wíje senä' ovâyde'man iví khäge'nin dimúunídí

¹² Ihayhääđihkí Jôesi Tádáví'piye ijûusu'an. ¹³ Nathay ihayđi iví khäge'nin iví'piye ituhkännan, hedí in diwedí tã'di wíje ovâyde'mandi nã'inbá ovâyütü'an, "Undá naví t'òekhuwa'in ímuu." Ginnân dikháwä: ¹⁴⁻¹⁶ Simon (i-á Jesus-di Peter gin wá' óekháwämägi), hedá Andrew-á (i-á Simon-bí tí'ûu-á ûnmuu), hedá James-á, John-dá, Philip-á, Bartholomew-á, Matthew-á, Thomas-á, hedá wíyá wêe James-á (i-á Alpheus-ví ay ûnmuu), hedá wíyá wêe Simon-dá (i-á "I' Zealot namú'de'i'" gin wá' óetü'o'*), Judas-á (iví tádá-á James gân ûnkháwä), hedá Judas Iscariot-dá (i-á Jesus óekuhpekhâymaa'i-á namuu).

Jesus-di báýékí t'owa ovâyhehkháamägi

¹⁷ Okú kw'áyedí t'ähkídíbo diwá, hedí Jesus nanantayedíná' diwe iwínú. Báýékí in óeyuuhonnin i-ádí diji' hedá báýékí wây-á t'owa-á wá', indá di'ää Jerusalem bú'dí, hedá wíyá wáygedá Judea nantaa búgedí, hedá i' määp'oe p'o' k'áýgéwin bú' Tyre-á Sidon-dá tsowađá wá' di'ää. ¹⁸ Nã'in t'owa-á di'ää Jesus ònt'òeyaanídí hedá inbí hay ovâyjâ'amídí. Hedá in yä'dâapí'in p'oewaahâđi ovây't'òephadekando'in wá' di'ääđi dihehkháapóe. ¹⁹ T'ähkí in t'owa dívíkhäädé' óetäägé-ídí, gá wí pinnân ûnpee'i'đi dihaywówa'dân.

Jesus-di in t'owa ovâyütü'an to'wên dimuu dâyhíhchanmã've-í'indá hedá híwóhpí dínpuuwí'indá

²⁰ Jesus ibéedí iví khäge'nin imúndedí ovâyütü'an, "Un sehkanäwó íwówáji'in híhchan bínmã've-í, gá Jôesi Tádáví t'owa ímuuđân. ²¹ Un nää bínhaphhadende'in híhchan bínmã've-í, gá íshuhpuúwíđân. Un nää íséejí'in híhchan bínmã've-í, gá híhchandi úvíp'áhkãa-íđân. ²² Naa t'ähkí t'owagi' o'aypuyä'i' omuudi t'owadi wovây't'aydá hedá wovâyjoegimáadá hedá t'ämäge unbí'gedí dívíhí'máadá hedá t'aywóhkannin ímuu gin wovâyütumáadá, híhchan bínmã've-í. ²³ Gin waagi únpóedá íhíhchã-í hedá úvíhíhchanchäänú-í, gá in t'owadi han wovây'andibo Jôesi Tádádí báýékí híwó'di hääwí oe makówa wovâyãmääníđân. Wí'ún'òede-ípí nã'in

* 6:14-16 In Zealot t'owa-á Israel nangegi' dívíhänbo' in Rome'in ovâykhhepeyé-ídí

t'owavi hehääwin thehtáy pahpá'indi wá' in Jôesi Tádávi tukhe'min hanbá ovây'an.

24 "Hewänbo un nää íkodit'owamuu'in t'ôephade únpúuwí, gá undá unbí híwó'di thaa ho únpahadân. 25 Un nää íshu'muu'in t'ôephade únpúuwí, gá undá íhaapúuwídân. Un nää íp'ääji'in t'ôephade únpúuwí, gá undá íbo'aapúuwídân hedá íséeyêení. 26 T'ähki t'owa unbí'gedi híwó dívihí'máadá t'ôephade únpúuwí. Häädi? Gá nã'in t'owavi hehääwin thehtáy pahpá'in híwó'báho dívihé'andân in hójo'inbí'gedi ditú'in Jôesi Tádávi tukhe'min dimuu'in."

Jesus-di ovâytu'an dínkhây'ä' inbí hânmin ovâysígi-í'in

27 "Hewänbo un naa dînt'ôeyande'in naadi wâytmáa, unbí hânmin bînsígi-í, hedá in wovây'tay'indá híwó'dá bîn'amí. 28 Jôesi Tádá bîndaa'amí wí hääwí híwó'di ovây'amí'in in to'wên híwóhpi' únpúuwí'in dida'in, hedá in to'wên unbí'gedi wovâyjänäkíhé'e'ingí' ovâyjûusu'amí. 29 Wí to'wídí wéhángedí wovâyts'emaphávedí, oe wéhángedí wá' bînts'emaphavemääni. Wí to'wídí unbí k'ewé'in to wovâyké'dí, unbí to wá' wovâykáyjídí wíwínkhâ'ámipí. 30 Wí to'wídí wí hääwí wovâydaa'andi bînmääni, hedí wí to'wídí wí hääwí únmuu'i wovâyké'dá, wíyá wíwindaa'ámipí. 31 Hää t'owadi un wovây'amí'in ída' waagibá, hanbá bîn'amí.

32 "In to'wên wovâysígi'indá'mân bînsígidá, ti t'owa unbí'gedi ditúuní híwó úví'o'in? Hedân joe. In t'aywóhkannindi wänbo wá' ovâysígi to'wên in ovâysígi'in. 33 Hedí in to'wên híwó wovây'o'ingí'da'mân híwó bîn'odá, ti t'owa unbí'gedi ditúuní híwó úví'o'in? Hedân joe. T'aywóhkannin wänbo wá' híwó ovây'o' in to'wên híwó in ovây'o'in. 34 Hedí in to'wên wovâywaywá'áa-í'indá'mân bînhä'píyémädá, ti híwó úví'o gin t'owa ditúuní? Hedân joe. T'aywóhkannin wänbo wá' wây-á t'aywóhkannin dâychä'píyémä', dínhanginnândáho háyú dívípíyémägi íhaybá ovâywaywá'áa-í'in. 35 Ginnân úví'amí: Uví hânmin bînsígi-í, hedá híwó'dá bîn'amí. Bînpíyémääni hääwí, hedí j'gedi wí'úví'ánshaa'ámipí háa wíyá bînhóeni háa joe. Gin waagi úví'andi, wíyá shánki híwó bînhóeni, hedí ta'gendi i' shánki kw'áye na'ándivi áy ímuu gin t'owa ovâykeeyamí. I'dá in to'wên dikú'daapoe'o'pí'in wänbo' in dit'aywót'óe'in wänbo-á híwó ovây'o'. 36 Únkhây'ä' t'owavi'piye ísehkanäpúuwí'in, uví Tádá Jôesi uví'piye nasehkanäpoe'o waagibá."

Jesus-di ovâytu'an wây-á t'owa wí'ovây'taywó'dichänu'be-ípi

37 "Thaydä' t'owa wíwînt'aywó'dichänu'be-ípi, hedânho un wíwovây'taywó'dichäñú-ípidí. Ihaydä' wí'ítú'be-ípi to'wên dimuu'in ovây'tuhchäñú-í'in, hedânho wíwovây'tuhchäñú-ípi. Wây-á t'owa bîn'owóejé-í hedânho wovây'owóejé-ídi. 38 In t'owa hääwí bînmääni, hedânho Jôesi Tádá un wá' wovây'määni. Unbí t'ún wovây'p'íde waagibá únpúuwí, hedáhá' in t'ún wovây't'ä't'ä'nandá wovâywádá'amí shánki báyéki únsadee-ídi, p'éedí ch'a'ki únsadee-í. Wây-á to'wêngí' bîntaajo waagibáho wovâytaayamí."

39 Jesus-di nã'i háhkangí' hí' wá' ovâytu'an: "Wí tsí't'aa'i-á wúnkodipí wíyá tsí't'aa'i' óepahúuwídí. Gin i'andá wí'gíndibo kwí'ónú dake't'áanipí'an. 40 Wí to'wí naháhpoe'o'i-á iví háhkandivi shánki wínaháhpí, hewänbo ho naháhpoe íhaydá iví háhkandi waagi'ba namúuní.

41 “Heháadan i’ phétǎ wíyá to’wíwí tsée ûnto’ondi bînmunde’, hedi in phé unbí tsée ûnto’onnindá wíwîn’áyîngi’ohpí? 42 Wí’úknodipí bîntu’âamídí, ‘Ôkǎ’ k’ema, hǎi’ phétǎ uví tsí’dí wînwahkáyí,’ gá wên phé uví tsí’ úto’ondi híwó wí’únkeet’óepídân. Undá paa úvîjánúmáa’in waaginbá ímuu. Páadé hǎ’in phé unbí tsí’dí bînwahke’ hedânho híwó únkeet’ôení wíyá to’wíwí tsí’dí hǎ’in phétǎ bînwahkáyídí.”

I’ bay napa’i wên bay tay iwe

43 “Wên bay tay híwó’nin deedi híwóhpí’ bay wînapa’pí, hedi wên bay tay híwóhpí’in namuu’in deedi bay híwó’di namuu’i wînapa’pí. 44 Úhanginná háawin wên tay namuu’in i’ hǎáwí napayedee iwedi. Figs-á phé’yávi nawǎámuu iwedi wí’óetháy’épí, hedá úuva-á wên tsígu iwedi wí’óetháy’épí. 45 Hedi hanbá wí to’wí híwó’di namuu’i-á híwó i’o’, gá iví pínǎ khó’jé báyéki híwó’di imáadân, hedi wí to’wí híwóhpí’ namuu’i-á híwóhpí’ i’o’, iví pínǎ khó’jé-á híwóhpí’ imáadí. T’ǎhki t’owa háa inbí pínǎ khó’jé dǎymáa waaginbá dívíhée’o’.”

Wáy wên in Jesus-ví hí’ dit’oe’in nǎ’i hí’ dǎysígi’ámí, wáy-á wéndá joe

46 “Heháadan undi naa ihaydá’ dikháyǎ’de ‘Nanbí tsondi p’ó’dédi’ gin, hewânbo háa naadi wáytu’an waa wí’úví’ohpí? 47 To’wên naví’piye dí’ǎǎdi naví hí’ dit’oedi dîn’a’gindodá naadi wáythayyámí háawin dimuu’in. 48 Indá wí sen wí tewhá ik’ú’i waaginbá dimuu, iví tepúgi’ báyéki iphoyǎá hedá k’uudá itepútógi. Hedi nap’ohsôe ihaydi i’ p’oedi i’ tewhá ôenán, hewânbo i’ sen híwó ik’ú’dího i’ tewhá wí’ôe’a’yǎ’nanpí. 49 Hewânbo in to’wên naví hí’ dit’oedi dîn’a’gindopí’indá wí sen itewhák’ú’di tepúpídíbo waaginbá dimuu, hedi i’ p’o’k’ay nap’ohsôe ihaydi i’ p’oedi iví tewhá hânho ônnándí wesebo t’ǎhkiho ônp’onayu.”

7

Jesus-di wí Rome-wi sundadóvi t’ôe’i ônehkháa’an

1 Nǎ’i t’ǎhki Jesus-di in t’owa ûnt’ôeyanji’in ovâyhí’bowa ihaydiho iwáygedí oe Capernaum bú’aypiye namáa. 2 Iwe wí sundado p’ó’dédi’ nǎji’, i-á wí t’ôe’i ûn’ân hânho ida’i’, hedi nǎ’i t’ôe’i-á nahaydi chuwa k’áyge nak’ôe. 3 I’ sundado p’ó’dédi’ Jesus-ví’gedi nat’oe ihaydi wên Huđiyo tsonnin ovâysan Jesus óedaa’ámídí na’ǎǎ-ídí iví t’ôe’i’ óehkháamǎánídí. 4 Jesus nǎji’ iwe dipówá ihaydi pín ta’gedi óekhǎge’daa’an. Óetu’an, “Nǎ’i sundado p’ó’dédi’-á ihay híwó’di namuu nǎ’i i’gi’ mân’ámídí, 5 gá i’dá t’ǎhki nanbí t’owa dînsígídân, hedá nanbí bú’wí méesate’ay dínkú’.”

6 Hediho Jesus indádí namáa. Owáy i’ sundadóvi tewhá tsowa wáy dipowamân dihayhǎá i’dí iví’wedi wên k’ema’in ovâysan Jesus óejay-ídí, hedi indi Jesus óetu’an, “Nanbí Sedó, wíyá áyîngi wí’úyêenípí, naa ihay híwó’di wó’muupí naví k’aygi unts’úunídí, 7 hedá wá’ ochanpóe naa ihay híwó’di wó’muupí’in uví’piye wânbo omú-ídí. Naví t’ôe’i dînehkháapúuwí gin untúdí, nahekháapúuwí-ákun. 8 Nǎ’indá naa dînhanginná, gá naa wá’ hǎáwí díjôndi dó’a’gindodân, hedi naadi wáy-á sundado dovâytsónmáa, hedi dǎy’a’gindo’. Wí sundado ‘Ópûn’ gin dótu’andi, i-á namáa’ǎ, hedi wíyá wêe ‘Ôkǎ’ve’ gin dótu’andá, i-á na’ǎǎ’ǎ. Naví pant’ôe’i ‘Ha’wáa ó’an’ gin dótu’andi, háa otú waa i’o’.” 9 Jesus óeháa’an nǎ’in nat’oedi, hedi ibéedí in t’owa ûnwóe’ǎ’in ovâytu’an, “Nǎ’in

wâyü'amí, hānhay wānbo wí to'wí báyéki wâyü ná'i sen waagi imáa'i wíðóshaapí, Israel iwe'in wānbo-á joe." ¹⁰ Hedí i' sundado p'ó'dédí'ví tewhá iwepiye in iví k'aygi'in di'ää'in diwáymää, hedí i' t'oe'i nawówađi óeshaa.

Jesus-di wí e'nú óewáywówápaa

¹¹ Wí háyü thaa naphade ihaydi Jesus wí bú'ay Nain gin dâytü'o' iwepiye namää. Iví khäge'nindá hedá wây-á báyéki t'owa-á i-ádíba dimää. ¹² Ee bú' tehpaa phódi tsowa dimän dihayhää wí e'nú nachuu'i' óekhāhkugihon. I' e'nú nachuu'i-á wí kweeví wēda' ay ün'ändi' ünmuu, hedí i' kweeví sedó wá' ho ünchuu. Báyéki i' bú'in t'owa i' jiyá-ádi diji'. ¹³ Nanbí Sedó Jesus-di i' kwee óemü' ihaydi iví'piye nasehkanāpóe, hedí óetu'an, "Wívisihtää-ípi." ¹⁴ Hedí iháđidi i' peníphébay itäge, hedí in dāyhonnin díwíwóyí', hedí Jesus natú, "E'nú, óshaa." ¹⁵ Hedí i' nachuu'i' idaygisógedi ünhi'paa, hedí Jesus-di i' jiyá óetu'an, "Nää uví e'nú ú'ān." ¹⁶ T'āhkíđíbo dikhunwóeda'póe, hedí Jōesi Tádá kw'áayébo' óemáa. Dítú, "Wí Jōesi Tádávi tukhe'bi hay'i na'ää na'indádi nachanídí, Jōesi Tádá-á na'ää iví t'owa ikhäge'namídí." ¹⁷ In Hudíyoví nange t'āhki hedá i' nange būu k'uwakí nakw'ó'di-á in t'owa háa Jesus i'annin di'toe.

John i' p'ó'p'oe kandi'di Jesus óetsika'yan to'wí namuu'in

¹⁸ John i' p'ó'p'oe kandi' khäge'nindi John óetu'an ná'i hääwí t'āhki napóe j'gedí. ¹⁹ Hedí John-di wíje iví khäge'nin ovāntuhkānān, hedí Nanbí Sedó Jesus-ví'piye ovānsan óetu'amídí, "Hān'oe dítú' wí to'wí Jōesi Tádáđi dīnsankhāymāa'in. Ti u-ān i' ünmuu, háa wíyá to'wí āynuuwā-i?" ²⁰ Jesus naji' iwe dapówa ihaydi óetu'an, "John i' p'ó'p'oe kandi'di na'in dīsan uví'piye wēn háawēn wítsika'yamídí," hedáhá' John-bí tsika óetsika'yan. ²¹ Dapówa ihayhāđibá Jesus-di in t'owa t'āmāge dihay'in hehkhāa ovāymā', hedá yā'dāapí'in p'oe wāhā-á in ovāymāa'inbí'wedí ovāykhepiyende', hedá ditsi't'aamuu'indá inbí keetandá ovāymā'. ²² Hedího Jesus-di ovāntu'an, "Jaho bāwāypūn hedí John dāntu'āamí háa dānmū' hedá dat'oe waagibá. In tsí't'aa'in inbí keetan dāywayhōnde', in ditsi'dee'ipí'indá ditsi'dee, in diphéetaymuu'indá diwówa', di'ojet'aamuu'indá di'toe'o, in dichuu'indá diwáywówápoe'o, hedá Jōesi Tádávi híwó'di tundá in sehkanāwó diwówáji'in ovāyt'oe'o". ²³ I' to'wí iví wâyü naví'piye' wí'ūnhāndepí-á híhchan imá've-i."

Jesus híwó ihée'o' John i' p'ó'p'oe kandi'gedí

²⁴ In John-bí'wedí da'ää'in dawáymāa ihaydi Jesus-di in báyéki t'owa i-ádi diji'in ovāytsika'yan, "Ahkónupiye John í't'oe-ídi imāa ihaydi, hää-an í'ān bīnmūnī'in? Ti wí to'wí wēn poesú waagibá wāđi óepheđemāa'i"? ²⁵ Hedí hangí' wí'ímāapídí, hää-an handi bīnmūunídí imāa? Ti wí to'wí kodit'owa waagi na'aamuu'i'? Ti wí'ūnhanginnāhpi'an iowápoe'o, hedá Jōesi Tádán sa'wó'gi dívi'awende'indá hedá hääwí t'āhki dāymāa'indá tsonninbí tewhá he'endi eeje dithaa. ²⁶ Hedí wí to'wí gi'bi' ípuwāmāapídí hää-an handi ípuwāmāa? Ti wí Jōesi Tádávi tukhe'bi gāhān? Naadi wâyü'āamí John-dá wí Jōesi Tádávi tukhe'bi namuu-ākun, hewānbo shānki wānbo namuu. ²⁷ John-nānkun namuu i' t'ōekhuwa'i Jōesi Tádávi ta'nin diwe iví'gedí nata'muu'i'. Jōesi Tádáđi i' to'wí óesogekhāymāa'i' t'owa ovāy'aywoenídí óehí'māaqí óetu'an, Ót'ōeyan, naadi wí naví t'ōekhuwa'i' uví páadé wīnsankhāymāa.

I'dân in p'ôe wônkhây'amí un'pówápí'díbo'."

²⁸ Hedáhá' Jesus natú, "Naadi wáytumáa, to'wí wänbo nää oepáa k'aydi nää puwahay na'aypuyä'i John-bí shánkí kw'áye wínamuupi. Hewänbo nää phaapiyedi in to'wên Jôesi Tádávi tun t'owa ovây't'ôe'o'indáho John-bí shánkí kw'áye dimuu, tobá kw'áye dimuupi'in waagin dimuu.

²⁹ "Hedi in tax phahsannindádi hedá wáy-á báyéki t'owa-ádi John ônt'ôeyan, hedi John-di ovây'p'ô'p'oe'an. Gin díví'andá dáykeeyan dívíwáyunde'in Jôesi Tádá-á híwó i'o'in. ³⁰ Hewänbo in Pharisees-á hedá in Hudíyoví kuu dáyhá'o'indá wídihíjepí John-di ovây'p'ô'p'oe'amídi, hediho gindi di dáykeeyan dáyjoegi'annin háa Jôesi Tádá nada' waa ingi' ovây'amí'in.

³¹ "Hännan otúuní ná'in nää diwówáji'in t'owaví'gedi? Háawin t'owa-an dimuu? Hää waagi'innan dimuu? ³² Gá áyyäá dimuu búu pingé dikw'ó'nin waagi'innan dimuu, wáy wêndi in wé'gen ovây'tuwínúndedi, 'Wáykhóhtsaakha'púwhää'andi wí'úvíjádéndepí, hedá wáypeníkha'wandá wí'úvísíhtäädépi.' ³³ Ginnân otunda': John i' p'ô'p'oe'ekandi napówa ihaydi ihaädä'an hedá wí'iméenasuwäpí, hediho un ítú, 'Wí yä'däapí' p'owäqahäädí óemáa.' ³⁴ Hewänbo naa t'ähkí t'owagi' o'aypuyä'i' wé'gen t'owa-ádi dáyhúujo hedá dósuwände', hediho ítú, 'Bínmu'dí, i-á naha't'aa, hedá suwäto'i-ân namuu, hedá hä'in tax phahsannindádi in wé'gen t'aywóhannindádi inbí k'ema dínmuu.' ³⁵ Hebo tobá gin ítú' wänbo', in to'wên Jôesi Tádádi hangintan ovây'mági'indá ditú', 'Ta'gendi Jôesi Tádá báyéki ihangintanmáa'."

Wí kwee t'aywóhkandi namuu'i Jesus-ví ân deedi iká'p'oe'äyü

³⁶ Wí Pharisee Simon gin nakháwä'i' di Jesus óehúutu'an, hediho i' Pharisee-ví tewhá iwepiye namäädi ihúusóge. ³⁷ Ee bú'ba wí kwee t'aywóhkandi namuu'i nathaa. Ná'i kwee-á Jesus i' Pharisee-ví'we ihúujo'in ûnhanginpóe ihaydi iwepiye namää. Wên ts'ä'in p'onbay'ay sa'wó nasundi ká'p'oe ûnku'unnin i-ádi iho'. ³⁸ Jesus-ví ân nú' idége'disóge, hedi isíhtäädé'. Iví tsí'p'oe Jesus-ví ân deedi ûn'jemudi iví whándi ônt'awe, hedi óe'ân'p'ohtsä', hedi i' ká'p'oe sa'wó nasundíá ân deedá ôn'ewedáhá' óe'äyü. ³⁹ I' Pharisee Jesus óehúutu'andi' ná'i imú' ihaydi i'ânshamáa, "Ná'i sen ta'gendi Jôesi Tádávi tukhe'bi namuudáho', ûnhanginnáaniwän ná'i kwee óetägende'iví'gedi to'wí hedá háawi namuu'in, i-á t'aywóhkandi namuudi."

⁴⁰ Jesus-di Simon óetu'an, "Naa ü-ádi ohí'da'." Simon-di Jesus óetu'an, "Hedáho háhkandi', hää-an naa dítu'amí'in unda'?" ⁴¹ Jesus-di ginnân óetu'an: "Wíje senä' wí chä' píyépä'i sen dachä'phaamuu. I' wêe p'ánän tágintä (500) kwä'k'u ts'ä'i naphaamuu, hedi i' wêe-á p'ánántä-á (50). ⁴² Hewänbo wí'dánkodipí dänwä'áa-ídi, hediho wí'gindí i' daphaamuu'i' di ovân'owójé. Wé'idan in wíje senä' diwédi shánkí óesígí? Hân ü-á un'ándé'?" ⁴³ Simon-di Jesus óetu'an, "Gá i' shánkí báyéki ôn'owójé'i'dân shánkí óesígí, gin naa o'ándé'." "Ta'ge untú" gin Jesus-di óetu'an. ⁴⁴ Hedi Jesus ibéedi i' kwee óemúnde', hedi Simon óetu'an, "Ti ná'i kwee nâamúnde'? Naa uví k'aygi ots'úndi ü'dá wí p'oe wänbo wídímäpí naa dáy'ân'owéedi-ídi, hewänbo i'dá iví tsí'p'oe'dí d'ân'p'oe'an, hedá iví whándá dí'p'oe'pídi. ⁴⁵ Ü'dá wídíp'ohtsäpí uví k'aygi dísigí'amídi, hewänbo i'dá ots'ún waagibo dí'ân'p'ohtsädi wí'iwóyí'pí. ⁴⁶ Ü'dá wídíp'óhká'npí dínkeeyamídi uví k'aygi díhéegi'annin, hewänbo i'dá hä'i

ka'p'oe sa'wó nasundi' navi ân deedi dí'äyü. ⁴⁷ Hediho wítu'âamí, ná'i kwee-á iví báyéki sígi ûnmuudi ikeejo' báyéki t'aywó'di ûn'owó'jennin, hewänbo wí to'wí na'ándedi hínchââdâ' ûn'owó'jennin, i-á hínchââdâ' sígi imáa." ⁴⁸ Hedáhá' Jesus-di i' kwee óetu'an, "Uví t'aywó'di-á ú'owó'jen." ⁴⁹ Wây-á i-á dí dívíhújo'in díví'ánshaamáa, "Háawi sennan ná'i namuu? Natú' t'aywó'di i'owó'jénde wá'." ⁵⁰ Hewänbo Jesus-di i' kwee óetu'an, "Uví wâyü úmuudiho wôn'owó'jé. Ánshaaginpidibo' ópûn."

8

Wên kwiyä'di Jesus óeyuuhon

¹ Iwedi wí háyü thaa iwe Jesus báyéki bú'ây eejepiye namää, hedi i' híwó'di tun ovây't'ôekanhon háa Jôesi Tádá nakhâymuu waa t'owa ovâysíghónídí. Iví tä'di wíje (12) khäge'nin wá' i-áqíba diji'. ²⁻³ Wên kwiyä' wá' Jesus-áqí diji', indá Mary-á, Joanna-á hedá Susanna-á dimuu. Ná'in kwiyä' dihaywän hedá yä'dâapí'in p'oewâahâdâ óemáawän, hewänbo Jesus-di hekháa ovâymägi. Mary-á t'owadi óekhâyä'de' "Magdala bú'wi kwee" gin, hedá Jesus-di tsédi diji'in yä'dâapí'in p'oewâahâa iví'wedi ônkhehiye. Joanna-ví sedó Chuza-á i' nanagewi tsondi Herod-ví k'aygi iwe ihäwí'áyí'do'. Wây-á báyéki kwiyä' wá' Jesus-áqí iví khäge'nindáqí dimän, hedi i' hääwí ná'in kwiyä' dínkw'ó'di Jesus-á iví khäge'nindá diyämu.

Jesus-di wên háhkangí'in ó'gédi ko'ji i'gedi in t'owa ovâyü'an

⁴ T'owa báyéki bú'ây eejedi Jesus-ví'piye dimää, hedi báyéki dit'owawé'gepóe ihaydi Jesus-di ná'in háhkangí'in ó'gédi ovâyü'an: ⁵ "Wí ko'jikwo'i namää iví ko'ji wóégé, hedi ee nava i'ge iko'jiwáde. Wáy wí ko'ji in p'ôe'ay nava pínu nak'óe i'ge najemu, hedi t'owa diphademändi i' ko'ji kw'áayé díví'ahsaa, hedi tsidé dívishunwávedi i' ko'ji dáy'oe. ⁶ Wíyá ko'ji-á nak'uuná' deedá najemu, hedi natsijópúpóe wänbo wína'omúnáhpídí nat'aa. ⁷ Wíyá ko'ji-á wää'i phé'yävi jáa-á najemu, hedi i' phé'yävi nasôedi óe'ánhógi. ⁸ Hewänbo wíyá ko'ji-á híwó'di nan deedá najemu, hedi tägintä (100) ma'kw'anukí shánkí napaa." Gin Jesus-di ovâyü'an hedáhá' kay'indi natú, "To'wên navi hí' dit'oe'indá híwó dívít'ôeyaaní'in dínkhây'ä'."

⁹ Jesus-ví khäge'nindi óetsika'yan hân ná'in ó'gédi natunda'in. ¹⁰ Hedi Jesus-di ovâyü'an, "Jôesi Tádaqí wovâymägi íka'p'owíqí háqíqí i'di náä t'owa ovâysíghónde' i'gedi, hewänbo in wé'gendá dovâyhá'odi ó'gédiqá' dovâyü'máa, hedänho wídika'p'owéwíqí. Jôesi Táqávi ta'nin diwe ginnân inbí'gedi nata'muu:

Tobáháa dâymünde wänbo wídínkeepoe'opí,
hedá dit'oe'o wänbo wídika'póya'pí.

Jesus-di i' ko'ji i'gedi ovâythayyan

¹¹ "Ná'i hí' i' ko'ji i'gedi ginnân natunda': I' ko'ji-á Jôesi Táqávi tun waagi'ba namuu. ¹² Wáy wên t'owa i' nan nava pínu nap'ôe'aymân ní'ge nakâymuu'i waaginbá dimuu. Jôesi Táqávi tun dit'oe, hewänbo Penísendi na'äqí i' tun inbí pí'ná khó'jéqí ovâywhahónde', hediho wídíwâyundepíqí há'to ovây'aywoení. ¹³ Wây-á t'owa-á i' nan nak'uuná'di waaginbá-á dimuu. Jôesi Táqávi tun dit'oeqí híhchandi dâysíqí'o', hewänbo wídípúmuupí waagibá dimuu. Hây tähkíqá' díwíwâyunde', hewänbo ovâyü'tayinde' ihaydá wíyá wídíwâyundepí.

14 Wáy-á t'owa-á i' wǎǎ'i phé'yǎvi nasaa'i nan iwáygé wí ko'ji najemu'i waagi'ba-á dimuu. Jôesi Tádávi tun dit'oe, hewânbo báyéki hǎǎwí nǎa oepáa k'aydiwidi ováy'áyíngimǎ, dikodit'owamúuní'indá dida, hedá háa dihihchanpúuwí i'gedida' díví'ánshaa'o. Hedânho hanbá dínpo'e o i' ko'ji óe'ánhógi'i waagibá, inbí'wedi hǎǎbo winapayedee'ipi waagibá napoe'o. 15 Hewânbo wáy-á t'owa-á i' híwó'di nan iwáygé wí ko'ji najemu'i waagi'ba-á dimuu. Jôesi Tádávi tun dit'oe'di pín ta'gedi inbí pí'nǎ khó'jé dáyhónde, hedá híwó'nin ánshaa'in dimuudi wídáyjoe'opí, hedí dívíǎǎ'odibo híwó'di hǎǎwí díví'o'."

Jesus-di wên phakó i'gedi ovâytu'an

16 "To'wí wânbo wên phakó iko'ankídi wí sǎ'wédi wí'ikaajopí háa whohte pho' wí'itóe'ópí. Hewânbo wên phakóbay iwân ikée'i, hedânho to'wí íve nats'undi i' ko imúunídi. 17 Hedí hanbá hǎǎwí t'ǎhki nǎa nakaamuu'i-áho owáy hǎǎdibo nakeepúuwí, hedá hǎǎwí nǎa naka'powamuupí'-áho owáy hǎǎdibo nathaypúuwí naka'powapúuwídi. 18 Hedânho áyíngidi naví hí' dín't'óeyanbe. To'wí it'óeyandedi naví hí' dínka'póya'di-á shánki wânbo óeka'powamǎán. Hewânbo to'wí naka'póya'pí'-á, tobá naka'póya'gin na'ánde wânbo, i hýǎǎ ho naka'pówa'i' ónkaayamí" gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-ví jýá-á tí'úuwindá ún'pówa

19 Jesus-ví jýá-ádi iví tí'úuwindádi ee Jesus na'án diwepiye dimǎá, hewânbo báyéki dit'owajidi wídínkodipi iví tsowa dívíhǎǎdi-ídi. 20 To'wídi Jesus óetu'an, "Uví jýá-ádi uví tí'úuwindádi oe já'wé diwin hedí wóemúuní'in dida'." 21 Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "In to'wên Jôesi Tádávi tun dáy't'óeyandedi dáy'a'gindo'innânho naví jýá-á naví tí'úuwindá dínmuu."

Jesus i' wǎǎ hânǎ' i'an

22 Wí thaa Jesus-ádi iví khǎge'nindádi wí kophé iwe dívítógi, hedí Jesus-di ovâytu'an, "Jaho oe p'oe'kwí' p'ǎnǎpiye gimú-i." Hedího iwepiye dimǎá. 23 Wa' p'oe iwéngé dimǎn dihayhǎǎ Jesus najókhá. Ihaydibá wí wǎǎ hânho kay'i' i' p'oe'kwíngé napówa, hedí hânho nap'oet'úkhú'poe'odi inbí kophé dín'p'ohkuudee hedí ováy'ugekhây'an. 24 Jesus nak'óe iwepiye dimǎádi óejóhsan, hedí óetu'an, "Nanbí tsondi, díp'ot'akhanukhây'o'." Hedí Jesus ishaadi kay'indi i' wǎǎ-á i he'endi p'oet'úkhú-á ovǎnhée'an, hedí i' wǎǎ nawóyi'dee, i' p'oe-á nahángípóe. 25 Ihaydá iví khǎge'nin itú'an, "Héháadan wáyupí'in ímuu?" In khǎge'nindá dikhunwóeda'dá ováyháa'an, hedí dívípítumáa, "Háawi sennan ná'i namuu? Wǎǎ-á p'oe-á wânbo ijôndi óe'a'gindo'."

Jesus-di báyéki yǎ'dâapí'in p'owǎǎhǎa wí senbí'wedi ovâykhepiye

26 Oe p'oe'kwí' p'ǎná ee Gerasene-bí nange dipówa, owáy háná p'oe'kwí' p'ǎnáda Galilee-á naná. 27 Jesus owáy nange wáypiye i' kophé iwedi nawá' dihaydi, wí sen i' bú'wi namuu'i na'ǎǎ óejay-ídi. Ná'i sendá yǎ'dâapí'in p'owǎǎhǎadi óemáa, hedá báyéki paayo aapídi'bo i'jýénde, hedí tewhá ee winathaapi, hewânbo t'owápho eeján nathaa, dáypeníkhǎ'kw'óe'ó iwe. 28-29 I' yǎ'dâapí' p'owǎǎhǎadi i' sen hǎyânbo óekayi'an i'amídi háa i' yǎ'dâapí' p'owǎǎhǎa nada' waagi, hedí tobáháa t'owadi i' sen wí pan waagibá kadénadi óemanwhi'o hedá óekwǎk'ukhúwhi'o wânbo, ihaydá' iwí'hi'ts'á'di nama'p'ánde, hedá i'

yä'dâapî' p'owëaahâadi oe ahkónupiye óeshavekando'. Jesus-di i' yä'dâapî' p'owëaahâa óejôn i' senbí'wedi napee-ídí, hedi i' sendi Jesus óemû'di iví páadépiye idége'disóge hedi ituwínú, "Heháadan u'di ánpí wídí'ohpí Jesus, u Jöesi Táda i' shánki kw'áye na'ándívi ay unmuu'i'? Naadi kay'indi wida'máa, wídít'óephadekannamípi." ³⁰ Jesus-di óetsika'yan, "Hân unkháwã?" Hedi natú, "Gá 'Báyékí' gân." Gin natú gá báyékí yä'dâapî'in p'owëaahâadi óemáadan. ³¹ In yä'dâapî'in p'owëaahâadi Jesus kay'indi óedaa'an oe péyégépiye wí'ovâysaanípi. ³² Iwe tsowa wáy okú wáhkí báyékí pehtsude dihúuji'. In yä'dâapî'in p'owëaahâadi Jesus kay'indi óedaa'an ovâymaßánídi in pehtsudeví tú' eeje dívítôenídí, hediho ovâymaßgi. ³³ In yä'dâapî'in p'owëaahâa i' senbí'wedi dipeedi in pehtsudeví'ye dívítógi, hedi in báyékí pehtsude i' okú wáhkí oe áagépiye díví'äqáwãve, hedi i' p'oekwí' diwe diwândi díví'ot'ahánú.

³⁴ In pehtsude áyí'nin háa napóe'in dâymû'di dijân, hedi iwáy bú' hedá bú'dí já'wé-á i'gedi dâyt'ôeho', ³⁵ hediho in t'owa dimää dâymúunídí. Oe Jesus na'ân diwe dipówá ihaydá i' sen iví'wedi in yä'dâapî'in p'owëaahâa ovâykhhepiye'i Jesus-ví ân nú' na'ándí dâyskaa. Nää-á na'aamuu hedá iví hangintandá imáa. Óemû' ihaydi dikhunwôeda'póe. ³⁶ Hedi in t'owa háa napóe'in dâymû'indi in wé'gen dipówá'in ovâytu'an hádídi i' sen ónehkháa'annin. ³⁷ Hedi in Gerasene-win t'owa hedá in tsowa dithaa'indá dikhunwôeda'di Jesus óedaa'an inbí nangedi ijáatã-ídí. Hediho i' kophé iwe itógi p'o' p'änäpiye nawáymú-ídí. ³⁸ I' sen in yä'dâapî'in p'owëaahâa iví'wedi ónjâa'andi'di Jesus pín ta'gedi óedaa'an, "Naa u-ádi dípunmää." Hewänbo Jesus-di óepunjôndi óetu'an, ³⁹ "Uví'piye ópûn, t'ähkí háa Jöesi Tádadí ugí' wôn'annin ovây't'ôe'amí." Hediho namäädi to'wên t'ähkí ee bú' ovâytu'an háa Jesus-di igí' ón'annin.

Jesus-di wí kwee ûn'ûnp'oepee'i' ónehkháa'an, hedá wí a'yú nachuu'i-á óewówápaa

⁴⁰ Jesus oe p'oekwí' p'änädi nawáy'ää, hedi napówá ihaydi báyékí t'owa óetsíkha'máa'indi óesígiké'. ⁴¹ Wí sen Jairus gin nakháwã'i na'ää, i-á in Hudíyoví méesate'aywi p'ó'dédí' namuu, hedi Jesus-ví páadépiye idége'disógedi pín ta'gedi Jesus óedaa'an iví tewhá ipiye namú-ídí. ⁴² Iví wée a'yú ûn'ándi' ûnchuwamää'ä. I' a'yú-á madi tá'di wíje (12) paayo'i namuu.

Jesus i' táda-ádi namäädi in t'owa iví nú' dívít'ä't'ä'bóedímáa. ⁴³ Wí kwee wá' ûnwóemân, i-á nap'óehaydi tá'di wíje (12) paayo iví ûnp'oe wí'ûnwóyí'dee'ipí, hedi to'wí wänbo wí'ûnkodípi ónehkháa'amídi. ⁴⁴ Nää'i kwee-á Jesus-ví t'í'ûnp'há'gedi na'äädi iví k'éwé'in to' k'áygédí óntäge, hedi wesebo iví ûnp'oe ûnwóyí'dee. ⁴⁵ Jesus natsikapóe, "To'dan naa dítäge?" Hewänbo t'ähkí ditú, "Naa-á joe." Hedá Peter-dá óetu'an, "Hähkandi', báyékí t'owa dijidi nää uví nú'piye dívíkha'dímá'dí wóet'ä't'ä'chänumáa." ⁴⁶ Hewänbo Jesus natú, "To'wídhá dítäge-ákun. Naa dínhanginná hekháa pínán navi'wedi dínpee'in." ⁴⁷ I' kwee nää ûnhanginná há'to ikaamá've-í'in, hediho nathathapóedí na'äädi Jesus-ví páadépiye idége'disóge, hedi in t'owaví páadépiyebo ithayyan háadi Jesus óetäge'in hedá háa wesebo-á nahewówa'indá. ⁴⁸ Jesus-di óetu'an, "Naví ay, uví wäyü úmuudi unhewówa. Ánshaaginpídíbo' ópûn."

⁴⁹ Wa'di ihí'máa ihaydibo wí to'wí i' méesatewi p'ó'dédí'ví tewhá iwedi napówá hedi natú, "Jairus, uví ayúkáy ho úchuu. I' hähkandi' ánpí ó'an."

⁵⁰ Hewänbo Jesus nä'i nat'oedi Jairus óetu'an, "Wí'unkhunwôeda'ípi. Biwänpiwäyú-í-á nawôewa-í'in hediho nawôewa-í-ákun." ⁵¹ I tewhá ee dipówá ihaydi Peter-á John-dá James-á hedá i ayúkáyví tádá-ádi jiyá-ádi Jesus-di ovâysudemägi, wiyá to'wí wänbo-á joe. ⁵² I' ayúkáy nachuudi t'ähkídíbo divísíhtuwínúndedá divípíhkhúmáhpúude', hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Wí'úvísíhtä-ípi. Wínachumuupí, nawänpijókhawäx'óe-á." ⁵³ Indi ônwänpip'áhkaa, dínhanginnâdi i' ayúkáy-á ho nachuu'in. ⁵⁴ Hewänbo Jesus-di iví man ônyâ'di kaygi óetu'an, "Óshaa ayúkáy." ⁵⁵ I ayúkáy nawáywówápóe, hedi wesebo ishaa, hedi Jesus-di ovâytu'an, "Wí hääwí binmäá ik'o'ídi." ⁵⁶ I' tádá-á i' jiyá-á hânho ovänháa'an, hewänbo Jesus-di ovänkhâk'ú' to'wí wänbo wíðänhangin'ânnamípi'in háa napóe'in.

9

Jesus iví tã'di wíje (12) khäge'nin isan iví t'ôe díví'amídí

¹ Jesus iví tã'di wíje (12) khäge'nin iwé'ge'andi pínán ovâymägi hedá ovâyk'ú' in yä'dâapi'in p'oweahháa t'owaví'wedi ovâykhehepeeyé-ídi, hedá inbí hay-á ovâyjáa'amídá. ² Hedáhá' ovâypunjön in t'owa ovâytu'amídí Jôesi Tádáví'piye dívímäänídi, hedá ovâyhekháa'amídí. ³ Ovâytu'an, "Hääwí wänbo wíwínhúuwípi ímâdi, wên uduphé wänbo joe, háa wí múu bínhääwíkuu-ígí', háa wí koegí', háa wí chä', háa wáy-á wéhpêe to wänbo wíwínhúuwípi. ⁴ Wí tewhá iwe wovâysígí'an deebo úvívóyí'ní, wiyá wáypiye ímää píhay. ⁵ Hewänbo wáyge wíwovâysígí'anpí'we, iwedi ípeemân dihaydi unbí anto iwedi bínna'jeepêedi-í in t'owa dínhanginnáanídí híwó wídíví'anpí'in" gin Jesus-di ovâytu'an. ⁶ Hediho iví khäge'nin iwedi dímmäädi i' bú'ây i'ge t'ähkí dívítsi'hon. Jôesi Tádáví híwó'di tun in t'owa ovây't'ôekanhon, hedá in dihaymuu'indá hekháa ovâypähon.

I' tsondi Herod Jesus-ví'gedi nat'oe

⁷ Herod i' Galilee nangewi tsondi namuu'i háa napuwamännin ûnhanginpóe, hedi wí'ûnhanginnáhpí háa nä'i hääwí i'gedi i'ánshaa'amí'in, gá wáy wên t'owa Jesus-ví'gedi ditû'dân i-á John i' p'ó'p'oe kandi namuu nawáywówápóe'i', ⁸ hedá wáy-á ditû' Elijah nawáykeepóe'in, hedá wá' wáy-á ditû' wéná wí in Jôesi Tádáví hân'oe'in tukhe'min nawáywówápóe'in. ⁹ Herod natú, "Naa otsonpóe John i' p'ó'p'oe kandi óek'é'ts'áa-í'in. To-angú ná'i sen namuu, iví'gedi ná'i hääwí ot'oe'o'í'?" Hediho ikhääde Jesus óemúuní'in.

Jesus-di in p'ánú maapaasôn (5,000) senä'dá in wé'gen t'owa-á ovâyhúujôn

¹⁰ Jesus-ví t'ôekhuwa'in diwáypówá ihaydi Jesus óet'ôe'an háa díví'annin t'ähkí. Hedi oe Bethsaida bú'aypiye i-ádi ovâyho' wí'bo dikwonídi. ¹¹ Hewänbo in t'owa dínhanginpóe wáypiye namää'in, hediho t'ähkídíbo ûnwóemää. I'dá t'ähkí ovâysígi'an, hedi ovâyhée'an háa Jôesi Tádá nakhâymuu waa t'owa ovâysíghóenídi i'gedi, hedá in to'wên dínhekháatáy'indá hekháa-á ovâymägi.

¹² Nakinmân dihaydi iví tã'di wíje (12) khäge'nin iví'piye ûn'äädi óetu'an, "Nä'in t'owa ovâypunjönbe i' bú'aypiye hedá nava hää tsowa nanân deejepiyá, wáyge dívíwho'kw'óení'in dâynuuwä-ídi hedá dâykoegi'hóenídá, gá nääwá ahkondá' nanândân." ¹³ Hewänbo

Jesus-di ovâyṭuʔan, “Undânho bînhúuʔôení.” Indi óetuʔan, “Naʔindá pʼánú páváʔáydaʔ hedá wíje paʔáydaʔbá áymáa. Tʼăhki náʔin tʼowagiʔ wíǵínkoegiʔsaapí, áykoegiʔkumădidaʔmânhoʔ.” Gin ditû gá in senáʔdaʔdibo pʼánú maapaasôn (5,000) ihay dijidân. ¹⁴ Jesus-di ovâyṭuʔan, “Bintuʔan in tʼowa pʼânân tăgin (50ʼs) dívíwéʔgeʔamí hedá hăă nangá dívíkwʼôení.” ¹⁵ Hediho iví khăgeʔnin hăa ovâyṭuʔan waagi dívíʔandi tʼăhki in tʼowa dívíkwʼôení gin ovâyṭuʔan. ¹⁶ Hedi Jesus iʔ pʼánú pává-á hedá in wíje paa-á ihógi, hedi makówápiye ibéedí ikúʔdaaʔandi iʔ pává-á hedá in paa-á iháve. Hedáháʔ iví khăgeʔnin ovâyʔan in tʼowa ovâyphaadé-íđí. ¹⁷ Tʼăhki in tʼowa dívíhúuyandi dívíshuʔan, hedi in khăgeʔnin tăʔdi wíje (12) tʼún pʼéedí iʔ naphadeʔi koegiʔ dăyweʔgeʔan.

Peter natú toʔwí Jesus taʔgendi namuuʔin

¹⁸ Wí thaa Jesus wíʔbo ijúusoʔoʔ. Iví khăgeʔnin iwáy tsowa dijiʔ, hedi ovâytsikaʔyan, “To-an naa omuu gân náʔin tʼowa ditûʔ?” ¹⁹ Indi óetuʔan, “Wên ditûʔ John iʔ pʼóʔpʼoekandi-ân unmuu. Wây-á wëndá ditûʔ Elijah-ân unmuu, hedá waʔdi wáy wëndá ditûʔ wí Jôesi Tádávi hănʔoeʔi tukheʔbi nawáywówápôeʔi-ân unmuu.” ²⁰ Hedi ovâytsikaʔyan, “Hedi undá, to-á naa-á omuu gân íʔandeʔ?” Peter-di óetuʔan, “Gá iʔ toʔwí Jôesi Tádádí óesógeʔiʔ tʼowa ovâyʔaywoenídí, i-ân unmuu.” ²¹ Hedi kayʔindi ovâykhăakʼûʔ wíyá toʔwí wânbo wíđâyhanginʔannamípídí toʔwí namuuʔin, ²² hedá wáʔ ovâyṭuʔan, “Naa tʼowa tʼăhkiǵiʔ oʔappuyăʔi taʔgendi báyéki dontʼôephadekhâymaa. In Hudíyo tsonnin hedá in owhaʔ pʼóʔdédíʔindá hedá in Hudíyoví khuu dăyháʔoʔindá naa díjoegikhâymaa. Díkheʔkhâymaa, hewânbo iwedí poje thaa iwe owáywówápuwagiʔoʔ.”

Hăa tʼowa dínkhâyʔăʔ dívíʔamíʔin Jesus óeyuuhúuwíʔin didaʔdí

²³ Hedáháʔ tʼăhki in tʼowa ovâyṭuʔan, “Toʔwên naa-áđí dikăʔăădaʔindá wíđínkhâyʔăhpí hăa diwănpidaʔ waagi dívíʔamíʔin, hewânbo hăăđí wânbo tʼăhki inbí phéʔwin dăyhúuwí, hedá naa-á díyuuuhúuwí. * ²⁴ Toʔwên inbí wówátsi dăywănpíʔaywoeníʔin didin hedá in owhaʔ pʼóʔdédáʔindá inbí wówátsi dipedeegiʔo. Hewânbo toʔwên naagiʔ inbí wówátsi dívímăgiʔin, indá inbí wówátsi ditʼanpúuwí. ²⁵ Tobá wí toʔwí hăăwí tʼăhki náă oepăa kʼaydí nakwʼóʔdi ihógi wânboʔ, iví wówátsi ipedeegiʔandi tuhchănu iwân napówádá wéʔinnan wên híwó náʔi hăăwíđí óekhâymaa? ²⁶ Naa tʼăhki tʼowagiʔ oʔappuyăʔi saʔwóʔdi kohthay wóegé owáyʔăʔ. Náʔin kohthay-á navíʔ-áđí naví Tádáviʔ-áđí in yăʔdăaʔin makówáwin tʼôepăʔaaʔinbíʔ-áđí gínmuu. Hedi toʔwên náă naa díwôedaʔin hedá naví hăhkan dínwôedaʔindá, owáy naa owáyʔăă ihaydi naadi wáʔ in dovâywôedaʔí. ²⁷ Taʔgendi wăytumăa, naa tsondi omuuʔin bínpuwăkhâymaa, hedi náʔin napúuwí waʔdi wáy wên năwe íjiʔin íhănpíđíboʔ.”

Jesus hăa ûnchăq waa ûnʔegópôe

²⁸ Wí jáadi naphade ihaydi, Jesus-di tʼăhki náʔi ovâyṭuʔan diwedí, Peter-á James-á John-dá oe pʼin kwʼáyepiye i-áđí ovâyhoʔ ijúusoʔamídí. ²⁹ Hedi iwáygé ijúusoʔoʔ ihaydi iví tsʼay hăa ûnchăqʔin pihăa ûnkeepôe, hedi iví aa tʼăhki tsʼăă otsʼáʔiʔ ûnpôe. ³⁰⁻³¹ Tsíkhagipí wíje senáʔ kohthay jáadidi dakeepôe, indá Moses-á Elijah-á damuu, hedi Jesus-áđí dănhíʔmăa hăa Jesus oe Jerusalem nachuwagiʔo iʔgedí, Jôesi Tádá iʔânshaamăgi waagi. ³² Peter-áđí in wéʔgendádá téegíndi dijókhwăkwʼó, hewânbo

* 9:23 Náʔin natundaʔ, dikhâymuuní dăytʼôephaadé-íđí, Jesus in phéʔwin deedi itʼôephade waag-ibá.

dijósa'wo, hedi Jesus i' kohthay jáadidi dāymû', in wije senā' i-ádí daw-innindádí. ³³ In wije senā' Jesus-ví'wedi dānjāakhāymāawān, hedi Peter-di óetu'an, "Háhkandi', híwó namuu náwe giji'in. Jaho poje ókhunte'ây âykw'ôení, wêe ugí', wiyá Moses-gí'-á, hedá wiyá Elijah-gí'-á." Hewānbo i'ánskaa'anpídibo natuhpee.

³⁴ Gin natú ihaydibo wí okhúwá napówádí ovây'óhkhunnnan, hedi i' okhúwádí ovây'ánhógidi dikhunwôeda'póe. ³⁵ Hedi ná'i tun okhúwá jáadidi napee: "Ná'i-ân navi ay dīnmuu, i-ân dóde'man. I' bīnt'ôeyaaní." ³⁶ I' tun nahán dihaydi, Jesus wí'bo naji' iví khāge'nindádí. Ná'in napóe'in iví khāge'nin inbí pí'nābo dāymāa, hedi ihaydi to'wí wānbo wídāyt'ôe'anpí háa i' thaa dāymû'in, tí'úugéđānho dāyhangin'ānnan.

Jesus-di wíyā'dāapí' p'oewaahāa wí enúkáyv'íwedi ónkhehiye

³⁷ Wiyá thāwān oe p'in kw'áyedi diwáywá' dihaydi báyéki t'owa Jesus ūn'ayjaymāa, ³⁸ hedi in t'owa jáagedi wí sendi kaygi óetu'an, "Háhkandi', kaygindi wída'māa un'āā-ídí navi e'nú dīnmūunídí. I' dā' dīn'e'nú'ān. ³⁹ Ginnān ná'i ūnpoe'o: Wí yā'dāapí' p'oewaahāadi óekéndedáhá' tsikhagipí óetuhkwinkando', hedi tú' t'āhká nathathapoe'odi sóphogedi nasó'okhópee'i, hedi óechānundedi óeteetsáwá'o' tú' t'āhkí. Hāy tāhki wānbo ná'i yā'dāapí' p'oewaahāadi wí'óejoe'ohpí. ⁴⁰ Naadi uví khāge'nin kaygindi dovāydaa'an ná'i p'oewaahāa óekhepeyē-ídí, hewānbo wídínkodípi." ⁴¹ Jesus natú, "Un nāāwin t'owa-á wāyupí'in ímuu hedá pí'wēn p'ôe i'ge ímān. Tí undádí hāādi wānbo t'āhki dāyāā'āmí gāhān?" Hedáhá' i' tādá óetu'an, "Uví enúkáy nāāpiye māmá'." ⁴² Wa' i' e'nú na'ā' ihaydi i' yā'dāapí' p'oewaahāadi óekanu hedá óethathakannan. Jesus-di i' p'oewaahāa óet'e'yan hedi i' e'nú óehkhāamāgi, hedi i' e'núví tādá óetu'an, "Nāwe uví e'nú ú'ān." ⁴³ To'wēn t'āhki ná'i Jōesi Tādáví pinnán dāymû'di ovāyhāa'andi ditú', "T'āhki Jesus ikanhondi-á wāyupíwó'di namuu."

Wa'di kin dívíhí'māadi Jesus iví khāge'nin itú'an, ⁴⁴ "Ná'in wāytuhkankhāymāa'in híwó bít'ôeyan: Naa t'owa t'āhki'gí' o'aypuyā'í' omuu'í wāy-á t'owaví mangepiye díkáaní." ⁴⁵ Iví khāge'nin wídínhanginnáhpí háa ná'i tun natunda'in. Inbí'wedi wa'di in tun nakaamuu, hedānho wídika'pówápi. Hewānbo diwôeda' óetsika'yāamídí i'gedi.

To-an i' shánki hay'í namuu?

⁴⁶ Jesus-ví khāge'nin dívítuhkanmāa wénā wí in diwedi shánki hay'í namuu i'gedi. ⁴⁷ Hewānbo Jesus ūnhanginná háa di'ánsaamuu'in, hediho wí ay óekē'di iví hāngedi óewínú, ⁴⁸ hedi ovāytú'an, "To'wídí naa dída'di ná'i ay óesígikéndedi, naa wá' dísigikénde waabá i'o'. Hedi to'wí naa dísigikē'í'di i' to'wí naa dísandí wá' óesígikénde'. Wí to'wí un diwedi shánki híyāā'í' ípípa'í-á ta'gendi hay'í namuu."

To'wí Jesus-ví'piye háa nachaapí'-á iví'nāpiye napoe'o

⁴⁹ John-di Jesus óetu'an, "Háhkandi', toéwí sen āymû' yā'dāapí'in p'oewaahāa t'owaví'wedi ovāykehpiyendedi uví khāwā natú'di, hewānbo āykhāa'āmí'in gida', ná'in diwedi'í wīnamuupídí." ⁵⁰ Hewānbo Jesus natú "To'wí gi'bi wívínkhāa'āmípi. To'wí unbí'piye háa nachaapí'-á unbí'nāpiye'í'bá napoe'o."

Wēn Samaria-'in t'owadi Jesus wí'óesígikē'pí

⁵¹ I' thaa tsowa napowa⁷ä⁷ Jesus wíyá oe makówápiye napee-ídí, hedí kaygindi i'ánshaamági oe Jerusalem-piye nawáymú-ídí. ⁵² Hedí wên senä⁷ iví páadé ovâysan wáyge nachangi⁷o⁷in dáykhây⁷amídí. Wí Samaria-wí bú⁷ay iwe dipówá, ⁵³ hewänbo in t'owa wídida⁷pí óesígíkáyí⁷in, gá oe Jerusalem-piye na⁷ahchândân. ⁵⁴ Wíje iví khâge⁷nin James-ádi John-dádi damuu⁷in háa óe⁷an ni⁷gedi dat⁷oe, hedí óetu⁷an, “Nanbí Sedó, ti unda⁷ wí phaa äntuhkánnamí makówádi nawaanídí t'ähkí ná⁷in t'owa ovâyphaháanú-ídí?” ⁵⁵ Hewänbo Jesus inbí⁷piye ibéedí ovântu⁷an, “Ha⁷wâagi wídänhee⁷amípí.” ⁵⁶ Iwedí wíyá bú⁷aypiye dimää.

Nabâapu⁷wan ta⁷gendi Jesus óeyuuhûuwídí

⁵⁷ P'óegé dimän dihaydí wí sendi Jesus óetu⁷an, “Wáy unmäa eeye wänbo⁷, naa eejepiye⁷bá u-ádi omú-í.” ⁵⁸ Jesus-di óetu⁷an, “In dé⁷ây nan deedi dínphohsaa dívíthaayé-ídí, hedá in tsidé-á dínýâhsaa, hewänbo naa t'ähkí t'owagi⁷ o⁷aypu⁷yä⁷i⁷ omuu⁷i wáyge dáykaykhanwówá⁷amígí⁷ wídínnáhpí.” ⁵⁹ Jesus-di wíyá sen óetu⁷an, “Naa díyuumá⁷í.” Hebo i⁷ sendi óetu⁷an, “U-ádi omääpídíbo díwáypunmäa naví tádá dínchuu píhay hedânho donkhä⁷k'úuwídí.” ⁶⁰ Jesus-di óetu⁷an, “In dichumuu⁷in waagin dimuu⁷indá inbí t'owa dínchuu⁷in ovâykhä⁷kw'óení. U-áho ópûn t'owa ovâytu⁷amídí Jôesi Táadáví⁷piye dívímääni⁷in.” ⁶¹ Wíyá to⁷wídí óetu⁷an, “Nanbí Sedó, naa oda⁷ u-ádi omú-í⁷in. Hebo u-ádi omääpídíbo dípunmäa naví k'aygi⁷in dovâysengitu⁷âamídí.” ⁶² Jesus-di óetu⁷an, “Han bí⁷andáho wí⁷unchä⁷muupí Jôesi Táadági⁷ bit⁷óe⁷amídí. Wí to⁷wí iwhäädëdë ihayda⁷ ti⁷ûupiye ibéedë⁷i waagi⁷bá unmuu.”

10

Jesus-di tségintä⁷di wíje (72) senä⁷ovâysan iví t'óe díví⁷amídí

¹ Ná⁷i naphade ihaydí Nanbí Sedó Jesus-di wáy-á tségintä⁷di wíje (72) senä⁷dá ovâyde⁷man, hedá wí⁷jengin ovâysan iví páadé dimú-ídí, i⁷ bú⁷ây eeye hedá ówinge eejá wáy namän deepiye t'ähkí. ² I⁷dí ovâytu⁷an, “Báyékí t'owa diji⁷ Jôesi Táadági⁷ ovâywé⁷ge⁷amídí, t'owa dâyhääwé⁷ge⁷o⁷ waabá, hebo t'óe⁷indá háyú wänbo wídijihpí. In t'owa-á Jôesi Táadáví⁷in ünmuu, hedího iví⁷piye⁷ úvîjûusu⁷amí wáy-á t'óe⁷in ovâysaanídí hedânho báyékí ná⁷in t'owa ónwé⁷ge⁷amídí. ³ Jaho bípûn, nää wên k'úwá⁷ây ímuu waaginbá naadi wâysande⁷ in to⁷wên khunjó waaginbá dimuu⁷in diji⁷ iwepiye. ⁴ Wíwínchä⁷hûuwípí, wí múu bínhääwíkuu-ígí⁷ wänbo-á joe, in i⁷antomuu⁷indá⁷dibo ímú-í. Wí⁷úvîhayjêe⁷amípí hää p'óegé t'owa bínjay⁷in thaa t'ähkí bínhee⁷amídí. ⁵ Hedí wáy wí tewhá íts'ú⁷ deewá, páadé in t'owa bînsengitu⁷âamídí ginnân ítúuní, Jôesi Táadáho wovâykhâge⁷namí hedânho nää tewhá íthaa⁷in ánsaaginpídíbo⁷ íkwoní. ⁶ Wí to⁷wí háa bîntu⁷an waa isígí⁷i na⁷ándáho⁷, unbí sengitun i-ádi ünjoekandee-í, hewänbo to⁷wí iwe na⁷ándi⁷ ha⁷bi namuupídá, unbí hí⁷ wí⁷unchä⁷púuwípí. ⁷ I⁷ tewhá eebo úvîwóyí⁷ní hedá indáda úvîhúuyamí, gá wí t'óe⁷i-á iví wá⁷áaho it⁷andân. Nääwá hääwá oe-á wíyá tewhá eeye wí⁷ímú-ípí wovây⁷áyíngi⁷amídí. ⁸ Hedí wí bú⁷ iwe íts'ündi wovâysígí⁷andi, hääwí wovâysaa⁷i bínk'o⁷í. ⁹ In dihay⁷in i⁷ bú⁷ ee dikw'ó⁷nin bínhekhäämääni, hedí ovâytu⁷âamí, Nää-á Jôesi Táadádi wovâytumää iví t'owa ímúunídí. ¹⁰ Hebo wí bú⁷ ee íts'ündi wovâysígí⁷anpídá, ee bú⁷wi p'óegé i⁷ge ímú-í hedí ovâytu⁷âamí, ¹¹ T⁷ na⁷jee unbí bú⁷wi nanbí anto eeye dîntsîndi wänbo ívîpêedí-í wáykeeyamídí híwó

wí'úví'ohpí'in ída'pídí Jôesi Tádáví t'owa ímúunídí.' ¹² Naadi wâyṭumáa, owáy i'ṭhaa Jôesi Tádádí t'owa háa híwó háa híwóhpi díví'annin ovâyṭu'an dihayḍi, gi'bi bú'win t'owa shánkí dâyt'ôephadekhâymaa in Sodom bú'win t'owaví'wedí."

Háa in bú'ây Chorazin-dá Bethsaida-á Capernaum-dá dínpuuwí'in

¹³ Heḍi Jesus ná'in wá' natú, "In t'owa i'ṭ bú'ay Chorazin gin dâytú'o' iwe'in t'ôephade dínpuuwí. In t'owa i'ṭ bú'ay Bethsaida gin dâytú'o' iwe'indá wá' t'ôephade dínpuuwí. Pínnán t'ôe-áho inbí jáa ovây'an, hebo inbí t'aywó'di wídívíjâa'anpí. Ná'i pínnán t'ôebá in bú' Tyre-ádí Sidon-dádí gin dâytú'o' eeje hân'oe ovây'andáho', in Tyre-'indá in Sidon-'indá wídívíhayjê'amípíwân k'oe'i aa díví'aawé-ídí, heḍá nûu ee-á dívíkw'ôeníwân, dâykeeyamídí inbí t'aywó'di dâyjoe'annin. ¹⁴ Heḍânho in Chorazin-windá in Bethsaida-windá shánká dâyt'ôephadekhâymaa in Tyre-windá heḍá Sidon-windá inbí'wedí owáy Jôesi Tádádí t'owa háa híwó háa híwóhpi díví'annin ovâykeekw'ôe'ó ihayḍi. ¹⁵ Maḍi in t'owa Capernaum bú'aywin di'ándé' oe makówápiye ovâytegekhâymaa'in, hewânbo indá oe péyéégépiyânho diwhavemân."

¹⁶ Heḍáhá' iví khâge'nin itu'an, "To'wên wovâyṭ'ôeyande'indáho naa wá' dînt'ôeyande waagibá díví'o'. Heḍi to'wên un wovâyjoegi'annindáho naa wá' díjoegi'o', heḍi to'wêndi naa díjoegi'odá gindidí i'ṭ to'wí naa díсанди wá' ôejoegi'o'."

In tséǵintä'di wíje (72) Jesus-ví t'ôe'in diwáy'ää

¹⁷ Tí'úugédí in tséǵintä'di wíje (72) senä' híhchangidí diwáy'ää, heḍi ditú, "Nanbí Sedó, in yä'dâapi'in p'oweaahâaḍi wânbo na'in dí'a'gin, uví khâwä wínkhâyä'di." ¹⁸ Jesus-di ovâyṭu'an, "Naadi wá' dómû' Satan i'ṭ Penísendi oe makówádí tsíkhagipí nake't'ândi, tsígówânú nawândi waabá. ¹⁹ Bit'ôeyan, naadi wâyk'ú' yä'dâapi'in p'oweaahâaḍi bînt'aanídí, wí pâyü háa wí ts'e'k'âaví'di úví'ahsaa waagibá, heḍá shánkí kay-á wâymägi in kay i'ṭ Penísendi unbí hânbi' únmuu imáa'iví'wedí, heḍiho há'to háäwídí wânbo wovâywä'amí. ²⁰ Hewânbo tobá in yä'dâapi'in p'oweaahâaḍi wovây'a'ginnandi íhíhchan wânbo', únkhây'ä' shánkí íhíhchaa-i'in unbí khâwä oe makówá únta'muudi."

²¹ Ihayḍibá i'ṭ Yä'dâa'i P'oweaahâaḍi báyéki híhchan Jesus óemägi, heḍi Jesus natú, "Naví Tádá, u-á oe makówá-ádí heḍá nää oepáa k'ayḍá shánkí untsonji'i' unmuu. Heḍi ná'i háäwí naví khâge'nin dâymû'i-á in báyéki dínhanginná'ninbí'wedá in dihá'inbí'wedá nâakaayan heḍânho wídâymúunípídí, heḍi ná'in namuudi naadi wíkú'daa'o'. Naví Tádá, gin bí'amídí wóehíhchanmägi." ²² Heḍáhá' in t'owa ovâyṭu'an, "Naví Tádádí háäwí t'âhki naví mange dínjoe'an. Tóebo ta'gendi wí'únhanginnáhpí to'wí omuu'in, naví Tádádá'mân únhanginná. Heḍá tóebo-á wá' wí'únta'gendihanginnáhpí to'wí naví Tádá dínmuu'in, naa iví ay omuu'i'dá'mân dínhanginná. Heḍá wáy wéndidáho óetaa-í, to'wí namuu'in naadi dovâykeeyandáho'."

²³ Heḍi iví khâge'ninbí'piye ibéedí Jesus-di ovâyṭu'an inda' dit'oe-ídí, "Undá híhchan bînmá've-í ná'i háäwí napóe'i bînmúndedi. ²⁴ Wâyṭu'âamí, báyéki in hân'oe'in tsonnindá in Jôesi Tádáví tukhe'mindá dida' dâymúuní'in i'ṭ háäwí nää bînmúnde'i', hewânbo wídâymû'pí, heḍá i'ṭ háäwí un ít'oe'o'indá dida' dit'oe-i'in, hewânbo wídít'oe'pí."

I' híwó'di Samaria-wi sen

25 Wí sen in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in diwedi'i namuu'i Jesus-ví'we napówá óetayí'nídí, hedi óetsika'yan, "Háhkandi', hân dáy'amí in wówátsi nahándepe'i donkáyíjídí?" 26 Jesus-di óetsika'yan, "Hân natú' i' tsontun Moses ita'nandi'? Hãã-an iwe nâatunna?" 27 I' sendi Jesus óetu'an, "Gá ginnân:

I' shánkí natsonji'i' unbí Jôesi únmuu'i' undá únkhây'ä' pín ta'gedi bînsígí-i'in, unbí pí'nã khó'jé-á, unbí hãã iwá, unbí kay t'ähkídá, hedá unbí ánsheedá."

Hedá wá' natú,

"Hãã un wí'bo úvípísígí waagibá, wé'gen t'owa wá' bînsígíhúuwí."

28 Jesus-di óetu'an, "Híwó bihée'an, hediho hãã untú waa bi'âamí, hedânho wówátsi wóemääní."

29 Hewânbo in Hudíyoví háhkandi nada' ipikeeyamí'in híwó'di namuu waagibá, hediho Jesus óetsika'yan, "Wé'in t'owa dovâysígí-i?" 30 Jesus-di ónthayyamídí ginnân óetu'an: "Wí sen oe Jerusalem bú' iwedi i' bú' Jericho iwepiye namân, hedi wên sânmindi óeyâ'di iví aa óep'âdi hedi hânho óemahpúudí chu'i waagibá óejoe'an. 31 Hedi ihaydibá wí Hudíyo owahá'-á ee p'óegá namân, hedi i' sen óemú' iwe nak'óedí, hedi p'óe p'ânäpiye naphadedi iwedi namää. 32 Hây napóe ihaydá hanbá napóe. Wíyá wêe sendá na'äã, i-á i' méesate hay'iwi khäge'di namuu, hewânbo i' wá' p'óe p'ânäpiye naphadedi iwedi namää. 33 Hedi wí sen oe Samaria nangewi namuu'i' oe p'óegé namân, hedi i' sen nak'óe iwe nú' napówá, hedi óemú'di iví'piye nasehkanäpóe. 34 Hediho ee nak'óe iwepiye namäädi iví tsaa ejeje olive ka'p'oe-âdí méena-âdí ón'ewedi aa'âydi ónwhi'an, hedáhá' iví búdu eedi óe'í'k'ú'di wí whohkwo tewhá iwepiye óeho', hedi iwe óe'âyíngi'an. 35 I' tháwándá wíje thaa t'ôe'i chã' iví chã' múu iwedi iwhahógidi i' whohkwo tewháwi p'ó'dédi' ón'andi óetu'an, 'Nã'i sen nã'âyíngi'amí, hedi wíyá shánkí úchã'muudáho' owáy owáy'äã ihaydi wíwá'âa-í." 36 Hedi Jesus-di i' háhkandi óetsika'yan, "Hân un'ân, wé'idan in poje iwedi i' sen in sânmindi óeyâ'i' ta'gendi óeseegi?" 37 I' háhkandi'di Jesus óetu'an, "Gá i' nasehkanäpóe'i'dân." Jesus-di óetu'an, "Ja' ópûn, hãã i'an waa ó'an."

Mary-á Martha-á inbí tewhá iwe Jesus na'á'dâaji'

38 Jesus-ádi iví khäge'nindádi iwedi dimäädi wí bú'ay iwe dipówá, hedi wí kwee Martha gin nakháwã'i'di ovâysígí'andi iví tewhá eepiye ovâyts'úde. 39 Martha-á wí tí'ûu Mary gin nakháwã'i-á ún'ân, hedi i-á ee nange Jesus-ví ân nú' isóge iví háhkan ónt'óeyaanídí. 40 Martha hânho najashapoe'o báyéki t'ôe únjidi ovâyhúujôenídí, hediho Jesus-ví'piye namäädi óetu'an, "Nanbí Sedó, ti áyíngi wíwóemähpi'an naví tí'ûudi wí'bo díjoe'andi i' koegi' dókhây'amídí? Natú'an díkhäge'namí'in." 41 Jesus-di óetu'an, "Sehkanä Martha, u-á hããwí t'ähki i'gedi báyéki áyíngidi wóemää, 42 hebo wí hããwída'mânho ta'gendi natáy, hedi Mary-áho i' ide'man. Hedi nã'i shánkí híwó'di namuu'i' ide'mandi-á iví'wedi há'to óekwee-í."

11

Jesus-di iví khäge'nin jûusu i'gedi ovâyhá'o'

1 Jesus-á wíyá wãhãã ijûusu'o', hedi ibowa ihaydá wêe iví khäge'di'di óetu'an, "Nanbí Sedó, na'in wá' díjûusuhá'an, John iví khäge'nin ijûusuhá'an waabá." 2 Jesus-di ovâytu'an, "Úvíjûusu'andá gin waagi

ítúuní: Tádá, uví kháwǎ wín'a'ginnamí. Uví tsonkhuu wóegé ówhanbe na'in dítsonnamídi. ³ Thamuwaagi i' húugí' gíntáy'i dímaa. ⁴ Nanbí t'aywó'di dín'owójé, in na'inbí'piye dívít'aywó'nannin áy'owójénde waagibá. Hedi wíginpúuwípi wǎhphade dítayí'nídí."

⁵ Hedáhá' Jesus-di ovâytu'an, "Heyâagú khunpinudi wí k'emaví tewhá eepiye ímäädi bintu'andi, 'K'ema, poje pává dípiyémaa. ⁶ Wíyá k'ema nǎngé naphademāndi nǎa naví' napówá, hebo naa hǎäbo wídinsaapí dókojêoenídi.' ⁷ Heyâagú i'di oe ívedi wovâytu'andi, 'Ánpí dí'an, in phódi-áho naphéhto'on hedi naví áyyǎǎ-ádí naa-ádí giwho'kw'ó, hediho naa wídinkodipí dáyshaa-ídí hǎäwí wímäänídi.' ⁸ Naadi wâytu'âamí, tobá hǎäwí wíwovâymäänípí wǎnbo unbí k'ema únwǎnpimuudibo', ihayda' bînda'máadáho' ishāa-í, hedi hǎäwí úntáy'i wovâymääní. ⁹ Hedi hanbá namuu úvîúusu'andi: Bînda'má've-í hǎäwí, hediho bînhoéní. Bîntuwámá've-í hǎäwí, hediho bînshāa-í. Bînpópó'âamí, hediho in phódi-áho ungí' wovâyhuu-í. ¹⁰ To'wên ihayda' dáyda'má'indáho dáyhoéní, to'wên ihayda' dáytuwámá'indáho dáyshāa-í, hedi to'wên ihayda' dáyópópó'o'indáho in phódi ingí' ovâyhuu-í.

¹¹⁻¹² "Un tádá'in ímuu'in, unbí e'núdí wí paa wovâydaa'andi ik'o'ídi, ti wí pǎäyu bînmääni? Hediháa wí wáa wovâydaa'andi ti wí ts'e'k'ǎä bînmääni? Joe, há'to'. ¹³ Tobá híwóhpi'in ímuu wǎnbo undá únhanginná hádídi híwó'di hǎäwí unbí áyyǎǎ bînmääni'in. Hediho shánkí wǎnbo i' Tádá oe makówá na'ándi'di in to'wên óedaa'annin i' Yǎ'dǎa'i P'owəḡahǎa ovâymaa'ni."

Dítú Penísendi Jesus óekhäge'máa'in

¹⁴ Jesus-di wí sen tunpí'ví'wedí wí yǎ'dǎapí' p'owəḡahǎa ônkhehpiye. I' yǎ'dǎapí' p'owəḡahǎa napee ihaydi i' sen únhi'kodí, hedi in t'owa ovâyháa'an. ¹⁵ Hewǎnbo wáy wëndáho dítú, "I' Penísendi Beelzebul gin nakháwǎ'i, i' yǎ'dǎapí'in p'owəḡahǎavi p'ó'dédi' dínmuu'i'dân Jesus óekhäge'do ná'in yǎ'dǎapí'in p'owəḡahǎa t'owaví'wedí ovâykhehpeeyé-ídi." ¹⁶ Hedá wây-á wëndá dida' Jesus óetayí'ni'in, hediho óedaa'an wên pínnán taa makówádí ovâykeeyamídi, hedânho dínhanginnáandí hǎa Jôesi Tádádi óesandi' namuu'in hǎa joe. ¹⁷ Hewǎnbo hǎa díví'ánshaamáa'in Jesus-á únhanginná, hediho ovâytu'an, "Wí nangewin t'owa wí'bo dívípihǎnbodáho' inbí nangeho dáypihá'dǎnnamí. Hedi t'owa inbí k'aygi ee wí'bo dívípiyándedáho', i' k'aygá há'to nakâypuúwí. ¹⁸ Hedi hanbá Penísendi wí'bo ipiyándedáho' há'to hǎädi wǎnbo natsonyêeni. Undi dítu'an Penísendidânho naa díkhäge'máa, hedânho in yǎ'dǎapí'in p'owəḡahǎa t'owaví'wedí dovâykhehpiyende'. ¹⁹ Hewǎnbo handídi dovâykhehpiyendedáho', hádídan unbí t'owa'indi ovâykhehpiyende'? Unbí t'owaho dítúuní in ta'gen wí'úvíhéé'opí'in. ²⁰ Hewǎnbo Jôesi Tádávi pínnándânho in yǎ'dǎapí'in p'owəḡahǎa dovâykhehpiyende', hedi ná'indiho únhanginná Jôesi Tádádi naa dítsondisóge'in. ²¹ Wí sen kay'i t'ǎhki iví k'uuphé hǎäwídi iví tewhá i'áyingi'odi, t'ǎhki i' hǎäwí iví únmuu'i' híwó únkw'ó. ²² Hewǎnbo wí to'wí iví shánkí kay'i namuu'i' na'ǎǎdá i' sendádi iyǎǎ-ídi, i' sen óet'aaní, hedi tobá i' sen kwǎk'u hǎn aa nato'on wǎnbo', hedá na'ánde' ná'i kwǎk'u aadi óekhäge'namí'in, ná'i wêe sen shánkí kay'i namuu'i'di i' senbí hǎäwí ónhóeni, hedi iví k'ema'indádi dívíweejé-í. ²³ To'wí naví'näpiye namuupí'-á naví'piye hǎa

nachaa, hedi to'wí in t'owa navi'piye ovâymáyä'pî'-áho' ovâykhehpiyende waagibá i'o'.

²⁴ “Wí yä'dâapi' p'oewaahâa wí t'owavi'wedi napeedi oe ahkónupiye namândi wáy ithaayé-i iwe ituwămáa, hedi ishaapídáho wí'bo natú', 'Wáy dójoe'an diwepiyebá owáymú-i, i' to'wívi'piye navi tewhá waagi'bá dínmú'de'i'.” ²⁵ Hedi nawáymää ihaydá ná'i to'wí'ba óeshaade', wí tewhá na'aanándá napi'dindá waabá namuu. ²⁶ Hedáhá' wíyá napeedi tsé ihay wáy-á yä'dâapi'in p'oewaahâa ivi shánkí yä'dâapi'in dimuu'in ovâymá', hedi ná'i to'wívi'piyebá ovâyhon iwe dívíthaayé-ídí, hediho ná'i to'wí-á shánkí p'ándíkí'-á napoe'o páadéqí namuu'ivi'wedi.”

Háa ta'gendi gihíhchanpúuwí'in

²⁷ Gin Jesus natú ihaydá wí kwee oe t'owa jáadá kaygá natú, “I' kwee wóe'ayyandi' hedá wóetsää'andi-á hihchan imáa.” ²⁸ Jesus natú, “Hebo shánkí dihihchan in to'wên Jôesi Tádávi hí' dâyt'óeyande'in hedá dâya'gindo'indá.”

In t'owa dida' Jesus wí pinnán t'ôe i'amí'in

²⁹ In t'owa Jesus-ví'we shánkí diwé'gepoe'o, hedi ovâytu'an, “Un nääwin t'owa-á yä'dâapi unbí wówátsi bínhon. Ihaydá' wí pinnán taa bínmúunídí ída'poe'o, hewänbo wêedá' pinnán bínmúuní, i-á Jonah ikeeyandi' waagi'bá namúuní. ³⁰ Háa Jonah ûnpoe'in namuudi in t'owa Ninevah bú'win dínhanginná ta'gendi Jôesi Tádádí óesannin, hedi hanbá nää naa t'owa t'ähkígí' o'aypuyä'i háa dínpuuwí'in namuudi in nääwin t'owa dínhanginnáani ta'gendi Jôesi Tádádí dísannin. ³¹ Hedânho owáy i' thaa Jôesi Tádádí t'owa háa híwó háa híwóhpí díví'annin ovâykeekw'óe'ó ihaydi, i' kwee oe Sheba nange p'ó'déqí' namú'de'i' i' ahtuyedi un nääwin t'owavi wáyupí wovâykeeyamí. Hân'oe i-á kayi' wăhăăwi nangedá na'ăă hâyú Solomon ûnhanginná'di' ônt'óeyaaní, hewänbo tobá naa Solomon-bí shánkí hay'i omuu wänbo hedá năwe undádí oji wänbo', undi naa wídînt'óeyandepí. ³² Hedá wá' owáy i' thaa Jôesi Tádádí t'owa háa híwó háa híwóhpí díví'annin ovâykeekw'óe'ó ihaydi, in t'owa i' bú' Ninevah-win díví'ahuyedi un nääwin t'owavi wáyupí wovâykeeyamí. Hân'oe Jonah-di Jôesi Tádávi tun ovây't'ôe'odi há'in Ninevah-win t'owa dit'oeqí indá inbí t'aywó'di dâyjoe'an, hewänbo tobá naa Jonah-ví shánkí hay'i omuu wänbo hedá năwe undádí oji wänbo', unbí t'aywó'di wíwínjoe'ohpí.”

Jesus-di ovâytu'an ivi hí' ônjoeqí'odáho', wên ko wên t'ún pho' dâykée'i waagibá díví'o'

³³ “To'wí wänbo wên phakó iko'andi pho iwe wí'ikaakée'ípí, háa wên t'ún napekichá'nin pho' wí'ikée'ípí, hewänbo wên phakóki eedân ikée'i hedânho to'wên dits'úya'nin i' ko dâymúunídí. ³⁴ T'owavi tsée-á wên phakó ingí' namuu, hedi híwó'nin tsée dínmuudáho in tséedá t'ähkí ovâyko'. Hewänbo híwóhpí'in tsée dínmuudáho' t'ähkí ovâyphahkhunjo' waagi'bá dínpo'e'o. ³⁵ Hedânho úv'áyíngí'amí unbí tséedí in ko óetsudemääni'in, khun ni'ge wí'íyêenípídí. ³⁶ Wí to'wí ta'gendi ûnkonándá hedá wáygé wänbo wí'ûnphahkhunáhpídá, t'ähkího ûnkohkeenáani, wên phakó ûnkohkay waagibá.”

Jesus-di in Pharisees-ádi in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádí ovâytu'an t'ôephade dínpuuwí'in

³⁷ Jesus ihí⁷ bowa ihaydá wí Pharisee-dá óehúutu⁷ an, hedího i⁷ Pharisee-ví tewhá eepiye dats'úndi Jesus ihúúsóge. ³⁸ I⁷ Pharisee óeháa⁷ an Jesus óemú⁷ di ihúúsógedi wa⁷ di iman⁷ owípidí⁷ dibo⁷ in Hudíyoví khuu waagibá. ³⁹ Hedího Nanbí Sedó Jesus-di óetu⁷ an, “Naa dînt'óeyan, un Pharisees-á t'owa waaginbá ímuu inbí húugi⁷ k'édé-á sã⁷ wé woegi⁷-á já⁷ wédída⁷ dâ⁷ owídinde⁷ in. Undá ída⁷ híwó íkeet'óení⁷ in, hewänbo unbí pí⁷ ná khó⁷ jé nakeet'óepí iwá há⁷ t'aa⁷ inda⁷ hedá yä⁷ dâapi⁷ inda⁷ ímuu. ⁴⁰ Un ánsaapi⁷ in, Jôesi Táda-á hãäwí nakeet'óe⁷ i⁷ ipaa. Tí i⁷ bá hãäwí nakeet'óepí⁷ wá⁷ wí⁷ ipaapi⁷ an? ⁴¹ Únkây⁷ ä⁷ hãäwí unbí sã⁷ wé únsaa⁷ i⁷ in sehkanäwó diwówáji⁷ in bînmääni⁷ in, handidibo yä⁷ dâ⁷ in wówátsi bînhúuwí.

⁴² “T'ôephade un Pharisees únpúuwí. Undá i⁷ su⁷ ts'ígí⁷-á tsímáháa-á hedá wé⁷ ge⁷ i⁷ hãäwí há⁷ wãagi⁷ i⁷ bînpaye iwedí tã taa únkwl'ondi Jôesi Táda wêe bînmã⁷, hewänbo t'owa-áho ta⁷ ge wíwîn⁷ ohpí hedá Jôesi Táda-á wíwînsígípi. Hãäwí bînt'andedí ta⁷ gendi únkây⁷ ä⁷ tã taa únkwl'ôn diwedí Jôesi Táda wêe bînmääni⁷ in, hewänbo wí⁷ ún⁷ ôede-ípi ná⁷ i⁷ wé⁷ ge⁷ i⁷ híwó⁷ di hãäwí wá⁷ úví⁷ äamídí. ⁴³ T'ôephade un Pharisees únpúuwí. Undá i⁷ méesate páadépiye úvíkw'óení⁷ in wovâyhi⁷ an, hedá oe búu pingé wovâyhi⁷ an t'owadi a⁷ gindi wovâysengitu⁷ äamí⁷ in. ⁴⁴ T'ôephade únpúuwí, gá undá wáy pení ovâykhä⁷ kw'ódi eeje nataamuupí⁷ waaginbá ímuudân, t'owa díví⁷ ahsahondi wídínhanginnáhpí iwe nakw'ó⁷ nin.” *

⁴⁵ Wí Hudíyoví khuu ovâyhá⁷ o⁷ i⁷ di óetu⁷ an, “Hâhkandi⁷, in Pharisees-bí⁷ gedi há⁷ wâa bihéé⁷ o⁷ di ná⁷ inbí⁷ gedi wá⁷ jänákí bihéé⁷ o⁷.” ⁴⁶ Jesus natú, “T'ôephade un Hudíyoví khuu bînhá⁷ o⁷ in wá⁷ únpúuwí. In t'owa kây⁷ i⁷ hãäwí díví⁷ amí⁷ in bîntu⁷ o⁷, hewänbo undá háy wänbo wíwînhäge⁷ dopí dâ⁷ amídí. ⁴⁷⁻⁴⁸ T'ôephade únpúuwí, gá undá wáy in Jôesi Táda⁷ tukhe⁷ min ovâykhä⁷ kw'ódi eeje bînkodí⁷ odân, inbá unbí hehãäwin thehtáy pahpá⁷ indi ovâyhánú. Hewänbo han bîn⁷ andi na-keepoe⁷ o⁷ únchanpóe⁷ in háa unbí páadé kã⁷ ää⁷ in díví⁷ annin híwó namuu⁷ in, gá indá in Jôesi Táda⁷ tukhe⁷ min ovâyhánú wänbo undá inbí penípho bînwânpikodí⁷ odân. ⁴⁹ Hedânho Jôesi Táda báyéki hangintan imáadi ginnân natú, ‘Navi tukhe⁷ mindá hedá naví t'ôekhuwa⁷ indá in t'owaví⁷ piye donsaaní, hedí in t'owadi wáy wên in dovâysannin jänákí ovây⁷ amí, wáy wëndá ovâyháanú-i.’ ⁵⁰ Hedího un t'owa nääwin wovâychânukhây⁷ máa in Jôesi Táda⁷ tukhe⁷ min nää oepáa k'aydi nakhí⁷ jen dihaydibo⁷ ovâyhánúdi. ⁵¹ I⁷ páadé óehay⁷ i-á Abel namuu, hedí i⁷ tí⁷ úgé óehay⁷ i-á Zechariah-á namuu, i-á i⁷ méesate-á i⁷ antáa já⁷ wé nak'óe⁷ i-á inbí pinúdi óehay. Naadi wáytu⁷ äamí, undáho in t'âhki ovâyhánúdi ta⁷ gendi wovây⁷ tuhchânukhây⁷ máa. ⁵² Un Hudíyoví khuu bînhá⁷ o⁷ in t'ôephade únpúuwí. In ta⁷ gen namuu⁷ in bînkaajo waagibá úví⁷ o⁷, in t'owa wídihâhpúuwípídi. Undáho wí⁷ íhâhpóepí, hedí in wé⁷ gen t'owa dihâhpúuwí⁷ in didá⁷ indáho wíwînmähpí dihâhpúuwídi.”

⁵³ Jesus ná⁷ i⁷ Pharisee-ví tewhá iwedí napee, hedí i⁷ thaa iwedí páadépiye in Hudíyoví khuu dâyhá⁷ o⁷ indá hedá in Pharisees-á hânho i-ádi dít'ayyaapóe, hedá hânho-á dívíkhãäde⁷ t'ämäge i⁷ gedi óetsika⁷ yamídí. ⁵⁴ Wên phay igí⁷ nawhêe-ídi ônk'úya⁷ waabá muu⁷ in bînkaajo waagibá úví⁷ o⁷, in t'owa wídihâhpúuwípídi. Undáho wí⁷ íhâhpóepí, hedí in wé⁷ gen t'owa dihâhpúudíví⁷ andi ditsíkha wên háawên híwóhpi⁷ in natuhpee-ídi.

* **11:44** In Hudíyo wí penípho iwe díví⁷ ahsaadá, dínkhâk'óe inbí méesate ee dits'úuni⁷ in páadé dívíkhây⁷ anpidíbo⁷ inbí khuu dínmuu waa.

12

Jesus iví khäge'nin itu'an díví'áyíngi'amí'in

1-2 Ihaydi báyéki maapaasôn (1,000's) t'owa diwé'geji', hedí hânho dibá'yendi dívídachänu'o'. Jesus-di in t'owa ovâyhéé'an, hebo iví khäge'nin páádé itu'an, "Úví'áyíngi'amí hã'in Pharisees waaginbá wí'ípúuwípidí, indá paa dívíjánú máa'in waaginbá dimuu. I' híwóhpi' díví'o'i-áho dínsôe-í oewáasee nã'i oewáa iwe nato'ondi nasô' waagibá. Hedí hanbá t'ähki nää nakumuk'ôe wänbo nakumukhuudee-í, hedá t'ähki nää nakaak'ôe wänbo ôepeeyé-í napu'wäänidí. ³ Hedího wên háawên phakhkun dee ítú'indáho', thaadi dit'oe-í, hedí wên háawên to'wívi oje phóge bînsänhéé'andi in phódi nati'dindi, indáho wha'k'aydi dívítuwéénú-í, t'ähki dit'oe-ídi."

Jôesi Tádádá'mân âykhunwôeda'í

⁴ "Navi k'ema'in, wâytu'âami, wíwínkhunwôeda'ípi in to'wên unbí tú' dâyhâanú-ídi dínkodi wänbo shánki wovây'amídi wídínkodípi. ⁵ Naadi wâythayyami to'wí namuu'in i' bínkhunwôeda'íi': Jôesi Tádá-ânho bínkhunwôeda'í. I-á ûnkodi wovâyhâanú-ídi hedá wá' ûnk'ôe péyégepiye wovâysaanídi. ⁶ P'ánú ts'í' tsidé'ây wíje thígí'didibo ovâyku'ch'áadepi'an. Hewänbo tobá wähpahde dichä'muupi wänbo Jôesi Tádádá wêe wänbo in diwedí wí'ôe'ódéndépi. ⁷ Hewänbo undá Jôesi Tádági' báyéki tsidévi shánki íchä'muu. I-á ûnhanginná hâyú phó unbí p'ó'dé únsaa'in wänbo', hedího wí'íkhunwôeda'ípi."

Jesus-ví'piye ívíwâyundédáho gínkhây'ä' han gitúuni'in

⁸ "Naadi wâytu'âami, to'wên in t'owavi páadépiye naví'in dimuu'in ditú'in, naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'í wá' in Jôesi Tádávi makówáwin t'ôepa'aa'inbí páadépiye otúuni innân naví'in dínmuu'in. ⁹ Hewänbo to'wên in t'owavi páadépiyebo ditú'in naví'in wídímuupi'in, naa wá' in Jôesi Tádávi makówáwin t'ôepa'aa'inbí páadépiye otúuni naví'in wídínmuupi'in. ¹⁰ Nakodi t'ähki t'owa dín'owó'jaynidí hääwí híwóhpi dívíhéé'annin naví'gedí, naa t'owa t'ähkigi' o'aypuyä'í omuu'í', hewänbo to'wên jänáki i' Yä'dâa'i P'oewaahâavi'gedí dívíhéé'annindáho há'to dín'owó'jayni.

¹¹ "Owáy in méesate eeje'in p'ó'dédi'inbí'piye háa in nangewin tsonninbí'piye wovâyuntúnó'namídi wovâyho' ihaydi, wí'í'áyíngi-ípi háa ítúuni'in úví'aywoenídi, háa úvíhéé'amí'in wíwovây'áyíngimäänípi, ¹² gá ihaydáho i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi i' hí' wovâymaänídan hedânho híwó úvíhéé'amídi" gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-di i' kodit'owa sen ánsaapi' namuu'iví'gedí ovâytu'an

¹³ Wí sen in t'owavi jáa naji'ídi Jesus ôetu'an, "Hähkandi', naví pá'dây dínitu'an i' hääwí nanbí tádádí na'in dínjoe'andi naa-ádi iweejé-í." ¹⁴ Hebo Jesus-di i' sen ôetu'an, "To'wídi wänbo naa wídínk'û'pi otúunídi háa unbí hääwí dänweejé-í'in." ¹⁵ Hedáhá' Jesus-di t'ähki in t'owa ovâytu'an, "Häädi wänbo t'ähki úví'áyíngi'amí hedânho hã't'aa'indá' wí'imúunípidí. To'wí wänbo híwó'nin wówátsi wí'imáapi báyéki hääwí ûnwánpikw'ôndibo'."

¹⁶ Hedáhá' nã'in hähkangi'in ó'gedí ovâytu'an, "Wí kodit'owa sen ûnnavakw'ó, hedí báyéki ûnpayedee. ¹⁷ Hedího ginnân na'ân: "Wähää' naví hääwí dínpaai donkw'ôení wídínnáhpí. Hân hîn dáy'amí?"

18 Ma' ginnân dáy'amí: Navi denkwó'i tewhá donts'ávedi wíyá shánki he'endi donkw'óení, hediho ee navi táhtândá navi wé'ge'i hääwí-á dondenkw'óení. 19 Hedáhá' gindá opitúuni: 'Nää-áho báyéki híwó'di hääwí híwó hay paayogí' dindenkw'óhó', nää-áho wíyá wídayt'óe'amípi. Húukandá suwá-áda dáy'amí, hedá navi wówátsi-á híhchandi donhúuwi.' 20 Hewänbo Jôesi Tádádí i' sen óetu'an, 'U' ánsaapi', nää khunbo uvi wówátsi wínkekhâymaa. Ihaydáho to-an há'i hääwí ugí' mändenkw'ódi'i' ikhonkhâymaa?' 21 Hedi Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Ha'wâagi'innânkun in t'owa dimuu báyéki hääwí dâidenkw'óe'ó'in hewänbo Jôesi Tádá-á natú' ta'gendi kodit'owa wídimuupi'in."

Jesus-di ovâytu'an hääwí i'gedi wídi'áyingi-ípi

22 Hedáhá' iví khäge'nin itu'an, "Hedânkun wâytmáa, wâhphade wí'úví'ánshaamá've-ípi i' koegí' untáydi íwówayêenídí, háa i' aa untáydi unbí tú'gí'. 23 Unbí wówátsi-á shánki únchä'muu koegí'da'bí'wedi, hedá unbí tú'-á aada'bí shánki únchä'muu. 24 In odoví'gedi úví'ánshaa'amí. Indá wídayko'jikopí, hedá wídayhääwé'ge'opí, hedá wâhää dâyhääwidenkw'óení'i wänbo wídinnáhpí, hewänbo Jôesi Táadáho ovâyhúujómá'. Hedi undá shánki íchä'muu ná'in tsidévi'wedi. 25 Wéná wí wänbo há'to unbí wówátsi wíyá wêe thaa wänbo bîntäa-í íwänpi'áyíngidibo'. 26 Hääwí híyää'i ha'wâagi'i wänbo há'to úví'amí, hediho háadan wíyá hääwí i'gedi úví'áyíngimá'? 27 Úví'ánshaa'amí há'i ahkónuwi póvi'ây háa nakeet'óe waa. Wídivít'óe'opí wídaypa'p'ándépí wänbo', Jôesi Tádá sa'wó'di aa waagi ovâyma'. Solomon-dá hânho hay'i namú'de wänbo' i' póvi waabá sa'wó wí'i'awepí. 28 Jôesi Taa sa'wó'di aa waagi i' ahkónuwi phé'yävigí' ónpaa, tobá ná'i phé'yävi-á wêe thaada' nasaa wänbo hedá wíyá tháwándáho t'owa dâypa'kw'óení dâyhääháa'amídi, hediho un wá' shánki híwó wänbo wovây'aawé-ípi'an. Undá únkhây'ä' ná'in úvíwääyü-i'in, hewänbo híyääda' wâyü bînmáa'in ímuu. 29 Ihayda' wí'ítú'be-ípi, 'Hää-angú äyk'o'í, hää-angú äysuwwä-í' Wâhphade wí'úví'ánshaamá've-ípi i'gedi. 30 T'íhki t'owa Jôesi Tádá óetaapi'indá hânho díwíwânpikhääde ná'i hääwí dâyhóenídi, hebo unbí Tádá oe makówa na'ándi-á ho únhanginná undá untáy'in. 31 Undá shánkidí únkhây'ä' Jôesi Tádávi tsonkhuu i'piye úvíkhää-i'in, hedi gin úví'andáho ná'i hääwí untáy'i bînhóení.

32 "Wí'íkhunwôeda'ípi tobá híyäädi wên k'úwá waa íji wänbo'. Unbí Tádá makówáwi-áho nahíhchan oe makówápiye wovâyhúuwídi. 33 Hääwí únkw'ó'di' bînkü'ch'âaní, hedi i' chä'dá in sehkanáwó díwówáji'indá bînmääni. Gindídáho wí chä'múu há'to únwhéepúuwí'i' waagibá bînmá've-í, hedânho i' hääwí únchä'muu'i-á oe makówa úndenkwodee-í. Iwá hääwí unbí' únmuu'i' há'to únháani, háa wên sänmin wänbo há'to dâytäage-í, háa wên khä'nin wänbo há'to dâyhä'ní. 34 Wâhää unbí hääwí únchä'muu'i' únkw'ón díwebá unbí pí'ná khó'jé ída'í íkwoní'in."

Jesus iví khäge'nin itu'an dikhâymuuni'in

35-36 "Wên t'óe'in waabá únkhây'ä' ímuuni'in, inbí p'ó'dédi' wên khóhtsaá shánki'eedi iwedi iweemá'ídi dâysíkha'máa'in. Indá dívít'óe'amígí' dí'aamuu, inbí phakó-á dínkomuu, hedânho napówa ihaydi oe phógi ipópó'andi wese igí' dâyhúu-í. 37 Ná'in t'óe'in inbí p'ó'dédi' dínpówa ihaydi áyíngidi dikw'ó'nin ovâyshaadá híhchan dâymá've-í. Wâytu'âamí, i-á ipí'aawé-í ovâyhúukhâysaa-ídi, hedi ovâytu'âamí

díwíkw'óení díwíhúuyamídí, hedi háäwí ovâysaa-í. ³⁸ Tobá khun pinudi háa shánki háädanho nanân wänbo na'äa ihaydi, dikhâymuudi ovâyshaadáho hínchan dâymá'Ve-í. ³⁹ Ná'in ta'gendi únhanginnáani: Wí to'wí ún'tewhá'óe'i háädi wí sänbi' i' tewhá eepiye na'ä'i ún'hanginnándáho', há'to óemáani in phódi ithaani'in háa wháphódi iháave-í'in nats'úunídi. ⁴⁰ Hedi un wá' íkhâymuuni, gá naa t'owa t'áhkígí' o'aypuyä' i' omuu' i' wá' háädi nanân wänbo' owáy'ädân, dítsíkha'máapi ihaydi o'ä'."

⁴¹ Peter-di Jesus óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti na'inda'mân ná'i hí' dítumáa, háa t'áhkí in wé'gen t'owa wá' ovâytumáa?" ⁴² Jesus-di óetu'an, "Wí t'óe'i háäwí nawó'ná'di' híwó i'ó'i hedá híwó'di hangintan imáa'i-á waaginbá únkhây'ä' ímuuni'in. Gi'bi t'óe'i-ánho ivi p'ó'dédi'di óesóege-í i' tewhá ee in wé'gen t'óe'inbí tsondi dínmúunídi, hedi inbí koegí' háäwí ovâymaßân, dítsíkha'máaäänídi háädi ihaydi napóe ihaydi. ⁴³ Hínchan i' t'óe'i imá'Ve-í ivi p'ó'dédi'di gin i'ódi óeshaadi ivi' iweemaa ihaydi. ⁴⁴ Ta'gendi wâytu'áamí, i' tewhá p'ó'dédi'di gi'bi t'óe'i óesóege-í t'áhkí ivi háäwí ón'áyinná'Ve-ídi. ⁴⁵ Hebo i' t'óe'i híwó i'amívi'wedi wí'bo natúdáho', 'Naví tsondi-á nahayjéepóe na'äa-ídi, hediho in wé'gen t'óe'in kwiýä'dá senä'dá ovâymahpúovâymaßân, dítsíkha'máauchánumáadá, hedi i-á húukangí'-á suwägí'-ádída'bá-á namuudá, hedá naháapoe'odá, ⁴⁶ gin i'andáho' ivi p'ó'dédi' únwáy'äa-í óetsíkha'máapídi, háädi i' t'óe'i' únhanginnáhpí ihaydi, hedi i' p'ó'dédi'-á natsonpúuwí i' t'óe'i hânho óetuhcháänú-í'in, hedá óesaani in wé'gen t'owa t'óeyanpí'inda' dimuu'in dikw'ón diwepiye. ⁴⁷ Wí t'óe'i-á háa ivi p'ó'dédi' únda' waa únhanginnân wänbo háäbo wí'i'anpídi, i-áho báyéki whädidi óetuhcháänú-í. ⁴⁸ Hewänbo wí t'óe'i híwóhpí i'andi gindidi únkhây'ä' whädidi óetuhcháänú-í'in, hewänbo háa ivi p'ó'dédi' únda'in ta'gendi wí'únhanginnáhpídi, i-áho wáhphade wí'óetuhcháänú-ípi. To'wên t'áhkí báyéki ovâymägi'indáho báyéki bá dínkhây'ä' dâywâymaßani'in, hedi to'wên inbí mange báyéki ovâykw'ódi'indáho báyéki bá dínkhây'ä' iwedi dívi'amí'in."

Jesus natú i' namuudi t'owa díwíwíjekhâymaa

⁴⁹ "Naa náä oepáa k'aydipiye o'äa wí phaa waabá namuu'í dómá'ídi, hedi hânho oda' ho nakoje'ní'in. ⁵⁰ Naa dínkhây'ä' dont'óephaadé-í'in, hedi naví pí'ná khó'jé hânho ochanpúuwí gin dínpoé píhay. ⁵¹ Hân i'ánde'? Ti t'owa díwíwóení naa náä oepáa k'aydipiye o'äädibo'? Joe, t'owa-á díwíweeje-í. ⁵² Náä iwedáho gin waagi namúuní: Mađi p'anú t'owa wêe tewhá iwe dithaa, hedi diwíjedeedi wêege'in dipúuwí, wíjediho wé'ge, pojedá wé'gá, hedi in wíjediho in pojeví'piye háa dichaa-í, hedá in pojedá in wíjeví'piyá. ⁵³ I' tádá-áho ivi e'núví'piye háa nachaa-í hedi i' e'nú-áho ivi tádáví'piyá. ⁵³ I' jiyá-áho ivi a'yúví'piye háa nachaa-í, hedi i' a'yú-á ivi jiyáví'piyá. I' jahkwíjo ivi sâa'iví'piye háa nachaa-í, hedi i' sâa'i-á ivi jahkwíjoví'piyá."

Jesus-di ovâytu'an híwó'di hangintan dâymá'Ve-í t'áhkí háäwí i'gedi

⁵⁴ Hedáhá' in báyéki t'owa iwe dikw'ó'nin ovâytu'an, "Wí okhúwá oe tsânpiyedi na'ädi bínmu'di, wese ítú' íkwákhâymaa'in, hedi híwó ítú' gá han napúuwídan. ⁵⁵ Hedi oe aakonpha'gedi wovâywaanámá'di, ítú' hânho itsáwákhâymaa'in, hedi híwó ítú', gá han napúuwídan. ⁵⁶ Undá paa dívjánúmáa'in waaginbá ímuu. Náä oepáa k'aydá hedá makówa-á háa i' okhúwá-á waa-á nakeet'óe waa bínmúndedi únhanginná háa nanáani'in,

hedí háadan handi wí'únkeepoe'opí háa natunda'in i' wé'ge'i háäwí nää nã'i thaa eeje Jôesi Táda i'o'i'?

Jôesi-ádi híwó'gí ó'an wa'di úkodidibo'

⁵⁷ “Hedí háadan unbo wí'úvípi'ánshaa'ohpí únhanginnáanídí wé'i wí háäwí híwó'di namuu'in úví'amídí? ⁵⁸ Heyâagú wí to'wídí háawên wovâyçhânundedi hedá wovây tunjó'diwehondá, wa' imândibo' i-ádi úvíkodi'amí hedânho i'di wovâyma'p'âädi-ídí hedá i' tsondiví páadépiye wíwovâyhúuwípi. Eepiye wovâyho'dáho ma'di i' tsondidáho i' pan áyí'diví mangá wovâyjoe'amí hedá i'dáho wovâypanhúuwí. ⁵⁹ Wâytu'âamí, gin únpoedáho há'to wovâyma'p'âädi-í háyú íphaamuu t'ähkí úvíwá'âa píhay” gin Jesus-di ovâytu'an.

13

Jesus-di in t'owa ovâytu'an inbí t'aywó'di dâyjoe'anpídá dichuu-i

¹ Ihayháäbá wên t'owa iwe diji'indá Jesus-á ôetu'an háa wên Galilee nangewin dínpo'e'in. Ditú i' méesate hay'i ee Pilate-di nã'in Galilee'in ovâyhánú wa' dây'animâahânundedi Jôesi Táda óemäänídí. ² Jesus-di ovâysika'yan, “Hedí hân í'ánde'? Ti há'in Galilee'in ha'wâa dínpoedíbo shánkí t'aywóhkannin dimuu in wé'gen Galilee-winbí'wedí? ³ Joe, há'to'. Wâytmáa, undá wá' unbí t'aywó'di bínjoe'anpídá íchuu-í. ⁴ Hedí in tá'di kháve (18) t'owa oe Siloam tsowa ovâyhánú'in i' tewhá tu'wändi dínkanu'di, hândá inbí'gedí í'ánde'? Ti indá shánkí híwóhpí díví'o'indá dimuuwân in wé'gen t'owa oe Jerusalem bú' dithaa'inbí'wedí? ⁵ Joe, há'to'. Wâytmáa, undá wá' unbí t'aywó'di bínjoe'anpídá íchuu-í.”

Jesus-di wên fig tay i'gedí ovâyhé'e'an háäwí ovâyh'á'amídí

⁶ Hedáhá' nã'in háhkangí'in ó'gedí ovâytu'an: “Wên fig tay wí senbí nava iwe ûnchá, hedí i' sen namää ihäap'aynuuwá-ídí, hebo háäbo wí'ishaapí. ⁷ Hedího iví nava t'ôe'i itu'an, ‘Ôt'ôeyan, nää-ádiho poje paayoho o'ää donháap'aynuuwá-ídí nã'in tay iwe, hewânbo wa'di háäbo wídonshaapí. Náts'a', nawânpidáchá.’ ⁸ Hebo i' nava t'ôe'i'di ôetu'an, ‘Naví tsondi', wíyá wêe paayowân nâasôemääní, hedí ee napúuji' i'ge dónahpaa-í hedá dósá'kw'ôení. ⁹ Hedího nää wíyá paayo nahäap'aypoedáho', híwó, hebo napaapídáho natsaadee-í.”

Kaykhanwówá thaa Jesus-di wí kwee napháygípóedí ònehkháa'an

¹⁰ Wí kaykhanwówá thaa Jesus-di in t'owa in Hudíyoví méesate'ay ee ovâyhá'o'. ¹¹ Wí kwee wí yä'dâapi' p'oewaahâadi óemáa'i' iwe naji', hedí tá'di kháve (18) paayo óehay'an, hedí nadapháygípóedí wínata'gepoe'opí. ¹² Jesus-di i' kwee óemû'di ôetu'an, “Kó'ôe, nã'i hay wóemáa'i' wínjâa'amí.” ¹³ Hedí i' kwee óetägedí wesebo nata'gepóe, hedí i'di Jôesi Táda-á kw'áayébo' óemáa.

¹⁴ Hewânbo i' Hudíyoví méesate'ay p'ó'dédí' nat'ayji', kaykhanwówá thaa Jesus-di i' kwee óehekhâamägídi, hedího in t'owa ovâytu'an, “Sí t'ôe thaa naná jáadi waa, hedí iwedi wé'i wí thaa wânbo í'ää-í wovâyhekhâamäänídí, i' kaykhanwówá thaa-á joe.” ¹⁵ Nanbí Sedó Jesus-di ovâytu'an, “Un paa waaginbá úvíjánúmáa'in ímuu'in, ti kaykhanwówá thaa nanân wânbo to'wídí wânbo un diwedi unbí wáasí háa búdu wíwínwhisuudepí'an hedânho phékhâa iwedi napee-í bínp'oemäänídí?

16 Heḍi nāwe nā'i kwee Abraham-bí ây iweḍi'i'ba namuu'i naji, i-á i' Penísendi Satan-di tă'di kháve (18) p̄ayo óewhi'an waagibá. Ti híwó wínamuupl'an óema'p'āḍi-ídi kaykhanwówa thaa nanân wānbo'?" 17 Heḍiho t'āhki in óetunsúumáa'in diwóeda'póe, heḍá t'āhki in wé'gen t'owa-á dihihchanpóe, t'āhki hāāwí he'endi híwó i'andi.

Jesus-di ovāyhée'an mustard ko'ji i'gedi, heḍá oewáasee i'gedá Jōesi Tádávi hāhkan ni'gedi ovāyhá'amídi

18 Jesus-di wíyá ovāyhée'andi ovāytu'an, "Hân wāytu'amí únhanginnānídí hāawin Jōesi Tádávi hāhkan únmuu waa. Hádídan wāythayyámí hāā waagi namuu'in? Gá ginnân: 19 Wí hínchāā'i mustard ko'ji wí sen ikē'di iví nava iwe ikoe'i waagi'ba namuu. Natsijópúpóedí nasôedá wēn tay napaa, heḍi in tsídé dívishunwāve i' wa'jáy khóe eeeje dāyyāhpa'ídi."

20 Heḍá wíyá ovāytu'an, "Hân wāytu'āamí wāythayyámídi hāā waagi Jōesi Tádávi hāhkan únmuu'in? 21 Gá ginnân: Wí oewáasee wí kwee báyéki khāndádi iwóndi' waagi'ba namuu, heḍi nasôedí hanwaapíḍibo' i' oewáa t'āhki napee."

Jesus-di ovāytu'an in makówáwin phódi híyāā saygi'in namuu

22 Jesus oe Jerusalem bú'piye namān, heḍi i' bú'ây eeeje ówíngē eeejā namāndi t'owa ovāyhāhkanhon. 23 Heḍi wí to'wídi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti wí híyāādi t'owada' ovā'yaywoeni?" 24 Jesus-di in iwe diji'in ovāytu'an, "In makówáwin phódi híyāā saygi'inda' namuu, heḍiho hānho úvíkhāā-i iwe íts'úunídi. Wāytu'āamí, báyéki un ítsudeda'i, hebo há'to únkoedí-í. 25 Jōesi Tádá i' iwe'i' p'ó'dédi' namuu'i-áho in phódi it'ēedí-í, heḍi un ho íts'úhpi'indá já'wébo-áho wovāyjo'e'amí, heḍi bínpópó'odi ít'úuní, 'Nanbí Sedó, nā'in phódi dínhuu heḍānho gits'úunídi.' Hewānbo i-á nat'úuní, 'To'wēn ímuu'in naa wíḍínhanginnáhpí.' 26 Heḍi undi bín'tu'āamí, 'U-ádi ívihuuyan, heḍi nanbí bú' iwe u'di díhá'an.' 27 Hewānbo i-á nat'úuní, 'Wāytu'anpí'an, to'wēn ímuu'in naa wíḍínhanginnáhpí. Un yā'dāapí tsiyekannin ímuu'in, naví'wedí bíjāatāā.' 28 Heḍi Abraham-dá Isaac-á Jacob-á heḍá t'āhki in Jōesi Tádávi tukhe'mindá oe makówá bínpuwākāymāa, hebo undá já'wébo-á wovāyjo'e'amí. Ihaydiho ít'aydi úvísíttāākāymāadāhá' úvíwā'ts'eehkāymāa. 29 Iwe t'owa-áho p'ínphā'gedá tsānphā'gedá aakonphā'gedá thanphā'gedá diwé'gepóewí, heḍi dínshānkí'eedinān waabá dínpuuwi. 30 Heḍi ihaydi wēn to'wēn nāá tí'úugé'in waa dínchāā'indá p'ó'dédi'in dipúuwi, heḍi wēn to'wēn p'ó'dédi'in dimuu gin dí'ānde'indáho tí'úugé'indáho dipúuwi."

Jesus hānho Jerusalem isígí, hebo in Jerusalem-'indá óeojegí'an

31 Ihayhāābá wēn Pharisees-á oe Jesus na'ān diwá dipówádi óetu'an, "Shānkí híwó nāwedí unmu-í, gá Herod i' p'ó'dédi' namuu'i wóeháyji'in nada'dān." 32 Jesus-di ovāytu'an, "Ja' bín'tu'an hā'i p'óséwhāa, wí hāyú thaawān t'owa dovāyhekhāamá've-í, in yā'dāapí'in p'oewāhāā-á dovāykehēpiye'be-í, heḍi ihaydānho naa naví t'óe donboewá-í. 33 Hewānbo nāá nā'i thaa eeeje wa'di oe Jerusalem bú'piye omān. Wí Jōesi Tádávi tukhe'bi óehaydá, nakhāy'ā' oe Jerusalem diwedá'mānho únpuuwi'in.

34 "Un t'owa oe Jerusalem-win, in Jōesi Tádávi tukhe'min bínḍahánúnde', heḍá in t'óepa'āa'in Jōesi Tádádi unbí'piye wovāysannindá

bînk'usâyunde'. Hăyănnanho oda' wâyba'aa'amí'in, wí dee iví dee'ây ik'u'aanú'hónde waabá, hewânbo undi wídímáhpí. ³⁵ Hedânho wáy íthaa iwáho wí tayjee waabá únjoekandee-í. Wâytu'âamí, há'to wíyá undi dímúuní owáy i' thaa napówá píhay naví'gedí ítú ihaydí, 'Jôesi Táadáí híwó óe'âamí i' to'wí ônk'ú'i' na'â-ídí.' ”

14

Kaykhanwówá thaa Jesus-di wí sen iví tú' ûnteemuu'i' ônehkháa'an

¹ Wí kaykhanwówá thaa Jesus wí p'ó'dédí' Pharisee-ví tewhá eepiye namáa ihúuyamídí, hedi in t'owa dikw'ó'nindi hânho áyîngígí óemúnde'. ² Wí sen iví nú' na'ân, i-á iví tú' t'âhkí hânho ûnteemuu. ³ Jesus-di in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá in Pharisees-á ovâytsika'yan, “Ti i' tsontundi na'in dímá' wí to'wí kaykhanwówá thaa nanân wânbo âyhehkháamâânídí háa joe?” ⁴ Hewânbo indá háabo wídítúhpí. Hediho Jesus-di i' sen óetâgedí óehekhâamâgi, hedi iwedí óesan. ⁵ Hedáhá' ovâytu'an, “Wêná wí un wí e'nú háa wí wáasí ú'ândí' wí p'obú' iwe nake't'ândí, ti wesebo wímânwhahkáyípi'an tobá kaykhanwówá thaa nanân wânbo?” ⁶ Hebo háawin wên wânbo wídínhanginnáhpí óetu'amídí.

Jesus-di ovâytmáa wídívípitaygé-ípi

⁷ Hedi Jesus-di ovâytmú' wáy wên ovâyhúutu'annin in shánkí kw'áye'inbí soge eeje dívíkw'óe'ódí, hediho ná'i tumakhe ovâytu'an: ⁸ “Wí to'wídí wí khóhtsaá shánkí'eedípiye wovâytu'andá, in kw'áye'in dimuu'inbí soge eejá wí'úvíkw'ôenípí. Mađi wây to'wên unbí shánkí kw'áye'in dimuu'in wá' ovâyhúutu'an, ⁹ hediho i' to'wí in wé'gendádí undádí un t'âhkí ihúutu'andí'dí wovâytu'âamí, ‘Un bíhadi, ná'in wé'gen sená' náwe dívíkw'ôení,’ hedi iwóeda'póedí úvíkw'ôení wáy in shánkí áagé'in dívíkw'óe'ó eeje. ¹⁰ Hewânbo wovâyhúutu'andá gin úví'amí: In shánkí he'ennin dimuupí'inbí soge eeje úvíuní, ‘Hă'indá hîn kw'áye'innânkun dimuu.’ ¹¹ To'wên t'âhkí he'ennin dívípipa'indáho hí'innin ovâypa'í, hedá to'wên hí'innin dívípipa'indáho he'ennindá ovâypa'í.”

¹² Hedáhá' Jesus-di ná'i sen i' óehúutu'andí' óetu'an, “Wên shánkí'eedí mánpaadı tobá háăđi nanân wânbo', wímân húutu'âamípi uví k'ema'indá', háa uví pá'dây'indá tí'úuwíndá indá', háa uví maatu'indá', háa uví ówínn dimuupí'inbí soge eeje úvíă'in kodít'owa dimuu'indá'. Indáho wóewáyhúutu'âamí, hedi gindídiho wóewá'âa-í. ¹³ Hewânbo wên shánkí'eedí mánpaadá ovâyhúutu'âamí in sehkanáwó diwówáji'indá, in dikhóhaymuu'indá, in ditsí'dee'ípi'indá, hedá ditsít'aamuu'indá. ¹⁴ Gin bí'andáho báyéki unhíhchaaní. Indá há'to dínkoedí-í wóewáywá'âa-ídí, hewânbo owáy in t'owa inbí wówátsi ta'ge dâyhonnin diwáywówápóe ihaydí Jôesi Táadáho wóewáywá'âa-í.”

Jesus-di wên shánkí'eedí i'gedí ovâytmáadı háăwí ovâyhá'an

¹⁵ Wí to'wí i' määsa na'ândí' ná'i nat'oeđi Jesus óetu'an, “In to'wên oe makówá dikwoní'in híhchan dâymá've-í. Indá wí shánkí'eedí naná' diwe dikw'ôn waabá dínpuúwí.” ¹⁶ Hebo Jesus-di óetu'an, “Wí sen wí hay'í shánkí'eedí ipaa hedi báyéki t'owa ovâyhúutu'an. ¹⁷ Nahăăwíkhâymuu ihaydí iví t'ôe'í' itu'an, ‘In t'owa ovâytu'âamí, Bíkă've, háăwí t'âhkí nakhâymuu.’ ¹⁸ Hedi t'âhkídíbo wí'ínbo dí'owójéda'póe. Wí wêe natú, ‘Naa wí nava donts'ankumă hediho omăn donmúunídí. Náatu'âamí

dîn'owóejé-ídí i' shánkí'eediye wídnpuhkodipídí.' ¹⁹ Wíyá wêe-á natú, 'P'ánú pu'wa'in wéyu donts'ankumá hedi omán dovâyjâyyé-ídí, hediho nâatu'âamí dîn'owóejé-í i' shánkí'eediye wídnpuhkodipídí.' ²⁰ Hedá wíyá wêe-á natú, 'Naa dáyts'ankhó'yâ', hediho wídnkodipí omú-ídí.' ²¹ I' t'ôe'i nawáymäädi iví p'ó'dédí' itu'an háa ditú'in, hedi i' p'ó'dédí' nat'ayjaapóedí i' t'ôe'i' óetu'an, 'Ówǎnǎki' i' bú'wi p'óegé eeye i' p'óe'ây eejá ópún, in sehkanáwó diwówáji'indá in dikhóhaymuu'indá ditsí't'aamuu'indá hedá in ditsi'dee'ipí'indá ovâymá'í.' ²² Hediho i' t'ôe'i namää, hedi nawáy'äädi óetu'an, 'Naví tsondi', háa untú waa naa dáy'an, hewänbo wa' wây-á t'owagi' najâaná.' ²³ Hediho iví t'ôe'i' itu'an, 'Ópún oe p'óegé he'endi-á hí'indi-á oe bú' já'wé eeye, hedi kay'indi in t'owa ovâytu'âamí naví tewhá eepiye di'ää-i hedânho dit'owabá'yaynidí. ²⁴ Wítumáa, in páadédí ovâyhuutu'annin diwedí tóebo naví shánkí'eedi koegi' há'to ik'o'í.' "

Jesus-di ovâytu'an nabâapu'wan ta'gendi iví khäge'nin dipúuwídi

²⁵ Hedi Jesus iwedi namäädi wây-á báyéki t'owadi óeyuho', hedi ibéedí ovâytu'an, ²⁶ "Wí to'wí naví'piye na'äädáho naví khäge'di dînmúunídí, hewänbo naaho shánkí wídisígipídí iví tádá-á jíyá-á inbí'wedí, háa iví kwee-á áyyä-á pá'dây'indá tí'úuwindá inbí'wedí, hedá iví wówátsiví'wedí wänbo-á, há'to ta'gendi naví khäge'di napúuwí. ²⁷ Wí to'wí iví phé'win ihonpidí hedá naa díyuhonpidí, há'to naví khäge'di napúuwí.*

²⁸ "Wí to'wí wí tewhá hay'i ik'úuwí'in nada'dá, háyú chá' ûntáy'in páadé imaapa'í hedânho ûnhanginnáanídí háa ihay chá' imáa'in iboewá-ídí háa joe. ²⁹ Hedi páadé imaapaapídí madi iví tepúda'mân iboewá-í, hedi i' tewhá-á há'to ûnkoedí-í iboewá-ídí, hedi in to'wên gin ûnpoe'odi dâymû'indáho ònp'áhká've-í, ³⁰ hedi ditúuní, 'Nǎ'i sendá wí tewhá its'anpáadékúya', hewänbo há'to iboewá-í.' ³¹ Hedá wí nangewi p'ó'dédí-á wétâ maapaasôn (20,000) sundado ûnkw'ó'di wíyá nangewi p'ó'dédí' óeyä-á-ídí namäädá, hedi ná'i-á tá maapaasondá' bá (10,000) ûnkw'ó, wa'di dívíyâ'pídibo' i' tá maapaasondá' ûnkw'ó'di-áho páadé i'ánshaa'ami hedi ipitsika'yâamí háa nat'anpúuwí'in háa joe. ³² Hedi nat'anpúuwípídáho' wa'in wé'gen kayi' deedi di'ädibo' iví t'òekhuwa'in isaaní i' wêe p'ó'dédí' óetsika'yamídí háa dän'amí'in hedânho dányâ-á-ípídí. ³³ Hediho un wá' hanbá híwó úv'ánshaa'ami. Unbí háäwí íjoekanda'pídáho há'to naví khäge'nin ípúuwí."

Jesus natú iví khäge'nindá ayyä waaginbá dimuu

³⁴ "Ayyä-á híwó'di namuu, hewänbo na'áhhándáho há'to wíyá áhsäa'i napúuwí. ³⁵ Nǎ'i ayyä na'áhhándá wínachä'muupí. Híwó wínamuupí óewóenídí nandádí háa nasátäböedí'ándí-á-á wänbo', i-á dâywänpich'áade'. T'ähki naví hí' dit'oe'in dínkhây'ä' híwó dînt'òeyaaní'in" gin Jesus-di ovâytu'an.

15

Jesus-di wí k'úwá napedeeji'iví'gedi ovâytu'an

¹ Báyéki tax phahsannindádí hedá wé'gen t'owa t'òeyanpí'in gin ovâytu'máa'indádí di'ää'ä Jesus-ví hí' ònt'òeyaanídí. ² In Pharisees-á-í

* **14:27** Nǎ'in natunda', dikhâymúuní dâyt'òephaadé-ídí, Jesus in phé'win deedi it'òephade waagibá.

hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indádí háa napoe'o'in wí'ovâyhí'anpí, hediho ditú, "Ná'i sendá hã'in t'aywóhkannin ovâysí'gí'o hedá indádá ihúujo'."

³ Hediho Jesus-di in Pharisees ná'i hâhkangí' hí' ovâyty'an: ⁴ "Wí sen tãgintã (100) k'úwá ipamáadí, wí wêe ûnpedeedi hân i'amí? Gá in whãgintã'di whãnu (99) ee p'ohtsaa búge diji'in ovâyjoe'ankídí namú-ípí'an i' wêe napedee'i' óenuuwã-ídí ishãa píhay. ⁵ Hedi ishãa ihaydi hânho nahíhchanpóedí iví k'uuwoe eedi ik'úuwí, ⁶ hedi iví'piye iho'di t'âhkí iví k'ema'indá iví ówínã'indá iví k'aygipiye ituhkãnnamí, hedi ovâyty'amí, 'Naa-ádí úvíhíhchannamí, gá nã-á navi k'úwá dînpedee'i donshaadân.' " ⁷ Hedáhá' Jesus natú, "Naadi wâytumãa, oe makówá wá' ginbã namuu. Oe makówá dívihíhchando wêe wãnbo t'aywóhkandi namuu'i' iví t'aywó'di ijoe'an dihaydi, hewãnbo whãgintã'di whãnu (99) t'owa di'ãnde'in inbí wówátsi ta'ge dâyhonninb'gedã oe makówá wídívihíhchandopí."

Wí kwee wí chã' wáy iho'iví'gedi Jesus-di ovâyty'an

⁸ "Hedi wí kwee tã ihay kwãk'u ts'ã'i chã' ûnjidi wêe wáy iho'di, iko'amípí'an, hedá iví tewhá ee t'ãmãpiye i'aa'amí i' chã' inuuwã-ídí ishãa píhay. ⁹ Hedi ishãa ihaydá iví k'ema'indádí hedá iví ówínã'indádí iví k'aygipiye ituhkãnnamí hedi ovâyty'amí, 'Naa-ádí úvíhíhchannamí, nã-á navi kwãk'u ts'ã'i donwáyo'i donshaa.' " ¹⁰ Hedáhá' Jesus natú, "Naadi wâytumãa, hanbã oe makówá napoe'o. Wêe wãnbo t'aywóhkandi' iví t'aywó'di ijoe'andá Jôesi Tádávi makówáwin t'ôepã'ãq'in dívihíhchando'."

Jesus-di wí e'nú napedeeji'iví'gedi ovâyty'an

¹¹ Ihaydáhá' Jesus-di ovâyty'an, "Wí sen wíje e'nûn ûn'ãn. ¹² I' tí'úugé'i' e'nú iví tádá itú'an, 'Tãa, nãa naa dímmã uvi hããwí iwedi i' dîn'ã'i'.' Hediho i' tádá i' hããwí ûnk'w'ó'di' iví wíje e'nûn ovãnwíje. ¹³ Wíyá hãýú thaa naphade ihaydi ná'i tí'úugé'i' e'nú iví hããwí iku'ch'áakídí iví tádávi k'aygidi napee i' chã' wóegé, hedi wí nange kayi' nana' di-wepiye namãa, hedi háa nawãnpida' waagi iví wówátsi ihondi iví chã' t'âhkí iwãnpihãnú. ¹⁴ Iví chã' t'âhkí ihãnú ihayhããbã i' nange iwáygã hânho dihaapóe, hediho hããwídí iví wówátsi i'amí'in wí'ûnk'w'óhpi. ¹⁵ Hediho it'ôenuuwã-ídí namãa, hedi wí sendi ôet'ôemãgídí owáy iví nava iwáygépiye óesan iví pehtsude ovâyhúujôenídí. ¹⁶ Hânho nada' i' hããwí pehtsude dâyk'o'i wãnbo ik'o'i'in nashu'múunídí, khúnkhowa hããwí namuu wãnbo', hebo to'wídí wãnbo koegi' wãnbo wí'ôemãgipí. ¹⁷ Hedáhá' wí thaa iví hangintan iwáykê'di gin i'ãnshaa'an: Navi tádávi t'ôe'in wãnbo hãýú dívishiví wówátsi i'amí'in wí'û'amí'in koegi' dínkw'ó, hedá shánkí wãnbo-á dínkw'ó, hedi nããwá naa-á ohãhchuwamãã'ãdã o'ãn. ¹⁸ Navi tádávi'piye omú-í hedi dótu'ãamí, Tãa, naa dáy't'aywó'nãn i' makówá na'ãndiví'piye, hedá uvi'piyá. ¹⁹ Naa ihay híwó'di wó'muupí uvi ay gin wíyá dítu'ãamídí, hewãnbo uvi t'ôe'i' waagibá dímmã've-í."

²⁰ "Hediho iví tádávi'piye namãa, hewãnbo wa' kayi'di na'ãdibo' iví tádávi óemû', hedi i' tádá iví e'núví'piye nasehkanãpóedí i' e'núví'piye i'ãã hedi óeba'aa'andá óesígip'ohtsãã. ²¹ Hedi i' e'nú iví tádá itú'an, 'Tãa, naa dáy't'aywó'nãn i' makówá na'ãndiví'piye hedá uvi'piyá. Naa ihay híwó'di wó'muupí uvi ay gin wíyá dítu'ãamídí.' ²² Hewãnbo i' tádá iví t'ôe'in itú'an, 'Bíwãñãsadi wên sa'wó'nin k'éwé'in to binmã', hedi binto', hedá iví mankhú eedá binmankhúto'an, hedá iví ãn deedá bin'anto'an. ²³ Hedá i' wáasí'ay âytûu'o'i binmã' âyháyjídí, hedi

âyshánkí'eedipa'í. ²⁴ Nǎ'i navi e'nú-á nachuu waagibá ûnpóe, hewânbo nǎa nawáywówápóe. Napedee waagibá, hewânbo nǎa-á donwáyshaa.' Hediho dáyshánkí'eedipaa.

²⁵ "Nǎ'i t'ǎhkí napuwamán dihaydi i' páadé'i e'nú owáy nava iwáygé naji?, hedi iwedi na'ǎdi owáy tewhá tsowa wáy napowa'ǎ? ihaydi dáykha'wodá dáypuwhǎǎ'odá hedá dívjádédédá nat'oe. ²⁶ Hediho wí t'ôe'i ôetuhkánandi ôetsika'yan, 'Hánnan napoe'o?' ²⁷ I' t'ôe'i'ǎdi ôetu'an, 'Uví tí'úu-ân iwáyweekán, hediho unbí tádá natsonpóe i' wáasi'ay áytúu'o'i dáyháyi'in, gá ivi e'nú bahpíbo ûnwáypówádân.' ²⁸ I' páadé'i e'nú nǎ'i nat'oe di nat'ayjaapóe, hedi owáy tewhá ívepiye wínatsudehíjepí. Ivi tádá ûnpeedi óedaa'an nats'úunídí. ²⁹ Hewânbo ivi tádá itu'an, 'Ot'ôeyan tádá, naa báyéki paayo hânho ugí' dáy't'ôemáa, háǎdi wânbo t'ǎhkí háa untsonpóe waagi dáy'a'gindo?, hewânbo wí k'úwá'ay sí'jaa'i wânbo wídímápipí navi k'ema'indádi donshánkí'eedipa'í. ³⁰ Hewânbo nǎ'i wêe e'nú uví' úmuu'i-á háǎwí t'ǎhkí nâamági'i' ipedee'an. Ivi chá'dá t'ǎhká ihánú a'yûn t'aywóhkannin dimuu'indádi iwho'k'úwídí, hedi nǎa iweekándá i' wáasi'ay áytúu'o'i-á i'gí'-á mânhay.' ³¹ I' tádádi ôetu'an, 'Naví ay, ǎ háǎdi wânbo t'ǎhkí naa-ǎdi un'ǎn, hedi háǎwí naa dínkw'ó'di-á uví' wá' úmuu. ³² Hewânbo gínkhây'ǎ'âyshánkí'eeapa'í'in hedá gihíhchaa-í'in. Nǎ'i uví tí'úu úmuu'i nachuu waagibá, hewânbo nǎa-á nawáywówápóe, i-á napedeejiwân, hewânbo nǎa-á áywáyshaa.' "

16

Jesus-di chá'í'gedi ovayhé'an

¹ Jesus-di ivi t'ôe'in gin wá' ováytu'an, "Wí kodit'owa sen wí t'ôe'i' ûn'ǎn, hedi i' sendi háǎwí ûnkw'ó'di t'ǎhkí i' t'ôe'i' ôe'áyînjoe'an. Hedi wí to'wídí i' sen ôetu'an, 'Hǎ'i t'ôe'i' ú'ándidá uví háǎwí wônwânpipedee'o'." ² Hediho i' kodit'owa sen ivi t'ôe'i' ituhkánandi ôetu'an, 'Háa bí'o'in naa dínhanginpóe. Náta'nan háyú chá' in t'owaví'wedi nâahógi'in hedá háyú-á nâahánú'indá. Nǎa iwedi navi háǎwí dín'áyînmáa'í wiyá wú'múunípí.' ³ I' t'ôe'i-á ginnân i'ánskaa'an: 'Naví tsondidá nǎa navi t'ôe dínjâakankhâymáa. Hándá naa dáy'amí? Naa ihay wó'kaypí nava t'ôe dáy'amídí, hedá owôeda' ohǎǎda'yêenídí. ⁴ Nǎa-á dínhanginná háa dáy'amí'in, hedânho owáy nǎ'i t'ôe dó'o'i dínjâa'an dihaydi há'in t'owadi inbí k'aygi eejé dísigí'amídí.' ⁵ Hediho wí'in wí'ingin in t'owa ivi tsondi ûnphaamuu'in ováytu'hkannan, hedi i' páadé'i napówa'í' ôetsika'yan, 'Háyú-an navi tsondi unphaamuu?' ⁶ I' sendi ôetu'an, 'Gá tǎgintǎ (100) kwǎǎbay olive ka'p'oe-ân.' I' t'ôe'i'ǎdi ôetu'an, 'Nǎa uví phahsan ta'nin. Ówǎnaki?, ósoge hedi ná'egó'an p'ánántǎ (50) kwǎǎbay gin nat'úunídí.' ⁷ Wiyá wêe sen napówa'í-á ôetu'an, 'Heyâa ǎ-á, háyú-á unphaamuu?' I' sen natú, 'Wêe maapaasôn (1,000) múu táhtân.' I' t'ôe'i'ǎdi i' sen ôetu'an, 'Nǎa uví phahsan ta'nin. Ná'egó'an khávén tǎgintǎ (800) gin nat'úunídí.' ⁸ I' t'ôe'í'wí tsondi natú nǎ'i hójo'i t'ôe'í híwó'nin nap'ônbaymuu, gá híwó ipi'áyîngi'andân. Ta'gendi wáytumáa, in to'wên Jôesi Táda dáytaapi'in íwiwo dihá in wé'gen t'owa in waaginbá dimuu'indádi híwó dívíkanhúuwídí hedânho híwó dívípi'áyîngi'amídí, hebo Jôesi Táda'í ay ûnmuu'indá wáyjédi ihay wídiháhpí.

⁹ "Hediho unho naadi wáytumáa, tobá wáy wên t'owa híwóhpí'ǎdi dáychá'hónde wânbo?, undá ûnkhây'ǎ' t'owa bínkhǎ'ge'nandi unbí

chä?dibo bînk'emahóeni'in, hedânho owáy i' chá? wíyá wínachä?muupí ihaydá, wí wháagé nahádepí iwe oe makówá wovâysígíhóeni. ¹⁰ Wí to'wí chääda? ônjoe'andi híwó i'âyîngikanhondi-á hääwí hehâyú'i wá? híwó i'âyîngikhâymaa, hedi wí to'wí chääda? ônjoe'andi isäbo'i-á hääwí shánki hehâyú'i wá? isä'mamí. ¹¹ Hediho ná'i chá? nää oepáa k'aydiwi nawânpimuu'i híwó wíwîn'âyîngi'anpídá, há'to i' hääwí ta'gendi nachä?muu'i' unbí mange wovâyjoe'amí. ¹² Hedi híwó i' hääwí wíyá to'wíwí' únmuu'i bîn'âyîngi'anpídá, há'to wovâymaa'ní i' hääwí wovâypäkhâymaa'wân.

¹³ "Wí t'ôe'i-á wí'ûnkodipí wíje tsonningí' híwó it'ôemá've-ídí. I' wêe ôet'ay-i hedá ôejoe'gi'amí, i' wêe-á ôesígí-i hedá ôe'a'geeni. Chä'gí'dá' úvít'ôemáadâho' wí'ûnkodipí Jôesi Tádági'-á wá? úvít'ôe'amídi."

Jesus-di wên Pharisee t'owa ovâyhá'an

¹⁴ In Pharisees ná'i hí' t'âhki dit'oe'o, hedi indi Jesus t'âmäge ôetumáa, gá indá dichä?hə't'aaðân. ¹⁵ Hediho Jesus-di ovâyty'an, "Undá ída' t'owa di'âani'in unbí wówátsi ta'ge bînhonnin, hewânbo Jôesi Tádá-á ûnhanginná háa unbí pí'ná khó'jé bînmáa'in. Wáy wí hääwí in t'owa di'ánde shánki híwó'di namuu, inbí ánshaa piháa dínmuudi, hebo Jôesi Tádági'-á ná'i hääwí-á wí'ûnchá?muupí.

¹⁶ "John i' p'ó'p'oe'kandi napówá pihay i' tsontun Moses ita'nandadí hedá i' hääwí Jôesi Tádávi tukhe'min dâyta'nandadí únk'w'ó wovâyhá'amídi. Hewânbo John napówá iwedi i' híwó'di tun makówá i'gedi t'owa ovây't'ôe'o', hedi hânho báyéki t'owa i'piye dívíkhääde'. ¹⁷ Shánki wínabâapu'wanpí makówá-á ná'i oepáa k'aydá naháanídí, in shánki hínchää'in hí'ay Jôesi Tádávi ta'nin diwe nak'ôe'in naháanívíwedi. ¹⁸ Gá ginnân: Wí sen iví kwee ijoe'andi wíyá kwee-ádí ikhó'yâ'dá it'aywó'do', hedi wí sen wá? i' kwee ôejoe'andi-ádí ikhó'yâ'dá it'aywó'do'."

Jesus-di wí kodit'owa senbí'gedi wí sehkanäwó nawówáji'i senbí'gedá ovâyty'an

¹⁹ "Wí kodit'owa sen sa'wó i'awende' aa báyéki nachä?muu'i'di, hedá thamu waagá hânho híwó'dá ihújo'. ²⁰⁻²¹ Iví tewháwin phódi wáy wí sen sehkanäwó nawówáji'i nahaape'k'ôe, i-á Lazarus gin nakháwă. Nada? i' koegi'tă i' kodit'owa senbí määsa iwedi najemu'i'di ihawówá'amí'in. Tú' t'âhki naphéemuudi in tsédi i' phée ônhä't'aade'. ²² Ná'i sen sehkanäwó nawówáji'i-á nachuu hedi in makówáwin t'ôepa'aa'indi makówápiye ôepiye, hedi Abraham-bí hâgebá ôesóge. I' kodit'owa sen wá? nachuu, hedi ôekhá'k'ú'. ²³ I' kodit'owa sendá oe péyége na'ándí it'ôephadende', hedi ibéedí kayi' diwe Abraham na'ándí ôemû' hedá Lazarus-á wá? Abraham-bí hâgebá na'ân. ²⁴ Hedi kaygi natú, 'Tádá Abraham, naví'piye ôsekanäpuwave. Lazarus natú'an imankhúp'ohótógikídí naví'piye na'ää-í, hedi naví hân dînp'oe'amí dîn'oet'êepúuwídí. Naa nää phaa iwe hânho dont'ôephadende'. ²⁵ Hewânbo Abraham-di ôety'an, 'Naví ay, ti wí'ú'ánshaapi'an wa' unwówáji' ihaydi hânho híwó'di hääwí úkw'ó'nin, hewânbo Lazarus-á híwóhpi'-á únk'w'ó. Hewânbo nää-á nâwe híwó iphadende', hedi u-á mânt'ôephadende'. ²⁶ Hedá wá? wên he'yin kônda hää pinudi nak'ôe, in to'wên nâwe dikw'ó'nin wídínkodipídí nânádi hânäpiye diphaadé-ídí, tobá dida' wânbo', hedá wá? wínakodipí hânádi nânäpiye diphaadé-ídí.' ²⁷ I' kodit'owa sen natú, 'Hedá nää

kay'indi wida'máa tádá Abraham, Lazarus nâasaaní naví tádáví tewhá iwepiye. ²⁸ P'ánú tí'úuwín naa dínkw'ó, hedi Lazarus-di ovâytu'âamí naa dáy'an waagi wídíví'amípí, hedânho náwe naa dont'ôephadende' iwebá wídipôewípídí.' ²⁹ Hewânbo Abraham-di ôetu'an, 'Moses ita'nannindádí in Jôesi Tádví tukhe'mín dâyta'nannindádí dínkw'ó. Háa hã'in dâyta'nan waa uví tí'úuwín dínkhây'ã' dâya'a'ginnamí'in.' ³⁰ I' kodit'owa sen natú, 'Joe, Tádví Abraham, há'to han díví'amí. Hewânbo wí to'wí dichu'kw'ó' diwedi inbí'piye namäädáho', indá dívíwäyüdi inbí t'aywó'di dâyo'e'amí.' ³¹ Abraham-di ôetu'an, 'Moses-ádí in Jôesi Tádví tukhe'mindádí ovây'tôeyanpídá, há'to to'wídí wânbo ovâywäyukannamí, tobá chuwa iwedi nawáywówápôe wânbo?.' "

17

Jesus-di t'aywóhkan ní'gedi ovâyhé'e'an

¹ Jesus iví khäge'nín itü'an, "Ta'gendi tobá hãädi nanân wânbo hãäwídí wânbo-á in t'owa t'aywó' diwe ovâyto'e'ó, hewânbo to'wí ná'i t'aywóhkan ovâykeejo'i' t'ôephade ûnpuwagi'o. ² Wí to'wí gin ovâykeejo'i-á shánkí híwó ûnpúuwí wí k'uu kháa'i' iví k'áy eedi ônwíshísogedi mâap'oe iwe ôechäânú-ídí, wêe wânbo ná'in hí'innin diwedi ôet'aywóhá'amíwí'wedi. ³ Úví'âyîngi'amí háa úví'o waagi. Unbí k'ema it'aywó'nandáho kaygindi bínkhâa'amí wíyá wí't'aywó'namípídí. Hewânbo iví t'aywó'digi' na'owójéda'póedá bín'owóje-í. ⁴ Tobáháa uví'piye tségín wí thaa it'aywó'nan wânbo', tségín na'owójéda'ãädi mân'owóje-í."

Jesus-di wäyü i'gedi ovâyhé'e'an

⁵ Jesus-ví t'ôekhuwa'indi ôetu'an, "Díkhäge'nân hedânho wíyá shánkí uví'piye íwíäyü-ídí." ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Unbí wäyü-á wí hânho hínehä'i tân'ayví hay'ida' ûnmúuní wânbo', ûnkoedí-í ná'in tay hay'in náwe nachá'nín bîntü'amídí, 'Púu iwedi ópúwhahke'di oe p'oekwíngé ôkhähto', hedi háa ítü waagi i'amí."

Háa wí pant'ôe'i' ûnkhây'ã' waa i'amí'in

⁷ "Wí to'wí wí pant'ôe'i' ûn'ândí iwähädedi háa ônk'úwá'âyînmáadí, nava iwedi iweets'údedi, ti ôetu'amí, 'Ôsogedi wese óhúuyan' gin? Hedân joe. ⁸ Ha'wâa ôetu'amíwí'wedi ginnân ôetu'âamí: 'Dínhúukhây'an, hedá uví aa ó'egó'andá dí'âyîngi'an naa dâyhúubowa píhay, ihaydânho bits'anhúuyamí ü?.' ⁹ Hedi i' pant'ôe'i' háa óejôn waa i'an dihaydi, ti óekú'daa'o'? Hedân joe, i-á pandá' namuu. ¹⁰ Ungí' wá' hanwaagibá namuu. I' hãäwí wovâyjôndi bínbowa ihaydá ítúuní, 'Wídíkú'daa'âamípí. Háa gínkhây'ã' waagida'mân ívítisiye'an.' "

Jesus-di tã ihay senä' diphéetaymuu'in inbí phée dínmuu'i ovâyjáa'an

¹¹ Jesus oe Jerusalem-piye namän, hedi Samaria-ádí Galilee-ádí inbí nantaa kíngé namän. ¹² Wí bú' tsowa napowamän dihaydi tã senä' diphéetaymuu'indi óemü', hedi iví'wedi kayí' diwebo dívíwóyí', ¹³ hedi Jesus kaygi ôetu'an, "Jesus, háhkandi?, na'inbí'piye óeshkanäpuwave." ¹⁴ Jesus-di ovâymu'di ovâytu'an, "Ja' bípûn i' méesate ipiye in owha'di wovâymuunídí íwówa'in." Hediho iwedi dimäa, hedi wa' p'ôégé dimándibo diwówa. ¹⁵ Hedi in senä' diwówa'in diwedi wêe iwâybun Jesus óekú'daa'amídí nawówadi, hedi kaygi ihí'máadí Jôesi Tádví kw'áayébo' óemáa. ¹⁶ Jesus-ví ân nú' idége'disógedi ip'ó't'ãädi

óekú'daa'an. Nă'i sendá Samaria-wi namuu. ¹⁷ Jesus-di óetsika'yan, "Ti tă ihay wí'iwówapí'an? Wáyho in wé'gen whănu? ¹⁸ Nă'i pi'wí nangewi sendá'mânibun Jôesi Tádá óekú'daa'amídí." ¹⁹ Hedáhá' i' sen óetu'an, "Ówínúdí ópûn, uví wáyû úmuudiho unwówa."

Jesus iví khăge'nin itû'an nawáy'ă' i'gedi

²⁰ Wên Pharisees-di Jesus óetsika'yan, "Hăădan Jôesi Táadı t'owa ovâytsonkhâymăa?" Jesus-di ovâyttû'an, "I' hăăwí bînmúnde'i'dida' há'to únhanginpúuwí Jôesi Tádádí t'owa ovaytsonmăa'in. ²¹ Hedi to'wí wânbo wí'únkhây'ăhpí natúuní'in oweda' hăa wíyá wáygedă' Jôesi Tádádí t'owa ovâytsonmăa'in, gá unbí jăa iwebo t'owa ovâytsonmăadân."

²² Ihaydáhá' iví khăge'nin itû'an, "Owáy wí thaa na'ná' dihaydi un hânho ídă'í dímúuní'in naa, t'ăhki t'owagi' o'aypuyă'í wí hây tăhki wânbo otsonjidi, hewânbo ihaydi há'to únkoedí-í. ²³ T'owadi naví'gedi wovâyttû'amí, 'Hăwe hîn naji?', hăa 'Năwe hîn naji?'. Hewânbo indádí wí'ímú-ípí. ²⁴ Owáy naví thaa owáy'ăă-ídí dînpówá ihaydi, tsígówănú hăă makówá năwedá onăhay namuwăpoe'o waagibá naa opóewí. ²⁵ Hewânbo owáyppówápídíbo páadé báyékí dont'ôephadekhâymăa, hedá in t'owa năa diwówăji'indá díjoegikhâymăa.

²⁶ "Hedi naa t'ăhki t'owagi' o'aypuyă'í omuu'í owáy'ăă ihaydibá t'owa díví'ăamí hăa hăn'o'amí, 'Hăwe hîn naji?', hăa 'Năwe hîn naji?'. Hewânboe in t'owa díví'o waagibá Noah nawówăji' ihaydi. ²⁷ I' thaa Noah i' kophé hay'í ipaa-ídí ikhây'an diwedi i' wêe thaa ibowadi itógi píhay, in t'owa húukandádí sŭwă-ádí dívíwânpi'o hedá dívíkhó'yánde'. Ihayhăăbá i' kwa'p'oe napówádí t'ăhki in wé'gen t'owa ovâyp'ot'ahănú. ²⁸ Hedi hanwaagibá napóe Lot nawówăji' ihaydi. T'owa dívíwânpihúujo', dâysŭwănde', dâyhăăwíkumănde' hedá dâyhăăwíkú'ch'ăade', dăyko', hedá dăytewhăkw'óe'ó. ²⁹ Hewânbo i' thaa Lot i' bú' Sodom diwedi napee ihaydá wí phaa makówádí najemu, hedá k'uu nakoje'di-á wá' kwan waagibá najemu, hedi t'ăhki t'owa ovâyhănú. ³⁰ Ha'wăagibá dívíkanhúuwí owáy i' thaa naa t'ăhki t'owagi' o'aypuyă'í omuu'í owáykeepóe ihaydi.

³¹ "Ihay thaa-á wí to'wí wha'k'aydi najidi nawândi wí'únkhây'ăhpí iví tewhá ee nats'úuní'in iví hăăwí ee únkw'ó'dí' ihóenídí. Hedi wí to'wí nava iwe naji'í-á wí'únkhây'ăhpí iví tewhá iwepiye ibuunídí. ³² Wí'ún'ôede-ípí hăa Lot-ví kwee únpo'e'in Sodom bú'piye iwáybuunídí ibée ihaydi. ³³ Wí to'wí iví wówátsi i'gí'dă' nada'dí, iví wówátsibá iwânpipedee'amí. Hewânbo wí to'wí iví wówátsi in wé'gengi' imăgi'í-á iví wówátsibá i'aywonde'. ³⁴ Wâyttû'amí, owáy i' thaa naa owáy'ăă-ídí napówá ihaydá wíje senă' wí íve dăjó'k'óe'in diwedi Jôesi Tádádí wêe óekekghâymăa, i' wêe-á iwebo-á óejoekankhâymăa. ³⁵ Wíje kwiýă' dăn'o't'a'in diwedi wêe óekekghâymăa, i' wêe-á iwebo-á óejoekankhâymăa. ³⁶ Wíje senă'dá nava iwá daji'in diwedi wêe óekekghâymăa, i' wêe-á iwebo-á óejoekankhâymăa" gin Jesus-di ovâyttû'an.

³⁷ Iví khăge'nindi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, wáygan nă'í napuwagi'o?" Jesus-di ovâyttû'an, "Wáygé i' pení nak'óe iwânho in oekăwă dívíwé'gekhâymăa."

18

Jesus-di jûusu i'gedi ovâyhă'o'

¹ Jesus-di wên háhkangí'in ó'gedí ovaytu'an ovâyhá'amídí dínkhây'ă' hăădi wânbo t'ăhki dívíjûusu'ăami'in hedi wídívíjûusuwóyí'nípí. ² Ginnân ovâytu'an: "Wí sen tson diwe na'ândí' wí bú' iwe nathaa, hewânbo Jôesi Tádá wí'oe'a'ginmăhpí, in t'owa wânbo-á wí'ovây'a'ginpí. ³ Iwáy bú' iwáygebá wí kwee iví sen ûnchuu'i nathaa, hedi ihaydá' nă'i tson-diví'piye nakhăge'da'măă'ădi óetu'o', 'Díkhăge'nan hedânho i' to'wí naa dihăăwíkweede'i wídít'aanípídí.' ⁴⁻⁵ Thamuwaagi i' tsondiví'wepiye nakhăge'da'măă'ă, hewânbo wí'ont'ôeyandepí. T'ôediwân i' sen natú, 'Tobáhăa Jôesi Tádá dó'a'ginmăhpí wânbo', hedá t'owa wá' dovây'a'ginpí wânbo', nă'i kwee dókhăge'namí, gá dókhăge'nanpídá ihaydá' na'ăă'ădi naa báyekí dikayhăanú-îdân.' "

⁶ Ihaydi Jesus-di ovâytu'an, "Ít'oe háa nă'i híwóhpí' tsondi natú'in. Tobá híwóhpí namuu wânbo i' kwee óekhăge'nan. ⁷ Hewânbo Jôesi Táadi shánki wânbo in to'wên ûnde'muu'in ovâykhăge'namípí'an, khuu-á thaa-á pín ta'gedi iví'piye dívíjûusu'odi. Ti thaa t'ăhki i'di ovâytsíkhakannamí? Joe, há'to'. ⁸ Naadi wăytumăa, i'dá wesebo ovâykhăge'namí. Hewânbo owáy naa t'ăhki t'owagí' o'aypu'yă'i omuu'i năa oepăa k'aydipiye owáy'ăă ihaydá, ti t'owa dovâyshaa-í wa' naví'piye dívíwăyunde'in?"

Jesus-di wí Pharisee-ví'gedi hedá wí tax phahsandiví'gedá ovâytu'an

⁹ Wên t'owa di'ánde' inbí wówátsi ta'ge dăyhonnin hediho wé'gen t'owaví shánki híwó'nin dimuu. Hediho Jesus-di nă'in háhkangí'in ó'gedí ovâytu'an: ¹⁰ "Wíje senă' i' méesate hay'i ee dats'ú dănjûusu'amídí, wí wêe sen Pharisee namuu, hedá i' wêe-á tax phahsandi-á. ¹¹ I' Pharisee wí'bo nawindi ginnân ijûusu'an: 'Jôesi Táa, naadi wíkú'daa'o' naa t'aywóhkandi' wó'muupídí wáy wên t'owa dimuu waagibá. Indá dihójo, hedá sănmindá dimuu, inbí wówátsi-á ta'ge'indá wídínmuupí, hedá pi'wēnbí kwi'yă'dádá dívíwhohkwomăa. Hedá wíkú'daa'o' wá' hă'i tax phahsandi' owe nawindi waagi'ba wânbo wó'muupí'in. ¹² Jáadi waa wáygin dăyhăădă'o', hedá t'ăhki tă hăăwí dont'an diwedá wêe-á wímă'.' ¹³ Hewânbo i' tax phahsandi-á hăy kayí' diwe wí'bo nawindi nawôeda' makowápiye ibée-ídí. Ipíhkhúmahpúude nataachanpóedí it'aywó'nandi, hedi natú, 'Jôesi Táa, naví'piye óehkanăpuwave. Naa wí t'aywóhkandida'mân omuu.' ¹⁴ Hedi wí'gin dănweeho'. Naadi wăytu'amí, Jôesi Tádádí nă'i tax phahsandiví t'aywó'di ôn'owójé, i' Pharisee-ví'-á joe. To'wên t'ăhki he'ennin dívípipa'indáho hí'innindá'ba ovăypa'í, hedá to'wên hí'innin dívípipa'indáho he'ennindá ovăypa'í."

Jesus-di in áyyăă ovăysíghógi

¹⁵ Wên t'owa inbí hí'innin áyyăă Jesus-ví'we dăykán i'di ovăytăăgé-ídí. Iví khăge'nindi gín dăymú'di in t'owa-á ovăyt'e'yandi ovăytu'an ha'wăa wídíví'amípí. ¹⁶ Hebo Jesus-di in tádá'in jíyá'in ovăytu'an inbí áyyăă iví nú'piye dăymă'í, hedi iví khăge'nin itu'an, "In áyyăă naví'piye binkă'ăămăă, wívínkhăă'amípí. To'wên nă'in áyyăă waaginbá dimuu'indá Jôesi Tádáví'in ûnmuu. ¹⁷ Ta'gendi wăytumăa, to'wí Jôesi Tádáví' wínapúuwípí wí hínchăă'i' ay waagibá iwăyupídí."

Wí sen kodit'owa namuu'i Jesus-ví'piye na'ăă

¹⁸ Wí kw'áyewi sen namuu'i'di Jesus óetsika'yan, "Híwó'di háhkandi', hân dăy'amí hedânho in wówátsi nahândepí'in donkáyjídí?" ¹⁹ Jesus-di óetsika'yan, "Tí úhanginná háa untú'nin naa híwó'di gin dítu'odi?"

Jôesida'mân híwó'di namuu, wíyá to'wí-á joe. ²⁰ Jôesi Tádáví tsontun ho mântaa. I-á natú wíyá to'wíwí kwee-ádi háa sendáđi wí'úvíwhokwomá'we-ípi, wíwínt'owat'aháanú-ípi, wí'úvisá'mamípi, t'owavi'gedi wí'úvíhójo'amípi, unbí táda-á jiyá-á bín'a'ginmá'we-í." ²¹ I' sendi Jesus óetu'an, "Ná'i tsontun t'ähki dó'a'gin enúkáy omuudibo'." ²² Jesus ná'in nat'oe ihaydá i' sen óetu'an, "Wa'di wáy-á háawên bi'amí'in útáy. Háyú úkw'ó'di t'ähki mänkú'ch'âani, hedí i' chä' mánhógi'i' in t'owa sehkanäwó diwówáji'in ovâymääni, hedânho kodit'owa unmuuni oe makówa. Hedí nâaku'ch'áadá ovâymägidá naa-ádi óká've." ²³ Ná'in nat'oe ihaydi i' sen iví pí'ná k'ó'jé báyéki nataachanpóe, gá báyéki háäwí ûnk'w'ondân, hedí winakuchada'pi. ²⁴ Jesus-di i' sen háa nachaa waagi óemúndedi natú, "Báyéki káy'in namuu wí to'wí nakodit'owamuu'i háa Jôesi Tádá natú waa i'amídi hedânho òn'aywoenídí. ²⁵ Nabâapu'wan wí kamáyo wên agúusa tsípho i'ge nats'úunídí, hewânbo shánki nabâapu'wan wí to'wí kodit'owa namuu'i háa Jôesi Tádá natú waa i'amídi hedânho òn'aywoenídí." ²⁶ In to'wên ná'i hí' dit'oe'indá ditsikapóe, "Gin namuudá to-an ûnkodi ûn'aywondee-ídi?" ²⁷ Hedí Jesus-di ovâytu'an, "Háa t'owa dínkodipi'indá Jôesi Tádá-áho ûnkodi."

²⁸ Peter-di Jesus óetu'an, "Na'indá háäwí t'ähki gínkw'ó'di'âyjoe'an ụ-ádi gimú-ídi." ²⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Naadi ta'gendi wáytumáa, háa Jôesi Tádá natú waa òn'a'ginnamídi wí to'wí iví tewhá ijoe'andi, háa iví kwee, háa iví tí'úwindá pá'dây'indá, iví jiyá-á táda-á, háa iví ây-á ijoe'andá, ³⁰ i-á ta'gendi báyéki shánki ma'kw'anuki ihóení wa' náä oepáa k'aydi naji' ihaydi, hedá iví wówátsi náä oepáa k'aydi ûnbo'wan di'an, "Na'indá háäwí t'ähaydá in wówátsi nahánde'pi'indá imá've-í."

Powing' Jesus iví khäge'nin itụ'an nachuwagi'o'in

³¹ Jesus iví tã'di wíje khäge'nin wéhánäpiye iho', hedí ovâytu'an, "Bít'óeyan, náä-á Jerusalem-piye gimän, hedí eewá naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i dínpuuwí háa in Jôesi Tádáví tukhe'min naví'gedi dáyta'nan waa. ³² T'owadi in Hudíyo dimuupí'inbí mange díkáani, hedá indá dínphákaakhâymaa, hedá díjănákikhâymaa, hedá dí'ohphaykhâymaa. ³³ Púwhí'dí díwhädikhâymaa, hedá díkhe'khâymaa. Hewânbo iwedí i' powage'i' thaa iwe owáywópúuwí." ³⁴ Hewânbo Jesus-ví khäge'nin ná'i natú'i háäbo wídika'pówápi. Háa ovâytu'andi-á wídínthaypóepí, hedího háäwí i'gedi ihí'máa'in wídika'pówápi.

Jesus-di wí sen natsí't'aamuu'i' iví keetan óemägi

³⁵ Jericho bú' tsowa Jesus napowamän dihayháä, wí sen tsí't'aa'i namuu'i' owáy p'óe hángé wáy naháada'ân. ³⁶ I' sen in báyéki t'owa diphademännin nat'oe, hedí natsikapóe, "Hân napoe'o?" ³⁷ Indi óetu'an, "Jesus Nazareth-wi-ân na'ä?" ³⁸ Hedí i' sen ituwínú, "Jesus, ụ David-ví ây iwedí'i' unmuu'i', naví'piye ósehkanäpuwave." ³⁹ In ton Jesus-ví páádé dimännindá i' sen óet'e'yandi óetu'an, "Hândá'dibo'." Hewânbo i' sendá shánki kaygá ituwínú, "Ụ David-ví ây iwedí'i' unmuu'i', naví'piye ósehkanäpuwave." ⁴⁰ Jesus iwóyí', hedí ovâytu'an i' sen iví'piye óemá'i'in, hedí Jesus-ví'we napówa ihaydi Jesus-di óetsika'yan, ⁴¹ "Hännan wín'amí'innan unda'?" I' sendi óetu'an, "Nanbí Sedó, naa oda' dínkeepúuwí'in." ⁴² Jesus-di óetu'an, "Uví keetan mánke'. Uví wáyú úmuudân unwówa." ⁴³ Wesebo i' sen ûnkeepóe, hedí Jesus-ádi namändi

Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáa. Hedi t'ähki in t'owa dāymû'in ditû' Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in.

19

Jesus oe Zaccheus-vi'piye na'ádâamää

¹ Jesus oe Jericho bú'piye namää, hedi i'ge naphademän dihaydi ² wí sen Zaccheus gin nakháwä'i' iwáyge na'än. I-á in tax phahsanninbí p'ó'dédi'-ân namuu, hedá kodit'owa-á namuu. ³ Zaccheus-á ikhääde' Jesus óemúunídi ûnhanginpúuwídi to'wí namuu'in, hewänbo hínchää'ída' Zaccheus namuu hedá báyéki dit'owaji', hediho wí'ûnkeet'óepí. ⁴ Hediho in t'owavi páadé i'äädi wên sycamore tay ee nachá'nin kw'áye ituye, hedânho Jesus naphademändi óemúunídi. ⁵ Jesus in tay iwe napówádi kw'áye ibéedi Zaccheus óetu'an, "Zaccheus, ówänäki di ówhanbe, nää thaa uvi k'aygi dáywóyí'khâymaa." ⁶ Zaccheus tay kw'áyedi iwänawáve, hedi hínchangidi Jesus ivi k'aygi piye óeho'. ⁷ In t'owa ná'in dāymû' ihaydá t'aydi ditû', "Nä'i sendá wí t'aywóhkandivi tewhá iwepiye na'ádâamää." ⁸ Hewänbo Zaccheus iwínúdi Nanbí Sedó Jesus óetu'an, "Nanbí Sedó, i' hääwí naa dínkw'ó' diwedi píngé hay dówijekhâymaadáhá' in sehkanáwó diwówáji'in t'owa dovây pákhâymaa, hedi wí to'wí dósä'mandi-á jónän ma'kw'anuki dópákhâymaa." ⁹ Jesus natú, "Nää thaa nää k'aygiwi' ón'aywon. Nä'i sendá wá' Abraham-bí áy iwedi'i'bá namuu. ¹⁰ Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i' o'ää in dipedeji'in dovâynuuwä-ídi hedá dovây'aywoenídi."

Jesus-di ovâytu'an dínkhây'ä' i' hääwí ovâymagi'i'di híwó dívi'ami'in

¹¹ Nää-á Jerusalem tsowa dipowamändi in t'owa di'ände wesebo natsondisogede-i'in, hediho Jesus-di wáy-á háhkanagi'in ó'gedí ovâytu'an ovâythayyamídi han wínápúuwípi'in. ¹² Ginnân ovâytu'an: "Wí sen kw'áyewi namuu'i' ipikhây'owän wí nange kayi' wäähä iwepiye namú-ídi. Iwe i' tsondi shánki p'ó'dédi'ídi ná'i sen óetsondipakhâymaa hedânho ivi nangepiyebá nawáymú-ídi natsonsogetee-ídi. ¹³ Hewänbo wa' i' wêe nangepiye namääpídiibo tä ihay ivi t'óe'in ituhkännandi wí'ínbo wí chá' ovây'an, hedi ovâytu'an, 'Nä'i chá'di wí hääwí bínkuumä-i, hedáhá' i-á bínkü'ch'áani, hedânho wíyá shánki chá' dín'taanídi.' Hedáhá' namää. ¹⁴ Hewänbo in t'owa ivi nange'indá ná'i sen óet'ay, hedi wên t'óekhuwa'in i' namää iwepiye dāysan, i' tsondi p'ó'dédi' óetu'amiídi, 'Nä'i sendá wígida'pi nanbí tsondi gínmuúni'in."

¹⁵ "Hewänbo óetsondisóge, hedáhá' ivi nangepiyebá nawáymää. Hedi ivi t'óe'in ituhkännan, in ton ovâychá'annin, hedânho imúunídi háyú ónchá't'annin. ¹⁶ Wí napówádi óetu'an, 'Naví tsondi', naa tágín ma'kw'anuki chá' dót'an ú'di dín'an diwedi.' ¹⁷ I' t'óe'i óetu'an, 'Híwó bí'an, u-á híwó'di t'óe'i unmuu. Naa dínhanginná u-á háa úkhây'ä' waa bí'an hínchää hääwídiibo'. Hediho nää-á tä bú' eeje ovâytsónmá've-ídi wísóege-í.' ¹⁸ Wíyá wêe t'óe'i nats'ú'di-á natú, 'Naví tsondi', i' chá' naa dín'an diwedi p'ánú ma'kw'anuki chá' dót'an.' ¹⁹ I' tsondidi óetu'an, 'U-á p'ánú bú' eeje wí tsondi wísóege-í.' ²⁰ Ihaydá wíyá t'óe'i-á nats'ú, hedi natú, 'Naví tsondi', uvi chá' dín'andi-á wên aa iwe dó'annan. Námú'dí, náwe dómáa. ²¹ Wíkhunwóda', jänákí' unmuudi. U-á hääwí uvi' úmuupí' nāhónde', hedi wáy pi'wên t'owa dāykoe iwe nāhääwé'ge'o'. ²² I' tsondidi óetu'an, 'U-á wí t'óe'i háagi' wänbo unchá'muupi' unmuu. Nää-á háa

navi'gedi untú waagi omúuní, hedi wítuhchänukhâymaa. Unchanpoe'o naa jänäki' sen omuu'in, hedän hääwí dínmuupi' dóhónde'. ²³ Háadan handi hä'i chà' wináaho'pí wăhăă dívíchă'piyemă' iwepiye? Ha'wâa bi'andâho indâ navi chà' dînpiyemâaniwân, hedi iwediho wiyâ shanki dînt'aaniwân, hediho owây'ăă ihaydá shánki báyéki dînychă'kwoníwân.' ²⁴ Hedáhá' i' tsondidi in iwáygé diwinnindâ ovâytu'an, 'I' chà' bînkwee-í nă'i sen, hedi i' sen i' tăgin ma'kw'anukí chà' it'andi bînmăâni.' ²⁵ Hebo indi i' tsondi ôetu'an, 'Nanbí tsondi', i-áho tă ihay chà' ho imáa.' ²⁶ I'dâ ovâytu'an, 'Naadi wâyţumáa, wí to'wí anbo to'wí báyéki imáapi'-á, i' hínchăă imáa'i wânbo óekwee-í. ²⁷ Hedi năa năwe binmá' in t'owa naa dít'aydi inbí tsondi omúuní'in wídida'pí'in, hedi năa navi páadépiyebo bint'ahăanú-í.' "

Jesus oe Jerusalem bú' nats'ú, hedi in t'owađi óesígi'an

²⁸ Jesus ihí'bowa ihaydi oe Jerusalem shánki tsowapiye ihon. ²⁹ I' okú "Olive Okú" gin dâytu'o' iwe nú' wáy nă'in wíje bú'ây daná, Bethpage-ádi Bethany-ádi. Iwáy tsowa wáy napowamân dihayhăă wíje iví khăge'nin ovânsan dapáadémú-ídi. ³⁰ Ovântu'an, "Jaho bápûn hă'i bú'ay nanbí páadépiye nanân diwepiye, hedi dats'ú' dihaydá wí búdu'ay ts'aabi namuu'i nawhiwindi dănshaa-í, i-á wa' wáymuu wânbo to'wí wânbo wí'i'îhsógepí. Dănwhihsuudi năwe dănmă'í. ³¹ Hedi to'wídi wovăntsika'yandâho', 'Háadan dănwhihsuude'?", ginnân dăntu'ăamí: 'Gá Nanbí Sedó i' ûntáyđân.' " ³² Hediho in wíje damăadi dănshaa háa Jesus-di ovântu'an waagibá. ³³ Hedi i' búdu'ay dănwhihsuude' ihaydi in t'owa inbí búdu'ay dínmuu'indi ovăntsika'yan, "Héháadan dănwhihsuude'?" ³⁴ Ovâytu'an, "Gá Nanbí Sedó i' ûntáyđân."

³⁵ Hedi i' búdu'ay Jesus ônhó', hedáhá' inbí k'êwé'in to dănp'ăđidâ i' búdu k'êwé ônpa'k'ú', hedi Jesus ôetege i'îhsóge-ídi. ³⁶ Hedi iwáy p'óegé wáy óe'íhchon dihaydá in t'owa inbí k'êwé'i to dívípădihondâ oe te'p'óegá ônpa'kwohon. ³⁷ Jerusalem tsowa napowamân dihaydi in p'óe owáy Olive Okú áagé wáypiye' nawánde' iwáygé báyéki in t'owa Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in diji', hedi híhchandi dívítuwínúndedi dítû' Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in, i' báyéki pínân t'ôe ho dăymû'i namuudi. ³⁸ Jesus-ví'gedi kaygi dítû', "U-á tsondi hay'i' unmuu." "Nanbí Sedó Jôesi Tádádi wóesan hediho híwó wóe'ăamí." "Hăă t'ăhki sa'wó namuu oe makówa, hedá oe kw'áyebé dítûuní Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in." ³⁹ Hewânbo wên Pharisees in t'owa-ádi diji'indi Jesus ôetu'an, "Hăhkandi', uví khăge'nin ovâytu'an dítuhăani'in." ⁴⁰ Jesus-di ovâytu'an, "Naadi wâyţumáa, hă'in hânda'dibo dijidâ, háa dítû' waa hă'i k'uu iwe nakw'ó'di wânbo hanbá dívítuwéenu-í."

Jesus Jerusalem imúndedi isíhtăă

⁴¹ Jesus oe Jerusalem bú' shánki tsowa namân dihaydi, i' bú' imû'dibo isíhtăă, ⁴² hedi natú, "Jerusalem, năäho hây uví t'owa wá' dínhanginnândi híhchandi inbí wówátsi dínmuuní'in, hewânbo năa-á há'to dínhanginpúuwí. ⁴³ Wáy wí thaa naná' dihaydi in wóehânbo'indi uví tehpa nuuge wônnanbóedíkwokhâymaa, dívítuuyé-ídi oe búgepiye dits'ûunídi, hedá wóebúge'andâ t'ămăphăgedâ wóehănkhâymaa. ⁴⁴ Uví tewhá t'ăhki wônnyukhâymaa, hedá in t'owa uví'we dithaa'indâ ovâykhănkhâymaa. Há'to wí k'uu wânbo natehpaa'ândi wônjoekănkhâymaa. Nă'i t'ăhki

úpúuwí gá Jôesi uví?we napówádân wôn?aywoenídí, hebo wí?úhanginnáhpí na?äá?in.”

Jesus i? méesate hay?i iwedí in dâyhäáwíku?ch'áade?in ovaykhehpiye

⁴⁵ Ihaydá Jesus oe méesate hay?i eepiye namää, hedí in t'owa dâyhäáwíku?ch'áade?in iwedí ovâykhehpiye. ⁴⁶ Ovâytu?an, “Jôesi Tádávi ta?nin deewá ná?in háa natú?in nata?muu:

Naví tewhá-á jûusugi?-ân namuu,

hewänbo undá i? bîn'egó?an sänmin dívíwé?ge?amígí? namúunídí.”

⁴⁷ Thamuwaaigi ee méesate hay?i iwe Jesus-di in t'owa ovâyhá?o? In owhá? p'ó?dédí?indá, in Hudíyoví khuu dâyhá?o?indá, hedá wây-á Hudíyo p'ó?dédí?indá dâytuwămáa hádídí óeháyí?in. ⁴⁸ Hewänbo háa díví?amí?in wíðâysaaðepí, in t'owa háa natú?in t'ähkí hânho dívít'óeyandedí.

20

Jesus óetsika?yan to?dan ônk'û? iví t'ôe i?amídí

¹ Wí thaa Jesus-di i? méesate hay?i ee in t'owa ovâyhá?o? hedá Jôesi Tádávi híwó?di tun ovâyít'ôe?o? In owhá? p'ó?dédí?indá, in Hudíyoví khuu dâyhá?o?indá hedá wây-á Hudíyo tsonnindá ûnpówá, ² hedí óetu?an, “Dítu?an, háawinnan uví tsonkhuu úmuu háa bí?o waa bí?amídí? To?dan ná?in ta?gen wônk'û?” ³ Jesus-di ovâytu?an, “Nää-á naadá wá? wí häáwí wâytsika?yamí un. ⁴ Dítu?äämí, to?dan John ônk'û? t'owa ovâyip'ó?p'oe?amídí, tí Jôesi Tádávi háa t'owadi?” ⁵ Hedí wí?ná táye dívítumáa, “Jôesi Tádávi John ônk'û? gin gitúdáho?, Jesus-di dítsikagí?o, ‘Hedí háadan handi wí?úvíwâyupí háa John natú?in?’ ⁶ Hewänbo t'owadida? ônk'û? gin gitúdá, ná?in t'owa náwe diji?indá na?in dík'usääyú-í díháyjídí, gá John-dá Jôesi Tádávi tukhe?bi ûnmuu?in dívíwâyundedân.” ⁷ Hediho indi Jesus óetu?an, “Na?indá wíghaginnáhpí to?wídí ônk'û?in.” ⁸ Hedí Jesus-di ovâytu?an, “Hedáho?, naadi wänbo wá? wíwâytu?amípí to?wídí naa dínk'û?in dó?amídí ná?i häáwí dó?o?i?”

Jesus-di in yä?dâapí?in úuva áaphäá áyí?ninbí?gedí ovâytu?an

⁹ Ihaydá Jesus-dá ná?in háhkangí?in ó?gédí in t'owa ovâytu?an: “Wí sen i?úuva?áakhähsaa, hedáhá? i? úuva nava-á wên senä? úuva áaphäá áyí?nin dimuu?in ovâypiýmägi, hedáhá? wíyá pí?wí nangepiyá namää, hedí báyéki p'ôe iwe iwóyí? ¹⁰ I? úuva nap'e?yin dihaydí wí t'ôe?i? óesan i? nava iwepiye hedânho in senä? dâynavapíyé?annindi i? úuva nayämu?i? óemäänídí. Hewänbo indi i? t'ôe?i? óewhädídhá? mandá?dibo-á óewáybun. ¹¹ Hedí i? sendá wíyá t'ôe?i-á óesan, hewänbo indi i? wá? óewhädí hedá jänäki-á óe?an, hedí i? wá? mandá?dibo-á óewáybun. ¹² Ihaydá i? powage?i t'ôe?i-á óesan. I? wá? óewá?an, hedá nava iwedá óechänu. ¹³ Hediho i? sen i? nava ûnmuu?i? ginnân i?ânshaa?an: ‘Hân hîn dáy?amí? Gá ginnân: Nää-á naví e?nú donsígí?i donsaani. I-áho maðânho óe?a?geeni.’ ¹⁴ Hewänbo in dâynavapíyé?annindi i? senbí e?nú ûn?ädi óemû?i? ihaydá wé?ge dívíhéé?andi dítú, ‘Ná?i-ânkun namuu ná?i häáwí t'ähkí ûnjoepuwagi?o?i? Jaho áyháyí hedânho ná?i häáwí nayämu?i-á gínmuunídí.’ ¹⁵ Hediho i? nava iwedí óep'égidi óehay.”

Hedí Jesus-di in t'owa ovâytsika?yan, “Hân i? nava ûnmuu?i?di in senä? dâynavapíyé?annin ovây?amí? ¹⁶ Gá namäädá i?dâ ovâyháanú-í, ihaydá i? nava-á wây-á to?wëndá ovâypiýmääni.” In t'owa ná?i dít'oe ihaydá dítú, “Ha?wâa wínakhây?ähpí napúuwí?in.” ¹⁷ Jesus-di tsíhtáye ovâymunúdedí

ovâyṭuʼan, “Hedî hân handî năʼi Jôesi Tădăví taʼnin diwe ûntaʼmuuʼi natundaʼʼ: Iʼ kʼuu in tewhâtehpaaʼin dâyoegiʼandă

năă shănkî natăyʼi kʼuu tehpaă béʼdî napôe.

18 Hăʼi kʼuu-ă wî kʼuu wî toʼwî eedî iʼăncănuđi nakaanú-íʼi waagiʼbă namuu, hedî năʼi toʼwî nakanuđi ivî túʼ ikhoejée-í hedă ipôeʼamî. Hedî iʼ kʼuubă ivîʼđi ûnkeʼtʼândăho ôetʼăă-í.”

19 In Hudîyovî khuu dăyhăʼoʼindăđi hedă in owăaʼ pʼôʼđedîʼindăđi dínhanginnă Jesu năʼi híʼ inbîʼgedîho ihéeʼannin, hedîho didaʼ wesebo Jesu ôepankăyjiʼin, hewănbo in tʼowa dăykhunwôedaʼmăăđi wîʼôepankêʼpî.

Tax wăʼăa iʼgedî Jesu ôetsikaʼyan

20 In Hudîyo tsonnindi âyîngîđi Jesu ôemúndedî didaʼ ôekăyjiʼin híwó wîʼihîʼmăapîđi, hedânho in Rome-ʼinbî tunjô ôemangekăanıđi, năʼi tunjô-ă shănkî tsonkhuu imăăđi. Hedîho wên senăʼ kaadibo ovâywăʼăa Jesu hăăwî ôetsikaʼyăamîđi. Năʼin senăʼdă hójôʼindăʼ dimuu, hewănbo híwóʼnin dimuu wăa dívîkhăymăa. 21 Hedî năʼin hójôʼin senăʼdi Jesu ôetṽʼan, “Hăhkandîʼ, naʼindă gínhanginnă u-ă taʼgedăʼ bihéeʼo hedă ovâyhăʼoʼ, uʼđă tʼăhkî tʼowa-ă handăʼbă ovâyăăa, hedîho taʼgendă Jôesi Tădăví khuu iʼgedă ovâyhăʼoʼ. 22 Dîṽʼan, hănnan nanbî tsonṽʼ gîntṽʼ, ti híwó namuu in Rome-winbî tsonđi Caesar ây-tax-wăʼăa-íđi hăa joeʼ” 23 Hewănbo Jesu-ă wesebo ûnhanginnă hăa inbî hójôʼi ánsăa dínmuuʼin, hedîho ovâyṭuʼan, 24 “Wî denarius chăʼ dínkeeyan. Tovî tsʼay hedă toví khăwă-ă eedî ûnkʼôeʼ” Ôetṽʼan, “Gă Caesar-vîʼinnân.” 25 Hedî Jesu-di ovâyṭuʼan, “Hedăhoʼ, hăăwî Caesar-vîʼ ûnmuuʼi Caesar-bă binmăă, hedî wăʼ hăăwî Jôesi Tădăvíʼ ûnmuuʼi-ă Jôesi Tădă-ă binmăă.” 26 Wîđînkodîpî wên pîhăawin híʼ ôetṽʼkannamîđi in tʼoa dîtʼoe-íđi, hedî ivî híʼđi ovâyhăăʼandi wíyă hăabo wîʼôetṽʼanpî.

In Sadducees-di Jesu ôetsikaʼyan in dichuuʼin diwăywôwápúuwî iʼgedî

27 Wên Sadducee tʼowa Jesu-vîʼpiye dîʼăă hăăwî ôetsikaʼyamîđi (In Sadducees-ă dívîwăyundeʼ in tʼowa dichuuʼin háʼto wíyă diwăywôwápúuwîʼin.) Indi ôetṽʼan, 28 “Hăhkandîʼ, Moses năʼin tsonṽʼ dîntaʼnan: Wî sen âypîđibo nachuudi ivî kwee waʼ ûnwôwăjîđă, i senbî tíʼûu ûnkhăyʼăʼ iʼ kwee-ăđi ikhóʼyă-íʼin hedânho dănʼăykwʼôenîđi, iʼ páʼdăyví khăwă ônhûuwîđi. 29 Hebo ginnân napôe: Tsé ihay tíʼûuwîn senăʼ dijiʼ. Iʼ shănkî páădeʼiʼ ikhóʼyăʼ, hebo âypîđibo nachuu. 30 Iʼ eedîʼi-ă wăʼ iʼ kwee-ăđi ikhóʼyăʼ, hedă năʼi sen wăʼ âypîđibo-ăho nachuu. 31 Ihayđăháʼ iʼ powageʼi-ă wăʼ hanbă ûnpôe. Hedî handăʼ tʼăhkî in tséđi dijiʼin tíʼûuwîn dínpôe, tʼăhkî wîʼínbo iʼ kwee-ăđi dívîkhóʼyăʼđi dichuu dăyʼăykwʼôđîpîđiboʼ. 32 Tʼăʼgedă iʼ kwee-ă wăʼ nachuu. 33 Năʼin tsé ihay tíʼûuwînho i-ăđi dikhóhtsaakwʼônwân, hedîho năă naʼin dîṽʼan, owăy tʼowa wíyă diwăywôwápôe ihayđi, toʼwíwî kwee-an ûnmúunîʼ?”

34 Jesu-di ovâyṭuʼan, “Kwiyăʼdăđi senăʼdăđi dívîkhóʼyăndeʼ waʼ năă oepăa kʼayđi diwôwăjiʼ ihayđiboʼ. 35 Hewănbo toʼwên Jôesi Tădă natú makôwăpiye dimănnindă, in chuwa iwedî ovâywăywôwăpakăymăa hedîho háʼto wíyă dichuu-í, hedânho ihayđi senăʼdă kwiyăʼdă wíyă wîdívîkhóhtsaakăymăapî, 36 gă gîndîđi in makôwăwin tʼôepăʼăăʼin waaginbă dimúunîđan. Hedî Jôesi Tădăví ây dimuu gă iʼđă wíyă ovâywăywôwăpakăymăăđan. 37-38 Jôesi Tădăđi tʼăhkî tʼowa ivîʼin ûnmuuʼin ovâyămunde diwôwăjiʼin dimuu waagibă. Moses wănbo năʼin híwó

ithayyan i' wăă'i phé'yăvi nakoje' ni'gedi ita'nan dihaydi. Iwe natú Nanbí Sedó Jôesi Tádá-á Abraham-bí Jôesi namuu, hedá Isaac-ví-á hedá Jacob-ví-á, tobá nă'in ho dichuu wänbo'. Hediho dichuu wänbo ta'gendi diwówáji' gá Jôesi Tádá-á in diwówáji'inbí Jôesi-ân dínmuudân, in dichumuu'inbí-á joe." ³⁹ Wên in Hudíyo-ví khuu dâyhá'o'indi óetu'an, "Háhkandi', híwó bihée'an." ⁴⁰ Hedi diwôeda' wíyá hăăwí óetsika'yamídi.

To-an namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí?

⁴¹ Hedi Jesus-di ovâytsika'yan, "Heháadan t'owa ditú' i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-ví ây iwedí'i'dá' ûnmuu? ⁴²⁻⁴³ I' Psalms nata'muu iwe David-bo natú:

Navi tsondi hay'i Nanbí Sedó Jôesi Tádádí óetu'an,

'Navi ko'dingédi ósoge,

hedi uvi hânmin dovâyt'aani hedá uvi mangá wínkáani.'

⁴⁴ Nă'i to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-dibo ivi tsondi hay'i gin óetu'o'. Gin namuudá hádídanho David-ví ây iwedí'i'dá' ûnmúuní?"

Jesus ivi khăge'nin itu'an in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in waaginbá wídimúunípi

⁴⁵ Wa'di t'ăhki in t'owadi Jesus ônt'ôeyande' ihaydi ivi khăge'nin itu'an, ⁴⁶ "Nă'in t'owa Hudíyoví khuu dâyhá'o'in dimuu'inbí'wedí bí'âyîngi'an. To whaadi'indi dito'ondi diji' dâyekeeyamídi to'wên dimuu'in, hedá hânho-á ovâyhi'an t'owadi a'gindi ovâysengitú'âamí'in i' bú' pingé i'ge dijidi, hedá wá' in Hudíyoví méesate eeje hedá nashánkí'eedína' dihaydá in tsonninbí soge eedi dívíkw'ôení'in dida'. ⁴⁷ Kwiya' inbí senă' dínchuu'inbí tewhá ovâykweede', hedáhá' thaa t'ăhki dívíjûusu'odi híwó'nin dimuu waagi dívípida'o'. Gin díví'odi Jôesi Tádádí shankí ovâytuhchănukhâymáa."

21

Wí kwee ivi sen ûnchuu'i-á ivi chă' t'ăhki imăgi

¹ Jesus ipuwăbéeđe' i' hay'i méesate iwe in t'owa diji' i'ge, hedi in kodit'owa dimuu'in inbí chă' dâykuudeđi i' chă' phébay iwe ovâymunde'. ² Hedá wí kwee ivi sen ûnchuu'i' sehkanăwô nawówáji'i wá' wíje chă' p'i'in itógidi óemû'. ³ Hedi natú, "Ta'gendi wăytú'âamí, nă'i kwee ivi sen ûnchuu'i' sehkanăwô nawówáji'i-á shánkí itógi t'ăhki in wé'gen dâykuu'inbí'wedí. ⁴ In wé'gendáho inbí chă' dínphade iwedí dívímăgi, hewänbo nă'i kwee-á báyéki ûnkw'óhpi wänbo t'ăhki ivi wówátsi i'âmígi' imáa'i' itógi."

Jesus ivi khăge'nin itu'an i' méesate hay'i-á t'owa dâynayukhâymáa

⁵ Wáy wên ivi khăge'nin i' méesate hay'i i'gedi dívíhí'máa, hedi ditú', "Sa'wó naná sa'wó'di k'uudi napa'andi' namuudi hedá i' hăăwí ee nakw'ó'di' in t'owadi Jôesi Tádá óemăgi'i namuudá." ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Năa-áho nă'i sa'wó'di hăăwí bînmunde', hewänbo wáy wí thaa naná' dihaydi nă'i méesate-á t'owa dâynayukhâymáa, hedi wêe wänbo wí k'uu hă'i tehpaaiwedí wínate'deegi'opí."

Jesus-di ovâytu'an báyéki t'ôephade na'ă'in

⁷ Indi óetsika'yan, "Háhkandi', hânhay-an nă'i hăăwí i'gedi ditú'andi' napuwagi'o? Háawin taa-an nakeepúuwí hedânho gínhanginnáaniđi hăăđi

nats'anpúuwí'in?" ⁸ Jesus-di ovâytu'an, "Bí'áyíngi'an to'wídí wänbo piháa wíwovâywâyukannamípidí. Báyéki t'owa naví kháwä i'gedi dikä'äágí'o, hedí wí'nbó ditúuní innânho dimuu i' to'wí Jôesi Tádádí ôesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. Hedá wá' ditúuní i' t'ä'ge thaa tsowa nanânho'. Hewänbo inbí'näpiyá wí'ímú-ípi. ⁹ Hedí t'owa-á inbí tsonnindádí háa wíyá nangewin t'owa-ádí dívihänbo' i'gedi ít'oedá, báyéki wí'úví'áyíngi'amípi. Nakhây'ä' ná'i hääwí napúuwí'in, hewänbo owáy napóe ihaydá i' t'ä'ge thaa wesebo wína'ähpí."

¹⁰ Hedáhá' ovâytu'an, "T'owa wêe nangewin dívihänkhâymaa wây-á t'owa wíyá wêe nangewindádí, hedá nangewin tsonnindá wá' dívihänkhâymaa. ¹¹ Wáyjé t'ähki nanan'a'yäpuwagi'o hedá báyéki dihaapuwaagi'o, hedá báyéki t'owa-á ihaydídä'ba dihaypóedá dichuwaagi'o, hedá t'owa-á dâypuwäkhâymaa wí taa he'endi oe makówa nakeepoe'odi báyéki ovâykhunwóeda'amí'i'. ¹² Hewänbo gin napóepídíbo wovâypanhóení, hedá unbí wâyü únmuudíbo jänáká wovây'amí, hedá in Hudíyoví méesatewin p'ó'dédí'inbí mangá wovâyjoe'amí wovâytsondiwekáanídí, hedá wovâypankw'óení, hedá in nangewin p'ó'dédí'inbípiye hedá wé'gen tsonninbí'piyá wovâyhúuwí. Ná'i t'ähki wovây'amí naví'in ímuudíbo'. ¹³ Hewänbo ná'i hääwí únpuuwí'i namuudi únkoedí-í naví'gedi bint'oe'amídí. ¹⁴ Hedího wa' napóepídíbo bí'ánshaamää wí'úvíjâyge-ípi'in háa ítúuní'in úvípi'aywoenídí. ¹⁵ Naadi i' hí'-á i' hangintandá wýmääni, hedänho to'wên wänbo wovây't'e'p'idénde'in há'to dínkoedí-í dâyekeeyamídí háa ítú waa ta'gen wínamuupí'in, hedá wíyá hääwí wänbo wíðâyma'we-ípi ditúunídí. ¹⁶ Unbí hänminbí mangepiye unbí jiyá'indi tádá'indi wänbo wovâykáani, háa unbí tí'úuwindá pá'dây'indá han wovây'amí, háa unbí maatu'indi háa unbí k'ema'indi wänbo', hedí wáy wên un wovâyháanú-í. ¹⁷ Hedí báyéki t'owadáho wovây'taykhâymaa naví'in ímuudi. ¹⁸ Hewänbo Jôesi Tádádí wovây'áyíngimá'we-í, wí háy tähki wänbo há'to i'dí wovâyjoe'amí. ¹⁹ Úví't'ôephadeyää'andáho' in ta'gen wówátsi ít'anpuuwí."

Jesus-di ovaytu'an Jerusalem bú'-á nandá' dâyjoekankhâymaa'in

²⁰ "Hewänbo báyéki sundado Jerusalem bú' já'wé búu k'úwáki diji'in bînmú' ihaydi, únhanginnáani hanwaapídíbo' i' bú' nandá' dâyjoekankhâymaa'in. ²¹ Hedí ihaydá in Judea nange dikw'o'nin dínkhây'ä' oe okú eepiye dijáani'in, hedá in to'wên oe Jerusalem bú' iwe diji'indáho iwedáho dipee-í, hedá in oe nava eeje diji'indáho oe bú'piyá wíðímú-ípi, ²² gá ihayháábáho Jôesi Tádádí in t'owa Jerusalem-win ovây'tuhchänukhâymaadân, hedí t'ähki háa Jôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu'in i' thaa i'gedi napúuwí. ²³ Owáy i' thaa napówa ihaydá, sehkanä in kwiya' disâamuu'in hedá in dâ'yâytsää'o'indá, gá ingí'-á nakâypúuwíðân dijáanídí. T'owa dâyt'ôephadegi'o ná'i nange i'ge t'ähki, hedí Jôesi Tádádáho in t'owa ovây'tuhchänugi'o, indádí nat'aydi. ²⁴ Wáy wên tsijóphá'í ovâyháanú-í, wây-á wëndá ovâypanhógidá báyéki wíyá pí'wáy nan deepiyá ovâyhúuwí. In Hudíyo dimuupí'in t'owadá in t'owa Jerusalem-win ovây'tsonmá'we-í owáy inbí thaa gin díví'amídí dínphade píhay."

I' to'wí t'ähki t'owagi' na'aypuyä'i na'ä'

25 “Nǎ’i taa-áho oe makówá gin nakeet’ôení: I’ thandá p’ôe-á agóyó-á piháa nakeepúuwí, hedá nǎa oepáa k’aydá t’ǎhki nangewin t’owa-á háa dív’ámí’in hedá háa dív’ánshaa’ámí’in há’to dínhanginnáani, i’ mǎap’oe hânho nasaatû’di hedá i’ he’endi p’oet’úkhú namuudá. 26 T’owa-á hânho dikhunwôeda’puwagi’odi dinagokhangí’o, háa nǎa oepáa k’aydi t’ǎhki napuwagi’o i’gedi dív’ánshaamáadi. T’ǎhki oe makówá nasaa’i-á na’ǎ’yǎpúuwí. 27 Hedi ihaydi in t’owadi naa t’ǎhki t’owagi’ o’aypuyǎ’i’ omuu’i dímúuní okhúwá jáa o’ǎdi, pínán kay wóegé hedá kohthay wóegá o’ǎ’. 28 Owáy nǎ’i hǎǎwí nats’anpuwamán dihaydá wíyá wí’úvíp’óhwháye’bé-ípí, kw’áyepiye úvíbée-í, gǎ tsowa wováy’aywoenídí napuwamándân.”

Jesus-di wên fig tay i’gedi ihé’an hǎǎwí ovâyhá’amídí

29 Hedáhá’ Jesus-di ginnân ovâytu’an wíyá ovâythayyamídí: “I’ fig tay i’gedi hedá wé’ge’i tay i’gedá bí’ánshaa’an. 30 Nats’antsáwǎpuwamán dihaydi unbo bínmúndedi únhanginná nata’ánpowa’ǎ’ínpi’an. 31 Hedi gindidibá owáy nǎ’i hǎǎwí i’gedi naadi wáy’t’ôe’an bínmú’ ihaydá únhanginnáani ho púnú’ naná naa owáy’ǎǎ-í’in otsondisogedee-ídí. 32 Ta’gendi wáytumáa, t’ǎhki in nǎawin t’owa há’to diháani wa’di nǎ’i hǎǎwí t’ǎhki páadé nats’anpoe’opídíbo’. 33 Makówá-á hedá oepáa k’aydá t’ǎhki nakhangí’o, hewánbo naví tundá há’to dínháani.”

Jesus-di ovâytu’an dív’áyíngi’ámí’in

34 Úv’áyíngi’ámí hǎǎwí i’gedi úv’ánshaahondi’. Báyéki húukandá hedá háapuwa-á wí’úv’í’áamípí, hedi wǎhphade wí’úv’ánshaamá’ve-ípí háa unbí wówátsigí’ úv’í’ámí’in. Wáy i’ thaa nat’ôephadepúuwí’i’ únpoewí wa’di únhanginpoepídíbo’. 35 Ihaydibá t’ámäpiye in nǎa oepáa k’aydi dithaa’in wên phay iwe diwêegi’o waagibá dínpuuwí. 36 Hediho hǎǎdi wánbo t’ǎhki íkhâmuuní’in únkhây’ǎ’, hedá úv’í’úsumá’ve-í hedânho nǎ’i hǎǎwí t’ǎhki napuwagi’o’i-á úv’í’ǎǎ’ámí, hedá owáy naa t’ǎhki t’owagi’ o’aypuyǎ’í’v’i páadépiye íwin dihaydi híwó únpuuwí’ gin Jesus-di ovâytu’an.

37-38 Ihayhǎǎbá thamuwaa hédéndí hé’díbo t’owa dipóya’ ee hay’i méesate iwe Jesus-ví hí’ ónt’ôeyaanídí. Thaadá i’dí in t’owa iwe ovâyhá’o’, hedá nakin dihaydá i’ bú’ iwedí napee’i oe Olive Okú gin dáytu’o’ iwebo’ iw honwóy’í’ nídí khu’déedí.

22

Wên hí’ dâyk’ú’ Jesus óékáyjídí

1 I shánki’eedi Passover gin dáytu’o’i púnú’ naná, i’ oewáaseepí’ pává dâyk’o’i’. 2 In owhá’ p’ó’dédí’indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá’o’indá hádídí Jesus óéháyj’i’n dáytuwǎmáa, hewánbo kaadíbo dív’ámí’in dida’, gǎ in t’owa-á dâykunwôeda’dân.

3 Hedá Satan i’ Penísendi-á Judas-ví pí’nǎ kǎh’jé-á ûnts’ú. Judas-á Iscar-iot gin wá’ óetu’o’, hedi Jesus-ví tá’dí wíje khǎge’nin diwedí’i’bá namuu. 4 Hedáhá’ namáa in owhá’ p’ó’dédí’indá hedá in sundado i’ hay’i méesate dáy’áyí’do’inbí tsonnindá inbí’piye. Nada’ ovâyhée’ámí’in hádídí Jesus óeku’p’áyní i’gedi, hedânho inbí mange óékáanídí. 5 Indá dihíhchanpóedí Judas óetu’an chá’ óewá’áa-í’in, 6 hedi i-á nahíjedího ituwǎmáa hádídí Jesus inbí mange óékáaní’in in t’owa dínhanginnáhpídíbo’.

Jesus-ádi iví khäge'nindádi dimän i' Passover shánkí'eedi koegí' dâyk'o'ídi

⁷ In Hudíyoví shánkí'eedi dínpówá i' oewáaseepí' pává dâyk'o'í', hedi ihaythaa-á naná in k'úwá'ây-á dâyhánúnde', Passover koegí' gin dâytú'o'í dâyk'o'ídi. ⁸ Hedi Jesus-di Peter-ádi John-dádi ovântú'an, "Jaho i' hääwí binkhây'an i' Passover koegí' âyk'o'ídi." ⁹ Indidá óetsika'yan, "Wähää-an unda' gamú-i'in ánkhây'amídi?" ¹⁰ I'di ovântú'an, "Gá ginnân: Oe Jerusalem bú'piye bápûn, hedi iwe dats'ûndi wí sen wên p'onbay ihondi'di wovânjay-í. I-ádíba damú-í hedá i' tewhá ee nats'ûndibá dats'ûnú, ¹¹ hedi i' sen iví tewhá ûnmuu'i dântú'âamí, 'Nanbí háhkandi'di dítú'an wítsika'yâamídi, Wé'i íve eewan naví khäge'nindádi ná'i Passover koegí' âyk'o'í'?" ¹² Hedi i sendi wí wha'k'ay íve hay'i wovânkeeyamí, hää t'ähkí gíntáy'i nakw'ó'di'. Ee-áho i' koegí'-á dänkhây'amí." ¹³ Hediho damäädi hääwí t'ähkí dänshaa Jesus natú waagibá, hediho i Passover koegí' dänkhây'an.

Jesus-ví t'ä'ge'in kindi'in húukan

¹⁴ Húukandi ihaydi napóe ihaydi Jesus-ádi iví khäge'nindádi i' määsa iwe dívíhúukw'ódi, ¹⁵ hedi ovâyту'an, "Hânho ná'i Passover koegí' undádi okoeda', wa' ochuupídi'bo'. ¹⁶ Naadá wâyтуmáa, há'to Passover koegí' wíyá dók'o'í i ta'gendi Passover shánkí'eedi napóe píhay, owáy otsondisogedee ihaydi." ¹⁷ Ihaydáhá' in k'édé méena nasaa'in iké'di ikú'daa'andi ovâyту'an, "Ná'in binke'di wí binsúwá wí'inbo'. ¹⁸ Naadi wâyтуmáa, náa-á wíyá wídóméenasúuwá-ípi hebo Jôesi Tádádi dítsondisóge ihaydáho wíyá méena waagibá dósúwâkhâyamá." ¹⁹ Hedáhá' wí pává-á iké'di Jôesi Tádá óekú'daa'an, hedáhá' ihávedá ovâymagí, hedi ovâyту'an, "Ná'i-á naví tú' dínmuu, hedi naví tú'-á ungí' dáypâkhâyamá. Ná'i pává-á bínk'o'í naví'gedi úví'ánshaamá've-ídi." ²⁰ Hedi dívíkindihúubowadá in k'ede-á wíyá ovâyphade hedi ovâyту'an, "Ná'i-á naví ûnp'oe dínmuu. Ungí' naví ûnp'oe doncha'gí'o, hedi owáy gin dáy'andiho Jôesi Tádávi ts'aqbi tun imági'i ho ûnpúuwí. ²¹ Náa bít'óeyan, i' to'wí naa díkuhpekhâyamá'i-á náa naví nú' na'ân, hedi i' määsa eedi namank'óe. ²² Naa t'owa t'ähkígi' o'aypuyä'i' ochuwagi'o, Jôesi Tádá hân'oe natú waagi, hewänbo ná'i to'wí díkuhpekhâyamá'i-á t'óephade ûnpúuwí." ²³ Hedáhá' iví khäge'nin dívítsika'máa, "Wé'i-angú na'in diwedí ná'in natú'in íkhâyamá?"

Jesus-ví khäge'nin dívítuhänbo wé'i-an in diwedí shánkí hay'i namuu i'gedi

²⁴ Ihaydáhá' in khäge'nin dívítuhkando' wé'i-an in diwedí shánkí hay'i namuu i'gedi. ²⁵ Jesus-di ovâyту'an, "Ná'in Hudíyo dimuupí'inbí tsonnindi ovâytsónmáa, hedá dida' t'owa dítú'úní'in inbí'gedi, 'T'dá híwó na'in dí'o'." ²⁶ Hewänbo ha'mindá wí'ímúunípi. Ginnân únkhây'ä' ímúuní'in: I' shánkí hay'i namuu'i-áho únkhây'ä' híyää'i-áho ípipa'i'in, hedi i' to'wí itsonmáa'i-áho khäge'dida'báho ípipa'í. ²⁷ Wé'i-an i' shánkí hay'i namuu, ti i' määsa iwe nahúu'ándi' háa i' t'óe'i' ónkoegí'máyä'di'? I' määsa nahúu'ándi-á i' shánkí hay'i namuupí'an. Hewänbo naa undádi wa' oji' ihaydibo wí t'óe'i' waagi'bá omuu.

²⁸ "Undá naa-ádi úvíwóyí' tobáháa dont'óephadende wänbo', ²⁹ hediho naadá wâyk'úuwí tsonnin ímúunídi, naví Tádádi naa otsonyêenídi dínk'ú'

waagibá. ³⁰ Hedího owáy otsonji? ihaydi undáho navi máäsa iwe naa-ádi úvihuuyamí, hedá tsonninbí púwédé eejá úvíkw'ôení, hedi in Israel-ín tã'di wêege?in t'owa ovâytu'âamí háa híwó háa híwóhpí díví'annin" gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-di Peter óetu'an, "U-á powin untúuní naa wídítaapí'in."

³¹ Hedáhá? Jesus-di Simon Peter óetu'an, "Simon, ót'ôeyan: I' Penísendi Satan nada'póe un t'âhki wovâyhóenídí hedânho wovâytaiyí'nídí, hedi wí to'wí itáhêejo waagibá wovâykhâymáa. ³² Hewânbo naadi wínjúusu'an, hedânho uví wâyü wí'úhâanípídí. Hedího? owáy navi'piye biwáybun dihaydi ná'in uví t'í'úuwin páadé?in úmuu'in ovâykhâge?namí hedânho inbí wâyü navi'piye shánki dínkaypúuwídí." ³³ Peter-di Jesus óetu'an, "Nanbí Sedó, naa okhâymuu u-ádi dípansôege-ídí hedá díháyjídá." ³⁴ Jesus-di óetu'an, "Peter, ná'in wítu'âamí: Ná'i khun wa' wí dee sen ikinpídíbo? u-á powin untúuní naa wídítaapí'in."

Jesus iví khâge'nin itu'an tsijó phá' dâykuumä-ídí

³⁵ Ihaydi Jesus iví khâge'nin itu'an, "Hânhay wâysan dihaydi navi hí? in t'owa ovâyto'ôe'amídi, chã'dá hedá wí múu unbí hãäwí bínkuu-ígí-á hedá wây-á anto-á wíwínho'pí. Ihaydi ti wí hãäwí untâywân?" Hedí óetu'an, "Joe, hãäbo joe." ³⁶ Hedáhá? ovâytu'an, "Nää-á to'wí ûnchã'kw'ó'di-áho iví chã? ihûuwí, hedá wí múu-á ihãäwíkuu-ígí? wá?, hedi to'wí wên tsijó phá' ûnk'óepí-á iví k'ewé?in to-á ikú'p'âyní wên tsijó phá' ikuumä-ídí. ³⁷ Naadi wâytumáa nakhây'ã? ná'i tun Jôesi Tádáví ta'nin diwe navi'gedi nata'muu'i napúuwí'in: T'owa ditúuní i-á wá? wí jänäkikandi-ân namuu gin. Hãäwí t'âhki navi'gedi nata'muu'i-áho napuwagí'o-áakun." ³⁸ Iví khâge'nindi óetu'an, "Nanbí Sedó, námú'dí, nãwe wíje tsijó phá'." I'di ovâytu'an, "Hãhay."

Jesus oe Olive Okú gin dâytu'o' iwe ijúusu'an

³⁹ Ihaydáhá? Jesus i' bú'dí napee hedi oe Olive Okú gin dâytu'o' iwepiye namää hedá iví khâge'nindá ûnwóemää. Iwáho hãyan wânbo najiwân. ⁴⁰ Iwe dipówá ihaydá ovâytu'an, "Úvíjúusu'amí hedânho wovâytaiyinde? ihaydi híwóhpí wí'úví'amípídí." ⁴¹ Hedí ovâyjoe?andi wí háy namää, wí k'uu bínsãäyü-i iwehaybá, hedi idége?disógedi ginnân ijúusu'an: ⁴² "Táda, unda'dáho in t'ôephade donkhâymaa'in naa dínjãa'amí. Hewânbo háa u-á unda' waa tobá napúuwí, naa oda' waagá joe." ⁴³ Hedí wí makówáwi t'ôepa'aa'i-á iví'we ûnkwínudee hedi kay óemági. ⁴⁴ Hedí hânho it'ôephadendedi shánki kay'indi ijúusu'an, hedi hânho naseep'ojaadedi i' seep'o-á wí ûnp'oetã he'endi waagibá nange ûntãnde?. ⁴⁵ Hedáhá? wáy ijúusu'o' iwedí iwínúdí iví khâge'nin dikw'ôn diwepiye nawáymää. Indá hânho dik'âykháadá dikaykhanmuu, hedího dijókhá. ⁴⁶ Hedí ovâyjósandi ovâytu'an, "Heháadan íjókchá? Bísaaadi úvíjúusu'amí hedânho wovâytaiyinde? ihaydi híwóhpí wí'úví'amípí."

Jesus óepankê?

⁴⁷ Wa'di ihí'máadiibo báyéki t'owa dipówá. Judas-di ovâyypáadémá?, i-á wêe in tã'di wíje khâge'nin diwedí'i'bá namuu, hedi Jesus nawin diwepiye namää óep'ohtsãä-ídí. ⁴⁸ Hewânbo Jesus-di óetu'an, "Judas, ti naa t'âhki t'owagí? o'aypuyã'i díp'ohtsãä ná'in t'owavi mange díkáanídí?" ⁴⁹ Háa Jesus óekhâymaa'in iví khâge'nin i-ádi diji'in dâymú?,

hedí óetsikaʼyan, “Nanbí Sedó, ti nanbí tsijó pháʼdí háʼin t'owa áyyâá-í?”⁵⁰ Wí wêe iví khágeʼnin diwedí iví tsijó pháʼdí iʼ owhá p'óʼdédíʼví t'ôeʼi p'óʼdé óewhádi, hedí iví koʼdíngeđiwin oje heʼyinboʼ ónt'óʼtsâʼ.⁵¹ Hewânbo Jesus-di ovâytuʼan, “Wíyá haʼwâa wíʼúvíʼamípi,” hedí iʼ senbí oje ónwâykididi únwówa.⁵² Náʼin diʼääʼin Jesus óekáyjídí in owhá p'óʼdédíʼindá hedá iʼ hayʼi méesatewin sundađoví tsonnindá hedá wây-á Hudíyoví tsonnindá dimuu. Jesus-di ovâytsikaʼyan, “Heháadan unbí tsijó pháʼ wóegé unbí phé wóegá íʼääʼ naa díyâá-ídí wí jänäkíkandiʼ omuu waagibá?”⁵³ Thamuwaagi iʼ méesate hayʼi ee naa undádí ojiʼ, hedí wídípankéʼpi. Hewânbo náá-á ihayđihoʼ un únna náʼin úvíʼamídí, hedá iʼ Penísendi-á ihayđihoʼ únna iví kay ikeeyamídí, i-á wáy t'owa dínkhunnáʼ diwe natsonjiʼi-á namuu.”

Peter-di ovâytuʼan Jesus wíʼóetaapiʼin

⁵⁴ Jesus óepankêʼdí iʼ owhá shánkí p'óʼdédíʼví tewhá eepiyeʼ óehoʼ, hedí óetsʼúde. Waʼ óehon dihayđi Peter-á tíʼúugá kayíʼdídibo-á nawóemân.⁵⁵ Iʼ tewháví tehpaá búge wáy ho naphahteʼen, hedí iʼge wên t'owa dívíkw'ódi. Peter-á inbí jáa isóge.⁵⁶ Iwe naʼándí phaadi óekonámáʼ hedí wí t'ôeʼi aʼyúdí óedamúndedí natú, “Náʼi sennânkun Jesus-ádíba najiwan.”⁵⁷ Hewânbo Peter natú, “Joe, naadá wídótaapi.”⁵⁸ Hây napóe ihaydá wíyá toʼwídá Peter-á óemúʼdá óetuʼan, “In Jesus-víʼin diwedí unmuu-ákun.” Hewânbo Peter-di óetuʼan, “Joe, naa-á joe.”⁵⁹ Hedí maʼ wí óda naphade ihaydá wíyá wêe-á kayʼindi natú, “Náʼi sendá Galilee-wibá namuudi taʼgendi Jesus-ádíba najiwan.”⁶⁰ Hewânbo Peter-di óetuʼan, “Naa wídîhanginnáhpí háäwí iʼgedí bihiʼmáaʼin.” Waʼdi ihíʼmáa ihaydibo wí dee sen ikin.⁶¹ Ihaydibá tewhá ívedí Nanbí Sedó Jesus ibéedí Peter óedamúʼ, hedí Peter únʼánpówá háa Jesus-di óetuʼan waa: “Thaʼdi hédéndí waʼ iʼ dee sen ikinpídiboʼ, powin untúuni naa wídítaapiʼin” gin ho óetuʼan.⁶² Hedí Peter iʼ tehpaá jáʼwépiye napeedí hânho isíhtä.

In sundađodí Jesus óejänäkiʼan

⁶³ In senäʼ Jesus óeʼáyînmáaʼindi t'ämäge óetumáa hedá óemahpúudeʼ.⁶⁴ Hedá óetsíwhiʼandi óetuʼan, “U-á úhanginná háa napuwagíʼoʼin waʼ napóepídiboʼ. Dítuʼan, toʼdan wóemahpúu?”⁶⁵ Hedá wíyá shánkíilee-wibá namuudi taʼgendi Je t'ämäge háa óetumáa.

In Hudíyo tunjowaʼdi Jesus ivíʼgedí óetsikaʼmáa

⁶⁶ Waʼdédí nanân dihayđi in Hudíyo tsonnindá in owhá p'óʼdédíʼindá hedá in Hudíyoví khuu dâyháʼoʼindá dívíwéʼgeʼan, indá in Hudíyoví tunjowaʼ dimuu, hedí Jesus in tunjowaʼ wháagépiye óehoʼ,⁶⁷ hedí óetsikaʼyan, “Ti taʼgendi ʼ-ân unmuu iʼ toʼwí Jöesi Táđadı óesógeʼiʼ t'owa ovâyʼaywoenídí? Dítuʼan.” Iʼdi ovâytuʼan, “Wâytuʼan wânbo háʼto dînwääyú-í,⁶⁸ hedí naadá undá háäwí wâytsikaʼyandá háʼto háäbo díʼt'ôeʼamí.⁶⁹ Hewânbo náá iwedí páadépiye naa t'ähki t'owagiʼ oʼaypuyäʼiʼ omuuʼi Jöesi Táđávi koʼdíngeđí ochangíʼo, i-á t'ähki kay imáaʼi namuu.”⁷⁰ Hedáháʼ t'ähkídíbo óetsikaʼyan, “Ti untundaʼ ʼ-ân Jöesi Táđávi ay unmuuʼin?” Iʼdi ovâytuʼan, “Háa unbo ítú waa.”⁷¹ Hedáháʼ dívítuʼan, “Wây-á toʼwên wígintáypí ivíʼgedí dítuʼâamídí. Iví sópho iwedíbo náʼi tun gip it'oe.”

23

Jesus oe Pilate-ví'piye óeho?

¹ Hedi in tunjowa' t'ähkí dívíwínú, hedi indiho Jesus oe Pilate-ví'piye óeho'. ² Hedi Pilate-ví'we óekándí ònt'aywó'dichänunde di títú, "Ná'i sendá nanbí t'owa ovây't'e'ya'do', hedá i'di ovây'tu'an Caesar wí'óe-tax-wá'áa-ípi, hedá wá' natú i-á namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedânho natunda' wí tsondi hay'ibá namuu'in." ³ Pilate-di Jesus óetsika'yan, "Ti Ɂ-á in Hudíyoví tsondi hay'i unmuu?" Jesus-di óetu'an, "Háa Ɂ'bo untú waa." ⁴ Pilate-di in owha' p'ó'dédí'in hedá in báyéki t'owa iwe diwinnindá ovây'tu'an, "Ná'i sendá naadi wên t'aywó'nin wânbo wídônshaapí." ⁵ Hewänbo indá kay'indi Pilate óetumáa, "T'dá iví hähkan ünmuu'i'di nanbí t'owa ovây't'e'ya'do'. Oe Galilee nange iwe páadé gin its'an'an, iwedá Judea nange i'gá t'ähká, hedá nää-á nääwa napówa hanbá i'amídí."

Jesus oe Herod-ví'piye óeho?

⁶ Pilate ná'in nat'oe di ovâytsika'yan, "Ti ná'i sendá Galilee-wi namuu?" ⁷ Hedi "hoi" gin di títú ihaydi Pilate-di Jesus oe Herod-ví'piye óesan, gá Herod-dá oe Galilee p'ó'dédí' namuudân, hedi nää-á oe Jerusalem-dá na'än. ⁸ Herod nahíhchanpóe Jesus óemû'di. Gáhäädibo napuwäda', iví'gediho nat'oe di, hediho nada' Jesus-di wên pinnán òn'amídí imúuní'in. ⁹ Herod-di báyéki tsika óetsika'yan, hebo Jesus-dá háabo wí'óetu'anpí. ¹⁰ In owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví khuu dáyhá'o'indá iwe diwindi kaygindi Jesus ónhíwóhpíchänunde'. ¹¹ Hedi Herod-dádí in sundado-ádi t'ämäge Jesus óe'o', hedáân, hedi jänäkí-á i-áda dimuu. Herod-dá ovây'tu'an wên sa'wó'nin k'éwé'in to Jesus óe'aawé-í, hedáhá' Pilate-ví'piye óewáysan. ¹² Páadé ihaydibo Herod-ádi Pilate-ádi hánmindá damuuwân, hebo ihay thaabá híwó'nin k'ema'indá dapóe.

Jesus óekhe'khâymaa, hewänbo Barabbas-á óema'p'ädi

¹³ Pilate-di in owha' p'ó'dédí'indá hedá in wé'gen Hudíyoví p'ó'dédí'indádí wây-á t'owa-ádi ovâywé'getu'an, ¹⁴ hedi ovây'tu'an, "Undá ná'i sen naví páadépiye dínmaa, hedi di'tu'an t'owa ovây't'e'ya'do'in. Unbí páadépiyebo naadi iví'gedi dótsika'yan, hebo háawin t'aywó'nin bínchänunde wânbo wídônshaapí. ¹⁵ Herod-di wânbo-á háawin wên t'aywó'nin wí'ónshaapí, hediho nanbí'piyebá óewáysan. Ná'i sendá hääwí híwóhpí wí'i'anpí óeháyjídí. ¹⁶ Hediho otsonpúuwí púwhí'dí óewhääní'in hedáhá' dóma'p'ädi-í."

¹⁷ Paayo p'óe waa i' Passover shánkí'eedi naná' dihaydi Pilate-di wêe pan óema'p'ädiinde', hedânho gin natú. ¹⁸ Hewänbo t'ähkí in t'owa dívítuwínú, "Ná'i sen náhe', hedi Barabbas-á na'ingí' nâama'p'ädi-í." ¹⁹ (Barabbas-á oe pan diwe óesóge gá in t'owa i' bú' iwe'in p'ó'dédí'indádí ovâytsaakannandân, hedá i'dá ovây'towat'ahánú.) ²⁰ Hewänbo Pilate nada' Jesus óema'p'ädi-í'in, hediho in t'owa wíyá ovâyhée'an. ²¹ Hebo indá ihayda' dívítuwínúnde', "Wên phé'win deedi ná't'óhtägek'u'!" ²² Pilate-di powingedi ovây'tu'an, "Háadan gin dó'amí? Háawin yä'däapí'innan i'an? Naadi háawin t'aywó'nin wânbo wídônshaapí óeháyjídí. Hediho otsonpúuwí púwhí'dí óewhääní'in hedá dóma'p'ädi-í." ²³ Hewänbo kaygindi ihe'jidida' di títú' Pilate-dá Jesus phé'win deedi

óet'óhtägek'úuwí'in, hedí hânho dívítuwínúndediho dit'anpóe. ²⁴ Pilate nahíje háa óedaa'an waa í'amídí, ²⁵ hedího Barabbas, í' sen in tsonnin ovâyâ'í' hedá ovây't'owat'ahánú'í' namuu'í' óema'p'ädi, hewänbo natsonpóe Jesus óe'amí'in háa dida' waa.

Jesus oe Calvary-piye óeho'

²⁶ Hedáhá' Jesus iwedi óeho'. Dimän dihaydá wí sen Cyrene nangewi namuu'í', Simon gin nakháwä'í', oe nava iwedi í' bú' eepiye na'ädi óejay, hedí in sundaḍodi in phé'win iví'di ón'í'k'û'di Jesus-ví tí'úugé óepu'nan. ²⁷ Báyéki t'owa wá' Jesus únwóemän, hedá wên kwiya' dimännindá hânho ditaachanpóedá dívíphkhúmáhpúude', hedá háa iphadende'in namuudi diséji'. ²⁸ Jesus ibéedi ovâytu'an, "Un kwiya' Jerusalem-win, naa omuudi wí'úvísíhtä-ípi, hewänbo ungi'-á unbí áyyäägí'-á úvísíhtä-í. ²⁹ Wáy wí thaa naná' dihaydi t'owa ditúuni 'Híhchan dâymá've-í in dínkodipí'in díví'áyyamídí, hedá in hânhay wänbo díví'ayyanpí'indá wí ay wänbo dâý'âytsäq'anpí'indá wá' híhchan dâymá've-í." ³⁰ Ihaydáho in Jerusalem'in t'owa dida'í í' p'in inbí'di nakaanú-í'in hedá í' okúdá ovâykhä'kw'óení'indá. ³¹ Naa wên tay wówá'in waagi'bá omuu'í híwóhpí dínpo'e. Hewänbo indá tay t'aa'í waaginbá dimuudi shánkí p'ándíki dínpuwagi'o."

³² Hedá wây-á wíje sená'dá Jesus-ädíba ovänhon ovänháýjídí. Ná'in sená'dá jänäkíkaninnân damuu.

Jesus wên wíje sänminbí pinudi phé'win deedi óet'óhtägek'û'

³³ Hedí wên okú iwe dipówá, "In p'óhkhúbay" gin dâytu'o', hedí Jesus phé'win deedi óet'óhtägek'û', hedá in wíje jänäkíkanindá wá' hanbá ovän'an. Wêe Jesus-ví yä'mängedí óewínú hedá í' wêe-á iví ko'díngedá. ³⁴ Hedí Jesus natú, "Táda, ovây'owóejé-í, háa díví'o'in wídínhanginnáhpídí." In sundaḍo-á díví'áýwan iví aa dívíweejé-í. ³⁵ In t'owa iví nú' iwe diwindi óemünde', hedá in Hudíyo p'ó'dédi'indá t'ámäga óetumáa. Ditú', "Pi'wëndá í'di ovây'aywon, hedí í-á í' to'wí Jôesi Tádadí t'owa ovây'aywoenídí óesóge'í' namuudá, wí'bo ipi'aywoení'in únkhây'ä'." ³⁶ Hedí in sundaḍodi wá' t'ámäga háa óe'o'. Ivípiye dimäadi wí méena ojohay'í-á ónpähtuye, ³⁷ hedí óetu'an, "In Hudíyoví tsondi hay'í unmuudá wí'bo ópi'aywon." ³⁸ Wên phéphá'ay iví phé'win kw'áye nat'í'k'óe eedi ginnân nata'muu: "Ná'í-á in Hudíyoví tsondi hay'í namuu."

³⁹ Wêe t'aywóhkandi' phé'win deedi nawhi'wondi'di óejänäkítumáadí, óetu'an, "Untúhpí'an ụ-ân unmuu í' to'wí Jôesi Tádadí óesóge'í' t'owa ovây'aywoenídí. Hedáho wí'bo ópi'aywon, hedá na'indá wá' dín'aywoení." ⁴⁰ Hebo í' wêe natú, "Ha'wâa wívihée'amípí. Tí Jôesi Táda oe makówá na'ándi' wínâa'a'ginpí'an? Ná'í sen óetuhchänunde waagibá ụ wá' wóetuhchänunde", ⁴¹ hedí ụ-ádi naa-ádi dítuhchänundedi híwó namuu, ga híwóhpí án'andi nanbí tuhchänu-á gän'äädân. Hebo ná'í sendá háabo híwóhpí' wí'í'anpí." ⁴² Hedáhá' Jesus óetu'an, "Jesus, owáy un'p'ó'dédi'sogedeedi unwáy'ää ihaydi naa wídí'ódé'nípi." ⁴³ Jesus-di óetu'an, "Ná'in wítu'âamí, nää thaa-á owáy t'ähki sa'wó naná' diwe naa-ádi unchaní."

Jesus nachuu

⁴⁴ Taagepiye iwáypiye naná, hebo í' than namuwähán, hedí í'ge t'ähki nakhunpóe thí'ëedi poje puwahay. ⁴⁵ Ihayhääbá in aa nakhaaná'nin

i' méesate hay'i k'ó'jé nawhi'wonnindá pínu-á nasivedee. ⁴⁶ Hedáhá' Jesus kaygi natú, "Tádá, naa uví mange dáyamá', navi p'oeaahâa dínke'." Hedí gin natú ihaydiho t'á'gedi ihâa'an. ⁴⁷ I' sundado p'ó'dedí' iwe nawindi háa napóe'in imú'di Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáa, hedí natú, "Ta'gendi ná'i sendá iví wówátsi ta'ge ihon." ⁴⁸ In báyéki t'owa iwe dik'aapuwáwinnin háa napóe'in dáyamú'di inbí'piye dívíweeho', hedí inbí p'ihkhú dáyamahpúude ditaachanpóedí. ⁴⁹ Hebo wáy wên kwiýä' Galilee nange iwedí Jesus-ádi di'ää'in, hedá wáy-á t'owa iví k'ema'in únmuu'indá, kayí' diwebo diwin dáyamúndedí.

Jesus óekhá'k'ú'

⁵⁰⁻⁵¹ Wí sen Joseph gin nakháwä'i wá' iwebá naji', oe Judea nangewi bú'ay iwe'i-ân namuu, Arimathea gin dáytu'o'i'. I-á iví wówátsi ta'ge ihon, hedí natsikhaji' Jôesi Tádá dí óesóege-ídi i' to'wí t'owa ováy'aywoeni'i'. I-á wínachanpóepi híwó'nin namuu'in háa in Hudíyo tunjowa' díví'ánshaamági'indá hedá díví'annindá Jesus óeháyí gin ditú ihaydi. ⁵² Hedího Jesus nachuu ihaydi Joseph oe Pilate-ví'piye namáa óedaa'amídí i' pení óemäänídí óekhá'k'úuwídí. ⁵³ Hedí óemágidi in phé'win diwedí óewáve, hedá wên híwó'nin aa iwá óe'ánk'ú', hedí wí khâkhugi' pho ee óek'ú', i' t'owáwi k'uu iwe dáyts'á'i', iwá wa'di tóebo wí'óekhá'k'ú'pí. ⁵⁴ I' thaa-á in Hudíyo dívíhää'wíkhây'o' kaykhanwówa thaagi', hedí i' kaykhanwówa thaa-á ho napowa'ä'. ⁵⁵ In kwiýä' Jesus-ádi oe Galilee nangedí di'ää'indá Joseph-á únwóemää, hedí háa Jesus oe t'owápho ee óek'ú' waa dáyamú'. ⁵⁶ Hedí inbí'piye diwáymää, hedí wí sa'wó nasundi woe-ádi ka'p'oe-ádi dáykhây'an i' pení óe'ääyú-ídi. Hebo wíyá tháwän i' kaykhanwówa thaa nanândi wídívít'óe'anpí in Hudíyoví khuu dínmuudi.

24

Jesus wówá'i napee

¹ Wíyá tháwändá Dumingu naná, hedí nathamupuwa'ä' ihaydi in kwiýä' i penípho iwepiye diwáymää i sa'wó nasundi woe dáykhây'andi wóegé. ² Iwe i' k'uu i' t'owápho iwedí ho nahângemuudi dáyamú', ³ hedího ee dits'ú, hebo Nanbí Sedó Jesus nat'ahándi wídâyshaapí. ⁴ Iwe diwánpíwindi wídínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in. Ihaydi tsíkhagipí wíje senä' waabá dänchaa'in inbí nú' dakwínudee, hânho ots'á'idá' da'a'wennin. ⁵ In kwiýä' hânho dikhunwóeda'di dívíwánpipí'ó't'ää, hedí in senä'di ovâytu'an, "Heháadan wí nawówáji'i' in pení ovâykhâ'kw'óe'ó ee bîntuwämáa? ⁶ Jesus-á náwe wínak'óepí, i-á nawáywówápóe-á. Tí wí'ún'ánshaapí'an háa wovâytu'annin wa' oe Galilee naji' ihaydi? ⁷ Ginnân natú: 'Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i-á in yä'dâapí'in t'owaví mange díkáani. Hedá phé'win deedá díkhe'khâymaa, hewänbo iwedí i' powage'i thaa iwe owáywówápuwagi'o.' "

⁸ Ihaydi in kwiýä' dín'ánpówá háa Jesus-di ovâytu'annin, ⁹ hedí iwedí dimäädi in tã'di wêe Jesus-ví khâge'nindá hedá wáy-á iví k'ema'indá háa napóe'in ovây't'óe'an. ¹⁰ Ná'innân dimuu in kwiýä': Mary Magdalene-dá hedá Joanna-á, hedá wíyá Mary-á, James-ví jiyá únmuu'i', hedá wáy-á kwiýä'dá wá' indádi díji'. ¹¹ Hewänbo Jesus-ví khâge'nin di'ân háa in kwiýä'di ovâytu'an waa wáyupí' hí'da'mân namuu'in, hedího háa ditú'in wídívíwáyupí. ¹² Hewänbo Peter-á napeedi i' penípho iwepiye i'ää,

hedí it'äädí itsíhkídi, hedí wí aada? Jesus na'ánmú'de'i' imû, hedí iví'piye nawáymäädi na'ánde?, “Hân hîn napóe?”

In wíje oe Emmaus bú'aypiye damänninbí'piye Jesus ipikeeyan

¹³ I' thaabá-á wíje Jesus-ví k'ema'in wí bú'aypiye damän, iwá Emmaus gin dâytû'o?, i-á madi tsé ihay míya-á Jerusalem-di naná. ¹⁴⁻¹⁵ In wíje nã'i hää napóe i'gedí wí'bo dänhi'máa, hedí dantsika'máa “Háadangú nã'i t'ähki gin napóe?” Jesus-di ovänkáa, hedí indádíba namää. ¹⁶ Hewänbo indá wí'óetaapí, inbí tsée iwedí dänkaapóedí. ¹⁷ Hedí Jesus-di oväntsika'yan, “Hää i'gedan hânho jashawó' dänhi'máa damändi?” In wíje dantsi'wóyí? hedí dabo'aats'aymuu, ¹⁸ hedí i' wêe Cleophas gin nakháwä'i'dí óetû'an, “U'da'mân kavêe t'ähki in oe Jerusalem di'ádâaji'in diwedí wí'úhanginnáhpí hää nã'i phade thaa eeje napoe'o'in.” ¹⁹ Jesus-di oväntsika'yan, “Hân handi napoe'o?” Óetû'an, “Gá Jesus oe Nazareth-wi hää ûnpóe'innân. I-á Jôesi Tádávi tukhe'bi ûnmuu, hedí Jôesi Tádá-ádi hedá in t'owa-ádi dâymû' iví hí'-á iví tsiyekandá ûnkay'in. ²⁰ Nanbí owha'p'ó'dédí'indá hedá wáy-á nanbí tsonnindá in Rome-winbí mange Jesus óekán hedânho indá óetuhchänudi óeháyjídí, hedího phé'win deedi óet'óhtägek'û'. ²¹ Hewänbo na'indá gi'ân i-ân i' namuu na'in Israel'in dímahpâdikhâymaa'i'. Hedí nää thaa-á i' poje thaa-áho naná han napóe iwedí. ²² Hedá wá' wên kwiýä' na'inbí'wedí dimuu'indi dítû'an wên háawên na'in díháa'annin. Hédéndí hé'dibo ee Jesus óekhã'k'û' iwáygé diji?, ²³ hewänbo wí'óeshaapí. Diwáy'äädi dítû wên makówáwin t'ôepa'aa'in inbí'piye dakeepóedí ovâyty'an Jesus-á nawówáji'in. ²⁴ Wáy wên na'indádí diji'in i' penípho iwepiye dimää, hedí hää in kwiýä' dítû waa dâymû', hewänbo Jesus-á wídâymû'pí” gin in wíjedí Jesus óetû'an.

²⁵ Ihaydáhá? Jesus-di ovântû'an, “Undá ánsshaapí in damuu, hedá dawâyukâymuudi t'ähki hää in Jôesi Tádávi tukhe'min dítû waa wídânwayundeepí. ²⁶ Dítûhpí'an i' to'wí Jôesi Tádávi óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí ta'gendi nã'i hääwí it'ôephadekhâymaa'in, hedáhá' ên na'in díháa'annin. Hédéshánki tsondi hay'i-á óepa'i.” ²⁷ Hedí Jesus-di hää Jôesi Tádávi ta'nin diwe iví'gedí natû'nin t'ähki ovánthayyan. Hää Moses natû'in páadé ovântû'an, iwedáhá' in Jôesi Tádávi tukhe'mindá in wé'gen ta'kannindá hää dítû'indá.

²⁸ I' bú'ay dimän diwe tsowa dipowamän, hedí Jesus-á wa'dí wíyá wáypíye namän waagibá i'an. ²⁹ Hewänbo óepunmääni'in wídada'pí, hedího' óetû'an, “Na'indádí ówóyí? Häädanho napuwamän, nathaaphademänho?” Hedího indádí i' tewhá ee nats'ûndi iwóyí?. ³⁰ Indádí nahúu'ân dihaydi i' pává ikê'dí ikú'daa'an, hedá iháve, hedá ovänmägi. ³¹ Ihaydíba datsíwaadee waa dapóe, hedího to'wí namuu'in dántaa, hewänbo wesebo wíyá wínakeepóepí. ³² Hedí dântumáa, “Oe p'óegé gimän dihaydi, Jôesi Tádávi hí' i'gedá dínthayjodi, nanbí pín kaygi gän'a'yâpóepí'an.”

³³ Wesebo oe Jerusalem-piye dawáymää, hedí Jesus-ví tã'dí wêe khäge'nindádí hedá wáy-á wên diwé'gekw'ôndádí dänshaa. ³⁴ Nã'in diwé'gekw'ó'nindi ovântû'an, “Nanbí Sedó Jesus-á ta'gendi nawáywówápóe, hedí Simon Peter-bí'piye nakeepóe.” ³⁵ Ihaydáhá' in wíjedí ovâyty'an hää napóe'in ee p'óegé damän dihaydi, hedá hádídí Nanbí Sedó Jesus dántaa'indá i' pává iháve ihaydi.

Jesus iví khäge'ninbí'piye ipikeeyan

³⁶ Waʔdi dānhíʔmáa ihaydibo Jesus-á inbí páadépiyá nakwínudee, hedi ovâyṭuʔan, “Ánshaaginpídiboʔ íkwoní.” ³⁷ Hânho ovâypíhãḍi diʔân wí pʔoewaahâa-ân dínkeepóeʔin. ³⁸ Hewânbo Jesus-di ovâytsikaʔyan, “Heháadan íkhunwôedaʔ? Háadan íʔándeʔ maḍi naa taʔgendi wóʔmuupiʔin? ³⁹ Navi mandá navi ánda dínmuʔdí. Naa-ânkun omuu. Dítãḍé-í, heḍânho únhanginnáani wí pʔoewaahâa wóʔmuupiʔin. Naa tûu-á phékhú-á omuu. Wí pʔoewaahâa-á haʔwâaʔi wínamuupí.” ⁴⁰ Hedi haʔwâa natú ihayḍá ivi mandá ivi ánda ovâykeeyan. ⁴¹ Hânho dihihchan wânbo ovâyhâaʔan, heḍá kâʔindá dínpoʔo dívíwãḍyú-ídí háa natúʔin. Iʔdi ovâytsikaʔyan, “Ti koegiʔ hãḍwí náa únsaaʔ?” ⁴²⁻⁴³ Hediho wí paa natseemuuʔiʔ óemãgi, hedi inbí páadépiyebo ikʔoe.

⁴⁴ Ihayḍáháʔ ovâyṭuʔan, “Undáḍibo waʔ ojiʔ ihayḍi naadi wâyṭuʔan hãḍwí Jôesi Táḍávi taʔnin diwe natúʔdi-áho nakhâyʔã napúuwíʔin, tʔáhkí háa Moses itaʔnandi-á, Jôesi Táḍávi tukheʔmin ditúʔi-á, heḍá iʔ Psalms gin dâṭuʔoʔ iwe nataʔmuuʔi-á.” ⁴⁵ Hedi ovâykhãḍeʔnan híwó dikaʔpóewídí háa Jôesi Táḍávi taʔnin diwe nataʔmuuʔin. ⁴⁶ Ovâyṭuʔan, “Nãʔi tundáho nataʔmuu: Iʔ toʔwí Jôesi Táḍáḍí óesógeʔiʔ tʔowa ovâyʔaywoenídí itʔôephaadé-í nachuu píhay, hedi iwedá iʔ powageʔi thaa iwá nawáywówápúuwí, ⁴⁷ hedi i-á natsonpúuwí páadé in Jerusalem-win heḍá iwedá wéngé tʔáhkíʔin tʔowa-á ovâyṭuʔãami inbí tʔaywóʔdi dâṭjoeʔami heḍânho ovâyʔowóje-ídí, gin nataʔmuu. ⁴⁸ Hedi undá náʔi hãḍwí bînmúʔiʔgedi tʔowa bîntʔoeʔami. ⁴⁹ Hedi náa iʔ Yãʔdãaʔi Pʔoewaahâa unbíʔpiye wâysaaní, i-á navi Táḍáḍí wovâyṭuʔan wovâymããníʔin. Hewânbo náa Jerusalem-bo úvíwóyʔí ní unbí kay oe makówáḍí wovâymãgi píhay.”

Jesus oe makówápiye napee

⁵⁰ Hedáháʔ Jerusalem diwedí ovâypiyedi iʔ búʔay Bethany gin dâṭuʔoʔ iwehay ovâyhoʔ, hedi íkhóhtegedi Jôesi Táḍá óedaaʔan híwó ovâyʔamídí. ⁵¹ Waʔ gin iʔodiboʔ inbíʔwedí iwijedi oe makówápiye napee. ⁵² Indá dívídegeʔdikwʔóḍi óeʔaʔginmããnídí, hedáháʔ oe Jerusalem-piyá hânho híhchandi diwáymã. ⁵³ Oe méesate hayʔi eebo ihayḍáʔ dimããʔã heḍá ditúʔ Jôesi Táḍá-á hayʔi namuuʔin.

I Híwó'di Tun Jesus Christ-Ví'gedi John Ita'nandi'

I to'wí In Tụụ gin nakháwǎ'i' nawówátsipǎyi', i-á Jesus-ân namuu

¹ Hǎn'oe ts'anpáadé nanân diwe i to'wí In Tụụ gin nakháwǎ'i nay-ihó'. I-á Yôesi Tádá-ádí nayi', hedi i-á Yôesibá namuu. ² I-áho oe ts'anpáadé nanân diwe Yôesi Tádá-ádí nayi'. ³ Hǎǎwí t'ǎhki ikhiyé, hedi i-á wí'ikhiyépidá hǎǎbo wínakhí'yenpí. ⁴ I-á wí'bo wówátsi napǎyi', hedi ná'in wówátsi-á ko nakeepo' t'owagi' waagi' bá namuu. ⁵ Ná'i ko nakhúuná' dee nakeepo', hedi hǎǎdi wǎnbo t'ǎhki nakeepo' tobáháa nakhúunân wǎnbo'.

⁶⁻⁷ Wí sen John gin nakháwǎ'i Yôesi Tádádí óesan ná'i ko i'gedi t'owa ovâytu'âamídí, hedânho John-bí hí' dit'oeđi to'wên t'ǎhki dívíwhǎyú-ídí i to'wí i ko namuu'ívi'piye'. ⁸ John-dá i ko-á wínamuupí, hewǎnbo i na'ǎǎ t'owa ovâytu'âamídí to'wí i ko namuu'in. ⁹ Ná'i to'wí In Tụụ gin nakháwǎ'i' i ta'gendí ko namuu, hedi náǎ oepáa k'ayđipiye' na'ǎǎdi t'ǎhki t'owa ovâykohthayyo'.

¹⁰ Náǎ oepáa k'ayđi i nayi', hebo tobáháa ná'i oepáa ho ikhiyé wǎnbo', in t'owa náǎdi diyí'indi wí'óetaapí. ¹¹ I hǎǎwí ikhiyé'i iví' ûnmuu, hedi ipiye' na'ǎǎ, hewǎnbo iví t'owadi wǎnbo wí'óeséegi'anpí. ¹² Hewǎnbo wáy wéndídá óeséegi'andá iví'piye' dívíwhǎyú, hedi ná'in t'ǎhki idi ovâymađi Yôesi Tádáví áy dipúwídí. ¹³ Hedi Yôesi Tádáví áy dipóe ihayđi wíyá di'áypuyǎ waa dínpóe, hewǎnbo t'owa di'áypuyǎ náǎ oepáa k'ayđi waagi' wídi'áypuyǎpí, hedi hǎa i tádá-ádí i yíyá-ádí dachanpóedíbo wǎnbo-á yoe, hedi hǎa wí sen nawǎnpitúđíbo wǎnbo-á yoe. Yôesi Tádádán ná'in wówátsi ovâymađi.

¹⁴ I to'wí In Tụụ gin nakháwǎ'i wí t'owa napaa, hedi wí hây tǎhki na'indádí nayi'. Báýékí hay'i namuu'in áymû', gá Yôesi Tádáví wí' ayđǎ' ûn'ándi' namuudân. I-á báýékí séegísehkanǎ imáa, hedi hǎa i natú waa t'ǎhki ta'gen namuu.

¹⁵ To'wí i namuu'in John-di in t'owa ovâytu'an. Oe ahkon deedi John nayídi kaygi ovâytu'máa, "Naađi wáytu'an naví tí'úugéba wí to'wí napowagít'óe'in, hedi i-á naví shánki kw'áye namuu, gá naa o'áypuyǎpídíbo' i-á hǎǎdi wǎnbo t'ǎhki nawówayíđân. Ná'i-ânkun i namuu iví'gedi wáyhi'máa'i'."

¹⁶ Báýékí séegísehkanǎ imáadi, ihayđǎ' híwó'di hǎǎwí iví'wedí gín'ǎ'. ¹⁷ Yôesi Tádádí Moses óetu'an iví tsonttụ na'in dímǎáni'in, hewǎnbo Jesus Christ-ân óesan séegísehkanǎ-á hedá in ta'gen namuu'indá dínkeeyamídí. ¹⁸ To'wídi wǎnbo hǎnhay wǎnbo Yôesi Tádá wí'óemû'pí. Hewǎnbo háawi i namuu'in iví wí'đǎ' ay ûnmuu'i' iví nú' na'ándíđân na'in dínkeeyan.

Háa John i p'óp'p'oe kandiđi in t'owa ovâytu'annin

¹⁹ Owáy Jerusalem búu'ú wǎhǎǎdi in Hudíyoví p'ó'déđi'indi wên owhá'-á hedá wên méesate'in khǎge'nindá ováysan John i p'óp'p'oe kandi' óetsikáyí'nídí, "To-an unmuu" gin, ²⁰ hedi kinnân idi ovâytu'an: "Naa i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí wó'muupí." Kaaginpídíbo thay'eedi kin ovâytu'an. ²¹ Hedi óetsikáyin, "Hedi to-an unmuu? Tí Elijah-ân unmuu?" Idi ovâytu'an, "Naa-á i wó'muupí." Hedáhá'

óetsikáyin, “Ti Yôesi Tádáví tukhê’bi’ i âytsíkha’ máa’i-ân unmuu?” ²² Hedî ovâyty’an, “Yoe.” Hedáhá’ óety’an, “Dítu’an to-an unmuu, hedânho in to’wên na’in dísannin âyt’ôe’amidí háa untú’in. Uví’gedi dít’ôe’an.” ²³ John-di ovâyhée’an hedânho dín’ânpówá-ídí háa Yôesi Tádáví tukhê’bi’ Isaiah hân’oebo natú’in, hedî ná’i-á Isaiah-ví hí’ ûnmuu:

Wí to’wí oe ahkon deedi ûntukhwintúni,

‘In p’ôe binta’ge’an i shánkí natsonyi’igí’.

“Ná’i to’wí han natú’i waagi’bá naa omuu” gin John-di ovâyty’an.

²⁴ Wáy wên in ovâysannin John óetsikáyi’nídí Pharisees dimuu, ²⁵ hedî indi óety’an, “I to’wí Yôesi Tádádí óesóge’i’ t’owa ovây’aywoenídí wí’unmuupí, Elijah wânbo-á yoe, háa Yôesi Tádáví tukhê’bi’ âytsíkha’ máa’i wânbo-á yoe. Hedî háadan handi ná’in t’owa ovây’p’ó’p’oe’o’?” ²⁶⁻²⁷ John-di ovâyty’an, “Naadá p’oedída’ dovây’p’ó’p’oe’o’, hewânbo unbi yâadi wáydí wí to’wí bintaapí’ nayi’, hedî tobá naví tí’úugé napówá wânbo’, naa ihay híwó’di wó’muupí iví anto wânbo dônmá’p’âdi-ídí.”

²⁸ T’âhkí ná’i owáy Bethany búu’ú’ay wâhââ napóe, oe Jordan p’o’ p’ânâdi John nayidi in t’owa ovây’p’ó’p’oe’o’ iwe.

Jesus-á wí k’úwá’ay Yôesi Tádádí óesandi’ waagi’bá namuu

²⁹ Wíyá tháwân John-di Jesus óemû’ ee nayi’ iwepiye’ na’âdi, hedî iví’gedi natú, “Binmú’dí i na’â’i’. I-á Yôesi Tádádí óesan wí k’úwá’ay waagi’bá nachúu-ídí, t’âhkí t’owaví t’aywó’di ovây’p’ó’p’oe’o’amidí. ³⁰ Ná’ibá i namuu iví’gedi wâyhée’an. Naa otú, ‘Naví tí’úugéba wí sen napówá-í, hedî i-á naví shánkí kw’áye namuu, gá naa o’aypuyäpidíbo’ i-á hââdi wânbo t’âhkí nawówayidân.’ ³¹ Tobá to’wí namúni’in naa wíðinhanginnáhpí wânbo’, naa o’ââ-á p’oedi wây’p’ó’p’oe’o’amidí, hedânho un Israel-’in t’owa i bintáa-ídí.”

³²⁻³³ John-di háa imû’in ovâyty’an. Natú, “Páadédi naa wíðinhanginnáhpí to’wí Jesus namuu’in, hewânbo Yôesi Tádádí dísan p’oedi wây’p’ó’p’oe’o’amidí, hedá idá dítu’an, ‘I Yä’dâa’i P’oewaahâa nawhândi nâpuwâkhâymaa, hedî wí to’wíwí’di isogekhâymaa. Hedî ná’i to’wíðân i Yä’dâa’i P’oewaahâa t’owa ovây’p’ó’p’oe’o’amidí wí p’o’p’oekan waagibá’ kin Yôesi Tádádí dítu’an. Hedího’ i Yä’dâa’i P’oewaahâa makówádi nawhândi wí k’o’wee waagibá dómû’-âkun, hedî Jesus-ví’di isóge. ³⁴ Naa kin napóedí dómû’, hedânho naadi wâytmáa Jesus-á Yôesi Tádáví ay ûnmuu.”

Jesus-ví páadé’in khäge’nin

³⁵⁻³⁶ Wíyá tháwân John-dádí hedá wíye iví khäge’nindádí Jesus naphademândi óemû’, hedî Jesus-ví’gedi John natú, “Binmú’dí i Yôesi Tádádí óesandi’ namuu’i’. Wí k’úwá’ay waagi’bá nachúu-í.”

³⁷ John-bí wíye khäge’nin háa John natú’in dat’oe, hedî Jesus-ví tí’úugé dawóemää. ³⁸ Jesus ibeedí ûnwóe’âdi ovânmu’, hedî ovântsikáyin, “Hââ-an dada’?” Óetsikáyin, “Rabbi, wâhââ-an unthaa?” (Rabbi-á “hâhkandi” gin natu’da’.) ³⁹ Idi ovântu’an, “Naa-âdí bákä’ve, hedânho wânkeeyamidí.” Hedího’ i-âdí damâadi wáyge nathaa’in dânmû’. Dipówá ihaydáho thé’êedi yôenu iwepiye’ naná, hedího’ i-âdíbo dânwóyí’.

⁴⁰ Andrew-á Simon Peter-ví tí’úu ûnmuu, hedî i-á in wíye in John-bí hí’ dat’oedi Jesus-âdí damââ’in diwedi’ibá namuu. ⁴¹ Wesebo Andrew iví pá’dây Simon ituwâho’, hedî óeshaa ihaydi óety’an, “Na’indi i Messiah

âyshaa.” (In hí? Messiah-á natu?da? “i to?wí Yôesi Tádádí óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí” gin.) ⁴² Hedi Andrew-di Simon Jesus-ví?piye? óeho?.

Jesus-di Simon óemû? ihaydi óetu?an, “U-á Simon unmuu, John-bí ay, hewänbo nää iwedi páadépiye? Cephas gin unkháwä-i. (Nä?in kháwä Cephas-á Peter-ân namuu, hedi natu?da? “wí k'uu” gin.)

Jesus-di Philip-á Nathanael-ádi ovântu?an i-ádi damú-i?in

⁴³ Wíyá tháwän Jesus i?ánshaamägi oe Galilee nangepiye? namú-ídí, hedi Philip óemû?di óetu?an, “Naa-ádi óká?ve.” ⁴⁴ Philip-á Bethsaida-wi namuu, i búu?ú?ay Andrew-ádi Peter-ádi dathá?de iwebá. ⁴⁵ Philip-di Nathanael óetu?wäho?, hedi óeshaa ihaydi óetu?an, “I to?wí Yôesi Tádádí óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí âyshaa, i-á Jesus oe Nazareth-wi-ân namuu, Joseph-ví ay. Iví?gedân Moses ita?nan iví tã?nin diwe, hedá in Yôesi Tádáví tukhe?min wá? iví?gedi dâytã?nan.” ⁴⁶ Nathanael-di Philip óetu?an, “Naa wó?ânpi háäwí wänbo Nazareth-wi-á híwó?di namuu?in.” Philip-di Nathanael óetu?an, “Óká?ve naa-ádi hediho wí?bo nâapimúní.”

⁴⁷ Jesus-di Nathanael iví?piye? na?ädi óemû?, hedi iví?gedi natú, “Häwebâa wí na?ä? in Israel-wi khuu ta?gendi ihondi?, i-á wínahôeyóháhpí.” ⁴⁸ Nathanael-di óetsikáyin, “Hádídan naa dítaa?” Jesus-di óetu?an, “I fig tay ókhkuu nú? un?ân dihaydi naadi wímû?, Philip-di wóetukánnanpidíbo?” ⁴⁹ Nathanael-di óetu?an, “Háhkandi?, nábâa dínhanginná u-á Yôesi Tádáví ay-ân unmuu?in, u-á in Israel t'owaví tsondi hay?i unmuu.” ⁵⁰ Jesus-di Nathanael óetu?an, “Nää naví?piye? biwhâyunde? gá wítu?andân in fig tay nú? naadi wímû?in, hewänbo hä?i wíts'antu?andiví shánkí he?endi háäwí nâapuwäkhâymaa. ⁵¹ Ta?gendi wítumáa, makówa nakhuudeedi bînpuwägít'óe, hedá naa t'owa t'ähkígí? o?aypuyä?iví?we in Yôesi Tádáví t'ôepa?aa?in diwhándedá diwáypi?dá bînpuwäkhâymaa.”

2

Oe Cana búu?ú?ay dínkhóhtsaaná

¹ Wíye thaah naphade ihaydi owáy Galilee nange wähhä dínkhóhtsaashánkí?díná, i búu?ú?ay Cana gin dâytü?o? iwe. Jesus-ví yíyá páadébo namäädiho? iwe na?ân, ² hedá Jesus-á iví khäge?nindádá wá? ovâyhuutu?andiho dimää. ³ T'ähkí i méena dínhán dihaydi Jesus-ví yíyádi óetu?an, “Wíyá wíðínméenasaaipi.” ⁴ Jesus-di óetu?an, “Yíyá, háadan kin dítumáa? Wa?di ihaydi wíðínnáhpí naví t'ôe don?amídí.” ⁵ Iví yíyádi in húukhâysa?in ovâytu?an, “Háa idi wovâytu?an waa úví?amí.”

⁶ Iwe sí p'onbay k'uudi napa?andi nasaa, t'owa dipówá?in díví?owídi-ídí in Hudíyoví khuu dínmuu waagi. Nä?i p'onbay eeye wétã háa powintã galôn dihay nasadi?. ⁷ Jesus-di in dâyhúukhâysaa?in ovâytu?an, “Nä?i p'onbay bînp'íde,” hediho p'éedí taye dâyp'íde. ⁸ Hedáhá? ovâytu?an, “Häwedího wí bînwahó?gi, hedi unbí tsondiví?we bînhûu.” Hediho háa ovâytu?an waa díví?an. ⁹ I p'oe dâyhó?i naméenapaa, hedi in húukhâysa?inbí tsondi idää, hebo wí?ûnhanginnáhpí wáyge dâyhógi?in. In wé?ge?in dâyhúukhâysande?indã?mân dínhanginná. Hediho? idi i soyingi óetukánnan, ¹⁰ hedi óetu?an, “Wây-á t'owa i shánkí híwó?di méena páadé dâyhâysande?, hedi t'owa díví?ihay?an dihaydânho i shánkí nak'ägapi? dâyhâysande?. Hewänbo u-á han wívi?anpi, u-á bitsíkha?an i shánkí híwó?di tí?úuge ovâykhâysáa-ídí.”

¹¹ Nǎʼin Jesus ee Cana búuʼúʼay Galilee nange wǎhǎǎ iʼannin in páadéʼin pínán tʼôe ovâykeeyannin namuu, hedî indiho in tʼowa ikeyyan i-ân hayʼi namuuʼin, hedî iví khǎgeʼnin shánkí wânbo ivíʼpiyeʼ dívíwhǎyü.

¹² Tʼǎhkí nǎʼi naphade ihaydi Jesus-á iví yíyá-á iví tíʼúwindá hedá iví khǎgeʼnindáí Capernaum búuʼúʼaypiyeʼ dimää, hedî iweho wí hǎyü thaa dívíwóyíʼ.

Jesus-di in dǎyhǎǎwíkuʼchʼáadeʼin i méesate hayʼi iwedi ovâykhǎhpiye

¹³ In Hudíyoví shánkíʼdi púnúʼ naná, Passover gin dǎytüʼoʼiʼ, hedî Jesus oe Jerusalem-piyeʼ namää. ¹⁴ I méesate hayʼi tehpaá búge in tʼowa dǎyhǎǎwênkuʼchʼáadedî ovâymûʼ, wéyu-á kʼúwá-á kʼoʼwee-á dǎykuʼchʼáadeʼ, hedá wáʼ in dǎychǎʼegóʼoʼin inbí mǎása eeye dikwʼôndi ovâymûʼ. ¹⁵ Wên púwhíʼ whíhkannindi ipaa, hedî tʼǎhkí i méesate hayʼi iwedi ovâykhǎhpiye inbí kʼúwá-á inbí wéyu-á wóegé, hedî in dǎychǎʼegóʼoʼindá inbí chǎʼ tʼámäpiyeʼ ovâychʼáa hedî inbí mǎása ovâyyánú. ¹⁶ Hedá in dǎykʼoʼweeküʼchʼáadeʼindá ovâytüʼan, “Binyâʼan nǎʼi hǎǎwí nǎwedî. Nǎʼi méesate-á naví Tádáví wháagé ûnná. Wí kuhteʼi waagibá wíyá wívinpáa-ípi.” ¹⁷ Hedîhoʼ iví khǎgeʼnin dínʼánpówá háa toʼwí Yôesi Tádáví tǎʼnin diwe natúʼin kin:

Hânho uví wháagédí díʼáyîngimädi wí phaađi naa díphakhǎnukhǎymáa waagibá ochanpoʼ, hedî dǎymûʼ Jesus hanbá nachǎǎʼin.

¹⁸ In Hudíyoví pʼóʼdédiʼin iwáyge diyiʼindi Jesus óetsikáyin, “Háawin wên pínán úkoedi dínkeeyamídi, hedânho gínhanginnánídi ü úkʼóeʼin nǎʼin tʼowa ovâykhǎhpiyeʼ-ídi?” ¹⁹ Jesus-di ovâytüʼan, “Nǎʼi méesate binnayüdi poeye thaa iwebo naa wíyá dótegeʼí.” ²⁰ Indí óetuʼan, “Yónǎntǎʼdi sí (46) paayo ovâyhoʼ nǎʼi méesate dǎytegeʼ-ídi, hedî hádiđan poeye thaa iwebo wíyá nátegeʼ-í?”

²¹ Hewânbo Jesus-á iví túuʼúʼi gedân ovâyhíʼmáa, i méesate hayʼi iʼgedá yoe. ²² Hedîho chuwa iwedi nawáywówápóe ihaydi, iví khǎgeʼnin nǎʼin natúʼin dínʼánpówá, hedî Yôesi Tádáví tǎʼnin diwe háa natǎʼmuuʼin hedá nǎʼi tǔü Jesus ihéeʼandi-á dívíwhǎyü.

Jesus ûnhanginná tʼǎhkí tʼowa háawin dimuuʼin

²³ Waʼdi Jesus oe Jerusalem búuʼúʼay nǎʼi ihaydi, in Hudíyoví shánkíʼdi thaa Passover gin dǎytüʼo nanáʼ dihaydi, báyéki tʼowa i pínán ovâykeeyandi dǎymûʼdi ivíʼpiyeʼ dívíwhǎyü. ²⁴⁻²⁵ Hewânbo Jesus wíʼipimägipi inbí mange. I-á wíʼüntáypí wí toʼwídi tʼowavíʼgedi óetuʼâamídi, i-áho ûnhanginná háawin tʼowa dimuuʼin hedá háa inbí píʼná kǎóʼyé díʼánshaamuuʼindá.

3

Nicodemus Jesus-víʼpiyeʼ namää

¹⁻² Wí sen Nicodemus gin nakhǎwǎʼi Jesus-víʼpiyeʼ khuʼdéedi namää. I-á Pharisee tʼowa namuu hedá in Hudíyoví tsonnin diwedîʼibá namuu. Idi Jesus óetuʼan, “Hǎhkandiʼ, gínhanginná Yôesi Tádádí wóesan naʼin diháʼamídi. Wí toʼwí Yôesi Tádádí óekhǎgeʼmáaʼídaʼmân ûnkoedi ikeyyamídi i pínán üdi dínkeeyo waagibá.”

³ Jesus-di óetuʼan, “Taʼgendi wítumáa, in toʼwên wíyídi.”

⁴ Nicodemus-di óetsikáyin, “Hádídan wí to’wí nasówébo’wandi’ wíyá nawáy’aypuyä-í? Wí’ûnkoedípi ívî yíyáví aymúu iwe nawáyts’ûnídí wíyá na’aypuyä-ídí.”

⁵ Jesus-di óetu’an, “Ta’gendi wítumáa, in to’wên p’oe iwedi hedá i Yä’dâa’i P’oewâahâavi’wedá di’âypuyä’indá’mán dínkoedi makówápiye’ dimú-ídí. ⁶ To’wên t’owavi’wedi di’âypuyä’in t’owadâ’mán dimuu, hewänbndi wítumáa, in to’wên wíyó to’wên i Yä’dâa’i P’oewâahâavi’wedi di’âypuyä’indá i Yä’dâa’i P’oewâahâa dâymáa. ⁷ Wíwóehâa’amípi naadi wítu’andi, wíyá í’âypuyä-í’in ûnkây’ä. ⁸ Oepiyá nääpiyá iwâa’o’, hedí i wâa ít’o’, hewänbo wí’ûnhanginnâhpí wâhââphâ’gedi na’â’in hâa wáypiye’ namännin. Hedí hanbá wí’íka’póya’pí hádídí wí to’wí i Yä’dâa’i P’oewâahâavi’wedi na’aypuyä’in.”

⁹ Nicodemus-di óetsikáyin, “Tí nakoedí-í ná’i hääwí untû’di’ napúwídi? Hándídan napúwí?”

¹⁰ Jesus-di óetu’an, “U-á wí Israel-’inbí háhkandi unmuu, hedí háadan ná’i hääwí í’gedí wí’unka’póya’pí? ¹¹ Ta’gendi wítumáa, ná’i dínhanginnân ní’gedí ívihée’o’, hedá i hääwí âymû’ í’gedá wáytu’o’, hewänbo undá hâa gitû’nin wídînséegí’opí. ¹² Ná’i oepáa k’aydiwi hääwí í’gedí naadi wáytu’an, hedí un wí’úvíwhâyundepí, hedího hádídan úvíwhâyü-í makówáwi hääwí í’gedí wáytu’andi? ¹³ Makówápiye’ wíyá to’wí wânbo wínapéepí, i makówá iwedi nawhá’dída’mán, hedí naa-ân i omuu, t’âhki t’owagí’o’aypuyä’í?”

¹⁴ Moses owáy ahkónu wáy i pääyu kwâk’udi napa’andi’ wên phé eedi iwhi’k’û’dí itege waagibá, naa t’âhki t’owagí’ o’aypuyä’í’ omuu’í’ wá’ phé eedi dítege-í. Kin nakhây’ä’ napúwí’in ¹⁵ hedího to’wên t’âhki naví’piye’ dívíwhâyunde’in wówátsi nahándepí’in dâymá’ve-í. ¹⁶ Yôesi Tádádí t’âhki t’owa hânho ovâyséegídí ívî wí’ ayda’ ûn’ândí’ imâgi, hedího to’wên t’âhki ívî ayví’piye’ dívíwhâyü’in há’to dípedée-í hewänbo wówátsi nahándepí’in dâymá’ve-í. ¹⁷ Yôesi Tádá ívî ay isan nää oepáa k’aydipiye’ in t’owa ovây’aywoenídí, dínkhây’ä’ ovâyutchanú-í’in ovâyut’âamída yoe.

¹⁸ To’wên t’âhki Yôesi Tádáví ayví’piye’ dívíwhâyunde’in há’to ovâyut’âmi ovâyutchanú-í’in, hewänbo Yôesi Tádá ho natú in to’wên dívíwhâyüpí’indá ovâyutchanukhâymáa’in, gá ívî wí’ ayda’ ûn’ândí’piye’ wídívíwhâyüpídan. ¹⁹ Yôesi Tádáví ay nää oepáa k’aydipiye’ na’ää wí kohthay waagibá namúnídí hedânho t’owa dínkeepúwí, hewänbo t’owa yä’dâapí dívítseyekanhondi khûu eeyebo diyêen’ín shánki ovâyh’an i kohthay ipiye’ dimú-í’wí’wedi. Hedânho Yôesi Tádádí ná’in t’owabá ovâyutchanukhâymáa. ²⁰ To’wên t’âhki yä’dâapí dívítseyekanhonnindá i kohthay dâyt’ay, hedího ipiye’ wídímânpí, hâa dívítseyekanhonnin dínkeepúwí’in wídída’pídí. ²¹ Hewänbo to’wên in ta’gen dívíkanhonnin i kohthay ipiye’ dimän, hedânho nakeepúwí hääwí dívíkanhondi Yôesi Tádádí ovâykhâge’dodi díví’amídí.”

John i p’ó’p’oekandi Jesus-ví’gedí ihí’máa

²² Hedáhá’ Jesus-á ívî khâge’nindáqí oe Judea nangepiye’ dimää, hedí iwáy wâhââ diyí’ ihaydí wên t’owa ovây’p’ó’p’oe’an. ²³⁻²⁴ In Hudíyo tsonnindi John i p’ó’p’oekandi wa’ wí’óepansógepí, hedí idi wá’ t’owa ovây’p’ó’p’oe’o’. Kin í’o’ oe Aenon diwe, í-á Salím tso’wa naná, iwe báyéki p’oe nayídi, hedí t’owa ívî’piye’ dimä’ ovây’p’ó’p’oe’amídí.

25 Ihaydá John-bí khäge'nin wí Hudíyo-ádi p'ó'p'oekan ni'gedi dívítuhánbo'. 26 Hediho John-bí'piye' dimäädi óetu'an, "Háhkandi', i to sen oe Jordan p'o' p'ánā hānhay ʉ-ádi nayi'i hedá ivi'gedi in t'owa ʉdi ovâytu'andi', nāā báyéki t'owa ivi'piye' dimān idi ovâyp'ó'p'oe'ámídi."

27 John-di ovâytu'an, "Hääwí i to'wí oe makówa na'ándidi dímägi'ida'mān āyhónde'. 28 Häädankánbo naa otú i to Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí wó'muupí, hebo ivi páadébo Yôesi Tádádí naa dísan, hedi undá háa otú waa ít'oe. 29 Häädi dínkhóhtsaaná' dihaydi i soyingi namuu'ivi k'ema ivi nú' nawin, hedi i soyingi ihí'máadi nat'oedi ná'i k'ema báyéki nahíhchanpóe, hedi i sâa'i i soyingivi' ho namuu. Nāā-á hanbá naa-á i soyingivi k'ema waagibá hānho ohíhchaa, gá in t'owa Jesus-ví'piye'bá dimāndān ivi'in ūnmūnídí. 30 Nakhây'ä' Jesus-á shánki kw'áye'piye' óetégé-i'in, hedá naa-á hääbo omuupí waa opúwí.

31 "Jesus-á oe makówádi na'ää, hediho t'ähkívi shánki hay'i namuu. Naa nāā oepáa k'aydiwi' omuu, hediho wí nāādiwi waagibá dáyhée'o' nāādi'ida' omuudi, hewānbo i-á makówádi na'äädi t'ähkívi shánki hay'i namuu. 32 Hääwí imû' i'gedi hedá nat'oe i'gedá ihée'o', hewānbo wēn hâyúhaydida' t'owa háa natú'nin ōnséegi'o'. 33 Hewānbo to'wēn ivi hí' dāyséegi'odi handidi dāykeeyo' dívíwhâyunde'in Yôesi Tádá ta'ge ihée'o'in. 34 Yôesi Tádávi ay isandi-á Yôesi Tádávi hí' ihée'o', gá Yôesi Tádádá khāagipí i Yä'dāa'i P'owēqahā ho óemāgidān. 35 Yôesi Tádá ivi ay iséegidí t'ähkí tsonkhuu óemāgi hääwí t'ähkí i'gedi nat-sonyēenídí. 36 To'wēn t'ähkí Yôesi Tádávi ayví'piye' dívíwhâyunde'in wówátsi nahāndepi'in dāymāa, hewānbo to'wēn ivi ay ōnt'óyandepi'indá ná'in wówátsi wíðāymá've-ípi, indá Yôesi Tádádí hānhay wānbo t'ähkí ovâyutuchānu'bé-í."

4

Jesus-ádi wí Samaria-wi kwee-ádi dānhée'an

1-3 In Pharisees dínhanginpóe shánki báyéki t'owa Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in, hedá John i p'ó'p'oekandivi shánki Jesus-di ovâyp'ó'p'oe'o'. (Hewānbo Jesus-ví khäge'nindida' t'owa ovâyp'ó'p'oe'o', ida yoe.) Hedi ná'i hääwí i'gedi in Pharisees dit'oe'in Jesus ūnhanginpóe ihaydi, i-ádi ivi khäge'nindádi Judea nangedi dipee hedi oe Galilee nangepiye' dimää. 4 Galilee-piye' namān dihaydi oe Samaria nange i'gedi ūnpuhpo'. 5-6 Taage púnú' naná' dihaydi wí Samaria-wi búu'ú'ay Sychar gin dāytú'o' iwe napówá. Sychar-á kayi' wínanáhpí wí nava iwedí hān'oebo Jacob-di ivi ay Joseph óemāgi'i'. Ee dāyp'owēhahónde' iwe Jacob ishää'i naná, hedi Jesus kayi' wāhäädi na'äädiho nakaykhanmuudi ee hānge isóge ikaykhanwówá'ámídi.

7 Wí Samaria-wi kwee ip'owēhahónídí napówá, hedi Jesus-di óetu'an, "Wí p'oe dímää donsuwā-ídi." 8 Jesus-ví khäge'nin i búu'ú'aypiye' ho dikoegi'kunmää, hediho i-á wí'bo na'ān. 9 Hudíyo-ádi Samaria-índádi wídíwíwóndepi, hediho i kweedi óetu'an, "U-á Hudíyo unmuu, hedi naa-á Samaria-wi-á omuu. Hedi háadan ʉdi díp'oesuwāgi'da'māa?" 10 Jesus-di óetu'an, "Wí'úhanginnáhpí hääwí Yôesi Tádá napāyi'in, hedá wá' to'wí naa i wíp'oeda'māa'i' omuu'in wí'úhanginnáhpí. Úhanginnāndáho ʉdá naa díp'oesuwādaa'ámíwān, hedi naadá p'oe nawówátsipāyi'i wímāāniwān." 11 I kweedi óetu'an, "Mā'māā, hääwí

wänbo wíñamáapí p'owhakhongí'in, hedi nāwe dāyp'owhahónde' iwá nawä'an. Hedi hāndidan nā'i p'oe nawówátsipäyí'i nāawhahóní? ¹² Na'inbí hehāāwi thehtáy pahpāa Jacob-di nāā dāyp'owhahónde' iwe nā'in dīnyoe'an. I-ādí iví e'nūndádí hedá iví hāāpan hāāwēndádí i p'oe nāwedí dāywahógí'i dāysuwānde'. Ti un'ānde' ū-á Jacob-ví shánkí hay'i unmuu'in gáhān?" ¹³ Jesus-di óetu'an, "To'wēn t'āhkí nāwedí dāyp'oesuwānde'in wíyá dip'oesá'aapúwí, ¹⁴ hewänbo nā'i p'oe naadi t'owa dovāymā'i-á dāysuwādá, há'to wíyá dip'oesá'aapúwí. I p'oe naadi dovāymā'i-á wí p'ohpee inbí pí'ná waagibá napúwí, hedi iwediho in wówátsi nahāndepí'in dāykéyí." ¹⁵ I kweedi óetu'an, "Mā'māā, nā'i p'oe j'gedí bihí'māā'i dímāā, wíyá wí'op'oesá'aapúwípídí, hedānho ihaydā' nāwe wí'op'ohkhonnā'be-ípídí."

¹⁶ Jesus-di óetu'an, "Ya' ópūn, uví sedó mánkéyí hedá nāāpiye' nāmá'í." "Wídīnsennānpí" gin i kweedi óetu'an. ¹⁷ Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi untú wí'úsennānpí'in. ¹⁸ P'ānān khóhtsāā'i unmuu, hedi nā'i sen nāā unthaa'i-ādí uví sedó ta'gendi wí'ūmuupí."

¹⁹ I kweedi óetu'an, "Mā'māā, nāā naa dīnkeeyan wí Yōesi Tádáví tukhe'bi' unmuu'in. ²⁰ Na'in Samaria-in t'owa gimuu'inbí páadé ká'āā'indi Yōesi Tádá nā'i p'in kw'áye óe'a'ginmā', hewänbo un Hudíyo-á ítū' oe Jerusalem búu'ú iwebo t'owa dínkhāy'ā' Yōesi Tádá óe'a'ginmāān'i'in." ²¹ Jesus-di i kwee óetu'an, "Biwhāyú-í nā'in: Owáy wí thaa naná' diwe t'owadi Yōesi Tádá óe'a'ginmāān'i nā'i p'in diwedā'ba yoe háa oe Jerusalem diwedā'ba yoe. ²² Un Samaria-in ta'gendi wí'ūnhanginnāhpí to'wí bín'a'ginmā'in, hewänbo nā'in Hudíyo-á gínhanginnā to'wí āy'a'ginmā'in, gá Yōesi Tádádí nā'in Hudíyo dide'mandān hediho i to'wí t'owa ovāy'aywonkhāymāā'i-á Hudíyo-ān namuu. ²³ Hedi nāā iwedi páadépiye' in to'wēn Yōesi Tádá dāy'a'ginmā'indi ta'gendá hedá pín ta'gehaydá óe'a'ginpākhāymāā. Kí'min t'owa-áho i Tádá nada' óe'a'ginmāān'i'in. ²⁴ Yōesi Tádá-á p'owāhāāda' namuu, hedi in óe'a'ginmā'in dínkhāy'ā' ta'gendá hedá pín ta'gehaydá óe'a'ginmāān'i'in."

²⁵ I kweedi óetu'an, "Naa dīnhanginnā i to'wí Yōesi Tádádí óesogekhāymāā'i' t'owa ovāy'aywoenídí na'ā', Christ gin óetu'o'í'. Napówá ihaydi hāāwí t'āhkí dīnthaykankhāymāā na'in." ²⁶ Jesus-di óetu'an, "Naadi wíhí'māā'i-ān i omuu."

²⁷ Ihaydibá Jesus-ví khāge'nin diwáypówá, hedi hānho ovāyhāā'an wí kwee-ādí ihí'māādí, hewänbo to'wídí wānbo i kwee wí'óetsikáyinpi, "Hāā-an unda'?" hedi Jesus wānbo wá' wí'óetsikáyinpi, "Hāādan i kwee-ādí bihí'māā'?"

²⁸⁻²⁹ Ihaydiho' i kwee iví p'onbay iwe iyoe'andi i búu'ú'aypiye' namāā, hedi in t'owa ovāytū'an, "Bíkā've bīnmúnídí wí sen t'āhkí háa naa dáy'annin dítū'andi'. Tigúbá i-á i to'wí namuu Yōesi Tádádí óesogekhāymāā'i' t'owa ovāy'aywoenídí." ³⁰ Hediho' in t'owa i búu'ú'ay iwedi dipeedi iwáy Jesus nayi' iwepiye' dímāā.

³¹ Wa'di in t'owa búu'údí di'ādibá Jesus-ví khāge'nindi óetumāā, "Háhikandi', shánkí yānbēdi nāābo bihúuyamí." ³² Idi ovāytū'an, "Naa piháawi koegí' dómāā, un j'gedí wí'ūnhanginnāhpí." ³³ Iví khāge'nin wí'ná táye dívítsika'māā, "Ti wí to'wídí ōnkoegi'kán, gáhān?" ³⁴ Jesus-di ovāytū'an, "Háa i to'wí naa dísandi' nada' waagibo naa dáy'o', hedi in

t'ôe idi naa dikanyônnin dóbowakhâymáa. Nă'i hăăwí dó'o'í' naví koegí' waagi' bá dînmuu.

35-36 Kin t'owa ditû'pí'an: Dăyko'yiko' iwedi dăyhăăwíwé'ge'o pu'wahay yôenu p'ôe naná. Hewănbo naadi wăytumáa, híwó'gí binmú'dí in t'owa hăă nava i'ge di'ă'in. Hă'in t'owa-á dikhăymuu ovâywé'ge'amídí hăăwí napaa'í waagibá, hedi undá hăăwí wé'gekannin waagi'inbá-á ímuudi hă'in t'owa-á binwé'ge'amí Yôesi Tădăví'piye' bînhûuwidí. Hedi kin úvî'an dihaydá Yôesi Tădăví wovâywá'ăa-í, hedi in t'owa-á in wówátsi nahándépí'in dăykéyí. Wăy-á wëndá ho Yôesi Tădăví hí' ovâykoe inbí pî'nă khó'yé, wí to'wí iko'yiko' waagibá, hedi in wé'ge'indádí undádí úvîhíchannamí hă'in t'owa bînwé'ge'an dihaydi. 37 T'owa ditû'pí'an: Wí to'wí iko', wíyá to'wí-á ihăăwé'ge'o'. Hedi hăa ditû' waa năa ta'gendi napúwí. 38 Wăy úvít'ôe'anpí'yepiye' naadi wăysangít'ôe in t'owa Yôesi Tădăgí' bînwé'ge'amídí. Unbí páadébo wăy-á to'wên dívít'ôe'an, hedi in t'ôe díví'annin namuudi undáho in t'owa bînwé'gekhăymáa."

39 Oe Sychar búu'ú báyékí t'owa Jesus-ví'piye' ho dívíwhăyú gá i kweedi ovăytú'andân, "Jesus-di hăa dăy'annin t'ăhki naa dítú'an." 40 Hediho nă'in t'owa Jesus-ví'we dipówá ihaydi óedaa'an indádí nachă'nídí, hediho wíye thaa iwe iwóyí'.

41 Tí'úugédí wăy-á shánkí báyékí t'owa iwe'in Jesus-ví hí' dit'oeđi iví'piye' dívíwhăyú, 42 hedi nă'in t'owađi i kwee óetú'an, "Năbáha' iví'piye' na'in ívîwhăyú, hewănbo u untúđíđá' bá yoe, na'in wí'bo iví hí' git'oe, hedá gínhanginná ta'gendi nă'i-ân t'ăhki t'owagí' i aywondi namuu'in."

Jesus-di wí sen hay'iví e'nú ônhėkhăa'an

43 In wíye thaa daphade ihaydi Jesus iwáygedí iyăa'odi oe Galilee nangepiye' namăa. 44 I-á wí'bo ho natú, "Wí Yôesi Tădăví tukí'we dipówá ihaydi óedaa'anhe'bi' iví nangebo wídăy'a'ginpí," 45 hewănbo oe Galilee nange Jesus napówá ihaydi in Galilee-windi óeséegikê', gá oe Jerusalem dínshánkí'díná' dihaydi in wá' iwebá diyidân, hedi t'ăhki i'andi' óemû'.

46 Ee Galilee nange iwebá, i búu'ú'ay Cana gin dăytú'o iwepiye' Jesus nawăymăa. Iwănkun naná hăndídí p'oeđi ho iméenapaa. Ee Cana wí sen hay'i nayí', hedi iví e'nú oe Capernaum búu'ú'ay iwe ûnhayk'ôe. 47 Nă'i sendá ûnhanginpóe Jesus oe Judea nangedi na'ăđđi Galilee nange napówá'in, hediho Jesus na'ân diwepiye' namăadi óetsikáyin, "Ti naví'piye' unmú-í naví ay dînhėkhăamăănídí? I-á chuwa k'áygé nak'ôe." 48 Jesus-di óetú'an, "Un t'owa t'ămăgí' pínán t'ôe bînmúndepídá há'to naví'piye' úvîwhăyú-í." 49 I sendi Jesus óetú'an, "Na'inbí Sedó, naa-ăđí ókă've naví ay hėkhăa dînmăănídí wídînchúu-ípídí." 50 Jesus-di óetú'an, "Uvî'piye' ópûn, uví ay úwówaho?" I sen hăa Jesus-di óetú'an waa iwăyú, hediho' iwedi namăa. 51 Wa'di namăn dihayđibo' iví t'ôe'indi óeyaydi óetú'an iví ay ûnwówa'in. 52 Idi ovăytsikáyin, "Hăyú ihayđan naná ûnhėkhăapóe ihaydi?" Óetú'an, "Tsă'di thé'êđi wí' iwe i tsăwăp'íde ûnhán." 53 I tădá ûn'ănpówá wí' ihayđibá naná'nin Jesus-di óetú'an dihaydi, "Uví ay úwówa," hediho i-ăđí iví k'aygi'indádí Jesus-ví'piye' dívíwhăyú.

54 Jesus Judea-di namăadi oe Galilee wa' nayí' ihaydi, nă'inho in wáygingí'in pínán ovăykeeyannin namuu.

5

Jesus-di wí sen i p'obú'ay iwe óehhkháamägi

¹ Wíyá häädi naná' diwe in Hudíyo dínshánkí'diná, hedi Jesus oe Jerusalem-piye' nawáymää. ² Oe Jerusalem wí p'obú'ay nak'óe, i-á Hebrew tuudi "Bethesda" gin dáytu'o'. P'o kíngé p'áanú pohtáa'ây nawhaadikw'ó, hedi iwe nú' wên phódi nachá i búu'ú'in tehpaawe, "K'úwági'in Phódi" gin dáytu'o'. ³⁻⁵ Nǎ'i pohtáa phoe'o eeye báyéki t'owa dihaywahaakw'ó. Wáy wên ditsi't'aamuu, wáy wëndá pówhá'nin dimuu, hedá wáy-á wídín'a'yákankoeḍipí. Iwe wí sen pow-intǎ'di khâave paayo nahay'i' nak'óe. ⁶ Jesus-di nǎ'i sen iwe nak'óedí óemû', hedi ûnhanginná báyéki paayo nahay'in, hediho' óetsikáyin, "Ti úhehkháapúwi'in unda'?" ⁷ I nahay'idi Jesus óetu'an, "Mǎ'mää, naa to'wí wǎnbo wídín'ánpí díp'osóge-ídi nap'o'a'yäpo' ihaydi. Wa'di ots'únídi dásó'dinde' ihaydibo', wíyá to'wí-á navi páadébo-á nats'úyá'." ⁸ Jesus-di óetu'an, "Ówínú, uvi whohpa'ay mánke'di óyíyé." ⁹ Wesebo i sen nawówadi iwínú, hedi ivi whohpa'ay ikê'di natsiyedee.

I thaa nǎ'in napóe ihaydi Hudíyovi kaykhanwówá thaa-á naná. ¹⁰ In p'ó'dédi'in Hudíyodi i sen óetu'an, "Nǎa thaa kaykhanwówá thaa naná. Nakhâak'óe uvi whohpa'ay wóégé unyêenídi." ¹¹ Idi ovâytu'an, "I sen dínhehkháa'andidân ditu'an, 'Uvi whohpa'ay mánke'di óyíyé.'" ¹²⁻¹³ Indi óetsikáyin, "To-an i sen namuu ha'wâa wóetu'andi'?" Hewǎnbo i sen nawówa'i' wí'ûnhanginnáhpí to'wí namuu'in, gá báyéki t'owa iwe diyidân, hedi Jesus-á óemû'pídibo iwedi iyâa'an.

¹⁴ Hây napóe ihaydi Jesus-di i sen i méesate hay'i iwe óeyay, hedi óetu'an, "Ót'óyan, úhehkháapóe, hediho nǎa-á wíyá wívit'aywó'nâamípi, hääwí shánkí p'ándíkí' wí'úpúwípídi." ¹⁵ I sen iwáygedí namäädi in Hudíyovi p'ó'dédi'in ovâytu'an Jesus-dânho hehkháa óemägi'in.

¹⁶ Hediho nǎ'indi Jesus óeyanákímáa, gá kí'bi hääwí ikanhondân kaykhanwówá thaa eeye wǎnbo'. ¹⁷ Jesus-di ovâytu'an, "Navi Tádá häädi wǎnbo t'ǎhki it'óemáa, hedi naa-á hanbá, hedânho nǎ'i hääwí dókanhon." ¹⁸ Nǎ'in natú ihaydi in Hudíyovi p'ó'dédi'in shánkí wǎnbo dida' óedahéyi'in, i kaykhanwówá thaa i'a'ginhánúndedida'ba yoe, hewǎnbo wá' natúḍân Yôesi Tádá-á ivi tádá ûnmuu, hedi kindidiho' hääwí i-ádi Yôesi Tádá-ádi handá' damuu waagibá i'o'.

Yôesi Tádádi Jesus tsonkhuu óemägi

¹⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Háa i Tádá i'o'in naa dómúnde', hedi inbá naa dáy'o'. Naa i ay omuu'i wídínkoedipí hääwí wí'bo dáy'amídi. Hääwí i Tádá i'o'i naa hanbá dáy'o'. ²⁰ I Tádádi naa díseegi, hediho hääwí t'ǎhki i'o'i dínkeeyo', hedi idá hääwí shánkí he'endi-á dó'amí'i'in naa dínkeekankhâyáa, hedânho un wovâyháa'amídi. ²¹ I Tádádi t'owa dichuu'in ovâywáywówápa', hedi handidibá naa i ay omuu'idi in to'wên naa oda'in wówátsi dovâyääni. ²²⁻²³ I Tádá wǎnbo wínatúnípi t'owavi'gedi háa híwó' háa híwó'pí dívi'annin. Idi naa i ay omuu'i dínk'ú' han dó'amídi, hedânho t'ǎhki t'owadi naa dí'a'geenídi, i Tádá óe'a'gin waabá. To'wëndi naa i ay omuu'i' wídi'a'ginpídi i Tádá naa dísandí' wǎnbo-á wídây'a'ginpi.

²⁴ "Ta'gendi wáytumáa, to'wên navi hí' dînt'óyandedi hedá i naa dísandívi'piye' díviwhâyundeda' wówátsi nahándepl'in dáyáa, hedi wí'ovâyutuchánú-ípi. Chu'in waagi'inbá nǎa wídímuupí, gá wówátsi

dâykê'dân. ²⁵ Ta'gendi wâyṭumáa, nää iwedí páadépiye' in chu'in waagi'inbá dimuu'in naví ṭuṭ dit'óe-í, naa Yôesi Tádávi ay omuu'i', hedi in dívít'óyande'indá wówátsi dáykéyí. ²⁶ I Tádá in wówátsi napâyí', hedi handidibá naa i ay omuu'i' dink'ú' t'owa dovâywówátsimãänidí. ²⁷ Hedá idá naa dink'ú' t'owa dovâykeekw'óenidí háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, gá naa wá' t'owabá opóedân. ²⁸ Ná'in naví hí' wâyṭumáa'indi wíwovâyháa'amípí. Owáy wí thaa naná' diwe in penípho eeye dikw'ó'nin naví ṭuṭ dit'óe-í, ²⁹ hedi ee dikhä'kw'ó' deeyedi dipeegít'óe. In to'wên híwó' dívít'siye'annin chuwa iwedí ovâypiyegít'óe wówátsi dáykéyídí, hedi in to'wên yä'dâapí dívít'siye'annindá chuwa iwedí wá' ovâypiyekhâymaa inbí tuchänu dáykéyídí.

³⁰ "Naa wí'bo háabo wídínkoedipí dáy'amídí, hewänbo naa t'owaví'gedí otú' háawin dimuu'in Yôesi Tádádí dítu'an waabá, hedânho háa otú' waa inbí'gedí ta'gen namuu, gá dáy'odân háa i Tádá naa dísandi' nada' waagi, háa naa owänpida' waaga yoe."

Hádídan gínhanginná to'wí Jesus namuu'in?

³¹ "Naa wí'bo naví'gedí dáyhí'máadí ma'dân un ítúní naví hí' ta'gen wídínmuupí'in. ³² Hewänbo wíyá to'wí naví'gedí ihée'o'i nayí', hedi naa dínhanginná háa naví'gedí ihée'o'in ta'gen namuu'in. ³³ Undá John i p'ó'p'oekandiví'piye' t'owa bînsan óhéé'amídí, hedi i-á in ta'gen naví'gedí natú. ³⁴ Háa t'owa naví'gedí dítú' waa naa-á wídintáypí, hewänbo John-bí hí' í'gedí wâyṭumáa hedânho háa natú'in úvíwhâyú-ídí hedá wovây'aywoenidí. ³⁵ John-dá wên phakó nakomuudi nakohkeepâyí'in waagibá namú'de, hedi wí háy tãhkí ho iví kohthaydi wovâyhíhchannan. ³⁶ Hewänbo wí hääwí shánkí hay'i namuu John-bí hí'víwedí, hedi ná'i hääwídá wovâykeeyo' to'wí omuu'in. Kinnân namuu: Háa i Tádádí díyôn waa dáykanhon, hedi ná'i hääwí dáykanhondi' bînmú'di wovâykeeyo' i Tádádí naa dísannin. ³⁷ Hedá i Tádá dísandi' wá' naví'gedí ihée'an. Hewänbo undá hânhay wänbo iví ṭuṭ wí'ít'oepí, hedi háawi i namuu'in wíwînmú'pí, ³⁸ hedi iví hí' unbí pí'ná khó'yé wíwînmáapí, gá naví'piye' wí'úvíwhâyundepídan, tobá idí dísan wänbo'. ³⁹ Yôesi Tádávi ṭa'nin áyîngidí bîntu'u'o', gá í'ándedân iwe únhanginpúwí'in hádídí wówátsi nahánde'pí'in bînkéyí'in, hedi ná'in ṭa'nin diwebá naví'gedí natú'. ⁴⁰ Hewänbo naví'piyá wí'íkä'äädá'pí ná'in wówátsi bînkéyídí.

⁴¹ "T'owa naví'gedí híwó' dívíhée'amí'in naa wó'wänpit'oeda'pí. ⁴² Háawin un ímuu'in naa dínhanginná. Unbí pí'ná khó'yé Yôesi Tádá wíwînséegípí. ⁴³ Naví Tádádí dísandibo o'ää hedi undi wídíséegíké'pí. Hewänbo wíyá to'wí wí'bo nawänpi'äädá, i-á ma' bînséegíkéyí. ⁴⁴ Háa i wí'da' Yôesi na'ändi' unbí'gedí natú'nin áyîngi wíwovâyãmähpi, háa híwó'gí natú' háa yoe, hewänbo in t'owa híwó' unbí'gedí dívíhée'odá inbí ṭuṭ híhchandi bînhónde'. Hedânho wí'únkoedipí naví'piye' úvíwhâyú-ídí. ⁴⁵ Hewänbo wí'í'äänipí naadân unbí t'aywó'di í'gedí i Tádá dót'ehpidekhâymaa'in. Í'ánde' ná'i hí' Moses ita'nandidi wovây'aywonkhâymaa'in, hewänbo iví hí'dibá unbí t'aywó'di únkeepúwí, hediho idân wovây't'ehpidekhâymaa. ⁴⁶ Moses naví'gedí ita'nan, hediho iví hí' ta'gendi bînwhâyúdáho naví'piye' wá' úvíwhâyú-iwän. ⁴⁷ Hewänbo háa ita'nannin wíwînwhâyundepí, hedânho hádídan naví hí' dínwhâyú-i'?" kin Jesus-di ovâytu'an.

6

Jesus-di in p'áanú maapaasôn senä'dá in wé'ge'in t'owa-á ovâyhúuyôn

¹ Wíyá hãädi Jesus oe Galilee p'oekwí' p'änäpiye' namää. (Nã'i p'oekwíndá Tiberias wá' gin dâytü'o'.) ² Báyéki t'owadi ivi pínán ovâykeeyandi in dihay'in ovâyhehkháamädi dâymû'di óeyuuhon. ³⁻⁴ In Hudíyoví shánkí'di Passover gin dâytü'o'i púnú' naná. Jesus-á ivi khäge'nindádi oe p'in kw'áyepeye' dipee hedi iwe dívíkw'ódi. ⁵ Jesus ibéedi báyéki t'owa ivi'piye' di'ädi ovâymû', hediho Philip óetsikáyin, "Wãhãä-an ihay koegi' áykumá-i t'ähki ná'in t'owa dâyk'óe-igí'?" ⁶ Jesus-á wí'bo ûnhanginná háa ikhâymáa'in, hewänbo ná'in Philip óetsikáyin óetayi'núdi hânangúbá natúní'in. ⁷ Philip-di óetu'an, "Wáygin tãgintã (200) thaa t'ôe díví'andi wá'ãa ihay wa' wínapedé-ípidí, tobá t'ähkídiibo hí'índã diyãmu wänbo'."

⁸⁻⁹ Wíyá khäge'di' Andrew gin nakháwã'i', i-á Simon Peter-ví tí'ûu ûnmuu'ídi Jesus óetu'an, "Nãwe wí enúkáy nayi', i-á p'áanú táhtã phó'i pává'ây hedá wíye paa-á imáa, hewänbo hã'i-á ihay wínapedé-ípidí." ¹⁰ Iwáyge báyéki natáasaa, hediho Jesus ivi khäge'nin itu'an in t'owa nangebo' ovâykwoyóeni, hedi han díví'an. In senä'dã'dibo p'áanú maapaasôn (5,000) ihay diyi'. ¹¹ Jesus i pává ihógidi Yôesi Tádã óékú'daa'an, hedi ivi khäge'nin ovây'andi ovâytu'an in t'owa iwáyge dikw'ó'nin wí'ínbo' ovâymãänídi, hedi hanbá in paa-á ovâymägi. Hãyü in t'owa dida' ihay dâyk'oe, ¹² hedi dívíshu'an dihaydi Jesus ivi khäge'nin itu'an, "Binwé'ge'an hã'i dínphade'i', hedânho hãäwí wänbo wínapedé-ípidí." ¹³ Hediho t'ähki dâywé'ge'an dihaydi, tã'di wíye t'ún dâyp'íde i naphade'i pává iwedí, in t'owa i p'áanú pává'ây dâyk'oe ihaydi.

¹⁴ In t'owa ná'in pínán ovâykeeyannin dâymû'di ditü, "Ta'gendi ná'i-ân i Yôesi Tádãví tukhe'bi' namuu, ivi'gedi nata'muu náã oepáa k'aydiapiye' na'ã?" ¹⁵ Jesus ûnhanginná dida' óekaygikhâymáa'in inbí tsondi hay'i' óesóge-ídi, hediho' iwáygedí wíyá oe p'in kw'áyepeye' bá wí'bo namää.

Jesus p'oe kw'áayé nayi'

¹⁶ Kindi napuwamän dihaydi Jesus-ví khäge'nin oe p'oekwíngépiye' diwhá. ¹⁷ Wí kophênbay iwe dívítógi, p'oekwí' p'änäpiye' oe Capernaum-piye' diwáymu-ídi. Wa' dimän dihaydibo' nakhuupóe, hedi Jesus inbí'we wa'di wínapówápí. ¹⁸ Ihaydi kaygi iwãa'an hedi hânho nap'oet'úkhúpóe. ¹⁹ I kophênbay i dâ'y'osande'i phédí dâysayde', hedi ma'di poeye háa yôenu míya dimää ihaydi Jesus p'oe kw'áayé nayidi i kophênbay tso'wapiye' na'ädi óemû', hedi dikhuwôeda'póe. ²⁰ Hebo idã ovâytu'an, "Naa Jesus-ân omuu, wí'íkhuwôeda'ípi." ²¹ Hediho híhchandi kophênbay iwe óetógi, hedi p'o kí'ge dimänninnäpiye' wesebo dipówá.

In t'owadi Jesus óetu'wãmáa

²² In báyéki t'owa wa'di oe p'o' p'änäbo diyi'indi Jesus-ví khäge'nin ho ovâymû' i kophênbay iwe wí'bo dívítógi iwedí dimú-ídi, hediho dínhanginná Jesus indádi wínamäápí'in. Wí'dã' wí kophênbay iwe na'ánwän, hediho di'ân Jesus-á wa'di iwebo na'ánnin. ²³ Wíyá tháwändá wáy-á kophênbay hí'ínnin oe Tiberias búu'údi di'ãä, hedi iwáy Jesus i pávãgi' ikú'daamãgidi in t'owa dâyk'oe iwe tso'wa diwhi'kw'ó. ²⁴ Hedi Jesus-á ivi khäge'nindá iwe wídiyipi'in in t'owa dâymû' ihaydi, in

kophênbay eeye dívítógikídí oe Capernaum búu'ú'aypiye' dimää óenuwã-ídi.

Jesus natú i-á i pává nawówátsipäyí'i namuu'in

²⁵ In t'owadi Jesus oe p'ó' p'änä óeshaadi óetsikáyin, "Háhkandi', háädan unpówá náwe?" ²⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytumáa, i pinnán naadi wâykeeyandibo nakeepo' naa Yôesi Tádáví'wedi o'ää'in, hewänbo há'i bînmû'di naa ví khäge'nindá iwe wídiyiwidítuwämäapí, i pává bînk'oeđi íshuhpóedíbo dítuwämäa. ²⁷ I koegi' wówátsi nahándepe'i in napäyí'piye' úvíkhää-í, i koegi' nahá'dânpo'ipiyeda'ba yoe. Naa t'ähki t'owagi' o'aypuýä'idi kî'bi koegi' wâymääní, gá Yôesi Tádádí kee'eedi dînk'û'dân kin dáy'amídí" kin ovâytu'an. ²⁸ Hedího óetsikáyin, "Hännan íví'amí Yôesi Tádá áyhíhchanmäänídí?" ²⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Gá kinnân: Naa i Yôesi Tádádí dísandiví'piye' úvíwhäyú-í. Ná'innân Yôesi Tádá nada' úví'amí'in." ³⁰ Indi óetsikáyin, "Háawin pinnánnan uđi dínkeeyamí hedânho wînwhäyú-ídi? Hännan bikhâymaa? ³¹ Na'inbí hehääwin thehtáy pahpá'in gínmuu'in owáy ahkónu iwéngé diyí' ihaydi ná'i koegi' manna gin dáytu'o'í dáyk'oe. Yôesi Tádáví tã'nin diwe kinnân natã'muu:

Pává makówádí ovâymägi dáyk'óe-ídi.

³² Ti háäwí ihaybá úkoedí?" Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytumáa, Moses-á há'i pává wí'imägiپی, naví Tádá-ân imägi. Hedí há'i pává-á kodí'di makówáwi pává wínamuupí, hewänbo nää-á naví Tádádá ta'gendi makówáwi pává wovâyma'. ³³ Hedí ná'i pává Yôesi Tádá napäyí'i-á makówádí na'ää'i namuu, hedí t'ähki t'owa wówátsi ovâyma'."

³⁴ Indi óetu'an, "Na'inbí Sedó, háädi wänbo t'ähki kî'bi pává dímã've-í." ³⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Naa-ân pává waagi'ba omuu, t'owa wówátsi napäyí'i'. To'wí naví'piye' na'ää'i-á há'to naháhsení, hedí to'wí naví'piye' iwähäyú'i-á há'to nap'oesá'aapúwí.

³⁶ "Hewänbo ho wâytu'an waa, tobáháa dímû' wänbo', naa wíđínwhäyundepí. ³⁷ To'wên naví Tádádí naa dímã'in naví'piye' di'ää-í, hedí to'wí wänbo naví'piye' na'ää'i-á naadi há'to dóyoegi'amí. ³⁸ Naa oe makówádí owhá dáy'amídí háa idi dísandi' nada' waagi, háa naa oda' waagá yoe. ³⁹ I dísandi' nada' in t'owa naa dímägi'in naadi dovây'áyîngi'amí'in hedânho wí' wänbo in diwedi wínapedée-ípi, hewänbo i t'ä'gi thaa naná' dihaydi naadi in t'ähki wíyá dovâywáywówápaa-í. ⁴⁰ Kinho naví Tádá nada' dáy'amí'in, gá nada'dân t'ähki in dínhanginná'nin naa íví ay omuu'in, hedá naví'piye' dívíwhäyunde'in wówátsi nahándepe'i in dáyma've-í'in. Hedí i t'ä'gi thaa naná' dihaydi naadá wíyá dovâywáywówápaa-í" kin Jesus-di ovâytu'an.

⁴¹ In Hudíyoví p'ó'dedí'in íví'gedi dívít'ayhi'máa, gá natúđân, "Naa-á i pává makówádí owhá'di-ân omuu." ⁴² Kinnân dítú': "Ná'i-á Jesus namuu, i-á Joseph-ví ay namuupí'an. Iví tádá-á íví yíyá-á áytaa. Hedí háadan nää-á natú' makówádí nawhân gin?" ⁴³ Jesus-di ovâytu'an, "Ha'wäagi wí'úvit'ayhi'má've-ípi. ⁴⁴ To'wí wänbo wí'ûnkoedípi naví'piye' na'ää-ídi, naví Tádá i dísandídi naví'piye' óemaadida'mânho'. Hedí in naví'piye' di'ää'indá dovâywáywówápaa-í i t'ä'gi thaa naná' dihaydi. ⁴⁵ Wí Yôesi Tádáví tukhe'bi' hân'oe kinnân itã'nan:

Yôesi Tádádân t'ähki t'owa ovâyhá'amí.

Hediho nää to'wên navi Táda ônt'óyannindi ivi'wedi diháhpoe'in navi'piye' di'ää-í. ⁴⁶ Naa wó'tú'pí to'wídi i Táda óemû'in. Naadida'mân Yóesi Táda dómû', gá ee na'ân diwedi o'äädân.

⁴⁷ "Ta'gendi wâyumáa, to'wí wânbo navi'piye' iwhâyunde'i wówátsi nahánde'pí in imáa. ⁴⁸ Naa pává in t'owa nawówátsipäyí' waagi'ba omuu. ⁴⁹ Tobá unbí hehääwin thehtáy pahpá'in oe ahkónu wéngé diyi' ihaydi i koegi' manna kin dâytu'o'ídi ovâykhóekhúumägi wânbo', tí'úugedí dit'ahán. ⁵⁰ Hewânbo nää naadá pává makówádí nawhân ni'gedi wâyumáa, hedi wí to'wí ná'ídi óekhóekhúumägi'i há'to naháaní. ⁵¹ Naa-ân i pává makówádí na'äädi wówátsi napäyí' waagi'ba omuu. To'wên ná'i pávadí ovâykhóekhúumägi'in hânhay wânbo t'ähki dâywówátsimá've-í. Ná'i pává navi túu'ú dînmuu t'ähki t'owa dovâypägit'oe'i dâywówátsikéyídi" kin Jesus-di ovâytu'an.

⁵² Ihaydiho in Hudíyoví p'ó'dédí'in dívítuhkannan. Wáy wên ditsikapoe, "Hândidan ná'i sendi ivi'úu'ú dipägit'oe díkhóekhúumäänídi?" ⁵³ Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâyumáa, naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'ivi túu ûnp'oedi wíwovâykhóekhúumägipídáho', wówátsi wânbo wíwínmáapí. ⁵⁴ To'wên t'ähki navi túu ûnp'oedi ovâykhóekhúumägi'indá wówátsi nahánde'pí in dâymáa, hedá naadá i t'ä'gi thaa naná' dihaydi dovâywaywówápaa-í. ⁵⁵ Navi túu'ú ta'gendi koegi' waagi'ba namuu, hedá navi ûnp'oe-á ta'gendi suwägi' waagi'ba-á. ⁵⁶ To'wí navi túu ûnp'oedi óekhóekhúumägi'i-á naa-ádi namuu hedá naa-á i-ádi. ⁵⁷ Navi Tádadí naa dísandí-á i häädi wânbo t'ähki nawówáyí'i namuu, hedi i-á nawówáyídi naa-á owówáyí'. Hândidíba to'wí naadi dókhóekhúumägi'i navi'wedi íwówátsikéyí. ⁵⁸ Hediho naa-ân i pává makówádí na'ää'i' omuu, i pává unbí hehääwin thehtáy pahpá'in dâyk'oe'i' waagi'ba wí'omuupí. Hâ'i pává dâyk'oe wânbo tí'úugedí dit'ahán. Hewânbo to'wên i pává naa omuu'i' dâyk'oe'indá hânhay wânbo t'ähki dâywówátsimá've-í."

⁵⁹ Jesus ná'in natú oe Capernaum búu'ú'ay, i Hudíyoví méesate'ay iwe in t'owa ovâyhá'o' ihaydi.

Wáy wên t'owadi Jesus óeyoe'an

⁶⁰ Báyéki i-ádi dimä'nin dit'oedi ditú, "Ná'i hí'-á nakâymmu áyhónídi. To-an iséegi'amí?" ⁶¹ Hewânbo to'wídi wânbo óetu'anpídi Jesus ûnhanginná ná'i ovâytu'an ni'gedi dívít'ayhi'máa'in, hediho' ovâytsikáyin, "Tí ná'i naadi wâytu'andi' wíwovâyhi'anpídi naa-ádi wíyá wí'ípunda'pí? ⁶² Hân í'âaní undi naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i dímú'di kw'áepiye owáypeedi páadé o'ân diwepiye'ba? ⁶³ I Yä'däa'i P'oweahhâ nawówátsipäyí', t'owa-á wí'bo wídinkoedipí. I hí' naadi wâyumáa'i' i Yä'däa'i P'oweahhâwí'wedi na'ä' hedi ná'i hí'-áho nawówátsipäyí'. ⁶⁴ Hewânbo wáy wên un wí'úwíwhâyundepí." Jesus-di ha'wâa ovâytu'an gá páadédíbo ho ûnhanginnândân to'wên ivi'piye' wídíwíwhâyukhâymáapí'in dimuu'in, hedá ûnhanginnân wá' to'wídi óekuhpegít'oe'i namuu'in. ⁶⁵ Hedá wá' ovâytu'an, "Kindidânkun wâytu'an, to'wí wânbo navi'piye' wí'ünkä'ääkoedipí navi Tádadí óemägidida'mân."

⁶⁶ Iví hí' ûnmuudi báyéki in óeyuuhonnin i-ádi wíyá wídipunda'pí, hediho óeyoe'an. ⁶⁷ Hedi Jesus iví tã'di wíye khäge'nin itu'an, "Heyâa un, ti undi wá' díyoe'amí'in ída'?" ⁶⁸ Simon Peter-di óetu'an, "Na'ínbí Sedó, toví'piyanho gimú-i? Uđida'mân dítumáa hádídi ná'in wówátsi nahánde'pí in áykéyí'in. ⁶⁹ Na'in íwíwhâyumägiho hedá gínhanginnânhho

u i shánkí yä'dâa'i unmuu'in, i Yôesi Tádádí wóesandi'." 70 Jesus-di ovâytu'an, "Naadi wí'bo un tã'di wíye wáyde'manpí'an, hewänbo wí' unbí'wedi Penísendi waagi'ba namuu." 71 Simon Iscariot-ví ayví'gedi ihí'máa, i-á Judas gin nakháwã, hedi Penísendi waagi'ba namuu gin Jesus-di óetu'an gá tobá in tã'di wíye khäge'ninbí'wedi namuu wänbo Jesus óekuhpekhâymaadân.

7

Jesus-ádi iví tí'úuwindádi

1 Nã'i hääwí naphade ihaydi Jesus oe Galilee nange i'ge t'ähkí nayi'. Judea nangepiye' wínamääpí, in Hudíyoví p'ó'dédi'in hádídida'mân díttumáa hádídí óehéyí'in dáyttuwämäadi. 2 In Hudíyoví shánkí'di púnú' naná, dáy'óhkhute'ákw'óe'o'i shánkí'di gin dáyttu'o'. 3 Hediho Jesus-ví tí'úuwindi óetu'an, "Nãwedi ópün hedi oe Judea nangepiye' unmú-í, hedânho in t'owa uví'piye' dívíwhâyunde'in iwe diyí'indi i pínán t'óe bí'o'in wóemúnídí. 4 To'wí in t'owadi kee'eedi óetaa-í'in nada'di kaadibo háawên wí'í'opí. Hedânho kí'bi hääwí bikanhondi, úkhây'ã to'wên t'ähkíví páadépiye' bí'ãamí'in." 5 Ha'wãa óetu'an, gá tobá iví tí'úuwín dímuu wänbo' iví'piye' wídívíwhâyundepídân. 6 Jesus-di ovâytu'an, "Naagi' ihaydi wa' wídinnáhpí, hewänbo ungi'-á häädi wänbo t'ähkí híwó' dihaydi únná. 7 In t'owa Yôesi Tádá dáytaapí'in dímuu'in há'to wovây'táy-í, hewänbo naa-ân dí'tay, gá dovâyttumáadân inbí yä'dâapí tsiyekan ní'gedi. 8 Unnân wáy dínshánkí'diná' diwepiye' bípün. Naa-á wa'di wó'manpí híwó' dihaydi naagi' wínanáhpídí' kin ovâyttu'an. 9 Hediho' oe Galilee nange iwebo iwóyí'.

Jesus Jerusalem búu'úpiye' namää

10 Iví tí'úuwín oe dínshánkí'diná' diwepiye' dímaä ihaydi tí'úugédi i wá' namää, hewänbo kaadibo-ân namää, keedibo-á yoe. 11 In Hudíyoví p'ó'dédi'indi ee dínshánkí'diná' diwe óettuwämäa, hedi dívítsika'máa, "Wáyho i to'?" 12 In báyéki t'owa iwe diyí'in báyéki dívíkaahí'máa iví'gedi. Wên díttú, "Híwó'di sen namuu" gin. Wáy-á díttú, "Yoe, handá yoe. Idi báyéki t'owa in ta'gen namuu iwe di ovâyýaa'o'." 13 Hewänbo t'ähkí in t'owa in Hudíyoví p'ó'dédi'in dáykhuwóeda'máadi kaadibo iví'gedi dívíhí'máa.

14 I shánkí'di píngé haydi naphade ihaydi Jesus i méesate hay'i ee nats'ú hedi in t'owa ovâyhá'o'. 15 In Hudíyoví p'ó'dédi'in ovâyháa'andi díttú, "Hándidángú nã'i sen hânho ûnhanginná, to'wídí óehá'anpí wänbo'?" 16 Jesus-di ovâyttu'an, "Naví háhkan naví'inda' wídínmuupí, hewänbo i dísandiví'in wá' ûnmuu. 17 In to'wên háa Yôesi Tádá natú waa dikanda'indáho dínhanginpúwí naví háhkan ní'gedi, háa Yôesi Tádá natú waa dikanda'indáho dínhanginpúwí naví háhkan ní'gedi, háa Yôesi Tádáví'wedi dín'ää'in hediháa naví ánshaa i'gedibo dáypihí'máa'in. 18 In to'wên inbí ánshaa dínmuu'ida' dívíhée'o'indá dívípítegé-í'in dida'. Hewänbo to'wên i ovâyсандí kw'áye óetegé-í'in dida'indá in ta'gen dívíhée'o', hedá inbí pí'ná khó'yé-á hôeyó wänbo wídâymaapí. 19 Moses-di Yôesi Tádáví tsonttu wovâyttanpí'an, hewänbo wéná wí wänbo un iví tã'kan wíwín'a'gindopí. Háadan naa dihéyí'in ida'?" 20 To'wídí in t'owa yáadi óetu'an, "Háadan untú, to'wí nada' wóehéyí'in? U-á wí yä'dâapí' p'owäahâadi wóemáa, hedânho ha'wãa untú." 21 Jesus-di

ovâyṭuʼan, “Wên pínán t'ôe kaykhanwówá thaa iwe dáyʼandibo un t'ähkí wovâyháaʼan, ²² hewänbo undá unbí eʼnün áyyäá in Hudíyoví k'ewéʼ taadi bîntaaʼoʼ inbí thaa dínnáʼ dihaydi tobá kaykhanwówá thaa nanân wänboʼ, gá hânʼoe Moses-di han wovâyöndân. (Moses-á i páadéʼi wínamuupí náʼin khuu iʼandiʼ, hewänbo in shánkí hânʼoeʼindáho hanho dívíʼan.) ²³ Nää wí enúkáy náʼin k'ewéʼ taadi óetaaʼoʼ kaykhanwówá thaa nanân wänboʼ, hedânho Moses-ví tsontuu wíwínʼaʼginhánú-ípídí. Hedi háadan handi naa-ádi itʼay wí sen túuʼú t'ähkíbo dônhekháaʼandi kaykhanwówá thaa nanân wänboʼ? ²⁴ Wí hääwí háa püwädi nakeetʼóeʼin bînwänpimûʼdiboʼ wesebo wíʼitúnípi, ‘Kinnân namuu,’ hewänbo páadé áyîngidi bînnuwäʼi-á háa namuuʼin, hedânho únkoedí-í itúnídí taʼgendi háa namuuʼin.”

T'owa ditsikapoʼ, “Ti Jesus-ân i toʼwí namuu Yôesi Tádádí óesogekhâymaaʼiʼ t'owa ovâyʼaywoenídí?”

²⁵ Wên t'owa ee Jerusalem diweʼin ditú, “Ti náʼi sen i toʼwí naʼinbí tsonnindi óehéyiʼin didaʼi wínamuupíʼan? ²⁶ Binmúʼdí, häʼin t'owa t'ähkívi páadépiyeʼ ihíʼmaa, hedi toʼwí wänbo háabo wínatúʼpí óewóyiʼnídí. Tigú in tsonnin díwíwhâyunde náʼi-ân namuu i toʼwí Yôesi Tádádí óesogekhâymaaʼiʼ t'owa ovâyʼaywoenídí. ²⁷ Hewänbo kavêe i-á wínamuupí. I toʼwí Yôesi Tádádí óesogekhâymaaʼiʼ t'owa ovâyʼaywoenídí naʼäá ihaydá, toʼwí wänbo wíʼúhanginnánípi wähhäwi namuuʼin, hewänbo t'ähkídibo gínhanginná wähhäwi náʼi sen namuuʼin.”

²⁸ Jesus-di i méesate hayʼi iwe ovâyháʼoʼ ihaydi kaygi ovâyṭuʼan, “Ítúʼ úhanginná toʼwí omuuʼin hedá wähhäwi omuuʼindá. Naa wíʼbo opichanpóedíbo wóʼäápi. I toʼwí naa dísandíʼ taʼgendi nawówáyíʼ, hedi undi wíwíntaapi, ²⁹ hewänbo naadá dótaa, gá ivíʼwedi oʼäädân, hedá idá dísan.” ³⁰ Jesus-ví híʼ únmuudi óepankéyiʼin didaʼ, hewänbo óekéyi ihaydi waʼ wíʼunnáhpídí toʼwídí wänbo wíʼóeyâʼpi. ³¹ Hewänbo báyéki t'owa iwe diyiʼin ivíʼpiyeʼ díwíwhâyú. Kin ditúʼ: “I-ânkun i namuu Yôesi Tádádí óesógeʼiʼ t'owa ovâyʼaywoenídí. Wíyá toʼwí-á háʼto naʼäá-í shánkí báyéki pínán ikeyamídí náʼi senbíʼwedi.”

Jesus óepankéyiʼin didaʼ

³² In Pharisees ditʼoe in t'owa náʼi hääwí Jesus-víʼgedi dívíkaahíʼmáadí, hediho indádí hedá in owháʼ pʼóʼdédiʼindádí wên sundado i méesate hayʼi dáyʼáyíʼdoʼin ovâysan óepankéyiʼidí. ³³ Jesus-di in t'owa ovâyṭuʼan, “Hây tähkídaʼ undádí dáywóyiʼní, hedáháʼ owáymän i dísandíviʼwepiyeʼ.” ³⁴ Hedáháʼ undá dínuwä-í, hewänbo háʼto díshaa-í. Wáy naa omän diwepiyeʼ wíʼúnpühkoedí-ípi.” ³⁵ In Hudíyo tsonnin gáhtuʼan, “Wáypian náʼi sen namänʼ Natúʼ háʼto áysháa-í gin. Ti namän gáhnän wáy in Hudíyo diwadekwʼóʼ deeyepiyeʼ, in Hudíyo dimuupíʼin t'owaví yâa natháa-ídi, häʼin Hudíyo dimuupíʼin ovâyháʼamídí? ³⁶ Idi ditúʼan, ‘Undi dínuwä-í hewänbo háʼto díshaa-í. Wáy ochangítʼóe iwepiyeʼ wíʼúnpühkoedí-ípi.’ Hännangú iví híʼ úntuʼdaʼ?”

Pʼoe nawówátsipäyiʼiʼgedi Jesus-di ovâyṭumáa

³⁷ I tʼäʼgi shánkíʼdi thaa-á shánkí hayʼi thaa namuu, hedi Jesus iwe nawindi kaygi ovâyṭuʼan, “Toʼwí napʼoesáʼaadi navíʼpiyeʼ naʼäá-í isuwä-ídi. ³⁸ Yôesi Tádáví taʼnin diwe kinnân nataʼmuu: Toʼwên navíʼpiyeʼ díwíwhâyunde inbí píʼná khóʼyé wí pʼoʼkʼay waagibá dáymaa, hedi i pʼoe-á nawówátsipäyiʼiʼ namuu.” ³⁹ I pʼoe iʼgedi ihéeʼandi-á i

Yä'däa'i P'oewaahâ-ân namuu, hedî to'wên ivi'piye' dívíwhâyunde'in i Yä'däa'i P'oewaahâa dâykéyí. Hewänbo ná'i Yä'däa'i P'oewaahâa-á wa'di wí'ovây mágipí, Jesus wa'di makówápiye' wínapéepidí.

In t'owa wêege'in dipôe

⁴⁰ In t'owa ná'in ovaytumáa'in dit'oe ihaydi wáy wên ditú, "Ta'gendi ná'i-á Yôesi Tádávi tukhê'bi' âytsíkha'máa'i namuu." ⁴¹ Hewänbo wây-á ditú, "I-á namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí." Hedá wá' wây-á ditú, "Hewänbo i to'wí Yôesi Tádádí óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoenídí Galilee-wi wínamúnipí. ⁴² Ti Yôesi Tádávi ta'nin diwe wínatúhpí'an, i to'wí idi óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-ví ây iwedí'ibá namúní, hedá oe Bethlehem-dá na'aypu'yägít'óe, i búu'ú'ay David na'aypu'yä iwebá." ⁴³ Hediho in t'owa Jesus-ví'gedi handá' wídívi'ânshaamápidí wêege'in dipôe. ⁴⁴ Wáy wêndi óepankéyí'in dida', hewänbo to'wídí wänbo wí'óeyâ'pí.

In Hudíyoví p'ó'dédí'in Jesus-ví'piye' wídíviwhâyundepí

⁴⁵ In méesate'in sundado diwáymáa in owha' p'ó'dédí'indá hedá in Pharisees-á dikw'ó' diwepiye', hedî in sundado ovâytsikáyin, "Hedi háadan i sen wíwínmaapí?" ⁴⁶ Indi in Pharisees ovâytu'an, "Hänhay wänbo wí to'wí wí'ihée'anpí hä'i sen ihée'o waagibá." ⁴⁷ In Pharisees-di ovâytsikáyin, "Ti un wá' in ta'gen namuu iwedí idi wovâyýáa'an?" ⁴⁸ Ti wí'úhanginnáhpí'an wí' wänbo na'in tsonnindá hedá na'in Pharisees-á ivi'piye' wí'íviwhâyundepí'in? ⁴⁹ Yôesi Tádádí ná'in t'owa ivi'piye' dívíwhâyunde'in ovây tuchänukhây máa, indá i tsontu Moses ita'nandi wídâytaapí." ⁵⁰ Wí sen in diwedí Nicodemus gin nakháwä'idi ovâyhée'an, i-á hánhaybo Jesus-ví'piye' namáa'i' namuu. ⁵¹ Kinnân ovâytu'an: "Wígínoedipí gitúnídí háa wí to'wí híwó' háa híwó'pí i'annin páadé ivi tuu git'oe pidíbo', hedá háawên i'annindá gínhanginpoepidíbo'. Na'inbí tsontu kí'mín gínmuupí'an." ⁵² Indi óetu'an, "Háadan igí' bikhäge'hée'o? Ti u wá' Galilee iwe'ibá unmuu gáhân? Äyngidi Yôesi Tádávi ta'nin mântu'ámí, hedân úhanginpúwí wí' wänbo wí Yôesi Tádávi tukhê'bi' Galilee-wi wínamuupí'in."

I kwee wíyá kweeví sendádí it'aywó'nandi'

⁵³ T'ähkídíbo inbí'piye' dívíweeho'.

8

¹ Hewänbo Jesus-á oe Olive Okú gin dâytu'o' iwepiye' namáa. ² Wíyá tháwän hé'díbo' i' méesate hay'i eepiye' nawáymáa. Báyéki t'owa ún pówádí indádí isóge hedí ovâyhá'an. ³ Hedi in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádí in Pharisees-ádi wí kwee Jesus na'ân diwepiye' óeho'. Ná'i kwee-á wíyá kweeví sendádí dânt'aywó'dodi óékê'. In t'owavi páadépiye' óekwínu'an, ⁴ hedí indi Jesus óetu'an, "Hähkandi', ná'i kwee-á wíyá kweeví sendádí dânt'aywó'dodíbo' óékê'. ⁵ I tsontu Moses ita'nan diwe kinnân díyôn: Wí kwee kin i'o'i' äyk'usäyühéyí'in gínkhây'ä'. Heyâa u, hân úchanpo'?" ⁶ Ná'in Jesus óetu'an óetayí'nídí wên háawên híwó'pí'in natúhpée-ídí hedânho ónt'aywó'dichänú-ídí. Jesus it'äädí oe nange ivi mankhúdí häähá' ita'nan. ⁷ Hewänbo ihayda' óetsikáýinde', hediho' idaygi'andi ovâytu'an, "Wená wí unbí'wedí wí'it'aywó'nanpí'dí, idân i kwee páadé óek'usäyú-í." ⁸⁻⁹ Hedi wíyá it'äädí oe nange iwáyta'nan.

dáy'odân." 30 Hedi kin ovâyhi'máa ihaydi báyéki t'owa ivi'piye' díviwhäyü.

To'innan ta'gendi Abraham-bí ây dimuu?

31-32 Jesus-di ná'in Hudíyo ivi'piye' dívits'anwhäyü'in ovâytu'an, "Naví hí' häädi waa dín'a'ginhondáho', ta'gendi navi'wedi íhähpuwí'in ímuu, hedá ûnhanginnání hääwí in ta'gen namuu'in, hedi pan waagi'inbá wíyá wí'imúnípi." 33 Hedi óetu'an, "Na'indá Abraham-bí ây iwedi'innân gimuu. Na'indá hânhay wänbo to'wênbí pan wígimuupí. Hedi háadan untú pan waagi'inbá wíyá wígimúnípi gin?"

34 Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâyümáa, to'wên t'ähki dívít'aywó'kanhonnindá, t'aywó'didi ovâymaadi pant'öe'in waagi'in dimuu. 35 Wí to'wí pant'öe'i namuu'i-á ivi tsondivi k'aygi iwe häädi wänbo t'ähki wínacha'nípi, hewänbo i tsondivi ay ûnmuu'i-áho hânhay wänbo t'ähki k'aygiwi-ân namuu. 36 Hedi naa Yöesi Tádávi ay omuu'idi unbí t'aywó'di iwedi wâywhima'p'ädidáho', ihaydibáa ta'gendi íwhima'p'äni. 37 Naa dínhanginná un Abraham-bí ây iwedi'in ímuu'in, hewänbo undá ída' dihéyi'in, gá naví hí' unbí pí'ná khó'yé wívinmáapídân. 38 Háa naví Tádávi dínkeeyannin naadi wâytu'an, hewänbo undá háa unbí tádávi'wedi ít'oe waagibá úvíkanhon" kin Jesus-di ovâytu'an.

39 Hediho indi óetu'an, "Abraham-dá na'inbí hân'oe'i' tádá gínmuu." Jesus-dá ovâytu'an, "Abraham-bí ây ta'gendi ímuudáho', háa Abraham i'an waabá úví'äämíwän. 40 Hewänbo náa undída dihéyi'in ída', tobáháa in ta'gen naví Tádávi'wedi ot'oe'indá' wâytu'an wänbo'. Abraham-dá ha'wáa wí'i'anpi. 41 Undá háa unbí tádá i'o waabá úví'o'." Hedi óetu'an, "Tádápi'in ây wígimuupí. Wí'da' wí tádá gín'än, i-á Yöesi Tádá namuu." 42 Jesus-di ovâytu'an, "Yöesi Tádá ta'gendi unbí tádá ûnmuudáho', naa díseegi-iwän, gá ivi'wedi o'äädân, hedänho náa-á näwe oyi". Naa opichanpöedíbo wó'ääpi, idân naa dísan. 43 Háadan wí'íka'póya'pí háa wâyümáa'in? Gá naví hí' wí'ít'óyanda'pídân. 44 Penísendi-ân unbí tádá ûnmuu, hedi undá íkanda' háa unbí tádá nada' waa. Páadédi waabo náa iwehay Penísendi-á t'owa t'akhanu'i namuu, hedá in ta'gen namuu'in ivi pí'ná wí'ihonpídí iwedi íhänge'o'. Häädi wên höeyó natú ihaydá háawi namuu'in ipikeeyo', gá wí höeyó'i namuudân, hedá in dihöeyó'inbí tádá-á dínmuu. 45 Hewänbo naadá in ta'gen wâytu'o', hedänho wídínwhäyundepí. 46 Wénä wí-an un ta'gendi ítúni naa dáy'taywó'nannin? Tóebo yoe. Hewänbo naadi in ta'gendá' wâyümáa, hediho háadan wídínwhäyundepí? 47 Wí to'wí Yöesi Tádávi' ûnmuu'ída ivi hí' önt'óyande'. Hewänbo undá Yöesi Tádávi'in ímuupídánkun wíwínt'óyandepí" kin Jesus-di ovâytu'an.

Hän'oe Abraham-di Jesus óemû'

48 In Hudíyoví p'ó'dedí'indi óetu'an, "In ta'gen gitúhpi'an, u-á Samaria-wi waagi'ba unmuu, na'inbí khuu wínáa'a'ginpídí, hedá wí yä'däapi' p'oewaähâadi wóemáa." 49 Jesus-di ovâytu'an, "Naa wí yä'däapi' p'oewaähâadi wídímáapi. Naa naví Tádávi'gedi híwó'da' dáyhee'o', hewänbo undá naví'gedi híwó'pí úvíhí'máa. 50 Wí'bo wó'da'pí otúni'in naa hay'i omuu'in. Yöesi Tádá-ânho namuu i nada'i kin natúni'in, i-áho natú' háa undá in ta'gen bínmáa'in hediháa naa-á. 51 Naadi ta'gendi wâyümáa, wí to'wí naví hí' dín'a'gindo'i-á chuwa iwe há'to napówá-i." 52 In Hudíyoví p'ó'dedí'indi óetu'an, "Nábáha' gínhanginná

wí yä'dáapí' p'owəqahâadi wóemáa'in. Abraham nachuu, hedá t'ähkí in Yôesi Tádávi hân'oe'in tukhe'mindá wá' dit'ahán. Hebo u-á untú' wí to'wí uví hí' i'a'gindo'i há'to hánhay wänbo chuwa iwe napówa-í. ⁵³ Ti na'inbí hehâäwi thehtáy pahpâa Abraham-bí shánkí hay'i unmuu gáhân? I-á hedá Yôesi Tádávi tukhe'mindá dit'ahán. To-an u' unmuu gân un'ánde'?" ⁵⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Naa wí'bo hay'i dáypipaadáho' háagi' wänbo wínachä'muupí. Hewänbo naví Tádádân naa hay'i dípaa, hedí ítú' i-ân unbí Yôesi únmuu. ⁵⁵ Undidá hánhay wänbo wíwíntaapí, hewänbo naadá i dótaa. Wídótaa gin otúdáho naa wí hôeyó'i' omúni, un waagibá. Hewänbo naadá ta'gendi dótaa, hedí iví hí' dôn'a'gindo'. ⁵⁶ Unbí thehtáy pahpâa Abraham nahíhchaa gá i thaa o'äq'i' ipuwäkhâymaádan, hedí imú' ihaydiho nahíhchanpóe." ⁵⁷ In Hudíyoví p'ó'dédi'indi óetu'an, "P'ánäntä paayo'i wänbo wa'di wú'muupí. Hândidan Abraham nâamú'?" ⁵⁸ Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytmáa, wa' Abraham na'aypuyäpidíbo naa oyiho'." ⁵⁹ Hedího dáykuuwóehógi óek'usäyuhéyidi, hewänbo i meesate ívedi kaadibo napee.

9

Jesus-di wí sen tsít'aa'i na'aypuyä'ívi keetan óemägi

¹ Jesus oe p'óegé wáy namändi wí sen óemú', i-á tsít'aa'íbo na'aypuyä. ² Jesus-ví khäge'nindi óetsikáyin, "Háhkandi', ti ná'i sen wên t'aywó'nin i'andân, háa iví tádá'in dânt'aywó'nandi tsít'aa'í na'aypuyä?" ³ Jesus-di ovâytu'an, "Wên t'aywó'nin i'annin namuudi kin wí'ünpóepí, háa iví tádá'in dânt'aywó'nandi wänbo-á yoe. Ná'indá ünpoé hedânho Yôesi Tádádí wên háawên ôn'amídí, hedí kindidi nakeepúwídi Yôesi Tádá-á nakay'in. ⁴ Thaa di t'owa dívít'oe'amígí' naná, khu'déedá yoe. Hedí hanbá nää-ân naná i naa dísandiví t'oe íví'amídí wa'di gínkoedidíbo', gá owáy wí thaa naná' diwe na'in wíyá há'to gínkoedí-í ívít'oe'amídí. * ⁵ Wa' nää oepáa k'aydi oyidíbo naa wí kohthay t'ähkí t'owagí' waagi'ba omuu." ⁶ Kin natú ihaydi ee nange isóp'ohén, hedí iví só'p'oe di wí nap'o'ay ipaadi i sen natsít'aamuu'í tsée eedi óe'äyu. ⁷ Hedáhá' óetu'an, "Ya' ópún oe p'obú'ay iwepiye', Siloam kin dâytú'o'i', hedí uví tsée män'owídi-í.' (Ná' in kháwä Siloam-dá natú'da' "óesandi'" gin.) Hedího i sen namäädi i'owäqä, hedí iwáybun dihaydiho' ívi keetan imáa.

⁸ In to'wên i senbí tso'wa dithaa'in hedá in to'wên ihääda'sógéndedi óemú'in dívítsika'máa, "Ti ná'i i to sen ihääda'sógénde'i wínamuupí'an?" ⁹ Wên ditú, "I-ánkun namuu." Wáy-á wéndá ditú, "Yoe" gin, "i waagibá ünwänpichaa." Hewänbo i sendá natú, "Naa-ánkun i omuu." ¹⁰ Hedího óetsikáyin, "Hândidan handi uví keetan mänkê'?" ¹¹ Idi ovâytu'an, "Wí sen Jesus gin nakháwä'i wí nap'o'ay ipaa, hedí naví tsée eedi dí'äyu, hedí ditú'an oe p'obú'ay Siloam gin dâytú'o' iwe dáy'owídi-í. Hedího' omäädi dáy'owäqä, hedí naví keetan donkê'." ¹² Óetsikáyin, "Wáyho i'?" "Gáwáy" gin ovâytu'an.

In Pharisees-di i sen natsít'aamú'de'i' óehí'máa

¹³⁻¹⁴ I thaa Jesus i nap'o ipaadi i sen natsít'aamú'de'ívi keetan óemägi ihaydá Hudíyoví kaykhanwówá thaa naná. Hedího to'wëndi in Pharisees-ví'piye' i sen óeho' indi óehée'amídí. ¹⁵ In Pharisees-di wá' óetsikáyin

* **9:4** Kin natú ihaydi Jesus natú'da', wáyyédi t'óegí' naná, wáyyédi wígínkoedípi ívít'oe'amídí, hedí wa'di naná i-á it'oe'amídí, gá óehéyi ihaydi wa'di wínanáhpídan.

hádídan iví keetan ikê'in. Idá ovâytu'an, "Wí sendi nää tsée eedi dínap'o'âyü, hedá dáy'oewää, hedi nää dínkeepóe." ¹⁶ Wáy wên in Pharisees ditú, "I sen kin i'andi-á Yôesi Tádádí wí'ônk'ûpí, gá nã'i kaykhanwówa thaa wí'i'a'ginpidân." Hewänbo wáy-á wëndá ditú, "Wí to'wí t'aywó'to'i namuu'i kí'bi pínnaan há'to ikeeyámí." Hediho wêege'in dipóe.

¹⁷ Hedi wíyá in Pharisees-di i sen natsí't'aamú'de'i' óetsikáyin, "Heyâa ü, hân iví'gedi úchanpo'? U-ân unmuu uví keetan mánkê'i'." I sendi ovâytu'an, "I-á Yôesi Tádádí tukhe'bi namuu." ¹⁸ Hewänbo in Hudíyoví p'ó'dédi'in wídíwíwhâyüpí nã'i sen ta'gendi natsí't'aamuuwân hebo nää ünkeepóe, hediho' iví tádá'in ovântukánnan iví'gedi oväntsikáyí'nídí. ¹⁹ Hedi oväntsikáyin, "Ti unbí ay nã'i dänmuu? Ti tsí't'aa'i na'aypuyä'in datúní? Hádídan handi nää ünkeená?" ²⁰ I senbí tádá'indi ovâytu'an, "Gänhanginnândákun na'inbí ay gänmuu'in hedá tsí't'aa'i na'aypuyä'indá. ²¹ Hewänbo háadí nää ünkeená'nin wígänhanginnáhpí, hedá wá' wígänhanginnáhpí to'wídí óekeetanmägi'in. Bintsikáyí'be i'. Senho namuu. Igí'wí'bo ipihée'ámí." ²² I senbí tádá'in in Hudíyoví p'ó'dédi'in dänkhuwôeda'máa, gá dáywêhpêe'andân i méesate ee oväysudekhâa'ámídí to'wên ditú'nin Jesus-á namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. ²³ Handidânkunho datú, "Senho namuu, hediho bintsikáyí'be i'."

²⁴ Hediho wáygíngí' i sen natsí't'aamú'de'i' óets'údedí óetu'an, "Yôesi Tádádí páadépiye' uví tütü bimääní in ta'gen untúnídí. Gínhanginná nã'i sen iví'gedi bihée'andi-ân t'aywó'to'i namuu'in." ²⁵ Idi ovâytu'an, "Naa wídínhanginnáhpí háa t'aywó'to'i namuu'in háa yoe, hewänbo nã'in ta'gendi dínhanginná: Tobáháa händídí otsí't'aamú'de wänbo', nää-á dínkeená." ²⁶ Hediho óetsikáyin, "Hännan wóe'an? Händídan wóekeetanmägi?" ²⁷ Hedi ovâytu'an, "Wâytu'anho', hewänbo wí'úvít'óyanpí. Háadan wíyá it'oe-f'in ída'? Ti ída' gáhân un wá' idi wovâyhá'ámí'in hedânho iví'piye' úvíwhâyú-ídí?" ²⁸ Indi i sen háäwí nachä'muupí waagi óehée'andi óetu'an, "U-ân hä'i sendi wóehä'o'i' unmuu. Na'indá Moses-ví hí'dí díhá'anninnân gimuu. ²⁹ Yôesi Tádádí Moses óehée'annin gínhanginná. Hewänbo hä'i sendá, wíginhanginnáhpí to'wídí óesannin." ³⁰ I sendi ovâytu'an, "Whâyüpíwó'nin namuu. Tobáháa naví keetan idi dímägi wänbo' un wí'únhanginnáhpí to'wídí óesannin. ³¹ Gínhanginná Yôesi Tádádí in t'aywó'to'in wí'ovâykhäge'dopí'in híwó' díví'ámídí, hewänbo in to'wên óe'a'gindo'indá hedá to'wên háa natú waa díví'o'indá, innânho idi ovâykhäge'do'. ³² I nan oepáa nakhí'yen dihaydi waagibo nää pu'wahaydi to'wí wänbo wí'únkoedípí wí tsí't'aa'i na'aypuyä'iví keetan óemäänídí. ³³ Hä'i sen Yôesi Tádádí óesanpídáho há'to únkoedí-í háawên wänbo i'ámídí." ³⁴ Indi óetu'an, "U-á t'aywó'to'ida' un'aypuyä. Ti un'ánde gáhân ü úkoedí'in na'in díhá'ámídí?" Hedi iwáygedí óekhehpiyedi óekhâa'an i méesate ee wíyá nats'únídí.

In to'wên tsí't'aa'in waagi'inbá dimuu'inbí'gedi Jesus ihée'an

³⁵ Jesus únhanginpóe i sen óekhehpiye'in, hedi óenuwädi óeshaa, hedi óetsikáyin, "Ti i to'wí t'ähki t'owagi' na'aypuyä'iví'piye' biwhâyunde?" ³⁶ I sendi Jesus óetsikáyin, "Mä'mää, to-an nã'i to'wí namuu, t'ähki t'owagi' na'aypuyä'i'? Dítu'an to'wí namuu'in, hedânho naa dínkoedí-í iví'piye' dáywhâyú-ídí." ³⁷ Jesus-di óetu'an, "Udi nâamú'ho'. Naadi

wíhí'máa'i-ân i omuu." ³⁸ I sendi óetɔ'an, "Na'inbí Sedó, naa uvi'piye' dáywhäyunde?," hedí Jesus-ví páadépiye' idé'gendisóge.

³⁹ Jesus natú, "Naa náa oepáa k'aydipiye' o'ää hedânho nakeepúwídí to'wên híwó' dívikanhonnin dimuu'in hedá to'wên híwó'pí dívikanhonnin dimuu'indá. Naa o'ää in to'wên wídâymundepí'in dínhanginná'nin dínkeepúwídí, hedá in to'wên dínkeet'óe gin di'ánde'indá ditsí't'aamuu waagibá dipúwí."

⁴⁰ Wên Pharisees iwe tso'wa diwinnindi óetsikáyin, "Ti un'ánde gáhân na'in wá' gitsí't'aamuu'in waagi'inbá gimuu?" ⁴¹ Jesus-di ovâyɥɥ'an, "Ítsí't'aamuu gin únhanginnândáho?, t'aywó'di wíwînmá'we-ípi. Hewänbo náa ítú' únkeet'óe gin, hedího wa'di unbí t'aywó'di wíwovâyýaa'anpí."

10

I k'úwá áyí'di-ádi iví k'úwá-ádi inbí'gedi Jesus-di ovâyɥɥ'an

¹ "Naadi ta'gendi wâyɥɥmáa, wí to'wí kw'áayédi oe k'úwá phékhkaa búge nats'ú'di i phékhkaa phódi i'gedi nats'úníví'wedi, i-á wí sänbida' namuu. ² Hewänbo i to'wí khaa phódi i'gedi nats'úya'di-á i k'úwá áyí'di namuu. ³ I to'wí in khaa phódi i'áýînmáa'ídi i k'úwá áyí'digí' ónhuude?, hedí i k'úwá áyí'didi in k'úwá ovâykháyá'dedi iví tɥɥ dít'óedi in khaa phódi i'gedá ovâypahpiyende?. ⁴ T'ähkí iví k'úwá i khaa búgedi ovâypiye ihaydi inbí páadépiye' namá?, hedí indá iví tɥɥ óntaadi únwóemá?. ⁵ Indá wíyá to'wí dâytaapí'vî'di há'to diwóemu-í, hewänbo iví'wedi dishání, gá wíyá pí'wíwí tɥɥ wí'óntaapídân."

⁶ Kin Jesus-di k'úwáví'gedi in Pharisees ovâyhée'an hääwí ovâyhá'amídí, hewänbo wídika'póya'pí háa natú'da'in.

Jesus-á i híwó'di k'úwá áyí'di namuu

⁷ Hedího wíyá ovâyhée'andi kinnân ovâythayyan: "Ta'gendi wâyɥɥmáa, wên phékhkaa phódi waagi omuu in k'úwágí?. ⁸ Báyéki in naví páadé di'ää'in sänmin waagi'inbá dimuu, hewänbo in t'owa naví k'úwá waagi'inbá dimuu'indi wí'ovâyɥ'óyanpí. ⁹ Naa wên khaa phódi waagi'inbá omuu, hedá in naví'piye' dívíwhäyunde'in wên k'úwá in phékhkaa búge dits'ú'nin waagi'inbá-á dimuu. Hedí k'úwá dipi' inbí koegí' dâysháa-ídi hedá wíyá dits'úya' waagibá, in naví'piye' dívíwhäyunde'in ovây'aywoeni hedá hääwí dítáy'i-á dâymá'we-í. ¹⁰ Wí sänbí-á na'ä? in k'úwá ovâysänhónídí hedá ovâyɥ'ahánú-ídá, hedá ovâyhá'dännamídá. Hewänbo naa-á o'ää t'owa dovâywówátsimäänídí, hedí ná'in wówátsi dovâymä'i-á shánkí híwó'nin namuu.

¹¹ "Naa-á híwó'di k'úwá áyí'di waagi'ba omuu. Wí híwó'di k'úwá áyí'di-á nakhâymuu iví wówátsi iví k'úwágí'in imäänídí. ¹²⁻¹³ Wí to'wí ik'úwá'áýî'namídí óewá'ánde'i-á i kodí'di k'úwá áyí'di wínamuupí, hedí in k'úwá-á iví'indá wí'únmuupí. Hedího wí khuyó na'ädi imúndedi nashánde?, gá wá'aaadida' it'óe'odân, hedího in k'úwádí ta'gendi wähpshade wí'óe'áyingimähpí. Hedího i khuyó na'äädi in k'úwá ovâykhugihónde hedá ovâywadeyíyénde?. ¹⁴⁻¹⁵ Naa i híwó'di k'úwá áyí'di waagi'ba omuu. Naví Táádí naa dítaa, hedá naadá i-á dótaa, hedí hanbá in naví'in dínmuu'in dontaa, hedá indídá naa-á dítaa, hedí in dimuudi naví wówátsi wänbo dáymäni. ¹⁶ Wây-á t'owa náwewin dimuupí'in diyi?, indá wá' naví k'úwá waagi'inbá dimuu, hedí naa dínkhây'ä? in wá'

dovâywé'ge'amí'in. Indá naví tųų dînt'óyaaní, hedí in wé'ge'indádí wí'đá' dipúwí, hedá wí'đá' wí áyí'di dínchạ'ní.

¹⁷ “Naví wówátsi dáy máäní hedá donwáykeyí. Handidânkun naví Tádádí naa díseegi. ¹⁸ To'wídí wânbo naví wówátsi wídíkwee-ípí. Naví wówátsi-á wí'bo dáy pāk hây máa. Naa dînk'óe naví wówátsi dáy máäní dí hedá donwáykeyídá, gá naví Tádádí díy ôndân kin dáy'amídí.”

¹⁹ Jesus kin natú ihaydi in Hudíyo inbí áns haa iwe wêege'in dipóe. ²⁰ Báyéki kin ditú, “Wí yă'đáapí' p'oweaahâđi óemáa hedá bondoe'i-á namuu. Heháadan bînt'óyande'?” ²¹ Hewânbo wây-á wéndá ditú, “Wí to'wí wí yă'đáapí' p'oweaahâđi óemáa'i há'to ihée'amí ná'i sen ihée'o waagi. Hedá wá' ti wí yă'đáapí' p'oweaahâđi ûnkoedi wí natsí't'aamuu'ívi keetan óewáymääní dí? Hedân yoe.”

In Hudíyodi Jesus óeyoe'gi'an

²² Te'núdí naná' dihaydi oe Jerusalem búu'ú dínshánkí' dipóe, háa i méesate hay'i hân'oe dáy wáytege waa dín'áns haa-ídí. ²³ Jesus ná'i méesate iwe nayí', ee Solomon-bí pohtâa gin dáy tų'ó' í'ge. ²⁴ In Hudíyoví p'ó'đéđí'indi óebûukê'di óetu'an, “Hâđi pu'wahay-an na'in dít síkhakankhây máa dítų'âamídí to'wí unmuu'in? I to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí unmuudáho', nâabo thay'eedi dítų'an.” ²⁵ Jesus-di ovây tų'an, “Naadi wây tų'anho', hewânbo wí'úvíwhây undepí. T'âhkí pínán t'ôe dókanhondi-á naa dáy'o' gá naví Tádádí dînk'û'dân, hedího háa naa dáy'o'indibo wovâykeyyo' to'wí omuu'in. ²⁶ Hewânbo naví k'úwá waagi'inbá wí'ímuupídího wí'úvíwhây undepí. ²⁷ In to'wên naví k'úwá waagi'inbá dimuu'indi naví tųų dînt'óyande', hedí naadá in dovâyta, hedí naa díy umá', ²⁸ hedí wówátsi nahândepí'in dovây má', hedí há'to hân hay wânbo diháanı, hedá há'to-á to'wídí wânbo naví mangedi ovâyhóní. ²⁹ Naví Tádádí in dímgí, hedí i-á t'âhkíwí shánkí hay'i-ân namuu, hedí to'wí wânbo wí'ûnkoedipí naví Tádáví mangedi ovâyhóní dí. ³⁰ Naa-áđí naví Tádá-áđí wí'đá' gamuu.”

³¹ Wíyá in Hudíyoví p'ó'đéđí'in dáy k'uuwóehógi óek'usâyuhéyí dí. ³² Jesus-di ovây tų'an, “Báyéki híwó'di háäwí bînmúnígí' naa dó'an, naví Tádádí dítų'an waagi. Hedí wé'in háäwên dáy'annin namuudan nâa naa dík'usâyukhây máa?” ³³ In Hudíyoví p'ó'đéđí'indi óetu'an, “Na'indá wên háawên híwó'nin bí'annin namuudí wíwík'usâyukhây máapí, hewânbo a'ginhâhpíwó'di Yôesiví'gedi bihí'máadânho wík'usâyukhây máa. U-á t'owađá'mân unmuu, hewânboânbo untú Yôesi unmuu gin.” ³⁴⁻³⁵ Jesus-di ovây tų'an, “In tų'nin ungí' wovâyta'nannin diwe natú'pí'an, Yôesidi in tsonnin ovây tų'an i waagi'inbá dimuu. Hâ'in t'owa Yôesidi hân'oe ívi tųų ovây mági'in han ovây tų'an, hedí ívi hí' hân hay wânbo t'âhkí ta'gen ûnmuu, ³⁶ hedí háadan handi nâa ítú'naadi Yôesi Tádá dó'a'ginhânúnde'in ívi ay omuu'in otúdí? Naa-ânkun naví Tádádí díde'man ívi t'ôe dôn'amídí, hedá nâa oepáa k'aydipiyá dísan. ³⁷ Naa naví Tádáví t'ôe dáy'opídáho', wídínwhâyú-ípí. ³⁸ Hewânbo naa ívi t'ôe dáy'o-âkun, hedího in dáy'o'in namuudí ûnkây'ă' naví piye úvíwhâyú-í'in, tobáháa in otú'nin bînwhây undepí wânbo'. Handidânho ta'gendi ûnhanginpúwí naví Tádá naa-áđí naví Tádá-áđí wí'đá' gamuu'in hedá naa-á naví Tádá-áđí omuu'indá” kin Jesus-di ovây tų'an.

³⁹ Ihaydi wíyá óepankéyí'in dida', hewânbo inbí'wedí namap'ă.

⁴⁰ Jesus oe Jordan p'o'p'änäpiye' nawáymää, John-di páádédí in t'owa ováyp'ó'p'oe'an diwepiye' bá, hedi iwebo iwóyí'. ⁴¹ Báyéki t'owa iví'piye' díimää. Dítú, "John hääwí wänbo pínán wí'ikeeyanpí, hewänbo hääwí t'ähki ná'i senbí'gedi natú'i ta'gen namuu." ⁴² Hedi iwáyge báyéki t'owa iví'piye' díwíhâyü.

11

Lazarus nachuu

¹⁻² Wí sen Lazarus gin nakháwä'i nahaypóe. I-ádi Mary-ádi hedá Martha-ádi diti'úuwinmuu, hedi Bethany búu'ú'ay iwe'in dimuu. Mary-ânkunho i ka'p'o sawó' nasuu'i Jesus-ví ân deedi óekäyukhâyimää'i hedáhá' iví phódá óepidikhâyimää'i namuu. ³ Mary-ádi Martha-ádi Jesus ónt'õesandi óetu'an, "Na'inbí Sedó, ót'óyan, i nâaseégi'i nahay." ⁴ Jesus ná'in nat'oe ihaydi natú, "Tobáháa nahay wänbo nawówayêení, hediho háa ûnpúwí'in namuudi in t'owa dâymû'di Yôesi Táda kw'áayébo' óemá've-i, hedá naa iví ay omuu'i wá' kw'áayébo díimá've-i."

⁵ Tobá Jesus-di Martha-á Mary-á hedá Lazarus-á ovâyséegi wänbo', ⁶ Lazarus nahay'in ûnhanginpóe ihaydi wíye thaa wa'di iwáygebo' itsíkha'andi wí'ûnpuwämääpí. ⁷ Ihaydáho' iví khäge'nin itu'an, "Yaho' oe Judea-piye' giwáymú-i." ⁸ Iví khäge'nindi óetu'an, "Háhkandi', hânhaybo' in Hudíyoví p'ó'dédí'indi wóek'usâyuhéyí'in dida'pí'an. Hedi háadan eepiye' unwáypunda?" ⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Thaadi naná' dihaydi tá'di wíye óda nakeenáhpí'an. Wí to'wí thaadi iyíyênde'i wínakanunde'pí, gá i ko nää oepáa k'aydigí' namuu'idi nakeenândân hediho wáy namän ni'ge imúnde'." ¹⁰ Hewänbo wí to'wí khuudi iyíyênde'i-á nakanunde wí'ûnkohtaynáhpídi."

¹¹ Ihaydáhá' Jesus-di ovâytu'an, "Na'inbí k'ema Lazarus nayókhá, hedi naa omän dóyóhsaanídi." ¹² Iví khäge'nindi óetu'an, "Háhkandi', Lazarus nayókhândáho handidi nahewówa-i." ¹³ Indá dí'ánde Jesus natú'da'in Lazarus ta'gendi nayókháwák'óe'in, hewänbo ho nachuu'in natú'da'-á. ¹⁴ Hediho thay'eedi ovâytu'an, "Lazarus-á ho nachuu. ¹⁵ Hedi ungí' shánki híwó' namuu naa iwe wó'yipídi i nachuu ihaydi, gá bînpuwák'hâyimáadan háa dônk'hâyimää'in, hedi handidi shánki navi'piye' úwíwhâyumääni. Nää yaho' iví'piye' gimú-i." ¹⁶ Thomas i kwáati gin dâyk'hâyá'de'idi in wé'ge'in khäge'nin ovâytu'an, "Yaho gimú-i, hedi Jesus óehaydáho' i-ádi bá gíchúu-i."

Jesus natú i-ân t'owa ovâywáywówápa'i hedá wówátsi nahándepl'in ovâymä'i-á namuu

¹⁷ Jesus oe Bethany búu'ú'ay tso'wa napowa'ä' ihaydi óetu'an Lazarus óekhá'k'ú' iwedí yôenu thaahonaphade'in. ¹⁸ Bethany-á Jerusalem diwedí kayí' wínanáhpí, wíye míya ihayhâyü, ¹⁹ hedi Mary-á Martha-á inbí'we báyéki Hudíyo dipówá ovânsíwówá'amídi, inbí tí'úu dânmäädi.

²⁰ Jesus na'ä'in Martha ûnhanginpóe ihaydi na'ayyaypee, hewänbo Mary-á oe k'aygibo iwóyí'. ²¹ Martha-di óeyaydi óetu'an, "Na'inbí Sedó, navi tí'úu nahay ihaydi háy náwe unyidi há'to naháaniwän. ²² Hebo naa dînhanginná nääbo hääwí Yôesi Táda nâadaa'andi' idi wóemääni." ²³ Jesus-di óetu'an, "Uví tí'úu úwáywówápúwí." ²⁴ Martha-di óetu'an, "Naa dînhanginná i t'ä'gi thaa naná' diwe t'ähki t'owa ovâywáywówápa ihaydi nawáywówápuwagít'óe'in." ²⁵ Jesus-di óetu'an, "Naa-ân i omuu t'owa

dovâywaywówápa'i?, naadi dovâywówátsimä?. To'wí naví'piye' iwhâyü'i? iwówátsimá've-í tobá nachuu wänbo?. ²⁶ Hedi wí to'wí wa'di nawówáyü'i? naví'piye' iwhâyüdi há'to nachúu-í. Ti biwhâyunde ná'in?" ²⁷ Martha-di óetu'an, "Hedân haa, Na'inbí Sedó, naa dáywhâyunde? ü-ân unmuu i Yöesi Táđáđi wóesóge'i? t'owa ovây'aywoeníđi, Yöesi Táđávi ay-ân unmuu. Ívitsíkha'máawân náa oepáa k'aydipiye' un'ää-íđi."

Jesus isíhtää

²⁸ Kin natü ihaydiho Martha iweeho?, hedi iví tí'üu Mary itu'an i'äähänge'amíđi hedi óesäntü'an, "I háhkandi ho napówa hedi ü-ádi nahí'da?". ²⁹ Mary ná'in nat'oe ihaydi wesebo? iwínú hedi ee Jesus nayi? iwepiye' namää. ³⁰ Jesus i búu'ú'ay iwe wa' wínapówápí, hewänbo wa'di Martha-di óeyay iwáygebo nayi?. ³¹ In Hudíyo ee tewhá íve dikw'ó'nin Mary óesíwówá'o'índi óemü? wese iwínúđi yá'wépiye' napeedi, hedi di'ân Lazarus nakhä'k'óe iwepiye' namännin isíhtää-íđi, hediho ünwoemää.

³² Mary oe Jesus nayi? iwe napówa, hedi óemü? ihaydi iví páadépiye' idé'gendisógedi óetu'an, "Na'inbí Sedó, naví tí'üu nahay ihaydi háy nāwe unyidi há'to naháaniwän." ³³ Mary-á in Hudíyo ünwoe'ää'indá dívíshüwínúndedi Jesus-di ovâyümü? ihaydi, iví pí'ná khó'yé hânho nataachanpóe hedi nathathapóe, ³⁴ hedi ovâysikáyin, "Wáyan Lazarus óekhä'k'ü'?" Óetu'an, "Na'inbí Sedó, hêe na'indáđi óká'veđi nāmúníđi." ³⁵ Jesus isíhtää. ³⁶ Hediho in Hudíyo ditü, "Binmú'đi, ta'gendi Lazarus óeséegi." ³⁷ Hewänbo wáy wên ditü, "I to sen natsí't'aamuu'ivi keetan óemägi. Ti wá? wí'ünkoedipí'an Lazarus ònhekháa'amíđi wa' nachu-úpíđibo hedânho wínachúu-ípíđi?"

Lazarus óewáywówápaa

³⁸ Jesus wíyá iví pí'ná khó'yé hânho nataachanpóe, hedi wí t'ovápho nachá? diwe i pení nak'óe iwe napówa. Wí k'uu pháagi? nakhaawin t'ovápho ee. ³⁹ Jesus-di ovâyü'an, "Hä'i k'uu wéhánäpiye' binhänge'an." I nachuu'ivi pá'dây Martha-di Jesus óetu'an, "Na'inbí Sedó, náa-áho nasuhkay, náa-á yôenu thaa nahán diwedi únna." ⁴⁰ Jesus-di óetu'an, "Naadi wítü'anpí'an, biwhâyundedaáo nāmúní Yöesi Táđá hânho nakay'in." ⁴¹ Hedi i k'uu wéhánäpiye' dáyhänge'an, hedi Jesus oe makówápiye' ibeedí natü, "Táđá, naadi wíku'daa'o naví yûusu dînt'óyandi. ⁴² Hedá dînhanginná hääđi wänbo t'ähki dînt'óyande'in, hewänbo naa ná'i tüü otü ná'in t'owa náwe diyí'in dit'óe-íđi üdi naa dísannin dívíwhâyümmániđi." ⁴³ Ihaydáhá? kaygi natü, "Lazarus, ópive." ⁴⁴ Hedi i sen nachu'k'óe'i napee. Wa'di aa saygi'didi na'ánmuu, iví ánda mandá wänbo?, hedá iví ts'ay-á wá? aadi ün'ánmuu. Jesus-di in t'owa ovâyü'an, "Bin'ánsuu hedânho iví'piye' namú-íđi."

In Hudíyovi p'ó'déđi'in dida' Jesus óehéyi'in

⁴⁵ Báyéki in Hudíyo Mary-ví'piye' di'áđáapóya'nin háa Jesus i'annin dáyümü?, hedi iví'piye' dívíwhâyü. ⁴⁶ Hewänbo wáy-á in Pharisees-ví'piye' dimää ovâyü'äämíđi háa Jesus i'annin. ⁴⁷ Hediho in owhá? p'ó'déđi'indáđi hedá in Pharisees-áđi in Hudíyovi tuyowa? ovâywé'ge'an, hedi ovâysikáyin, "Hânnan iví'amí? Ná'i sendá báyéki ipínnánt'óe'o?". ⁴⁸ Kin ikanhondi áymägidáho?, to'wên t'ähki iví'piye' dívíwhâyü-í, hedá in Rome-wîn sundađo di'ää-í hedi na'inbí méesate hay'i dînnayü-í hedá na'inbí t'owa-á dînwađe-í."

⁴⁹ Wí sen in diwedi ihay paayo na'owha'p'ó'dédí'ân, i-á Caiaphas kin nakháwă, hedi idá ovâytu'an, "Undá hăăwí wânbo wí'únhanginnáhpí.
⁵⁰ Ti wí'únhanginnáhpí'an shánkí yânbedi híwó' namúní'in ungí' wí'da' wí to'wí t'ăhki na'inbí t'owagi' ivi wówátsi imăănídî, hedi handidî na'inbí t'owa t'ăhki wí'ovâyhânú-ípí." ⁵¹ I-á ivi ánshaa iwedibo ná'i hí' wínatúhpí, hewânbo wí Yôesi Tádáví tukhe'bi namuu waagibá ihée'andânho háa napuwagít'óe'in natú, gá i paayo owha' p'ó'dédí' namuudân. Hedânkunho natú Jesus-á t'ăhki in Israel t'owagi' nachuwagít'óe'in.
⁵² Hewânbo ingí'da' wínachuwagít'óepí, in to'wên Yôesi Tádáví ây ûnmuu'in wéngé t'ăhki diwadekw'ó'ningí'-ân wá' nachuwagít'óe, hedânho ovâywé'ge'amídî, hedá wí'da' dipúwí.

⁵³ I thaa iwedi páadépiye' in Hudíyoví p'ó'dédí'in dívihí'máa hádídí óehéyí i'gedi. ⁵⁴ Hedího Jesus wiyá kee'eedi wí'iyiyéndepí, in Hudíyoví p'ó'dédí'indi wí'óemúnípidí, hewânbo iwedi iyâatâădi oe ahkónu nú' naná' diwepiye' namăa, wí búu'ú'ay Ephraim gin dâytu'o' iwepiye', hedi iwáyge' ivi khăge'nindádî iwóyí'.

⁵⁵ Ihayhăăbá in Hudíyoví shánkí'di púnú' naná, Passover gin dâytu'o'í'. Wa' i shánkí'di thaa napówápídîbo báyékí t'owa Jerusalem búu'údí yá'wé dithaa'in iwepiye' dimăa dívípihây'amídî in Hudíyoví khuu dínmuu waa. ⁵⁶ Jesus óetu'wămăa, hedi iwáyge' méesate hay'í ive diyidí dívítumăa, "Tigúba i nashánkí'di'ăă-í?" ⁵⁷ In owha' p'ó'dédí'indádî hedá in Pharisees-ădí in t'owa ovâyÿôn Jesus wáyge' nayi'in dínhanginpóedí ovây't'ôe'amí, hedânho óepankéyídî.

12

Wí kweedi Jesus-ví ân deedi wí ka'p'oe sa'wó' nasuu'i' ôn'ewe

¹ Wa'di sí thaa natáy ná'in Hudíyoví shánkí'di Passover gin dâytu'o'í' dínánídî, hedi Jesus oe Bethany búu'ú'ay iwepiye' nawáymăa. Iwânkun Lazarus na'ân, i-á i sen Jesus-di óewáywówápaa'ibá namuu. ² Iweho Jesus ônkindhúukhây'an. Martha-di ovâysăăsande', hedi Lazarus wá' in wé'ge'indádî nahúu'ân. ³ Hedi Mary wí ka'p'oe sa'wó' nasuu'i' nard kin dâytu'o'í' imaa. I ka'p'oe-á wí' taa nakhăa hedá hânho nachă'muu. Hedáhá' Jesus-ví ân deedi ôn'ewe, hedá ivi phódá Jesus-ví ân deedi óepídî. I ka'p'oe'di ee íve i'ge t'ăhki sa'wó' nasu'p'íde. ⁴⁻⁶ Hewânbo wí' ivi khăge'ninbí'wedî natsikapôe, "Háadan ná'i ka'p'oe sa'wó' nasuu'i' wí'ikú'ch'áapí poewin tăgintă (300) thaa t'ôe díví'andi wá'âadi, i chă' in sehkanăwó' diwówayi'in ovây'măánídî?" Ná'i sen kin natú'i-á nakháwă Judas Iscariot gin, i-á Jesus óekuhpekhây'măa'í-ân namuu, hedi ná' in natú sâmbí' namuudi, in sehkanăwó' diwówayi'indi óe'ăyîngimădă yoe. Idá in khăge'ninbí chă' ovây'ăyînmăa, hedi iwedibo' isănhônde'. ⁷ Hewânbo Jesus-di Judas óetu'an, "I kwee ánpí ná'an. Tobá hă'í ka'p'oe imá've-í. I thaa díkhă'k'úwígí' namuu. ⁸ Hăădi wânbo t'ăhki in sehkanăwó' diwówayi'in t'owa undádî diyêenî bînhăăwímăánídî, hewânbo năwe naa-á hânhay wânbo t'ăhki há'to undádî ochă'ní."

In owha' p'ó'dédí'in dida' Lazarus óehéyí'in

⁹ Báyékí Hudíyo dínhanginpôe Jesus oe Bethany nayi'in, hediho iwepiye' dimăa Jesus nayidida'ba yoe, hewânbo Lazarus i sen Jesus-di óewáywówápaa'í' óemúnídî wá'. ¹⁰⁻¹¹ Jesus-di Lazarus óewáywówápaa ihaydi báyékí Hudíyodi inbí p'ó'dédí'in ovâyyoekanhondi Jesus-ví'piyedă'

díwíwhäyuhon, hediho in owha' p'ó'dédí'in dâywéhpê'an Lazarus wá' óhéyídí.

Jesus wí búndu iwe na'í'ándí oe Jerusalem búu'ú nats'ú

¹² Wíyá tháwän in báyéki t'owa in Passover shánkí'dipiye' dipówá'in dínhanginpóe Jesus oe Jerusalem-piye' na'ä'in, ¹³ hedi palm taykhóe dâys'tá'di ún'ayyaymää, hedi kinnän díwítuhkwínuhon: "Wíséégíkéndé'." "Na'inbí Sedó Yôesi Tádádí wóesan, hediho híwó' wóe'âamí." "U-á Israel-ví tsondi hay'i unmuu." ¹⁴⁻¹⁵ Jesus wí búndu'ay ho ónké'di iwe na'í'än, hediho Yôesi Tádávi tá'nin diwe háa úntú' waagibá napóe. Kinnän nata'muu:

Un t'owa Zion-win wíyá wí'íkhuwóeda'ípi.

Binmú'dí, unbí tsondi hay'i wí búndu'ay k'éwédí ún'ä'. *

¹⁶ (Ihaydiho Jesus-ví khäge'nin ná'i hääwí napo'i' wídika'póya'pí, hewänbo tí'úgédí Jesus wíyá oe makówápiye' nawáypee ihaydânho ná'in iví'gedí nata'muu'in dín'ánpówá, hedá dínhanginná háa nata'muu waabá óe'annin.)

¹⁷ Häädankánbo báyéki t'owa Jesus-ádí diyi' i thaa idi Lazarus óewáywówápaadi penípho iwedi napée-i kin óetu'an, hedi náä ná'in t'owadibá in wé'ge'in t'owa ovâyumáa háa iwe i'annin. ¹⁸ Hediho ná'in wé'ge'in t'owa dínhanginpóe Jesus-á ná'in pínán t'ôe i'annin, hedánkunho ún'ayyaymää. ¹⁹ In Pharisees wí'ná táye díwíchänu'odi ditú', "Ti wíwínmündepi'an háa ída' waagi wí'únpuwamänpí'in. Binmú'dí, báyéki t'owa i-ádída' dimän."

Wên Greek t'owa Jesus-ádí dihi'da'

²⁰ Wên Greeks dimuu'in in wé'ge'in t'owa-ádí diyi', in oe Jerusalem dínshánkí'diná' diwepiye' di'ää'in Yôesi Tádá óe'a'ginmäänídí. ²¹ Indá Philip-ví'piye' dimää (i-á Bethsaida búu'ú'ay oe Galilee nangewi namuu), hedi óetu'an, "K'ema, Jesus-ádí gihí'da'." ²² Philip namää Andrew óetu'âamídí, hedáhá' Philip-á Andrew-ádá Jesus-ví'piye' damää óetu'âamídí háa ditú'in. ²³ Jesus natú, "Ihaydi púnú' nanânho na-keepúwídi hay'i omuu'in, naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i." ²⁴ Hebo ta'gendi wâyutmäa, wí táhtá ko'yi óekoedi iví wówátsi imä' waagibá únpo' hedânho shánkí báyéki iwedi natáhpaa-ídí, hedi iví wówátsi imähpidá iwedi hääbo wínapa'pí, iwebo wí'bo nawänpik'óe. † ²⁵ To'wên inbí wówátsi náä oepáa k'aydi ingí'da' dínmuu'indá inbí wówátsi dipedée-i, hewänbo to'wên inbí wówátsi náä oepáa k'aydi ingí'da' wídnmuupí'indá, inbí wówátsi hánhay wänbo t'ähki dâymá've-i. ²⁶ To'wên naagi' díwít'ôe'amí'in dida'di naa díyuumá've-i'in dínkhây'ä', hediho' iwáygé naa oyi' iwe, navi t'ôe'in iwáygebá diyëeni. To'wên naagi' díwít'ôe'o'in navi Tádádí ovâytu'âamí híwó' díwítsiye'annin."

Jesus iví chuwa i'gedí ihée'an

²⁷ "Näaho navi pí'ná khó'yé dínkháapóe. Ti navi Tádá dondaa'amí ná'in dínpuwagít'ôe'in diwedi dín'aywoenídí? Hedân yoe, ná'in dínpuwagít'ôe'in namuudânkun náä oepáa k'aydipiye' o'ää. ²⁸ Hedânho ná'in wída'máa navi Tádá, ovâykeeyamí u-á hay'i unmuu'in" kin Jesus

* **12:14-15** Zion-dá Jerusalem búu'ú namuu. † **12:24** Jesus näwe wí'bo' iví'gedí ihí'máa. Natú'da', i ko'yi iví wówátsi imä' hääwí iwedi napáa-ídí waagibá, i-á wá' únkây'ä' iví wówátsi imääní'in hedânho t'owa in wówátsi nahändepí'in dâykéyídí.

natú. Ihaydi ná'i tųų makówádí nat'oet'óe: "Han dáy'anho?, hedá wa' wíyá hanbá dáykhâymaa."

²⁹ In t'owa iwáygé diwinnin i tųų dit'oe, hedi wáy wên ditú, "Ikwahtaqa'an" gin, hedá wáy-á ditú, "Wí makówáwi t'óepa'aa'ídi óehée'an." ³⁰ Jesus-di ovâytu'an, "Ná'i tųų-á naagi'da' winamuupí, hewânbo ungi' wá' namuu. ³¹ Ihaydi púnú' naná Yôesi Tádádí in óetaapí'in ovâykeekw'óenídí híwó'pí díví'annin, hedá Penísendi inbí tsondi dínmuu'i-á óet'aanídá. ³² Hewânbo naa náá nagedi dít'óhtägek'úwídí dítege ihaydi naadi t'áhki t'owa dovâytukánnamí naví'piye' di'áá-ídi." ³³ Ná'in natú ovâythayyamídí háawin chuwa ûnpuwagít'óe'in. ³⁴ Ee t'owa yáagedi to'wídí óetu'an, "Yôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu i to'wí idi óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí hânhay wânbo tákki nawówayêení'in. Heháadan untú' i to t'áhki t'owagi' na'aypuyä'i' óetégé-í óet'óhtägek'úwídí? To-an namuu ná'i to'wí t'áhki t'owagi' na'aypuyä'i'? Ti i-á namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí?" ³⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Wí kohthay waagi'ba omuu, hewânbo undádí wí hây tákkiá' ochangít'óe. Naa oyi' iwe nakeená, hediho wa'di náá undádí oyidibo' unbí wówátsi naa-ádi binhûu, hedânho nakhuuná' ni'ge wí'iyêenípídí. To'wí khuu i'ge namândi-á wáy namân ni'ge wí'ûnhanginnáhpí. ³⁶ Naa i kohthay omuu'ívi'piye' bíwhâyú wa' undádí oyidibo', hedânho t'owa i kohthay iwe íthaa'in ípúwídí."

In Hudíyoví p'ó'dédí'in Jesus-ví'piye' wídíwíwhâyundepí

Ná'in Jesus natú ihaydiho' iwáygédi namáadi ikaayan wí'óeshaa-ípídí. ³⁷ Hewânbo tobá báyéki pínán inbí páadépiye' ikeeyan wânbo', wa'di ívi'piye' wídíwíwhâyundepí. ³⁸ Hediho háa Yôesi Tádáví tukhe'bi' Isaiah ita'nan waagi napóe. I-á hân'oe natú, Na'inbí Sedó, i hí' gitú'i' wídíwíwhâyupí.

Hedi unkay'in wídínhanginnáhpí.

³⁹⁻⁴⁰ Hediho wídínkoedípi dívíwhâyú-ídi, gá dínpóedân háa wíyá wáyge Isaiah ita'nan waa:

Yôesi Tádádí inbí tsée ovâykhaayan, hedânho wídínkeepo'pi waagibá dínpuwídí,

hedá inbí hangintandá ovâyya'an,

hedânho wídika'pówa-ípídí,

hedi naví'piye' wídí'á'pí dovây'owóyé-ídi.

⁴¹ Isaiah ná'in ita'nan gá Jesus-á hay'i napuwagít'óe'in ho ûnkeepóedân, hedânkun ívi'gedi ihée'an.

⁴² Hebo tobá Jesus-ví'piye' wáy wên wídíwíwhâyupí wânbo', báyéki in Hudíyo p'ó'dédí'in wânbo ívi'piye' dívíwhâyumági, hewânbo kee'eedi wídítúhpí dívíwhâyú'in gá in Pharisees-di i méesate eepiye' ovâytsudekhâ'amídí dikhuwôeda'dân, ⁴³ hedi ná'in Hudíyo p'ó'dédí'in shánki dida' t'owa híwó' inbí'gedi dívíhée'amí'in Yôesi Tádá híwó' inbí'gedi dívíhée'amí'wíwédi.

Jesus-ví hí' ovâytu'annin dâyyoegi'an, hedânho ovâytechânukhâymaa

⁴⁴ Hedi Jesus-di kaygi ovâytu'an, "To'wí naví'piye' iwíwhâyunde'i-á naví'piyeda' wí'iwíwhâyundepí, hewânbo i naa dísandí'piyan wá' iwíwhâyunde". ⁴⁵ Hedi to'wídí naa dímundedi i naa dísandí' wá' óemunde'. ⁴⁶ Naa náá oepáa k'aydipiye' o'áá wí kohthay waagi'ba omúnídí, hedânho to'wên naví'piye' dívíwhâyunde'in khuu i'ge wídíyêenípídí.

⁴⁷ Naa wóʔtúʔpí in toʔwên navi híʔ ditʔoedi hewänbo wíðâyʔaʔgindopídi dínkhâyʔăʔ ovâyutuchănú-íʔin. Naa oʔăă tʔowa dovâyʔaywoenídí, dínkhâyʔăʔ ovâyutuchănú-íʔin otúnídá yoe. ⁴⁸ I tʔăʔgi thaa nanáʔ diwe náʔi navi híʔ ho dovâyʔtʔandiʔ namuudânkun in toʔwên naa díyoegiʔannin hedá haa otú waa wíðínséegiʔanpíʔin ovâyutuchănukhâymaa, ⁴⁹ gá naa haa navi Tádádí dísandídá naa díyôn waagidaʔ dáyheeʔoʔ, háa owânpidaʔ waagá yoe. ⁵⁰ Hedí dínhanginná i tsontuʔ navi Tádá imăgiʔi wówátsi nahândepeʔin napăyiʔin. Hedânho háa navi Tádádí dítʔannindaʔ naa otúʔ hedá haʔwâa dáyheeʔoʔ.”

13

Jesus-di iví khăgeʔninbí ân ovâyʔowídi

¹ Wíʔ thaa waʔ natáy i Passover shánkíʔdi thaagiʔ. Jesus ûnhanginná i thaa napowaʔăʔin năa oepăa kʔaydi iwedi iví Tádávíʔpiyeʔ namú-ídi. Hăădi wânbo tʔăhki in ivíʔin ûnmuuʔin ovâyséegi waʔ năădi nayiʔ ihaydi, hedí năa ovâykeekankhâymaa hânho ovâyséegiʔin.

² Wéʔge dívkindihúuyoʔ ihaydi, Penísendi Simon-bí ay Judas Iscariot i ânshaa ho óemăgi Jesus óekuʔpʔâynídí. ³ Jesus ûnhanginná iví Tádádí tʔăhki kay óemăgiʔin, hedá ûnhanginná Yôesi Tádávíʔwedi naʔăăʔin hedí ivíʔpiyeʔbá nawăymännin, ⁴ hedíhoʔ ee nahúuʔân diwedi iwínúdi iví kʔéwéʔin to ipʔădi, hedí wên pʔoepidiʔin aadi iseebaʔăaʔan. ⁵ Hedáháʔ wên oewăăbay iwe ipʔoesaadi iví khăgeʔnin iʔânʔowídiʔin hedá in pʔoepidiʔin aa naseebaʔăamuʔindídá ovâyʔânpídi. ⁶ Peter-víʔwe napówá ihaydi Peter-di óetsikáyin, “Naʔinbí Sedó, ti ʔdi naa díʔânʔowídiʔkhâymaa?” ⁷ Jesus-di óetuʔan, “Năa wíʔunhanginnáhpí háadi kin dáyʔoʔin, hewänbo wáy wí thaa ûhanginpúwí.” ⁸ Peter-di óetuʔan, “Háʔto díʔânʔowídi-íʔin wímăâni.” Jesus-di óetuʔan, “Naadi wíʔowídiʔidá naviʔ wúʔmuupihoʔ.” ⁹ Simon Peter-di óetuʔan, “Hedáhoʔ, Naʔinbí Sedó, navi man dînʔowídi hedá navi pʔôndaʔ, navi ândaʔbá yoe.” ¹⁰ Jesus-di óetuʔan, “Toʔwí iʔoeʔiví túuʔú tʔăhki khăapiʔ ûnmuu, iví ândaʔ ûnʔowídiʔtáy. Hedí undá khăapiʔin ímuu, hewänbo un tʔăhkiđibo-á yoe.” ¹¹ Jesus ûnhanginná toʔwídi óekuhpegitʔoeʔi namuuʔin, hedânho natú, “Tʔăhkiđibo khăapiʔin wíʔímuupiʔ” gin.*

¹² Tʔăhki inbí ân ovâyʔowídiʔbowa ihaydi iví kʔéwéʔin to iwáytoʔgi, hedí indádi iwáysóge. Ihaydi ovâytsikáyin, “Ti ûnhanginná háadi kin wáyʔannin?” ¹³ Undi naa dítʔo hăhkandi-ádi pʔóʔdédiʔ-ádi, hedí híwóʔ kin ítúʔ, haʔbi-ânkun omuudi. ¹⁴ Hedihoʔ undá ûnkhâyʔăʔ wíʔnă táye bînʔânʔowídi-íʔin, gá naa unbí hăhkandiʔ hedá pʔóʔdédiʔ omuuʔidi wâyʔânʔowídiđân. ¹⁵ Năʔi háa dáyʔannin naadi wâykeeyan hedânho háa naadi wâyʔan waagibá un wáʔ wíʔnă táye úvíkanhúuwí. ¹⁶ Taʔgendi wâyʔumăa, wí tʔoeʔi-á iví tsondiví shánkí hayʔi wínamuupi, hedá wí tʔekhuwaʔi-á i óeyôndiví shánkí hayʔi wínamuupi. ¹⁷ Háa wâyʔuʔan waa ikaʔpóyăʔdáhoʔ, navi híʔ bînʔaʔginnamí hedího íhíhchăa-í.

¹⁸ “Hewänbo naa wóʔtúʔpí un tʔăhkiđibo háa wâyʔuʔan waa úvíkhâymaaʔin. Naa dínhanginná toʔwên in dovâydeʔmannin dimuuʔin. Hewänbo năʔin háa Yôesi Tádáví tăʔnin diwe natúʔ waa ûnkhâyʔăʔ napúwíʔin:

I toʔwí naa-ádi ihúuyandi wânbo híwóʔpíʔ naa díkhâymaa.

* **13:11** Páadé ihaydi Jesus in híʔ “khăa” kin natúdi inbí túuʔú iʔgedi ihíʔmăa, hewänbo tíʔúge ihaydá Judas-ví tʔaywóʔdi iʔgedân ihéeʔan.

¹⁹ Nää wâyṭumáa háa napuwagít'óe'in wa' napóepídíbo', hedânho napóe ihaydá úvíwhâyú-í naa i omuu hân'oedíbo' oyí'í'. ²⁰ Ta'gendi wâyṭumáa, to'wêndi wí naadi dósandi' óeséegí'odí, indi naa wá' díséegí'o waagibá díví'o', hedi to'wêndi naa díséegí'odá, i naa dísandí' wá' óeséegí'o waagibá díví'o'."

Jesus natú wí to'wídí óekuhpekhâymaa'in

²¹ Jesus-di ná'in ovâyṭu'an dihaydiho' iví pí'ná ûnkháapóe, hedi thay'eedi ovâyṭu'an, "Ta'gendi wâyṭumáa, un diwedi wí'di naa díkuhpekhâymaa." ²² Iví khäge'nin dívíwânpipuwä'o', to'wíwí'gedi ihí'máa'in wídínhanginnáhpídí. ²³ I khäge'di Jesus-di óeséegí'í' iví nú'bá na'ân. ²⁴ Hediho Simon Peter imannan ná'i khäge'didi óemúnídí, hedi óetu'an, "Jesus nátsikáyin toví'gedan ihí'máa'in." ²⁵ Hediho' i khäge'di Jesus-ví shánkí nú' ihá'didi óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, to-an i namuu wóekuhpekhâymaa'í'?" ²⁶ Jesus-di óetu'an, "Naa wí pává i sää iwe dóp'ohtôení, hedi wí to'wí dópägit'óe. Iví'gedân dáyhí'máa." Hedi wí pává ikê'di ip'ohtógidi Judas óemägi, i-á Simon Iscariot-ví ay namuu. ²⁷ Judas i pává ikê' ihaydi wesebo' i Penísendi iví pí'ná ûnts'ú, hedi Jesus-di óetu'an, "Hääwí háa bikhâymaa'í wesebo ná'an." ²⁸ Hewänbo to'wí wänbo' in dihúukw'ó'nin diwedi wí'ûnhanginnáhpí háadi Jesus-di kin óetu'annin. ²⁹ Judas-á i chä' múu imáa, hediho wên di'ân Jesus-di óetu'an hääwí i shánkí'digí' dín'táy'í' ikumä-í'in, hedá wây-á wêndá di'ân in sehkanäwó' diwówayi'in wí hääwí ovâymaa'ní gân óetu'an. ³⁰ Hediho Judas i pává ikê'di wesebo napee. Ihaydiho nakhuuná.

Jesus iví khäge'nin wên ts'aamin tsontuu imägi

³¹ Judas napee ihaydi Jesus natú, "Ihaydi nanânho t'owa dínhanginpúwídí naa t'ähkí t'owagi' o'aypuyä'í' hay'í' omuu'in, hedá háa naa dínpuwagít'óe'in namuudi dínhanginpúwí Yôesi Tádá wá' hay'í' namuu'in. ³² Hediho Yôesi Tádádí hay'í' naa dípaa-í iví haybá omúnídí, hedá ná'in ikhâymaa wesebo'. ³³ Navi áyyää, wí hâyú thaada' undádí ochangít'óe, hedi nää in Hudíyoví p'ó'dé'dí'in dovâyṭu'an waagibá un wá' wâyṭumáa, undi dítuwäkhâymaa, hewänbo wáy omän diwepiye' wí'únkoedí-ipí nää ímu-í'in. ³⁴ Naadi wên ts'aamin tsontuu nää wâypäkhâymaa, hedi kinnân namuu: Wí'ná táye úvíséegíhúuwí. Naadi wâyseegí waagibá, hanbá wí'ná táye úvíséegíhúuwí. ³⁵ Úvíséegíhondáho to'wên t'ähkí dínhanginná'ní navi khäge'nin ímuu'in."

Jesus-di Peter óetu'an, "U-á poewin untúni naa wídítaapí'in"

³⁶ Simon Peter-di óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, wépiyan unmán?" Jesus-di óetu'an, "Nää-á wí'úkoedípi wáy omän deepiye' díyüuhúuwídí, hewänbo wáy wí thaa wáy omän diwepiye' bá unnú-í." ³⁷ Simon Peter-di óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, háadan wídínkoedípi wíyüuhúuwídí nää? Naa okhâymuu navi wówátsi ugí' dáymaa'nídí." ³⁸ Jesus-di óetu'an, "Ti naa omuudi unkhâymuu uví wówátsi bimäánídí? Ná'in ta'gendi wítu'âamí: Wí dee sen wa' íkinpídíbo' u-á poewin untúni wídítaapí'in."

14

Yôesi Tádáví'piye' gipunda'dá, iví ay Jesus-ví'piye' páadé gimú-í'in gínkhây'ä'

¹ Hedáhá? Jesus t'ähkí iví khäge'nin itu'an, "Ánshaa iwe wí'íkwo'nípi. Yôesi Tádávi'piye' úviwhäyuhûuwí hedá naví'piyá. ² Naví Tádávi k'aygi ûnná? diwe báyéki ûn'ívená. Ná'in ta'gen namuupídáho há'to wáytu'âamiwân ta'gen namuu'in. Hedího náä omân wí íve wí'inbo wáykhây'amídí. ³ Hedí wí íve wáykhây'amídí omäädá wíyá owáy'ää-í un wâyhûuwídí naa-ádí, hedânho wáy o'ân diwebá un wá' íkwo'ní. ⁴ Un únhanginná wáypiye' omännin, hedá in p'ôe naa omân deepiye' wá' únhanginná." ⁵ Thomas-di óetu'an, "Na'inbí Sedó, wíginhanginnáhpí wáypiye' unmännin wânbo? Hedí hádídan in p'ôe unmân deepiye' gínhanginnání?" ⁶ Jesus-di óetu'an, "Naa-á in p'ôe omuu, hedá in ta'gendá, hedá in wówátsi-á. To'wí wânbo wûnkoedípí naví Tádávi'piye' namú-ídí, naví'piye' páádé na'äädída'mânho? ⁷ To'wí naa omuu'in ta'gendi únhanginnândáho naví Tádá wá' dîntáa-íwân. Náä iwediho bîntaa hedá bînmû?"

⁸ Philip-di Jesus óetu'an, "Na'inbí Sedó, i Tádá na'in dínkeeyamí. Hähayda' gíntáy." ⁹ Jesus-di óetu'an, "Philip, gáhánhay waabo' undáqí oyího?, hebo wa'dí wí'úhanginnáhpí to'wí omuu'in. To'wên naa dímû'indá i Tádá wá' dâymû? Hedí háadan dítumáa i Tádá wáykeeyamí gin? ¹⁰ Háadan wíviwhäyundepí i Tádá-ádí omuu'in hedí i Tádá-á naa-ádá omuu'indá? Ná'i hí' wáytu'o'i naví'da' wídínmuupí, hewânbo naa dáyhi'máa ihaydi naví Tádá naa-ádí namuu'i' iví t'ôe i'o? ¹¹ Ná'i naadi wáytumáa'i binwhäyú: Naa-á i Tádá-ádí omuu, hedá i Tádá-á naa-ádá namuu. Hewânbo naví hí' dínwhäyundepídáho?, i hääwí dáy'o'i namuudi bíwhäyú wé'ge gamuu'in. ¹² Ta'gendi wáytumáa, to'wên naví'piye' dívíwhäyunde'indá, naa dáy'an waabá in wá' dívíkankhâyamá, hedá wa'dí shánkí he'endi hääwí-á dívíkankhâyamá, gá naa naví Tádávi'piye' omändân. ¹³ Úviwhäyundededáho naa dínk'óe'in wây'amídí i ída'po'i?, naadi wây'amí-ákun, hedí hääwí naa Yôesi Tádávi ay omuu'i dó'o'ídi t'owa dínhanginnání i Tádá hay'i namuu'in. ¹⁴ Hääwí namúni wânbo ída'po'dí, naa dínk'óe'in wây'amídí úviwhäyundeda, naa dó'amí-ákun."

Jesus-di i Yä'dâa'i P'oweahhâ iví khäge'ninbí'piye' óesankhâyamá

¹⁵ "Undi díseegídáho? i tsontuu wâymagí'i dín'a'ginnamí. ¹⁶ Hedí naadi naví Tádá dódaa'amí wíyá to'wí wovâykhäge'namí'i wovâysaanídí, hedí han i Tádá i'amí. Ná'i wovâykhäge'khâyamá'i-á hääqí wânbo t'ähkí undáqí nayêení, i-á i Yä'dâa'i P'oweahhâ namuu, hedí in ta'gen naháhkanyí? ¹⁷ In to'wên Yôesi Tádá dáytaapí'indá ná'i Yä'dâa'i P'oweahhâ wí'óemúndepídí hedá wí'óetaapídí há'to daykéyí. Hewânbo undidân bîntaa, undáqí nayidí, hedá unbí pí'ná khó'yé i bînmá've-í.

¹⁸ "Naadi wên tádapí'in yíyápi'in waagi'inbá wíwâyyoekankhâyamápi, naa-á unbí'piye' owáy'ä? ¹⁹ Hây napóe ihaydi in t'owa Yôesi Tádá dáytaapí'indi naa wiya wídímúnípi, hewânbo undáho dímúni, hedá íwówáyêení gá naa owówáyidân. ²⁰ Hedí i thaa napówá ihaydá únhanginnání naa naví Tádá-ádí omuu'in, hedá undáqí naa-ádí wé'ge gimuu'indá wá' únhanginnání.

²¹ "To'wên naví tsontuu dínhógi'in hedá dín'a'gindo'indá, indânho naa díseegí, hedí to'wên naa díseegí'indá naví Tádádí ovâyséegí, hedá naadi wá' dovâyséegí, hedí dovâykhäge'namí shánkí híwó' dítaa-ídí" kin Jesus natú. ²² Wí khäge'dí? Judas gin nakháwá'i?, hebo Judas Iscariot-dá yoe, idân Jesus óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, heháadan na'indá' díkhäge'khâyamá

shánkí híwó' wítaa-ídí, hedi há'in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'indá yoe?"
 23 Jesus-di ôetu'an, "To'wên naa diséegí'indá naví hí' dîn'a'gindo', hedi naví Tádádáho ovâyséegímá've-í, hedi naví Tádá-ádí naa-ádí inbí pí'ná khó'yé ánthayé-í. 24 To'wên naa diséegí'indá naví hí' wíðín'a'gindopí. Hedi i hí' naadi wâytu'andi-á naví'ðá' wíðínmuupí, naví Tádádí dísandiví hí'-ân ûnmuu.

25 "Ná'i háäwí naadi wâytumáa wa'di náä undádí oyidibo'. 26 Hewänbo i to'wí wovâykhäge'namí'idá t'ähkí úntáy'i wovâyhá'amí, hedá t'ähká naadi wâytu'andi-á wovây'ánshaakannamí. I-á i Yä'däa'i P'oewäqhäa-ân namuu, hedi naví Tádádí i wovâysaaní gá han dódaa'andân.

27 "Naadi wâykhäge'namí hedânho ánskaa iwe wí'íkwo'nípidí. Naada' dínkoedi han wây'amí'in, in to'wên Yôesi Tádá dâytaapí'indá wíðínkoedipí. Unbí pí'ná khó'yé wí'í'áyíngi-ípí hedá wí'íkhuwóda'ípí. 28 Naví Tádáví'piye' omän hedá unbí'piyá owáy'ä' gin wâytu'andi ít'oe. Naví Tádá-á naví shánkí hay'i namuu hedi ta'gendi undi naa diséegídáho' íhíhchäa-í iví'piye' omändi. 29 Ná'i t'ähkí náä wâytumáa wa'di napóepídíbo', hedânho owáy napóe ihaydá undi naví hí' dínwhâyú-ídí. 30 Wíyá shánkí naadi wíwâytu'amí'pí, gá i Penísendi na'ädân, i-á in Yôesi Tádá dâytaapí'inbí tsondi dínmuu. Idá naa wíðítsonmáapí. 31 Hewänbo náä naví Tádádí naa díyôn waa dáykhâymaa, t'ähkí t'owa dínhanginnání i-ân dóséegí'in.

"Bíwínú, yaho náwedí gimú-í."

15

Jesus wên úuva áaphäa waagi'ba namuu

1 "Naa wên híwó'nin úuva áaphäa waagi'ba omuu, hedi naví Tádá-á i áaphäa áyí'di waagi'ba-á namuu. 2 In t'owa naví'in dínmuu'in áaphäa wa'yáy khóe waagi'inbá dimuu. T'ähkí wa'yáy khóe na'úuvapaapí' naví Tádá its'andedi iyäa'o', hedá i wa'yáy khóe na'úuvapaa iwedá i hí'índi híwó'pí' namuu'i-á iyäa'o shánkí báyéki híwó' napáa-ídí. 3 Undá i híwó'pí' ho únyáamuu i hí' naadi wâytu'andi bînt'óyandi. 4 Háädi wänbo t'ähkí naa-ádí ímúní'in únkây'ä', hedi naa-á háädi wänbo t'ähká undádí omúní. Wên wa'yáy khóe wänbo wí'bo wínahääpa'pí, ná'in wa'yáy khóe in áaphäa eedi nachändíðá'mân nahääpa', hedi hanbá un naa-ádí háädi wänbo t'ähkí ímuupídáho', há'to únkoedí-í híwó'di háäwí úví'amídí.

5 "To'wên háädi wänbo t'ähkí naa-ádí dimuu'in hedá naa-á indádí omuudá, indá báyéki híwó' díví'amí. Naa-ádí ímuupídí háäwí wänbo há'to bîn'amí. 6 In to'wên naa-ádí háädi wänbo dimuupí'indá wa'yáy khóe t'owa dâys'á'i' waagibá dínpuwí. Kí'bi wa'yáy khóe-á dâych'áadi nat'a', hedi dâywé'ge'andi dâyphamäade'. 7 Naa-ádí háädi wänbo t'ähkí íkw'ondá naví hí'-á unbí pí'ná khó'yé bînmáadá, únkoedi háäwí wänbo ídái Yôesi Tádá bîndaa'amídí, hedi idá wovâymaa'ni, 8 hedânho t'owa dínhanginnání naví Tádá hay'i namuu'in, hediho' undá báyéki híwó' úví'ä'amí, hedi kindíðiho ta'gendi naví khäge'nin ímúní.

9 "Naví Tádádí naa diséegí waagibá naadi wâyséegí. Naví séegí wóegé háädi wänbo t'ähkí ímúní. 10 Naa naví Tádáví tsontuu dôn'a'gindodí iví séegí wóegé háädi wänbo t'ähkí omuu. Hedá undá hanbá naví tsontuu dín'a'ginhondáho', naví séegí wóegé háädi wänbo t'ähkí ímúní. 11 Ná'i t'ähkí wâytu'an hedânho' i híhchan dómáa waagibá un wá' unbí pí'ná khó'yé bînmá've-ídí, hedá t'ähkí híhchanda' bînmá've-í. 12 Ná'in

tsontuü naadi wâyumáa: Wí'ná táye úvíséegíhúuwí naadi wâyséegí waag-ibá. ¹³ In to'wên inbí wówátsi inbí k'ema'ingi' divímági'indá shánkí hay'in séegí namúní'in dâymáa. ¹⁴ Hedi undá hääwí naadi wâyôn waagi bínkanhondáho navi k'ema'in ímuu. ¹⁵ Nää iwedi páadépiye' navi t'ôe'in ginda' naadi wíwâytukankhâyamápi, gá wí tsondi-á iví t'ôe'in háa ikhâyamá'in wí'itü'opídân, hewänbo navi k'ema'innân gin wâytu'âamí, gá hääwí navi Tádádí dítü'andi' naadi wâyhangin'ännandân.

¹⁶ Undi naa wídide'manpi, naadá un wâyde'man, hedá wovâykw'ódi báyéki híwó' úví'amídi, hedi i híwó' úví'o'i-á nakâypúwí. Navi Tádádí naa dínk'ú' hääwí ída'póe'i' wây'amídi, hediho úvíwhâyundédáho' idi wovây mááni. ¹⁷ Kinnân naadi wâytsomáa: Wí'ná táye úvíséegíhúuwí."

In Yôesi Tádá dâytaapi'indi Jesus-vi khäge'nin ovây'táy-í

¹⁸ "In t'owa Yôesi Tádá dâytaapi'indi wovây'taydáho wí'ún'óde-ípi unbi páadébo naa dít'ay'in. ¹⁹ In Yôesi Tádá dâytaapi'in t'owa waagi'inbá ímuudáho', indi wovây séegí-í, inbí'in dínmuu'in dâyséegí waagibá. Hewänbo in waagi'inbá wí'ímuupí. Naadi wâyde'man Yôesi Tádá bintáa-ídi, hedânkun indihó wovây'tay. ²⁰ Wí'ún'óde-ípi háa wâytu'annin: Wí t'ôe'i-á iví tsondiví shánkí hay'i wínamuupí. Hediho to'wên naa dít'ôephadekannannindi un wá' wovây't'ôephadekannamí, hedi to'wên navi hí' dín'a'ginnannindi unbi' wá' wovây'a'ginnamí. ²¹ Navi'in ímuudíbo t'ähki ná'i híwó'pí' hääwí t'owadi wovây'amí. Háadi? Gá i naa dísandí' wídâytaapídân. ²² Naadi navi hí' dovâytu'âamídi o'äapídáho ná'i t'aywó'di wídínmuupíwän. Hewänbo o'ää-ákun, hedânho náa wí' wänbo wí'ünkoedipí natúnídi, 'Naa wídínhanginnáhpí dáy'taywó'nannin.' ²³ To'wên naa dít'ay'indá navi Tádá wá'ho dín'tay. ²⁴ Wa'di indádi oyi' ihaydi báyéki hääwí dáy'an wíyá to'wí wänbo hánhay wänbo i'anpí'. Kí'bi t'ôe dáy'ánpídáho ná'i t'aywó'di wídínmuupíwän. Hewänbo háa naa dáy'annin dâymü'-ákun, hedi naa-ádi navi Tádá-ádi wí'gíndíbo dít'ay. ²⁵ Hedi kin díví'andi naa háa inbí tã'kan navi'gedi natã'muu waa dínpóe, kinnân:

Wên híwó'pí'in wídáy'anpí wänbo naa dít'ay.

²⁶ "Owáy navi Tádávi'we opówá ihaydi i to'wí wovâykhäge'khâyamá'i-á naadi wâysangit'ôe. Ná'i navi Tádávi'wedi unbi'piye' nakä'äagít'ôe'i-á i Yä'dää'i P'owäqahäq namuu. Hedi napówá ihaydi navi'gedi ihée'amí. ²⁷ Hedá undá wá' t'owa navi'gedi bintu'âamí, gá páadé navi t'ôe dóns'an'an diwedíbo' un naa-ádi íyidân.

16

¹ "Ná'i hääwí naadi wâytu'an hedânho unbi whâyü wí'únháanípídi. ² In Hudíyodi inbí méesate íve wovâytsudekhäq'amí, hedá wá' shánkí wänbo únpuwí, wáy wí thaa naná' diwe wovây't'ahánúdáho di'ääní Yôesi Tádági' divít'ôemáa'in. ³ Háadan kin dívíkhâyamá? Gá Yôesi navi Tádá dínmuu'i wídíntaapídân, hedá naa wá' wänbo wídítaapi. ⁴ Ná'i napuwagít'ôe'i wâyumáa wa' napóepídíbo', hedânho napóe ihaydá naadi wâytu'an ní'gedi ún'ánpowagít'ôe. Naadi ná'i hääwí wíwâytu'anpí páadé navi t'ôe dóns'an'an dihaydi, gá wa'di undádi oyidân."

Háa i Yä'dää'i P'owäqahäq ikhâyamá'in

⁵ "Nää tobá i naa dísandiví'piye' omän wänbo', wénä wí wänbo undi wídítsika'máapi wähääpiye' omännin. ⁶ Ná'i hääwí wâytu'andidiho' unbi

pi'nä khó'yé nää báyéki únkháapo'. ⁷ Hewänbo in ta'gen wâyümáa: Ungí' shánkí yänbedi híwó' namuu naa omú-ídi, gá naa omääpídáho' i to'wí wovâykhäge'khâymaa'i wína'ää-ípídân, hewänbo omäädáho' i dósani unbí'piye'. ⁸ Hedi owáy napówa ihaydá t'owa ovâythayyami piháa di'ánshaamuudi widika'póya'pí'in inbí t'aywó'di i'gedi, hedá i híwó'di namuu i'gedá, hedá Yôesi Tádádí t'owa ovâyutuchänukhâymaa i'gedá. ⁹ Idi ovâythayyami dívít'aywó'nannin, naví'piye' wídíwihâyundepídi. ¹⁰ Naa híwó'di' omuu i'gedi ovâythayyami, gá naa i híwó'di' omuu'i naví Tádáví'piye' omändân, hedi wíyá wídímúnípi. ¹¹ Yôesi Tádádí t'owa ovâyutuchänukhâymaa i'gedi ovâythayyami, gá ho natúdân idi i Penisendi ôetuchänukhâymaa, i-á in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'inbí tsondi dínmuu.

¹² "Naa wa'di báyéki wâyütü'âami'in oda', hewänbo nää wí'úkoedípi ihay bínhónídi. ¹³ Hewänbo owáy i Yä'dâa'i P'oewaa'hâa napówa ihaydi, i-á in ta'gen t'ähkí naháhkanyi'i' namuu, idi wovâykhäge'khâymaa in ta'gen namuu'in naví'gedi ta'gendi úhanginpúwídi, gá iví ánskaa únmuu'ida' wí'ihí'khâymaapídân, hewänbo háa Yôesi Tádádí ôetü'an waagi natúni, hedá háa napuwagit'ôe'in wovâyütü'âami. ¹⁴ Háa natúni'in naví'wedi ihóni hedi wovâyütü'âami. Handídi wovâyhangin'ânnaami naa hay'i omuu'in. ¹⁵ Naví Tádáví háhkan únmuu'i-á naví' wá' dínmuu. Hedânho naa otú, i Yä'dâa'i P'oewaa'hâa háa wovâyütü'âami'in naví'wedi ihóni."

Jesus-ví khäge'nin inbí pi'nä khó'yé dikháapúwí, hewänbo wíyá dihíhchanpúwí

¹⁶ "Hanwaapídíbo' undi wídímúnípi, hedá iwedá hanwaapídíbo-á undi naa wíyá díwáymúni." ¹⁷ Wên iví khäge'nin wí'nä táye dívítü'an, "Hânna hêe ná'in dítü'annin natü'da"? Natú, 'Hanwaapídíbo wídímúnípi' gin, hedá 'Iwedá hanwaapídíbo-á wíyá naa díwáymúni' gân. Hedá wá' natú, 'Kin napúwí gá naví Tádáví'piye' omändân.' ¹⁸ Hedi hânangú iví hí' 'hanwaapídíbo' úntü'da'? Hääwí i'gedi ihí'máa'in wíginhanginnáhpí."

¹⁹ Jesus úhanginná ditsikapúwí'in dida', hediho' ovâysikáyin, "Ti úvitsika'máa háa otü'da'in wâyütü'andi, 'Hanwaapídíbo' undi wídímúnípi, hebo iwedá hanwaapídíbo-á wíyá díwáymúni'? ²⁰ Ta'gendi wâyümáa, undá iséeyêeni hedá úvisihtüwínú-í, hewänbo in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'indá dihíhchanpúwí. Hebo ík'áykhaápóe wänbo ná'i-á únphadé-í hedi híhchan bínma've-í. ²¹ Wí kwee na'eyekhâyí'i hânho nachanpo', na'eyehaypúwí ihay nanândi. Hewänbo iví ay ún'aypuyä ihaydá, iví hay i'gedi wíyá wí'ún'ánpóya'pí, gá nahíhchanpóedân iví ay ún'aypuyädi. ²² Hedi hanbá undá nää únpo'. Un ík'áykhaapo' naa wáypíye' omândi, hewänbo owáy naa wíyá o'ää ihaydá unbí pi'nä khó'yé íhíhchaa-í, hedi to'wí wänbo wí'úkoedí-ípí unbí híhchan únmuu'in wovâykwée-ídi.

²³ "Hedi ihaydi wí'úntâynípi háäwí wänbo ditsikáyi'nídi. Ta'gendi wâyümáa, háäwí naví Tádá bîndaa'andi', naví'piye' úvíwhâyundedi, idi wovâymaáni. ²⁴ Nää pu'wahay wa'di háäwí wänbo wí'ida'póepi naví'piye' úvíwhâyunde wänbo'. Nää bîndaa'an, hedânho bínhóni, hedá báyéki híhchan bínma've-í.

²⁵ Ná'i háäwí wâyütü'andi wâyhá'amídi únthaykantáy, hewänbo owáy wí thaa naná' diwe kindídi wíyá wíwâyhée'amípi, thay'eedân naví Tádáví'gedi wâyütü'âami. ²⁶ Hedi ihaydi shánkí híwó' bîntaadi un íhääwida'púwí naví'piye' úvíwhâyundedi, hedi wíyá wínatâynípi naa

naví Tádáví'piye' wáyýúusu'amídí, hewänbo idi wovâyséegídí unnânho iví'piye' úvíúusu'amí. ²⁷ Hedí idi wovâyséegí gá undi naa díséegídân hedá úvíwhâyundedá naa iví'wedí o'ää'in. ²⁸ Nää oepáa k'aydi'piye' naví Tádáví'wedân o'ää-ákun. Hedí nää-á nâwedí naví Tádáví'piyebá ováymän."

²⁹ Iví khäge'nindi óetu'an, "Näbáha' thay'eedi bihi'máa, nää-á uví hí'-á ûnthaykantáy'i' wí'úmuupí. ³⁰ Nää gínhanginpóe u hääwí t'ähkí ûhanginná'nin, hedá hääwí to'wídí wóetsikáyí'ní'in nada'i' u ûhanginnânho wa' wóetsikáyí'pídíbo'. Hedânho ívíwhâyunde Yôesi Tádáví'wedí un'ää'in." ³¹ Jesus-di ovâytu'an, "Nää-á ítû' naví'piye' úvíwhâyunde'in, ³² hewänbo nää iwedí un t'ähkí íwadedéé-í, hedí wí'inbo' unbí p'óegé bínkéyí hedí naa wí'bo díyoe'amí. Hewänbo naví Tádá naa-ádi nayidi ta'gendi wí'bo há'to oyêení. ³³ Naadi t'ähkí ná'i wáytu'an hedânho naa-ádi ímuudi ánskaa iwe wí'íkwo'nípídí. In Yôesi Tádá dáytaapí'inbí yáagé wa' íyi' ihaydibo bînt'ôephadekhâymáa, hewänbo kay'indi úvíwínú-í, naa i yä'dâapi' nää oepáa k'aydiwi dót'an."

17

Jesus iví khäge'ningí' iyúusu'an

¹ Jesus iví khäge'nin ná'i t'ähkí itu'an dihaydi makówápiye' ibéedi kinnân iyúusu'an: "Tádá, ihaydiho dinná. Nää ovâykeeyan naa uví ay omuu'i hay'i omuu'in, hedânho u-á hay'i unmuu'in naadi dovâykeeyamí. ² Udi dísóge t'ähkí t'owaví tsondi omúnídí, hedânho naadi t'ähkí in udi dímgí'in in wówátsi nahánde'pí'in dovâymaänídí. ³ Uda' i ta'gendi Yôesi unmuu, hedá naa-á Jesus omuu, i udi dísandí' t'owa dovây'aywoenídí, hedí in to'wên u-ádi naa-ádi dítaa'indáho wówátsi nahánde'pí'in dâymáa. ⁴ Wa'di nää oepáa k'aydi oyi' ihaydi in t'owa dovâykeeyan u-á hay'i unmuu'in, gá in t'ôe udi díkanyônnin t'ähkí dóbowadân. ⁵ Tádá, naa hay'i omuu wa'di u-ádi oyi' ihaydibo', wa' hääwí wänbo nakhí'yenpí ihaydibo'. Nää uví'piye' ováymän, hedího ovâykeeyamí naa hay'i omuu'in, háa omú'de waagibá.

⁶ "In to'wên nää oepáa k'aydi udi naa dímgí'in dovâykeeyan háawi unmuu'in. Indá páadebo' uví'in úmuu, hedá udá indá dímgí, hedí uví hí' wôn'a'ginnan. ⁷ Nää in dínhanginpóe hääwí t'ähkí udi dímgí'i ta'gendi uví'wedí na'ää'in, ⁸ gá hääwí udi naa dítu'andi' naadi dovâytu'andân, hedí dâyséegí'an. In dínhanginná ta'gendi uví'wedí o'ää'in, hedá dívíwhâyunde' udi dísannin.

⁹ "Naadi ingí' dovâyýúusu'o'. Nää t'ähkí t'owagí'in wídáyyúusu'opí, hewänbo in udi dímgí'ingí'indá'mân dáyyúusu'o', indá uví'in úmuudi. ¹⁰ T'ähkí naví'in dínmuu'in uví'in wá' úmuu, hedí uví'in úmuu'indá naví'inbá dínmuu. Hedí háa inbí wówátsi dâyhon waagidibo nakeepo' naa hay'i omuu'in. ¹¹ Nää uví'piye' omän, hedí nää oepáa k'aydi wó'yêenípí, hewänbo ná'indá näädíbo wa'di diyí'. Naví Tádá, u shánkí yä'dâa'i unmuu'i', uví kay úmuu'idi áyíngidibo' ovâyma've-í, i kay udi dímgí'idibá, hedânho wí'da' waagibá dímunídí, naa-ádi u-ádi wí'da' gamuu waagibá. ¹² Wa'di indá'idi oyi' ihaydi áyíngidi híwó' dovâymaá uví kay úmuu'idi, i kay dímgí'idibá, hedá dovây'áyíngimáadi wí'da'mân in diwedí napedee, i-á i há'bi namuu napedeegí't'ôe'i', hedího háa uví ta'nin diwe iví'gedí nata'muu waa ûnpóe.

13 “Hedí nää uví’piye’ omän, hedí dáyyûusu’odi nã’i t’ähkí otú’ wa’dí nää oepáa k’aydi oyidibo’, hedânho inbí pí’nã khó’yé t’ähkí híchchan dâymá’ve-í, naa dómáa waagibá. 14 Naadi uví hí’ dovâymägi, hedí in t’owa wóetaapí’indi ovâyt’ay, hã’in t’owa waagi’in wídimuupídí, naa wänbo wá’ in waagi wó’muupi waagibá. 15 Naadi wíwída’máapi nää oepáa k’aydi iwedi ovâyâa’amídí, hewänbo wída’máa udi áyîngidibo’ ovâymá’ve-ídän, hedânho i Penísendidi wí’ovâyhónípídí. 16 In wóetaapí’in waagi’inbá wídimuupí, naa wänbo wá’-á yoe. 17 In ta’gen ovâyhá’amí hedânho ta’gendi uví’piye’ dívímäänídí. Uví hí’-á in ta’gen namuu. 18 Udi naa nää oepáa k’aydipiye’ dísan waagibá, naadi ná’in naví’in dínmuu’in wá’ t’ämäpiye’ nää oepaa k’aydi dovâysankhâymaa. 19 In naví’in dínmuudi naa uví’piye’ dáymä’ hedânho in wá’ ta’gendi uví’piye’ dívímäänídí.

20 “Naadi ná’ingí’indá’ wídáyyûusu’opí, hewänbo wé’ge’in t’owagí’ wá’ dáyyûusu’o’, in to’wên ná’inbí hí’ dínmuu’ídi naví’piye’ dívíwhâyukhâymaa’in, hediho wí’da’ waagibá dipúwídí. 21 Naví Tádá, ụ-á naa-ádí unmuu, hedá naa-á ụ-ádá omuu, hedí hanbá innân wá’ na’indá’í dimúní’in naa oda’. Hedí kin naa dáyyûusu’o’ hedânho t’ähkí t’owa dívíwhâyú-ídí udi naa dísannin. 22 Naadi he’ennin dovâypáa-í, udi naa hay’i dípaá waagibá, hedânho wí’da’ dipúwídí, ụ-ádí naa-ádí wí’da’ gamuu waagibá. 23 Naa indá’í omuu, hedí ụ-á naa-ádá unmuu, hedího ta’gendi wí’da’ dipúwí, hedí handidi t’ähkí t’owa dínhanginná’ni udi naa dísannin, hedá dínhanginná’ni wá’ udi ná’in naa-ádí dimuu’in ovâyséegí’in, udi naa díséegí waagibá.

24 “Naví Tádá, naa oda’ in udi dímägi’in naa-ádí dikwo’ní’in wáy naa ochangít’óe iwebá, hedânho udi naa hay’i dípaá’in dâymúnídí. Udi naa hay’i dípaá gá ho wa’dí ná’i nan oepáa nãakhíyépídíbo naa díséegídän. 25 Tádá, ụ ta’gedá’ bí’o’i’ unmuu’i’, tobá báyéki t’owadi wíwóetaapí wänbo’, naadi wítaa, hedí ná’in naví’in dínmuu’in dínhanginná udi naa dísannin. 26 Háawi unmuu’in naadi dovâychangin’ännan, hedá shánkí híwó’ dovâychangin’änkhâymaa, hedânho udi naa díséegí waagibá hã’bi séegibá inbí pí’nã khó’yé dâymá’ve-ídí, hedá naa-á indá’á omúní.”

18

Jesus óepanké’

1 Jesus iyûsubowa ihaydi iví khäge’nindá’í iwedi dimää, hedí owáy Kidron kó’ p’änäpiye’ dimää. Iwáyge wí nava’ay na-olive-taysaa’i nak’óe, hedí Jesus-ádí iví khäge’nindá’í i nava’ay iwe dits’ú. 2 Judas i Jesus óeku’p’égi’i’ ûnhanginná wáyge iwe naná’nin, hãyän wänbo Jesus iví khäge’nindá’í iwepiye’ namäädi. 3 Hedího Judas-di wên Rome-win sundado-á wên sundado i méesate hay’i dâý’áyí’do’indá hedá wên Pharisees-á ovâymaa, hedí phakó-á kohséephé naphaamuu’i-á inbí k’uuphé-á dínmahkänmuu’i wóege iwe dipówa. 4 Jesus ûnhanginná hãäwí t’ähkí háa ûnpuwagít’óe’in, hedího i’ähtuyedi inbí páadépiye’ iwínú, hedí ovâytsikáyin, “To-an bîntuwämáa?” 5 “Gá Jesus i Nazareth-wi-ân” kin óetu’an. Idá ovâytu’an, “Naa-ân i omuu.” Judas i óeku’p’égi’i’ iwebá indá’í nayí’.

6 “Naa-ân i omuu” gin ovâytu’an dihaydi tí’ûupiye’ dívíhädidi dikanu. 7 Hedáhá’ wíyá ovâytsikáyin, “To-an bîntuwämáa?” Indi óetu’an, “Gá Jesus i Nazareth-wi-ân.” 8 Jesus-di ovâytu’an, “Wâytu’anho naa-ân i omuu.

Hediho naada⁷ dítuwamáada⁷, ná⁷in wé⁷ge⁷in binpunmää.” ⁹ Ha⁷wâagi ovây⁷tu⁷an dihay⁷di háa hää⁷dankánbo⁷ iyûusu⁷an waa napóe. Kinnânho iyûusu⁷an: “Wí⁷ wânbo in dí⁷mági⁷in diwedi wí⁷dínpedée-ípí.” ¹⁰ Simon Peter wí tsiyó phá⁷ imáa, hedi iw⁷hahkê⁷di i ow⁷ha⁷ p'ó⁷dédí⁷ví t'ôe⁷i Malchus gin nakháwá⁷i⁷ óewhá⁷dídi iví ko⁷díngedí⁷in oeyay he⁷yinbo ónt'ó⁷ts'á⁷. ¹¹ Jesus-di Peter óetu⁷an, “Uví tsiyó phá⁷ há⁷i súde iwebá mänwáyto⁷. Ná⁷in t'ôephade naví Tádádí naa dînsannindá dínkhây⁷ä⁷ donphadé-í⁷in.”

Jesus oe Annas-ví⁷piye⁷ óeho⁷

¹² In sundado-ádi inbí tsondi-ádi in hay⁷i méesatewin áyí⁷nindádi Jesus óepankê⁷di óekhowhi⁷an. ¹³ Iwedi oe Annas-ví⁷piye⁷ páadé óeho⁷. Ihay paayo-á Caiaphas na⁷ow⁷ha⁷p'ó⁷dédí⁷an, hedi Annas-á Caiaphas-ví yahsédo-á únmuu. ¹⁴ Caiaphas-dá in Hudíyoví p'ó⁷dédí⁷in hää⁷dankánbo ovây⁷tumakhe⁷odi ovây⁷tu⁷an, “Shánkí yänbedí hiwó⁷ namúni wí⁷da⁷ wí to⁷wí t'ähkí in t'owagi⁷ nachúu-í⁷di.”

Peter natú idá Jesus óetaapí⁷in

¹⁵⁻¹⁶ Simon Peter-ádi wíyá khäge⁷di-ádi Jesus-ví tí⁷úugé damän. I ow⁷ha⁷ p'ó⁷dédí⁷di ná⁷i khäge⁷di⁷ óetaa, hediho i khäge⁷di⁷ ûnkoedi nats'úní⁷di i tewhá tehpaá búge i ow⁷ha⁷ p'ó⁷dédí⁷ nathaa iwe. Peter-á oe tehpaá yá⁷wébo-á phódi nú⁷ óeyoe⁷an, hediho i khäge⁷di nawáypee ná⁷i á⁷yú íphódi⁷á⁷ýinmáa⁷i⁷ óehée⁷amí⁷di, hedi Peter oe tehpaá búgepiye⁷ óets'úde. ¹⁷ I á⁷yú⁷di Peter óetu⁷an, “Hä⁷i sen óepankê⁷iví khäge⁷dí⁷bá unmuupí⁷an.” Peter natú, “Naa-á yoe.”

¹⁸ Nat'êediho in t'ôe⁷indá in hay⁷i méesatewin sundado-á phaa⁷uudi dâyp⁷ha⁷t'égi, hedi phaa nú⁷ disúwáwin. Peter wá⁷ iwebá iwínú.

I ow⁷ha⁷ p'ó⁷dédí⁷di Jesus óetsika⁷máa iví hähkan ni⁷gedí

¹⁹ I tewhá íve i ow⁷ha⁷ p'ó⁷dédí⁷di Jesus óetsika⁷máa iví khäge⁷ninbí⁷gedí hedá iví hí⁷ in t'owa ovâyhá⁷o⁷ í⁷gedá. ²⁰ Jesus-di óetu⁷an, “Naa t'owa t'ähkí⁷ví páadépiye⁷ dáyhée⁷owän, hedi hää⁷di wânbo t'ähkí dovâyhá⁷owän inbí méesate hí⁷indi⁷ eeye hedá inbí méesate hay⁷i⁷ ee-á, wáyge t'ähkí in Hudíyó díwíwé⁷ge⁷o⁷ eeye. Hää⁷wí wânbo kaadibo wó⁷túhpí. ²¹ Heháadan ná⁷i hää⁷wí naa dítsika⁷máa? In to⁷wên dîntóyannin ovây⁷tsikáyí⁷ní háa dovây⁷tu⁷annin. Indá dínhanginná háa otú⁷in.” ²² Jesus ná⁷in natú ihay⁷di, wí méesatewi sundado iwe nú⁷ nawindídi Jesus óets'emapháve, hedi óetu⁷an, “Ha⁷wâagá i ow⁷ha⁷ p'ó⁷dédí⁷ wínâahée⁷amí⁷pí.” ²³ Jesus-di óetu⁷an, “Wên háawên hiwó⁷pí⁷in naa otú⁷dáho⁷, úkhây⁷ä⁷ ovây⁷tu⁷âamí⁷in hää⁷wí namuu⁷in. Hewânbo háa otú⁷ waa in ta⁷gen namuu-á⁷kun, hedânho wí⁷úk'óepí díts'emapháve-í⁷in.”

²⁴ Hedáhá⁷ Annas natsonpóe Jesus nakhówhimuu⁷di i ow⁷ha⁷ p'ó⁷dédí⁷ Caiaphas-ví⁷piye⁷ óesaanídí.

Peter wíyá natú Jesus óetaapí⁷in

²⁵ Oe yá⁷wé Peter wa⁷di nasúwáwin, hedi in wé⁷ge⁷in iwe diwinnindi óetsikáyin, “Tí u wá⁷ há⁷i senbí khäge⁷dí⁷bá wí⁷unmuupí⁷an?” “Yoe,” kin natú, “naa-á yoe.” ²⁶ Wí sen i ow⁷ha⁷ p'ó⁷dédí⁷ví t'ôe⁷ibá namuu⁷i⁷ iwe wá⁷ nawin, i-á i sen Peter-di óe⁷oyets'á⁷iví maatu⁷i⁷ únmuu, hedi idi Peter óetsikáyin, “Tí Jesus-ádi oe na-olive-taysaa iwe wíwímú⁷pí⁷an?” ²⁷ Peter wíyá natú “yoe” gin, hedi wesebo wí dee sen ikin.

Jesus oe Pilate-ví⁷piye⁷ óeho⁷

²⁸ Waʹdédíbo naná, hedi Jesus-á Caiaphas-víʹwedi óehoʹ i Rome-wi tʷuyónbí tewhá hayʹi iwepiyeʹ. In Hudíyo náʹi Rome-wi tʷuyónbí tewhá ee wídits'úhpí, gá inbí khuu dínmuudi dínkhâk'óedân dits'úníʹin, hediho dits'úndáhoʹ wídín'âhpí náʹi Passover shánkíʹdi koegiʹ dâyk'óe-íʹin. ²⁹ Hediho Pilate oe yáʹwépiyeʹ napee, hedi in t'owa ovâytsikáyin, “Háawin t'ehpíde-an náʹi senbíʹgedi dínmaʹ?” ³⁰ In Hudíyodi óetuʹan, “Náʹi sen wên t'aywóʹnin iʹanpídá háʹto uvíʹpiyeʹ âymáʹiwân.” ³¹ Pilate-di ovâytuʹan, “Un wíʹbo bínpihúu iʹ, hedá bintuyóʹnandi binʹan unbí tsontuʷ úntúʹ waagibá.” In Hudíyodá óetuʹan, “Hewânbo un Rome-ʹindá náʹin Hudíyo wídínk'úyáʹpí wí toʹwí âyhéyíʹin, yáʹdâapí iʹandi âyshaa wânboʹ.” ³² Náʹin ditúʹ dihaydi Jesus-ví híʹ háa nachuwagitʹóe iʹgedi taʹgen napee. †

³³ Pilate iví tʷuyón tewhá ee nawáyts'ú, hedi Jesus óetukánnandi óetsikáyin, “Tí ʷ-á in Hudíyoví tsondi hayʹi-ân unmuuʹ?” ³⁴ Jesus-di óetsikáyin, “Tí ʷ-ân wíʹbo unhanginʹândaʹ, háa in Hudíyodi navíʹgedi wóetuʹandibo dítsikaʹmáaʹ?” ³⁵ Pilate-di óetuʹan, “Tí naa-ân Hudíyo omuu gin unʹânde gáhân? Uví t'owadibo hedá in owhaʹ p'óʹdédiʹindádí naví mange wóekân. Háawin t'aywóʹninnan bíʹanʹ?” ³⁶ Jesus-di óetuʹan, “Naa tsondi hayʹiʹ omuu, hewânbo in náa oepáa k'aydiwin tsonnin waagá yoe. Hâʹbi tsondi omuudáhoʹ in toʹwên dovâytsonmáaʹin dívíhânsaa-íwân naa in Hudíyoví mange wídíkâanípídí. Hewânbo otú waa, náádiwin tsonnin waagi wóʹmuupí.” ³⁷ Pilate-di óetsikáyin, “Hedáhoʹ, tí taʹgendi wí tsondi hayʹi-ân unmuuʹ?” Jesus-di óetuʹan, “Úʹbo untú waa, hâʹbíʹ omuu. Hedi náa oepáa k'aydiپیeʹ oʹââ hedá oʹaypuyá, in taʹgen namuu iʹgedi dáyhéeʹamídi. Toʹwên in taʹgen ho dínhanginnáʹnindá naa dínʹóyandeʹ.” ³⁸ Pilate-di óetsikáyin, “Hândidan toʹwí únhanginnání hâáwí in taʹgen namuuʹinʹ?”

Jesus óekheʹkhâymaa, hewânbo Barabbas-á óemaʹp'âdi

Pilate náʹin natú ihaydi in Hudíyo ee diyiʹ iwepiyeʹ nawáypeedi ovâytuʹan, “Naadi wên t'aywóʹnin náʹi sen iʹannin wânbo wídônshaapí. ³⁹ Hewânbo paayo p'óe waagi náʹi Passover shánkíʹdi nanáʹ dihaydi undi dídaaʹoʹ wí pan wâymaʹp'âdi-ídi. Tí náa náʹi Hudíyoví tsondi hayʹi dómaʹp'âdi-íʹin ídaʹ?” ⁴⁰ Dívítuwinú, “Hâʹi-á yoe. Barabbas-ân gidaʹ nâamaʹp'âdi-íʹin.” Barabbas-á sâmbi namuu.

19

¹ Hediho Pilate natsonpóe waa in sundadoʹdi Jesus óepiye hedi púwhíʹdí óewhâhwhâʹnan. ² In sundado wên wââkhân dâýʹophidéʹandi óep'óhtógi. Hedáháʹ wên p'í tsáawáʹin k'léwéʹin to-á óetógi, tsondi hayʹiví aa waagiʹinbá namuuʹin, ³ hedi wíʹin wíʹingin in sundado iví páadépiyeʹ diphademândi óeyanákítumáa, “Hânnan unʹân, ʷ Hudíyoví tsondi hayʹiʹ unmuuʹiʹ,” hedá óets'emapháve. ⁴ Pilate wíyá oe yáʹwépiyeʹ napeedi in t'owa ovâytuʹan, “Bít'óyan, naadi i dópiyegítʹóe undi bínmúnídí, hedânho únhanginnánídí naadi wên t'aywóʹnin iʹannin wânbo wídônshaapíʹin.” ⁵ Hediho Jesus oe yáʹwépiyeʹ óepiye. In wââkhân ónʹophidéʹannin nap'óhtoʹon, hedá in p'í tsáawáʹin k'léwéʹin to-á natoʹon. Hedi Pilate-di in t'owa ovâytuʹan, “Bínmuʹdí, náwe i sen nawin.” ⁶ In owhaʹ

* **18:28** I tʷuyóná Hudíyo wínamuupí, hedi in Hudíyo-á dínkhâk'óe náʹin Hudíyo dimuupíʹinbí hâáwí dâytâgé-ídi. † **18:32** Jesus ho natú wên phéʹwan deedi nachuwagitʹóeʹin. Handidi in Rome-ʹindi in yanákíkanin ovâyhánúndeʹ, hewânbo in Hudíyodá náʹin yanákíkanin dimuuʹin ovâyk'usâyundeʹ ovâyhánú-ídi.

p'ó'dédí'indádí hedá in hay'i méesate'in sundaḡo-ádi óemû' ihaydi hâyân wânbo dívítuwínú, "Wên phé'wan deedi nát'óhtägek'u'." Pilate-di ovâytu'an, "Unnân binhûu bînt'óhtägek'úwídí. Naadá wên háawên t'aywó'nin i'annin wânbo wíḡônshaapí." 7 In Hudíyodi Pilate óetu'an, "I-á natú Yôesi Tádáví ay namuu'in, hedí wên tsontuú gínk'óe'in natú', wí to'wí kin ihée'o'i-á nachúu-i'in ûnkây'ä'."

8 Pilate nã'i hí' nat'oe ihaydi shánkí wânbo nakhuwôeda'póe, 9 hedího' iví tuuyôn tewhá ívepiye' nawáyts'ú, hedí Jesus óetsikáyin, "Ta'gendi wăhăäwi-an unmuu?" Hewânbo Jesus-di háabo wí'óetu'anpí. 10 Pilate-di oetsikáyin, "Ti wíḡihée'amípí'an? Ti wí'úhanginnáhpí'an naada'mân dínk'óe háa wíma'p'ădi-i'in hedíháa ɥ dovăymăăní'in phé'wan deedi wóet'óhtägek'úwídí?" 11 Jesus-di óetu'an, "Yôesi Tádádí wíwônk'ú'pídáho há'to úku'níwân háa wânbo naa dí'amídí. Hedího i sen uví mange naa díkândi-áho uví shánkí it'aywó'nan."

12 Pilate nã'in nat'oe ihaydi shánkí wânbo nada' Jesus óema'p'ădi-i'in, hewânbo in Hudíyo dívítuwínú, "Nã'i sen nâama'p'ădidá, ɥ i tsondi Caesar-ví'năpiye' wí'unmuupí. Wí to'wí wí tsondi hay'i namuu gin natú'di-á Caesar-ví hânbi' namuu." 13 Háa ditú waa Pilate nat'oe ihaydi Jesus oe yá'wépiye' óepiye, hedí in t'owa ovâytuýó'do' iwe Pilate isóge. Iwáho dăytu'o nak'uupháagkw'ó' diwe gin, hedí Hebrew tuḡḡáho "Gabbatha" gin dăytu'o'.

14 Wa'ḡi Passover shánkí'di yăadi naná. Ihay thaa-á dăyhăäwíkhây'o wíyá tháwängí', kaykhanwówá thaa nanání'i'. Năa taage iwăypiye' naná. Pilate-di in Hudíyo ovâytu'an, "Binmú'dí, năwe unbí tsondi hay'i únwin." 15 Dívítuwínú, "Năwedí náyăa'an, phé'wan deedi nát'óhtägek'u'." Pilate-di ovâytsikáyin, "Ti unbí tsondi hay'i wăyt'óhtägek'úwí?" In owha' p'ó'dédí'indi óetu'an, "I-á na'nbí tsondi hay'i wíginmuupí. Na'indá wí'ḡa' tsondi hay'i gín'ăn, i-á Caesar-ân namuu." 16 Hedího Pilate-di Jesus inbí mange óeyoe'an phé'wan deedi óet'óhtägek'úwídí.

Jesus phé'wan deedi óet'óhtägek'ú'

17 Hedáhá' Jesus óeho'dí iwedi napee wên phé'wan igí'in ipí'ílhondi, hedí in okú "P'óhkhúbay" gin dăytu'o' iwe dipowá, Hebrew tuḡḡá ditú' "Golgotha" gin. 18 Iweho in sundaḡodi Jesus in phé'wan deedi óet'óhtägek'ú', hedá wá' wăy-á wíye senă'dá Jesus-ví wí'nă kíngédí hanbá ovăn'an, hedí Jesus-ví phé'wan pinudi ônkídí. 19 Pilate natsonpóe wên phéphá' eedi nã'i tuḡ dăyta'namí gin: "Nă'i-á Jesus oe Nazareth-wi namuu, Hudíyoví tsondi hay'i'?" hedí kin dăyta'nandi in phéphá'-á ee phé'wă' kw'áye dăyt'óhtägek'ú'. 20 Jesus phé'wan deedi óet'óhtägek'ú' iwe oe Jerusalem búu'ú tso'wa naná, hedího báyéki Hudíyo iwe diyí', hedí in phéphá' ee háa nata'muu'in dăytu'an. Hebrew tuḡḡá, Latin tuḡḡá, hedá Greek tuḡḡá nata'muu. 21 In Hudíyo owha' p'ó'dédí'indi Pilate óetu'an, "Wí'úkhây'ăhpí năata'namí'in nă'i hí' 'Hudíyoví tsondi hay'i' gin, hewânbo kinnân năata'namí: 'Nă'i sennân natú, Naa in Hudíyoví tsondi hay'i omuu.' " 22 Pilate-di ovâytu'an, "Háa otsonpóe waa dăyta'namí'in wíḡó'egókhăymăapí."

23 In yôenu sundaḡodi Jesus phé'wan deedi óet'óhtägek'ú' ihaydi iví aa dívíwiye, hedí pí'dinbo wí'íngí dăyhógi. Hewânbo iví k'éwé'in to he'yinbo namuudi wáyge wânbo wí'ûnpănye'enpí. 24 Hedího ditú, "Hă'in k'éwé'in to-á wí'ăysíve-ípí, hewânbo iví'ăyŵamí âymúnídí to-angú

in nat'anpúwí'in." Hedí han díví'andi ná'in Yôesi Tádáví tạ'nin diwe ho natá'muu'in napóe:

Naví aa díviwiyedi pí'dinbo wí'íngí dâyhógi,
hedá naví k'léwé'in togí'in díví'âywan.

²⁵ Jesus-ví phé'wan nú' ná'in yôenu kwiya' diwin: Jesus-ví yíyá-á, hedá Jesus-ví yíyáví tí'ûu-á, hedá Clopas-ví kwiyo Mary-á, hedá Mary Magdalene-dá. ²⁶ Jesus iví yíyá iwe nawindi imû', hedá iví khäge'di' iséegi'i wá' imû', hedího iví yíyá itu'an, "Yíyá, nää iwedí hä'i sen uví ay waagi'ba úmúni." ²⁷ Hedáhá' iví khäge'di' itu'an, "Nä'i-á uví yíyá waagi'ba úmuu nää." Hedího i khäge'didi iví whäagépiye' Mary óeho' óe'âyíngi'amídi.

Jesus nachuu

²⁸ Jesus-áho ûnhanginná ná'i t'ähkí iphade'in hedânho háa Yôesi Tádáví tạ'nin diwe iví'gedi natá'muu waagibá napúwídi. Ihaydáhá' natú, "Naa op'oesá'aa." ²⁹ Iwe nú' wên sä'áwé whoegi'in naméena'oyohay'isaa'in nachá, hedího wên hääwên nap'ohsaadee'in i méena iwe dâyp'ohtógi, hedí wên poesú hyssop kin dâytú'o' eedi dâyt'i'k'û'di Jesus-ví sóe iwepiye' óntegedi, ³⁰ i méena ip'ohún. Ihaydáhá' natú, "Naví t'ôe dínbo'wanho'," hedí ip'ôhwhayedibo' ipichuwamägi.

Jesus oe wa'määgé óeyún

³¹ I thaa in Huđíyo dâyhääwíkhây'o'i kaykhanwówá thaagi' naná, hedí ná'i kaykhanwówá thaa ná'ä'i shánkí hay'i thaa dínmuudi wíđida'pí in chu'in ee phé'wan deedi ovâyyo'e'amí'in. Hedího Pilate óedaa'an natsonpúwídi in dit'óhtägekw'ó'nin ovâyypóthâani'in shánkí a'yugi dichúu-ídi, hedá phé'wan deeyedá ovâywháve-í. ³² Hedího' in sundađo dimäädi in senä' Jesus-ádibá phé'wan deeyebá ovánt'óhtägek'û'in wí'gíndíbo' ovânpotháa. ³³ Hewänbo Jesus-ví'we dipówádi óemû' ho nachuu'in, hedího' iví pó wí'ontháapi. ³⁴ Wí sundađo iví yún phéđi Jesus wa'määgé óeyún, hedí p'oe-ádi ûndádi wónkí ûnpee.

³⁵ (Kin napóe'in naa ná'in dótá'do'i dómû', hedího i'gedího dótá'do', hedânho un wá' ná'i hääwí úvíwhây'í-ídi. Háa otú' waa ta'gen namuu, naa dínhanginná in ta'gen otú'in.)

³⁶ Ha'wâa Jesus óe'an dihaydi ná'i Yôesi Tádáví tạ'nin diwe natá'muu waa napóe:

Wéhpêe wänbo iví phékhkúu wí'onthâanípí.

³⁷ Hedá wá' wíyá wáyge Yôesi Tádáví tạ'nin diwe kinnân natá'muu: In t'owađi i to'wí óeyúndi' óemúni.

Jesus óekhă'k'û'

³⁸ Wí sen Joseph gin nakháwă oe Arimathea búu'ú'aywi namuu, hedí Jesus-ví'piye' iwhâyunde', hewänbo in Huđíyoví p'ó'déđi'in ovâykuwôeda'di näähaydi wínada'pí t'owa dínhanginnání'in iwhâyunde'in. Jesus nachuu ihaydi Joseph-di Pilate óedaa'an i pení óekhu'wamäänídi, hedího Pilate-di óemăgídi óeho'. ³⁹ Hedá Nicodemus wá' napówá wí woe sa'wó' nasu' i tăgintă (100) taa nakháa'i' ikándi, ná'i woe-á myrrh-ádi aloe-ádi nawóemuu. (Nicodemus-á hânhay Jesus-ví'piye' khu'déđi namăä'i-ân namuu.) ⁴⁰ Joseph-ádi Nicodemus-ádi i pení óeho'di híwó'di aa ts'ă'i iwe óe'ánnan i sa'wó' nasu' i woe wóegé. Kindidân in Huđíyodi wí pení óekhăhkukhâymaa'i óekhây'o'. ⁴¹ Jesus

phé'wan deedi óet'óhtägek'û' iwáy tso'wa wáy wí nava'ay nataysaa'i nak'óe, hedi iwe wí khähkugí' t'ovápho ts'aabi nachá, iwe to'wí wänbo wa'di wí'óekhã'k'û'pí. ⁴² Hediho tso'wabo nanândi, hedá ihay tháwándá in Hudíyoví kaykhanwówá thaa dínnândi dívíkhây'ámí'in dínhây'ädi, Jesus iwe óekhã'k'û'.

20

Wáy Jesus óekhã'k'û' iwe wí'óeshaapí

¹ Dumingu naná' dihay thaa Mary Magdalene i t'ovápho Jesus óekhã'k'û' iwepiye' namää. Hé'déndi hé'dibo wa'di nakhunândibo namää. Napówádí i k'uu pháagí' dáy'tídi' wéhánäpiye' nahängewindi imû'. ² Hediho Mary iwedí i'äädí Simon Peter-ádi i wí' khäge'di Jesus-di óeséegí'i-ádi ovänshaa, hedi oväntu'an, "Na'inbí Sedó Jesus i t'ovápho iwe óeyäa'an, hedi wáygé óewáyk'û'in wígínhanginnáhpí."

³ Hediho Peter-ádi i wí' khäge'di-ádi Jerusalem búu'údi dapeedi i t'ovápho iwepiye' damää dänmúnídi háa iwe nak'óe'in háa yoe. ⁴ Wí'gíndíbo dän'äähon, hewänbo i wí' khäge'di shánki nasháadí Peter-ví páadé i'äähondi páadébo napówá. ⁵ It'ää itsíhkéenídi, hedi i aa Jesus óe'ännandi' oe íve nange nakw'óndi imû', hewänbo' ee t'ovápho ee wínats'úhpí. ⁶ Iví tí'úugé Simon Peter napówá, hedi i-á ee t'ovápho ívepiye' nats'ú, ⁷ hedá i wá' i aa iwe nakw'óndi imû', hedá in aa Jesus nap'ó'ánmuu'indá wá' imû'. Ná'indá na'íhpa'andi oe wéhánäpiye' wí'bo nak'óe, i wé'ge'i aa-áda wínak'óepí. ⁸ Hediho' i wí' khäge'di páadé napówá'i wá' t'ovápho ee nats'ú, hedi ná'i aa nakw'óndiho' imû'di Jesus nawáywówápóe'in iwähäyü. ⁹ (Yóesi Tádávi tá'nin diwe natû' Jesus nawáywówápuwagít'óe'in, hewänbo Jesus-ví khäge'nin wa'di ná'i hääwí i'gedí wídika'póya'pí.) ¹⁰ In wíye khäge'nindá inbí'wepiye' dänweeho'.

Jesus-á Mary Magdalene-ví'piye' ipikeeyan

¹¹ Mary-á oe t'ovápho iwe napówádí yá'wébo naséewin, hedi wa'di naséeyidi it'äädí i t'ovápho ívepiye' itsíhkídi. ¹² Hedi wíye makówáwin t'óepa'aa'in da'aats'ä'imuu'in Jesus nak'óewän diwe da'ándí ovänmû', i wí' iví p'ón ûnk'óewän diwe na'än, hedi i wí'-á iví ân ûnk'óewän diwá. ¹³ Indi Mary óetsikáyin, "Háadan unséeyi'?" Oväntu'an, "Gá naví tsondi dñpiyedän, hedi wáygé óek'û'in wídínhanginnáhpí." ¹⁴ Kin natú ihaydíba íbéé, hedi Jesus iwe nawindi óemû', hewänbo ta'gendí Jesus namuu'in wí'ûnhanginnáhpí. ¹⁵ Jesus-di Mary óetsikáyin, "Háadan unséeyi'? To-an nâatuwämäa'?" Mary-á na'än Jesus-á i nava áyí'di namuu'in hediho' óetu'an, "Mä'mää, wáygepiye' nâaho'dáho', dítu'äämí wáygé nâak'û'in hedänho' omú-í dókéyidi." ¹⁶ Ihaydi Jesus-di óekhâyä', "Mary." Mary-á wíyá íbéedí Jesus-ví'di itsaakídi hedi óetu'an, "Rabboni." (Rabboni-á Hebrew tuudi natu'da' "hähkandi" gin.) ¹⁷ Jesus-di óetu'an, "Naví'di wíwitsaakéenípí, wa'di i Tádávi'piye' wó'peepídi. Hewänbo ópûn, in to'wên naví tí'úuwín páadé'in waagi'inbá dñmmu'in ovâytu'an naví Tádávi'piye' omän, i-á unbí Tádábáho' únmuu, i-á naví Yóesi dñmmu hedá unbí Yóesibá únmuu." ¹⁸ Hediho Mary Magdalene iwedí namäädi in khäge'nin ovâytu'an, "Na'inbí Sedó Jesus dómû'," hedi ovây't'óe'an háa Jesus-di óetu'an waa.

Jesus iví khäge'ninbí'piye' ipikeeyan

¹⁹ Waʔdi Dumingu naná, hedi nakin dihaydi Jesus-ví khägeʔnin wí tewhá íve diwéʔgekwʔó. In Hudíyoví pʔóʔdédíʔin ovâykuhwôedaʔdí tʔähkí i phódi dínphéhtiʔdín. Ihaydi Jesus inbí páadépiyeʔ nakeepóedí ovâytuʔan, “Ánsaaginpidíboʔ íkwʔní.” ²⁰ Kin natú ihaydi iví mandá hedá iví waʔmäägé-á háa únmuuʔin ovâykeeyan hedânho ôetaa-ídi. Iví khägeʔnin báyéki dihihchanpóe Naʔinbí Sedó Jesus ôemûʔdi. ²¹ Hedáháʔ wíyá ovâyhééʔandi ovâytuʔan, “Ánsaaginpidíboʔ íkwʔní. Naadi naví tʔôe dínʔamídí wâysankhâymaa, naví Tádádí iví tʔôe dônʔamídí dísan waag-ibá.” ²² Kin natú ihaydi iví hâadi ovâysiphaydi, hedi ovâytuʔan, “I Yäʔdâaʔi Pʔoewaahâa unbí píʔná khóʔyé úntsʔúní. ²³ Toʔwênbí tʔaywóʔdi dínʔowóʔyennin ítúdáhoʔ, ho dínʔowóʔyen. Hewânbo wídínʔowóʔyenpí gin ítúdáhoʔ, waʔ wídínʔowóʔyenpí.”

Jesus-di Thomas óhééʔan

²⁴ Hewânbo wíʔ in tãʔdi wíye iwedí in wéʔgeʔindádí wínaʔánpíwân Jesus dínpówá ihaydi. Náʔi khägeʔdi-á Thomas gin nakháwá, hedi Kwâati wáʔ gin óetuʔoʔ. ²⁵ Hedíhoʔ in wéʔgeʔin khägeʔnindi Thomas óetumáa, “Naʔindá Naʔinbí Sedó Jesus áymûʔ.” Hewânbo Thomas natú, “Naadá i kwákʔu ônkhâhkídi iwe dómûʔpídá, hedi namanphohchân deedi naví mankhúdi dótägepidá, hedá oe waʔmäägé únphohchân diwe wáʔ naví mandí dótägepidá, háʔto dáywhâyú-í nawówayiʔin.”

²⁶ Wí yâadi naphade ihaydi iví khägeʔnin tewhá íve wíyá dikwʔó, hedi Thomas-á indádí náa naʔán. Tʔähkí i phódi naphéhtiʔdín, hewânbo Jesus inbí páadépiyeʔ nakwínudeedi ovâytuʔan, “Ánsaaginpidíboʔ íkwʔní.” ²⁷ Hedi Jesus-di Thomas óetuʔan, “Náwe uví mankhúdi dítagé-í. Naví man dínmúʔdí. Ómankiʔ naví waʔmäägé iwe. Whâyupíʔ wíyá wíʔunmúnípi, hewânbo biwhâyú-í-á.” ²⁸ Thomas-di Jesus óetuʔan, “U-ân naví tsondi dínmuu, naví Yôesi-á.” ²⁹ Jesus-di óetuʔan, “Tí nábáhaʔ biwhâyú dímmûʔdi? Hewânbo in díwíwhâyundeʔindá shánkí dihihchâa tobá dímmûʔpí wânboʔ.”

Háadi náʔin tãʔnin óetãʔnannin

³⁰ Jesus-ví khägeʔnindi báyéki wíyá pínán tʔôe iʔandiʔ ôemûʔ, hewânbo náʔin tãʔnin deedaʔ tʔähkí i pínán tʔôe iʔan níʔgedí wínatãʔmuupí. ³¹ Hewânbo náʔi híʔ-á natãʔmuu hedânho úvíwhâyú-ídi Jesus-áho namuu i toʔwí Yôesi Tádádí óesógeʔiʔ tʔowa ovâyʔaywoenídí, hedá wáʔ úvíwhâyú-ídi Yôesi Tádávi ay-á namuu, hedânho han úvíwhâyundeedi in wówátsi nahándeepíʔin imãʔin bínmãʔve-í.

21

Jesus-á tsédi diyíʔin khägeʔninbíʔpiyeʔ ipikeeyan

¹ Wí háyú thaa naphade ihaydi, Jesus iví khägeʔninbíʔpiyeʔ wíyá ipi-keeyan oe Tiberias pʔoekwíngé. Kinnân napóe: ² Náʔinho wéʔge diyíʔ: Simon Peter-á, Thomas-á (i-á Kwâati gin óetuʔoʔ), hedá Nathanael-á (i-á Galilee nangewi búuʔúʔay Cana gin dâytuʔo iweʔi namuu), hedá Zebede- ví eʔnúnda, hedá wây-á wíye Jesus-ví khägeʔnindádí. ³ Simon Peter-di in wéʔgeʔin ovâytuʔan, “Naa opaapʔokumân,” hedi óetuʔan, “Naʔin wáʔ ʔ-ádi gimân.” Hedího dímmãdi wí kophênbay iwe díwítógi, hewânbo khûu tʔähkí wídíséegípóepí. ⁴ Nathayʔãʔ ihaydi Jesus oe pʔoekwíʔ kʔáygé nawín, hewânbo iví khägeʔnindá wídínhanginnáhpí i namuuʔin. ⁵ Hedi Jesus-di

ovâytsikáyin, “K'ema'in, ti hääbo wí'íséégíópépi'an?” Óetu'an “yoe” gin. ⁶ Idi ovâytu'an, “Unbí paap'oku'in hã'i kophênbay ko'dínäpiye' p'oe iwe bînchânú-í, hedi iwe bîn'hóní wên.” Hediho háa natú waa díví'an, hedi báyéki in ton paa dâyhahógidi wídkoedípi in paap'oku'in dâytegé-ídi.

⁷ I khäge'di Jesus-di óeséégí'idi Peter óetu'an, “I-á Na'inbí Sedó Jesus namuu.” Simon Peter iví k'léwé'in to napä'din it'ôe'amídí, hedi ná'in óetu'annin nat'oe ihaydi iwáytoágikídí ipip'ohke't'áve oe p'o' k'áygépiye ikohsáy-ídi. ⁸ I kophênbay p'o' k'áygédí kayi' diwe wína'änpí, ma' hádí poewintä (30) kwi'óhpa taa iwehaydida', hediho' in wé'ge'in khäge'nindá i kophênbay iwedi eepiye dimää, in paap'oku'in na-paapi'dendi dâytäähondi.

⁹ P'o' k'áygé dipówá ihaydi i kophênbay iwedi dipee, hedi wí phaa'uu phaa iwe dipaakho'kw'ôndi dâymû', hedá wí pává-á nakhâykw'ô.

¹⁰ Jesus-di ovâytu'an, “Binmä' wên paa hã'in bînwhahógi'in diwedi.”

¹¹ Simon Peter i kophênbay iwe itógidi in paap'oku'in oe p'o' k'áygé iwhaapiye. Tägintädáhá' p'ánäntä'di poeye (153) paa gáhä'ännin dito'on, hewänbo tobá báyéki dipaato'on wänbo' in paap'oku'indá wáydi wänbo wínasi'venpí. ¹² Jesus-di ovâytu'an, “Bíkä've, bihé'déndihúuyan.” T'ähkídi bo diwôeda' óetsikáyi'nídí “To-an unmuu” gin, i-á Na'inbí Sedó Jesus namuu'in dínhanginnändi. ¹³ Hedi Jesus i húugi' nasaa iwepiye' namäädi i pává ihógi hedi ovâymägi, hedá i paa wá' ovâymägi.

¹⁴ (Nää poewingi' Jesus iví khäge'ninbí'piye' ipikeeyan nawáywówápoe iwedi.)

Jesus-di Peter óehée'an

¹⁵ Dívihúubowa ihaydi Jesus-di Simon Peter óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti udi naa díséégí ná'in wé'ge'indivi shánki?” Peter-di óetu'an, “Hoi, Na'inbí Sedó, u-än úhanginná naadi wíséégí'in.” Jesus-di óetu'an, “In t'owa naví k'úwá'ây waagi'inbá dínmuu'in ovâyhúuyôení.”

¹⁶ Wáygingi' óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti naa díséégí?” Peter-di óetu'an, “Hoi, Na'inbí Sedó, u-än úhanginná wíséégí'in.” Jesus-di óetu'an, “In t'owa naví k'úwá waagi'inbá dínmuu'in ovây'áyingi'amí.”

¹⁷ Poewingi'we Jesus-di Peter óehée'andi óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti naa díséégí?” Peter naháachanpoe nää poewingi' Jesus-di óetsikáyin, “Ti naa díséégí” gin, hediho' óetu'an, “Na'inbí Sedó, hääwí t'ähki úhanginná, naadi wíséégí'in úhanginná.” Jesus-di óetu'an, “In t'owa naví k'úwá waagi'inbá dínmuu'in ovâyhúuyôení. ¹⁸ Ta'gendi wítumáa, shánki ts'aabi' unmuu ihaydi wí'bo bipi'awende' hedá biyíyende' wéngé unda' i'ge t'ähki. Hewänbo owáy unsedópaa ihaydá bikhóhtäähkâymaa hedi wiyá to'wídi wônwhi'amí hedá wôepahkekâymaa hedá wáy unpunda'pí'wepiye' wóehúuwí.” ¹⁹ Kin natúdiho Jesus-di ónthayk'û' háawin chuwa ünpuwagít'oe'in, hewänbo ná'in iví chuwa ünmuu'indá t'owa dínhanginnáni Yôesi Táda hay'i namuu'in. Hedá Peter óetu'an, “Naa-ádi óká've.”

²⁰ Peter ibéedí i khäge'di Jesus-di óeséégí'i dänwóe'ädi óemû'. Häädankänbo' i khuu' dívikindihúuyo' ihaydi ná'i-änkun namuu i khäge'di Jesus-ví nú' na'ändi óetsikáyin, “Na'inbí Sedó, wé'i-an namuu i wóekuhpegít'oe'i'?” ²¹ Hedi nää Peter-di i óemû'di Jesus óetsikáyin, “Heyäa ná'i sen, Na'inbí Sedó?” ²² Jesus-di Peter óetu'an, “Owáy naa owáy'ää píhay i nawówayêení'in oda'dáho', naví áyingi-än dínmuu,

uví'-á yoe. U-ân naa-ádí ókă've." ²³ Heđi in Jesus-ví khăġe'nin ditû' nă'i khăġe'di há'to nachúu-í'in. Hewänbo Jesus-á wínatúhpí i khăġe'di wínachuwagít'óepí'in, hewänbo nawänpitú-á, "Owáy naa owáy'ăă pihay i nawówáyêení'in oda'dáho', naví áyíngi-ân dínmuu, uví'-á yoe."

²⁴ Nă'i Jesus-ví khăġe'di-ân namuu nă'i hăăwí ită'nandi', heđi ibá natû' ta'gendi napóe'in. Heđi na'in gínhanginná háa i natú'in in ta'gen namuu'in.

²⁵ Jesus wíyá báyéki hăăwí i'an nă'in tă'nin diwe nata'muupí', heđi hăăwí t'ăhkí i'gedi nata'muudáho', o'ánde t'ăhkí năă oepáa k'ayđi há'to nayâanání'in i tă'di dăytă'namí'igí'.

Háa Jesus-ví T'ôekhuwa'in Díví'annin

1-4 K'ema Theophilus, in páadé'in ta'nin wínta'nannin diwe wítu'anpí'an t'áhkí ná'i háäwí Jesus-di in t'owa ovâyhá'andi hedá i'andi-á páadé it'ôe'an dihaydi waabo oe makówápiye napee pihay. Nachuudáhá? nawáywówápóe ihaydi, iví t'ôekhuwa'in händídibo ovâyde'manninbí'piye háyânbo ipikeeyan. Jónántä (40) thaa t'áhkí báyéki háäwí i'an ovâykeeyamídí ta'gendi wíyá nawáywówápóe'in, hedá Jôesi Tádávi khuu i'gedi ovâytyumáa. Napeepídibo?, wa'di indádi najidibo? i' Yä'dâa'i P'owëaahâa óekaymägidi ovâyty'an, "Nää Jerusalem-di wí'ípee-ípi. Naadi ho wâyty'an naví makówávi Tádá iví tun imägi wí to'wí wovâysangi'o'in. Hediho nää úvitsíkha'amí ná'i na'äa pihay. ⁵ John i' p'ó'p'oeekandidá ho wovâyp'óp'p'oe'an p'oeedidá?, hewânbo nää iwedi báyéki thaa naphadepídibo? i' Yä'dâa'i P'owëaahâa bínkáyji wí p'ó'p'oeekan bínkê? waagibá."

Jesus makówápiye napee

⁶ In Jesus-ví t'ôekhuwa'in i-ádi diwé'geji'indi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti nää-ân ihaydi naná untsondisogedee-i'in hedânho na'in Israel'in t'owa díma'p'äädi-ídi in Rome-'inbí'wedi?" ⁷ Jesus-di ovâyty'an, "Wíwovâymagipi ná'i háäwí i'gedi únhanginnáani'in. Naví Tádáda'mân ûnk'ôe únhanginnáani'in háädi háa wé'i thaa-á ná'i háäwí napuwagi'o'in. ⁸ Hewânbo ginnân undá únpuwagi'o: I' Yä'dâa'i P'owëaahâa únwáani hedi ihaydá in kay bínkaykhâymaa, hedi t'owa t'áhkí naví'gedi bintu'âamí nää Jerusalem bú?, hedá t'áhkí Judea nange i'ge Samaria nange i'gá, hedá t'âmápiye nää oepáa k'aydi i'ge t'áhká."

⁹ Jesus-di ovâyhi'bowa ihaydi, wa'di óemúndedibo makówápiye Jôesi Tádádi óeapiye, hedi okhúwá jáa nats'ûndi wíyá wí'óemû'pi.

¹⁰ Hewânbo wa'di kw'áyepiye napeemândi óemúnde? ihaydibo?, tsíkhagipi wíje senä? waagi'inbá dänchaa'in, ts'ä'i da'aamuu'in, inbí hänge dakwínudee. ¹¹ Nää'in wíjedi ovâyty'an, "Un Galilee'in senä?, kw'áyepiye íbéesaadi wí'íwëenípi. Tobá Jesus makówápiye napee wânbo?, i'bo háa nää namää'in bínmû? waagibá nawáy'ä?"

Matthias óede'man Judas-ví t'ôe ôn'amídí

¹² Hediho Jesus-ví t'ôekhuwa'in okú kw'áyedi diwândi oe Jerusalem bú'piye dimáa. In okú-á "Olive okú" gin dâty'o?, hedi Jerusalem tsowa naná, mađi pingé míyada? iwedi. ¹³ Oe Jerusalem dipówa ihaydi i' tewhá ee dithaa iwe oe wha'k'ay ívepiye dípee. Ginnân díkháwä: Peter-á, John-dá, James-á, Andrew-á, Philip-á, Thomas-á, Bartholomew-á, Matthew-á, wíyá James-á (i-á Alpheus-ví ay únmuu), Simon-dá (i-á páadédi Zealot t'owa iwe nato'onwän*), hedá Judas-á (i-á wíyá wêe James gínbá nakháwä'ívi ay únmuu). ¹⁴ Nää'in senä'dá hedá wên kwiýä'dá hedá Jesus-ví jíyá Mary-á hedá Jesus-ví tí'úuwindádi háyânbo dívíwé'ge'o? dívíjûusu'amídí.

¹⁵ Wí thaa in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in diwé'gekw'ó, mađi tágintädáhá? wétä (120) ihay diji?, hedi Peter iwínú ovâyhée'amídí.

* 1:13 In Zealot t'owa-á inbí nange hânho dâysígídi dida? in Rome-'in t'owa ovâykehepeeyé-i'in, hedi díkhâymuu indádi dívîhânmamídí.

¹⁶ Ovâyṭuʔan, “Tíʔûuwin páadéʔin, hânʔoeboʔ iʔ Yăʔdâaʔi Pʔoewaahâadi David óetuʔan hâa Judas Iscariot ûnpuwagiʔoʔin, hedi David hâa óetuʔan waa itaʔnan. Hedi nâʔin David itaʔnannindá ûnkhâyʔăʔ napúuwíʔin. Judas-dân in tʔowa ovâykeeyan wáyge Jesus najiʔin, indi óepankâyjidi. ¹⁷ Judas-á nanbíʔwediʔiʔbá namuu, gá óedeʔmandân naʔin ívíʔoʔinbá iʔamídiʔ” gin Peter-di ovâyṭuʔan.

¹⁸ (Nâʔi Judas-á in Hudíyo pʔóʔdédiʔindi óewáʔâa yăʔdâapi hâawí iʔamídi hedáháʔ iʔ chăʔ ihógiʔiʔdi wí nava ônkumă, hedi iwebá páadépiye nakeʔtʔândi nange nawoe, hedi nasihpândi íví see tʔăhki ûnpee. ¹⁹ Tʔăhki in tʔowa Jerusalem dithaaʔin dínhanginpóe nâʔin ûnpóeʔin, hediho inbí tundi iʔ nava dâytuʔoʔ “Akeldama” gin. Akeldama-á natundaʔ “nava naʔûnpʔoechaʔdee iwe” gin.)

Hedi gin wáʔ Peter natú, ²⁰ “In taʔnin Psalms diwe Judas-víʔgedi gin nataʔmuu:

Iví wháage ônjoeʔamí,

hedi tóebo iwe háʔto ithaayé-í.

Hedá nâʔin wáʔ nataʔmuu:

Wíyá toʔwídi íví tʔoe ônʔamí.

²¹⁻²² “Hedânkun gínkhâyʔăʔ wíyá sen âysôege-íʔin tʔowa ovâyṭuʔăamídi Nanbí Sedó Jesus nawáywówápóeʔin, naʔindi âytumăa waagibá. Nakhâyʔăʔ nâʔi âydeʔmamíʔi-á namúuníʔin wí toʔwí naʔindádíba namăaʔiʔ tʔăhki iʔ thaa waʔdi Jesus naʔindádi najiʔ ihaydiboʔ, John iʔ pʔóʔpʔoekandidi in tʔowa ovâypʔóʔpʔoeʔoʔ ihaydi waabo Jesus oe makówápiye napee píhay” gin Peter-di ovâyṭuʔan.

²³ Hedihoʔ in iwe dikwʔóʔnindi wíje senăʔ ovăndeʔman. Iʔ wêe Joseph Barsabbas gin nakhâwă, Justus gin wáʔ óetuʔoʔ, hedá iʔ wêe-á Matthias-ân namuu. ²⁴⁻²⁵ Hedi ginnân dívijûusuʔan: “Nanbí Sedó Jôesi Táa, ʔ-á ûhanginná tʔowa tʔăhkiwí píná khóʔjé hâa diʔánshaamuuʔin. Judas uví tʔœkhuwaʔiʔ úmuuwân, hewânbo íví tʔoe ijoeʔandi in tuhchănu ûnʔăʔin ûnpóe. Năa naʔin dínkeeyamí wéʔi-an nâʔin wíje iwedi âysôege-ídi Judas-ví tʔoe ônʔamídi.” ²⁶ Hedi wíje kʔuʔây eedi in senăʔbí khâwă ovăntaʔkʔuʔ, hedi wêe kʔuu dâykêʔ Matthias-ví khâwă ûnkʔóeʔiʔ. Hediho Matthias-á wí Jesus-ví tʔœkhuwaʔiʔ-á napóedi in wéʔgen tʔœkhuwaʔindádíba iwón.

2

Iʔ Yăʔdâaʔi Pʔoewaahâa napówá

¹ In Hudíyoví shánkiʔeedi thaa dínpówá, Pentecost gin dâytuʔoʔ, hedi tʔăhki in Jesus-víʔpiye dívíwâyundeʔin oe Jerusalem búʔ dijiʔin iʔ tewhá ee diwéʔgekwʔo. ² Tsíkhagipi hâawí ditʔoe wí wă hânho kaygi waagibá makówádi nawândi, hedi iʔ wă íve tʔăhki najiʔ. ³ Hedi báyéki phaʔây waagibá nakeetʔoeʔi dâymûʔ, hânʔây waagibá namuuʔiʔ, hedi nâʔi nawadedeedi wíʔinbo ovâyṭage. ⁴ Hedi iʔ Yăʔdâaʔi Pʔoewaahâa pín taʔgedi dâymáadi ovâykhăgeʔnan báyéki wíyá píʔwí tundi dínhiʔkoedi-ídi.

⁵ Oe Jerusalem báyéki Hudíyo tʔowa dithaa, báyéki nange eejedi dipówáʔin, indá Jôesi Táda óeʔaʔginmăʔin dimuu. ⁶ Nâʔin tʔowa hâawí wí wă waagiʔbá namuuʔiʔ ditʔoe ihaydi, báyéki iʔ tewhá eepiye dimăa. Wídínhanginnâhpi hâa napoeʔoʔin, gá tʔăhki inbí tundi wíʔinbo dipitʔoedân in Jesus-ví tʔœkhuwaʔin dívíhiʔmáadi. ⁷ Hediho ditʔoedi hânho ovâyhâaʔan, hedi ditú, “Nâʔin tʔowa dívíhiʔmăaʔindá, ti tʔăhki Galilee nangeʔindáʔ wídimuupiʔan? ⁸ Hedi háadan handi nanbí nangeʔi híʔ dívíhiʔmáadi

git'oe'o? 9-11 Na'indá Parthia-windá gimuu, hedá Media-windá, Elam-windá, Mesopotamia-windá, Judea-windá, Cappadocia-windá, Pontus-windá, Asia-windá, Phrygia-windá, Pamphylia-windá, Egypt-windá, Crete-windá, Arabia-windá, hedá Libya-windá oe Cyrene bú' tsowa, hedá wáy wên na'indá Rome bú'dá gi'ádâapowá. Wáy wên na'in Hudíyo gimuu, hedá wáy wëndá Hudíyo gimupí wänbo ná'in Hudíyoví khuu áyhon. Hewänbo tobá wăhăăwin gimuu wänbo', ná'in senä' nanbí tundi dívihí'máadi git'oe'o, hedi ditumáa i' báyéki he'endi Jôesi Tádá i'an ní'gedi." 12 T'ăhki in t'owa ovâyhăa'andi wídínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in, hediho wí'ná táye dívítsika'máa, "Hännangú napoe'o năwe?"

13 Hewänbo wáy wëndi in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâywänpip'âamáadi ditú, "Nă'indá báyéki diméenamuu."

Peter-di in t'owa Jôesi Tádávi tun ovây't'ôe'o?

14 In tă'di wíje (12) Jesus-ví t'ôekhuwa'in in t'owaví páadépiye dimáa, hedi Peter-di kaygi ovâytu'an, "Un t'owa na'in waagin Hudíyobá ímuu'in, un kayi' wăhăădi í'ăă'in hedá năa Jerusalem íthaa'indá, nă'i hăăwí wăytuhkankhăymáa'in naa oda' únhanginpúuwí'in, hediho áyîngidi bít'ôeyanbe. 15 Un í'ände na'in giháapoe'o, hewänbo wígipoe'opí, hédéndí whănu iwe nats'annândi. 16 Nă'i hăăwí năa bînmünde'i-á Jôesi Tádávi tukhe'bi Joel hă'oe natú napuwagi'o'in. Ginnân ita'nan:

17 Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú,

T' t'ă'ge'i thaa púnú' napuwamän dihaydi gin naa dăykhăymáa:

Navi Yă'dăa'i P'oewaqahăa khăagipídíbo dovâymäâní t'ăhki nange'in t'owa.

Ihaydá unbí ây dívihée'amí navi tukhe'min waagibá,
in e'nündá hăăwí dovâykeeyandi' dăymúuní waagibá dínpuuwí,
hedá in saydôe-á inbí ăă iwebo-á dovâyhée'amí.

18 Owáy i' thaa napowá ihaydi

t'ăhki in naagi'in dívít'ôemáa'in navi P'oewaqahăa khăagipídíbo dovâymäâní,

kwiýă'dá senă'dá i' dovâymäâní,
hedânho in wá' navi tukhe'min waagibá dívihée'amí.

19 Hedi makowá-á hedá năa oepáa k'aydá i'ge t'ăhki

wí taa wăykeeyamí wovâyhă'amí'i':

Ūnp'oe hăăwí waagi'ba bînpuwăkhăymáa,
hedá phaa-á, hedá ęęyăă khunwi-á.

20 I' than nakhunpúuwí,

hedá i' p'ôe-á p'í'-á napúuwí ūnp'oe waagibá.

Nă'i t'ăhki napuwagi'o i' shánkí hay'i thaa naa dóde'mandi' napowápídíbo'.

21 Hebo to'wên t'ăhki naa díkhăyă'dedi díkhăge'daa'annin dovây'aywoení,

gin Jôesi Tádávi hí' ūnmuu Joel ita'nandi'."

22 Hedi Peter wa'di ihí'máadi natú, "Un t'owa Israel-win, bít'ôeyan háa wăytuhkankhăymáa'in. Jesus Nazareth-wi t'ămăge'i pínân t'ôe i'an. Jôesi Tádávi Jesus in kay ôemăgi nă'i hăăwí i'amídí hedi handidi wovâykeeyan ta'gendi ôesannin. Unbo únhanginná háa napoe'in, hăăwí Jesus i'andi bînpimú'di. 23 Hăn'oebo Jôesi Tádá i'ánshamăgi hedá únhanginná háa íkhăymáa'in, hediho Jesus-áho unbí mange wovâyjoe'an, hedi undá in

to'wên in tsontun dâ'y'a'ginpí'inbí mangá bînkán wên phé'win deedi óet'óhtäägé-ídí, hedânkun undi bînhay. ²⁴ Hewânbo ná'i t'ôephade iphade'i' nachuu ihaydi Jôesi Tádádí ônjâa'an, hedá óewâywówápaa, gá chuwa-á in kay wí'imáapídân i' óet'aanídí. ²⁵ Hân'oebo Jesus-ví'gedi David ita'nandi gin natú:

Nanbí Sedó, naa dînhanginná ɔ-á hânhay wânbo t'âhki naa-ádí unji'in, naví páadépiyá naví ko'dínäpiyá naa-ádí unji', hedânho kay'indi dáywínúnde' ánsaaginpídíbo'.

²⁶ Hediho naví pí'ná khó'jé ohíhchan, hedi naví híhchan ní'gedi dáyhée'amí.

Tobá naví tú' dínchuu wânbo', naa dînhanginná hedá dótsíkha'máa owáywówápúuwí'in.

²⁷ Jôesi Tádá, naa uví yä'dâa'i t'ôe'i omuudi ɔ'dí há'to naví hâa dînjoe'amí in chu'indádí, owáy ochuu ihaydi há'to naví tú' dînsijemääni.

²⁸ ɔ'dá naa dînkeeyan in p'ôe i'ge dáy'ahtuyehúuwí'in wówátsi donkáyjídí, hedá naa-ádí unjidi ɔ'dí báyéki díhíhchanmääni, gin David ita'nan Jesus-ví'gedi."

²⁹ Hedi Peter wa'di ihí'máadí natú, "Tí'úuwín páadé'in, nää thay'eedi wâytu hkan khây máa nanbí hehääwi thehtáy pahpâa David-ví'gedi háa ûnpóe'in. I-á nachuu hedá óekhá'k'û', hedi wa'di gínhanginná wáy nakhá'k'óe iwe, nâwáy wáydi tsowa naná. ³⁰ David-á Jôesi Tádávi tukhe'bi namuu, hedi David ûnhanginná Jôesi Tádá iví tun ta'gendi imägi'in iví thehtáy pahpá'ây iwedi wí wêe ôntsondisogekhây máa'in, David natsondi'ân waagibá. ³¹ Háa napuwagi'o'in David ho imû' waagibá napóe, hedi ûnhanginná i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoenídí nawáywówápuwagi'o'in, hediho David ná'i to'wí'gedi ihée'andi natú, in chu'indádí wí'óejokankhây máapi, iví tú' wânbo wí'ünsijegí'opí. ³² I to'wí Jôesi Tádádí óewâywówápaa'i-á Jesus-ân namuu, hedi na'in iví t'ôekhuwa'in gimuu'indiho âymû'di gínhanginná nawáywówápóe'in. ³³ Jôesi Tádádí Jesus-á makówápiye óepiyedi iví ko'díngédi óesóge. Jôesi Tádá iví tun imägi i' Yä'dâa'i P'oweahhâa-á Jesus óemääni, hedi háa natú waa i'an. Hediho i' hääwi náa nâwe it'oe'o'i' hedá bînmúnde'i-á i' Yä'dâa'i P'oweahhâa-ân i'o'. ³⁴⁻³⁵ David-á iví'gedi wí'bo wí'ihí'máapi makówápiye napee-i'in, hewânbo Jesus-ví'gedân ihí'máa. Ginnân David natú:

Naví tsondi hay'i' óetu'an Nanbí Sedó Jôesi Tádádí,

'Naví ko'díngédi ósoge,

hedi uví hânmindá dovây'taaní hedá uví mangá wînmá'í.'

³⁶ "Un Israel t'owa t'âhki ûnkhây'ä' ná'in ta'gendi ûnhanginnáaní'in: Tobá Jôesi Tádá natú wânbo Jesus-ân namuu i' shánki natsonji'i-á hedá i' to'wí t'owa ovây'aywoenídí óesóge'i-á, undá ída'póe wên phé'win deedi óet'óhtägek'úuwí'in" gin Peter-di ovâytu'an.

³⁷ In t'owa háa Peter-di ovâytu'an waa dit'oe ihaydi pí'ná khó'jé di-taachanpóe, hedi indi Peter-á hedá in wé'gen Jesus-ví t'ôekhuwa'indá ovâytsika'yan, "Tí'úuwín páadé'in, hânnan nää gínkhây'ä' iví'amí'in?"

³⁸ Peter-di ovâytu'an, "Un t'âhki unbí t'aywó'di binjoe'an hedá íp'ó'p'oe'púuwí bínkeeyamidí Jesus Christ-ví'piye úwíwâyunde'in, hediho unbí t'aywó'di wovây'owóejé-ídí, hedá Jôesi Tádádá ná'i wovây'pági'o'i' bînkáyjí, i-á i' Yä'dâa'i P'oweahhâa namuu, ³⁹ gá Jôesi Tádá iví tun

imägidân i' Yä'dâa'i P'oewaaḥâ-á ovâypâhkhâymaa'in to'wên t'âhki ivi'piye ovâytuhkânkâymaa'in — undádi, unbí t'í'úugé kã'ä'ä'indádi, hedá wé'gen t'owa owáy kayi' ni'gedi dithaa'indádi.”

⁴⁰ Báyéki wiyá ḥä'bibá Peter-di kay'indi ovâytü'an, hedá háa díví'amí'in ovâytumakhe'andi ovâytü'an: “Úntáy wovây'aywoení'in hedânho wíwovâytuhchâñú-ípídí ná'in híwóhpí'in t'owa náwe dithaa'in ovâytuhchâñukhâymaa waagibá.”

In Jesus-ví'piye dívíwäyü'in háa dithaa waa

⁴¹ Ná'in t'owa Peter-ví hí' dâysígikê'in ovâyp'ó'p'oe'an, hedí i' thaa mađi poje maapaasôn (3,000) wây-á t'owa in wé'gen ho dívíwäyü'indádi dívíwón. ⁴² Hedí ginnân dívíkanhon: In Jesus-ví t'òekhuwa'inbí ḥâhkan t'âhki dâyt'òeyandedá dâysíghónde', hedá in wé'gen dívíwäyü'indádi ḥihchandi dívíwé'ge'o', hedá wé'gá dívíhúujodá dívíjûusu'o'. ⁴³ Jôesi Tádádí in Jesus-ví t'òekhuwa'in ovâykhäge'nan báyéki t'âmäge'i pínán t'òe dâyt'amídí, hedího in t'owa ná'i ḥäwí dâymúndedi ovâyháa'an. ⁴⁴ T'âhki in Jesus-ví'piye dívíwäyü'in wêe k'aygi'indá' waagi'inbá dimuu, hedá ḥäwí t'âhki dínkw'ó'di-á dívíwijende'. ⁴⁵ Ḥäädí inbí tewhá-á nava-á hedá wiyá ḥäwí dínkw'ó'di-á dâykü'ch'áa ginhay-á, in dínáy'indádi i' chã' dâyhógi'i dívíwijende'. ⁴⁶ Thamú waa i' méesate hay'i' iwe dívíwé'ge'o', hedí wí thaa wí to'wíwí'we dívíhúujo', wiyá thaa-á wiyá to'wíwí'wá. Hihchandá khâagipídíbo-á wé'ge dívíhúujo'. ⁴⁷ Ihaydá' ditû' Jôesi Tádá-á hânho híwó'di namuu, hedí t'âhki in wé'gen t'owa inbí'piye híwó dichâa.

Thamú waa Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wây-á shánkí báyéki t'owa ovây'aywonde', hedânho shánkí dit'owasômân.

3

Wí sen ûntsi'kodipí' ònehkháa'an

¹ Wí thaa Peter-ádi John-dádi i' Hudíyoví méesate hay'i eepiye damää. Thamuwaa thí'èedi poje iwe in t'owa dívíjûusu'o', hedí ihaydíbá dapówá.

² In méesate phódi, “Sa'wó'nin Phódi” gin dâytü'o' iwe wí sen na'ân. Ná'i sendá iví wówátsi thaa t'âhki na'aypuyä ihaydi waabo wûntsi'kodipí, hedí iví k'ema'indi in méesate phódi eepiye thamuwaa óemáyä', in t'owa ditsudemännin ovâychã'daa'amídí. ³ Peter-á John-dá i' méesate eepiye datsudemândi i' sendi ovânmu', hedí ovânchã'daa'an.

⁴ Indi ta'gebo óemúndedi Peter-di óetü'an, “Hín na'in dímú'dí.” ⁵ I' sen inbí'piye ibéedi itsikha'an ḥäwí óemäänídí. ⁶ Hebo Peter-di óetü'an, “Chã' wânbo wídómáapí, hewânbo ḥäwí dómáa'i'á wípägi'o. Jesus Christ Nazareth-wídi dínk'û' wítü'â'amídí, ówínúdí ójýé.” ⁷ Hedí Peter-di i' senbí ko'dingédí'in man ónyâ'di óekwínukhäge'nan. Wesebo iví ándá áñäpëndá ûnkaypoe. ⁸⁻⁹ Kw'âyepiye ichânudi iwínú, hedí wesebo natsi'dee, hedí in wíje-ádi i' méesate eepiye dits'ú. Ee íve oepiyá nääpiyá naji' hedá ichânúmaa, hedí natû' Jôesi Tádá-á hânho hay'i namuu'in. In t'owa t'âhki ee diji'indi i' óemû', hedá háa natû'nindá dit'oe. ¹⁰ Hedí óemû'di óetaa to' namuu'in — ná'i-ânkun in sa'wó'nin méesate phódi iwe ichã'da'sógénde'i namuu. Hedího nää nawówađi hânho báyéki ovâyháa'an.

Háa Peter-di in t'owa i' méesate hay'i' ee ovâytü'an waa

¹¹ I' sen Peter-ádi John-dádi inbí'di natsaachá owáy i' méesate pohtâa iwe diwin diwe. (Ná'i pohtâa-á “Solomon-bí pohtâa” gin dâytü'o'.) In t'owa t'âhki hânho ovâyháa'andi in poje sená'bí'piye dívíwânâho'. ¹² Háa

dívi'o'in Peter imû' ihaydi ovâytu'an, "Un t'owa Israel-win, háadan wovâyháa'an ná'i sen nawówaqi, hedi háadan na'in didamúnde"? Ti í'ánde' ná'i sen ónehkháa'annin na'innân kay ánmáadíbo', hediháa Jôesi Tádá ánwânpi'a'gindibo'? Handá wínapóepi. ¹³ Abraham-dá, Isaac-á, hedá Jacob-á, nanbí hehääwin thehtáy pahpá'in gínmuu'indi Jôesi Tádá óe'a'ginmägi, hedi i-ânkun ivi ay Jesus shánki kw'áye isóge. Ná'i Jesus-bá undi in tsonninbí mange bínkán, hedi Pilate-di óemahpādikhâyamáawán, hebo undá wí'ihjepi. ¹⁴ Jesus-á yā'dāa'ida' namuu hedá ivi wówátsi ta'ge ihon, hewänbo undi bínjoegi'andi Pilate bîndaa'an wí to'wí t'owa t'akhanu'i namuu'i' óema'p'āādi-idi, hedá Jesus i' nawówátsipāji'i namuu'i'-á bínhay. ¹⁵ Hewänbo Jôesi Tádádí i' óewáywówápaa, hedi na'indibo' i' wíyá nawówáji di áypimû'. ¹⁶ Na'in Jesus-ví'piye ánwâyunde', hedi i'dânkun ná'i sen náwe bínmúnde'i hedá bîntaa'i' óekaymägi. Jesus-di in wâyü dímägi di ná'i sen unbí páadépiye nahekhápóe.

¹⁷ "Hediho náä gin wâyütkankhâyamá, tí'úuwín páadé'in: Naa dínhanginná undá hedá unbí tsonnindá úví'annin háa Jesus bîn'an waa wí'úhanginnáhpídi ta'gendi to'wí namuu'in. ¹⁸ Hân'oebo Jôesi Tádá ivi tukhe'mín itu'an ná'i hääwí háa napuwagi'o'in, hediho indá dâyta'an i' to'wí i'di óesogekhâyamá'i t'owa ovây'aywoenidi it'óephadekhâyamá'in. Háa Jôesi Tádá natú waa napóe. ¹⁹ Hediho náä unbí t'aywó'di bínjoe'andi Jôesi Tádávi'piye bípimää, ihaydá i'di unbí t'aywó'di únmuu'i wovâyjáa'amí, hedânho shánki híwó'di híhchandi wówátsi thaa Nanbí Sedódi wovâyamáani, ²⁰ hedá wá' Jesus unbí'piye wovâywásaaní, i-ân i' namuu Jôesi Tádádí óede'mandi' t'owavi aywondi' óesóege-idi. ²¹ Hewänbo Jesus-á oe makówá wāhāā nachangí'o owáy Jôesi Tádá hääwí t'āhki ts'aabi' iwáypa'idi nakhâymuupíhay. Hân'oebo Jôesi Tádádí ivi yā'dāa'in tukhe'mínbí sóphogedi dítu'an gin ikhâyamá'in. ²² Hediho Moses-di nanbí hehääwin thehtáy pahpá'in ginnân ovâytu'an:

Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí tukhe'bi' unbí t'owa iwedí'i'bo namuu'i wovâysangí'o,

naa dísan waagibá,

Undá t'āhki i'di wovâyütkankhâyamá'i bîn'a'ginnamí,

²³ hedi wí to'wí ivi hí' ónt'óeyanpídi,

i-áho ivi t'owa iwedí óeweje-i hedá óeháyji.

²⁴ "Samuel wá', hedá t'āhki in wé'gen Jôesi Tádávi tukhe'mín Samuel-ví wówátsi thaa iwedí páadépiye diwówáji'indá, indi dít'óe'an háa náä ná'i thaa eeje napuwagi'o'in. ²⁵ Hewänbo háa in Jôesi Tádávi tukhe'mín dítu waa ungí-ânkun dítu, hedá háa Jôesi Tádá unbí páadé kǎ'āā'indádí iwéhpée'an waa, undádí wá' inbá iwéhpée'an. Ginnân Abraham óetu'an: Wí uví ay iwedí'i namuu'i'di

t'owa t'āhki náä oepáa k'aydi dikw'ó'nin ovâyhíwó'namí.

²⁶ Hediho Jôesi Tádádí Jesus-á óede'man ivi t'óe'i namúunidi, hedi unbí'piye páadé óesan wovâyhíwó'namí di unbí t'aywó'di únmuu iwedí wovâyjáa'amídi."

4

Peter-á John-dá ovântunjó'diwekán

¹ Wa'di Peter-ádi John-dádi in t'owa dānhí'máa ihaydi, wên Hudíyo owha'-á Sadducee t'owa-á hedá i' méesate áyí'di sundado p'ó'dédi'-ádi in dawin diwepiye dimää. ² Háa in wíjedi in t'owa ovâyhá'o'in

wí'ovâyhí'anpí, gá Jesus nawáywówápóe í'gedi ovâyṭumáadân, hedi ná'i natunda' wé'gen t'owa ho dichuu'in wá' diwáywówápuwagi'o. * ³ Hediho ovânpsansóge, hedi kindi nanândiho wíyá tháwân puwahaydi pan tewhá eebo' ovânjo'e'an. ⁴ Hewânbo báyéki t'owa inbí hí' dit'oe'in Jesus-ví'piye díwíwâyü, hedi náä t'ähki in t'owa díwíwâyü'in diwedibo háde'e ma' p'ánú maapaasôn (5,000) ihay diji' in senä'da'.

⁵ Wíyá tháwân in Hudíyo p'ó'dédi'indá in tsonnindá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá t'ähki díbo ee Jerusalem díwíwé'ge'an. ⁶ Annas í'owha' p'ó'dédi' namuu'i' iwebá na'ân, hedá Caiaphas-á, hedá wíyá sen John ginbá nakháwä'i-á, Alexander-á, hedá wây-á Annas-ví maatu t'owa'indá dikw'ó. ⁷ Peter-á John-dá ovänts'úde in t'owaví páadépiye ovânwéenú-ídi, hedi oväntsika'yan, "To'dan in kay wovänmägi ná'i sen hehkháa dänmäänídi? To'dan wovänk'ú' han dän'amídi?"

⁸ Hedi Peter pín ta'gedi í' Yä'dâa'i P'oweahâa imáadi ovâyṭu'an, "Un Hudíyo p'ó'dédi'indá tsonnindá, ⁹ náä thaa undi dítsika'máa wên háawin híwó'nin háa wí sen nahaywân ûnpóe í'gedi, hedá hádídi ûnehkháapóe'indá. ¹⁰ Hedânho un t'owa t'ähki hedá t'ähki in wé'gen Israel-'indá ûnkây'ä' ná'in ûnhanginpuwí'in: Jesus Christ oe Nazareth-widi na'in dínk'ú' ná'i sen unbí páadépiye nawindi' ânhehkháa'amídi. Hedi Jesus-bá phé'win deedi bînt'óhtägek'ú', hewânbo Jôesi Táadáí óewáywówápaa. ¹¹ Jesus-ví'gedi ginnân nata'muu:

I-ânkun wí k'uu waagi'ba namuu

hedi undá tewhátehpaa'in waaginbá-á ímuu.

Hedi tobá bînjoegi'an wânbo'

i-á í' k'uu shánki natáy'i waagibá napóe tehpaá bé'dí.

¹² I'da'mân ûnkodi t'owa ovây'aywoenídi. Náä oepáa k'aydi t'ähki wíyá to'wí wânbo wí'ónk'ú'pí dín'aywoenídi, ná'i Jesus gín nakháwä'idá'mân" gin Peter-di ovâyṭu'an.

¹³ In Hudíyoví p'ó'dédi'in ovâyháa'an Peter-ádi John-dádi wôeda'ginpídibo dánhé'e'andi dit'oe'di, dínhanginnâni ná'in wíjedá t'owa he'ennin háa ta'dihá'in wídamuupí'in. Hedi ihaydi dín'ánpówá Jesus-ádi dänjiyénde'in damuu'in. ¹⁴ Hedi í' sen ûnehkháa'andi' iwebá nawindi dâymû'diho wíyá háa wânbo wídínk'óepí ovântu'âamídi. ¹⁵ Hediho ovântu'an in tunjowa' diwé'gekw'ó' diwedi já'wépiye dapee-i'in wí'bo dívihé'e'amídi. ¹⁶ Hedi wí'ná táye dívítika'yan, "Hânnan ná'in senä'ây'amí? Báyéki in t'owa náä Jerusalem-'in dínhanginná ná'in pínán t'ôe hay'in dän'annin, hediho na'indá wígínkodipí gitúunídi wíðän'anpí'in. ¹⁷ Náä ná'in wije senä'âyṭu'âamí Jesus-ví'gedi wíyá dánhé'e'andáho âytuhchânukháymáa, hedânho wây-á shánki t'owa ná'i hâwí í'gedi wídit'oe-ípidí."

¹⁸ Hediho wíyá oväntsudejôndi ovântu'an wíyá wânbo Jesus-ví'gedi wíðanhé'e'amípi hedá wíðanhá'amípi. ¹⁹ Hewânbo Peter-ádi John-dádi ovâyṭu'an, "Wé'innan ân'amí? Ti undi díṭu'an waa háa Jôesi Táadáí díṭu'an waa na'in ân'a'ginnamí? Undá ûnkây'ä' úví'ánshaa'amí'in wé'innan Jôesi Táadá natúuní'in shánki híwó'nin namuu'in. ²⁰ Hebo na'indá wígánkodipí hânda'dibo gachanídi. Gänkhây'ä' t'owa ântu'âamí'in háa ânmu'indá gat'oe'indá."

* 4:2 In Sadducee t'owa díwíwâyü in chu'indá há'to diwáywówápuwí'in.

21-22 Hedáhá' in Hudíyo p'ó'dédí'indi shánkí kay'indi ovántu'an ovántuhchänukhâymaa'in, hewänbo ovänma'p'ädi. Wên t'aywó'nin wänbo ovántuhchäânú-i'in wí'ovänshaapí, hedi ovántuhchänudáho in t'owa há'to ovâyhi'amí. In t'owađi Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáa, iví pínánadí ná'i sen únhehkháapóedí. I' sendá jónántä (40) paqayo'iví shánkí namuu.

In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dívíjûusu'o' shánkí kay'in dimúunídí

23 Ovänma'p'ädi ihaydi wesebo Peter-á John-dá inbí k'ema'inbí'piye damáa, hedi ovâytu'an háa in Hudíyo owhá' p'ó'dédí'in hedá in tsonnin ditú'in t'ähkí. 24 Inbí k'ema'in ná'in dit'oe ihaydi Jôesi Tádávi'piye t'ähkídíbo ginnân dívíjûusu'an: "Nanbí Sedó Jôesi Táa, u-ân hääwí t'ähkí nâakhíjé. Makówa-á, náa oepáa k'aydi i'gá, määp'oe-á, hedá hää t'ähkí iwe nasaa'i-á nakw'ó'di-á diji'i-á nâakhíjé. 25-26 Hân'oebó' i' Yä'dâa'i P'oewahâađi ná'in díhéa'an nanbí hehääwi thehtáy pahpâa David-ví sóphogedi. I-á uví t'ôe'i úmuu, hedi ginnân ita'nan:

Háadan in Hudíyo dimuupí'in dívít'ayjaa'o'?

Háadan in Hudíyo dimuu'in hääwí nachä'muupí i'gedi díví'ánshaamáa?

In tsonnin t'ähkí nangewin dívít'aywínú,

hedi dívíwé'ge'an dívíhansa'ídí Nanbí Sedó Jôesi Tádávi'piye

hedá i' to'wíwí'piyá i'đi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí.

27 Hediho ta'gendi han napóe. Ná'i bú' iwe Herod-á Pontius Pilate-á in Hudíyo dimuupí'indá hedá in Hudíyo-áđi t'ähkí dívíwé'ge'an uví yä'dâa'i t'ôe'i Jesus óehänmamídí, i-á u'đi náasóge t'owa ovây'aywoenídí.

28 U-á báyéki hangintandá kay-á mänmáadi untú ná'i t'ähkí únkhây'ä' napúuwí'in, hedi t'ähkí háa untú waa napóe. 29 Nanbí Sedó Jôesi Táa, náa-á inbí hí' háa ditú'nin ót'óeyanbe. Ditú' indi jänákí ná'in díkhâymaa'in, hewänbo ná'in uví t'ôe'in gimuuđi u'đá kay dímäáni uví hí' khunwóeda'ginpídíbo wínhee'amídí. 30 Wída'máa t'owa ovâykeeyamí'in in kay úk'ôe'in ovâyhehkháa'amídí, hedá ovâykeeyamí uví yä'dâa'i t'ôe'i Jesus-ví kaydi t'ämäge'i pínán t'ôe-á nakodí'in."

31 Dívíjûusubowa ihaydi ee diwé'gekw'ó' diwe t'ähkí ná'a'yäpóe, pín ta'gedi i' Yä'dâa'i P'oewahâa dâymáa, hedi khunwóeda'ginpídíbo Jôesi Tádávi tun t'owa ovây't'ôe'o'.

In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in inbí hääwí wí'nä táye dívíyämúnde'

32 T'ähkí in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in handa' dí'ánshaapóe, hedá wêeda' dimuu waa dichaa inbí pí'ná khó'jé. To'wí wänbo wínatúhpí, "Ná'i naa dómáa'i' naví'đa' dínmuu," hewänbo t'ähkídíbo inbí hääwí t'ähkí dívíyämúnde'. 33 Jôesi Tádáđi in Jesus-ví t'ôekhuwa'in báyéki ovâykaymági in t'owa ovâytu'ä'amídí Nanbí Sedó Jesus nawáywówápóe i'gedi, hedá Jôesi Tádá-á t'ähkí indáđá hânho híwó'di-á namuu. 34-35 Hediho tóebo hääwí wänbo wí'úntáypí. To'wí wänbo wí nava háa wí tewhá únmuu'i' iku'p'égidá, i' chä' ihógi'i-á in Jesus-ví t'ôekhuwa'inbí'piye ihúja' ovây'aanídí, hedá indá in shánkí dínáy'inbí'piye ovâywijende'.

36-37 Wí sen Joseph gin nakháwä'i gínbá i'an. Wí nava iví' únmuu'i' iku'p'égi, hedi i' chä' in Jesus-ví t'ôekhuwa'inbí'piye iho'đi ovây'an. Ná'i sendá wí Levi-ví äy iwedi'i'bá namuu, oe Cyprus na'aypuyä'i, hedi in t'ôekhuwa'indi óekháyä' "Barnabas" gin. (Ná'in kháwä-á Hudíyoví tundi

natunda? “Wí to?wí t'owa ovâykhâge?do?i? kwee waa sen waa di?âanídí” gin.)

5

Ananias-ádí Sapphira-ádí háa dânpóe?in

¹ Wí sen Ananias gin nakháwă?i-á iví kwee Sapphira-ádí inbí nava dânkų?p'égi, ² hedi i? chă? dânhógi iwedí wí hâyú Ananias ikaakw'ódi ingí?, hedi i? naphade?i chă? in Jesus-ví t'ôekhuwa?inbí?piye iho? ovây?âanídí. Iví kwee ûnhanginná háa i?annin t'âhki. ³ Peter-di ôetu'an, “Ananias, Satan i? Penísendi uví pí'nă khó?jépiye nâatsudemâgipí'an. I'dá wóetu'an i? Yă?dâa?i P'oewaahâavi?piye bihójo?amí'in, hediho t'âhki i? chă? i? nava dânkų?p'égi iwedí?i? wínâamaapí. ⁴ I? nava mănku?p'égipídibo?, ti uví? wí?úmuupí'an? Hedá mănku?p'égi ihaydá, ti háa unda? waagi i? chă?di bi?amí'in wí?úkodipí'an? Hebo nă?in yă?dâapí'in ânshaadi wóeké?di Jôesi Tádávi?piye bihójo?an, t'owavi?piyeda?bá joe.”

⁵ Ananias nă?in hí? nat'oe ihaydi nachuhkanu, hedi in t'owa háa napóe?in dínhanginpóe ihaydi báyéki dikhunwôeda?póe. ⁶ In e'nûn iwe diji?in i? pení wên aa iwe dâ?ânk'û?, hedi iwedí ôepiyedi ôekhă?k'û?.

⁷ Mađi poje óda naphade ihaydi Ananias-ví kwee ûnpówa, hewânbo wa?di wí?ûnhanginnáhpí háa iví sen ûnpóe?in. ⁸ Peter-di ôetu'an, “Dítu'an, ti năhayda?mân i? chă? wovănwă?âa i? nava dânkų?p'égi ihaydi?” I-á natú, “Hedi háa, hăhayda?mânkun.”

⁹ Peter-di ôetsika?yan, “Háadan wí?gíndíbo dănwéhpê?an Nanbí Sedóvi P'oewaahâa dăntayí?nidi dănshaa-ídi tigúba wovăntuhchăănú-í iví?piye dănhójo?andi? Ót'ôeyan, hăa phódi já?wé in uví sen óets'ankhă?k'û?in dín?ahsaatú?, hedi indibá chu?i wóepiyegí'o.” ¹⁰ Wesebo i? kwee Peter-ví ân nú? nachuhkanu. In e'nûn dits'ûndi ôechuhshaadá iwedí ôepiye, hedi iví senbí nú?bá ôekhă?k'û?. ¹¹ T'âhki in méesate?in t'owa hedá t'âhkă in wé?gen t'owa nă?in háa napóe?in dínhanginpóedí khunwôeda?di ovâyhógi.

Jesus-ví t'ôekhuwa?in dívípínnánt'ôe?o?

¹² In Jesus-ví t'ôekhuwa?in báyéki t'âmăge?i pínnán t'ôe dâ?o? in t'owa dâymúunídí. T'âhki in Jesus-ví?piye dívíwăyunde?in dívíwé?ge?o? i? méesate hay?iwi pohtâa iwe, “Solomon-bí pohtâa” gin dăytú?o?i?. ¹³ In wé?gen t'owa híwó dívíhée?an in Jesus-ví?in dimuu?inbí?gedi, tobá indádi dívíwé?ge?amídi dikhunwôeda? wânbo?. ¹⁴ Hewânbo shánkí wânbo t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví?piye dívíwăyu, senă?dádi kwiya?dádi, hedi in wé?gen ho dívíwăyu?indádi dívíwón. ¹⁵ Háa napoe?o?in in t'owa dâymú?di báyéki in dihay?in oe p'ôegépiye ovâyho?, hedi inbí whohpa? eeje ahkhây eejá ovâykw'ódi, hedânho mađân Peter naphademăndi iví ôhkhundi wânbo ovâynáani, hedi handidi wáy wên ovâyhekhăa?amí. ¹⁶ Hedá in t'owadá i bú?ây oe Jerusalem tsowa iwéngé nakw'ó? deejedá in dihay?in ovâymayă?, hedá in to?wên in yă?dâapí'in p'oewaahâadi ovây?ôephadekando?in wă? ovâymayă?, hedi t'âhki ovâyhekhăa?an.

Jesus-ví t'ôekhuwa?in ovây?ôephadekando?

¹⁷ Hediho? i? Hudíyo owha? p'ó?dédí? hedá in i-ádi diji?indá, Sadducee t'owa dimuu?in, hânho dithúupóe. ¹⁸ Hediho in Jesus-ví t'ôekhuwa?inbí?piye dikhenmăadi in yă?dâapí tsiyekannin dipankw'ó? diwehá ovâypankw'ódi. ¹⁹ Hewânbo i? khun Nanbí Sedó Jôesi Tádádi wí makówáwi t'ôepa?ăă?i? óesan i? pan tewhá phódi ihuu-ídi, hedi i? makówáwi

t'ôepa'aa'i'di ovâypiyedi ovâytu'an, ²⁰ "Jaho bípûn oe méesate hay'i eepiye, hedi owe úvíwéénú-í, hedi in t'owa ná'in wówátsi ts'aamin ni'gedi bînt'ôe'amí." Hediho háa ovâytu'an waa díví'an.

²¹ Nathay'ä' ihaydi i' méesate hay'i eepiye dits'ú, hedi in t'owa ovâyhâhkanhon. Wa' han díví'odibo' i' owha' p'ó'dédi' heda in i-ádi diji'indá inbí'we dívíwé'ge'andi in se'daa in Israel tunjowa' dimuu'in ovâythkânnan, hedi wên sundado oe pan tewhá eepiye dâysan in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâymá'ídi. ²² Hewänbo i' pan tewhá iwe dipówá ihaydi wí'ovâyshaapí, hediho dívíwáybundi inbí tsonnin ovây't'ôe'an i'gedi. ²³ Ovâytu'an, "Na'in âymû' i' pan tewhá phódi téegit'aa nati'dinnin, heda in pan áyí'nin ee phódi nú'-á diwinnindá. Hebo in phódi âyhuudi gits'ú' dihaydi wêná wí wänbo in senä' wí'âyshaapí." ²⁴ T' méesate áyí'di p'ó'dédi' heda in owha' p'ó'dédi'indá ná'in dit'oe ihaydi wídínhanginnáhpí háa díví'amí'in. Wí'ná táye dívíwänpitsika'máa, "Hännangú dínpóe? Hännan wíyá napuwagi'o?"

²⁵ Ihaydi wí to'wí nats'ûndi ovâytu'an, "Bít'ôeyan, in senä' bînpankw'ódi'in oe méesate hay'i' íve diwindi in t'owa ovâyhá'o'." ²⁶ Hediho i' méesatewin sundadoví p'ó'dédi' iví khâge'nin wóégé i' méesate hay'i' iwepiye dimää, hedi in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâywáymaa, hewänbo wí'ovâywa'anpí, gá han díví'andá dikhunwôeda'dân in t'owadi ovâykh'uhssäyü-i'in.

²⁷ Hedi in tunjowa' diwé'gekw'ó' diwepiye ná'in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâyts'údedi in tunjowa'ví páadépiye ovâywínú, hedi i' owha' p'ó'dédi'di ovây't'e'p'íde gin: ²⁸ "Na'indi kay'indi ho wâytu'an in t'owa wíwínhá'âamípi ná'i Jesus gin nakháwä'iví'gedi, hebo náä-á undá náä Jerusalem i'ge t'âhkí in t'owa shánkí wänbo bínhá'o', heda wá' Jesus-ví chuwa ünmuudi na'in dínchäânú-i'in ída'."

²⁹ Peter-ádi in wé'gen Jesus-ví t'ôekhuwa'indádi ôetu'an, "Shánkí gínkhây'ä' Jôesi Táda háa dítu'an waa ây'a'ginnâamí'in t'owavi tun ây'a'ginnamívi'wedí. ³⁰ Undi Jesus phé'win deedi bînt'óhtägedi bínhay, hewänbo Jôesi Táda, i' to'wí nanbí páadé kâ'ää'indi óe'a'ginmä'i'dibá óewáywówápaa. ³¹ Jesus-ân Jôesi Táadi iví ko'díngedí óesóge, tsondi-á aywondi-á namúunídi, ná'in Israel t'owa ovâykhâge'namídi inbí t'aywó'di dâyjoe'amídi hedânho ovây'owóje-ídi. ³² Na'in gínhanginná ná'i t'âhkí napóe'in, hedânho i'gedi wâytumáa, heda i' Yä'dâa'i P'owäqahâadâ hanbá wovâytumáa, ná'i P'owäqahâa-á Jôesi Táadadi in to'wên óe'a'ginmä'in ovâymägi."

³³ In Hudíyo p'ó'dédi'in ná'i hí' dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe, hedi in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovây't'ahâânú-i'in dida'. ³⁴ Hewänbo wí Pharisee sen Gamaliel gin nakháwä'í' iwínú in tunjowa' ovâyhée'amídi. I-á Hudíyoví khuu háhkandi namuu, hedi t'âhkí in t'owadi óe'a'gin. I'dá wên senä' ovâytu'an in Jesus-ví t'ôekhuwa'in oe já'wépiye ovâypeeyé-i'in, iwe wí háy t'âhkí dívítsíkha'amídi.

³⁵ Hedi Gamaliel-di in tunjowa' ovâytu'an, "Navi t'owa Israel-win, híwó bí'ánshaa'an wa'di ná'in senä' háawên bîn'anpídi'bo'. ³⁶ Ti wí'ún'ánshaapí'an wí sen Theudas gin nakháwä'í' wí háyú paayo phade nängé naji', hedi ná'i Theudas-á natú, 'Naa-ân hay'i omuu', hedi madi jónân tågintá (400) senä' i-ádi dívíwón. Hewänbo wên sundadodi óehay, hedáhá' in óeyuúmaa'in t'âmäpiye diwijedee, hedi háäwí t'âhkí dâý'andi' háagi' wänbo wídínchä'póepí. ³⁷ Hedáhá' wíyá háyú paayo naphade

ihaydi, t'owa ovâykhâwâhônde'i paayo naná' dihaydi, Judas i' Galilee-wi sen na'âä, hedi báyéki t'owa ovâyhée'andi i-ádi dívíwón. Hedi háa Theudas ûnpóe waabá Judas wá' ûnpóe. I-á óehaydá t'âhki in óeyuúmaa'in diwijedee.

³⁸ “Hedânho náä wâytumáa, háa ná'in sená' bîn'o'in úvíwóyí'ni. Ánpí bîn'an. Háa dikanda'in hedá inbí t'ôe-á inbí ánsaadä' dînpimuudáho', háa Theudas-á Judas-á dânpóe waagibá dînpúuwí, hediho há'to háa díví'o waa dínkâypúuwí. ³⁹ Hewânbo Jôesi Tádádânho inbí t'ôe iwe ovâykhäge'maadáho', ná'in sená'dá há'to bînt'aaní, hedá wá' mađi Jôesi Tádávi'piyedä' úvíwânpihânsa'í.”

⁴⁰ Hediho in Hudíyo p'ó'dédí'indi Gamaliel-ví tumakhe ônt'óeyan. In Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâywaytsudejôn, hedi ditsonpóe in sundađodi púwhí'dí ovâywhâäní'in, hedi Jesus-ví'gedi wíyá wídívíhée'amípí gin ovâytu'andiho ovâyma'p'âđi. ⁴¹ Hediho tunjówháagédi dipee. Hânho dihihchanpóe, gá Jôesi Tádá indádi báyéki nahíhchandi i'đi ovâymağidân ná'in wôeda' iwehay ovâykáanídí Jesus namuudi. ⁴² Hedi thamuwaaagi i' méesate hay'i ee hedá tewhá i'ge t'âhka dívíjýéndedá t'owa Jesus-ví'gedi ovây't'ôekanhon, hedi ovâyhá'o' Jesus-ân namuu i' to'wí Jôesi Tádádi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí.

6

In tséđi diji'in méesate'in khäge'nin ovâyde'man

¹ Ihayhâábá shánki wânbo t'owa Jesus-ví'piye dívíwâyunde', hedi in Israel nangedi já'wedí di'âä'in Hudíyo in kodi Israel-'inbí'piye' dit'ayyaapóe. Ditú' in kwiya' inbí sená' dînt'ahánnin thamuwaaagi ovâykoegi'hâawímá' dihaydi ná'in já'wedí di'âä'in kwiya' shánki hí'indä' ovâykoegi'má' in kodi Hudíyo kwiya'ví'wedí. ² Hediho in tá'di wíje Jesus-ví t'ôekhuwa'indi in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in t'âhki ovâywé'ge'andi ovâytu'an, “Na'indá gínwó'ná Jôesi Tádávi hí' âyt'ôe'odi, hediho híwó wínamúunípí nanbí t'ôe âyjo'e'amídí âywânpikoeğí'phaadé-ídí. ³ Hedânho tí'úuwín páadé'in, tséđi wên sená' unbí'wedí binde'man âykw'ôenídí ná'i koegi' ovâymaänídí. Ná'in sená' gi'min dimúuní'in dínkhây'â': T'owa ditú' híwó'nin sená' dimuu'in, hedá i' Yâ'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi dâymáa'indá híwó'di hangintan dâymáa'indá dimúuní. ⁴ Hedi na'in Jesus-ví t'ôekhuwa'in gimuu'indáho ívíjûusu'amí hedá Jôesi Tádávi hí' âyhá'amí, hedi ná'indáho nanbí t'ôe-á gínmuuní.”

⁵ T'âhki in méesate ee dikw'ó'nin háa in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ditú'in ovâyhí'an, hediho Stephen óede'man, i-á báyéki wâyü imáa'i' namuu, hedá i' Yâ'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi imáa'i-á. Ná'in wé'gen sená' wá' ovâyde'man: Philip-á, Próchorus-á, Nicanor-á, Timon-dá, Parmenas-á, hedá Nicholas oe Antioch-wi-á (i-á Hudíyo namuupí wânbo in waagibá iwâyunde'i' namuu). ⁶ Hedi ná'in sená' ovâyde'mannin in Jesus-ví t'ôekhuwa'inbí'piye ovâykán, hedi inbí'di in t'ôekhuwa'in dívímankw'ódidi ingí' ovâyjûusu'an.

⁷ Shánki wânbo t'owa Jôesi Tádávi hí' dit'oe, hedi oe Jerusalem in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in disôemân. Báyéki in Hudíyo owhá' wânbo ná'i hí' dâya'gindi dívíwâyü.

Stephen óepankê'

⁸ Stephen báyéki Jôesi Tádávi sígísehkanä imáa, hedí Jôesi Tádádí kay óemägi, hedího t'ámäge'i pínán t'òe he'endi i'ò' in t'owa dāymūunídí. ⁹ Hewänbo wên senä' Stephen-dádí dívítuhkando'. Indá ná'i Hudíyoví méesatewin dimuu, "Ovâyma'p'ä'dí'in Pant'òe'inbí Méesate" gin dāytü'ò', hedí Cyrene-windá Alexandria-windá Cilicia-windá hedá Asia-windá dimuu. ¹⁰ Hewänbo i' Yä'dāa'i P'owəəəhâədi Stephen báyéki híwó'di hangintan óemägi ihée'amídí, hedího in senä' wídínkodípí óet'aanídí.

¹¹ Hedího indi wên senä' ovâywá'aa iví'gedí dívíhójo'amídí, hedí ná'in ditú, "Na'in git'oe a'ginpí waagi ihée'andi Moses-ví'gedí hedá Jôesi Tádávi'gedá." ¹² Gindidiho in t'owa hedá in Hudíyo tsonnin hedá in Hudíyoví khuu dāyhá'ò'indá t'ähkí ovāyt'e'ya'nān, hedího Stephen-bí'piye dikhenmäädi óeyä', hedí khóhkaydi in tunjowa'ví'piye óeho'. ¹³ Hedí wên senä' ovāyts'úde iví'gedí dívíhójo'amídí. Ginnān ditú: "Nā'i sendá häädi wänbo t'ähkí híwóhpi ihée'ò ná'i Jôesi Tádávi méesate i'gedí hedá i' tsonnun Moses ita'nān ni'gedá. ¹⁴ Hedí git'oe natúdí, ná'i sen Jesus oe Nazareth-wi ná'i méesate hay'i' inayúkhāymāa'in hedá ná'i khuu Moses-di dímagí'i-á t'ähkí i'egókhāymāa'in."

¹⁵ T'ähkí in tunjowa'di tsíhtáye Stephen óemúnde', hedí iví ts'ay wí makówáwi t'òepä'äq'iví'in waagibá únkeepóe'in dāymū'.

7

Stephen-di in Hudíyo tsonnin ovāyhí'māa

¹ I' owha' p'ó'dédí'di Stephen óetsika'yan, "Ti ná'i ditú'di t'ähkí ta'gen namuu?"

² Stephen-di ovāytü'an, "Mā'mää'indá tí'úuwín páadé'indá, naa dínt'óeyan. Jôesi Tádá i' sa'wó'di kohthay eedí nathaa'i nanbí páadé'i thehtáy pahpāa Abraham-bí'piye ipikeeyan, wa'di Abraham owáy Mesopotamia nange wāhää nathaa ihaydíbo', oe Haran bú'piye wa' namāápídíbo', ³ hedí Jôesi Tádádí óetu'an,

'Uví maatu t'owa mājoe'amí hedá uví nangá,

hedí unmú-í ná'i nange wínkeekankhāymāa iwepiye.'

⁴ Hedího in Chaldean-bí nangedí napeedí oe Haran wāhääpiye ithayegiho'. Iví tādá únchuu ihaydá Jôesi Tádádí óetu'an iwedá namú-í'in, hedí náa nange náa githaa iwe napówá. ⁵ Jôesi Tádádí Abraham hääwí wänbo ná'i nange iwe wí'óemägipí iví' únmuunídí, wí nan i'ähkēení'i wänbo joe. Hewänbo Jôesi Tádá iví tun imägi wáy wí thaa ná'i nan óepākhāymāa'in iví' únmuunídí, hedá owáy nachuu ihaydá iví tí'úugé kǎ'ää'indá inbí' dínpuwagí'ò. Hedí ná'i t'ähkí Jôesi Tádádí Abraham óetu'an wa'di iví páadé'i ay únpuýäpídíbo'. ⁶ Óetu'an wá' iví tí'úugé kǎ'ää'in wíyá nange inbí' dínpuupí'we dívíthayekhāymāa'in, hedí ee nange'in t'owadi jónān tǎgintǎ (400) paayo t'ähkí ovāypankhonkhāymāadā ovāyt'òephadekankhāymāa. ⁷ Hebo óetu'an wá', 'Naadā in t'owa uví tí'úugé kǎ'ää'in ovāypanhógi'in dovāytuhchānukhāymāa, hedá hā'in t'owaví nangedí uví tí'úugé kǎ'ää'in dípeegi'ò, hedí ná'i nangepiye dí'ää-í, hedí náwe naa dí'a'ginmāān.' ⁸ Hedího Jôesi Tádá gin iwéhpēe'andi Abraham óetu'an wên k'ewe taadi óetaa'amí'in, Abraham ikeeyamídí nahíje'in. Hedí Abraham wí e'nú únpuýä, i-á Isaac gin nakháwǎ, hedí kháve thaa naphade ihaydí ná'in k'ewe taadibá óetaa'an. Hedá Isaac wá' iví e'nú Jacob hanbá i'an, hedá Jacob-á iví tǎ'dí wíje (12) e'nún hanbá-á, indá nanbí hehääwin thehtáy pahpá'in gínmuu.

9 “Náʼindá inbí tíʼúu Joseph-víʼpiye dithúupóedí óekʼpʼégi, hedi wáy-á senáʼ oe Egypt-piye dimännindi óekumádi indádi óehoʼ. 10 Hewänbo Jôesi Tádá wáʼ i-ádi namää, hedi tʼähki iví tʼôephade iwedi óejâʼan. Jôesi Tádádi Joseph óekhâgeʼnandihó iʼ Egypt-wi tsondi pʼóʼdédíʼ Pharaoh gin óetuʼoʼiʼdi báyéki óehí, hedá óemûʼ híwóʼdi hangintan imáaʼin, hediho iʼdi Joseph óesóge in Egyptʼinbí tunjó dínmuunídí hedá iví hääwí tʼähki ònʼáyîngiʼamídá.

11 “Ihayhääbá oe Egypt nange hedá Canaan nangá wéngé tʼähki dihaapóe, hediho báyéki tʼowa dâytʼôephadendeʼ. Nanbí thehtáy pahpáʼin wänbo wíðâykoegiʼshaadebí. 12 Hedi oe Egypt dínkoegiʼbáʼyennin Jacob ûnhanginpóe, hediho iví eʼnûn nanbí thehtáy pahpáʼin gínmuuʼin iwepiye isan dâýkoegiʼkuumá-ídí. Ihaydá páadé iwepiye ditsʼanmää. 13 Hedi wíyá dimää ihaydi Joseph-di ovâykeeyan i-á inbí tíʼúu dínmuuʼin, hedá Pharaoh-á ûntsʼanhanginpóe toʼwên Joseph-ví tʼowa ûnmuuʼin. 14 Hedi Joseph-di iví maatu tʼowa-á hedá iví tádá Jacob-á ovâytʼôesan ivíʼpiye oe Egypt diʼää-iʼin. Indá tségintäʼdi pʼánú (75) ihay dijiʼ. 15 Hediho gindidi Jacob-ádi nanbí wéʼgen thehtáy pahpáʼindádi oe Egypt-piye dimää, hedi iwe dívithaye dichuu píhay. 16 Tíúugédí iʼ pení phékhún Egypt-di oe Shechem-piye dâýhoʼ hedi iwe wí tʼowápho iwe wíyá dâýwáýkhäʼkwʼódi. Báyéki paayo phade náʼi hääwí napóepídíbo náʼi tʼowápho-á Abraham wí chäʼdi ho ikumä Hamor-ví eʼnûnbíʼwedí.

17 “Iwedí báyéki paayo naphade, hedi nanbí tʼowa oe Egypt nange wähää báyéki diʼaytʼowasóe, hedi iʼ thaa tsowa naʼäʼ Jôesi Tádá iʼamídí háa iʼdi Abraham óetuʼan waa óekhâymaaʼin. 18 Hedi ihaydi wíyá tsondi pʼóʼdédíʼ tsʼaabiʼ Egypt nange nasogedee, i-á hääwí wänbo Joseph-víʼgedí ûnhanginnáhpíʼ namuu. 19 I-á wên háawên jänäkiʼin nanbí tʼowaviʼpiye iʼan, iʼdá nanbí thehtáy pahpáʼin ovâykaygiʼan inbí ây híʼinnin jáʼwébo dâýjoeʼamídí dínchuu-ídí.

20 “Ihaydibá Moses naʼaypuyä, hedi hânho saʼwóʼdi-á naʼaymuu. Iví jíyá-ádi iví tádá-ádi poje pʼóe tʼähki inbí kʼaygibo óeʼáyîngiʼan. 21 Ihaydáháʼ oe jáʼwépiye óepiye óejoeʼamídí, hebo Pharaoh-ví aʼyú ûnʼäädi óeshaadi ivíʼpiye óehoʼ, hedi ivíʼ ûnmuu waabá óesówé. 22 Moses-á náʼin Egypt-winbí háhkan tʼähki naháhpóe, hedi iví híʼ-á hedá tʼähki iʼannindá ûnkay.

23 “Moses-á jónäntä (40) paayoʼi napuwamän dihaydi iʼánshaamägi iví tʼowa in Israelʼin napuwämú-ídí. 24 Hedi namää ihaydi wí Egypt-wi sendi wí Israelʼiʼ sen óewaʼódi óemûʼ, hediho Moses-di náʼi Israelʼiʼ ònʼaywoenídí namää, hedi háa iʼ Egypt-widi iʼ Israelʼiʼ óeʼan waabá Moses-di iʼ Egypt-wi óeʼan óedahay píhay. 25 Moses naʼändeʼ iví tʼowa dínhanginnáaniʼin Jôesi Tádádi óesógeʼin inbí tʼôephade iwedi ovâymaʼpʼäädi-ídí, hewänbo indá wíðínhanginnáhpí.

26 “Wíyá tháwän nawáyʼää ihaydi wíje Israelʼin dányändedi ovänmûʼ, hedi ovänkʼemakannamídí ikhää. Ovântuʼan, ‘Bátʼôeyanbe un senáʼ, undá tíʼúuwín waaginbá damuu, hedi háadan wíʼná táye dänwáʼoʼʼ’ 27 Hewänbo iʼ sendi iʼ wêe sen óewaʼoʼiʼdi Moses óewänpichänuði óetuʼan, ‘Toʼdan wônklʼûʼ naʼin dítsonmäʼve-ídí háa dítuʼäämídí híwóhpí äñʼoʼinʼ? 28 Ti naa wáʼ díháýjiʼin undaʼ, tsáʼdi iʼ Egypt-wi náaʼan waabáʼ? 29 Moses náʼin natʼoedi Egypt-di nashavepee, hedi oe Midian nangepiye namäädi iwe wí jáʼwédíʼi waagibá ithaye. Iwáy wähääho wíje eʼnûn ûnpuyä.

30 “Wíyá jónántä (40) paayo naphade ihaydi wí thaa oe Sinai p'in nú' ahkónu wáy naji' ihaydi, wí makówáwi t'ôepa'aa'i wên wää'i phé'yävi nakoje'nin jáage nawindi ôemû'. 31 Moses nã'i imû'di ôeháa'an, hedi shánkí nú'piye ihádi híwó imúunídí, hedi Nanbí Sedó Jôesi Táa ihée'andi nat'oe. Gin Moses ôetu'an: 32 ‘Naa-á Jôesi Táadá omuu, uví thehtáy pahpá'in Abraham-dá Isaac-á hedá Jacob-á indí dí'a'ginmági'i'. Moses nakhunwôeda'póedí nathathapóe, hedi wíyá imúuní'in wínada'pí. 33 Hebo Nanbí Sedó Jôesi Táadí ôetu'an, ‘Ó'antop'ádi, há'i nan unwin diwe báyéki na'a'ginmuu, naví' dínmuudi. 34 Ta'gendi naa dómû' háa in Egypt-windi naví t'owa ovây't'ôephadekando'in, hedá inbí haytuhkwíndá ot'oe, hediho dovâyma'p'ádi-ídí owá. Nää-á u-á bikhây'amí, oe Egypt-piye wíwáysankhâymaa ovâykháge'namídí.’

35 “Hediho Jôesi Táadí Moses ôesan in Israel t'owaví tsondi dínmuunídí hedá ovâyma'p'ádi-ídí, tobá hándí indí ôejojé'andi ôetu'an wânbo', ‘To'dan wônk'û' nanbí tsondi gínmuunídí hedá dítu'âamídá háa híwó háa híwóhpí ív'í'ín?’ Hedi Moses in Israel t'owaví'piye namää ihaydi i' makówáwi t'ôepa'aa'i' in wää'i phé'yävi nakoje'nin jáagé nawindi ôehée'andi'ba i-ádi namää ôekháge'namídí. 36 Nã'i Moses-á t'âmáge ipinnánt'ôe'an oe Egypt nange wáhää, hedá i' p'í' maa'p'oe gin dâytu'o' iwe tsowa-á, hedá i' ahkónu iwá jónántä (40) paayo diji' ihaydi. Handediho i'dí in Israel t'owa Egypt nangedi ovâypiye. 37 Nã'i Moses-dânkun in Israel t'owa ginnân ovâytyu'an: ‘Jôesi Táadí wí tukhe'bi' unbí t'owa iwedi'ibo namuu'i wovâysangí'o, naa dísan waagibá.’ 38 Nã'i Moses-á in Israel-índádí naji' oe ahkónu i'ge. Oe Sinai p'in nú' nanbí thehtáy pahpá'índádí naji', i' makówáwi t'ôepa'aa'i' wíyá ôehée'an dihaydi, hedi i' t'ôepa'aa'i' di ôehée'andi wí hí' nahánde'p'í ihógi na'in dítu'âamídí.

39 “Hebo nanbí thehtáy pahpá'in wídida'pí Moses ônt'ôeyaaní'in, hediho ôewânpijoe'gi'an, hedá oe Egypt-piye diwáypunda'di dibo'aakw'ó. Hediho Aaron dâytu'an, 40 ‘Wí hääwí äy'a'ginmäänígi' hedá dînpáadéhúuwígi'-á dînpa'í. Nã'i sen Moses oe Egypt-di dípiye'i-á, wíginhanginnáhpí háa ûnpóe'in.’ 41 Ihayhäädi wí hääwí wí wáasi'ay waa ûncháa'i dâypaa, i-á inbí jôesi dínmuu waa dâychaa, hedá dâ'yanimâat'ahánú inbí a'gin dívimäänídí, hedi nã'i hääwí inbí mandibo dâypaa'i'di báyéki ovâyhihchanmági.

42 “Hediho Jôesi Táadí ovâyjoe'an hedânho i' thandá p'óe-á hedá in agóyó oe makówá disaa'índá dâ'y'a'ginmäänídí. Hân'oebo wí Jôesi Táadí tukhe'bi ita'nan háa Jôesi Táadá natú'in, ginnân:

Un Israel t'owa, oe ahkónu jónántä (40) paayo íji' ihaydi,
 bîn'animâat'ahánúndedi unbí a'gin bînmäänídí,
 ta'gendi naagi' wí'úv'í'anpí.

43 Naa dí'a'ginmääníwí'wedi
 wí híyää'i te'aa'ay pho' Moloch bînsóge bînhúuwídí,
 hedá wí hääwí wí agóyó waabá ûncháa'i' Rephan gin dâytu'o'i-á bînhon.

Nã'in wíjedi mandibo bînpaa'in bîn'a'ginmági.
 Hedânho wên t'owa dovâysankhâymaa wovâyhúuwídí kayi' wáhääpiye oe Babylon-ví shánkí onédi.

44 “Jôesi Táadí Moses ôehée'an nanbí thehtáy pahpá'in ovâytyu'amídí wí te'aa gáhâyú'i dâypa'í'in, hedi Moses ônkeeyan háa nakeet'ôení waa. Nã'i te'aa gáhâyú'i-á íve i' k'uu pháagîn dak'óe Jôesi Táadí tsontun eedi

nata'muu'i?, hedi i? te'aa dâykée'i oe ahkónu i'ge diji? ihaydi. ⁴⁵ Hedi nanbí thehtáy pahpá'indá i? te'aa gáhâyú'i-á inbí ây ovâyjoe'an, hedáhá' inbí ây-á i? te'aa dâymaa Joshua-di náã nange ovâyts'úde ihaydi. Ihaydibá in t'owa ná'i nan diwewin dimú'de'in Jôesi Tádádí ovâykhehpiye. Hedi ná'i te'aa dínk'óe inbí tsondi hay'i David-ví thaa puwahay. ⁴⁶ David-dá Jôesi Tádá óehíhchannan, hedi gin ijûusu'an: 'Nanbí Sedó Jôesi Táa, u Jacob-di hân'oe wóe'a'ginmä'i?, wí wháagé ugí? wínk'úuwí'in naa dímmá.' ⁴⁷ Hebo David-ví ay Solomon-dân Jôesi Tádágí? óntewhák'ú?, David-dá joe. ⁴⁸ "Hewänbo Jôesi Tádá i? shánkí kw'âyewi namuu'i? i? tewhá t'owa inbí mandi dâyk'w'ódi eejedá'ba wínathaapí, i-á t'âmäpiye nathaa. Hân'oe wí iví tukhe'bi? gin ita'nan:

⁴⁹ Jôesi Táa natú,

'Makówa t'ähkí navi soqe'i waagi'ba dínmuu,

hedá náã oepáa k'aydá wí ân kaykhanwówákandi waagibá-á naagi' namuu.

Wí wháagé díttöenídí wänbo wí'únkodipí bínk'úuwídí,

hedí wáygé dáykaykhanwówá'amí'in wídíntáypi.

⁵⁰ Ti navi mandibo hää t'ähkí wídókhíjépí'an?' gin Jôesi Táa natú.

⁵¹ "Un t'owa p'óhkây'indá? ímuu, hedi wáyupí'in ímuudi Jôesi Tádáví hí? pí'ná khó'jé wí'únts'úya'pí hedá wí'it'oe'opí. I? Yä'dâa'i P'oewaahâa häädi wänbo t'ähkí bínjoegimáa. Háa unbí hehääwin thehtáy pahpá'in díví'an waagibá úvíkanhon. ⁵² Indá Jôesi Tádáví tukhe'mín t'ähkí ovây't'ôephadekannanpí'an. Ovây't'ahanú in t'ôepa'aa'in hân'oe díttú'in ná'i to'wí iví wówátsi ta'ge ihondi namuu'i nakä'äägi'o'in. Hedi i? napówa ihaydá undidá tunjówháagé bínmangekán, hedi handidi undibo bínhay. ⁵³ Tobá Jôesi Tádádí in makówáwin t'ôepa'aa'in ovâysan wänbo iví tsontun wovâymmäänídí, ná'i tsontundá wíwín'a'ginnanpí."

Stephen óek'usäyu

⁵⁴ Wa'di Stephen-di ovâyhí'máadí in Hudíyo p'ó'dédí'in hânho dí't'ayyaapóedí óndawä'ts'inde'. ⁵⁵ Hewänbo Stephen-dá i? Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedí imáadí oe kw'âyepiye ibée, hedi oe makówa Jôesi Tádáví sa'wó'di kohthay ónmú?, hedá Jesus-á Jôesi Tádáví ko'díngédí nawindi óemú?. ⁵⁶ Hedi Stephen natú, "Bínmu'dí, makówa nakhuudeedí dómunde?, hedá i? t'owa t'ähkígí? na'aypuyä'i-á Jôesi Tádáví ko'díngédá nawín."

⁵⁷ In iwe diwinnin díví'ojemankw'ódidi dívítwínú, hedá t'ähkídíbo wé'ge iví'piye dikhenmäa. ⁵⁸ Hedi khóhkaydi oe bú? já'wépiye óeho?, hedi in ónt'e'p'íde'in inbí k'éwé'i to dívíp'ädidi wí e'nú Saul gin nakhäwä'ívi nú? dâyjoe'an i'âyíngí'amídí, hedáhá? Stephen óek'usäyu óeháyíjídí. ⁵⁹ Wa'di óek'usäyunde? ihaydíbo ijûusu'an gin: "Nanbí Sedó Jesus, navi hâa dínke'." ⁶⁰ Hedi idége'disógedí gin kaygi natú, "Nanbí Sedó Jôesi Táa, in t'aywó'nin ná'in t'owa díví'o'in wí'ovâychäänú-ípí." Gin natúdího? iví wówátsi ibowa ijó'k'ú? waagibá.

8

Saul-di in méesate'in t'owa ovây't'ôephadekando'

¹⁻² Stephen óehaydi Saul-dá óehí'an. Hebo wây-á senä? Jôesi Tádá óe'a'gindo'indídi báyéki dívísihtäädi Stephen óekhä'k'ú?. I? thaa iwedí páadépiye t'ähkí in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in oe Jerusalem dikw'ó'nin báyéki ovây't'ôephadekando?, hedi in t'ähkí dijândi t'âmäpiye diwadedee

oe Judea nange Samaria nangá i'ge t'ähkí. In Jesus-ví t'òekhuwa'indá? Jerusalem-bo dívíwóyí'.

³ Saul-di in méesate'in t'owa báyéki ovâyjänäki'o'. Tewhá ee t'ähkí ijíyéndedi kwiya'dá sená'dá inbí'jedibo ovâywhaapiyende', hedá ovâypankw'òe'ó.

Oe Samaria nange Jòesi Tádávi híwó'di tun ovâyt'òe'o'

⁴ Hediho in t'ämäpiye dishavepee'in wéngé t'ähkí dívíjyéndedi Jòesi Tádávi hí' ònt'òekanhon. ⁵ Philip wí Samaria-wi bú'piye namäädí Jesus-ví'gedi ovâyt'òe'o'. Ovâytumáa Jesus-á namuu i' to'wí Jòesi Tádávi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. ⁶ Báyéki t'owa dívíwé'ge'an hedá háa Philip-di ovâytumáa'in áyíngidi dívít'òeyande', i' pínán t'òe i'andi dáy mü'di. ⁷ Báyéki yä'däapí'in p'owəəhəə dívítuwínúndedi in t'owa ovâymaa'in diwedi dipee, hedá báyéki in dín'ə'yəkankodipí'indá dipóhay'indá ovâyhekkhá'an. ⁸ Hedânho in bú'win hânho dihíhchanpóe.

⁹⁻¹¹ Ee bú' wí sen Simon gin nakháwä'i wí'bo natü' i-á hay'i namuu'in, hedi ichuget'òe'odi báyéki paayo in Samaria nange'in t'owa ovâyháa'o'. Hediho gin i'odi t'ähkí t'owa he'ennin dimuu'indá he'ennin dimuupí'indá ònt'òeyande', hedi ditü', "Nä'i sendá i' namuu Jòesi Tádávi óepínánkaymägi'i'." ¹² Hebo Philip-á i' híwó'di tun Jòesi Tádávi khuu i'gedi ovâyt'òe'o' hedá ovâytumáa Jesus-ân namuu i' to'wí Jòesi Tádávi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedi in t'owa dívíwäyüdi ovây'p'ó'p'oe'an, kwiya'dá sená'dá. ¹³ Simon wânbo wá' iwäyu, hedi óep'ó'p'oe'an dihaydi Philip-ádi wé'ge dänjyénde', hedi hânho óeháa'o' t'ämäge'i' pínán t'òe Philip i'o'i' imü'di.

¹⁴ Oe Jerusalem in Jesus-ví t'òekhuwa'in dit'oe in Samaria-in t'owa Jòesi Tádávi tun ònké'in, hediho Peter-á John-dá inbí'piye ovânsan. ¹⁵⁻¹⁶ Nä'in wíje dapówa ihaydi in dívít'sanwäyü'ingí' ovâyjüusu'an i' Yä'däa'i P'owəəhəə dáykáyjídí, gá i' Yä'däa'i P'owəəhəə wá'di inbí'piye wídn'ääpídän. Ovâywänpip'ó'p'oe'an Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyüdi. ¹⁷ Hedáhá' inbí'di wí'ingin dänmank'ü'di i' Yä'däa'i P'owəəhəə dáyké'.

¹⁸ Hedi ná'in Jesus-ví t'òekhuwa'in in t'owaví'di dänmank'ü'di i' Yä'däa'i P'owəəhəə dáyké'in Simon imü'di ovänchä'mäáni'in nada', ¹⁹ hedi ovântu'an, "Naa wá' dínk'u' hedânho t'ähkí naa inbí'di dáy mank'ü'in i' Yä'däa'i P'owəəhəə dáykáyjídí."

²⁰ Hebo Peter-di óetu'an, "Uví chä' wóegébo péyégepiye unmu-í, gá un'ándedän i' hääwí Jòesi Tádávi imä'i chä'di näakuumä-i'in. ²¹ Jòesi Tádávi wóemünde p'nä khó'jé ta'ge wí'unmuupí'in hediho ná'in t'òe há'to úkoedí-í bí'amídí. ²² Nää-á ná'i yä'däapikan unkanda'i nájoe'an, hedi pín ta'gedi Nanbí Sedó Jòesi Tádávi'piye bijüusu'amí hádeebá nakodídi ná'i gin un'ánshaamuu'i' wôn'owóje-í. ²³ Naa-á dínhanginná hânho unthúut'òe'in, hedá uví t'aywó'didi wóewhimáa waagibá úpóe."

²⁴ Simon-di ovântu'an, "Nanbí Sedó Jòesi Tádávi'piye dínjüusu'amí hedânho ná'i dítu'andi naa wídn'púuwípídí."

²⁵ Hedi Peter-ádi John-dádi hääwí Jesus-ví'gedi dänhanginná'di' in t'owa ovântu'an dihaydi, hedá Nanbí Sedó Jòesi Tádávi tun ovâyt'òe'an dihaydi, Jerusalem-piye dawáymää. Dänweehon dihaydi báyéki Samaria nangewi bú'ay i'gedi daphade, hedi Jòesi Tádávi híwó'di tun ovâyt'òekanhon.

Philip-ádi i' Ethiopia nangewi tsondi-ádi

²⁶ Ihayhäädibá wí makówáwi t'ôepa'aa'i'di Philip óetu'an, "Ókhây'andi ná'in aakonpiye'in p'ôe i'ge unmu-í, indá Jerusalem-di Gaza-piye namän." (Iwe wí ahkónu naná.) ²⁷ Hediho ikhây'andi namää. P'óegé iwéngé namän dihaydi wí sen óemû'. Ná'i sendá Ethiopia-wi tsondi namuu, in Ethiopia-winbí tsondi p'ó'dédi' kweevi chá' t'ähki òn'áyínmáa'i namuu, i' kwee-á Candace gin nakháwä. Ná'i sen oe Jerusalem-dá najiwän Jôesi Táadá óe'a'ginmäänidí, ²⁸ hedi náä ivi'piye iweehon dihaydi ivi te phoge ná'ändi in ta'nin Jôesi Táadávi tukhe'bi Isaiah ita'nannin itundo'. ²⁹ I' Yä'qâa'i P'oeaahâadi Philip óetu'an, "Ja' unmu-í há'i te nâakâanidí."

³⁰ Hediho Philip iwänäkídidi óekáa, hedi i' sen itundodi nat'oe, hedi óetsika'yan, "Ti unka'póya' há'i náatundo'i'?" ³¹ Óetu'an Philip, "Hândidan oka'póewi wí to'wídi wíðinthayyohpídi? Han unchanpóedi ti náä te phoge bitôeni naa-ádi bisôege-ídi?"

³² Jôesi Táadávi ta'nin diwe itundo'i ginnân natû':
Wí k'úwá óekhe'gí'o'i dâyhúja' waagibá óeho',
hedi wí k'úwá'ay óephó'k'owandedi sígínpídiibo hânda'dibo
nawänpik'óe waagibá,
i'ba wá' háabo wínatúhpí.

³³ Óewôeda'iwekán, hedá híwó'dá wí'öntunjó'nanpí.
To'wí wänbo háabo wí'ünkodipí natúunídí ivi tí'úugé kâ'ää'inbí'gedi
gá ivi wówátsi náä oepáa k'aydi ünbowadeedân.

³⁴ Hedi i' Ethiopia-wi tsondidi Philip óetsika'yan, "Toví'gedan Isaiah ihí'máa? Ti wí'bo ivi'gedi háa wíyá to'wíwí'gedi ita'nan? Ti u'di dítu'ami?" ³⁵ Hediho Philip-di ònthayyan ná'i hí' Isaiah ita'nandi-á Jesus-ví'gedân namuu'in, hedáhá'i' híwó'di tun Jesus-ví'gedi shánká ònthayyan.

³⁶ Iwáy p'óegé wáy damändi nap'o'k'óe iwe dapówá, hedi i' tsondidi Philip óetu'an, "Hín námú'dí, háwe nap'o'k'óe. Ti wínakodipí'an díp'ó'p'oe'amidí?" ³⁷ Philip-di óetu'an, "Híwó namuu-á kun unp'ó'p'oe'púuwídi, pín ta'gedi biwäyundedi." Hedi óetu'an Philip "Naa dáywäyunde-á kun Jesus Christ-á Jôesi Táadávi ay namuu'in."

³⁸ Hediho i' tsondidi i' sen isanhondi' óetu'an i' te iwóyí'ni gin, hedi Philip-ádi i' tsondi-ádi ee nap'o'k'óe iwe dawá, hedi Philip-di óep'ó'p'oe'an. ³⁹ P'oe iwedi dapee ihaydi Nanbí Sedó Jôesi Táavi P'oeaahâadi tsikhagipí Philip iwedi óeho', hedi i' tsondidi wíyá wí'óemû'pí, hebo ivi'piye namän dihaydi báyéki nahíhchanpóe.

⁴⁰ Philip-á oe Azotus bú' óekán, hedi iwediho i' bú'ây i'ge t'ähki Jôesi Táadávi híwó'di tun ovây't'óekanhon oe Caesarea bú' napówá píhay.

9

Jesus-ví'piye Saul ipimägi

¹ Ihayhääbá Saul ívíwo jänákí in Nanbí Sedó Jesus-ví'piye díwäyunde'inbí'gedi ihí'máa. Natû' i'di ovây't'akhanukhâyámáa'in. ² Hediho in Hudíyoví owhá' p'ó'dédi'ví'piye namää wí ta'di óedaa'amidí. Ná'i ta'di ihondiho in ta'ge óemägi i' Hudíyoví méesate oe Damascus bú' eejepiye namú-ídi, hediho wên t'owa, háa kwiýä' háa senä' dimuu'in Jesus-ví'p'oe i'ge dimännin ovâyshaadá, oe Jerusalem-piye ovâypanmä'i ovâypankw'ôenidí.

³ In p'óegé Damascus-piye namän dihaydi, tsowa napowamändi, tsikhagipi wí ko makówádí nawá, hedí óe'ánkê'. ⁴ Hedí nange nakanu, hedí wí to'wídí óehée'andi nat'oe. Óetsika'yan, "Saul, Saul, háadan u'di naa dít'óephadekando?" ⁵ Saul natsikapóe, "Nanbí Sedó, to-an unmuu?" Hedí óetu'an, "Naa Jesus-ân omuu, u'di naa dít'óephadekando'i". ⁶ Ówínú, hedí i' bú'piye unmú-í. Iwânho wóetu'amí háa bí'amí'in."

⁷ In senä' i-ádi dimännin diwänpikwínudeedi háabo wíditundeepí. Diwänpit'oe hewänbo háäbo wídâymu'pí. ⁸ Saul iwínú, hewänbo itsiwaah ihaydá háäbo wí'ünkeet'óepí, hedího Damascus-piye óepaho'. ⁹ Poje thaa iví keetan wí'imáapí hedá wá' húukan wänbo suwá wänbo wí'i'ohpí.

¹⁰ Nā'i bú' Damascus iwáho wí sen Jesus-ví'piye iwäyunde'i' Ananias gin nakháwä'i nathaa. Nanbí Sedó Jesus-di óekháýä'dedi waagibá ûnt'oe'póe, hedí Ananias natú, "Nanbí Sedó, háä-an unda'?"

¹¹ Hedí Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Wesebo Judas-ví tewhá eepiye unmú-í. Iví tewhá-á náä bú'win p'óe iwe na'än, Ta'ge'in P'óe gin dāytú'o'. Eedi wí sen Saul gin nakháwä'i'vígēdi untsikapúuwí, Tarsus bú'wi-ân i' namuu. ¹² Náäbo ijúusu'o', hedí i' tewhá ee na'än diwe untsudemändi wóemúnde waagibá náäho ûnts'anpuwamän, hedá wá' wóemúnde' uvi mandá nātāgedá iví keetan wíyá ikáyjídí."

¹³ Hewänbo Ananias natú, "Nanbí Sedó, báyéki t'owa'í ná'i senbí'gedi dít'oe'an. Dítú uvi t'owa Jerusalem-windá i'di hânho ovâyjänäki'an. ¹⁴ Hedá in Hudíyoví owha' p'ó'dé'í'indi ônk'ú' náwe wá' in t'owa t'ähki wóekháýä'de'in dívíjüusu'odi ovâypankw'ôenídí."

¹⁵ Hewänbo Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Ópûn, naadân wí'bo dóde'man naví t'ôe dîn'amídí. I'dá in Israel t'owa-á hedá in wé'gen t'owa wá' inbí tsonnin wóegé ovây't'ôe'amí to'wí omuu'in naa. ¹⁶ Naadân wí'bo dônthayyamí báyéki it'óephadekhâymaa'in naví t'ôe dîn'amídí."

¹⁷ Hedího Ananias i' tewhá óetu'an deepiye namää, hedí nats'ú. Hedí iví mandi Saul óetāgedi óetu'an, "Tí'úu páadé'i Saul, há'in p'óegé náä Damascus bú'piye un'ä' ihaydi Nanbí Sedó Jesus uvi'piye ipikeeyan. Hedí i'dibá naa dísan wíyá úkeepúuwídí, hedá i' Yä'dāa'i P'oe'wāhāa pín ta'gedi māmā've-ídí." ¹⁸ Wesebo wí háäwí paa okhowa waagi'ba namuu'i' Saul-ví tsée iwedí ûnjāapóe, hedí wíyá ûnkeepóedí iwínú. ¹⁹ Thaydiho óep'ó'p'oe'an, hedí ihúuyandi iví kay iwáyké'.

Oe Damascus Saul-di Jesus-ví'gedi ovây't'ôe'o'

Saul wí háýú thaa oe Damascus-bo iwóyí' in t'owa Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indá'dí. ²⁰ Hedí wesebo i' Hudíyoví méesate eeje namää, hedí ovâythayjo' Jesus-á Jōesi Táaví ay-ân ûnmuu'in. ²¹ In t'owa iví hí' dít'oe'in t'ähki ovâyháa'andi dívípítumáa, "Tí ná'i-ân wínamuupí'an i' to'wídí oe Jerusalem ovâyhânúnde'i' t'ähki in Jesus óekháýä'de'in dívíjüusu'odi? Tí náäpiye wína'ääpí'an ha'min t'owa ovâywänpipanhóenídí, in Hudíyoví owha' p'ó'dé'í'inbí'piye ovâyhúuwídí?"

²² Hebo Saul-ví hí'-á shánkí wänbo ûnkaypuwamändi ovâythayyan Jesus-áho ta'gendi namuu i' to'wí Jōesi Táadá'í óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedího in Damascus-in Hudíyo háäbo wídâyshaapí óetu'āamídí.

²³ Báyéki thaa naphade ihaydi in Hudíyo dívíwé'ge'an háawin wên ánshaa dāyk'úuwídí hádídí Saul óeháyjídí waagi. ²⁴ Khuu-á thaa-á i' bú' tehpaá phódi iwe óetsikha'máa óeháyjídí. Hewänbo Saul ûnghangpóe háa óekháymáa'in, ²⁵ hedí wí khun wên iví hí' iwe dívíwäyunde'indi i' bú'wí

tehpaa iwepiye óho[?], heđi naphohchá[?] diwe wên t'únbay hay[?]in diwedi óewáve.

Saul oe Jerusalem bú[?] naji[?]

²⁶ Saul Damascus-di oe Jerusalem-piye namää, heđi in wé[?]gen Jesus-ví[?]piye dívíwäyunde[?]indádi iwóení[?]in nada[?]. Hewänbo t'ähkí[?]díbo i[?] dáykhunwóeda[?], wí[?]dí[?]ánpídí ta[?]gendi Jesus-ví[?]piye iwäyunde[?]in. ²⁷ Hewänbo Barnabas-di in Jesus-ví t'óekhuwa[?]inbí[?]piye óho[?] indi óetaa-í[?]dí, heđi oväytü[?]an háa Saul ún[?]póe[?]in in p'óegé oe Damascus-piye namändi. Háa Saul-di Nanbí Sedó Jesus óemü[?] waagi heđá Jesus-dá óhéé[?]an waagá oväytü[?]an. Oväytü[?]an wá[?] háa Saul khunwóeda[?]ginpídíbo[?] in t'owa oe Damascus Jesus-ví[?]gedi oväyt'óe[?]annin. ²⁸ Hediho in Jesus-ví t'óekhuwa[?]indi Saul óesígí[?]kê[?], heđi i-á oe Jerusalem i[?]ge t'ähkí indádi naji[?]. Iwe wá[?] khunwóeda[?]ginpídíbo[?] in t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví[?]gedi oväyt'óe[?]an. ²⁹ Wên t'owa iwe diji[?], Hudíyobá dimuu hebo Israel nange já[?]wédi dí[?]ää. Indádi wá[?] ihí[?]máađáhá[?] ituhkannan, heđi dit'aypóedí há[?]dí[?] óéháyí[?]in dáy[?]tuwámáa. ³⁰ Hewänbo in t'ú[?]uwín páádé[?]in háa óekháymáa[?]in dínhanginpóe ihay[?]dí, oe Caesarea bú[?]piye óeshaveho[?], heđá iwedáhá[?] wíyá bú[?] Tarsus-piye óesan.

³¹ Nă[?]i naphade ihayhá[?] in méesate[?]in t'owa dívíwé[?]ge[?]o[?]in i[?] nange Judea-á Galilee-á Samaria-á to[?]wí[?]dí wänbo wí[?]oväy[?]jänä[?]kí[?]ohpí, heđi shánkí dikaypóe. Heđi Nanbí Sedó Jôesi Táa báyé[?]kí dáy[?]ginmä[?] heđá i[?] Yă[?]dăa[?]i P'owəqahâđi oväykhä[?]ge[?]máa, heđänkun shánkí wänbo dit'owasôe.

Peter ipínnánt'óe[?]o[?] in bú[?] Lydda-á Joppa-á ee[?]e

³² Ihay[?]dí[?]bá Peter t'ämäpiye namändi Jôesi Tádá[?]ví t'owa oe Lydda bú[?] dikw'ó[?]nin napuwăpówá. ³³ Iwe wí sen Aeneas gin nakháwă[?]i[?] óejay. Nă[?]i sendá wí[?]ún[?]ă[?]yăkankodipídí kháve paayo wí[?]únkodipí ishaa-í[?]dí. ³⁴ Peter-di óetu[?]an, “Aeneas, năă-á Jesus Christ-di wóehekhâamăgi. Óshaa, măn[?]pă[?]shâa.” Heđi wesebo han i[?]an. ³⁵ In t'owa Lydda bú[?] dithaa[?]in t'ähkí heđá ó[?]ge oe Sharon nange dithaa[?]indá háa ún[?]póe[?]in dăymü[?], heđi báyé[?]kí in diwedi Nanbí Sedó Jesus-ví[?]piye dívíwäyunde[?]in dipóe.

³⁶ Ihay[?]dí[?]bá wí kwee Tabitha gin nakháwă[?]i[?], Jesus-ví[?]piye iwäyunde[?]i[?], ee Joppa bú[?] nathaa. (Íví khăwă-á Greek tundi “Dorcas” únmuu, heđi nă[?]in hí[?] Dorcas-á “Păă” gin natunda[?].) Nă[?]i kweedá hăă[?]dí wänbo t'ähkí t'owa híwó ovăy[?]o[?], heđá in sehkanăwó diwówăj[?]i[?]indá ovăykhä[?]ge[?]máa. ³⁷ I-á nahaypóedí nachuu, heđi i[?] pení óe[?]owí[?]dí inbí khuu dínmuu waagi[?]ibá, heđi oe wha[?]k'ay íve óek'û[?]. ³⁸ Lydda iwedi Joppa-á kayí[?] wínanáhpí, heđi ee Joppa in Jesus-ví[?]piye dívíwäyunde[?]in dínhanginpóe Peter-á oe Lydda naji[?]in, heđi wí[?]je senă[?] ív[?]i[?]piye ovănsan óetu[?]ă[?]amídí, “Tí wesebo na[?]indádi wí[?]un[?]ăă-ípí[?]an, heđi ă[?]yügi giwăymü-í.”

³⁹ Hediho Peter wesebo ikhây[?]andi indádi namää. I[?] tewhá ee dipówá ihay[?]dí oe wha[?]k'ay ívepiye óepiye. T'ähkí in kwi[?]yă[?] dikw'ó[?]nin inbí senă[?] dín[?]t'ahánnin Peter-ví nú[?] diwindi disé[?]je[?], heđi ónkee[?]jo[?] i[?] báyé[?]kí to-á k'éwé[?]i aa-á Dorcas ipaa[?]i[?] wa[?] nawówăj[?]i[?] ihay[?]díbo[?]. ⁴⁰ Peter-di t'ähkí ovăypeejôndi idé[?]ge[?]disóge i[?]juusu[?]ă[?]mídí, heđi íbé[?]edí i[?] pení óemúndedí natú, “Tabitha, óshaa.” I[?] kwee itsíwaadí Peter óemü[?]dí ishaasóge. ⁴¹ Peter-di óemanyă[?]dí óekwínukhăge[?]nandá in kwi[?]yă[?]dá[?]dí in wé[?]gen Jôesí[?]ví t'owa-á[?]dí ovăytühkănnan dits'ú[?]unídí, heđi i[?] kwee wíyá nawówăpóe[?]in

ovâykeeyan. ⁴² In Joppa-win t'owa dínhanginpóe háa napóe'in hedí báyéki Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyü.

⁴³ Peter ee Joppa nã'i sen Simon gin nakháwã'íví'webo híwó hay thaa iwóyí'. Simon-dá púje távikandi'-ân namuu.

10

Cornelius-di Peter óetuhkánnan iví'piye na'ãä-i'in

¹ Oe Caesarea bú' wí sen Cornelius gin nakháwã'i nathaa. I-á tãgintã (10) sundadóvi tsondi namuu, hedí iví sundadó-á "Italy-win" gin ovâytyu'o'in diwedi'in dimuu. ² I-ádi iví k'aygi'indádi háãdi wänbo Jôesi Tádá óe'a'ginmä' tobá Hudíyo dimuupí wänbo', hedí in sehkanãwó diwówáji'in Hudíyo t'owa háyü-anho ovâychá'mã' ovâykhãge'namídí, hedá háãdi waa Jôesi Tádáví'piye ijûusu'o'.

³ Wí thaa thí'êedi poje iwáypiyee nanândi, wí makówáwi t'ôepã'ãä'i' Cornelius ûnpówádi kee'eedi óemú' waagibá ûnpóe, hedí óekháýä'.

⁴ Cornelius hânho óepihãä, hedí i' makówáwi t'ôepã'ãä'i' óedamúndedi óetu'an, "Nanbí Sedó, háadan un'ãä?"

Hedí i' t'ôepã'ãä'i' di óetu'an, "Jôesi Tádá uví jûusu nat'oe, hedá wóemû' in sehkanãwó diwówáji'in t'owa ovâychá'mãgi'in hedího háa bí'annin wí'ûn'ôede-ípi. ⁵ Nãä-á wên senã' Joppa bú'piye u'di ovâysaani, indá wí sen Simon gin nakháwã'i' óenuuwã-í nãwepiyee óemá'ídi, i' sendá Peter gin wá' nakháwã. ⁶ I-á iwóyinde' wí púje távikandi' Simon ginbá nakháwã'íví tewhá ee, nã'i tewhá-á mâap'oe nú' nak'oe." ⁷ I' makówáwi t'ôepã'ãä'i' di Cornelius óehí'bowa ihaydi ijãa'an, hedí Cornelius-di wíje iví tewhá'in t'ôe'indá hedá wí sundadó-á ovâytyuhkánnan, nã'i sundadodá háãdi waa Cornelius óekháge'do hedá Jôesi Tádá óe'a'ginmä'. ⁸ Háa i' makówáwi t'ôepã'ãä'i' di óetu'an waa Cornelius-di ovâythayyan, hedáhá' Joppa-piye ovâysan.

⁹ Wíyá tháwän taagepiye wa'di in senã' p'óegé dimändi, i' bú' tsowa dipowamän dihaydibo', Peter oe wha'k'aypiye napee ijûusu'amídí. ¹⁰⁻¹¹ Nahãhséhpóedi ihúuyami'in nada', hebo wa' dâyhãähãa'odibo na'ãä'k'oe waagibá ûnpóe, hedí makówá nakhuudee'in ûnkeepóe, hedí wí háãwí nangepiye nawhãve'ãdi imû', i-á wên aa pháagi'in waagi'inbá namuu, hedí jónu wéegé eeje nawhimuu. ¹² In aa iwe t'ãmãge'in animãa háãwên dikw'ôn, háãpandá p'oekanu-á pãäyü-á hedá tsidé-á. ¹³ Hedí to'wídi óehí'máadi nat'oe ginnân: "Peter, ówínú, ovâyhanú hã'in hedá ovâyk'ôe."

¹⁴ Hebo Peter natú, "Joe, há'to, Nanbí Sedó. Naa hãnhay wänbo wídok'oe'pi háãwí nanbí khuu gínmuudi gínkhãak'oe'i', gi'bi háãwí khãä'i' gin âytumãa'i'."

¹⁵ Hedá wíyá i' hí' nat'oe ginnân: "Wí'úkhây'ãhpí untúuní'in nakhãak'oe'in háãwí Jôesi Tádá natú'i híwó'di namuu'in." ¹⁶ Powin gin napóe, hedí ihaydi in aa pháagi'in wesebo makówápiye óetege.

¹⁷ Peter i'ânshaamãa háã-angú i' háãwí ûnkeepóe'i' namuu'in, hedí ihaydibá in senã' Cornelius-di ovâysannin wáy Simon-ví tewhá ûnk'oe'in dâyshaa, hedí oe tehpaá phódi dipówá. ¹⁸ Hedí dituhkwínpóedi ditsikapóe, "Tí nãwe Simon Peter iwóyí'?"

¹⁹ Wa'di Peter i' háãwí ûnkeepóe i'gedi i'ânshaamãadi i' Yã'dãa'i' P'owãhããdi óetu'an, "Ót'ôeyanbe, poje senã'di wóetuwãmãa. Nãä-áho

ówhanbe, hedi ánsaaginpidíbo' indádí ópún. ²⁰ Naadân dovâytü'an nääpiye di'äa-i'in." ²¹ Hedi Peter in senä' diji' iwepiye nawân hedi ovâytü'an, "Naa-ân i' omuu undi dítüwâmaa'i'. Hâadan í'äa?"

²² In senä'di ôetu'an, "Cornelius-dáho na'in dísan, i-á sundádoví tsondi namuu. I-á iví wówátsi ta'ge ihon, Jôesi Tádá ôe'a'gin, hedi iví'gedi in Hudíyo t'ähkí híwó dívíhée'o'. Wí makówáwi t'ôepa'aa'i'di ôetu'an u wóetu'âamídi iví tewhá eepiye unmu-ídi, hedânho wí hí' uví'wedí nat'oe-ídi." ²³ Hediho Peter-di ovâytü'an dits'úuní gin, iwebo dívíwho'kw'ôenídi i' khun.

Hedi i' tháwándá hé'dibo Peter ishaadi ipikhây'an, hedi indádí namää, hedá wên Joppa-win Jesus-ví'piye dívíwâyunde'indá wá' dimää. ²⁴ Wiyá tháwándá oe Caesarea dipówá. Cornelius-áho iví'we natsíkha'ân, iví ây-á maatu'indá k'ema'indá ovâywé'ge'annin wóegé. ²⁵ In Peter-'in t'ähkí i' tewhá ee dipówá ihaydi Cornelius-di ôesengitü'an, hedi Peter-ví páadépiye idége'disóge ôe'a'geenídi. ²⁶ Hebo Peter-di ôekwinukhâge'nan, hedi ôetu'an, "Ówínú, u' waagibá naa wí t'owaḍa'mân omuu."

²⁷ Hedi dänhi'hondi i' tewhá íve dats'ú. Peter-di in báyéki t'owa iwe diwé'gekw'ó'nin ovâymu', ²⁸ hedi ovâytü'an, "Ti wí'únhanginnáhpí'an wí Hudíyo ûnkhaak'ôe'in iví khuu ûnmuudi pí'wên t'owa-ádi iwóení'in hedá inbí'piye na'áḍaamú-i'indá? Hebo Jôesidi naa ná'in díhá'an: Naa wíḍínkhây'áhpí otúuní'in wáy-á t'owa híwó'nin wíḍimuupí'in haa naa dínkhâak'ôe'in indádí dáywóenídi. ²⁹ Hedânkun nâwepiye o'äa-ídi dídaa'andi naa 'joe' gin wó'túhpí. Hedi nää-á dítü'âamí háadi u'di dítühkännannin."

³⁰ Cornelius-di ôetu'an, "Poje thaa phade poje iwe thí'êedi, nää waabá naná, hedi naví tewhá ee dáyjûusu'oḍi o'ân, hedi tsikhagipí wí sen ots'á'i aa nato'ondi dínkeepóe, hedi naví hânge nakwínudee. ³¹ I'di naa dítü'an, 'Cornelius, Jôesi Tádá uví jûusu nat'oe, hedá i' hääwí u'di in sehkanáwó diwówáji'in ovâymägi'i' imú', hedi haa bi'o'in há'to ûn'ôede-í. ³² Nää-á wí to'wí oe Joppa-piye násân, Simon ôetu'âamídi uví'piye na'äa-ídi, i-á Peter gin wá' nakháwá. Wí púje tävikandi'ví'we na'ân, i-á Simon ginbá nakháwá, hedi mâap'oe nú' nathaa.' ³³ Hediho wesebo wên senä' dovâysan wóetühkännamídi, hedi u-á wesebo un'äaḍi híwó bi'an. Nää-á nâwe t'ähkí gikw'ó, hedá Jôesi Tádá-á wá' nâwe na'indádíba na'ân. Nää gikw'ó ívít'ôeyaanídi hääwí t'ähkí haa Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wóetu'an waa na'in dít'ôe'âamídi."

Peter-di in Cornelius-'in Jôesi Tádávi hí' ovâyt'ôe'o'

³⁴ Hedi ginnân Peter natú: "Nää naa dínhanginná ta'gendi Jôesi Tádádí t'owa t'ähkí handá' ovâymaa'in. ³⁵ T'ähkí to'wên i' dáy'a'ginnin hedá híwó díví'o'indá i'di ovâysíghónde', tobá wâhääwin dimuu wânbo'. ³⁶ I'di iví tun in Israel t'owa ovâymägi, hedi ovâytü'an dínkoḍi i-ádi dívíwóenídi Jesus Christ i'andi namuudi, i-á t'owa t'ähkígi' shánkí nat-sonji'i-ân namuu. ³⁷ Un únhanginná haa tí'úugéḍi napóe'in oe Galilee nange hedá háyú Judea nange naná' t'ähká, John i' p'ó'p'oekandi'di in t'owa dip'ó'p'oeupúwi'in ovâytü'an dihaydi. ³⁸ Únhanginná Jôesi Tádádí iví Yä'daa'i P'oewaahâa ônsannin Jesus Nazareth-wí', hedânho Jesus-áho ôesóge'in ikeeyamídi hedá in pínnándá ôemäänídi, hedi Jôesi Tádá i-ádi najídi Jesus-di híwó in t'owa ovây'o' wáy namää wânbo', hedá háyú i' Penísendídi ovâyt'ôephadekannannin hehkháa ovâymägi.

39 “Hääwí Jesus-ví’gedi gínhanginná’di na’indi t’owa âyt’ôe’o’, haa i’an waa ee Jerusalem bú’ hedá i’ wé’ge’i bú’ây in Hudíyoví nange t’ähkí naná’di’. I-á ôet’ôhtägek’û’di ôehay. 40 I-ânkun i’ namuu Jôesi Tádádí ôewâywópaa’i’, hedí dínkeeyan i’ powage’i thaa nachuu iwedi wíyá nawówápoe’in. 41 T’ähkí t’owadá wí’ôemû’pí, hebo na’in iví’gedi ívíhee’amídí páadébo díde’mannindânho i’ âymû’. Wíyá nawówápoe ihaydi i-ádi ívíhúuyan. 42 Hedí i’di na’in díjôn Jôesi Tádáví tun in t’owa âytunphaadé-ídí, hedá âytu’âamídá ta’gendi i-ânkun namuu Jôesi Tádádí ôesóge’i’ t’ähkí t’owa ovâykeekw’ôenídí haa híwó haa híwóhpí díví’annin, wí’gingí in ho dichuu’indá in wa’ diwówáji’indá. 43 T’ähkí Jôesi Tádáví tukhe’mindi dítu’an, t’ähkí to’wên Jesus-ví’piye dívíwâyunde’inbí t’aywó’di dín’owó’jen. Jesus-ânkun ônk’û’ gin dín’amídí.”

In Hudíyo dimuupí’in i’ Yä’dâa’i P’oewaqhâq dâykê’

44 Wa’di Peter-di gin ovâytumáadí i’ Yä’dâa’i P’oewaqhâq nawá t’ähkí in iví hí’ ônt’ôeyande’inbí’wepiye. 45 Hedí in Hudíyo Jesus-ví’piye dívíwâyunde’in Peter-ádi dí’ää’in hânho ovâyháa’an, i’ Yä’dâa’i P’oewaqhâq in Hudíyo dimuupí’in wá’ báyéki’bo ovâymagídi. 46 Dínhanginpoe ovâymagí’in inbí hí’ ho dit’oedi, gá pí’wí tundi dívíhee’odân, hedá Jôesi Tádá ívíwo hay’i namuu gin dítu’dá.

47 Hedí Peter-di in i-ádi dí’ää’in ovâytu’an, “Nä’in t’owa-á i’ Yä’dâa’i P’oewaqhâq dâykê’, na’in i’ âykê’ waabá. Hedânkun tóebo wí’ûnk’ôepí ovâykhâq’amídí p’oedi ovâyyp’ó’p’oe’amí’in, hewä.” 48 Hedího in Cornélius’in ovâytu’an dínkhây’ä’ dip’ó’p’oepúuwí’in, dâykëeyamídí Jesus Christ-ví’in dimuu’in. Hedáhá’ indi ôedaa’an wí hâyú thaa indádi iwóy’í’nídí.

11

Peter-di ovâytumáa in Jerusalem’in méesate’in haa napoe’in

1 In Jesus-ví t’ôekhuwa’indá hedá in wé’gen Jesus-ví’piye dívíwâyunde’in oe Judea t’ähkí dikw’ó’nindá dínhanginpoe in Hudíyo dimuupí’in t’owa wá’ Jôesi Tádáví hí’ iwe dívíwâyú’in. 2-3 Hebo wáy wên t’owa Jerusalem bú’win dichanpoe t’ähkí t’owa Jesus-ví’piye dívíwâyunde’in dínkhây’ä’ in Hudíyoví khuu wá’ dâyhúuwí’in. Hedího Peter Jerusalem-piye namáa ihaydi indi ôetu’an, “Hääwí gínkhâk’ôe’i bí’an. Heháadan in Hudíyoví k’ewe taa dâymáapí’in t’owaví’we unji’, hedá indádá bihúuyan?” 4 Hedí Peter-di ovâythayyan t’ähkí haa páadé iwedibo napoe’in.

5 Ginnân natú: “Oe Joppa bú’ o’ân dihaydi naa dâyjûusu’o’, hedí o’ääk’ôe waagibá dínpoedí wí hääwí dínkeepoe. Wên aa pháagîn waagínbá namuu’in makówadí nawândi dínkeepoe, jónu wéegé eeje nawhimuu’in, hedá naví nú’ dínpówá. 6 Hedí híwó in aa phoge dómû’, hedí t’âmäge’in hääpandá p’oekanu-á pãäyu-á tsidé-á dovâyû’. 7 Hedí to’wídí díhí’máadi ot’oe. Ginnân dítu’an: ‘Peter, ówínúdí ovâyhânú hã’in hedá ovâykh’ôe.’

8 “Hebo naa-á otú, ‘Joe, há’to Nanbí Sedó. Hânhay wânbo naví sóphoge wídótógipí wí hääwí nanbí khuu gínmuudi gínkhâk’ôe’i’, gi’bí hääwí khâq’i gín âytumáa’i’.”

⁹ “Hebo oe makówádí wíyá i’ hí’ ot’oe, gin: ‘Wí’úkhây’âhpí untúuní’in nakhâak’óe’in hääwí Jôesi Tádá natú’i híwó’di namuu’in.’ ¹⁰ Powin gin napóe, hedá hää t’âhkí makówápiye óewáytege.

¹¹ “Thaydibáho poje senä? Caesarea bú’ iwedi ovâysannin i’ tewhá ee o’ân diwe dipówá. ¹² Hedi i’ Yä’dâa’i P’oewâahâadi ditú’an, ‘Âns Haaginpídíbo’ indádí ópûn.’ Wên sí tí’úuwín páadé’indá wá’ naa-ádí dimää, hedi i’ sen ditúhkánnandiví tewhá ee gits’ú. ¹³ I’dân na’in ditú’an wí makówáwi t’ôepa’aa’i’ iví tewhá íve nawindi óemû’, hedi i’ t’ôepa’aa’i’ di ginnân óetu’an: ‘Wên senä’ oe Joppa-piye ovâysân ná’i Simon nâwe óemá’ídí, i-á Peter gin wá’ nakhâwâ. ¹⁴ I’dibá wovây’t’ôekankhây máa hádídí u-á hedá háyú uvi k’aygi’indá wovây’aywoeni’in.’

¹⁵ “Cornelius-di naa díhí’bowa ihaydáhá’ naadá dovâyhée’an. Wa’di báyéki otúhpídíbo i’ Yä’dâa’i P’oewâahâa inbí’wepiye nawân, páadé na’in gínpoé waagibá. ¹⁶ Hedi dín’ânpówá i’ to hí’ Nanbí Sedó Jesus häädi wânbo natú’dí, gin: ‘John-di t’owa p’oedida’ ovây’p’ó’p’oe’an, hebo undá i’ Yä’dâa’i P’oewâahâa-á bínkáyí wí p’ó’p’oekan waagibá.’ ¹⁷ Jôesi Tádádí i’ Yä’dâa’i P’oewâahâa ovây mági, hedá hanbá na’in dí mági, Nanbí Sedó Jesus Christ-ví’piye ívíwâyú ihaydi. Hediho hää-an naa omuu, ti naa dínk’óe Jôesi Tádá dówóy’í’nídí? Naa-á joe.”

¹⁸ Hediho in t’owa háa Peter-di ovây’tú’annin dit’oe ihaydi wíyá wíditúhpí híwóhpí i’annin. Ditú, “Jôesi Tádá hânho hay’i namuu. I’di in Hudíyo dimuupí’in t’owa wá’ ovâykhâge’nann inbí t’aywó’di dáyjoe’ámídí, wówátsi nahándépi’in dâymá’ve-ídí.”

Oe Antioch bú’ Jôesi Tádáví tun dâywâyunde

¹⁹ Stephen óehay ihaydi phaapiyedi in Jesus-ví’piye dívíwâyunde’in ovâyjânáki’o’ hediho t’âmápiye dishavemää. Wáy wên oe Phoenicia nangepiye dimää, wây-á oe Cyprus nangepiyá, hedá wây-á oe Antioch bú’piyá. Eeje indi in Hudíyo t’owada’mánho Jesus-ví’gedi ovây’tú’an, in Hudíyo dimuupí’in t’owa-á joe. ²⁰ Hewânbo wáy wên in díjá’nin senä’dáho oe Antioch bú’piyebá dimää’indá in Hudíyo dimuupí’in wá’ Nanbí Sedó Jesus-ví’gedi ovây’t’ôe’o’. Ná’in senä’dá Cyprus-windá hedá Cyrene-windá dimuu. ²¹ Hedi Nanbí Sedó Jôesi Tádádí ná’in senä’ ívíwo ovâykaymági dí híwóhay t’owa Nanbí Sedó Jesus-ví’piye dívíwâyúdi iví’piyá dívímági.

²² Oe Jerusalem in méesate’in t’owa háa oe Antioch napóe’in dínhanginpoé, hediho iwepiye Barnabas óesan. ²³⁻²⁴ Barnabas-á híwó’di sen namuu, hedi pín ta’gedi i’ Yä’dâa’i P’oewâahâa-á imáa, hedi ívíwo Jesus-ví’piye iwâyú. Hedi oe Antioch napówá ihaydi imû’ hânho híwó’di Jôesi Tádádí ovây’o’in, hediho nahíhchanpóe, hedi ovây’tumakhe’an pín ta’gedi Nanbí Sedó Jesus-ádí dimúunídí. Báyéki t’owa Nanbí Sedó Jesus-ví’piye dívíts’anwâyú.

²⁵⁻²⁶ Ihaydáhá’ Barnabas-á Antioch iwedi oe Tarsus bú’ naná’ diwepiye namää Saul óenuuwá-ídí, hedi óeshaa ihaydi oe Antioch eepiyebá óemaa. Iwânho indá hedá in wé’gen méesate’in t’owa-á wí paayo t’âhkí dívíwé’ge’o’, hedi in wíjedi báyéki t’owa ovâyhá’an. Ee Antioch in Jesus-ví’piye dívíwâyunde’in páadé ovâyts’ankháyá’ “Christian” gin.

²⁷ Ihaydibá wên Jôesi Tádáví tukhe’mín Jerusalem diwedi oe Antioch-piye dimää. ²⁸ Wí wêe in diwedi Agabus gin nakhâwâ’i’ iwínú,

hedí in méesate'in t'owa ovâytu'an, "T' Yă'dâa'i P'oewaahâadi naa dînhangin'annan dihaapuwaŋi'o'in wăhăă t'ăhki." Hăa Agabus natú waa ta'gendi napoe Claudius natsondimuu ihaydi. ²⁹ Hediho in Antioch-win Jesus-vi'piye diviwayunde'in t'ăhki dăywêhpêe'an hăyú dínkodí ihay inbí chă' dăywê'ge'amí'in, in tí'úuwin páadé'in oe Judea dithaa'inbí'wepiye ovâysaanídi. ³⁰ Hediho han divi'andi Barnabas-ádi Saul-ádi i' chă' ovăn'an, hedí indá in Jerusalem méesate'in tsonninbí'wepiye dănho'.

12

In Jesus-vi'piye' diviwayunde'in wíyá ovâyt'ôephadekannan

¹ Ihayhăă han napoe'o iwáydi i' nangewi tsondi Herod wên méesate'in t'owa ovâyjănăki'amídi natsonpoe. ² Hedá wá' natsonpoe James wí tsijó phá'dí ôeháyjídí, i-á John-bí pá'dây ûnmuu. ³ Herod ûnhanginpoe hăa i'annindi in Hudíyo ovâyhihchannannin, hediho Peter wá' ôepankáyjídí natsonpoe. Gin i'an nă'i Hudíyoví shánkí'eedi dinná' dihaydi, "Oewáaseepi' pává koe shánkí'eedi" gin dăytú'o'. ⁴ Peter ôeyâ'dí ôepansóge, hedí tă'dí sí (16) sundadodi ôe'áyînmăa, jó'nangin divi'egó'o'. Iwedânho i' Hudíyoví shánkí'eedi Passover gin dăytú'o' naphade ihaydi, Herod-di Peter ôepiyekhâmăawăn in t'owaví páadépiye ôntunjó'namídi. ⁵ Hebo wa'dí Peter napannăn dihaydi, in méesate'indi ihaydă' ônjûusu'o' Jôesi Tádădí ôekhăge'namídi.

Peter i' pan tewhá iwedi ôema'p'ăûnwhihssuu.

⁶ Khu'déedi naná, hedí wíyá thăwăn hédénpiye Herod-di Peter ôepiyekhâmăawăn. Perer-á nakadénawhimuu wíje sundadoví jáagé, hedí handídi najó'k'ôe. In wây-á wíje sundado-á oe pan tewhá já'wé'in phódi iwe da'áyînwîn. ⁷ Tsikhagipí wí makówáwi t'ôepa'ăă'i' iwe nakwînuđee, hedí pan tewhá íve nakohkeepoe. I' makówási t'ôepa'ă'ídi Peter k'uúwoe eedi ôewádă'andi ôekhehshaa, hedí ôetu'an, "Ôwănăki', ôshaa." Hedí i' kadéna khoe eeje nawhimuu'i' ûnwhihssuu. ⁸ Hedí Peter ôetu'an, "Uví siba'ăa-ádi uví anto-ádi oto'." Hediho Peter han i'an. Hedáhă' ôetu'an, "Năă-á uví k'êwé'in to-á wá' oto', hedí naví tí'úuge unwôe'ăă-í."

⁹ Hediho Peter pan tewhá iwedi i-ádi napee, hebo wí'ûnhanginnăhpí hăa i' makówáwi t'ôepa'ăă'i' i'o'in ta'gendi napoe'o'in hăa hădêwáy ívî ánshaa iwe waagi nă'i hăăwí imúnde'in. ¹⁰ Wêe sundado na'áyînwîn diwe daphade, hedá wíyá wêe-á, hedáhă' in kwăk'u phódi iwe dapówá, i' bú' p'ôegé iwe nachă'nin. In phódi wí'bo napikhuuđee. Hedí dapee, hedí wêhpêe p'ôe daphade, ihaydáhă' i' makówáwi t'ôepa'ăă'i' wáypiye napóedi Peter wí'bo ôejoe'an.

¹¹ Năă-á Peter ûnhanginpoe nă'i hăăwí ta'gendi ûnpoe'in, ăădă' wínamuupi, hedí ginnăn i'ănshaa'an: "Năbăa dînhanginnă ta'gendi Nanbí Sedó Jôesi Tádă ívî t'ôepa'ăă'i' isan naa Herod-ví mangedí hedá in Hudíyo t'owaví'wedă dîn'aywoenídi, hedânho háawên jănăki'in dikandă'in wídi'amípídi."

¹² Ihaydáhă' John Mark-ví jíyá Mary-vi'piye namăă. Ee-á hăyú-anho t'owa divi'jûusu'odi dikw'ó. ¹³ Napówá ihaydi in já'wé'in tehpa phódi iwe ipópó'an, hedí wí tewhá t'ôe'i' a'yú, Rhoda gin nakhăwă'i namăă imúunídi to-angú namuu. ¹⁴ Peter ihêe'andi nat'oeđi i' a'yú wese ûnhanginnă to'wí namuu'in. Hânho nahíhchanpóedi in phódi ihu-í'wedi oe ívepiye i'ăăts'úde in t'owa ovâyt'ôe'amídi, "Peter oe já'wé

tehpaa phódi iwe nawin.” ¹⁵ Indi óetuʔan, “U-ân unbondoemuu.” Hebo iʔ aʔyú-á iheʔjidiḍaʔ natúʔ, “Háa wáytuʔan waa taʔgennânkun namuu.” Indi óetuʔan, “Hádéewáy wí makówáwi tʔópaʔaaʔi namuu, Peter óeʔáyinmáaʔiʔ.”

¹⁶ Waʔdi dívihíʔmáadiḅo Peter-á iheʔjidiḍaʔ ipópóʔoʔ, heḍi in phódi dáyhuu ihaydi toʔwí namuuʔin dáymuʔdi ovâyháaʔan. ¹⁷ Peter imannan dituháanídí, heḍi ovâyʔtʔeʔan háa Nanbí Sedó Jôesi Táa iví makówáwi tʔópaʔaaʔiʔ isan waa iʔ pan tewhá iwedi óepeeyé-ídi. Hedáháʔ ovâyʔtuʔan, “James-á heḍá in wéʔgen tíʔúuwín páagéʔindá bintʔóeʔan háa dínpoéʔin.” Heḍi iwedi wíyá wáypiye namáa.

¹⁸ Nahéʔdénpoé ihaydi in sundaḍo hânho dínʔtʔiʔ. ¹⁹ “Wáyho Peter?” gin dívítsikaʔmáa. Herod natsonpoé dáynuuwá-ídi, hebo wíʔóeshaapí. Heḍiho Herod-di in áyíʔnin ovâytsikaʔyan háa napóeʔin, heḍi in wíḍínhanginnáhpídi natsonpoé ovâyháanú-ídi.

Ihaydáháʔ Herod-dá Judea nange iwedi oe Caesarea búʔpiye namáa, heḍi wí háyʔtʔi thaa iwe iwóyíʔ.

Iʔ tsondi Herod nachuu

²⁰ Herod hânho natʔay in tʔowa Tyre-á Sidon-dá dithaaʔinbíʔpiye. In tʔowa náʔin wíje búʔwín Herod-ví nange iwedi inbí húugíʔ dínʔááʔa, heḍânho dívíwéʔgeʔan dívíhéeʔamídí, hedáháʔ wên senáʔ ivíʔpiye ovâysan. Indá Herod-ví tewhá ee pʔóʔdédíʔ tʔóeʔi-ádi dívíkʔemaʔan, i-á Blastus gin nakháwá, heḍi iʔ óetuʔan Herod óedaaʔamídí wíyá indádi wínatʔay-ípídi.

²¹ Herod wí thaa ovâyhéeʔamídí ideʔman. Iví tsondiwi aa iʔawe, hedáháʔ iʔ tsondi púwédé eedí isóge, heḍi thaa tʔáhkí in tʔowa ovâyhéeʔan.

²² Ihíʔmáa ihaydi in tʔowa ginnân dívítuwinúndeʔ, “Jôesidân díhíʔmáa waagibá natʔoetʔóe, wí sendiḍaʔbá joe.” ²³ Wesebo Nanbí Sedó Jôesi Táḍáḍí wí makówáwi tʔópaʔaaʔiʔ óesan Herod óehayʔamídí, heḍi pubáḍí iví see ónkʔoedího nachuu. Han ûnpóe idi in tʔowa wíʔovâyʔtuʔanpídi Jôesi Táḍáḍaʔmân hayʔi namuuʔin.

²⁴ Hewänbo báyéki tʔowa Nanbí Sedó Jôesi Táḍáví tun shánkí wänbo ditʔeʔoʔ, heḍá báyéki ónsígíhóndeʔ.

²⁵ Ihayhááʔbá Barnabas-á Saul-ádi inbí tʔóe oe Jerusalem dänbowa, iʔ cháʔ in méesateʔin tsonnin ovâymaßídi, heḍi iwedi oe Antioch-piye dawáymáa. John wáʔ indádi dänhoʔ, i-á Mark gin wáʔ nakháwá.

13

Barnabas-á Saul-á ovândeʔmandá ovânsan Jôesi Táḍáví híʔ tʔowa ovâyʔtʔeʔamídí

¹ Oe Antioch búʔ iwe in wéʔgen méesateʔindádi wên Jôesi Táḍáví tukheʔmindá heḍá wên iví híʔ ovâyháʔoʔindá dijiʔ. Ginnân dikháwá: Barnabas-á, Saul-á, Simeon-dá (i-á “Phéndi Sen” gin óetuʔoʔ), Lucius-á (i-á Cyrene nangeʔi namuu), Manaen-dá (i-ádi heḍá iʔ tsondi Herod-ádi wéʔge dasôe). ² Wí thaa diwéʔgekwʔó Nanbí Sedó Jôesi Táḍá óeʔaʔginmäänídi heḍá dívíhaḍáʔamídá, heḍi iʔ Yäʔḍáaʔi Pʔoewaahâḍi ovâyʔtuʔan, “Naadi Barnabas-á Saul-ádi dovândeʔman wí tʔóe háḍáwí dínʔamídí. Náa-á undá in wíjebá bînsôege-í han dänʔamídí.” ³ Heḍiho wíyá dívíhaḍáʔan, heḍi in wíjevíʔdi dívímankwʔóḍiḍi ovânjûusuʔan, heḍi ovânsan.

Barnabas-á Saul-á oe Cyprus dajiʔ

⁴⁻⁵ Heḍiho Barnabas-á Saul-ádi damáa, iʔ Yäʔḍáaʔi Pʔoewaahâḍi ovântuʔan waa. John Mark wáʔ indádi najiʔ ovânkhägeʔnamídí. Oe

Seleucia bú'piye dimää, iwedáhá' kophé iweđi wí p'ojáadi Cyprus gin dáyťu' o' iwepiye dimää. Heđi Salamis bú'-á dipówá, heđi iwe Jôesi Táđávi tun in Hudíyoví méesate eee ovâyť'ôe'o'.

⁶ In poje sená' ná'i p'ojáadi i'ge t'ähkí diji', ihayđáhá' oe Paphos bú' dipówá. Iwe wí Hudíyo sen óemű', Bar-Jesus gin nakháwă'í' (Greek tundi "Elymas" gin nakháwă'). I-á pínnándi namuu heđi natť' i-á Jôesi Táđávi tukhe'bi-ân namuu, hewânbo ihójomáa. ⁷ Ná'i sendá i' nangewi tsondi Sergius Paulus-ví k'ema ûnmuu. Sergius Paulus-á hânho há'i sen namuu, heđi Jôesi Táđávi hí' nat'ôeyanda'đi Barnabas-á Saul-á ovântuhkánnan. ⁸ Hebo ná'i pínnándi nada' ovânkhâa'amídí, heđânho i' tsondi' óetumáa, "Wíwíwăyű-ípí háa wóetumáa'in." ⁹ Heđi Saul (náa Paul gin wá' óekháýă'de') i' Yă'dăa'i P'owăqahăa pín ta'gedi imáa, heđi tsíhtaye Elymas óedamúnde', ¹⁰ heđi óetu'an, "U-á Penísendiví ay-ân kavêe unmuu, ư-á wí hójo'ida' unmuu, hăăwí bí'o'i-á yă'dăapi'đă' namuu, hăăwí híwó'di namuu'i-á nâat'ay, ư-á Jôesi Táđávi ta'ge'in p'ôe mânmaa'gi'amí'in unda'. ¹¹ Náa-á ót'ôeyanbe, Nanbí Sedó Jôesi Táđáđă wóetuhchănukhăymáa, heđânho untsí't'aapúuwí, heđă ívíwo hay thaa i' than wânbo wí híýăă wânbo wínâamúunípí."

Paul ihí'bowă ihayđi wesebo Elymas-ví tsée iwe ûnkhaadeedi t'ähkí ûnkunpôe, heđi oepiyá năăpiyá najidi wí to'wí óetu'wămáa óepaamă've-ídí. ¹² Háa Elymas ûnpôe'in i' tsondidi óemű' ihayđi Jôesi Táđávi tun iwăyű. I' hăăwí Nanbí Sedó Jôesi Táđávi'gedi nahăhpôe'í'đi óehăa'an.

Paul-á Barnabas-á oe Antioch bú' Pisidia nange naná' diwe daji'

¹³ Paul-ádi íví k'ema'indádi Paphos-di kophé iweđi dimää, heđi oe Pamphylia nange iwe Perga bú' dipówá. Iwe John Mark-di Paul-á Barnabas-á ovânjoe'an heđáhá' i-á Jerusalem-piye nawáymăa. ¹⁴ Perga iweđi in wíje damăa, heđáhá' Antioch bú' oe Pisidia nange dapówá. Heđi kaykhanwówá thaa in Hudíyoví méesate'ay ee dats'ű Jôesi dăn'a'ginmăänídí. ¹⁵ Wí to'wí wí hăyű háa Moses ita'nan diweđi itunnan, heđă wíyá to'wí-á hăyű-á in Jôesi Táđávi hăn'oe'in tukhe'min dăyta'nan diweđă itunnan. Dăntunkanbowă ihayđi in méesate p'ó'déđi'indi to'wí óetu'an Barnabas-á Saul-ádi ovântű'amídí, "Tí'űuwin păădé'in, ti wên tumakhe wânbo ná'in t'owa ovăymăăni? Dada'đăho náa ovăyhée'amí." ¹⁶ Heđiho Paul iwínúđi imannan dívít'ôeyaanídí, heđi ginnân ovăyťu'an:

"Un Israel t'owa, heđă un wé'gen t'owa Jôesi bín'a'ginmă'indă, bít'ôeyanbe. ¹⁷ Na'in Israel t'owa Jôesi Táđávi'piye ívíwăyunde', heđi hăn'oebo' i'đân nanbí thehtáy pahpă'in dінде'man, heđă oe Egypt nange dithaa ihayđi ovăykhăge'nan díví'ăyt'owasôewé-ídí, tobă iwewin wídimuupí wânbo', heđáhá' íví kayđi hă'i nange iweđi ovăypiye. ¹⁸ Heđi jónăntă paayo ahkon ni'ge diji' ihayđi ovăy'ăyíngi'an. ¹⁹ Heđi Jôesi Táđáđi ovăykhăge'nan tsé ihay hăăge'in t'owa ná'i nange Canaan gin dáyťu'an diwe ovăyhăanú-ídí, heđáhá' i'đi in Israel t'owa Canaan ovăywiye. ²⁰ Jónăn tăgintăđăhá' p'ánăntă (450) paayo óeho' ná'i t'ähkí napúuwíđi.

"Iwedăho Jôesi Táđáđi ovăytsonninkw'óe'ó, íví tukhe'bi Samuel óesóge puwahay. ²¹ Heđi in t'owăđi Samuel óedaa'an wí kw'ăye'i tsondi ovăysôege-ídí, i' wé'ge'i nange'in t'owa dín'ăn waagibă, heđiho Jôesi Táđáđi Saul ovăymăgi, i-á Kish-ví ay ûnmuu, heđi in Benjamin-bí ây iweđi'í'băho namuu. Saul-á jónăntă (40) paayo inbí kw'ăye'i tsondi dínmuu. ²² Ihayđiho híwóhpí i'andi Jôesi Táđáđi óejăa'an, heđi David

óesóge inbí kw'áye'i tsondi dínmuunídí, i-á Jesse-ví ay ûnmuu. Jôesi Tádá natú, 'Naa dínhanginná David-ví ánskaa-á naví' waagibá ûnmuu'in, hedá i-á háäwí t'ähki háa naa otú waa ikanhûuwí.' 23 Jôesi Tádá iví tun imägi David-ví thehtáy pahpá'ây iwedi wí na'ä'in ná'in Israel-win t'owa ovây'aywoenídí, hedí i-áho nää napówa, i-á Jesus-ânho namuu.

24 "Hewänbo wa'di Jesus iví t'ôe its'an'anpídíbo', John i' p'ó'p'oekandi'di in Israel-win t'owa t'ähki ovây'tumáa, 'Unbí t'aywó'di binjoe'an, ihaydânho wâyp'ó'p'oe'amí.' 25 Hedí John iví t'ôe ibowakhây'o' ihaydi, ihayda' ovây'tumáa, 'Ti naa-ân i' bîntsikha'máa'i' omuu gin i'ánde'? Naa-á joe. Bít'ôeyanbe, naví shánkí tí'úugá wíyá to'wí napowagi'o, i-á naví shánkí itsonmáa'i' namuu. Naa ihay híwó'di wó'muupi iví anto wänbo dônp'äädí-idí, ginnânho John natú.

26 "Tí'ûuwín páadé'in, un Abraham-bí ây iwedi'in ímuu'indá hedá un wé'gen t'owa Jôesi Tádá bîn'a'ginmä'indá, undádí na'indádí Jôesi Tádádí dítu'an hádídí in t'owa ovây'aywonde'in. 27 Hewänbo in t'owa Jerusalem dithaa'in hedá inbí tsonnindá ta'gendi wídínhanginnáhpí to' Jesus namuu'in, hedá i' hí' Jôesi Tádáví tukhe'min Jesus-ví'gedí dâyta'nandi wídika'póya'pí. Tobá inbí méesate eeje kaykhanwówa thaa waa ná'i hí' dâytundo wänbo', híwó wídika'póya'pí. Hedânho dítú Jesus óeháyj'i'in ûnkhây'ä', hedího háa in Jôesi Tádáví hân'oe'in tukhe'min dâyta'nan waa ta'gendi napóe. 28-29 Háäwí t'ähki Jesus óe'andi Jôesi Tádáví ta'nin diwe ho nata'muu. Ná'in t'owadi Pilate óedaa'an natsonpúuwídí Jesus óeháyjídí, tobá wên t'aywó'nin wí'ônshaapí wänbo'. Hedí han óe'andá nachuudá in phé'win diwedi óewáve, hedá wí t'owápho ee óek'û'.

30-31 "Hewänbo Jôesi Tádádí óewáywówápaa. Háyan wänbo wên t'owaví'piye Jesus ipikeeyan, indá dimuu in to'wên óeyuuhonnin Galilee iwedi Jerusalem iwehay wa' nachuupídíbo'. Hedí ná'in t'owadá wé'gen t'owa ovây'tumáa nawáywówápóe'in dâymû'.

32-33 "Hedí nää-á na'indá wá' ná'i' híwó'di tun wâyt'ôe'o': Jôesi Tádá nanbí hehääwi thehtáy pahpá'in iví tun imägi Jesus óewáywówápakhâyamáa'in, hedí háa ovây'tu'an waa na'in inbí ây iwedi'in gimuu'ingí' i'an. In eedí'in Psalm diwebo háa Jôesi Tádádí Jesus óetu'an waa ginnân nata'muu:

Nää thaa dovâykeeyan naa uví Tádáho omuu'in.

34 Wíyá wáyge Jôesi Tádá gin wá' natú:

Naadí David dótu'an ta'gendi hânho híwó dókhâyamáa'in,

hedí un wá' hanbá wâykâyamáa.

Hedí ná'i hí'-á ginnân natunda': Jesus-ví tú'-á wí'ûnseejé-ípi gá óewáywówápakhâyamáadân, hedí há'to wíyá nachuu-í. 35 Hedânho David-di wây-á wéhpêe Psalm ita'nan diwe Jôesi Tádá gin óetu'an:

Uví yä'dâa'i ayyí tú' wínaasijepäkhâyamáapí.

36 David-á wí'bo iví'gedí wí'ihí'máapí. Iví thaa wa' nawówáji' ihaydi háa Jôesi Tádádí óetu'an waa iví t'owagi' i'an, ihaydáhá' nachuu, hedí iví páadé kâ'äâ'in ovâykhä'kw'ódi iwebá óekhá'k'û', hedího iví tú'ho únsije.

37 Hewänbo Jesus-ví tú'-á wí'ûnsijepí, i-á i' Jôesi Tádádí óewáywówápaa'i namuu.

38-39 "Tí'ûuwín páadé'in, naa oda' íkapóewí'in ná'in nää wây'tuhkankhâyamáa'in: Háa Jesus i'annin namuudi unbí t'aywó'di wovây'owóje-í. Tobá i' tsonnun Moses ita'nandi bîn'a'ginnamídí úvíkhäädé wänbo', há'to unbí t'aywó'di wovâyjâa'amí, hewänbo

Jesus-ví'piye úvíwäyundedáho wovâyjáa'amí-ákun. ⁴⁰ Nää undá bí'áyíngi'an hedânho ná'in Jôesi Tádávi hí' iví tukhe'min dáyta'nannin wí'úpúuwípidí:

⁴¹ Un ítú'in naví hí' wíđínchä'muupí'in bít'ôeyan.

Unbí thaa eeye wí hääwí wäyupíwó'di namuu'i hânho hay'i namuudi naa dáykhâymaa,

hedí wí'úvíwäyukhâymaaapi tobá wí to'wídi wovâythayjo wänbo'.

Hedího wovâyháa'amí, hewänbo wí'úvíwäyü-ípi, hedânho íchuuwí."

⁴² Paul ihí'bowá, hedí i-ádi Barnabas-ádi i' Hudíyoví méesate iwedí dapeemän dihaydi in t'owa dida'ji' owáy wíyá kaykhanwówá thaa ná'i hääwí dit'oe i'gedibá shánki ovâyhée'amí'in, ⁴³ hedí dínwé'gek'ewé' dihaydi, báyéki in t'owa Paul-ádi Barnabas-ádi dimää, hedí in wíjedi ovâytumakhe'an Jôesi Tádávi sígísehkanä iwe dívíwäyühúuwídi. Wáy wên ná'in t'owa-á Hudíyo dimuu, wáy-á wëndá Hudíyo dimuupí wänbo in Hudíyoví khuubá dáyhon.

⁴⁴ Wíyá jáadi i' kaykhanwówá thaa naná' diwe, t'ähki waa in bú'win t'owa dívíwé'ge'an ná'i Jôesi Tádávi tun Paul-ádi Barnabas-ádi dánt'ôe'odi dit'oe-ídi. ⁴⁵ In Hudíyoví p'ó'dédi'indi ná'in báyéki t'owa in wíjévi'piye dimändi ovâymu' ihaydi, ívíwo dithúupóe, hedí ovâytumáa Paul-ví hí'-á ta'gen wí'úpúuwí, hedá iví'gedá híwóhpi dívíhée'an. ⁴⁶ Hebo Paul-ádi Barnabas-ádi khunwôeda'ginpídi'bo' ovâyhée'an. Ginnân datú: "Nakhây'ä' Jôesi Tádávi hí' un Hudíyo páadé wây't'ôe'amí'in, hedího han än'an. Hebo bínjoegi'andi úvíkeje' undá in wówátsi nahándépi'in bínkáyji'in wí'ímupí'in, hedânho náa na'indi wáyjoekankhâymaa, hedá in Hudíyo dimuupí'inbí'piye gamän, ⁴⁷ gá Nanbí Sedó Jôesi Tádávi iví ta'nin diwe na'in ginnân dítu'andân:

Naadi u' wíde'man wí ko waagi'ba unmuunídi,

in Hudíyo dimuupí'inbí'piye unmu-ídi,

in t'owa t'ähki náa oepáa k'aydi hádi'ídi ovây'aywoeni'in ovâytu'áamídi."

⁴⁸ In Hudíyo dimuupí'in iwebá diji'in ná'i hí' dit'oe'odi hânho dihihchanpóe, hedí dítú, "Nanbí Sedó Jôesi Tádávi hí' híwó'di únmuu." Hedí t'ähki in to'wên Jôesi Tádávi ovâyde'mannin ná'in wówátsi nahándépi'in dáykáyjidi iví'piye dívíwäyu.

⁴⁹ Hedí shánki wänbo t'owa i' nange t'ähki dikw'ó'nin Nanbí Sedó Jôesi Tádávi tun dit'oemän. ⁵⁰ Hewänbo in Hudíyodi in bú'win kwiyä' kodit'owa dimuu'in Jôesi Tádá óe'a'ginnin ovây't'e'ya'nan, hedá in senä' kw'áye'in dimuu'in wá', hedího ná'indá Paul-á Barnabas-á ovänjänäki'an hedá inbí nan diwedí ovänkhehpiye. ⁵¹ Hedího inbí anto iwedí dänna'jeepidi in t'owa ovâykeeyamídi kodi wídiví'anpí'in, hedáhá' ná'i wêe bú' Iconium eepiye damää. ⁵² Hedí in Antioch bú' dithaa'in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in hânho dihihchanpóe, hedá pín ta'gedá i' Yä'däa'i P'owäqahâ-á dáymaa.

14

Paul-ádi Barnabas-ádi Jôesi Tádávi tun oe Iconium bú' ovây't'ôe'o'

¹ Háa Paul-á Barnabas-á oe Antioch dänpóe waabá oe Iconium wá' dänpóe. I' Hudíyoví méesate'ay ee dats'ú, hedí hânho híwó ovâyhée'andi báyéki t'owa Hudíyo dimuu'indá Hudíyo dimuupí'indá Jesus-ví'piye dívíwäyu. ² Hewänbo wên Hudíyo inbí hí' dívíwäyundépi'indá wáy-á

Hudíyo dimuupíʼin ovâyt'e'yaʼnan, hedího náʼin Hudíyo dimuupíʼin in Jesus-víʼpiye dívíwâyundeʼinbíʼpiye háa dichaa. ³ Hebo Paul-á Barnabas-á híwó hay jáadi iwebo dânwóyíʼ, hedí khunwóedaʼginpídíbo Nanbí Sedó Jesus-víʼgedí dânhíʼmáa. Hedí iʼdá ovânkaymági pinnán tʼôe dânʼamídí, hedânho in tʼowa ovâykeeyamídí iʼ híʼ iví sígísehkaná únmuu iʼgedá taʼgen namuuʼin. ⁴ Hebo in tʼowa iʼ búʼwindá ditʼoedí handaʼ wídíʼánshaamuupí. Wênda in Hudíyo-ádi dipóe, wênda in wíje Jesus-víʼtʼôekhuwaʼindádá.

⁵ Hedího wên Hudíyo-ádi wên Hudíyo dimuupíʼindádí in búʼwin pʼóʼdédíʼin wóegé dívíʼánshaamági ovânwaʼamídí hedá ovânkʼusäyü-ídá. ⁶⁻⁷ Hebo háa ovânkâyamágiʼin Paul-á Barnabas-á dânhanginpóe, hedího oe Lycaonia nangepiye dajân, hedí wíje búʼ Lystra-á Derbe-á iwe hedá iʼge tʼâhká Jôesi Tádávi híwóʼdi tun in tʼowa ovâytʼôekanhon.

Paul oe Lystra búʼ óekʼusäyü

⁸ Náʼi búʼ Lystra iwe wí sen natsiʼdeeʼipíʼ naʼân. Naʼaypuyädibo haʼbi namuu, hedího wáymúu wânbo wíʼijíyépí. ⁹ Paul ihíʼmáadi náʼi sendá natʼôeyannân. Paul-dá taʼgebo óemûʼdi únhanginná iʼ sen in wäyü ûnehkháapúuwídí imáaʼin, ¹⁰ hedího kaygi óetuʼan, “Ôtaʼgewínú.” Hedí iʼ sen ichânuwínúdi natsiʼdee.

¹¹ In báyéki tʼowa iwe dijiʼin háa Paul iʼannin dâymûʼdi diʼánde wên wíje inbí jôesi damuuʼin, hedího kaygi ditú inbí tundi, “Wên jôesi damuuʼin makówádí nanbíʼwepiye dawân hedí naʼin tʼowa waaginbá dapaa.”

¹² Ditú Barnabas-á Zeus-ân namuu, hedí Paul-á Hermes gân óekháýǎʼ, gá Paul shánki ihíʼmáadân. * ¹³ Wí méesate hayʼi oe búʼdí jáʼwé nakʼóe, iwe in tʼowa Zeus dâýʼaʼginmáʼ. Iʼ méesatewi owhaʼ wên tôedo-á hedá póvi ophidéʼi-á iʼ búʼ tehpaá phódi iwepiye imaa, hedí i-ádi in tʼowa-ádi in tôedo dâytʼahâanú-íʼin didaʼ ovânʼaʼginmäänídi.

¹⁴ Hebo Paul-á Barnabas-á háa in tʼowa dívíkhâyamágiʼin dânhanginpóe ihaydi inbí kʼéwéʼin to dânwhééʼan ovâykeeyamídí háa dívíʼo waa wíʼovânhíʼanpíʼin, hedá in tʼowavi jáa dânʼäätsʼúdedí dântuwínú, ¹⁵ “Háadan gin úvíʼoʼ? Naʼindá tʼowaɗaʼ gamuu un waaginbá. Naʼindá gaʼää Jôesi Tádávi híwóʼdi tun wâyʼtʼôeʼamídí, hedânho náʼi hääwí nachäʼmuupíʼ úvíʼoʼi bínjoeʼamídí, hedá iʼ nawówájiʼi Jôesivíʼpiye úvíwääyü-ídá. I-ân makówa-á nandá mâapʼoe-á hedá hääwí tʼâhkí eeje nakwʼóʼdi-á ikhíjé. ¹⁶ Hedí tobá hânʼoebo náä puwahay wáyjé tʼâhkíʼin tʼowa háa dívíʼamíʼin didaʼ waa Jôesi Tádádi ovâykanmági wânboʼ, ¹⁷ thayʼeedí ovâykeeyan háawi iʼ namuuʼin hânho híwó ovâyʼandi. Iʼdân in kwan makówádí wovâyjemu, iʼdibá hääwí iʼ nan diwedi napaaʼi wovâypaye. Iʼdân koegiʼ wovâymaʼ hedá wíyá hääwí unbí píʼná wovâyhíhchannamígíʼ-á,” gin Paul-di ovâytuʼan. ¹⁸ Hebo tobá tʼâhkí náʼi ovâytumáa wânboʼ, báyéki tʼôe dânpóe in tʼowa ovâywóyíʼnídí in tôedo wídaytʼahâanú-ípídi in ovânʼaʼginmäänídi.

¹⁹ Ihaydibá wên Hudíyo Antioch búʼwin hedá Iconium búʼwindá dipówá, hedí Paul-á Barnabas-á ovântunsúumáadi in Lystra-win tʼowa háa náʼin dipówáʼin ditú waagidaʼ dívíwâyü. Hedího Paul óekʼusäyü hedí óehay gin dichanpóedí ee búʼdí jáʼwépiye óewhaapiye. ²⁰ Hewânbo wên Jesus-víʼpiye dívíwâyundeʼin Paul-víʼwepiye diʼää, hedí waʼdi ivíʼge

* **14:12** In Lycaonia-win tʼowa-á in wéʼgen Greek tʼowa waaginbá dimuudi báyéki jôesi dínkwʼo. Iʼ shánki pʼóʼdédíʼ-á “Zeus” gin óekháýändeʼ, hedá wí tʼôekhuwaʼi-á “Hermes” gân nakhawá.

dibûuwin dihaydi iwínú, hedá wíyá i' bú' iwebá nawáyts'ú. Wíyá tháwándá i-ádí Barnabas-ádí oe Derbe bú'piye damää.

Paul-á Barnabas-á oe Antioch bú'piye dawáymää

²¹ Oe Derbe bú' Jôesi Tádáví híwó'di tun ovâyt'ôe'an, hedi báyéki t'owa Jesus-ví'piye dívíwâyü. Ihaydiho oe Lystra-á Iconium-dá i'gepiye hedá Pisidia nangewi bú' Antioch-piyá dawáymää. ²² Ná'i bú' eeje in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in ovâykhäge'nän shánki kay'indi dívíwâyü-ídí, hedá dântumakhe'an ta'gendi dívíwâyühûuwi'in. Ovâytü'an, "T'ähki na'in âyt'ôephaadé-i'in gínpúuwi oe makówá gipówápídíbo?" ²³ Hedi t'ähki i' méesate eeje tsonnin ovâykw'ódi, hedáhá' dänjûusu'andá dänhaadá'andá t'ähki in dívíwâyü'in ovâytü'an, "Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wovâypahûuwi."

²⁴ Nää-á Pisidia nange i'ge daphademää, hedá Pamphylia nange iwa dapówá. ²⁵ Iwe in Perga bú'win t'owa Jôesi Tádáví tun ovâyt'ôe'an, hedá iwedá wíyá wêe bú' Attalia-piye damää. ²⁶ Iwedáhá' kophé iwedá i' wêe Antioch bú' iwepiye dawáymää. Iwedânho hân páadédi wáypiye damää hedi damääpídíbo in méesate iwe'in t'owađi ovânjûusu'an Jôesi Tádáví sigísehanádi ovân'âyíngi'amídí, iví t'ôe dän'amídí. Hedi nää-á inbí t'ôe-á dänbowadı dawáy'ää.

²⁷ Oe Antioch dapówá ihaydi t'ähki in méesate'in t'owa ovâywé'ge'an, hedi ovâytü'an háa Jôesi Tádádí ovânkhäge'nannin i' t'ôe dän'andi t'ähki, hedá ovâythayyan háa in Hudíyo dimuupí'in wá' Jôesi Tádádí ovâymägi'in dívíwâyü-ídí. ²⁸ Báyéki thaa oe Antioch in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'indádi dänwóyí'.

15

Oe Jerusalem in méesate'in tsonnin dínwé'gepóe

¹ Wên senä' oe Antioch dipówá Judea nange iwedí, hedi indi in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in ovâyhá'o'. Gin ovâytü'an: "In Hudíyo waaginbá ík'ewetaamuupídá Moses natsonpóe waa, undá há'to' oe makówápiye ímú-i'." ² Paul-á Barnabas-á ívíwo wí'ovânhi'anpí háa in senä' dipówá'in dítü'nin, hedi indádi báyéki dívítuhkannan. Hediho Paul-á Barnabas-á hedá wây-á wên Antioch-win senä'dá ovâyde'man Jerusalem-piye dimú-ídí, iwe ovâyhé'e'amídí in Jesus-ví t'ôekhuwa'indá in méesate'in tsonnindádi ná'i hääwí napóe i'gedí.

³ Hediho ná'in senä' Antioch iwedí ovâysandi ná'in wíje nange Phoenicia-á Samaria-á i'ge diphade. Eeje in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in ovâytü'an hääwí t'ähki háa in Hudíyo dimuupí'in dínpóe'in, inbi kuuu dáyjoe'andi Jesus-ví'piye dívímägi. Hedi ná'i hí' dít'oeđi hânho dihíhchanpóe. ⁴ Jerusalem bú' in senä' dipówá ihaydi, in méesate'in t'owa-ádí in Jesus-ví t'ôekhuwa'indádi hedá in méesate iwe'in tsonnindádi in ovâysígíhógi. Ihaydiho Paul-ádí Barnabas-ádí ovâytü'an t'ähki i' hääwí Jôesi Tádádí ovâykhäge'nandi díví'amídí i'gedí.

⁵ Hebo wên Jesus-ví'piye dívíwâyunde'indá Pharisee t'owa-ân dimuu, hedi dívíwínúđi ginnân dítü, "In Hudíyo dimuupí'in t'owa-á dínkhây'ä' in Hudíyoví k'ewe taadı ovâytaa'amí'in, hedá wá' nakhây'ä' ovâytü'âamí'in t'ähki i' tsontun Moses ita'nandi dáy'a'ginnamí." ⁶ Hediho indádi in Jesus-ví t'ôekhuwa'indádi in méesate iwe'in tsonnindádi dívíwé'ge'an ná'i hääwí i'gedí dívíhé'e'amídí.

⁷ Híwó hayho dívíhée'an, ihaydiho Peter iwínúdí ovâytu'an, "Tí'úuwin páadé'in, únhanginná háyú haypaayo phade Jôesi Tádádí naa díde'mannin in Hudíyo dimuupí'in dovâyhée'amídí iví híwó'dí tun dit'oe-ídí hedá i'piye dívíwäyü-ídí. ⁸ Jôesi Tádá t'owa t'ähkíví ánskaa únhanginná, hedí na'in dínkeeyan i'dá in Hudíyo dimuupí'in wá' ovâysíghógi'in i' Yä'dâa'i P'oewaahâa ovâymägidí. Na'in dímägi waabá in ovâymägi. ⁹ Hedá ikeeyan t'ähkí indádí na'indádí handa' dímáa'in, gá indi iví hí' ónwäyüdi i'dá inbí t'aywó'di inbí pí'nädí ovâyjáa'andân. ¹⁰ Heháadanho náa un ídä' Jôesi Tádá bînt'ayjaa'amí'in? Undá ítsonpoe'o in Hudíyo dimuupí'in Jesus-ví'piye dívíwäyü'in wên hääwên kây'in díví'amí'in, hewänbo háa bîntsonmáa'indá na'in wíghínkodipí iví'amídí, nanbí thehtáy pahpá'in wá' wänbo wíghínkodipí. Wí hääwí kháa'i inbí t'ú'k'ee'gi bîn'í'k'úya' waagibá úv'í'o'. Ha'wâa wí'úv'í'amípí. ¹¹ Na'indá ívíwäyunde Nanbí Sedó Jesus-ví sígísehkaná ûnmuudíbo dîn'aywoenídí, hedá in Hudíyo dimuupí'in wá' handidíba ovây'aywoení."

¹² Ihaydáhá' Barnabas-ádí Paul-ádí ovâyhée'an. In t'owa t'ähkí diwé'gekw'ó'nin hândä' dikwodee ovânt'öeyandedí in wíjedi ovâytumáadi háa Jôesi Tádádí ovänkhäge'nannin t'ämäge'í pinnán t'öe dän'amídí in Hudíyo dimuupí'in t'owa-ádí daji' ihaydi. ¹³ Dänhí'bowä, ihaydáhá' James-dá ginnân ihée'an: "Tí'úuwin páadé'in, náa-á naa-áhá' dînt'öeyan. ¹⁴ Simon Peter-di na'in dítu'an Jôesi Tádádí in Hudíyo dimuupí'in t'owa wá' ovây'áyíngimáa'in, hedí handidí dínkeeyan wên in diwedi ovâyhógi'in iví'in ûnmúunídí. ¹⁵ In Jôesi Tádáví tukhe'min hân'oebo hanbá dítu, hedí háa Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú'in ginnân dáyta'nan:

¹⁶⁻¹⁸ 'T' tsondi David-ví äy iwedi'inbí tsonkhuu dínhándí wí tewhá nakanu'í waagi'inbá dipóe, hewänbo wáy wí thaa naa owáy'ä' hedá inbí tsonkhuu dovâywáymääni.

Háa dimú'de waagibá dovâywákwohkhâymaa.

Naa han dáykhâymaa hedânho t'ähkí in wé'gen t'owa dida'ídí dítaa-í'in, háyü in Hudíyo dimuupí'in dovâyhógi'in naví'in dínmuunídí.'

Gínho Nanbí Sedó Jôesi natú, i'dá hân'oe ná'i hääwí t'owa ovâyhangin'annan."

¹⁹ Hedá James gin wá' natú, "Nä'i hí' Jôesi Tádá natú'í namuudi, ginnân naa dínchanpoe'o: Wíghínkhây'ähpí in Hudíyo dimuupí'in Jôesiví'piye dívíts'anwäyü'in äytu'âamí'in háawin kây'in dáy'amídí. ²⁰ Han ív'í'amíví'wedi, äyta'namí ginnân äytu'âamídí: Wíðây'k'o'ípi i' koegí' nakoekháak'óe'í gá in wé'gen t'owa inbí jôesi dâymägidân, * hedá wíyá to'wíwí kwee-ádí háa sendádí wíðíví'who'kw'óenípí, hedá in animáa ovây'léwhihánú'inbí píví i' ûnp'oe napeepí'-á wíðây'k'o'ípi, hedá i' ûnp'oe wänbo-á wíðây'k'o'ípi. † ²¹ Gin naa otú' gá ná'i hääwí i'gedí Moses ita'nandân, hedí kaykhanwówá thaa waagi Hudíyoví méesate eeje báyéki paayo phade waabo ná'in Moses ita'nannin t'owa dáyundo', hedá iví hí'-á t'ähkí bú' naná' deeje ónt'öe'o'."

In Hudíyo dimuupí'in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in wên ta'nin ovâysan

* **15:20** 15:20 In Hudíyo dimuupí'in t'owa-á dáyhääwíkhjé inbí jôesi dínmuunídí, hedí koegí'-ádí wíyá hääwí-ádí ná'i jôesiví'piye dáyhúja' dáy'a'ginmääniídí, hedáhá' i' koegí'ba dáyku'ch'áade' in t'owa dáy'k'o'ídi. In Hudíyo dínchanpoe'o ná'i koegí' dáy'k'oe'dá, in wé'gen t'owaví jôesi dáy'a'ginmá' waagibá díví'amí. † **15:20** In Hudíyo dínkhâak'óe ná'i píví na'ûnp'oepeepí' dáy'k'o'ídi, hedího in Jesus-ví t'öekhuwa'in wíðida'pí in Hudíyo dimuun'ín gí'bi píví dáy'k'o'í'ín in Hudíyo dimuun'ín wí'ovâyháachannamípídi.

²² Hediho in Jesus-ví t'òekhuwa'indá in méesate'in tsonnindá hedá t'áhkí in wé'gen méesate'indá ginnân ditú, "Wên sená' na'inbí'wedibá dimuu'in áyde'mamí, hedi Antioch-piye áysaaní Paul-á Barnabas-á indádi." Hediho Silas-á Judas-á ovánkê', ná'i Judas-áho Barsabbas gin wá' nakháwá. In méesate'in t'owadi ná'in sená' báyéki ovân'a'gin. ²³ Hedi wên ta'nin indádi dâyo' ginnân nata'muu'in:

"Un Hudíyo ímuupí'in hebo nanbí tí'úuwín páádé'in ímuu'in, un oe Antioch bú' hedá in nange Syria-á Cilicia-á íthaa'in, na'in Jesus-ví t'òekhuwa'indá hedá in méesate'in tsonnindá unbí tí'úuwín páádé'in gimuu'indi wâsengitumáa. ²⁴ Na'in gínhanginpóe wên t'owa náwedi dimáa'indi piháawi háawí wovâytu'annin, hediho inbí hí' dínmuudi wí'únhanginnáhpí háa úví'amí'in, hedá t'áhkí únbeédee. Hebo na'indá há'in t'owa wí'âytu'anpí ha'wâa díví'amí'in. ²⁵⁻²⁶ Hedânho ívíwé'ge'an hedi áywéhpée'andi gitú híwó namúuní'in Paul-á Barnabas-á unbí'piye wâysaaní. Indá sená' áysí'ín damuu, hedá dakhâymuu inbí wówátsi Nanbí Sedó Jesus Christ-gí' dänmääní. Hedá wá' gitú híwó namúuní'in wây-á wên sená' áyde'mamí' indádi damú-í, ²⁷ hediho Judas-á Silas-á áysan. Háa ná'in ta'nin diwe áyta'nan waa indibo hanbá wovâytu'khankhâymáa. ²⁸⁻²⁹ I' Yä'däa'i P'oweahhâa natú híwó wínamuupí'in wí háawí kâyi wâytu'âamí'í úví'amí'í hedá na'in wá' hanbá gichaa. Hebo ná'i hí'-áho únkhây'ä' bín'a'ginnamí'in: Wíwínk'o'ípi i' koegí' in wé'gen t'owa inbí jôesi dâymägi'i', hedá wíwín'únp'oe'k'o'ípi, hedá in animáa ovây'k'ewhíhánú'inbí píví i' únp'oe napeepí' wíwínk'o'ípi, hedá wíyá to'wíwí kwee-ádi háa sendádi wí'úvíwho'kw'ôenípí. Ná'i háawí wí'úví'anpí'í híwó únpuúwí. Sndgídiho'."

³⁰ Hediho Judas-á Silas-á Barnabas-á hada Paul-á Antioch-piye ovâysan. Dipówa íhaydi in méesate'in t'owa t'áhkí ovâywé'ge'an hedi in ta'nin ovâymägi. ³¹ In t'owa dâytunnan dihaydi hânho dihíhchanpóe in híwó'nin tumakhe dit'oedi.

³² Judas-ádi Silas-ádi Jôesi Tádávi tukhe'min damuudi in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in báyéki ovâyhée'andi ovâytu'an kwee waa sen waa di'âaní, hedi inbí hí'dí ovâykhäge'nan shánki kay'indi dívíwâyü-í. ³³⁻³⁴ Ihay háyü thaa iwe da'ân, ihaydáhá' datú Jerusalem-piye dawáymú-í'in, iwedibáho páádé ovânpunjôn. In Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in Antioch-ín dimuu'indi ovântu'an, "Jôesi Tádávi wovân'âyíngihúuwí háa p'óegé damändi," hedi damáa.

³⁵ Hebo Paul-á Barnabas-ádi oe Antioch-bo dänwóyí'. Eewân indá hedá báyéki wây-á dikw'ó'nindádi Nanbí Sedó Jôesi Tádávi hí' in t'owa ovây't'ôe'o'.

Paul-ádi Barnabas-ádi dänwije

³⁶ Wí háyü thaa naphade íhaydi Paul-di Barnabas óetu'an, "Jaho gawáymú-í t'áhkí bú' eeje, háa Nanbí Sedó Jôesi Tádávi tun äntunphade eeje, hedá há'in méesate'in tí'úuwín páádé'in änmúuní, gánhanginpúuwí'í tigú híwó'gí dimän." ³⁷ Barnabas-á nada' John Mark indádi'í dänhúuwí'in. ³⁸ Hebo Paul-á wínahíjepí. Ihe'jídida' natú' Mark-á indádi wí'dänhúuwí'í, gá oe Pamphylia nange diji' íhaydi ovânjoe'andân, hedi iwe Mark wíyá wínada'pí indádi in t'ôe i'amí'in. ³⁹ Hedi ívíwo dântuhkannandi dänwije. Barnabas-di Mark óekê' i-ádi damú-í, hedi kophé iwedi oe Cyprus-piye damáa. Hewânbo Paul-dá

Silas-á óede?man. ⁴⁰ In Jesus-ví?piye díwíwäyunde?in díwíjûusu?an Jôesi Tádádí ovânsígí?áyînhûuwí?in, hedi damää. ⁴¹ In nange Syria-á Cilicia-á i?ge damää, hedi in méesate?in t'owa ovâykhäge?nan shánkí kay?indi díwíwäyû-ídí.

16

Paul-ádi Silas-ádi Timothy namää ovänkhäge?namídi

¹ Cilicia nange iwedí Paul-á Silas-á ná?i bú? Derbe-piye damää, hedá wíyá bú? Lystra-á. Iwe wí sen Timothy gin nakháwä?i? nathaa, i-á Jesus-ví?piye iwäyunde?i namuu. Iví jíyá Hudíyo-ân ûnmuu, hedi i? wá? Jesus-ví?piye iwäyû, hebo iví tádá-á Greek-ân ûnmuu. ² In Jesus-ví?piye díwíwäyunde?in oe Lystra-á Iconium-dá dithaa?in ditû? Timothy-á híwó?di sen namuu?in. ³ Paul nada? Timothy-di oványûhûuwí?in, hewânbo páadé óeho? i? Hudíyoví k'ewe taadi óetaa?amídi, gá ee dimân ni?ge báyéki Hudíyo dithaadân, hedi indá t'ähkí dínhanginná Timothy-ví tádá Greek ûnmuu?in. ⁴ Iwáy bú? iwéngé dimân dihaydi in méesate?in t'owa ovâyhangin?ânnan háa in Jesus-ví t'ôekhuwa?indá hedá in méesate?in tsonnindá oe Jerusalem ditû?in, hedá ovâytu?an ná?i hí? dáy'a?ginnamí?in. ⁵ Hedi in méesate?in t'owa shánkí kay?indi díwíwäyû, hedá shánkí wânbo t'owa-á díwíwäyuhon.

Háa Paul oe Troas imû?in

⁶ Oe Asia i? Yä?dâa?i P'oewaaqhâadi Jôesi Tádáví hí? i?gedí wí?ovâyhí?mägipí, hediho in nange Phrygia-á Galatia-á i?ge diphade. ⁷ Oe Mysia nange nantaa dipówá ihaydi ná?i nange Bythinia ditsudeda?, hewânbo i? Yä?dâa?i P'oewaaqhâadi ovâykhâa?an. ⁸ Hediho Mysia nange i?ge wá? daphade, hedi Troas bú? iwá dapówá.

⁹ I? khun Paul wí hääwí ûnkeepóedí imû? waagibá ûnpóe. Wí sen Macedonia-wi iví páadépiye nawindi kay?indi óeda?máa, “Nää Macedonia-piye óká?ve na?in díkhäge?namídi.” ¹⁰ Hedi Paul ná?i ûnkeepóe i?gedí ditû?an dihaydi wesebo na?in ívíkhây?an Macedonia-piye gimú-ídí, gínhanginnândi ta?gendi Jôesi Tádá nada? iví híwó?di tun in t'owa iwe?in âyt'ôe?amí?in.*

Oe Philippi bú? Lydia-á Jesus-ví?piye iwäyû

¹¹ Troas-di kophé iwedí gimäädi i? p'ojâadi Samothrace-piye gipówá, hedá wíyá tháwándá iwedáhá? ná?i bú? Neapolis-piyá gimää. ¹² Iwe i? kophé iwedí giwá, hedi nangedibo oe Philippi-piye gimää. Philippi-á hay?i bú? namuu Macedonia nange iwe, hedi báyéki Rome-?in t'owa iwe dithaa. Häyû thaa iwebo ívíwóyí?.

¹³ I? kaykhanwówá thaa-á i? bú? tehpaá phódi já?wépiye gipee, ihaydáhá? p'o'k'áygépiyá gimää, gá gichanpóedân in Hudíyo t'owa iwepiye dimää?á díwíjûusu?amídi. Iwá wên kwiýä? diwé?gekw'ó, hedi nange ívíkw'ódi di?âyhée?an. ¹⁴ Wí kwee in diwedí nakháwä Lydia gin. I-á Thyatira bú?wi-ân namuu, hedi i? aa p'í tsáawä?i? ívíwo nachä?muu?i kuhcha?i namuu. I'dá Jôesi Tádá óe?a?ginmä?, hedi Paul-ví hí? ônt'ôeyandedí Nanbí Sedó Jôesidi óekhäge?nan háa natú?in isígíkáyídi. ¹⁵ Lydia-á hedá iví k'aygi?indá díwíwäyûdi ovây'p'ó'p'oe?an. Ihaydiho i'di na?in ditû?an, “Nää-á únhanginpóe naa ta?gendi Nanbí Sedóví?piye

* **16:10** Luke nää indádi nají?, i? to ná?i hääwí ita?nandi?.

dáywäyunde'in. Hedáho naví tewhá eepiye bíkã've, hedi iwebo úvíwóyí'ní." Hânho kay'indi dítumáadího gimää.

Paul-á Silas-á ovânpansóge

16 Wí thaa ee dívíjûusu'o' ipiye gimän dihaydi, wí a'yúdí díjay. Nã'i a'yú-á wên t'owadi óekumä, hedi wí yã'däapí' p'oewãhãädi óemää. Nã'i p'oewãhãädi hãä t'ãhkí hí' óetu'o' natúunídi háa t'owa dínpuwagí'o'in. Iví tsonnin háyú-anho dâychã'hónde' i' i'o'i'di. 17 Hedi Paul-á na'indá i' a'yú gínwóejí'di ituwínunde' ginnân: "Nã'in senä'dá Jôesigí' dívít'óemää, i-á i' shánkí kw'áyewi namuu. Indá wovâyty'âamí hádídi wovây'aywoení'in." 18 Háyú thaa ginho i'o' Paul nat'ayjaapóe píhay, hediho ibéedí i' yã'däapí' p'oewãhãä óetu'an, "Jesus Christ-di naa dínk'û' wíjôenídí, hã'i a'yúví'wedí ópeeve." Hedi i' p'oewãhãä wesebo únpee.

19 I' a'yúví tsonnin dínhanginná i' a'yúdí wíyá wí'ovâychã't'ankhâymáapí'in, hediho indi Paul-á Silas-á ovãnyâ'di ovãnkínhkay'an i' bú'win p'ó'dédí'in dikw'ó' diwepiye i' bú' pinge, 20 hedá ovâyty'an, "Nã'in Hudíyo senä'dá nanbí bú' iwe in t'owa ovâyte'ya'dó". 21 Indá inbí khuu nanbí t'owa ovâyhá'o', hedi na'in gínkhãk'óe nã'in khuu âykáyí'in háa ây'a'ginnamí'in, na'indá Rome t'owa gimuudí."

22 Hediho in wé'gen t'owa iwe diji'indi Paul-á Silas-á ovãnyâ', hedi in bú'win tsonnindi inbí aa ovãnwhé'an, hedi ditsonpóe ovãnwhãñ'in. 23 Báyéki ovãnwhãdi ihaydáhá' ovânpansóge, hedi i' pan tewhá áyí'di óetu'an híwó ovãn'áyíngí'amí'in. 24 Gin óetu'an dihaydi i'dá pan tewhá pinge ovãnsóge, hedi ovãnpó't'ãäk'û'.

25 Khun pinuđi hãädi Paul-á Silas-á dãnjúusu'o' hedá dãnkhã'wo' Jôesi Tádá óekú'daa'amídi. In wé'gen pan dikw'ó'nindi ovãnt'óeyande'. 26 Ihaydi tsíkhagipí i' nan hânho na'a'yãpóe, hedi i' pan tewhá tepú wãnbo na'a'yãpóe. Wesebo i' pan tewhá phódi nakhuudee, hedi i' kadéna in pan ovâywhí'kw'ódi'i dínwhisuudee. 27 I' pan tewhá áyí'di najósa'wo hedi i' pan tewhá phódi nakhu'undi imû', hediho na'ân t'ãhkí in pan dishavepee'in, hediho iví tsijó phá' iwahhkê' hedi ipikhe'khâyamáwân. 28 Hebo Paul ituwínú, "Wí'bo wíwiwã'amípí. Na'indá t'ãhkí wa'di nãäbo gikw'ôn."

29 I' pan tewhá áyí'di wí to'wí óetu'an, "Wên phakó dínmá'," hedi ônmaadi i' pan tewhá ee iwãnäts'úde. Hânho nathãthapoe'o nakhunwóeda'di, hedi wesebo Paul-ádi Silas-ádi inbí páadépiye idége'disóge. 30 Hedi iwínúdi oe já'wépiye ovãnpiye hedi ovãntu'an, "Naví sedó'in, hânna dáy'amí naa dín'aywoenídí?" 31 Indi óetu'an, "Nanbí Sedó Jesus-ví'piye bíwâyú, ụ-ádi uví k'aygi'indáđi, handidãnho wovây'aywoení."

32 Hedi Paul-ádi Silas-ádi Nanbí Sedó Jôesi Tádáví hí' i' pan áyí'di-á hedá t'ãhkí iví k'aygi'indá ovâyty'an, 33 hedi wese i' khun i' pan áyí'di ovãnho' ovãn'owêedí-ídi ee datsa'an deeje, hedá wesebo-á i-á hedá in wé'gen iví k'aygi'indá ovây'p'oe'an. 34 Hedáhá' Paul-á Silas-ádi iví tewhá eepiye ovãnpiye hedá ovãnhúujôn. I-á iví k'aygi'indá t'ãhkí ívíwo dihíhchanpóe, nãä-áho Jôesi Tádáví'piye dívíwâyúdi.

35 Wíyá tháwãn hédéndí in bú'win tsonnindi wên áyí'nin senä' ovãysan i' pan áyí'di óetu'âamídi Paul-á Silas-á ovãnma'p'ãädi-i'in. 36 I' pan

áyíʔdidi Paul óetuʔan, “In búʔwin tsonnindi naa dítuʔan wánmaʔpʔáádi-íʔin. Nää-áho damú-í. Jôesi Táadáho wovánʔáyíngihúuwí.” ³⁷ Hebo Paul-dá in áyíʔnin senáʔ dipówáʔin ovâytuʔan, “Tobá wí tʔaywóʔdi wíđínshaapí wánboʔ, hedá tobá oe Rome gánkháwátaʔkʔóe wánboʔ, in búʔwin tsonnín ditsonpóe naʔin díwháániʔin in tʔowa tʔáhkí dímuuní iwe, hedáháʔ dípansóge. Hedá nää-á kaadibo wáypiye dísaaniʔin didaʔ. Hebo háʔto han díʔamí. Jaʔ ovâytuʔan náwe wíʔbo díʔáá-í hedí indân dípeemääni.”

³⁸ Hediho in áyíʔnin senáʔdi in búʔwin tsonnin ovâyʔôeʔan háa Paul natúʔin. In wíje Rome-ʔin damuuʔin in tsonnin dínhanginpóe ihaydi hânho dikhunwóedaʔpóe, ³⁹ hediho iʔ pan tewhá eepiye dimää hedí kayʔindi ovântuʔan, “Dínʔowójé undi.” Hedáháʔ iwedí ovânpiye hedí ovândaaʔan iʔ búʔdí dapee-íʔin. ⁴⁰ Hediho pan tewhá eedí dapeedí Lydia-víʔpiye damää. Iwe in Jesus-víʔpiye díwíwâyundeʔin ovâykweewaassenwaatuʔandi ee búʔdí dapee.

17

Oe Thessalonica búʔ Paul-á iví kʔemaʔindá ovâyʔôephadekannan

¹ Paul-á Silas-á náʔin wíje búʔ Amphipolis-á Apollonia-á iʔge daphade, ihaydáháʔ Thessalonica búʔ dapówá. Iwe wí Hudíyoví méesateʔay dínkʔóe. ² Hedi Paul iʔ Hudíyoví méesate eepiye namää, ihaydaʔ iʔo waabá wáhhää namää wánboʔ. Eewá poje jáadi kaykhanwówá thaá eeje Jôesi Táadávi taʔnin ovâyʔtundoʔ, hedí i-ádi indádi dívíhéeʔan itunnan niʔgedí. ³ Háa Jôesi Táadávi taʔnin natundaʔin ovâythayyan, hedá ovâykeeyan náʔin taʔnin taʔgendi natúʔnin iʔ toʔwí Jôesi Táadádi óesógeʔiʔ tʔowa ovâyʔaywoenídí itʔephadekhây máadáháʔ nachuwagiʔo, hebo wíyá nawáywówápuwagiʔo. Hedá ovâytuʔan wáʔ, “Náʔi Jesus, ivíʔgedí naadi wâyʔumáaʔiʔ, i-ân iʔ namuu Jôesi Táadádi óesógeʔiʔ tʔowa ovâyʔaywoenídí.” ⁴ Wên Hudíyo iwe dijiʔindá hedá báyéki Hudíyo dimuupiʔin Jôesi Táadá dâʔaʔginmáʔindá, hedá báyéki pʔóʔdédíʔin kwiyaʔ wáʔ, indá díwíwâyʔu taʔgen namuuʔin háa Paul natúʔnin, hedí Paul-ádi Silas-ádi díwíwón.

⁵ Hewánbo in wéʔgen Hudíyo-á dithúupóe báyéki tʔowa díwíwâyʔudi, hediho wên senáʔ dicháʔmuupiʔin háadi waa ee búʔ pingé dívikwínúmaaʔin ovâyhógidáháʔ báyéki wây-á tʔowa ovâywéʔgeʔan, hedí ovâyʔtʔeʔyaʔnandi ee búʔ tʔáhkí dínwánpitú. Ihaydáháʔ in Hudíyo-ádi in senáʔdádí wí sen Jason gin nakháwáʔiví tewhá eepiye dimää, i-á Jesus-víʔpiye iwâyundeʔi namuu, hedí in phódi ónthâaniʔin dívíkhäädeʔ. Paul-á Silas-á ovântuwámáa oe jáʔwé ovânpeeyé-ídi in tʔowavi páadépiye. ⁶ Hebo in wíje wíʔovânshaapí, hediho in senáʔdi ovâypiye Jason-dá hedá in wéʔgen Jesus-víʔpiye díwíwâyundeʔindádi. Khóhkaydi in búʔ tsonninbíʔpiye ovâyhoʔ, hedí dívítwínúndedi ditúʔ, “Náʔin senáʔdi wáhhää dimää wánbo tʔowa ovâyʔtʔeʔyaʔdoʔ, hedí nää-á náawá dipówá. ⁷ Hedi náʔi Jason-dá ovâysíghógi. Tʔáhkí náʔin tʔowa iʔ tsondi Caesar-ví tsontun dâʔaʔginhánúndeʔ. Ditúʔ wí toʔwí Jesus gin nakháwáʔiʔ iʔ kodi tsondi namuu.” ⁸ Hediho in tʔowa tʔáhkí hedá in búʔwin tsonnindá ditʔoe ihaydi ditʔayyaapóe. ⁹ Ihaydiho in tsonnindi Jason-dá in i-ádi dijiʔindádi ovâychäʔwáʔaakannan ovâymaʔpʔáádi-ídi.

Oe Berea búʔ báyéki tʔowa Jesus-víʔpiye díwíwâyʔu

¹⁰ Wesebo iʔ khun in Jesus-víʔpiye díwíwâyundeʔindi Paul-á Barnabas-á wíyá búʔpiye ovânsan, Berea gin dâʔtuʔoʔiʔ. Iwe dapówá ihaydi iʔ

Hudíyoví méesate⁹ay eepiye damää. ¹¹ In t'owa iwe⁹indá in Thessalonica-winbí shánkí dikháymuu ovánt'öeyaanídí. Háa datú⁹in dit'öeyanda⁹, hedi thamuwaa⁹gi Jöesi Tádáví ta⁹nin dâytundo⁹ dínhanginpúuwídí tigúba háa ovâytu⁹an waa ta⁹gen namuu⁹in. ¹² Báyéki t'owa inbí hí⁹ ovânwâyü, in diwedí wên p'ó⁹dédí⁹in Greek senä⁹dá kwiyä⁹dá diji⁹.

¹³ Hewänbo wên Thessalonica-win Hudíyo dínhanginpóe Paul-dá Jöesi Tádáví hí⁹ oe Berea wá⁹ ovây⁹t'öe⁹o⁹, hediho iwepiye dimäädi báyéki t'owa hânho ovây⁹t'e⁹ya⁹nan. ¹⁴ Wesebo in Jesus-ví⁹piye dívíwâyunde⁹indi Paul oe mâap⁹oe k'áygépiye óesan, hebo Silas-á Timothy-á Berea-bo dänwóyí⁹. ¹⁵ Wên t'owa-ádi Paul namää, hedi indi Athens bú⁹piye óeho⁹. Iwe i⁹di ovây⁹tu⁹an oe Berea-piye diwáymú⁹-í⁹in, Silas-á Timothy-ádi ovântu⁹âamídi háädi dänkodi ihaydi iví⁹piye da⁹ä⁹-í⁹in. Hediho han díví⁹an.

Paul-di in Athens-⁹in t'owa ovây⁹hée⁹an

¹⁶ Wa⁹di Paul-di Silas-á Timothy-á oe Athens oväntsíkha⁹máadíbo kodi wínachanpóepí imúndegi báyéki háäwí dínkw'ó⁹di⁹ in t'owa dâykhi⁹jé⁹di inbí jöesi dínmuu waa dâychaa⁹i⁹. ¹⁷ Hediho in Hudíyoví méesate⁹ay ee báyéki ovây⁹hée⁹an Hudíyo-á Hudíyo dimuupi⁹indá, to⁹wên Jöesi Tádá dâ⁹a⁹ginmä⁹in. Hedá wá⁹ thamuwaa-á bú⁹ pingé dâyhä⁹wíkw'ch'áade⁹ iwe in to⁹wên diphademännindá ovây⁹hée⁹o⁹.

¹⁸ Hedá wëndá senä⁹ wá⁹ iwe diji⁹, indá in Epicurean t'owa-á Stoic t'owa-á inbí háhkan dínmuu⁹in díví⁹há⁹o⁹. * Nă⁹in senä⁹ Paul-ádi dívítuhkandodi wên ditsikapóe, “Hânnan nă⁹i hâhsó⁹yó natunji⁹?” Hedá wëndá ditú, “Hádéewá pi⁹wên t'owavi jöesiví⁹gedi ihí⁹máa.” Gin ditú⁹ gá Paul-di Jesus-ví⁹gedi ovây⁹t'öe⁹odân, hedi ovây⁹tumáa nachuu⁹in hedá nawáywówápóe⁹indá.

¹⁹ Hediho in tunjowa⁹ví⁹piye óeho⁹, ee okú eedi Areopagus gin dâytú⁹o⁹i⁹, hedi óetu⁹an, “Na⁹indá gihangin⁹ânda⁹ nă⁹i ts'aabi⁹ háäwí⁹i⁹gedi u⁹di t'owa ovây⁹há⁹o⁹i⁹. Ti na⁹in dít'öe⁹amí⁹ i⁹gedi? ²⁰ Báyéki háäwí năwe bihée⁹andi wémúu wänbo wígit'oe⁹pí, hedânho háa natunda⁹in gínhanginnáan⁹i⁹in gida⁹.” ²¹ (In Athens-windádi hedá in já⁹wé⁹in t'owa iwe dithaa⁹indádi háädi wänbo t'ähkí háäwí wänbo ts'aabi⁹ namuu i⁹gedidá⁹ díví⁹hí⁹máa hedá dít'oe⁹o. Hedânkun han óetu⁹an Paul.)

²² Hediho Paul in tunjowa⁹ví páadépiye iwínú hedi ovây⁹tu⁹an, “Un Athens-⁹in t'owa, naadi wâymúnde⁹ un báyéki ún⁹háäwíkw'ó⁹nin bîn⁹a⁹ginmä⁹in. ²³ Unbí bú⁹ i⁹ge ojidi wáyjé unbí jöesi bîn⁹a⁹ginmä⁹i dómú⁹, hedá wá⁹ wí antâa-á dómú⁹, iwe bîn⁹háäwíkw'óe⁹ó i⁹ bîn⁹a⁹ginmä⁹igí⁹, hedi eedi gin nata⁹muu: Wí jöesigí⁹ nă⁹i antâa âypaa, tobá i⁹ âytaapi wänbo⁹. Nă⁹i ma⁹di bîn⁹a⁹ginmä⁹ tobá bîntaapi wänbo⁹, hediho năa-á iví⁹gedá naadá wây⁹t'öekankháymáa. ²⁴ “I-á Jöesi Tádá namuu, i-á nă⁹i na⁹in oepáa-á hedá i⁹ háäwí t'ähkí iwe nakw'ó⁹di-á ikhíjé, hedi i-á oe makówa-á năa nangá shánkí natsonji⁹. Hedânkun i⁹ méesate t'owa dâyk'w'ó⁹di eejedá⁹mân wínathaapi. ²⁵ Hediho t'owavi⁹wedi khäge⁹ wänbo wí⁹üntáypí, gá háäwí wänbo t'owa dâypa⁹i wí⁹üntáypí⁹dân. I⁹dânkun t'owa t'ähkí inbí wówátsi-á inbí háa-á hedá háäwí dîntá⁹i t'ähká ovây⁹mä⁹. ²⁶ Jöesi Tádá⁹di wêe sen ikhíjé, hedi iwedího t'ähkí nange⁹in t'owa dipuyä

* **17:18** In Epicureans dívíwâyunde⁹i⁹ shánkí híwó⁹di háäwí in t'owagí⁹ namuu dihihchaanídí năa oepáa k'aydi. In Stoics-á diháhkanji⁹ ta⁹gendi gihíhchaanídí wígínkhây⁹âhpi háäwí wänbo gida⁹i⁹in hedíháa wáydi wänbo wígíhaytaachaani⁹pí.

nää oepaa k'aydi t'ähki dívithaayé-ídi. Hewänbo in dipuyäpídibo? Jôesi Tádá i'ánshaa'an häädi hedá wéngé dívithaayé-í'in. ²⁷ Jôesi Tádádí in t'owa ovâykhíjé indi óenuuwá-ídi, hedi hádeebá óeshaa-í óetuwámáadi. Hewänbo ta'gendi na'in t'owavi'wedi kayi' wínajihpi, wéeví'wedi wänbo-á joe. ²⁸ Jôesi Tádá namuudánkun na'in giwówáji', hedá íví'a'yänmaa, hedá t'owa-á gimuu. Wáy wên unbí ta'kannin wänbo ditú, 'Na'in wänbo íví ây gimuu.' ²⁹ Hediho Jôesi Tádáví ây gimuu di wíngínkhây'âhpi gi'âani'in i-á wí hääwí waagi'ba namuu'in t'owa i'gedi diwänpi'ánshaapóedi inbí mandibo dâypaa'i' óedodi háa kwák'u ts'ä'i'ídi háa k'uudi. ³⁰ Jôesiví'gedi t'owa híwó wídika'póya'pí ihaydi, i'ídi wí'ovâytu'anpí ihaydiho naná ovâyguhchäänu-í'in, hewänbo nää t'owa t'ähki wéngé t'ähki diji'in ovâyguhchäänu-í'in, t'aywó'di dâyjoe'amídi wí'ovâyguhchäänu-íipídi, ³¹ gá owáy wí thaa ide'mandi' naná' diwe ovâyta'gekeekw'óeni t'ähki t'owa háa híwó háa híwóhpi díví'annin, hedi wí senho óesóge gin ovâytu'amídi, hedi ná'i sen óewáywówápaadi thay'eedi dínkeeyan óesóge'in" gin Paul-di ovâytu'an.

³² Wí to'wí nachuu'i nawáywówápóe i'gedi dit'oe ihaydi, wên dip'âajidi t'âmáge Paul óetumáa, hewänbo wáy-á wéndá ditú, "Owáy wiyá häädi ná'i bihée'andi' wiyá git'oe-í'in gida'." ³³ Hedi Paul iwedihó namáa. ³⁴ Wên sená' íví hí' ónwâyudi i-ádi dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakháwá, i-á Areopagus-wi tunjowa' diwedi'i'ba namuu. Wí kwee wá' iwâyü, Damaris gin nakháwá'i'. Hedá wáy wáy-á t'owa iwe diji'in wá' dívíwâyü.

18

Paul-di Jôesi Tádáví híwó'di tun oe Corinth bú' ovây't'óe'an

¹ Ná'i naphade ihaydi Paul Athens-di namáa, hedi Corinth bú' napówa. ² Iwe wí Hudíyo sen Aquila gin nakháwá'i' óets'antaa, i-á oe Pontus nange na'aypuyä. Iví kwijó Priscilla-ádi Italy nange wáhäädi dats'anpówa, gá i' Rome-wi tsondi p'ó'dédi' Claudius-di t'ähki in Hudíyo oe Rome-di ovâykehpiyedân. ³ Paul-á ná'in wíje'inbí'piye namáa hedi indádi iwóyí'. I-ádi indádi te'aapa'in dimuudi wé'ge díví't'óe'an. ⁴ Kaykhanwówa thaa eejé Hudíyóví méesate'ay eepiye Paul namáa'ä, hedi kay'indi ovâyhée'o'. Ikääde Hudíyo dimuu'in hedá Hudíyo dimuupí'indá íví hí' ónsígi'amídi.

⁵ Silas-ádi Timothy-ádi Macedonia-di dapówa ihaydiho Paul wiyá wí'te'aapaapi, hebo thaa t'ähki Jôesi Tádáví hí' in t'owa ovây't'óe'o', hedi thay'eedi in Hudíyo ovâyhá'o' Jesus-áho namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi. ⁶ Hewänbo wí'ónsígí'anpídi íví'piye dit'ayjaapóe, hedá híwóhpi'da' íví'gedi dívíhée'an. Hediho íví aa iwedí ina'jeepídi ovâykeeyamídi ovâyjoekankhâymaa'in. Ovâytu'an, "Jôesi Tádáví'wedi ípedeedá, unbí'innân únmuu, naa wí'ínchäänu-ípi. Nää iwedí páadépiye in Hudíyo dimuupí'innân ná'i hí' dovây't'óekankhâymaa."

⁷ Hediho ovâyjoe'andi wí sen Justus gin nakháwá'íví'piye namáa. Justus-á i Hudíyóví méesate'ay nú' nathaa, hedi Jôesi Tádá báyéki óe'a'gin. ⁸ I' Hudíyo méesate p'ó'dédi' nakháwá Crispus gin. I-ádi íví k'aygi'indádi t'ähki Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwâyü, hedá báyéki wáy-á ná'in Corinth-win t'owa wá' Jôesi Tádáví tun dit'oeedi dívíwâyüdáhá' ovây'p'ó'p'oe'an.

⁹ Wí khun Paul-di Nanbí Sedó Jesus óemû' waagibá ûnpóe, hedi Paul óetü'an, "Wí'unkhunwóeda'ípi ovây't'óe'âamídi naví'gedi, wíwíwóyí'nípi.

¹⁰ Naadi wí'áyîngimáa, hediho wí to'wídi wóeyâ'á há'to wóewa'amí, gá nää bú' báyéki t'owa naví'in dînpúuwí'in dithaadân." ¹¹ Hediho Paul wí paayoda píngé ee bú' iwóyí' Jôesi Tádávi hí' ovâyhá'odi.

¹² Oe Achaia nange wâhââ Gallio óep'ó'dédí'sóge ihayhâädibá, in Hudíyo divíwé'ge'andi Paul ûnkenmää, hedi oe tunjó wháagépiye óeho'di Gallio óetu'an, ¹³ "Ná'i sendá t'owa ovâyhá'o' Jôesi Tádá piháa óe'a'ginmäänídi, nanbí khuu gínmuu waagá yoe."

¹⁴ Paul ihí'khây máawän hebo Gallio-di in Hudíyo ovâytu'an, "Ná'i sen wên háawin t'aywó'nin hedihaa wên háawin wâhphade yâ'dâapi'in namuu'in i'andáho', ihaydânho híwó namúuní naa dáysíkha'amí unbí t'ehpide tun iví'piye wâyt'ôeyaanídi. ¹⁵ Hewänbo nää úvíwänpituhânbo wáy wí tun namuu i'gedí, wáy wí khâwâ namuu i'gedá, hedá unbí khuu i'gedá. Hedáho unnânho únpikhây'ä' ná'i hääwí bînkodi'amí'in. Naa wó'da'pí otûuní'in gi'bi hääwí haa híwó'di haa híwóhpí' namuu'in."

¹⁶ Gin Gallio-di ovâytu'an dihaydi i' tunjó wháagé iwedí ovâykhehpiye. ¹⁷ Ihaydi in t'owadi ná'i Hudíyoví méesate p'ó'dédí' óeyâ', i-á Sosthenes gin nakhâwâ, hedi Gallio-ví páadépiyebo óewhâ', hewänbo haa díví'o'indi Gallio wí'óe'âyîngimâgipí.

Paul oe Antioch bú'piye nawáymää

¹⁸ Paul oe Corinth bú'bo wíyá háyú thaa iwóyí', hedáhá' in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in ovâyjoe'andi i-ádi Priscilla-ádi hedá Priscilla-ví sen Aquila-ádi oe Cenchrea bú'piye dimää. Cenchrea iwe Paul óek'owa, t'owa ovâykeeyamídi i'annin haa Jôesi Tádávi'piye iví tun imâgi waa. * Iwedáhá' kophé iwedá oe Syria nangepiyá dimän. ¹⁹ Hebo iwe dipowápídi'bo' oe Ephesus bú'piye dimää, hedi Aquila-ádi Priscilla-ádi ee bú'bo dänwóyí'. Paul-dá ovânjoe'andi in Hudíyoví méesate'ay eepiyá namää, hedi iwe in Hudíyo-ádi báyéki ihée'an. ²⁰ Wëndi óedaa'an báyéki thaa indádi iwóyí'nídi, hewänbo Paul wínahíjepí. ²¹ Ovâysengitu'andi ovâytu'an, "Jôesi Tádá natúdáho naa wíyá unbí'piye owáy'ää-i." Hedi iwedí kophé iwedí namää.

²² Oe Caesarea bú' napówá, iwedáhá' oe Jerusalem-piye namää in iwe'in méesate'in t'owa ovâysengitu'âamídi. Iwedáhá' oe Antioch-piyá namää. ²³ Iwáy wâhââ báyéki thaa na'än, hedi iwedí oe Galatia nange i'ge t'âhkí hedá Phrygia nange i'gá namää in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in ovâykhäge'namídi shánki kay'indi dívíwâyü-ídi.

Apollos-di Jôesi Tádávi híwó'di hí' oe Ephesus-á Corinth-á ovâyt'ôe'an

²⁴ Ihayhâädibá wí Hudíyo sen Alexandria bú' iwe na'aypuyä'i' Apollos gin nakhâwâ'i' oe Ephesus-bá napówá. Ná'i sendá nahí'magan, hedá Jôesi Tádávi ta'nindá híwó'dá ôntaa. ²⁵ I-á Nanbí Sedó Jesus-ví khuu i'gedí ûhanginná, hediho pín ta'gedí wây-á t'owa i'gedí ovâyhí'máa, hedá áyîngidá Jesus-ví'gedí ovâyhá'o', tobá John i' p'ó'p'oekandiví hâhkan ni'gedidá' ûhanginnân wänbo'. ²⁶ Khunwôeda'ginpídi'bo' in Hudíyoví méesate'ay ee Apollos-di ovâyhée'an. Priscilla-ádi Aquila-ádi dat'oe ihaydi inbí'piye óeho', hedi Jôesi Tádávi khuu shánki thay'eedi ônthayyan.

²⁷ Hedáhá' Apollos-á Achaia nangepiye napunda', hedi in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'indi óetu'an híwó namuu'in namú-ídi, hediho indi in Achaia-win Jesus-ví'ínbá ûnmuu'in ovâyta'nan Apollos óesígíkáyji'in.

* **18:18** Wáyjédi in Hudíyo senä' inbí tun dívímä' Jôesigi' dívít'ôe'amídi, hedi inbí phó dáysômä' inbí t'ôe dâybowa pihay.

Apollos-á oe Achaia napówá ihaydi báyéki ovâykhâge'nan in to'wên Jôesi Tádávi sígísehkaná ûnmuudi Jesus-ví'piye dívíwâyü'in. ²⁸ Iví tun ûnkay, hedi in t'owa t'âhkívi páadépiye in Hudíyo ovâyü'an piháa dívíwâyunde'in, hedi Jôesi Tádávi ta'nin ovâyüundodi ovâythayyan Jesus-á namuu i' to'wí Jôesi Tádávi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí.

19

Oe Ephesus bú' Paul-di Jesus-ví'gedi ovâyhé'e'an

¹ Wa'di Apollos oe Corinth bú' wáy nají' ihaydi, Paul i' nange i'gedi na'âadi Ephesus bú' napówá, hedi wên t'owa John i' p'ó'p'oekandivi hí' ônwâyü'in ovâyümü'. ² Paul-di ovâytsika'yan, "Ti ná'i Yâ'dâa'i p'oewaahâa bînkê' úvíwâyü ihaydi?" Indi óetu'an, "Na'in wíginhanginnáhpí wí Yâ'dâa'i P'oewaahâa wânbo nají'in." ³ Paul-di ovâytsika'yan, "Háadan handi wovây'p'ó'p'oe'an?" Indi óetu'an, "Gá John i' p'ó'p'oekandivi háhkan áywayüdan." ⁴ Paul-di ovâyü'an, "John-di in t'owa ovây'p'ó'p'oe'an gá inbí t'aywó'di dâyo'e'andân, hedi ovâyü'máa, 'Naví tí'úugé wí napowagi'o'iví'piye úvíwâyü-i.' Hedi há'i-á Jesus-ân namuu."

⁵ Paul-ví hí' dit'oe ihaydi ovây'p'ó'p'oe'an dâyeeyamídí Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwâyü'in. ⁶ Hedi Paul iví'di imank'û'di i' Yâ'dâa'i P'oewaahâa dínwân, hedi wíyá pí'wí tundi dívíhí'máa, hedá Jôesi Tádávi tukhe'min waabá dívíhé'e'an. ⁷ Ma'di tá'di wíje sená' iwe diji'.

⁸ Poje p'óe t'âhki Paul in Hudíyoví méesate eepiye namáa'â, hedi khunwôeda'ginpídíbo' in t'owa ovâyhí'máa. Ovâythayjo' Jesus-ân namuu i' to'wí Jôesi Tádávi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedi ikhââde' iví hí' ónsígi'amídí. ⁹ Hebo wáy wên díví'p'óhkây'andi wídívíwâyüpí, hedá Jesus-ví p'óe i'gedá híwóhpi-á in iwe dikw'ó'nin ovâyhé'e'an. Hedânho Paul-di ná'in ovâyjoe'andi in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in i-ádi ovâyho', hedi wí tewhá eepiye dimáa, wí sen Tyrannus gin nakháwá'i'di t'owa ovâyhá'o' iwe. Iwá Paul-di thamuwaaagi Jôesi Tádávi hí' ovâythayjo'. ¹⁰ Wíje paayo t'âhki Paul gin i'an, hedi handidi in t'owa Asia iwéngé dithaa'in Na'inbí Sedó Jesus-ví'gedi dit'oe, Hudíyo dimuu'indádi Hudíyo dimuup'i'indádi.

Sceva-ví e'nûn dida' in yâ'dâapi'in p'oewaahâa ovaykhepeeyé-i'in

¹¹⁻¹² Jôesi Tádávi Paul óekháge'nan pínân t'ôe i'amídí, gi'bi háäwí in t'owa wémûu wânbo dâymû'pí', hediho aa'ây háäwí dedantâa háäwí itáge'i' in dihaykw'ó'ninbí'piye ovâyho', hedi dihehkháapóe, hedá yâ'dâapi'in p'oewaahâa-á in t'owa ovây'máa'in dínpee.

¹³ Ihayháäbá wên Hudíyo wá' wéngé t'âhki dívíjýénde ná'in yâ'dâapi'in p'oewaahâa t'owavi'wedí ovâykhepeeyé-ídí. Náa-á indá dívíkhâäde hanbá díví'amídí Jesus-ví kháwá' ónkhâyá'dedi. Ginnân ovâyü'máa in p'oewaahâa: "Ná'i Jesus-ví kháwá' dónkhâyá'de', iví'gedi Paul-di in t'owa ovây't'ôe'o', hediho naadi wítsonmáa náäbo ópeeve ná'i t'owavi'wedí."

¹⁴ Wí Hudíyo owhá' p'ó'dédí' Sceva gin nakháwá'i tsé ihay e'nûn gin díví'o'in ûnkw'ó. ¹⁵ Hewânbo han ditú ihaydi, i' yâ'dâapi' p'oewaahâadi ovâyü'an, "Jesus dótaa, hedá to'wí Paul namuu'indá dínhanginná. Hebo undá — to'innan ímuu?" ¹⁶ Hedi i' sen i' yâ'dâapi' p'oewaahâadi óemáa'i'di ovâytsaachânudi hânho ovây'mahpúu ovây't'an píhay, hedi aawhé buugi'nin diwáhanmmuu'in i' tewhá iwedí dishavepee.

¹⁷ In Ephesus bú' dithaa'in Hudíyo-á Hudíyo dimuup'i'indá dínhanginpóe háa dínpóe'in, hediho dikhunwôeda'póe, hedi ditú'

Nanbí Sedó Jesus hânho hay'i namuu'in. ¹⁸ Hedí báyéki in Jesus-ví'piye dívíwäyü'in Paul-ví'we dipówá, hedí dívít'aywó'dihäätsi'andá dáykeekw'ódi háa dívitsiyekanhonnin. ¹⁹ Wáy wên dichugekanhá'indá inbí chuge háhkan ta'di dáykán, hedí dáyphahánú in t'owa t'ähki dáyümüidí. I' ta'di háyü nachä'muu'in dáymaapaa ihaydi p'ánántä maapaasôn (50,000) kwák'u ts'ä'i chä' napóe. ²⁰ Handidiho shánki wänbo t'owa Nanbí Sedó Jôesi Tádávi hí' dit'oe'o hedá i'piyá dívíwäyunde'.

Háa Paul nakanda' waa

²¹ Ná'i hääwí napóe'i naphade ihaydi, Paul i'ánshaamági namú-idí oe Macedonia nangepiye hedá Achaia nangepiyá hedáhá' oe Jerusalem bú'piyá. Natú, "Owáy eepiye omää ihaydáhá' dínkhây'ä' oe Rome-piye wá' omú-i'in." ²² Oe Macedonia-piye wíje iví khäge'nin isan, Timothy-á Erastus-á damuu, hebo i-á shánki háy tähki oe Asia nangebo iwóyí'.

Demetrius-di in t'owa ovây't'e'ya'nan hedânho híwóhpi díví'amídí

²³ Ihayhäädi oe Ephesus báyéki t'owa dit'ayyaapóe in Jesus-ví p'ôe i'ge dimänninbí'wepiye. ²⁴ Wí sen Demetrius gin nakháwä'i' iwe na'án, i-á kwák'u ts'ä'i'di ihääwípa'i namuu, hedí méesate hí'indi ipa', ná'i méesate-á i' kwee Diana dáy'a'ginmä' iwe'i méesate hay'i waagibá nakeet'óe'i'. Demetrius-á hedá in wé'gen i-ádi dívít'ôemáa'indá híwó hay chä' dints'úya' inbí t'ôe iwedí. ²⁵ Hediho Demetrius-di iví t'ôe'in hedá wây-á wëndá há'bi t'ôebá dívít'o'indá ovâywé'ge'an, hedí ovâytu'an, "K'ema'in, únhanginná báyéki chä' nanbí t'ôe iwedí gints'úya'nin. ²⁶ Unbo bînmû' hedá ít'oe háa ná'i sen Paul ikanhonnin. I' natú in jôesi t'owa dáypa'in dáy'a'ginmäänídí ta'gennin jôesi wídimuupí, hedí wí'gingí náä Ephesus-á hedá ná'i Asia nange t'ähká t'owa iví hí' ovâywäyukannan, hedá iví hí' ûnmuudi báyéki t'owa Diana-ví'wedí dívíjää'an. ²⁷ Hádée nanbí t'ôe i'gedí t'owa híwóhpi díví'ánshaa'amí'in napúuwí. Hedá iwedá mađi wá' napúuwí t'owa di'âanı'in i' hay'i kwee Diana i' to'wí na'indi ây'a'ginmä'iví méesate wí'ûnchá'muupí'in. Hedá tobáháa t'ähki t'owa náä Asia-windádí hedá in wé'gen háwéngé t'ähki dithaa'indádí náä óe'a'ginmä' wänbo', mađi náä iwedí páadépiye di'âanı hay'i winamuupí'in."

²⁸ In t'owa háa Demetrius natú'in dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe, hedí dívítuwínúnde gin, "Diana náä Ephesus-wi namuu'i báyéki hay'i namuu." ²⁹ Hedí shánki báyéki t'owa diwé'gepóe, hedí dívít'ehtuwínúnde', hedí wên wíje senä' oványâ'di ovänkhóhkay'an oe bú' pingé t'owa dívíwé'ge'o' iwepiye. In senä'dá Gaius-á Aristarchus-á gin dakháwä, indá Macedonia nangewin damuu, hedí Paul-ádi wéngé t'ähki dänjiyénde'. ³⁰ Paul in t'owa dikw'ó' diwepiye natsudedá' ovâyhée'amídí, hewänbo in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi óekhá'an. ³¹ Hedá wên Asia-win p'ó'dédi'in senä' Paul-ví k'ema'in ûnmuu'indi Paul ônt'ôesan óetu'âamídí in t'owaví páadépiye wí'ikeehûuwípi'in.

³² In t'owa t'ähki wé'ge shánki dîntühkwíntû'. Wênho wên háawên dívítuwínúnde', hedá wây-á shánki piháa wänbo-á. Wên háyühaydiđá' t'owa dínhanginná háadı diwé'gepóe'in. ³³ Hedí in Hudíyodi wí sen Alexander gin nakháwä'i' oe páadépiye óewínúdi óetu'an háa natúuní'in. Hediho Alexander imannan in t'owa dívít'ôeyaanídí. Nada' in t'owa ovâytu'âamí'in in Hudíyo wí'ovâyhíwóhpičâänú-ípídí ná'i napuwamän ni'gedí. ³⁴ Hebo Alexander-á Hudíyo namuu'in in t'owa

dínhanginpóe ihaydi t'ähkídíbo mađi wíje ôeda t'ähkí shánkí kaygi wänbo dívítuwínunde?, “Ná’i Ephesus-winbí Diana hânho hay’i namuu” gin.

³⁵ T'ôediwân i’ bú’wi ta’kandiđi hânda’ ovâykannan in t'owa, hedi ovâytu’an, “Un Ephesus-win ímuu’in, t'ähkí t'owa wéngé t'ähkí dikw'ó’nin dínhanginnáhpí’an na’in Ephesus bú’win t'owa ná’i hay’i Diana-ví méesate únmuu’i’ ây’âyîngimáa’in, hedá i’ k’uu Diana waagibá ûnchaa’i’ oe makówáđi ûnke’t’á’di-á wá’ ây’a’gindo’.³⁶ Tóebo wûnkodipí natúunídí ná’i hääwí ta’gen wínamuupí’in. Hedânho ánpí íkwo’ní, hedi wíyá háawên wí’úví’amípí híwó úví’ânshaapídíbo’.³⁷ Undi ná’in wíje sená’ náäpiye bînmaa tobá hääwí wänbo méesate iwedí wíđânsá’manpí wänbo’, hedi hâa nanbí Diana ây’a’ginmá’iví’gedí háawin t’aywó’nin wídatúhpí wänbo’.³⁸ Hediho Demetrius-áđi in i-áđi dívít’ôemáa’indáđi wí to’wí ônt’e’p’êede-i’in dida’dá, dínkhây’ä’ ôetsondiwekáani’in. In tsonnin dívíwé’gekw’óe’ó t'owa ovây tunj’ó’namídí, hedi in t’owaví t’ehpide tun ovây t’ôeyande’.³⁹ Hebo wíyá hääwí i’gedí íhéeda’dá, hedân úntsíkhakanpoe’o in bú’win p’ó’déđi’indi in t'owa t’ähkí ovâywé’ge’an píhay.⁴⁰ Ná’i gin otú, gá mađi in Rome-win tsonnin ditúunídân un nâwewin t'owa unbí p’ó’déđi’indáđi úvíphânmaa’in. Háa náa thaa napóe waa wínakhây’ähpí napúuwí’in, hedi tóebo wí’ûnkodipí ovâytu’âamídí háađi un t'owa úví t’aywé’ge’andi.”

⁴¹ Hedi han natú ihaydi ovâytu’an t’ähkídíbo’ inbí’piye dimú-i’in.

20

Paul-á iví k’ema’indáđi oe Macedonia-piye hedá Greece-piyá dimää

¹ T’ähkí hânda’ napóe ihaydi Paul-di in Jesus-ví’piye dívíwâyunde’in ovâywé’ge’an, hedi ovâytu’an kwee waa sen waa di’á’be-íđi. Hedáhá’ ovâysengitú’andi ovâyjoe’an oe Macedonia nangepiye namú-íđi. ² Ee Macedonia iwéngé t’ähkí íjýéndedi in dívíwâyunde’in iwe dikw’ó’nin wá’ hanbá ovâyhé’e’an, hedáhá’ oe Greece-piyá namää. ³ Iwáy wâhää poje p’óe na’ân. Ihaydáhá’ íkhây’an oe Syria nangepiye kophé iwedí namú-íđi, hewänbo ûnhanginpóe in Hudíyo óeháyí i’gedí dívíhí’máađi, hediho iví ânshaa i’egó’andi oe Macedonia nange i’ge nawáymää.

⁴ Ná’in sená’ i-áđi dimää: Sopater oe Berea bú’wi’, i-á Pyrrhus-ví e’nú únmuu; Aristarchus-á hedá Secundus-á oe Thessalonica bú’win damuu’indá; Gaius oe Derbe bú’wi-á; Tychicus-áđi Trophimus-áđi oe Asia nangewindá; hedá Timothy-á. ⁵⁻⁶ Ná’in sená’ oe Troas bú’piye dipáadémää, hedi Paul-áđi naa-áđi oe Philippi bú’bo ânwóyí’, in Hudíyoví shánkí’eedí dínphade píhay, ná’i shánkí’eedí dâytú’o’ “Owáaseepí Pává Dâyk’o’i Thaa” gin. * Ihaydá iwedá kophé iwedí gamää, hedi p’ánú thaa naphade ihaydi oe Troas gapówá, in wé’gendi na’in dítsíkha’máa iwe, hedi wí jâađi iwe gikw’ó.

Oe Troas i’ e’nú Eutychus nachuudi óewáywówápaa

⁷ Dumîngu iwe ívíwé’ge’an i’ méesa buwá âyk’o’íđi, hedi Paul-di díhí’máa. Khunpinu puwahaydi íhé’e’an gá wíyá tháwân iwedí ijâakankhây máađân. ⁸ T’ähkídíbo oe wha’k’ay íve giwé’gekw’ó, hedi báyéki naphakókohsaa. ⁹ Wí e’nú Eutychus gin nakháwá’i nawháphódikhuuchá’ deedi na’ân, hedi hânho najôeda’puwamân Paul thaa t’ähkí íhí’máađi. Téegindi najókhândi, na’ân diwedí oe já’wépiye najóke’t’á, hedi óedaygi’an

* 20:5-6 Luke wíyá Paul-áđi nají’.

dihaydi chu'i óeshaa. ¹⁰ Paul wha'k'aydi nawá, hedí idége'disógedi i' e'nú óeba'aakê', hedí ovâytu'an, "Ívíwo'gi wí'ítaachanpúuwípi. Nã'i-á nãá nawówámuu." ¹¹ Hedího wíyá oe wha'k'aypiye napee, hedí indádi ipáváhávedi ihúuyyan, hedá shánkí ovâyhée'an nathay píhay. Ihaydá ovâyjoe'an. ¹² I' e'nú iví'piye indi wówá'i óeho', hedí báyéki dihíhchan.

Paul oe Miletus bú'piye namää

¹³⁻¹⁴ Paul-di ho dítu'an kophé iwedi gipáadémú-í oe Assos bú'piye i' áytsíkha'amídí, hebo i-á nangedibo namú-í hedí iwe i' wá' i' kophé itokháymáa. Hedího han íví'an, hedáhá' Assos iwedá Mitylene bú'piyá gimää. ¹⁵ Iwedá wa'dí kophé iwedi Chios-piye gimää, i-á p'ojáadi namuu, hedá wíyá tháwándá wíyá p'ojáadi Samos-á gipowá. Oe Trogyllium bú' ívíwóyí', hedá wíyá tháwándá oe Miletus bú' gipowá. ¹⁶ Paul í'ánshaamági oe Ephesus wí'íwóyí'nípídí, báyéki thaa oe Asia nange í'ge wínayêenípídí. I-á nawó'on oe Jerusalem napóewídí híwó' dihaydibo', in Hudíyoví shánkí'eedi thaa Pentecost gin dâytú'o dínnáhpídíbo', hádéeho ûnkojidi.

Paul-di in Ephesus bú'in méesate'in p'ó'dédí'in ovâytumakhe'an

¹⁷ Wa'dí Miletus wáy naji' ihaydibo', oe Ephesus bú'piye it'óesan, in méesate'in tsonnin ovâytu'amídí iví'piye di'ää-ídi. ¹⁸ In dipowá ihaydi ovâytu'an, "Un t'ähki únhanginná háawi sen omuu'in i' páadé'i thaa Asia opowá ihaydi waabo nãá puwahay. ¹⁹ Naa Nanbí Sedó Jesus-gí' dáy't'óe'andi wídaypitegendepí. Háyän wänbo dáysíhtää in t'owaví'gedi o'áyíngipóedí. Báyéki t'óephade dínpowá in Hudíyodi di'annin namuudi. ²⁰ Un únhanginná naa wídaywóyí'pí'in háäwí wänbo úntáy'i wâytu'odi wâykhäge'namídí, hedá íwé'gekw'ó' deejá unbí wháage í'gá wâyhá'o'. ²¹ Kay'indi naadi wâytu'an wí'gín Hudíyo-á Hudíyo ímuupí'indá unbí t'aywó'di bínjoe'amí'in hedá Jôesi Tádáví'piye úvíbée-í'indá, hedá Nanbí Sedó Jesus Christ-ví'piye úvíwäyú-í.

²² "Nãá-á Jerusalem-piye omän, ginho i' Yä'dâa'i P'owëähâadi dítu'andi. Naa wíðínhanginnáhpí háa owáy wähää dínpuwagi'o'in, hewänbo ná'indáho dínhanginná: ²³ Nãá bú' í'ge ots'ú eejé t'ähki, i' Yä'dâa'i P'owëähâadi dínthayyan ta'gendi dípansogekhâymaa'in hedá dont'óephadekhâymaa'indá. ²⁴ Hewänbo háa dínpóe wänbo háäbo wíðínmuupí, tobáháa díháyi háa owówápee-í wänbo'. Naa owänpida' dóboewá-í'in in t'óe Nanbí Sedó Jesus-di dítu'an dó'amí'in. Hedí ná'in t'óe-á ginnân namuu: I' híwó'di tun Jôesi Tádáví sígísehkaná í'gedí pín ta'gedí in t'owa dovây't'óe'amí.

²⁵ "Undádi naa oji' Jôesi Tádáví khuu í'gedí wây't'óe'odi. Hewänbo nãá dínhanginná wëedi wänbo un diwedi há'to wíyá dímuúni'in. ²⁶ Hedänho nãá-á naadi ta'gendi wâytu'äämí ná'in: Wí to'wí Jôesi Tádáví'wedi napedeedáho', tóebo wí'ûnkojipí naa dínchäänú-ídi, ²⁷ gá wó'khunwôeda'píðân wâytu'äämídí háäwí t'ähki Jôesi Tádá íkhâymaa'in. ²⁸ Wí'bo bípi'áyíngi'an, hedá t'ähki há'in t'owa Jôesi Tádáví'in ûnmuu'indá bín'áyíngi'an, wí k'úwá áyí'dí' iví k'úwá i'áyí'do waagibá. I' Yä'dâa'i P'owëähâadi un wovâytsonninkw'ódi, wën k'úwá áyí'nin waagínbá ímuúnidí. In t'owa Jôesi Tádáví méesate eejé'in dímuu'in iví'in ûnmuu, ingí' iví ay imágiði iví ûnp'oe ich'áanídí. ²⁹ Naa dínhanginná owáy naadi wáyjoe'an dihaydáho', wáy-á wën t'owa unbí'ye dipowagi'o, wën t'ayjaa'in khunjó in k'úwá dâyháanú-ídi di'ää'ä waagibá, ³⁰ hedí wáy

wên unbí jâa diji'indi wânbo in Jesus-ví'piye dívíwäyü'in ovâyhójo'amí, indádí dâypuhkannamídí. ³¹ Hedânho bí'âyíngi'an ha'min t'owadi, hedá wí'ún'ôede-ípí naadi poje paayo t'âhkí khuu-á thaa-á wâyhá'annin, hedá un ímuudiho naví tsí'p'oe donch'âa.

³² “Nää wâytmáa, Jôesi Tádádí wovây'âyíngi'amí hedá wovâysígísehkaná'o'in wovâyhangin'ânnamí. I' ûnkodi wovâykhâge'namídí kay'in ípaa-ídí hedânho shánkí iví'piye úvíwääyü-ídí, hedá wá' ûnkodi i' kâ'ââ únmuu'i wovâydenkw'ódi'i wovâymaa'ni'in. Hedá to'wên t'âhkí i' di ovâyde'mannin wá' ná'i híwó'di háawíba diyâmu-í. ³³ Wíyá to'wíwí chä'dá aa-á naagí' wó'da'pí. ³⁴ Naví mandi dâyt'ôe'andi i' dîntáy'i donhógi, hedá hanbá in to'wên naa-ádi diji'in dîntáy'i wá' ingí' dovâyhógi. Un t'âhkí ná'in ûnhanginná. ³⁵ Naa háädi wânbo t'âhkí ha'wâa dâyt'an wâykeeyamídí háa ûnkây'â'in úví'amí'in. Hânho úvíkhää-i to'wên dîntáy'in bînkâge'namídí. Wí'ún'ôede-ípí ná'i tun Nanbí Sedó Jesus-ân wí'bo natü'in: “To'wí imä'i-á shánkí nahíhchan to'wí ihónde'iví'wedí.”

³⁶ Paul ihí'bowa ihaydi idége'disóge hedi t'âhkí in wé'gendádí dívíjûusu'an. ³⁷ T'âhkí díbo hânho dívísíhtäädi Paul óeba'aaké' hedi hânho óesígísegitü'an. ³⁸ Dik'âykhâapóe i' di ovâytu'andi, “Undi wíyá há'to dímuuni” gin. Hedáhá' t'âhkí díbo na'indádí i' kophé iwepiye dimää dísegitü'âamídí.

21

Paul Jerusalem-piye namää

¹ Na'indi in t'owa äyjo'e'an dihaydi i' p'ojâadi Cos gin dâytü'o' iwepiye ta'gebo gimää. Wíyá tháwân oe p'ojâadi Rhodes gin dâytü'o' iwepiye gimää, iwedáhá' oe Patara bú'piyá. ² Iwe wíyá kophé oe Phoenicia nangepiye namändi na'ân, hedi ívítógi diwedí gimää. ³ Cyprus p'ojâadi nanbí yä'mängedí nak'ôe, hedi i' giphademändi äymü'. Iwedá oe Syria nangepiye gimää, hedi Tyre bú' gipowá. Wí hé iwepiye dâyhondi' dâydaykhâymáa. ⁴ Wa' gin díví'odi wên Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in äynuwa, hedi äyshaadi wí jáadi indádí ívíwóyí'. Indí Paul óetu'an Jerusalem-piye wínamú-ípí gin, gá i' Yä'dâa'i P'oweaahâadi ovâytu'andân háa ûnpuwagí'o'in. ⁵ Na'in kophépiye wíyá gimú-ídí napóe ihaydi, t'âhkí in senä' inbí kwiya' hedá inbí äyyäá wóegé oe bú' já'wépiye dípahó', hedi mâap'oe kíngéwi okhá' deedi ívídége'dikw'ódi diwépiye dívíjûusu'an. ⁶ Ívisengituhkanbowa ihaydi na'in gimännin i' kophé iwe ívítógi, hedi in Tyre-windá dívíweeho'.

⁷ Tyre iwedí gimää hedi oe Ptolmais bú' gipowá. In Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in iwe dithaa'in äysengitü'an, hedi wí thaa indádí ívíwóyí'. ⁸ Wíyá tháwân iwedí gipee, hedi oe Caesarea bú' gipowá. Wí sen Philip gin nakháwä'iví'piye gimää, i-á Jôesi Tádáví híwó'di tun ovây't'ôe'o'i namuu, hedi i-ádi ívíwóyí'. I-á wêe namuu in tsédí diji'in senä' diwedí, in oe Jerusalem ovâyde'mannin in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâykhâge'namídí. ⁹ Philip-á jónu a'yûn khóhtsaapi'in ûnk'w'ó, indá Jôesi Tádáví tukhe'minnân únmuu. ¹⁰ Háýü thaa iwe gikw'ôn dihaydi wí sen Agabus gin nakháwä'í' oe Judea nangedi napowá. I-á wá' Jôesi Tádáví tukhe'bíbá namuu. ¹¹ I' sen nanbí'piye na'ää, hedi Paul-ví ba'áa ónké'di wí'bo iví ándádí iví mandádí ipiwhí'an, hedi natü, “I' Yä'dâa'i P'oweaahâa natü, gínba in Jerusalem-win Hudíyodi óewhihkankhâymáa

to'wí ná'in ba'áa iví'in ûnmuu'í', hedá in Hudíyo dimuupí'inbí mange óekánkhâymáa."

¹² Ná'in git'oe ihaydi in wé'gen t'owa-ádi kay'indi Paul áytumáa oe Jerusalem-piye wínamú-ípi gin. ¹³ Hebo Paul natú, "Hánnan úví'o"? Háadan ísééji"? Háadan dik'áykháa'o"? Naa okháymuu t'owadi díwhi'ámídída'ba joe, okháymuu wá' oe Jerusalem Nanbí Sedó Jesus-gí' ochuu-ídí." ¹⁴ Wígínkodipí áyhíjekannamídí, hedího giwänpitú, "Háa Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú waa napúuwí," hedí wíyá wí'áytú'anpí.

¹⁵ Wíyá háyú thaa naphade ihaydi nanbí háäwí áykhây'an hedí Jerusalem-piye gimää. ¹⁶ Wên Caesarea-win Jesus-ví'piye díwíwâyunde'in na'indádi dimää. Oe Jerusalem gipówadí Mnason-bí tewhá eepiye dího' iwe gikwonídí. Ná'i sendá Cyprus-wi namuu, hedí wí in páadé'in Jesus-ví'piye díwíwâyunde'inbí wedí'i'ba namuu.

Paul-di James-á in méesate'in tsonnindá ovâytu'an háa ûnpóe'in

¹⁷ In Jerusalem-win Jesus-ví'piye díwíwâyunde'indi híhchandi dísíghógi. ¹⁸ Wíyá tháwän Paul-ádi na'indádi James-ví'piye gipuwämäa. T'ähki in méesate'in tsonnin wá' iwe dikw'ó. ¹⁹ Paul-di ovâysengitu'an, hedáhá' t'ähki háa napóe waabá ovâytu'an, háa Jôesi Tádádi in Hudíyo dimuupí'in ovây'an waa in t'ôe Paul i'annin namuudi. ²⁰ Ovây't'ôe'andi dit'oe ihaydi Jôesi Tádá kw'áayébo dâymáa.

Hedáhá' Paul-á óetú'an, "Tí'ûu páadé'i', úhanginná báyéki maapaasôn in Hudíyo wá' Jesus-ví'piye díwíwâyumági'in, hedí indá i' tsontun Moses ita'nan deepiye hânho dívikay'o". ²¹ Ná'in Hudíyo uví'gedi ginnân ovâytu'an: U'di t'ähki Hudíyo in Hudíyo dimuupí'inbí nange eeje dithaa'in ovâyhá'o? Moses-ví hí' dâý'a'ginnamípi'in, hedá inbí áyyää in Hudíyoví k'ewe taadi wí'ovâytaa'ámípi'in, hedá in Hudíyoví khuu-á wíðây'áyingi'ámípi'indá. ²² Ná'in Hudíyo dimuu'in Jesus-ví'piye díwíwâyú'in ta'gendi dínhanginpúuwí u nâwe unpówá'in. Hedího ívitsika'yan háa gínkhây'ä' ív'ámí'in. ²³ Gá ginnân: U-á ná'in wítuhkankháymáa'in ó'an. Nanbí jáa jónu senä' diji', inbí tun Jôesi Tádá dâymági'in háa igí' dívíkhây'máa'in. ²⁴ Indádi ópûn, hedí háa ditú waa dívíbowa'in dâýkeeyan dihaydi, u-á háa díví'o waa hanbá bí'ámí, hedá ingí' ovâywá'áa-í t'ähki ovâyk'owéwá-ídí. * Gin bí'andáho t'ähki t'owa dínhanginnáani ná'i Moses-ví tsontun mân'a'gindo'in, hedího háäwí uví'gedi ditú'di-á ta'gen wínamuupí'in. ²⁵ Hewänbo in Hudíyo dimuupí'in Jesus-ví'piye díwíwâyunde'in na'indi áyta'nan áytú'äämídí ná'in na'in áywéhpée'annin: Wíðâyk'o'ípi i' koeigí' in wé'gen t'owa inbí jôesi dâymági'i', † hedá wíðây'ûnp'oek'o'ípi, hedá in animáa ovâyk'éwhihánú'inbí pívi i' ûnp'oe napeepí' wá' wíðâyk'o'ípi, hedá wíyá to'wíwí kwee-ádi háa sendádi wíðívíwho'kw'ôenípi."

²⁶ Hedího Paul-di in jónu senä' i-ádi ovâyho', hedí wíyá tháwän indádi háa dínhây'ä' waa díví'an inbí khuu dâý'a'ginnamídí, hedí i' méesate hay'i ee dits'ú in owhá' ovâytu'äämídí háyú thaa ovâyhúuwí'in ná'i t'ähki dâýboewá-ídí. Ihaydânho dâýk'úwákhanugi'o wí'ingí' Jôesi Tádá óemäänídí.

Paul i' méesate hay'i iwe óepanké'

* **21:24** Wa' in senä' ovâyk'owapíðibo dínhây'ä' wên animáa dâýkuumä-i'in dâyháanú-ídí Jôesi Tádá óemäänídí. † **21:25** Námu'dí 15:20.

27 Hedí i' jâadi naphademän dihaydi wên Hudíyo Asia-windi Paul ee méesate hay'i' iwe óemû', hedí indi in t'owa iwáyge diji'in Paul-ví'piye ovâyt'ayjaa'andáhá' óeyâ'. 28 Ginnân dívítuwínúnde': "Un t'owa Israel-wín, díkhâge'nán. Nã'i-ân namuu i' sen wéngé t'ähkí t'owa ovâytmáa'i nanbí khuu gínmuu'i hedá nanbí t'owa-á hedá nã'i méesate hay'i-á háagi' wänbo wíginchá'muupí'in, hedá wá' nã'in Hudíyo dimuupí'in wänbo nã'i méesate ee i'di ovâyts'úde, hedânho nã'i tewhá Jôesi Tádáví' ûnmuu'i' òn'a'ginhánú." 29 Gín ditú gá Trophimus oe Ephesus-wi óemû'dân Paul-ádi oe bú' i'ge dajidi, hedího di'ân Paul-di i' méesate ee óets'úde'in.

30 In t'owa ee bú' i'ge t'ähkí dit'ayjaapóe, hedí wáy Paul nawin diwepiye dívítwänähó'di óeyâ'di i' méesate eedi já'wépiye khóhkaydi óeho', hedí in phódi dáy'tídi. 31 Paul óeháyj'i'in dida', hedího to'wí i' Rome-wín sundadóvi p'ó'dédi' tsondiví'piye namää óet'óe'mídi in Jerusalem-wín t'owa t'ähkí báyéki dit'ayjaapóe'in. 32 Wesebo i'di wên sundado inbí tsonnin wóegé ovâywé'ge'an, hedí indá owáy in t'owa diji' iwepiye díví'ääho'. Iví sundado wóegé dipówádi in t'owadi ovâymu' ihaydi wesebo Paul óewhädidi dívíwóyí'. 33 I' sundadóvi p'ó'dédi' Paul-ví'piye namäädi iví khóe ónyâ', hedí in sundado ovâytu'an kadénadi óewhi'amí gin, hedá in t'owa ovâytsika'yan, "To-an nã'i sen namuu? Hännan i'an?" 34 Wên t'owa wí hääwí dívítuwínúnde', wáy-á wëndá hääwí piháa-á, hedânho hânho díntùhkwinútú'di wí'ûnkodipí ûnhanginpúuwí'in ta'gendi háa napóe'in. Hedího in sundado ovâytu'an, "Nanbí sundado tewhá iwepiyebo bînts'úde-i' gin. 35 In sundadodi iwáy she'áy iwepiye óeho', hedí iwedáhá' óetegekê'di kw'áyepiye óepiye, gá in t'owa hânho dívít'ayyaa'odân, 36 hedí Paul ûnwóemändi dívítuwínúnde' "Ja' áyháyj'i' gin.

Paul-di wí'bo iví'gedi in Hudíyo ovâyhée'an

37 In sundadodi Paul inbí'piye óetsudehon dihaydi, Paul-di Greek tundi i' sundado p'ó'dédi' óetu'an, "Ti wên háawên wítu'âamí?" I'di Paul óetu'an, "Naa wíđinhanginnáhpíwän Greek tundi bihée'o'in. 38 Hedího ù-á wí'unmuupí i' to Egypt-wi', wên t'owa i' nangewín tsonnindadi ovâyhánkannandi', hedáhá' i'di in jónu maapaasôn (4,000) sená' oe ahkónupiye ovâyho', t'owa t'akhanu'in gin ovâytu'o'in." 39 "Joe" gin Paul natú, "Naa Hudíyo-ân omuu. Tarsus bú'wibá omuu, hä'i-á wí bú' hay'i' oe Cilicia nange iwe i'wé'i namuu, hedí iwe othá'de. Ti nã'in t'owa naa díhí'määni?" 40 Hedího in t'owa ovâyhée'amídi óemägidí Paul she'áy kw'áye wáy iwínú, hedí imannan dívít'óeyaanídi. Dituhán dihaydi inbí Hebrew tundi ovâyhée'an. Ginnân ovâytu'an:

22

1 "Mä'mää'indá tí'ûuwín páadé'indá, bít'óeyan. Naadi wâytuhkankhâymaa naa háawên wänbo híwóhpí'in wíday'anpí'in." 2 Hebrew tundi ovâyhi'määdi dit'oe ihaydi shánkí wänbo hânda' dínpoé.

3 Hedáhá' ovâytu'an, "Naa Hudíyo-ân omuu. Oe Tarsus bú' Cilicia nange iwe o'aypyä, hewänbo nää Jerusalem osôe. Gamaliel naví hâhkandi dínmuu, hedí i'di áyíngidi nanbí thehtáy pahpá'inbí khuu naa dihá'an. Háa Jôesi Tádá nada' waagi naa pín ta'gedi oda' dáy'amí'in, nää thaa un íkanda' waagibá, 4 hedânho naa osôedi o'ân híwó namúuní'in hä'in Jesus-ví p'óegé di'áhsaa'in báyéki t'óephade iwe dovâykáanídí ovây't'aháanú-ídí, hedí naa otsonpóedí kwiya'dá sená'dá

ovâywhi'ankidáhá' ovâypankw'ódi. ⁵ I' owha' p'ó'dédí'-adí hedá in tun-jowa'-adí dínkodí wovâytu'âamídi naadi in ta'gen wâytumáa'in. Indá wí ta'di naa dímagi nanbí Hudíyo t'owa oe Damascus bú' dovâymaānídí, hedí naa omāā in t'owa Jesus-ví'piye díwâyunde'in owáy wāhāā dikw'ó'nin dovâypanhóenídí hedá nāā Jerusalem-piye dovâywáymā'idí ovâyguhchāānū-ídí."

Paul-di ovâytu'an hādídí Jesus-ví'piye iwâyū'in

⁶ "Naa p'óegé omāndi oe Damascus bú' opowamān dihaydi taage púnú'dí naná. Tsikhagipí wí ko makówádí nawá hedí dí'ánkē'. ⁷ Nangepiye okanu, hedí wí to'wídí naa díhí'māaqí ot'oe. Ginnān natú: 'Saul, Saul, háadan u'di naa dí't'óephadekando?' ⁸ Naa otsikapóe, 'Nanbí Sedó, to-an unmuu?'. I'dá dítu'an, 'Naa Jesus Nazareth-wi omuu. Naa i' u'di dí't'óephadekando'i-ān omuu.' ⁹ In to'wēn naa-ādí dijí'in i' ko dāymū', hebo i' to'wídí díhí'māa'iví tun wídika'pówápí. ¹⁰ Naa otú, 'Nanbí Sedó, hānnan dáy'amí?' I'di dítu'an, 'Ówínúdí oe Damascus-piye ópūn, hedí iwe wóetu'amí hāa úkhāy'ā' bi'amí'in.' ¹¹ I' ko hānho nakaydi naa otsí't'aapóe, hedího in naa-ādí dijí'indi naa dípahtsaakē', hedí handidí oe Damascus opówá.

¹² "Wí sen Ananias gin nakháwā'i' iwe nathaa. Nā'i sendá ta'gendi Jōesi Tádá óe'a'gin, hedá in Hudíyoví khuu-á t'āhki ihon, hedí t'āhki in Hudíyo Damascus dithaa'in dítu' híwó'di sen namuu'in. ¹³ Naví'piye na'āādi naví nú' iwínú, hedí dítu'an, 'Tí'ūu páadé'i Saul, uví keetan mánke?'. Wesebo naví keetan donkē'di i' dómū'. ¹⁴ I'di naa ginnān dítu'an: 'Jōesi Tádá nanbí thehtáy pahpá'indi óe'a'ginmā'i'dān wóede'man hāa nakanda'in úhanginnānídí, hedá Jesus i to'wí iví wówátsi ta'ge ihondi namuu'i nāamúunídá, hedá i' tun wóetuhkankhāymāa'i' unt'oe-ídá. ¹⁵ Ta'gendān u' i'gí' bihée'amí, hedí u'di t'owa t'āhki hāāwí nāamū'i hedá unt'oe'i-á ovâytu'âamí. ¹⁶ Hedího nāā wíyá shánkí wívitsíkha'amípí. Ópūn, unp'ó'p'oe'púuwí, hedá Jesus nádaa'an uví t'aywó'di wōnjā'amídi, gin Ananias-di dítu'an."

Paul-di ovâythayyan Jōesi Tádádí óetu'annin in Hudíyo dimuupí'inbí'wepiye namú-t'in

¹⁷ "Jerusalem-piye owáymāā ihaydi i' méesate hay'i ee ots'ú'di o'āāji' waabá dīnpóe. ¹⁸ I' āā iwe Nanbí Sedó Jesus dómū', hedí dítu'an, 'Oe Jerusalem hāāwí naví'gedí ovâyguhkhāymāa'i' há'to wōnsígí'amí, hedího ówānāki', iwedí ópeeve.' ¹⁹ Hedí naa otú, 'Hewānbo Nanbí Sedó, indá dínhanginnān naa wéngé t'āhki i' Hudíyoví méesate eeje dáyjýéndewān in uví'piye díwâyunde'in dovâypanhóenídí hedá dovâywhāānídá. ²⁰ Hedí Stephen i' uví'gedí ovây't'óe'andiví ūnp'oe ōnch'āa ihaydi, naa wá' ok'aawin ee nú'. In to'wēndi óehéyi'ninbí k'éwé'i aa dovây'áyīnmāa, hedí híwó díví'o' gin naa o'ān.' ²¹ Hewānbo Nanbí Sedó Jesus-di dítu'an, 'Ópūn, naadi kayi' wāhāāpiye wísankhāymāa, in Hudíyo dimuupí'inbí'wepiye.' "

²² In t'owadi Paul ōnt'óeyande', hewānbo nā'i hí' in Hudíyo dimuupí'inbí'gedí natú ihaydi dívít'ehtuwínú, "Binhe', wínachā'muupí nawówáyēenídí." ²³ Wídítuhándepídí shánkí dívítuwínunde', hedí inbí k'éwé'i aa dáythathā'o' hedá kw'áyepiye dāynahchānunde dáykeeyamídi dí'tay'in. ²⁴ I' Rome sundado p'ó'dédí'di in sundado ovâytu'an Paul

inbí'piye óets'ùde-f'in óewhähwhä'namídi hedânho ûnhanginpúuwídi háadi in t'owa Paul-ví'piye dívít'ehtuwínunde'.²⁵ Hedího óewhiwínú púwhí'dí óewhähñídi, hebo Paul-di óetu'an in tågintä (100) sundadóvi tsondi iwe tsowa nawindi', "Ti i' tsontun natû' úk'óe'in naa diwhähñídi? Naa-á oe Rome dínkháwäta'k'óe, hedí wa'di wíwínkeek'ù'pí háa naa híwóhpi dáy'annin háa joe."

²⁶ Nă'in nat'oe ihaydi in sundadóvi shánkí p'ó'dédí'ví'piye namăa hedí óetu'an, "Ti úhanginná háa bitsiyekhây'o'in? Nă'i sendá oe Rome ûnkháwäta'k'óe." ²⁷ I' sundadóvi shánkí p'ó'dédí' Paul-ví'piye namăadi óetu'an, "Dítu'an, ti oe Rome úkháwäta'k'óe?" "Hedân hoi" gin Paul natú. ²⁸ Óetu'an Paul, "Naa oe Rome dínkháwäta'k'úwídi báyéki chá' dáywá'âa." Paul-di óetu'an, "Naví tádá'in Rome-win t'owa damuudiho naa wá' Rome-wibá omuu." ²⁹ Wesebo in to'wên Paul óetsikakhâymaa'in ivi'wedí dívíjâatââ. I' sundado tsondi p'ó'dédí' wânbo nakhunwôeda'póe ûnhanginpóedí Paul-á Rome-wi t'owabá namuu'in, gá i' báho natsonpóedân kadénadi Paul óewhi'ami'in.

Paul-di in Hudíyo tunjowa' ovâyhi'máa

³⁰ I' sundado tsondi p'ó'dédí' nahangin'ânda' ta'gendi háawin híwóhpi'in in Hudíyodi Paul ôñchânunde'in, hedího wíyá tháwân óewhihsuu hedí in Hudíyo owha' p'ó'dédí'in hedá in wé'gen Hudíyo p'ó'dédí'indá dívíwé'ge'ami'in ovâytu'an. Ihaydiho Paul óets'ùde inbí páadépiye óewéênú-ídi.

23

¹ Paul-di in tunjowa' ta'ge ovâymundeđi ovâytu'an, "Tí'ûuwin páadé'in, Jôesi Táadávi páadépiye nă'in naadi wâytu'âamí: Naví pí'nă khó'jé dínhanginná naví wówátsi thaa t'ăhki híwó'nin wówátsi donhonnin." ² Nă'in nat'oeđi Ananias i' owha' p'ó'dédí' namuu'i'đi in Paul-ví nú' diwinnin ovâytu'an sóe eedi óemaphâave-f'in. ³ Paul-di óetu'an, "U-ân Jôesi Táadáđi wóemaphavekhâymaa. Wí paa íjánúmăa'i waagi'ba unmuu. Úkhây'ă' úhanginpúuwí'in háa wên t'aywó'nin dáy'annin háa joe, nă'i tsontun namuu'i natû' waagi, hewânbo ụ wí'bo hă'i tson-tunbá wínăa'a'ginpi, nă'in t'owa dísómaphâave-f'in ovâytu'andi." ⁴ In iwe diwinnindi Paul óetu'an, "Háadan Jôesi Táadávi owha' p'ó'dédí' uví hí'dí mân'a'ginhânunde'?" ⁵ Paul-di ovâytu'an, "Tí'ûuwin páadé'in, naa wíđínhanginnăhpi owha' p'ó'dédí' namuu'in. Dínhanginnândáho há'to han otúuníwân, gá Jôesi Táadávi ta'nin diwe ginnân nata'muudân: Wígínkhây'ăhpi wên háawên t'aywó'nin nanbí t'owaví tsonninbí'gedí gitúuní'in."

⁶ Hedí Paul-di ovâymu' wáy wên in iwe diji'in Sadducee t'owa dimuu'in hedá wênda Pharisee t'owa-á. Hedího kaygi in tunjowa' ovâytu'an, "Tí'ûuwin páadé'in, naa Pharisee t'owa-ân omuu, naví tádá Pharisee-bá dînmuu. Năwe dítsondiwekân gá in dichuu'in diwáywówápúuwí'in dáywâyundedân." ⁷ Han ovâytu'an dihaydi in Pharisees-ádi in Sadducees-ádi dívítuhkannan, hedí diwijedeedi wége'in dipóe. ⁸ Gin díví'an gá in Sadducee t'owa wíđívíwâyundepíđan in dichuu'in wíyá diwáywówápúuwí'in, hedá p'owəəəhăă-á makówáwin t'ôepə'aa'indá diji'in wíđívíwâyundepí; hewânbo in Pharisee t'owa-á dívíwâyunde diji-ákun. ⁹ In t'owa t'ăhki shánkí kaygi dívítuwínunde', hedí wên Hudíyovi

khuu dâyhá'o'in, Pharisee t'owabá dimuu'in, dívíwínúdí kay'indi ditú, "Nǎ'i sendá wên háawin t'aywó'nin i'annin wânbo wí'âyshaadepí. Madi hádeéwáy wí p'oweaqhâadi háa wí makówáwi t'ôepa'aa'i'di ta'gendi óhéé'an."

¹⁰ Hânho dívítuhkandodi dívítsaakhây'o?, hediho i' sundado tsondi p'ó'dédi' nakhunwôeda'póe. Na'ánde Paul hânho óewa'amí'in, hediho in sundado ovâyjôn, "Ja' bipûn, Paul bínkê'di há'in Hudíyoví'wedi bínjâ'amí, hedi unbí'piyebo bints'ude."

¹¹ I' khun Paul-ví hânge Nanbí Sedó Jesus nakwinudeedi óetu'an, "Wí'unkhunwôeda'ípí. U' oe Jerusalem naví'gedi ho bihéé'an, hedá oe Rome hanbá bikhâymaa."

Paul óeháyjí'in dida'

¹²⁻¹³ Wíyá tháwân hédéndi wên Hudíyo dívíwé'ge'an dívíhéé'amídí wên ánskaa dâyk'úuwídí. Ditú, "Ívíaqđákhâymaa, hedi wí'ívíhúukankhâymaaapí Paul áyhay píhay. Han ív'ánpídá, tobá Jôesi Tádádí dítuhcháânú-í." Nǎ'in gin ditú'in jónántä'diví (40) shánkí diji'. ¹⁴ Hedi dimää in owha' p'ó'dédi'indá hedá in Hudíyo tsonnindá inbí'wepiye, hedi háa dâywéhpêe'annin ovâytu'an. Háa díkanda' i'gedi ovâythayyan dihaydiho ovâytu'an, ¹⁵ "Nǎa undádí hedá in tunjowa'dádá i' sundadoví tsondi p'ó'dédi' bint'ôesân. Bintu'an Paul nǎa unbí'piye óemá'i'in. Bintu'an shánkí íhangin'ánda' háa Paul i'annin. Na'indáho gikhâymuuní áyháyjídí nǎa tsowa napówápídibo'."

¹⁶ Hebo Paul-ví mǎamä'ay nat'oe dívíkhakwogí'o'in óeháyjídí, hediho in sundadoví'piye nats'úndi i'gedi Paul óetu'an. ¹⁷ Paul-di wí tǎgintä (100) sundadoví tsondi óetuhkánnandi óetu'an, "Nǎ'i e'nú i' sundado tsondi p'ó'dédi'ví'piye náhûu. I' e'núdí wên háawên óetu'amí'in nada'?" ¹⁸ Hediho i' e'nú i' sundadoví tsondi p'ó'dédi'ví'piye óeho?, hedi óetu'an, "Paul i' to gínpannándi'di naa dítuhkánnandi dítu'an nǎ'i e'nú uví'piye dómá'í gin, wên háawên wóetu'âamí'in nada'di."

¹⁹ I' sundadoví tsondi p'ó'dédi'di i' e'nú oe hângepiye óepahtsaakê' wí'bo dayêenídí, hedi óetsika'yan, "Hǎa-an naa dít'ôe'amí'in unda'?"

²⁰ I' e'núdí óetu'an, "In Hudíyo dâywéhpêe'an wóedaa'amídí tha'di Paul tunjówháagépiye óehúuwídí, háa i'annin shánkí dihangin'ánda' waagibá. ²¹ Hebo wíwóewâyukannamípí. Jónántä'diví (40) shánkí senä' dívíkhakw'ó óeháyjídí. Jôesi Tádáví páadépiye dívítunmägi wídívíhúuyamípí'in wídâyp'oesuqwa'ípí'in Paul óehay píhay. Nǎa dikhâymuu hedi ditsíkha u' untúunídí i' nâasaaní'in." ²² Óetu'an i' e'nú, "To'wí wânbo wínâatu'âamípí nǎ'i dít'ôe'andí'." Hedi iwáygedí óesan.

Paul i' tunjó Felix-ví'piye óeho'

²³ Hedi i' sundadoví tsondi p'ó'dédi'di wây-á wíje senä' ovántuhkánnan, indá tǎgintä (100) sundado dǎntsonmaa'in damuu, hedi ovântu'an, "Wíje tǎgintä (200) sundado nangedi'indá, hedá tségintä (70) kwǎájêe k'éwédi'in sundado-á, hedá wây-á wíje tǎgintä (200) júnphé wóegé'in sundado-á ovâytu'an dívíkhây'amí'in, nǎa khun whānu iwáypiye oe Caesarea-piye dimú-ídí. ²⁴ Hedá wíje wên kwǎájêe Paul i'íhsôege-ígí' bínpútesoge, hedi oe Felix i' tunjóví'wepiye bin'áyínhûu." ²⁵ Hedi wên ta'nin ita'nandi gin natú:

²⁶ "Naví tunjó Felix hânho wí'a'gindi', naa Claudius Lysias-di wísengitu'an. ²⁷ Wên Hudíyodi wí sen Paul gin nakhawǎ'i'

óeyâ'di óekhe'khây máawän, hewänbo naa dínhanginpóe i-á oe Rome ûnkháwâta'k'oe'in, hediho in sundado-ádi omää inbí mangedi dójâa'amídí. ²⁸ Háawin híwóhpi'in ónchânunde'in naa ohangin'anda', hediho inbí tunjówháagépiye naadi dóho'. ²⁹ Naa dínhanginpóe in híwóhpi'in ónt'e'p'idénde'indá wên háawin kây'in wänbo óepansóege-ídi háa óeháyídi wínamuupi'in. In Hudíyo wên háawên inbí khuu i'gedida' díwíwänpihi'máa. ³⁰ Ihaydáhá' to'wídi naa dí't'óe'an dáywéhépêe'annin ná'i sen óekhegi'o'in, hediho wesebo uví'piye i' dósan, hedi in to'wên in híwóhpi'in ónt'e'p'idénde'in dovâytu'an uví'piyân dimú-i'in wóetu'âamídí háadi iví'piye dit'ay'in" gin ita'nan.

³¹ Hediho in sundado háa ovâyjôn waagi díví'an. Khu'déedi oe Antipatris bú'piye Paul óeho'. ³² Wíyá tháwän in sundado kwäjäje k'éwédi'indida' Paul óehon, hedi in wé'gen sundado inbí'wepiye díwíweeho'. ³³ Oe Caesarea bú' in Paul-'in dipówá ihaydi i' tunjón in ta'nin ón'an hedi Paul iwebo óe joe'an. ³⁴ In ta'nin i' tunjón itunkanbowa ihaydi Paul óetsika'yan, "Wé'i nangewi-an unmuu?" "Oe Cilicia-wi-ân" gin Paul-di óetu'an. ³⁵ I' tunjón ná'in nat'oe di Paul óetu'an, "Owáy in to'wên wónt'e'p'idénde'in dipówá ihaydânho naadi wíntunjón'namí." Ihaydá in áy'i'nin ovâyjôn Paul híwó óe'áyíngi'amí'in i' tewhá hay'i Herod ik'û' iwe.

24

In Hudíyodi Paul ónt'e'p'idénde'

¹ P'ánú thaá naphade ihaydi, Ananias i' owhá' p'ó'dédi' namuu'i-á hedá wên Hudíyo tsonnindá dipówá. Wí sen Tertullus gin nakháwä'i' hânho nahí'há'i namuu'i' indádi dáykân, hedi i' tunjón'piye dimää i' tunjón óetu'âamídí háa Paul i'annin. ²⁻³ Paul óets'úde, hedi Tertullus-di i' tunjón óehée'an Paul ónt'e'p'êede-ídi. Ginnân natú:

"Nanbí tunjón Felix, u' báyéki wí'a'gindi', báyéki gikú'daapóe t'ähki na'ingí' wéngé t'ähki bí'andi namuudi. U' unmuudánkunho hánpi díbo báyéki paayo githaa, hedá uvi hangintandi báyéki híwóhpi' nanbí nan diwedi dínjâa'an. ⁴ Náa naa wó'da'pí hânho wíjâap'ide'amí'in, hediho unsekanát'oe di wí hây táhkiwän dínt'óeyaaní, han unchanpóedi. ⁵ Ginnân hín napóe: Na'indi ná'i sen ovây't'owat'e'ya'dodi âymú'. Ná'in Hudíyo wéngé t'ähki ovâypitsaakando', hedá i-á p'ó'dédi' namuu in to'wên i' Nazareth-wi senbí háhkan deepiye díwíwâyunde'ingí'. ⁶⁻⁸ Nanbí méesate hay'i wänbo i'a'ginhánú, hedánkun âypankê'. Gida'wän âytunjón'namí'in âynuuwä-ídi háa ta'gendi nanbí khuu i'a'ginnanpídi háa joe. Hebo Lysias i' sundadoví tsondi p'ó'dédi' napówá, hedi kay'indi nanbí man diwedi óejâa'an, hedáhá' ovâyjôn in to'wên ónt'e'p'ide'in uvi páadépiye dí'ä-ídi. U'di wí'bo híwó ná'i sen náatsika'yandáho úhanginpúuwí t'ähki ná'i iví'gedi wít'e'p'idénde'i ta'gen namuu'in" gin ovâytu'an.

⁹ T'ähki ná'i Tertullus Paul-ví'gedi natú'di' in Hudíyo hanbá ditú, hedá ditú i' t'ehpiqe tun Tertullus ihí'máa'i ta'gen namuu'in.

Paul wí'bo iví'gedi ihí'máadi i' tunjón Felix óetu'an híwóhpi wí'i'anpi'in

¹⁰ I' tunjón imannan Paul óehí'määnídi, hediho ginnân Paul-di óetu'an: "Naa dínhanginná báyéki paayo ná'in t'owagi'in tunjówháagé un'ännin, hedânho báyéki ohíhchan dáyhée'amídí wí'bo dáy'aywoenídi. ¹¹ Madi tá'di wíje (12) thaá phade ihaydi naa Jerusalem-piye omää Jôesi Tá'dá dó'a'ginmäänídi. ¹² T'óepí díbo úhanginpúuwí ná'i ta'gendi namuu'in.

Naa to'wí-ádí wídaytuhānbopí, hedá wíдовъyt'owat'e'ya'nanpí i' Hudíyo méesate hay'i' iwe, háa inbí méesate hí'índi eeje wānbo joe, hediháa i' bú' i'ge wānbo joe. ¹³ Indá wídnkeekankodipí ná'i naví'gedi dnt'e'p'ídénde'i ta'gen namuu'in.

¹⁴ “Hebo ná'innān naa otúuní: In p'óegé iwe naa dáy'ahtuyende'indá ná'in t'owa ditú' pí'wēn p'óegé namuu'in, hewānbo i'ge dáy'ahtuyendedi Jōesi Tádágí' dáy't'ōemáa, i-á nanbí thehtáy pahpá'indi óe'a'ginmä'. T'āhki ná'i khuu Moses ita'nandi' hedá in Jōesi Tádávi tukhe'min dáyta'nandi-á naa dáywāyunde'. ¹⁵ Háa ná'in t'owa díwāyunde'in napuwagi'o'ínbá naa wá' dáywāyunde', hedi ginnān namuu: Jōesi Tádádí t'āhki in dichuu'in ovāywówápkhāymáa, híwó'nindá híwóhpi'indá. ¹⁶ Hedi gin dáywāyundedi, hāādi wānbo t'āhki dáykhāāde Jōesi Tádávi páadépiye hedá t'owavi páadépiyá híwó dáytsiye'amídí, hedānho naví pí'ná khó'jé dīnhanginnānídí híwó dáykanhonnin.

¹⁷ “Báyékí paayo Jerusalem bú' iwe wó'ānpíwān, hedáhá' dáywāybun wí chā' in naví t'owa dikāākw'ó'nin dovāymāānídí, hedá wí naví hāāwí dīnmūuní'i-á Jōesi Tádá-á dómāānídá. ¹⁸ I' méesate hay'i ee gin dáy'o' ihaydi in t'owadi naa dímu'. Naa dáykhāy'anho' Jōesi Tádá dó'a'ginmāānídí, nanbí khuu ginmuu waabá. Báyékí t'owa iwe wídjihpí, hedi t'āhki hānda' naná. ¹⁹ Wēn Asia-wīn Hudíyo wá' iwe diji'. Indáho dínkhāy'ā' wóetu'āamí'in háawin wēn t'aywó'nin naa dáy'annin, naví'gedi wóet'e'p'ēede-í'in dida'di. ²⁰ Hewānbo nāa nāwe wídjihpídí, tobá ná'in diji'indān wóetu'āamí háawin t'aywó'nin dáy'annin dīnhanginpóe'in in Hudíyoví tunjówhāagépiye díkán dihaydi. ²¹ Ná'in wēhpēeda'mān dáy'an iwe owin dihaydi: Dáytwínúdí dovāytū'an, 'Naa dítsondiwekán gá in dichuu'in diwāywówápúuwí'in dáywāyundedan' ” gin Paul-di óetu'an.

²² Felix Jesus-ví p'óe i'gedi híwó ūnhanginná, hediho in iwe diji'in ovāytū'an, “Nāa-á wíyá wí'ívihee'amípí. Owáy Lysias i' sundađoví tsondi p'ó'déđí' napówá ihaydānho naadi wāytū'āamí háa unbí hí' i'gedi o'ānde'in.” ²³ Hediho wí sundađoví tsondi gin óetu'an, “Nā'i sen ná'áyíngi'an, hewānbo napannān waagidá joe. Iví k'ema'in i' ovāyputwāmāān, i' hāāwí ūntáy'i' ōnkānídí.”

Felix-ádí Drusilla-ádí Paul ōnt'ōeyan

²⁴ Wí hāyú thaa naphade ihaydi Felix nawáy'āā iví kwee Drusilla wóegé, i-á Hudíyo kwee-ān namuu. Paul óets'údedi dānt'ōeyansóge, hedi Paul-di ovānthayk'ū' hādídí to'wí Christ Jesus-ví'piye iwāyá'yú-i'in. ²⁵ I'di ovānhí'māa hādídí inbí wówátsi ta'ge dānhūuwí i'gedi, hedá háa dawānpida' waa dānkanhūuwí'in wídnkhāy'āhpi i'gedá, hedá i' thaa Jōesidi t'owa ovāykeekw'ōení háa híwó háa híwóhpi dív'an ní'gedá. Han íhí'māadi Felix nakhunwōeda'póedí óetu'an, “Nāwedi ópeeve wíyá wítuhkánan píhay, hāādi naa dīnpóe ihaydi.” ²⁶ Hebo Felix natsíkha Paul-di óechā'māānídí, hedānho óewá'āadá óema'p'āādi-í, hediho ihaydā' óetuhkāndo' i-ádí ihée'amídí.

²⁷ Wíje paayo daphade ihaydi Felix óetunjóāa'an hedi Porcius Festus natunjósogedee. Felix-di Paul oe pan diwebo óejoe'an, in Hudíyo-ádí nak'emamūuní'in nada'di.

25

Paul nada' Caesar-di óntsonnamí'in

¹ Festus í' tunjó ts'aabi namuu'í' oe Caesarea bú' napówá, hedí poje thaa naphade ihaydá iwedá oe Jerusalem bú'piyá namää. ²⁻³ Oe Jerusalem napówá ihaydi in owha' p'ó'dédí'indadí hedá in wé'gen Hudíyo sená' he'ennindadí Paul wíyá ónt'e'p'íde, hedí kay'indi Festus dida'póe wên háäwên ovây'amídí. Dida' Paul oe Jerusalem-piye óemá'í'in, gá dínwéhpêemuudân dívíkhakw'óení'in óeháyjídí wa' p'óegé namándibo'. ⁴⁻⁵ Felix-di ovâytu'an, "Paul-á oe Caesarea napannán. Naa wí háyú thaa iwe oepiye owáymän. Hedáho wên unbí sená' he'ennin bintu'áamí naa-ádi dimú-í, hedí wên híwóhpí'in Paul í'andáho', indi óetunjó'diwekáani."

⁶ Festus mađi wíyá kháve háa tá thaa iwebo iwóyí', hedáhá' Caesarea-piye nawáymää. Wíyá tháwän ovâytsionnamídí isóge, hedí in sundado ovâytu'an Paul dikenmú-í'in. ⁷ Paul óekán, hedí nats'ú' dihaydi in Hudíyo oe Jerusalem-di di'ää'in iví nú' iwéngé diwindi ónt'e'p'ídéndedi ditú' báyéki kâyi háäwí híwóhpí' í'andi, hewänbo wídkodipí ta'gendi dâythayyamídí ná'i ditú'di ta'gen namuu'in. ⁸ Paul wí'bo í'aywoenídí ihée'andi gin natú: "Naadi in Hudíyoví khuu wíðovây'a'ginhánúpí, hedá ná'i Hudíyoví méesate hay'i ee a'ginkhanugi' wó'ts'úhpí, hedá wên háawin t'aywó'nin wänbo in Rome-ínbí tsondi Caesar-ví'piye wíðáy'anpí."

⁹ Hebo Festus in Hudíyo ovâyhíwó'namí'in nada', hedího Paul óetsika'yan, "Ti oe Jerusalem-piye unpunda' iwe naví páadépiye wíntsonnamídí ná'i wónt'e'p'ídénde' í'gedi?"

¹⁰ Paul-di óetu'an, "Joe, náwebânkun dîntsonnamí'in oda'. Nää uví páadépiye owindi í' tsondi Caesar-ví páadépiye owin dîntsonnamídí waagibá namuu. Hedá wá' u-á wí'bo híwó úhanginná wên háawên t'aywó'nin wänbo in Hudíyoví'piye wíðáy'anpí'in. ¹¹ Wáy wên háawên t'aywó'nin dáy'andáho', hedí ná'in t'aywó'nin namuudi ochuu-í'in dínkhây'áðáho', há'to otúuní wíðíháyjípí'in. Hebo náä háäwí ná'in t'owađi dînt'e'p'ídénde'í ta'gen namuupídá, to'wí wänbo wí'únk'óepí inbí mangepiye díkáani'in. Hedího oe Rome diwe Caesar-ví tunjówhágé iwe dîntunjó'namí'in oda'" gin Paul-di óetu'an.

¹² Festus-di in óetumakhemáa'in ovâyhée'an, ihaydáhá' Paul-ví'piyá ibéedí óetu'an, "Caesar-ví tunjówhágé iwe wóntunjó'namí'in unda'dího iví'piye wísaani."

Paul-di Agrippa-ádi Bernice-ádi ovänhée'an

¹³ Háyú thaa naphade ihaydi í' tsondi Agrippa iví kwee Bernice-ádi oe Caesarea dapówá Festus óesengitú'amídí. ¹⁴ Wí háyú thaa da'än dihaydi Festus-di Paul-ví'gedí Agrippa óet'óe'an. Ginnân óetu'an:

"Nää pan diwe wí sen na'än Felix í' tunjó phade'í'di óeje'e'andi'. ¹⁵ Naa oe Jerusalem oji' ihaydi in Hudíyo owha' p'ó'dédí'indi hedá in tsonnindá há'iví'gedí dít'e'p'íde, hedí in dida' otúuní'in há'i t'ehpíde tun ta'gen namuu'in. ¹⁶ Hewänbo dovâytu'an, 'In Rome-windi hânhay wänbo wí to'wí wí'óekándépí in to'wên ónt'e'p'ídénde'ínbí mange. Páadé nakhây'á' in to'wên ónt'e'p'ídénde'ínbí páadépiye iwéénú-í'in, hedän wí'bo í'aywoenídí ihée'amí ná'i háäwí ónt'e'p'ídénde' í'gedí."

17 “Hediho näwe diwé’gepóe ihaydi wídaytsíkha’anpí. Wíyá tháwânho dovâytsonnamídi dáysoe, hedi in sundado dovâytú’an i’ sen óets’úude-í’in. 18 Iví’gedi dí’t’e’p’ède-ídi dívíwínú ihaydi, naa o’ân wên háawin kây’in i’annin dí’tuhkankhâymáa’in, hebo han wídiví’anpí. 19 Nă’i sen Paul gin nakhăwă’i-ádí dívíwănpituhkando’ inbí wăyü dínmuu i’gedi hedá wí sen Jesus gin nakhăwă’i-íví’gedá, i-á nachuu wânbo Paul natú nawówăji’ gin. 20 Naa wíđínhanginnăhpí hădídi dóskaa-í’in nă’i hăăwí háawin namuu’in, hediho dôtsika’yan, ‘Ti oe Jerusalem-piye unpunda’, iwe nă’i hăăwí wônt’e’p’ídénde’ i’gedi wîntunjó’namídi?’ 21 Hebo Paul nada’póe năă pan diwebo nachaní’in hedá iwedá Caesar-ví tunjówháagépiye namú-í Caesar-di ôntunjó’namídi. Hediho in sundado dovâytú’an óe’âyí’namí’in Caesar-ví’piye dósan píhay” gin Festus-di Agrippa óetu’an. 22 Hedi Agrippa natú, “Naa wá’ nă’i sen hăa natú’nin ot’oe-í’in oda’.” Festus-di óetu’an, “Tha’dibo unt’oe-í-áhay.”

23 Wíyá tháwân Agrippa-ádí Bernice-ádí nă’i íve hay’i dats’ú, wên sundado tsonnin he’ennin wóegé hedá wăy-á bú’win tsonnin wóegá. Sa’wó da’aamuu, hedá hăăwí t’ăhki hânho sa’wó nakeet’óe. Festus natsonpóe Paul óets’úude-í’in. 24 Hedi Festus-di ovâytú’an, “Tsondi Agrippa hedá un t’owa năwe íji’in t’ăhki, binmú’dí nă’i sen. Iví’gedi t’ăhki in Hudíyodi oe Jerusalem-windáđi hedá năwe diji’indáđi naa dihée’an. Dívítúwínundedi naa dítu’an nă’i sen óeháyji’in ûnkhây’ă. 25 Naadi wên háawin wânbo wíđônshaapi óeháyjídí. Hebo i-á wí’bo nada’póe Caesar-di ôntunjó’namí’in, hediho naa dáy’ânshaamăgi Caesar-ví’piye dósaań’i. 26 Hebo hăăwí wânbo wíđínhanginnăhpí nă’i senbí’gedi naví tsondi p’ó’deđí’ Caesar dônta’namí’in. Hedânho un t’ăhkiví páadépiye dómaa bînhée’amídi, hedi shánkídi uví páadépiye, naví tsondi Agrippa. Hedi bîntsikabowa ihaydi shánkí dínhanginpúuwí hăăwí i’gedi Caesar dônta’namí’in. 27 Han dáy’an, gá dínchanpóedân bondoe’i namúuní’in wí pan dósaańídi páadé wíдовâythayyanpídi hăă i’gedi ônt’e’p’ídénde’in.”

26

Paul wí’bo i’aywoenídi ihí’máadi Agrippa óetu’an híwóhpi wí’i’anpí’in

1 Agrippa-di Paul óetu’an, “Naadi wînk’úya’ uví’gedi bipihée’amídi.” Hedi Paul imannandi ihée’an wí’bo i’aywoenídi. Gin natú:

2 “Tsondi Agrippa, năă naadi wítuhkankhâymáa naví’gedi hedá nă’i hăăwí nă’in Hudíyodi naa dínt’e’p’ídénde’ i’gedá, hedi naa ohíhchan ũ-ân i’ unmuu’in uví páadépiye owindí. 3 Hedi shánkídi ohíhchan ũ-á ta’gendi nă’i Hudíyoví khuu dínmuu i’gedi úhanginnândi, hedá úhanginná wáygéhăă handá’ wídiví’ânshaa’opí’in. Hediho pín ta’gedi wída’máa dínt’óeyaaní’in.

4 “T’ăhki in Hudíyo dínhanginná hăa naví wówátsi donphade’in o’e’núji’ ihaydi waagibo’, wí’gín oe naví nangá hedá oe Jerusalem bú’ iwá. 5 Hedi in dida’dáho wóetu’âamí nă’in: Báyéki păayo dínhanginná naa páadédibo Pharisee omuu’in, hedi nă’in Pharisee t’owa-á nanbí khuu shánkí kay’in dăyhúja’ nă’in wé’gen Hudíyo t’owaví’wedí. 6 Năă naa díunjó’diwekán gá dăywăyundedân Jôesi Táđá i’ámí’in iví tun nanbí thehtáy pahpá’in ovăymăgi’in. 7 T’ăhki in tă’dí wije Israel-ví e’nûnbí ây iwedí’in wá’ nă’in in Jôesi Táđá natú’in ikhăymáa’ínbá dívíwăyunde’, hediho khų-á thaa-á i’ óe’a’ginmă’. Hedi năă, naví tsondi unmuu’i’, naa wá’ hanbá

dáywäyundedi⁹ in Hudíyodi naa dînt'e'p'ídénde⁸. Heháadan un Hudíyo wí'úknodipí úvíwäyú-ídi Jôesi Tádádí in dichuu'in ovâywáywówápa'in?

⁹ "Naa-ân o'ânwân báyéki dînjânâkîkanpoe'o'in nã'i Jesus oe Nazareth-wi gin nakháwã'ívi'piye. ¹⁰ Hediho oe Jerusalem han dáy'an. In owha' p'ó'dédí'indi naa dînk'ú' báyéki t'owa Jesus-ví'in únmuu'in dovâypankw'ôení'in, hedá ovâyt'akhanukhâymaa ihaydi naví tun wã' eepiyebá dáymägi. ¹¹ Hâyânbo naa omää in Hudíyovi méesate eejepiye otsonpúuwídi ovâywhähwhã'namídi, hedá dáykhää dovâykaygi'amídi ditúunídi Jesus-ví'piye wídivíwäyundepí'in. Naa hânho inbí'piye ot'ayyaapóedí Hudíyo namuupí'wi bú' i'ge dáykenjáyénde dovâyhóenídi."

Paul-di Agrippa óetu'an haa ûnpóe'in hediho Jesus-ví'piye iwäyunde'in

¹² "Hediho han dáy'amídi naa oe Damascus bú'piye omânwân. In owha' p'ó'dédí'indi wên ta'nin ho dîn'an dóhûuwídi dînk'úuwídi in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dovâypanhóenídi. ¹³ Naví tsondi unmuu'i', taagedi oe p'óégé omân dihaydi wí ko oe makówádi nawândi dómû', i' thanbí shánki nakohkay'i namuu, hedi nã'i kodí na'in gimännin t'ähki dí'ánhógi. ¹⁴ T'ähkídi¹⁴ nange gikanu. Ihaydi wí to'wídi Hebrew tundi díhée'andi ot'oe. Dítu'an, 'Saul, Saul, háadan naa dí'tôephadekando'? U wí'bo biwânpiwã'o', wí búdu in phék'e'indi óesanhonin i'q'ts'ádingedi ipiwa'o' waagibá.' ¹⁵ Naa otsikapóe, 'Nanbí Sedó, to-an unmuu'? I'di dítu'an, 'Jesus-ân omuu, u'di dí'tôephadekando'i'. ¹⁶ Nää ówínú. Naa uvi'piye dáykeeyan gá wíde'mandân naví t'ôe dîn'amídi, hedi u'di t'owa ovâyt'ôekankhâymaa nää thaa dímu'in, hewânbo nã'ida'ba joe, owáy wíyá uvi'piye dáykeeyandi háäwí wítuhkangi'o'i wá' ovâyt'ôekankhâymaa. ¹⁷ Naadi wísankhâymaa wí'gin in Hudíyo dimuu'inbí'piye hedá in Hudíyo dimuupí'inbí'piyá, hedi inbí'wedí naadi wín'aywoení. ¹⁸ Dínkhunná waagibá dikw'ó, hewânbo u'di ovâykhäge'khâymaa dínkeepúuwídi hedá Jôesi Tádáví ko i'ge dívíhûuwídi. Hedá Satan i' Penísendivi mangedi ovâyjáa'andi Jôesi Tádáví mange ovâykwokhâymaa. Hediho naví'piye dívíwäyundedi inbí t'aywó'di ovây'owóejé-í, hedá in wé'gen naví'piye dívíwäyundedi naví'in dînmuu'indádi dívíwóení gin Jesus-di dítu'an."

Paul-di Agrippa óetu'an ivi t'ôe i'gedi

¹⁹ "Hediho tsondi Agrippa, haa Jesus-di dítu'an waa makówádi dínkeepóedí díhée'andi naa dáy'a'ginnan. ²⁰ Páadé in Damascus bú'win dovâyhée'an, iwedá in Jerusalem-indá, hedá oe Judea nange i'ge'in t'ähká, hedá in Hudíyo dimuupí'in wânbo-á. Dovâytu'an inbí t'aywó'di dáyjoe'andi Jôesi Tádáví'piye dívíhâadi-í, hedá híwó dívítsiye'amí dáykeeyamídi ta'gendi inbí t'aywó'di dáyjoe'annin. ²¹ Gin dáy'odiho wên Hudíyodi i' méesate hay'i khó'jé diyâ' hedi díháyjí'in dívíkhääde'. ²² Hewânbo Jôesi Tádádí háädi wânbo t'ähki naa díkhäge'do', hediho nää náwe owindi in ta'gen namuu'in t'ähki t'owa dovâytumáa, tobáháa he'ennin dimuu haa he'ennin dimuupí wânbo'. Háäwí t'ähki nã'in t'owa dovâytumáa'i-á, Moses-ádi in Jôesi Tádáví tukhe'mindádi dítu'in napuwagi'o'inbá namuu, hedi wíyá háäwí wânbo wó'tú'pí. ²³ Indá dítu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi it'ôephadekhâymaa'in nachuu píhay, hedi i-á i' páadé'i namúni chuwa iwedí nawáywówápúuwídi, hedânho i'di wí'gin Hudíyo-á Hudíyo dimuupí'indá Jôesi Tádáví p'óégé ovâykeekankhâymaa."

²⁴ Waʼdi Paul náʼi háäwí ithaykwʼóeʼó ihaydi Festus tsíkhagipí ituwínú, “Paul, ʼa bondoeʼi-ân unmuu. Báyéki biháʼan, hedânkun unbon-doepuwamân.”

²⁵ Hebo Paul-di óetuʼan, “Aʼgindi Festus, naa bondoeʼi wóʼmuupí. Naa híwó donhangintanmáadi in taʼgen namuuʼindaʼ dáyhiʼmáa. ²⁶ Iʼ tsondi Agrippa náwe naʼandiʼ ûnhanginná náʼi háäwí tʼâhki ʼgedi. Hedânkun iví páadépiye dáyhiʼmáadi háäwí wânbo wíðokaayohpí. Naa híwó dînhanginná tʼâhki náʼi háäwí napóe ʼgedi Agrippa-á natʼoeʼin, gá kaadi wínapóepidân. ²⁷ Tsondi Agrippa, ti biwâyundeʼ háa in Jôesi Tádávi tukheʼmin ditúʼin? Dînhanginnân biwâyundeʼin” gin Paul natú. ²⁸ Agrippa-di Paul óetuʼan, “Ti unʼân gáhân ʼʼdi wesebo wí Christian dípaʼíʼin?” ²⁹ Paul-di óetuʼan, “Hádée bá wesebo háa wíyá shánki díhûuwí. Hebo naa Jôesi Tádáviʼpiye dáyjûusuʼoʼ ʼ-ádi hedá tʼâhki náʼin nää thaa ditʼôeyankwʼóʼnindádi naa waagibá ípúuwíʼin. Hewânbo naa wóʼdaʼpí kadénađi íwhimúuníʼin, naa owhimuu waagibá.”

³⁰⁻³¹ Paul ihíʼbowa ihaydi iʼ tsondi Agrippa hedá iʼ tunjó Festus-á, Bernice-á, hedá in wéʼgen iwe dikwʼóʼnindá díwíwínú, hedí oe jáʼwépiye dípeedi dívíheeʼan. Ditú, “Náʼi sendá háawin wên wânbo wíʼanpí óeháyjídí háa napanchanídí wânboʼ.” ³² Hedí Agrippa-di Festus óetuʼan, “Náʼi sen dómaʼpʼâđi-íʼin dînkodiwân, hewânbo nää wíðinkodipí, gá Caesar-di ôntunjóʼnamíʼin nadaʼpóedân.”

27

Paul wí kophé óetógi Rome-piye namú-íđi

¹ Hediho in tsonnin díʼánshaapóe naʼin kophé iwedí oe Italy-piye dísaanídí, * hediho Paul hedá wây-á pandádi ovâyjoeʼan wí tágintä (100) sundado ovâytsomnáaʼiví mange. Náʼi sendá Julius gin nakháwă, hedí in sundado iʼ Rome-wi tsondi pʼóʼdédíʼvíʼin gin ovâykháyăʼdeʼin diwedíʼi-ân namuu. ² Wí sen Aristarchus gin nakháwăʼi wáʼ naʼindádi najíʼ, i-á Macedonia nangewi búʼ Thessalonica iwedíʼi namuu. Hedí wí kophé Adramyttium búʼ iwedíʼi ívítógi. Náʼi kophé-á nakhâymuu iʼ búʼây eee oe Asia nange pʼo kíngé ʼgepiye namú-íđi.

³ Wíyá tháwân oe Sidon búʼ iwe íwíwóyíʼ. Julius-di Paul híwó óeʼandi iví kʼemaʼin óepuwămăgi, indi háäwí ûntáyʼiʼ óemăănídí. ⁴ Iwedá iʼ kophé iwedí gimăă, hewânbo iʼ wăđi tíʼûpiye díchănuhújaʼ, hediho oe Cyprus pʼojăadi shánki nawaakaypí ʼgedí gimăă. ⁵ Oe pʼoʼ pʼănăpiye giphade, hedí Cilicia nange hedá Pamphylia nangá pʼo kíngé ʼge gimăă, hedáháʼ oe Lycia nange wí búʼ Myra gin dâytúʼoʼ iwe gipówă. ⁶ Iwe iʼ sundadoví tsondi wíyá piʼwí kophé Alexandria-wi namuuʼiʼ ishaa. Náʼi kophé-á Italy-piye namân, hediho ditúʼan iwe ívítôeníʼin.

⁷ Iʼ wă hânho nakaydi jóngíđăʼ wí háyú thaa gipundee, hedá báyéka ívítôeʼandi Cnidus búʼ tsowa gipówă. Iʼ wă kayʼi namuudi ee gimân diwepiye wíyá wíginpukhodipí, hediho Crete kʼáyge ʼgedí giphade, Salmone gin dâytúʼoʼ iwe, hedá nawaakaypíʼwe ʼgedá gimân. ⁸ Jóngíđăʼ pʼo kíngé ʼge gipundee, hedí wí búʼ Lasea gin dâytúʼoʼiʼ tsowa gipówă. Náwe nanáʼ diwá dâytúʼoʼ “Híwó naná iʼ kophé díwíwóyíʼnígí” gin.

⁹ Iwebá híwó hay thaa gikwʼó. Ihaydi nateʼnúpuwamândi híwó wínamuupí wíyá shánki gimú-íđi, hedânho Paul-di ginnân

* 27:1 Luke wíyá Paul-ádi najíʼ.

ovâytumakhe'an: ¹⁰ "K'ema'in, naa ochanpoe'o wiyá shánkí nãwedi gimãädá âyt'ôephadekhâymáa. Nã'i kophé-á hé wóegébo gipedée-í, hedá wáy wên wá' divíp'ot'aháanú-í." ¹¹ Hebo i' sundadoví tsondi Paul-ví hí' ònt'ôeyaaníwíwedi i' sen i' kophé iví' únmuu'i hedá i' sen isanhondi-á inbí hí'-á shánkí ovânt'ôeyan. ¹² Nã'i kophé nawhi'ân diwe wãhphade híwó' diwe wínanáhpí dâyte'núphaadé-ídí, hediho t'ãhki waa diví'ânshaamägi i' kophé iwedi wiyá bú'ay Phoenix gin dâytü'o'i' oe Crete nangebá naná' diwepiye dimú-ídí, iwe dâyte'núphaadé-ídí. Oe Phoenix dâykophéwhikw'óe'ó, hedi aakonpiye thanpiye jáadi hedá p'iniye thanpiye jáadá óewãq'ahkhánde'.

Hânho iwãq'andá ikwã'nan

¹³ Hediho aakonpha'gedi híyãä iwãq'an dihaydi di'ân háa ditú waagi diví'amí'in, hediho iwedi gimãädi nã'i Crete p'ojãadi tsowa p'o kíngé i'gedi gimân. ¹⁴ Hebo háy napóe ihaydi wí wãq hânho kay'i nã'i Crete nange i'ge iwãq'an, i' wãq-á p'iniye thanpiye jáadi'í wãq gin dâytü'o'. ¹⁵ I' wãq hânho nakaydi i' kophé óenándí wiyá páadépiye wí'ûnpukhodipí, hediho i' kophé dâybée, hedi wáy i' wãadi díhon diwepiyedá' gimãä. ¹⁶ Wí p'ojãadi'ay Cauda gin dâytü'o'i' tsowa giphade, i' wãq wãhphade wínakaypí iwe, hedi báyéki ívít'ôe'an i' kophé'ay áywhimáa'i nã'i kophé gáhâyú'i' iwe kw'áye áytaygé-ídí. ¹⁷ I' kophé'ay dâywhisóge ihaydá i' kophé gáhâyú'i' whihkannin kay'indi dâywhibuugi'an wínatha'dee-ípí. Hedá i' te'aa i' wãadi i' kophé óechânunde'i-á dâywãve, gá dikhunwóeda'dân oe Syrtis gin dâytü'o' iwe dikhãhkwoodee-i'in, i' p'oe iwe wãhphade wínowã'ãnpí. Hediho iwedi díwãnpip'omáa.

¹⁸ Wiyá tháwãn wá' i' wãq hânho nakay, hediho in kophé'in sená' wí hé i' kophé iwe naku'undi p'oe iwepiye dâychãnu, i' kophé wãhphade wínakháa-ípí. ¹⁹ Hedá wiyá tháwãndá inbo i' kophé'i hãäwí wá' p'oe iwe dâychãnu. ²⁰ Báyéki thaá agóyó wãnbo than wãnbo wí'âyâmú'pí, hedi i' wãq nahãnpídi kay'i iwãq'o'. Hediho gi'ân há'to wówá'in gípee-i'in.

²¹ Báyéki thaá wí'ívhúuyãnpí. Hedi Paul inbí páadépiye nawindi ovâyütü'an, "K'ema'in, shánkí híwó namúuniwãn navi tun dînt'ôeyaanídi Crete diwedi wígipee-ípí'in otú waa. Háy úvít'ôeyandáho há'to nã'i kây iwe gípóewíwãn hedá i' hãäwí há'to gipedée-iwãn. ²² Hebo nãä wí'úvít'âyíngimãänípi. Tobáháa nã'i kophé natha'dee wãnbo há'to to'wí wãnbo óep'oháyjí. ²³ Naa Jôesi Tádáví' omuu, hedá iví t'ôe-á dôn'o', hedi khu'di wée iví makówáwi t'ôepã'ãq'i dînpówá, ²⁴ i-á navi nú' nawindi ginnân ditü'an: 'Paul, wí'unkhunwóeda'ípí. Ú' ta'gendi Caesar-ví páadépiye bikwínugí'o, hedi ú' unmuudi nã'in ú-ádi diji'in há'to wée wãnbo nachuu-í.' ²⁵ Hedânho k'ema'in, wí'ikhunwóeda'ípí. Naa dâywâyunde nã'in Jôesi Tádá natú'inbo napuwagi'o'in. ²⁶ Hewãnbo wí p'ojãadi eedi gikhãhkwoodee-í."

²⁷ Wíje jáadi daphade, hedi wa'di i' wãadi i' mâap'oe Adriatic gin dâytü'o' i'ge díchãnuhon. Khun pinudi hãädi naná' dihaydi in kophé'in sená' ditú nan tsowa nú' gipowamännin. ²⁸ Dâywã'ãntaayan, hedi wétã'di jónu (24) kwí'óhpa taa nawã'ãn gin dâyshaa. Wiyá shánkí háy dimãädá wiyá dâywã'ãntaayan dihaydá tã'di kháve (18) kwí'óhpa taa-á nawã'ãn. ²⁹ Dikhunwóeda' i' kophé k'uue eedi óechãnukhâymaa'in, hediho i' kophé tí'ûppha'gedi jónu kháa'í kwãk'u maayãä'i dâywaje whihkannin eejé, hedá diwówáyéenídi nathay píhay dívíjúsusu'an.

³⁰ Nă'in kophé'in t'ôe'in i' kophé iweđi diwhaveda' dijáanídí, hediho i' kophé'ay p'oe iwe dâywáve. Hedáhá' i' kophé gáhăyú'i páadépiyedi wíyá maayăă'i dâywajekhâymáa waagibá díví'o'. ³¹ Hebo Paul-di in sundado hedá inbí tsondi-á ovâytú'an, "Nă'in kophé'in t'ôe'in nă'i kophé iwe dívíwóyí'pídá, undá há'to wówá'in ípee-í." ³² Hediho in sundado i kophé'ay nawhi'ándiví whihkannin dâyts'á', hedi i kophé'ay nama'p'ă.

³³ Nathaypuwamăn dihayđi Paul-di ovâytú'an dívíhúuyamí gin. Ovâytú'an, "Wíje jáadi t'ăhki hânho úví'ánshaamáadi húukanpí'inbo íji". ³⁴ Hediho năa naadi kay'indi wâytumáa, háawin wên híwóhpi'in wânbo wí'únpuwagí'opí, hedânho bíhúuyan, wí koegí' úntáy íchuu-ípídí." ³⁵ Ihí'bowa ihayđi wí pává ikê'di Jôesi Táa ikú'daa'an, hedi wí iháveđi ik'oe. ³⁶ Indi gin i'annin óemû'di shánkí híwó dīchanpóedí in wá' dívíhúuyan. ³⁷ Wégín tăgintădăhá' tségintă'di sí (276) t'owa i' kophé iwe gito'on. ³⁸ T'ăhki dívíshu'an dihayđi, i' táhtân p'oe iwe dâychănu, i' kophé ihay wínakhaa-ípídí.

I' kophé natha'dee

³⁹ Nathanpee ihayđi, in kophé'in t'ôe'in i' nan dâymû'i' wídâytaapi. Hewânbo na'okhânná hedá nap'oehángíná' diwe dâymû', hediho díví'ánshaamăgi dínkodidáho i' kophé dâypuhkannamídí iwepiye, hedânho i' okhân deedi dâywóyí'nídí. ⁴⁰ I' kwăk'u maayăă'i nawhi'wa'jendiví whihkannin dâyts'á', hedi i' p'oe iwebo dâyjoe'an. Hedi ihayđibá i' kophé óebéede'i phéphá' nawhimuu'i whihkannin dâywihisuu. Hedáhá' in páadépiye'in te'aa dâytege, i' wăadi i' kophé ee na'okhânná' diwepiye óechănuts'úude-ídí. ⁴¹ Hebo wí'năpha'gedi nap'ohkayji' iwe na'okhânboedí'ăn, hedi iwe i' kophé páadépiye ichănudi nakhăhsogedeedi winajăapóepí. Ihayđá i' kophé tí'úupiye'i' i' p'oe oepiyá năăpiyá kaygindi na'a'yăpoe'odi óewhéekanhon.

⁴² In sundado díví'ánshaamáa in pan ovâyhăanú-ídí, hedânho nan diwepiye wídívíkohsáy-ípídí dijáanídí. ⁴³ Hewânbo Paul-ví wówátsi ôn'aywoeni'in i' sundadoví tsondi nada'di to'wí wânbo wí'ovâyke'măgipí. In to'wên dikohsayhá'in ovâyjôn p'oe iwe dívíjaymú-í nan diwepiye dívíkohsáy-ídí. ⁴⁴ Ihayđáhá' in wé'gendá ovâytú'an i' phéphá' hăa i' kophéwí phéhwhée óep'omăa'i'di dívítsahsaa-í'in. Handidânho t'ăhkídíbo nan diwe wówá'in gipowá.

28

Oe Malta diji'

¹ T'ăhkídíbo nan deedi wówá'in gipowá ihayđi, nă'i p'ojăadi Malta gin dâytú'o'in gínhanginpóe. ² In t'owa iwe'indi híwó dísigí'an. Ikwa'dodi nat'êe, hediho dâypa't'égi, hedi díví'tú'an i' phaa nú'piye ívíhăadi-ídí ívísúwá'amídí. ³ Paul íphé'âywé'ge'an ípha'kw'ôenídí, hedi ípha'kw'ôe'ó ihayđi wí păăyu phaadi óesúwánândi phé jáadi napee, hedi Paul-ví man deedi ikhuugeewhi'k'ú'. ⁴ In t'owa i' nange'indi i' păăyu Paul-ví man deedi nawhi'k'ôe'in óemû', hedi dívítú'an, "Nă'i sendá mađi ta'gendi t'owa t'akhănu'i' namuu, hedi tobá óep'ohaypí wânbo', nanbí jôesi 'Ovây'owatuhchănunde'i" gin gínkhăwă'i'di há'to óewówápeemăăní." ⁵ Hewânbo Paul ívı man iwădăa'andi i' păăyu i' phaa iwe nake't'ă, hedi háabo Paul wí'únpóepí. ⁶ In t'owa dí'ănde' i' păăyudi óekhuugee ee úntee-í'in, hăa mađi wesebo nachuhkaanú-í. Hewânbo thaa t'ăhki

dívítsíkha?andi Paul háabo wí'ûnpóepí, hedího inbí ánskaa dâý'egó?andi dívítu'an, "Ta'gendi ná'i sendá Jôesi waagi'ba namuu."

7 I' sen ná'i p'ojâadi ee natsonnândi? Publius gin nakháwã. Ívísúwá'o? iwe tsowa ûnnavakw'ó, hedí sígídí na'in díhógídí iví tewhá ûnná? diwe poje thaa díwóyí'mági hedá híwó'dá dí'áyíngi'an. ⁸ Publius-ví tádá whohte eedí ûnhayk'óe. Natsáwãp'íde? hedá nasihaydí óe'ããde?. Ee nahayk'óe eepiye Paul nats'ú, hedí iví mandí óetãgedí ònjûusu?andi hehkháa óemági. ⁹ Ná'in napóe ihaydí báyéki in wé?gen nangewin dihay'in Paul-ví?piye dí'ãã, hedí in wá? hehkháa ovâymági. ¹⁰ Indi báyéki díhããwímági na'in, hedí poje p'óe naphade ihaydí iwedí gimân dihaydí i' gíntáy'i? t'ãhki dímgí.

¹¹ Wí kophé Alexandria-wi namuu'i? i' p'ojâadi iwebá ite'núphade'i? iwe ívítógi. I' kophé-á Castor-ádí Pollux-ádí gin dâytú'o?. * ¹²⁻¹³ Oe Syracuse bú? gipówá, hedí poje thaa iwe ívívóyí?. Iwedí p'o kíngé í'gedá? gimää, hedí Rhegium bú? iwe gipówá. Wíyá tháwân aakon-phá?gedí iwãa'an, hedího wíyá tháwãndá Puteoli bú? gipówá. ¹⁴⁻¹⁵ Iwe wên Jesus-ví?piye dívíwâyunde'in âyshaa, hedí indi kay'indi dítu'an indádi wêe jáadi ívívóyí'ní'in. Iwedí wíyá gimândí oe Rome-piye wây-á tí'ûuwín páadé'in Rome-win dimuu'in nanbí?gedí dínhanginpóe, hedího gín'ayjay'ãã. Dâyhããwíku'kw'óe'ó iwe Appius gin dâytú'o? iwehay wáy wên dí'ãã, wây-á wëndá wãhphade kayí? wídí'ãhpídí oe "Poje Kaykhanwówá Tewhá" gin dâytú'o? iwe díjay. Paul-di ovâymû? ihaydí Jôesi Táadá óekú'daa'an, hedá iví pí'nã khó'jé-á shánki nakaypóe. Han âyphade, ihaydáhá? wí háyú thaa iwe oe Rome gipówá.

Oe Rome Paul napannân diwe in Hudíyo ovâyhí'máa

¹⁶ Oe Rome gipówá ihaydí Paul wí'bo óethayemági, hewânbo wí sun-dadodí óe'áyíngimáa.

¹⁷ Poje thaa naphade ihaydí Paul-di in Hudíyo p'ó'dédí'in oe Rome dithaa'in iví'we ovâywé'getu'an. Dípówá ihaydí ovâytú'an, "Tí'ûuwín páadé'in, tobá nanbí thehtáy pahpá'inbí khuu a'ginkhanu naa wídáy'anpí wânbo?, hedá nanbí t'owaví?piye wên yã'dâapí'in wânbo wídáy'anpí, in Jerusalem-win p'ó'dédí'indi dípankê?, hedí ná'in Rome-winbí mange díkán. ¹⁸ In Rome-windi háawin t'aywó'nin naa dáy'annin dínnuwã, hewânbo indá dínhanginpóe háawin díháyí'in wânbo wídáy'anpídí, hedího díma'p'ããdi-í'in didá'wân. ¹⁹ Hewânbo in Hudíyo wídida'pí in Rome-windi díma'p'ããdi-í'in, hedího shánki híwó dínpóe otúunídí Caesar-ví tunjówháagé iwe díntunjó'namí'in. Naa gin dáy'an tobá wên t'ehpide tun wídómáapí wânbo naví t'owa in Hudíyo dimuu'in dovâyt'e'p'êede-ídí. ²⁰ Hedânkun naadi wâytu'khánnan ná'i hããwí í'gedí wâyhée'amídí. I' to'wí in Israel-win t'owadi óetsíkha'máa'iví?piyebá naa dáywâyundedânho ná'i kadénaadi owhimuu."

²¹ Indi Paul óetu'an, "Na'in wên ta'nin wânbo uví?gedí natú'nin oe Judea-di wí'âyké'pí, háa wí Hudíyo tí'ûu páadé'i owedí na'ãã'i wânbo wên híwóhpí'in nat'oe'in uví?gedí wínatúhpí. ²² Hebo na'in gínhanginná to'wên t'ãhki híwóhpí dívíhí'máa'in ná'in ts'aamin háhkan ní'gedí. Hedânho gida? u'dí dítu'ãami'in háawi uví wâyú úmuu'in."

* **28:11** Ná'i kophé páadépiye wíje p'ónbay waagi dakeet'óe'in dachá, indá in Alexandria t'owaví jôesi dínnuu, Castor-ádí Pollux-ádí gin dakháwã.

²³ Hediho in Hudíyo wí thaa dâýde'man wíyá di'äâ-ígî', hedi i' thaa napówá ihaydi báýékí di'äâ. Hédéndí hé'dibo iwedi nakin diwehay báýékí häâwí Paul-di ovâyhée'an. Háa Jôesi Tádádí t'ähkí t'owa ovâysíghóení'in nada' waa ovâythayyan, hedi Moses-ví tun ni'gedi hedá Jôesi Tádáví tukhe'minbí tun ni'gedá ovâyt'ôe'andi ikhäâde Jesus-ví'piye ovâywäyukannamídi. ²⁴ Paul-ví hí' dâysígi'andi dívíwäyü wáy wên, wáy wëndá joe. ²⁵ Hedi in Hudíyo handá' wídín'ánshaamuupídi iwedi dívíjâa'an, hewänbo wa' dipeepídiibo Paul-di ná'i t'ä'ge hí' ovâytü'an: "I' Yä'dâa'i P'oewahâadi hân'oe Isaiah óetü'an unbí thehtáy pahpá'inbí'piye namú-ídi ná'i Jôesi Tádáví hí' ovâytü'âamídi:

²⁶ Ihayda' it'ó've-í, hewänbo há'to íka'póewí,
ihayda' bînmú'be-í, hewänbo há'to únkeepúuwí.

²⁷ Íp'óhkâymuudi wí'íka'póya'pí.

Úví'ojemankw'ódidáhá' úvítsíkhämu.

Gin úví'anpídá unbí tséedi bînmúuní

hedá unbí ojedá ít'oe-í

hedá ta'gendi íka'póewí,

hedá naví'piye í'äâ-í yä'dâa'in wâypa'ídi, gin Jôesi Tádá natú.

Ná'i hí' natú'i-á ta'gen namuu. ²⁸ Hedânho náä ná'in únkhây'ä' únhanginnáani'in: Jôesi Tádáví hí' in Hudíyo dimuupí'in ovâysan ovây'aywoenídi. Innânkun dívít'ôeyaaní." ²⁹ Paul ihí'bowa ihaydi in Hudíyo dívítühânboði dipee.

³⁰ Paul wíje paayo iwe na'ân, hedi iwá'âa i' tewhá ee nachanídi. To'wên ûnpüwäpówá'in t'ähkí ovâysíghógi. ³¹ I'di Jôesi Tádáví khuu i'gedi ovâyt'ôe'an, hedá Jesus Christ i' shánkí natsonji'iví'gedá ovâyhá'an. Khunwôeda'ginpídiibo ihée'an, hedi to'wídi wänbo wí'óekhâa'anpí.

In Ta'nin Paul-di In Rome Búu'úwi Méésate'in T'owa Ovâyta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i', Jesus Christ-gi' dáy't'ôe'o'ídi ná'in ta'nin wâysande' un Rome búu'ú iwe íthaa'in. Yôesi Tádádí naa díde'man hedá dísaanígí' dísoge iví híwó'di tuu t'owa dovây't'ôe'amídi. ² Hân'oebo Yôesi natú ná'i híwó'di tuu ná'in dílmääní'in, hedí iví tukhe'min iví ta'nin diwe i dáyta'nan. ³⁻⁴ Ívi ay Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'ívi'gedi dáyta'nan. Na'aypuyä ihaydi nat'owasenpaa, hedí iví thehtáy pahpâa David i hân'oe'i tsondi namuu'ívi tí'úugé kã'ää'inbí'wedího na'aypuyä. Hedí Jesus nachuudi nawáywówápóe ihaydi i Yä'dâa'i P'oewaahâadi dínkeeyan ta'gendi Yôesi Tádáví ay wá' ûnmuu'in. ⁵ Háa Jesus í'an waa namuudi Yôesi Tádá navi'piye' híwó'di namuu, hedího in Hudíyo dimuupí'in t'owa wéngé t'ähkí dithaa'inbí'piyeho naa dísan dovâykhäge'namídi iví tuu ipiye' dívíwhâyü-ídi hedá ôn'a'ginnamída. Kin dáy'o' hedânho t'owadi óetegé-ídi. ⁶ Hedá un wá' Yôesi Tádádí wovây'tukánnan Jesus Christ-ví'in ímúnídi.

⁷ Hedího un t'ähkí oe Rome íkw'ó'nin wâysengitumáa. Yôesi Tádádí wovâyséegí hedá wovâyde'man iví t'owa ímúnídi. Idá hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-dída séegísehkaná wovây'määní hedá wovâykhäge'namí ánsaaginpídi'bo' íkwó'nídi.

Paul oe Rome-piye' napunda'

⁸ Hedí náa-á häädi Jesus Christ dóhé'e'an ginhay-á Yôesi navi Tádá dókú'daa'o' un t'ähkí ímuudi, gá wéngé t'ähkí t'owa dívíhí'máadân unbí whäyü i'gedi. ⁹⁻¹⁰ Yôesi Tádá-áho ûnhanginná ná'i naa otú'di ta'gen namuu'in. Igi' pín ta'ge haydi dáy't'ôemáa t'owa dovây'tu'odi i híwó'di tuu iví ay Jesus-ví'gedi, hedí häädi wänbo t'ähkí wâyü'usu'o'. Yôesi dóda'máa i-á natúdáho hanwaapídi'bo unbí'piye' dípunmääní, ¹¹ gá hânho o'ádâapunda'dân. Naa oda' hääwí i Yä'dâa'i P'oewaahâadi naa díhá'andi' wâyphadé-í'in, hedânho unbí whäyü shánkího ûnkay-ídi. ¹² Kinnân otú'da': Undádí naa-ádi wé'ge ívíkhäge'namí kwee waa sen waa gi'ânídi, handá' ívíwhâyundedi.

¹³ Tí'ûuwín páadé'in, oda' ûnhanginnání'in hâyân wänbo dáy'ánshaamáa omú-ídi unbí'piye', hewänbo häädi waa hääwídi dí'ahkhände'. Hânho oda' báyékidí unbí búu'úwín Jesus-ví'piye' dovâywhäyü'amí'in, in wé'ge'in Hudíyo dimuupí'in t'owa dovâywhäyü'an waagibá. ¹⁴⁻¹⁵ Naa t'ähkí t'owa hääwí ophaamuu waagibá ochäa, tobá háawín dimúni wänbo', in Greek tuudi dívíhée'o'indá in pí'wí tuudi dívíhée'o'indá, in hânho díhá'indá in díhápí'indá, gá Yôesídi naa dísogedân iví híwó'di tuu t'ähkí t'owa dovây't'ôe'amídi. Hedânho shánkí oda' un oe Rome diwe íkw'ó'nin wá' wây't'ôe'amí'in.

Yôesi Tádáví híwó'di tuu-á ûnkay

¹⁶ Yôesi Tádáví híwó'di tuudi naa wídiwôeda'mähpí. Ná'i tuu-ân nakay, hedí i'gedi Yôesídi t'ähkí t'owa in ipiye' dívíwhâyunde'in ovây'aywonde', páadé in Hudíyo dimuupí'indá, hedá in Hudíyo dimuupí'indá wá'. ¹⁷ Ná'i híwó'di tuudi díhá'andi gínhanginná háa Yôesi Tádádí t'owa ovâychäämáa'in t'aywó'di dâymáapí waagi. Hewänbo inbí whäyü

dínmuu'íqída' kin i'o', hääwí híwó'di díví'o'i namuudá yoe, iví ta'nin diwe ûnta'muu waagi:

Wí to'wí Yôesiví'piye' ta'gendi iwhâyundeda'ho', iví whâyü ûnmuudibo Yôesidi óechaamá t'aywó'di imáapí waagi, hedi wówátsi óemääni.

Yôesi Táadá wên t'owa ovâyutuchänukhâymaa

¹⁸ Yôesi Táadá oe makówa na'ändidi dínkeeyo' ovâyutuchänukhâymaa'in in to'wên óe'a'ginpí'indá hedá in yä'dâapí' díví'o'indá, háa díví'o'in namuudi nat'aydi. Hedi híwó'pí díví'odibo Yôesiví ta'gen ûnmuu'in ônkaayo hedânho wé'ge'in t'owa wíðâytaa-ípídí. ¹⁹ Dínkoedi híwó' dínhanginnánídí Yôesiví'gedi, gá idi ovâyhangin'annandân. ²⁰ Yôesi Táadá pínán kay imáa hânhay wânbo nahádepí'in, hedi ida' Yôesi namuu hânhay nanân wânbo'. Tobá tséedí Yôesi âymúndepí wânbo', ná'i nan oepáa ikhiyé ihaydi waabo' thay'eedi ná'i hääwí gínhanginná iví'gedi i hääwí ipaa'idi. Hedânkun t'owa wíðínkoedipí ditûnídí wíðínhanginnáhpi'in.

²¹ Hewânbo tobá Yôesiví'gedi t'owa dínhanginnân wânbo', óe'a'ginnamiví'wedi hediháa óekú'daa'amiví'wedi dínkhây'ä' waagi, inbí ánskaa wíðínchä'muupi hedá inbí hangintandá dâymáapídí khuu j'gebo diyí'. ²² Báyéki dihá kin di'ánde', hewânbo hangintahpi'indá' dimuu. ²³ Tobá Yôesi-á t'ähkiví kw'áye namuu wânbo', hedá iví wówátsi-á hânhay wânbo wí'ûnhádepí, ná'in t'owadáho wíyá wí'óe'a'ginmähpi; hedi tobá Yôesi nachu'pí wânbo hedá t'owa-á dit'ahánde wânbo', báyéki hääwí t'owa waabá dínchaa'in dâykhiyé inbí yôesi dínmúnídí, hedá báyéki wíyá hääwí-á dâypaa, tsidé-á p'oekanu-á hääpandá pãäyu-á waagá dínchaa'i, hedi ná'i hääwí dâypaa'i wá' dâya'á'ginmä'.

²⁴ Hediho Yôesidi ovâyoye'o' díví'amídí ná'i yä'dâapí' inbí pí'ná khó'yédi dikanda'i, hedi wôeda'ginpídí yä'dâapí' hääwí wí'ná táyedi inbí túu'údí dívítisiye'o'. ²⁵ Wíyá wíðívít'óyandepí in ta'gen namuu'in Yôesiví'gedi, hedi i hôeyó namuu'ida' dívíwhâyunde'. I hääwí Yôesi ikhiyé'ida' dâya'a'ginmä' hedá ipiye' dívíyûusu'o', Yôesiví'piyá yoe, i-á ná'i hääwí ikhiyé'i namuu. Ida'mân hay'i namuu kin t'owa dínkhây'ä' häädi wânbo t'ähki ditûn'i in. Hamân.

²⁶ Hedi in t'owa ná'i yä'dâapíkan díví'o'indá Yôesidi ovâyoye'o' i wôeda'wó'gí hääwí hânho dikanda'i wíyá díví'âamídí. In kwiya' wânbo háa inbí wówátsi thaa dínmúní waagi wíðithaapi, hedá wây-á kwiya'dádí inbí túu'údí dívít'aywó'kanmáa. ²⁷ Hedi in senä' wá' han waagibá dívíkanhon. Inbí kweeyöe-ádi dívítháye'bé-iví'wedi dínkhây'ä' waagi, shánkídí dida' wây-á senä'dádí inbí túu'údí dívít'aywó'kanmá've-i'in. Hedi ná'in senä' wôeda'wó'gí wí'ná táyedi dívítisiye'o'di i tuchänu dín'ä'i ovâymä', hedi inbí t'aywó'di dínmuudi inbí túu'ú dâypede'e'o'.

²⁸ Dichanpo' wínachä'muupi'in Yôesiví'gedi ta'ge díví'ánskaa'âamídí, hediho Yôesidi ovâyoye'o' inbí yä'dâapí' ánskaa-ádi, i hääwí dínkankhây'ähpi' díví'amídí. ²⁹ Yä'dâapí'-ádi híwó'pí'-ádída' inbí pí'ná khó'yé dinto'on; hânho dihá'taa; wây-á to'wëndádá háa'wânbo-á dimuu; hânho dithúut'óe; häädi wânbo t'ähki dit'owat'akhánuda'; hânho dívít'aymáa; häädi wânbo t'ähki dívíhóeyómáa; wây-á t'owaví'gedi yanáki díví'ánskaamá hedá dívíhí'máa; ³⁰ t'owa dâytûsúu'o'; Yôesi dâyt'ay; t'owa t'ämägi' dâytumáa; dívíyengi; dívípihuude'; wíyá shánki

t'aywó'di ts'aabi i'gedi díví'ánshaamá díví'amídí; inbí tádá-á yíyá-á wíđáy't'óyandepí; ³¹ inbí ánskaa-á wíđínchǎ'muupí; háa dívítu'u'an waa wíđív'opí; inbí naatu'indá wíđáyséegípí; wáy-á to'wénbí'piye' wíđí'iyapo'pí. ³² Yôesi natsonpôe in to'wén ha'wáa díví'o'indá dínkhây'ǎ' dihâani'in, hewânbo ná'i dínhanginnân wânbo handa' dívíkanhon, hedá hǎ'idǎ'ba yoe, ovâyhí'an wáy-á to'wén hanbá díví'amídí.

2

Na'indá wígínk'óepí gitúnídí t'owaví'gedi háa dín'ǎ'in

¹ Hediho wí to'wíđi wáy-á t'owa ovâytuusúu'odi natú' t'aywó'to'in dimuu'in, i-á há'to únkoedí-í natúní'in wí'bo wí't'aywó'nanpí'in, tobá to'wí namúni wânbo'. In wé'ge'inbí'gedi kin waagi ihée'odi, wí'bo iví t'aywó'di ipikeekw'óe'ó, gá in waagibá it'aywó'dodân. ² Hedi gínhanginná Yôesi híwó' i'o'in in t'owa kin díví'o'in ovâyutuchânuđi, gá i-á ûnhanginnândân ta'gendi háawin dimuu'in. ³ Ná'i to'wíđi wáy-á to'wén ovâytuusúu'odi hewânbo in waagibá it'aywó'dodi ma'di na'ánde Yôesidi há'to ôetuchânú-í'in. ⁴ Hedá wá' tobá Yôesi na'inbí'piye' híwó'di namuu wânbo hedá hânho nabo'atǎ wânbo-á, ma'di ná'i to'wí na'ánde hǎäbo wínamuupí'in. Ti wí'ûnhanginnáhpí'an Yôesi i-ádí híwó'di namuu'in, gá Yôesi nada'dân ná'i to'wí iví t'aywó'di iyoe'amí'in?

⁵ Hewanbo t'óyanpí'dǎ' namuudi hedá iví t'aywó'di iyoe'anpídí, iví tuchânu shánkí pín'aywó'nin ûnmúni owáy Yôesidi t'owa ovâyutuchânu ihaydi, inbí t'aywó'di dínmuudi nat'aydi. Ihaydá Yôesi in t'owa ovâyta'gekeekw'ôení háa híwó' háa híwó'pí díví'annin. ⁶ Wéndá híwó' íví'o', hedá wéndá híwó'pí íví'o', hedi Yôesidi na'in wí'ínbo dímǎáni hǎäwí gín'ǎ'i'. ⁷ Wáy wén t'owa-á hǎädi wânbo t'ǎhki híwó' dívíkanhon, hedi dida' Yôesidi ovâytege-í'in hedá híwó' ovâymá've-í'in, hedá dida' hǎnhay wânbo t'ǎhki diwówayêení'in. Ná'in t'owa-á Yôesidi wówátsi nahándépí'in ovâymǎáni. ⁸ Wáy-á t'owa-á dihǎäkhâadǎ ingí'dǎ' hǎäwí t'ǎhki dikanda', hedi Yôesiví ta'gen ûnmuu'in wí'ôn'a'ginpí, hewânbo shánkídi in yǎ'dâapí'in namuu'in dívíkanhon. Kí'min t'owa-áho Yôesidi ovâyutuchânu khây máa, indáđi nat'aydi. ⁹ To'wén t'ǎhki dívíyǎ'dâapítsiye'annindá wí'ínbo báyéki t'ôephade dínpuwí, páadé in Hudíyo dimuu'indá, hewânbo wá' in Hudíyo dimuupí'indá. ¹⁰ Hewânbo in t'owa híwó' díví'annindá Yôesidi ovâytege-í hedá híwó' ovâymá've-í, hedá híhchan ánskaa-á ovâymǎáni, páadé in Hudíyo dimuu'indá, hewânbo wá' in Hudíyo dimuupí'indá, ¹¹ gá Yôesidǎ t'ǎhki t'owa handǎ' ovâymáadân.

Yôesi Táđáđǎ'mân ûnk'óe natúnídí t'owaví'gedi háa dín'ǎ'in

¹² In Hudíyo dimuupí'in wíđáytaapí i tsonttu Moses itǎ'nandí', hewânbo dívít'aywó'dodibo' ovâyutuchânú-í tobá i tsonttu dâymáapí wânbo'. Hedá in Hudíyo-á ná'i tsonttu-á dâytaa wânbo', dívít'aywó'dodibo i tsonttuđá inbí t'aywó'di dínmuu'i ovâykeekw'ôení. ¹³ In to'wén Yôesiví tsonttu dâya'ginnannindáho Yôesidi ovâychaamá t'aywó'di wíđáymáapí waagi, in to'wén diwǎnpit'o'indǎ'ba yoe. ¹⁴ Tobá in Hudíyo dimuupí'in Moses-ví tsonttu dâymáapí wânbo', háa ná'i tsonttu natú' waagi wí'bo díví'odǎ, kindídi nakeepo' ho dínhanginná'nin háa híwó'di namuu'in hedá háa híwó'di namuupí'indá, ¹⁵ hediho háa díví'o'in namuudi nakeepo' i tsonttu Moses itǎ'nandibá inbí ánskaa

iwebo dâymáa'in, hedi inbí pí'ná khó'yé wá' ditaachanpo' háa híwó' díví'o'in háa yoe. ¹⁶ Hediho i thaa napówá-í Yôesi Táđáđi t'áhki t'owa ovâykeekw'ôeníđi háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, tobá kaadi díví'an wânbo'. Hedi Christ Jesus-áho i namuu ôesóge'i kin ovaytú'amíđi. Kindá ihayđá' t'owa dovâytu'o', Yôesiví híwó'đi tũu dovây't'ôe'odi.

In Hudíyo-ádi Yôesiví tsonttũ ûnmuu'i-ádi

¹⁷ Ma'đi wí to'wí wí'bo iví'gedi ihí'máadi natũ' wí kodi'di Hudíyo namuu'in, hedi na'ánde Moses-ví tsonttũ itaadiibo' ôn'aywoení'in, hedi iyêngihée'odi natũ' Yôesi óe'a'ginmá'in. ¹⁸ I-á ûnhanginná háa Yôesi nada'in i'ámí'in, hedá ûnhanginná wá' wé'i wí yá'dâa'i namuu'in wé'i wí yá'dâapí' namuu'indá gá Yôesiví tsonttũ iwedi naháhpóedân, ¹⁹ hediho na'ánde' ovâypahũuwí'in in to'wên tsí'taa'in waagi'inbá dimuu'in, Yôesiví'gedi wíđinhanginnáhpíđi, hedá in to'wên phahkhũ ee dikw'ó'ningí'-á wí kohthay waagibá namuu gin na'ánde'. ²⁰ Hedá wá' nada' in to'wên Yôesiví'gedi háäbo wíđinhanginnáhpí'in ovâyháäwíthayyámí'in, hedá in to'wên áyyää waagi'inbá dimuu'in ovâyhá'ámí, gá ná'i tsonttũ imáa'in diwedi ûnhanginnândân t'áhki in ta'gen namuu'in. ²¹ Idi pí'wên t'owa ovâyhá'o', hedi háadan i-á wí'bo wí'ipihá'opí? Idi ovâytumakhe'o wíđivísä'mamipíđi, hedi háadan i isä'bo'? ²² Wây-á t'owa ovâytu'o wíyá to'wíwí sedó-ádi háa kwiyo-ádi wíđivíwhohkwomá've-ípi gin, hedi háadan i-á wí'bo kinbá it'aywó'do'? I natũ' it'ay'in i háäwí t'owa dâykhiyé'i' inbí yôesi dínmuu waa dâychaa'i', hedi háadan i-á ná'i háäwibá isä'bo' i tewhá wáyyé nakw'ó' deeye? ²³ Iphuudedi natũ' Yôesiví tsonttũ itaa'in, hedi háadan ná'i tsonttũ i'a'gindopíđi Yôesi wôeda' iwe ôesógénde'? ²⁴ Háa Yôesiví ta'nin diwe natá'muu waa napo', kinnân natũ'đi:

Háa un Hudíyo ímuu'in úví'o'in namuudi ná'in Hudíyo dimuupí'in Yôesiví'gedi yanáki dívíhée'o'.

In Hudíyoví k'ewé' taadiibo há'to in ovây'aywoení

²⁵ Wí Hudíyo Yôesiví tsonttũ i'a'gindodáho', in Hudíyoví k'ewé' taa imáa'indá ûnchá'muu; hewânbo ná'i tsonttũ i'a'gindopíđá, tobá nataa-muu wânbo' iví taa wí'ûnchá'muupí. ²⁶ Hedi wí Hudíyo namuupí' Yôesiví tsonttũ i'a'gindodi tobá in Hudíyoví k'ewé' taa imáapí wânbo', Yôesidi óechaa' nataamuu waagibá. ²⁷ Wí to'wí iví túu'ú ûn'k'ewé'taamuupíđi hewânbo i tsonttũ i'a'gindodá un Hudíyo ímuu'in wovâykeekw'ôe'ó híwó' wí'úví'opíđi, gá i tsonttũ wíwín'a'gindopíđân, tobá ná'i tsonttũ-á untá'muu wânbo hedá tobá ik'ewé'taamuu wânbo'.

²⁸⁻²⁹ To'wí wânbo wí Hudíyo waa nawânpi'aypuyäđibo ta'gendi Hudíyo wínamuupí. Hedi wí to'wí in ta'gennin k'ewé' taa wí'imáapí wên k'ewé' taadi iví túu'ú eedi óewänpitaa'andibo'. Hewânbo nakhây'ä' wí to'wí iví pí'ná khó'yé-áho kodi'di Hudíyo namúni'in hedânho ta'gendi ha'bi namúniđi, hedá in ta'gennin k'ewé' taa-á pí'ná khó'yébá imá've-í'indá ûnkhây'ä'. Hedi kin waagi ûnpó' i tsonttũ iwânpi'a'gindodidá'ba yoe, hewânbo i Yä'dâa'i P'oweahhâadi óetaa'an waagibá nakhây'ä'. Wí to'wí ha'biví'gedi Yôesi-ân híwó' ihée'o', t'owada'ba yoe.

3

¹ Ma'đi to'wí na'ääní, "Häa-an in Hudíyo dâymáa in wé'ge'in t'owa dâymáapí"? Hedi háagi'innan nachä'muu hä'in Hudíyoví k'ewé' taa'?"

² Gá báyékiǵí'innân. Páadé iweho Yôesidi in Hudíyo iví tsontuu ovâymáǵi dâý'áyíngi'amídí. ³ Hedí tobá wáy wên in háa dínkhây'ǵ' waagi wídíwí'opí wânbo', ti Yôesi wá' ûn'óde-í i'amídí háa ituu'an waagi? ⁴ Yoe, há'to ûn'óde-í. Gínkhây'ǵ' gitúni'in Yôesi-á wí'ihôeyó'opí'in tobá t'ǵhki t'owa dihôeyó wânbo'. Yôesivi tǵ'nin diwe iví'gedi ûntû' waa:

Ihée'andá t'owa dínhanginnání ta'ge ihí'máa'in.

Hedí t'owadi ûnt'e'p'idénde wânbo dínhanginpúwí hânhay wânbo híwó'pí wí'í'opí'in.

⁵ Hewânbo ma'di wí to'wí t'owada' namuudibo kin na'ánde': "Naa dáyhíwó'pí'andá, Yôesi-á shánki híwó'dá i'o'in nakeepo'; hedânkun híwó' wínamuupí Yôesidi dítuchânú-í'in." ⁶ Hewânbo wíǵínkhây'ǵhpi kin waagi ívíhee'amí'in. Yôesi wí'bo híwó' i'opídá, hândidan i-á ûnkoedi-í ta'ge natúni'in in t'owa dívít'aywó'nannin? ⁷⁻⁸ Hedí ma'di to'wí kinnân natúni: "Naa dáyhóeyó'andáho', iwedí nakeepo' Yôesi-á shánki hay'í namuu'in, gá i-á wínahôeyópídân. Hedího kin napo'di Yôesi wí'ûnk'óepí dítu'ǵamídí t'aywó'to'í omuu'in." Hewânbo to'wí kin ihée'andivi hí' ûntu'da' gínkhây'ǵ' ívít'aywó'nâamí'in, hedânho na'ínbí t'aywó'di iwedí háäwí híwó'di napúwí. Wên t'owa yanákí naví'gedi dívíhóeyóhí'máadi dítû' kin waagi naa oháhkanyí'in. Hǵ'min t'owa-áho i tuchânu dín'ǵ'í' dáyhóni-áhe'.

T'ǵhkídibo dívít'aywó'nan

⁹ Nää otsikapúwí, ti na'in Hudíyo shánki híwó'nin gimuu in wé'ge'in t'owaví'wedí? Hedân yoe. Naadi ho wáykeekw'ódi t'ǵhkídibo t'aywó'to'indá' gimuu'in, na'in Hudíyo-á hedá in Hudíyo dimuupí'indá.

¹⁰ Yôesivi tǵ'nin diwe kinnân ûnta'muu:

To'wí wânbo iví wówátsi ta'ge wí'ihonpí, wí' wânbo yoe.

¹¹ To'wí wânbo wínaka'póya'pí háa in yǵ'dâa'in namuu'in, to'wí wânbo wínada'pí Yôesi óetaa-í'in.

¹² T'ǵhkídibo Yôesivi'wedí dívíhânge'an, inbí wówátsi-á háäbo wídínchǵ'muupí, wí' wânbo wína'ǵnpi híwó' i'o'í'.

¹³ Wí penípho óehuudi nasuu waagibá inbí hí'-á tay'í dínmuu, hôeyóda' inbí hân diwe dínkw'ó,

háa dítû' waa whǵnpûuví só'p'oe waagi'bá dínmuu,

¹⁴ hedí inbí sóphogedi t'aywó'di hí'-á hedá hí' nawhǵkant'óe'í-á báyékiho dínpi'.

¹⁵ Háädi wânbo t'ǵhki dikhâymuu dâyt'owat'ahánú-ídí,

¹⁶ wǵhǵä dimää wânbo háäwí dâypede'e'o', hedá t'owa-á ovâydaháachando'.

¹⁷ Háa inbí wówátsi tsǵaginpídibo dáyhûuwí'in wídínkoedihanginnáhpí,

¹⁸ hedí Yôesi-á hây wânbo-á wídây'a'ginpi.

Yôesidi in t'owa ovâychǵamáa t'aywó'di wídâymáapi waa inbí whǵyu dínmuudibo', háa díví'o'in namuudá yoe

¹⁹ Gínhanginná t'ǵhki Yôesivi tsontuu natû'di-á in to'wên dâý'a'ginnamídí dívísó'dêe'ingí'in namuu'in, hedânho wídítúnipídí wídívít'aywó'nanpi'in, hedího t'ǵhki t'owa dínhanginnání Yôesivi'piye' dívít'aywó'nannin. ²⁰ Yôesi há'to natúni wí to'wí t'aywó'di imáapi' waagi namuu iví tsontuu ón'a'ginnamídí iwânpisó'díndedibo', gá ná'í tsontuudá in t'owa ovâykeekw'óe'óðân dívít'aywó'do'in. ²¹⁻²² Hedího

nää-áho ná'in nathaypóe háa t'ähki Yôesiví tã'nin diwe ûntû' waa: Yôesidi in t'owa ovâyçhaamáa t'aywó'di wíðâyamáapi waagibá inbí whäyü Jesus Christ-ví'piye' dínmuudi, i tsontüu dáy'a'ginnamídí dívísó'díndedidá' bá yoe. Ná'i tüü-á t'ähki t'owagí' namuu, t'ähki t'owa há'minda' gimuudi, ²³ gá t'ähkidibo ívít'aywó'nandân, hedího to'wí wänbo yä'dâa'idá' wínamuupí Yôesi t'ähki yä'dâa'i namuu waagibá. ²⁴ Gínt'anmuupí wänbo Christ Jesus iví ûnp'oedi iwá'áa na'inbí t'aywó'di iwedi díma'p'ädi-ídi, hedí ná'i namuudiho Yôesi Tádádí iví séegísehkanä ûnmuudi díçhaamáa t'aywó'di wí'âyamáapi waagibá. ²⁵⁻²⁶ Hännwänbo Yôesi Tádá í'ânshaamägi Jesus óesaanídí, iví ûnp'oe ich'âanídí, hedânho iví'piye' ívíwhäyundedáho na'inbí t'aywó'di dínýää'amí. Hännhay waabo t'owa dívít'aywó'nán wänbo Yôesi Tádá nabo'atádi itsíkha'andi wesebo wí'ovâyütchânupí dín'ä waagi. I-á wí'bo t'aywó'di wí'imáapi kin i'an wänbo', gá Jesus-dáho in t'owaví t'aywó'di ovâyýâakankhâyamáadân. Hedího nää-á híwó'dá' i'o'in na'in dínkeeyo', to'wên Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in ovâyçhaamáadi t'aywó'di wíðâyamáapi waagibá.

²⁷ Hedího Yôesi Tádádí há'wâa na'ingí' i'andi, ti gínk'óe ívíyêngihée'amídí? Hedân yoe. Háadi? Gá Yôesi Tádádí díçhaamáadân t'aywó'di wí'âyamáapi waagi háäwí híwó'di iví'andi namuudá yoe, hewänbo Jesus-ví'piye' ívíwänpiwhäyundedân. ²⁸ Hedânho gínhanginná Yôesi Tádádí t'owa ovâyçhaamáa t'aywó'di wíðâyamáapi waagi inbí whäyü dínmuudibo', i tsontüu dáy'a'ginnamídí dívíkhäädédidá' bá yoe.

²⁹ Hedí ti gí'âaní Yôesi-á in Hudíyoví'dá' namuu'in, in Hudíyo dimuupí'inbí-á yoe? Hedân yoe. Yôesi-á in Hudíyo dimuupí'inbí' wá' namuu, ³⁰ gá wí'dá' wí Yôesi na'ándân, hedí idáho ovâyçhaamáa in Hudíyo dimuu'in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in t'aywó'di wíðâyamáapi waagibá, hedá in Hudíyo dimuupí'in wá' hanbá. ³¹ Hedânho na'inbí whäyü gínmuudibo ti ná'i tsontüu-á äyyoegi'o'? Hedân yoe. Nää-á shánkí gínkoedi äy'a'ginnamídí háa natû' waa.

4

Abraham-bí whäyü háawin ûnmuu'in

¹ Nää wäyhí'khâyamáa Abraham-bí'gedí háa ûnpóe'in, i-á na'in Hudíyo gimuu'inbí páadé'i thehtáy pahpâa gínmuu. ² Yôesi natúdáho idá Abraham-dá óeçhaamáa'in t'aywó'di imáapi waagi híwó' i'odibo', hedânho Abraham ûnkoedí-íwän iví híwó'di tsiyekan ní'gedí iyêngihée'amídí. Hewänbo Yôesi wínatúhpi Abraham-dá ûnkoedi iyêngihée'amí'in. ³ Yôesiví tã'nin diwe kinnân natá'muupí'an: Abraham Yôesiví'piye' iwähäyudânkun Yôesidi óeçhaamáa t'aywó'di wí'imáapi waagi.

⁴ Kin waagi namuupí'an: To'wí it'ôe'andi-á óewá'ánde', hedí iví wá'áa ûnt'anmuu háyü it'ôe'an waagidi, wí'óewänpidamähpi. ⁵ Hewänbo to'wí wänbo híwó'di háäwí i'andi nawänpimuudibo há'to ûnkoedí-í natúnídí t'aywó'di wí'imáapi waagi' bá namuu. Yôesidá'mân ûnk'óe wí to'wí óeçhaamá've-ídi t'aywó'di wí'imáapi waagi, ná'i to'wí t'aywó'to'i namuu wänbo', hedí kin óeçhaamáa iví whäyü ûnmuudibo', híwó' i'amídí iwänpikhäädédidá yoe. ⁶ Hedânkun David hân'oe natú in to'wên Yôesidi ovâyçhaamáa'in t'aywó'di wíðâyamáapi waagi dihíhçaq-í, hewänbo híwó' díví'amídí dívíkhääde'in namuudá yoe. ⁷ Kinnân itã'nán: In to'wên inbí yä'dâapi tsiyekan ovây'owóyé'indádí

in to'wên inbí t'aywó'di ovâyâa'annindá'dí dihíhchaa.

⁸ I to'wí Yôesidi wíyá wí'óetu'opí t'aywó'kandi gin nahíhchaa.

⁹ Hedi to'gí'-an ná'i híhchan namúni? Ti in Hudíyogí'da'? Yoe, in Hudíyo dimuupí'ingi' wá' namuupí'an. Gínhanginnáhpí'an Yôesi natú'in idi Abraham óechaamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ûnmuudi. ¹⁰ Hewänbo ti Abraham in Hudíyo-ví k'ewé' taadi ho nataamuu ihaydân kin Yôesi iví'gedi natú? Yoe, wa'di óetaa'angepí'dibo-ân. ¹¹ Tí'úügédân Yôesi natú Abraham in taa ikéyí'in nathaypúwí'dí Yôesidi ho óechaamáa'in t'aywó'di wí'imáapí waagi. Hewänbo kin Yôesi ho i'an Abraham-bí whäyü ûnmuudíbo wa' in taa imáapí'dibo. Hedânkun Abraham-dá t'ähki in to'wên ta'gendi Yôesiví'piye' dívíwhäyunde'inbí tá'dá waagi'ba dínmúni, tobá ná'in Hudíyoví k'ewé' taa dâymáapí wänbo', hedi in wá' Yôesidi ovâychaamáa t'aywó'di wí'dâymáapí waagi. ¹² Hedá in to'wên kin ditaamuu'indá wá' Abraham-dá inbí tá'dá waagi'ba dínmuu, hewänbo in t'ähkí'í'-á yoe. Abraham-bí ây waagi'in ta'gendi dimúní'dí, indá dín'táy iví ahtaa eeye díví'ahtuyé-í'dí, i waagibá whäyü dâymá'vé-í'dí, in taad'a'ba yoe, gá ná'i whäyü-áho Abraham imáadân wa' in taa iké'pí'dibo'.

¹³ Yôesidi iví tûu Abraham óemägi idi Abraham-dá'dí iví ây iwedi'indá'dí ovâymäân'i'n hääwí t'ähki náä oepáa k'aydiwí', hewänbo kin natú gá Abraham óechaamáadân t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ûnmuudi, i tsontuü i'a'ginnamí'dí ikhäädédí'dá yoe. ¹⁴ Yôesidi i hääwí ipäkhâymaa'i' in to'wên i tsontuü dâ'y'a'ginnamí'dí dívísó'dínde'in ovâymäâní'dáho', in whäyü iví'piye' winatâynípi, hedi i tûu Yôesi imägi'i-á hääbo wí'ûnmúnípi. ¹⁵ Hewänbo wí to'wí i tsontuü i'a'ginhánú'dá Yôesidi óetuchânunde'. Tsontuü wänbo nayipí'dá há'to nakoedi-í wí to'wí i'a'ginhánú-í'dí, hewänbo nayi-âkun ná'i tsontuü.

¹⁶ Hedânkun hääwí híwó'di iví'angepí'dibo Yôesi iví tûu imägi t'ähki in Abraham-bí ây iwedi'in dimuu'in dínkoedi iví séegísehkaná dâykéyí'in inbí whäyü dínmuudi. Hedi kin Yôesidi ovây'âamí in to'wên i tsontuü dâymáa'indá'ba yoe, hewänbo t'ähki in to'wên dívíwhäyunde'in Abraham iwhäyü waagibá. Abraham-dá tá'dá waagi'ba gínmuu t'ähki na'in ta'gendi Yôesiví'piye' ívívwhäyunde'ingi'. ¹⁷ Yôesiví t'a'nín diwe ûnkw'ó háa Yôesi natú waagi:

Abraham, wí tá'dá waagi wísóge báyéki t'owagi' wéngé dithaa wänbo'. Abraham-dá Yôesiví'piye' iwhäyunde', hediho Yôesidi i-á ho óechaä hä'in t'owaví tá'dá dínmuu waagi. Yôesi-á ûnkoedi chu'in wänbo ovâywówápaa-í'dí, hedá tobáháa hääwí wa' wínapóepí wänbo', napúwí gin Yôesi natú'dáho', napúwí-âkun.

Háa Abraham Yôesiví'piye' iwhäyü waana'in wá' gínkhây'ä' ívívwhäyü-í'in

¹⁸ Hediho tobá whäyupíwó' waa namuu wänbo' Abraham-dá iwhäyü báyéki t'owa wéngé t'ähki dithaa'inbí tá'dá dínpuwagít'óe'in, gá Yôesidi óetu'andân báyéki tí'úügé ká'ää'in ûnkwó'gít'óe'in, hedi han ûnpóe. ¹⁹ Iví túu'ú i'gedi i'ánshaamáadi, há'to i'âykw'ôení waa nachaa, ma'di tágintä (100) pâyoyí ho namuudi, hedá iví kwiyo Sarah-á wähpahde kwiyo náä ûnmuudiho', há'to nasáhpúwí i'gedi wá' i'ánshaa'an. Hewänbo tobá kin namuu wänbo iví whäyü wa'di ûnkay. ²⁰ Yôesiví tûu óemägi'in ônwhäyü, hedi iví whäyü ûnháání'wedi shánki ûnkaypóe, hediho Yôesi-áho kw'áayébo' óemáa. ²¹ Iví pí'ná khó'yého' ûnhanginná Yôesi ûnkoedi'in hääwí t'ähki natú'i' i'amí'dí. ²² Hedânkun Yôesi natú idi Abraham

óechaámáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ünmuudi. ²³ Hewänbo nä'i hí' Abraham-bí'gedi Yôesi natú'i' Abraham-gí'da' wínatá'muupí, ²⁴ hewänbo na'ingí'-ân wá' nata'muu, gá Yôesi-á natúđan na'in wá' díchaa t'aywó'di wí'âymaapí waagi iví'piye' ívíwhäyundedi, idá Jesus na'inbí tsondi shánki hay'i gínmuu'i' óewáywówápa. ²⁵ Yôesi Tádádí Jesus óemägi na'inbí t'aywó'di gínmuudi nachúu-ídi, hedá óewáywówápa naakeepúwídi díchaámáa'in t'aywó'di wí'âymaapí waagi. Jesus-ví'piye' ívíwhäyundeda Yôesi Tádádí díchaámáa t'aywó'di wí'âymaapí waagi.

5

¹ Hedího náa Na'inbí Sedó Jesus Christ-di na'indádí Yôesi Tádádí díwón, gá Yôesi Tádádá díchaámáadán t'aywó'di wí'âymaapí waagi na'inbí whäyü gínmuudi. ² Hedí na'inbí whäyü gínmuudibá Jesus-di Yôesi Tádáví'piye' dikán, iví séegísehkanä áytáa-ídi, hedi háädi wänbo t'ähki ná'i séegísehkanä-á áymá've-i. Hedí hânho ívíhíhchando', gá gínhanginnândan wáy wí thaa-á Yôesiví sa'wó'di kohthay iwe i-ádi gikwó'gít'óe'in. ³ Hewänbo háhaydi'da'ba wíghíhchanpí. Gíhíhchan wá' áyt'óephadende wänbo', gá tobáháa gínpoé wänbo ná'i t'óephade namuu'ídi gíháp'o'dán ívíyää'amídi. ⁴ Hedá ívíyää'andá shánki gikweesenpa', hedi gikweesenpaa iwedáho shánki gínhanginná ho napúwí'in háa Yôesi natú waa dípägít'óe'in. ⁵ Hedí kin ívíwhäyundeda há'to gichanpúwí híwó'pí'piye' ívíwhäyunde'in, gá i Yä'dáa'i P'oeaaháa Yôesidi dímägi'i na'inbí pí'ná khó'yé áymáadán, hedi idá dínthayyo Yôesi Tádádí hânho na'in díséegi'in. ⁶ Wa'di wí'bo ívípikhäge'namídi yä'dáa'in gímúnídi gínkoedipídi'bo', híwó' naná' dihaydán Christ nachuu na'in gímuudi, in Yôesi áy'a'gínpi'in gímuu wänbo'. ⁷ Nabáapu'wan óeshaa-ídi wí to'wí nahíye-i'í wíyá to'wígí' nachúu-ídi, tobáháa i wíyá to'wí i tsontüü i'a'gindo wänbo'. Ma'dán wí to'wí nahíye-i'í wíyá to'wí íví wówátsi ta'ge ihondi namuu'igí' nachúu-ídi. ⁸ Hewänbo wa'di na'inbí wówátsi thaa t'aywó'diwe gikwó' dihaydi'bo Christ na'ingí' nachuu. Kindidán Yôesi Tádádí dínkeeyan na'in hânho díséegi'in.

⁹ Hedánkun ta'gendi gínhanginná Jesus-di dín'aywoení'in Yôesi Tádádí wídítuchänú-ípídi, gá na'ingí' ho nachuudi iví ün'p'oe ich'áadán, hedânho Yôesi Tádádí díchaámá've-ídi t'aywó'di wí'âymaapí waagi. ¹⁰ Yôesi Tádáví hánmin gímú'dewän, hewänbo náa-á i-ádi ívíwón iví ay na'ingí' nachuudi. Hedího náa Yôesi Tádá-ádi ívíwónídi gínhanginná ta'gendi dín'aywoení'in gá iví ay wíyá ünwówápóedán. ¹¹ Hewänbo háhayda'ba wínamuupí, náa-á gíhíhchan wá' gá Jesus Christ, i shánki natsonyi'í namuu'í hedá i Yôesi Tádá-ádi díwónídi-á, idiho dínkeeyan háawi Yôesi Tádá namuu'in.

Háa Adam i'annin namuudi in chuwa na'in dínkán, hewänbo háa Christ i'annin namuudá wówátsi áymáa

¹² Wí wí' to'wí Adam gin nakháwä'i' it'aywó'nán, hedi i-á it'aywó'nandi t'ähki t'owa t'aywó'di gíyámu. Adam-dá it'aywó'nandi nachuu, hedi na'in wá' ívít'aywó'nandibo t'ähkídi'bo gít'aháani. ¹³ Wí tsontüü wänbo nayipídáho Yôesi há'to natúní t'owa wíđáytsontüü'a'gínmaapí'in hedího wínatúnípi dívít'aywó'nannin. Hewänbo náa óepáa k'aydi in t'owa-á dívít'aywó'doho wa'di Moses i tsontüü ita'nanpídi'bo'. ¹⁴ Ná'in gínhanginná gá Adam-bí thaa iwedi

Moses-ví thaa iwehay chuwa-á t'ähkí t'owa dín-pó-wádân, tobá inbí t'aywó'di dínmuu'i Adam-bí t'aywó'di waagi wídínmuupí wänbo'. ¹⁵ Haa Adam ün-póe'indi díhã'o Jesus-ví'gedi, i-á Adam-bí wówátsi thaa ihaydi wa' náã oepáa k'aydi winapówápí. Hewänbo haa Adam i'annindá hedá haa Jesus i'annindá handa' wídänmuupí. Hääwí Yôesidi khâagipí dímã'i-á Adam-bí t'aywó'diví shánkí nakay. Wí' wí sen Adam namuu'i Yôesiví p'ôegédi ihânge'andibo t'ähkí t'owa dit'ahán. Hewänbo Yôesiví séegísehkanã-á hedá hääwí dímã'i-á shánkí gáhâyü'i ünmuu Adam-bí t'aywó'di ünmuu'iví'wedí, hedí t'ähkí t'owa dínkoedi ná'i Yôesi imã'i dâyhónídí, wí' wí sen Jesus Christ namuu'iví séegísehkanã ünmuudi. ¹⁶ Hedí haa napóe'in i Yôesi Tádádí dímã' iwedi hedá haa napóe'in Adam-bí t'aywó'di iwedá handa' wídänmuupí. Ná'in wéhpêe t'aywó'nin Adam i'annin namuudá Yôesi Tádá natú tuchänu-á na'äã-í, hewänbo tobá báyéki wây-á t'owa báyéki t'aywó'diví'o wänbo', Yôesidi wí híwó'di hääwí wá'âpídíbo na'in dímã' waagibá idi dícháamáa t'aywó'di wí'ây-máapí waagi. ¹⁷ Hedänkun wí wí' sen it'aywó'nandibo chuwaði na'in t'ähkí díhógi. Hewänbo haa ná'i wíyá wí sen Jesus Christ namuu'i' i'annindá shánkí hay'in namuu. Idá hânho báyéki séegísehkanã-á dímã', hedí kinnân dítumáa: Tobá gínt'anmuupí wänbo', i-á natú' idi dícháamáa t'aywó'di wí'ây-máapí waagi, hedí wówátsi nahánde-pí'in âymá've-í, hedá iwe tsonnin waagi'inbá githáa-í.

¹⁸ Hedího ha'wâagi napóe. Wéhpêe t'aywó'nin Adam i'annin namuudiho tuchänu napówa t'ähkí t'owagi', hedá han waagibá wí wí' ta'gedá' hääwí Jesus i'annin namuudi nakoedi t'ähkí t'owa ovây-tu'amídí t'aywó'di dâymáapí'in waagi'in dimuu, hedá wówátsi nahánde-pí'indá ovây-määni. ¹⁹ Wí wí' to'wí Adam namuu'i haa Yôesi Tádádí ôetu'an waa wí'i'a'ginpidího t'ähkí t'owa dit'aywó'to'inpaa. Hanbá i wíyá wí' to'wí Jesus namuu'i' i'a'ginnandibo t'ähkí t'owa dínkoed dipúwí'in in Yôesidi ovâycháamáa'in t'aywó'di wídây-máapí waagi. ²⁰ Yôesi iví tsontuq imägi t'owa ovâythayyamídí hâyü hânho dívít'aywó'nannin. Hewänbo i t'aywó'di gínkeepóe ihaydá Yôesiví séegísehkanã-á shánkí wänbo-á ünkeepóe. ²¹ Hedího i t'aywó'di kay'i namuudibo t'owa ovây'tandânho chuwaðo dínk'óe, hewänbo Yôesi Tádáví séegísehkanã-á t'aywó'diví shánkí ün-kay, hedího na'in dícháamáa t'aywó'di wí'ây-máapí waagi hedânho wówátsi nahánde-pí'in âykéyídí, haa Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'i na'ingí' i'annin namuudi.

6

Haa Christ i'annin namuudiho ta'gendi giwówáyêeni

¹ Báyéki t'aywó'di dín'owóyéndediho Yôesiví séegísehkanã shánkí ünkeepo'. Hedího hân gínkhây'ä' iví'amí'in? Tí in ta'gen gínk'óe ívít'aywó'kanhûuwídí wíyá shánkí iví séegísehkanã ünkeepúwídíbo'? ² Hedân yoe. T'owa chu'in dimuu'indá wídívít'aywó'dopí, hedího t'owa chu'in waagi'inbá gínkhây'ä' gimúní'in hedânho t'aywó'di eeye wí'ivíhûuwípídí. ³ Na'in dip'ó'p'oe'an âykeeyamídí Christ Jesus-ádi wí'da' gimuu'in. Tí wí'ünhanginnáhpí'an dip'ó'p'oe'an dihaydi i-ádi gichuu waagibá âykeeyan. ⁴ Hedänkun dip'ó'p'oe'an dihaydi, i-ádi gichuudáhá' díkhã'kw'ódi waagibá napóe, hedânho Yôesi Tádáví pínnán kaydi Christ nawáywówápóe waagibá, na'indá wá' wówátsi ts'âamin âymá've-í.

⁵ I-ádi gichuu waagibá gipóe, hedího kindídi i-ádi wí'da' waagibá gipóe. Hedánkun i nawáywówápóe waagibá na'in wá' díwáywówápaa-í. ⁶ Gínhanginná ná'in: T'aywó'to'in t'owa gimuuwän, hewänbo Jesus-ádi phé'wan deedi gichuu waagibá ginpóe hedänho háa gimú'de waagi'in wíyá wíginúnípidí, hedá iwedá i t'aywó'di iwedi díma'p'ädi-i, ⁷ gá to'wên dichuu'indá t'aywó' diwedi díma'pändän. ⁸ Ná'in ívíwhäyunde': Christ-ádi gichuudá i-ádi bá giwówayêení, ⁹ hedí gínhanginná Christ nawáywówápóedi hánhay wänbo wíyá wínachúu-ípi. Chuwadi há'to wíyá óet'aaní. ¹⁰ Christ nachuudiho t'aywó'didi há'to wíyá óekéyí, hedí náá wíyá nawáywówápóedá hánhay wänbo t'ähki nawówayêení i Tádá óehíhchanmäänídi. ¹¹ Hedí un wá' chu'in ímuu waagi kin únkhây'ä' í'äani'in hedänho wí'úvít'aywó'kanhúuwípidí. Náá-á Jesus Christ-ádi ímuudi unbí wówátsi bín'amí Yôesi Tádá bínhíhchannamídi.

¹² Hedánkun wí'úvímäänípi i t'aywó'didi wovây'taanídi, hedí unbí túu'ú iwe háa íwänpichaa waagi wí'úvíkanhúuwípi, ná'i túu'ú-á wáy wí thaa únkhángít'óe. ¹³ Wáy wí wänbo' unbí túu'údi t'aywó'kan wänbo yä'däapíkan wänbo wíwínkanmäänípi. Shánkidí kinnän úv'amí: Unbí wówátsi-á Yôesi Tádá bínmääní gá idän chuwa iwedi wovâywhahógidi wówátsi ts'aamin wovây mágidi, hedá unbí túu'ú t'ähkidá híwó'dida' Yôesi Tádági' bín'amí. ¹⁴ Náá iwedi t'aywó'didi wíyá wíwovây'tankhây máapi gá wí'úvíwänpisó'díndepídan híwó'nin ípúwídi i tsontuu bín'a'gindodibo', hewänbo Yôesiví séegísehkanädän wovâykhäge'do híwó' úvíkanhúuwídi.

Gínkhây'ä' híwó'di ívíkanhúuwí'in

¹⁵ Hedího kin napo'di hännan náá ív'amí? Ti gínk'óe i tsontuu äy'a'ginhánú-ídi hedí kin ívít'aywó'námí? Hedän yoe. ¹⁶ Únpíhanginnáhpí'an wí to'wíwí'piye' úvímágidá igí'da' úvít'óe'amídi hedá idá' bín'a'ginnamídi, hedän ná'i to'wíwí pant'óe'in waagi'inbá ímuu. Hedího hanbá úvíwänpit'aywó'kanhondá kindídi t'aywó'diví panho ímuu, hedá íchúu-í. Hewänbo Yôesiví'piye' úvímágidá bín'a'ginnamídi, ívít' pant'óe'in waagi'in ímuu, hedí idá wovâychaamáa t'aywó'di wíwín máapi waagi. ¹⁷ Naadi Yôesi dókú'daa'o', gá tobá úvít'aywó'dodi ná'i t'aywó'diví pant'óe'in waagi'in ímú'de wänbo', náá-á pín ta'ge haydi in ta'gen háhkan wovây mági'in bín'a'gindodän. ¹⁸ Náá-áho t'aywó'di iwedi íma'p'ä, hedí unbí wówátsi thaa úvímági híwó'dida' úvít'äämídi. ¹⁹ Yä'däakan ni'gedá t'óedi íka'póya', hedänho ná'in pant'óe'inbígedi naadi wáyhí'máa wáythayyamídi shánki íka'pówá-ídi. Wáy müu-áho úvít'aywó'dodi wên pant'óe'in waagi'inbá ímuuwän, hedího unbí túu'ú t'ähkidí úvít'aywó'dowän, hedá háädi wänbo t'ähki híwó'pí' úvít'owän. Hewänbo náá-á Yôesiví'piye' úvímääní ívít' pant'óe'in waagi'in ímúnídi, unbí wówátsi ta'ge bínhúuwídi, hedänho yä'däa'indá' ímúnídi háa Yôesi nada' waagi.

²⁰ T'aywó'diví pant'óe'in ímuu ihaydi wí'ida'píwän unbí wówátsi ta'ge bínhúuwídi. ²¹ I t'aywó'di háäwí úvít'andídi náá wovâywóeda'má', hedí hândídan ná'i t'aywó'didi wovâykhäge'nan? Wéngedí wänbo yoe. I t'aywó'di úvít'o'í namuudi chuwa iwe ípowagít'óewän. ²² Hewänbo t'aywó'di iwedi íma'p'ändi náá-á Yôesiví pant'óe'in waagi'in ímuu, hedí idi wovâykhäge'do' yä'däa'in ípúwídi. Hedí Yôesiví'piye' úvímágidího wówátsi nahándépí'in bínkéyí. ²³ T'aywó'digí' ívít'óe'andá chuwa-ân

naʼinbí wáʼâa-á gínmuní. Hewänbo Jesus Christ naʼinbí tsondi hayʼi-víʼin gimuudá, in wówátsi nahándeplʼin Yôesi Tádágí dímäʼ.

7

Paul khóhtsaa iʼgedi itaʼdoʼ hedânho wíyá hääwí giháhpúwídi

¹ Tíʼúuwín páadéʼin, tsontuú iʼgedi únhanginnáʼnín ímuu, hediho wâyhiʼkhâymaa kinnân: Únhanginnáhpíʼan únkhâyʼäʼ náʼi tsontuú bînʼaʼginnamíʼin háyú wówátsi untäʼän diwe puʼwahaydaʼ.² Gá kinnân: Wí kwee nakhóhtsaaʼändi-á únkhâyʼäʼ iví sedó-ádídäʼ natháa-íʼin háyú wówátsi thaa iví sedó untäʼän diwehay. Hewänbo iví sedó únchuu ihaydáho iví sedó-ádi wíyá wínawhiʼánpi. Hannânho natúʼ in khóhtsaa tsontuú.³ Hedi wíyá píʼwí sendádi ithayedá waʼdi iví sedó únwówayidiboʼ, iví sedóvíʼpiyeʼ itʼaywóʼdoʼ. Hewänbo iví sedó únchuudáho in khóhtsaa tsontuú iwedi nawhimaʼpʼä, hediho wíyá píʼwí sendádi ikhóʼyâʼdáho tʼaywóʼtoʼi wínamúnípi.

⁴ Un wáʼ kin waagibá únpoʼ, naví tíʼúuwín páadéʼin. Christ-ví túuʼú únchuu ihaydá un wáʼ íchuu waagibá únpoé hedi kindidi náʼi tsontuú Moses itaʼnan diwedi wovâywiye. * Hediho náä-á únkoedi wíyá toʼwíviʼ ímúníʼin, i toʼwí nawáywówápóeʼi-ân i namuu. Hediho náä-á ivíʼ gimuudi gínkoedi híwóʼdi hääwí Yôesi Tádágíʼ ivíʼâamíʼin.⁵ Háa giwänpidaʼ waagi ívitʼaywóʼdodi naʼinbí wówátsi áyhonwänhoʼ, hedi ihaydá wíyá shánkí ívitʼaywóʼnamíʼin gidaʼpoʼ náʼi tsontuú gitʼoʼdi, hedi chuwa iwe gipóyaʼwän náʼi tʼaywóʼdidi naʼinbí túuʼú dintsónmáadiboʼ.⁶ Hewänbo náä-á i tsontuú iwedi gimaʼpʼä. Náä-á Christ-ádi gichuu waagibá gínpoʼdi i tsontuudi wídítsonmáapí. Náä-á wíyá tsʼaabi giháhpóe Yôesi áyʼaʼginmäänídi i Yäʼdâaʼi Pʼoewaaqhâadi díháʼo waagi, háa íviʼowän waagá yoe i tsontuú nataʼmuuʼiʼ áyʼaʼginnamídi ívisóʼdinde ihaydi.

Wáyeyédi shánkí i tsontuú gínhanginnândi shánká ívitʼaywóʼdoʼ

⁷ Hedi tí gitúní náʼi tsontuú-á tʼaywóʼdi namuu gin? Hedân yoe. I tsontuudidáʼmânho dínkeeyan hääwí taʼgendi tʼaywóʼdi namuuʼin. Gá kinnân: I tsontuú-á natúʼ, Hääwí wíyá toʼwí únkwʼóʼdiʼ wíʼídaʼípi.

Han natúnipídá háʼto naa dínhanginnáníwän wíyá toʼwíviʼ hääwí odadaʼdi dáyʼtʼaywóʼdoʼin.⁸ Hewänbo háʼin tsontuú iʼgedi oháhpóe ihaydá shánkí dáyʼtʼaywóʼnamíʼindá odaʼpóe, hediho wíyá i hääwí navíʼ namuupíʼ shánkí owänpidaʼ. Hewänbo i tsontuú nakʼóepídá háʼto taʼgendi dínhanginnáníwän dáyʼtʼaywóʼnannin.⁹⁻¹⁰ Naa oʼän owówámuuʼin waʼ Yôesivi tsontuú okaʼpówápi ihaydiboʼ. Hewänbo náʼin tsontuú natúʼin wídínkhâyʼáhpí wíyá toʼwíviʼ hääwí odaʼʼin taʼgendi okaʼpówá ihaydá, shánká dáyʼtʼaywóʼnamíʼindá odaʼ, hedi ochuu waagibá dínhanginpóe. Hediho tobá naʼin wówátsi áykéyídi Yôesidi iví tsontuú dímägi wänboʼ, naa-á in chuwaḍaʼ dínkân.¹¹ I tsontuú iʼgedi oháhpóe ihaydá, i tʼaywóʼdidá in taʼgen náʼi tsontuú iʼgedi namuuʼin dínkaayan, hedi náʼi tʼaywóʼdidibá díhay waagibá dínpoé.

¹² I tsontuú Moses itaʼnandi-á Yôesiviʼwedi naʼää, hedi tʼähkí i híʼiwe nataʼmuuʼiʼ yäʼdâaʼi-á taʼgendi-á híwóʼdi-á namuu.¹³ Tí náʼi híwóʼdi

* 7:4 Náʼi híʼi wínatuʼdaʼpí wígínkhâyʼáhpí i tsontuú áyʼaʼginnamíʼin, hewänbo natuʼdaʼ-á, wígintáypí i áyʼaʼginnamíʼin hedânho Yôesidi díchaamáʼve-ídi tʼaywóʼdi wíʼâyamápi waagi, gá Jesus-víʼpiyeʼ íwihâyundedaʼ han díchaamáadân.

tsontuudi wí'bo in chuwa dínkán? Hedân yoe. Navi t'aywó'didân in chuwa dínkán. Hewânbo tobá ná'i tsontu-á híwó'di namuu wânbo', naa dáy'taywó'nandânho i tsontu natú chuwa iwe díkání'in. Hediho dínhanginpóe ta'gendi háawi i t'aywó'di namuu'in. I tsontuudân dínthayyan t'aywó'di-á hânho yä'dâapí' namuu'in.

Häwídi na'inbí pí'nä khó'yé dínhânbo waagibá gínpo'

¹⁴ Gínhanginná Yôesiví P'oewaahâadi ná'i tsontu dímägi'in. Hewânbo naa-á wí to'wí háa okanda' waagi dáywânpi'o'i omuu, gá t'aywó'diví pant'ôe'i waagibá omuudân. ¹⁵ Naa wídnhanginnáhpí háadí kin waagi dáy'o'in. Tobá híwó' okanda' wânbo', híwó' wíday'opí, hewânbo i híwó'pí' dót'ay'i-á ihayda' dáy'o'. ¹⁶ Hedi híwó'pí' ta'gendi wó'kanda'pí wânbo dáy'odá, iwedí nakeepo' naa ochanpo'in i tsontu-á híwó'di-ánkun namuu'in. ¹⁷ Hediho náä-á naa-á wí'bo i wó'muupí ha'wâagi dáy'o'i', hewânbo i t'aywó'di navi pí'nä dínkw'ôndidân kin waagi díkando'. ¹⁸ T'owa-ân omuudi hääbo híwó'di navi pí'nä khó'yé wídnkw'ôhpí. Ná'i-á dínhanginná gá tobá híwó' okanda' wânbo wídnkoedipídân. ¹⁹ Wíyá otúni: I híwó'di okanda'i-á wíday'opí, hewânbo i híwó'pí'-áho dáy'o', oda'pí wânbo'. ²⁰ Hedi i okanda'pí-á dáy'andáho', naa-á wí'bo i wó'muupí ha'wâagi dáy'o'i', hewânbo i t'aywó'di navi pí'nä dínkw'ôndidân kin waagi díkando'.

²¹ Hedânkun kin waagi häädi wânbo t'ähki dínpo' naa: Híwó' okanda' wânbo', shánki wídnbâapu'wanpí dáy'taywó'namídi. ²² Navi pí'nä khó'yé-á ochanpo' Yôesiví tsontu-á híwó'dida' namuu'in. ²³ Hewânbo dínhanginná häädi wânbo t'ähki navi túu'ú t'ähki iwe wíyá pí'wí hääwí nayí', i-á navi híwó'di ánskaa-ádi ihânbo waagibá, hedi navi túu'ú iwedí owânpi'taywó'dikanda'di wí pant'ôe'i waagi opo'. ²⁴⁻²⁵ Hedi kindidiho navi pí'nä khó'yé-á ta'gendi Yôesigí'da' ot'ôeda'. Hewânbo naa t'owaädi omuudi dáy'taywó'do'. Ähkhí'yowân, to'dan díkhäge'namí naa, hedânho ná'i túu'údi chuwa iwe wídkáanípídi? Naadi Yôesi Táda dókú'daa'o' gá Jesu Christ i shánki natsonyi'i namuu'idáho díkhäge'dodân.

8

I Yä'dâa'i P'oewaahâadi na'in díkhä'ge'máa na'inbí wówátsi yä'dâa'i äyhûuwídi

¹ Hediho náä-á in to'wên Christ Jesu-ádi dimuu'indá Yôesi Tádadí wí'ovâyutchanú-ípi, ² gá Christ Jesu-ádi wí'da' waagibá gimuudi i Yä'dâa'i P'oewaahâa i wówátsi napäyí'i' ûnkoedidân díma'p'ädi-ídi t'aywó'diwedi hedá chuwa iwedá. ³ Na'indá t'owaädi gimuudi wígakaypí, hediho Yôesiví tsontu ihay wí'ây'a'gindopí hedânho t'aywó'diwedi dín'aywoenídi. Hewânbo Yôesi Táda-ânho ûnkoedi dín'aywoenídi. Kin i'amídi iví ay dínsan wí t'owa napáa-ídi, na'in kaypí'in t'aywó'to'in t'owa waagibá napóe, hedi tobá t'aywó'di wí'i'anpí wânbo na'inbí t'aywó'di gínmuudi nachuu. Handidiho ná'i t'aywó'di-á ôet'an, hedânho t'aywó'didi na'in wíyá wídit'aanípídi. ⁴ Hedi kin i'an hedânho Yôesiví tsontu natú waa na'inbí wówátsi ta'ge äyhûuwí. Hedi náä-á háa giwânpida' waagida' wí'ívíkanhonpí, hewânbo háa i Yä'dâa'i P'oewaahâa natú ív'í'ami waagân.

⁵ In to'wên háa diwânpida' waagi díví'o'indá häädi wânbo t'ähki díví'ánskaa'o hääwí dikanda' i'gedida', hewânbo in to'wên háa i Yä'dâa'i

P'oewaahâa nada' waagi díví'o'indá hãädi wänbo t'ähki díví'ánshaa'o' i hãäwí i Yä'dâa'i P'oewaahâa nada'póe'i'. ⁶ Hedi háa giwänpida' waagi ív'í'ámí'in ní'gedidá' ív'í'ánshaamáadá chuwa iwe gipówá-í, hewänbo háa i Yä'dâa'i P'oewaahâadi dítu'an waagi í'gedi ív'í'ánshaamáadá ta'gennin wówátsi-á híhchan ánsaa-á gín'ää-í. ⁷ Hedänkun wí to'wí háa nawänpida' waagi í'ámí'indá' í'ánshaa'odi Yôesiví hãnbi' waagi'ba namuu, gá Yôesiví tsontuu wí'í'a'gindopidân, hedi wí'ûnkoedipi ôn'a'ginnamídi. ⁸ Hedi kí'min t'owadá há'to Yôesi óehíhchannamí.

⁹ Hewänbo Yôesiví P'oewaahâa ta'gendi unbí pí'nã khó'yé únthaadá háa i natû' waagi úvíkanhûuwí, háa íwänpida' waagida'ba yoe. Wí to'wí ív'í' pí'nã khó'yé i Yä'dâa'i P'oewaahâa Christ-di ônsandi' imáapídá Christ-ví' wínamuupí. ¹⁰ Hewänbo tobá unbí t'aywó'di únmuudi unbí túu'ú únchúwí wänbo', Christ unbí pí'nã khó'yébo bínmáadá i Yä'dâa'i P'oewaahâadi wówátsi nahándepí'in wovâyma', gá Yôesi Tádádí wovâychaamáadân t'aywó'di wíwínmáapí waagibá. ¹¹ Yôesi Tádádí Jesus óewáywówápaa, hedi ív'í' Yä'dâa'i P'oewaahâa unbí pí'nã khó'yé únthaadá, i Tádádíba undá wíyá wovâywówápaa-í, Christ Jesus óewáywówápaa waagibá. Tobá unbí túu'ú únchuu wänbo', Yôesiví P'oewaahâa unbí pí'nã khó'yé únthaadi Yôesidi wówátsi wovâymañí.

¹² Hediho t'í'uuwin páadé'in, nãä-á hãäwí giphaamuu waagibá hãäwí híwó'di gínkhây'ä' ív'í'ámí'in, háa giwänpida' waagida'ba yoe. ¹³ Háa íwänpida' waagida' unbí wówátsi bínhondá íchuu-í. Hewänbo i Yä'dâa'i P'oewaahâa úvímägidáho wovâykhäge'namídi i t'aywó'di unbí túu'údi úv'í'o'í bínâyá'amídi, kindidânho in ta'gennin wówátsi bínkéyí.

¹⁴ T'ähki in to'wên Yôesiví P'oewaahâadi ovâppahonnindá Yôesiví ây dimuu. ¹⁵ Yôesiví P'oewaahâa bínkê' ihaydá pant'ôe'in dikhuwôeda'in waagi'in wí'ímuupí, páadédi íchaa waagibá. Hewänbo i Yä'dâa'i P'oewaahâadi wovâyseégíhógi Yôesi Tádáví ây ímúnídi, hedânho Yôesiví'piye' úvíyûusu'o' ihaydá wí'ínbo bínkhây'ä'ní "Naví Tádá" gin. ¹⁶ I Yä'dâa'i P'oewaahâadânho na'inbí pí'nã khó'yé díhangin'ândo' Yôesi Tádáví ây gimuu gin. ¹⁷ Hedi ív'í' âyho gimuudi i hãäwí ív'í' âygí' iwiye'kw'ódi'í' âyhóní. Christ-ádi wé'ge ná'í hãäwí âyhóní. Christ-ví'in gimuudibo âyt'ôephadende' i it'ôephade waagibá, hediho i-ádíba Yôesi Tádádí he'ennin dípaa-í.

Tobá nãä t'ôephade iwe gikw'ôn wänbo', wáy wí thaa-á hãä t'ähki híwó' gínpuwí

¹⁸ Nã'í sa'wó'di hãäwí Yôesidi dínkhâymaa í'gedi dá'y'ánshaamáadi, naa ochanpo' nãä oepáa k'aydiwi t'ôephade-á hãäbo wínamuupí waagibá. ¹⁹ Hãä t'ähki nakhí'yendi-á nawó'onpo'di natsikha Yôesi Tádá ikeekw'ôenidí na'in ta'gendi ív'í' ây gimuu'in. ²⁰⁻²¹ Yôesi Táa í'ánshaamági hãäwí t'ähki nakhí'yendi' nachä'muupí waagibá napúwí'in. Nã'í hãäwí wí'bo kin waagi wínapuwagít'ôepí, hebo Yôesi-ân natú kin napúwí'in. Hewänbo wá' natú ná'í hãäwí nakhí'yendibá wíyá híwó'di napúwí hedânho wínakhanmú-ípídi. Kindidi owáy Yôesi Tádáví ây chuwa iwedí dima'p'ândi hãä t'ähki sa'wó' ingí' dínpóedí, ná'í hãäwí nakhí'yendi-á wá' hanba napúwí.

²² Nã'í gínhanginná, wí kwee na'eyehaydi únhaytû' waagibá, ná'í hãäwí t'ähki nakhí'yendi-á wá' han waagibá napo', wa'di wíyá ts'aabi wínakhí'yenpídi. ²³ Hedi kin waagi wí'únpo'pí ná'í hãäwí nakhí'yendida'.

Na'in wänbo gínhaytû' waagibá gínpo', giwó'onpo'di gitsíkhakw'òndi Yôesi Tádá ikeeyamídi na'in ivi'ây gipúwídi díseegihógi'in, hedá na'inbí túu'ú ts'aabi dínpáa-ídi wá' gitsíkhakw'ó. Hedi dínkeeyamídi han dínkhâymaa'in, idi i Yä'dâa'i P'oewaaahâa na'in dímági. ²⁴ Yôesidi dín'aywon dihaydi waabo ná'i napúwídi ívitsíkhahon. Wí to'wí wí hääwí itsíkha'máa'i ho ikê'dáho', hedáho wa'di wínatsíkhapi. Háadan wí to'wí wíyá itsíkha'amí wí hääwí ho ikê'di? ²⁵ Hewänbo hääwí âykê'pí' wa'di âytsíkha'máadáho', nakhây'ä' gibo'atá-i'in tobá wó'ondi âytsíkha'máa wänbo'.

I Yä'dâa'i P'oewaaahâadi díkhäge'máa

²⁶ Hedá wá' kay gíntáydi i Yä'dâa'i P'oewaaahâadá díkhäge'do'. Kaypí'in gimuu'di wáyýedi wígiyûsuháhpí, hedi i hí' wí'âyshaadepídi gínwänpihaytû'. Hewänbo kin gínpo'di, na'inbí haytu'u iwedibo' i Yä'dâa'i P'oewaaahâadá na'ingí' Yôesi Tádá óehée'o'. ²⁷ Yôesi Tádá-á ûnhanginná hääwí na'inbí pí'ná khó'yé gínkw'ó'di', hediho ûnhanginná háa i Yä'dâa'i P'oewaaahâa natû'da'in, gá Yôesi Tádá nada' waagi i Yä'dâa'i P'oewaaahâa-á Yôesi Tádávi t'owagi' iyûusu'odân.

Yôesidi na'in díseegídiho hääwídi wänbo há'to díwiye-i ivi'wedí

²⁸ Ná'i wá' gínhanginná: Tobáháa napo' wänbo', ná'i hääwí napo'idiho Yôesi-á híwó' íkhâymaa in to'wên i óeséegí'ingí', innánkun ivi'in ûnmúnídi ovâytukánnan, i'ânshaamagi waagi. ²⁹ Hân'oebo ûnhanginná to'wên dimúní' in in ivi'in ûnpuwagít'óe'in, hedi iwéhpêe'an indá ivi'ây Jesus ûnmuu'i waagibá dipúwí'in. Kindidiho Jesus wí pá'dây waagibá namúní hedá na'indá báyéki tí'ûuwín waagi'inbá-á. ³⁰ In to'wên há'mín dipúwí'in Yôesi Tádá iwéhpêe'an dimuu'indá idi ovâytukánnan ivi'in ûnmúnídi, hedi ivi'in ûnmúnídi ovâytukánnandá natú t'aywó'di wídâymaa'pí'in waagi'in dimuu, hedi ná'in t'aywó'di wídâymaa'pí'in waagi'in dimuu'in ovâytu'annindá he'ennin ovâypaá-i, háa Jesus namuu waagibá.

³¹ Hedânkun, ná'i hääwí t'ähki i'gedi gínhanginnândi, nää-á ta'gendi ná'in gínkoedi gitúnídi: Yôesi Tádá-á na'inbí'näpiye' namuudiho to'wídi wänbo há'to dí't'aaní. ³² Yôesi Tádá-á wínakhâapóepídi ivi'ây Jesus imägi na'in t'owa t'ähkígi' nachúu-ídi. Hedi kin i'andânkun, nakhâapídi t'ähki wé'ge'i híwó'di hääwí wá' ta'gendi dímääni. ³³ Yôesi Tádá-ân namuu i natú'di' in to'wên ovâyde'mannindá t'aywó'di wídâymaa'pí'in waagi'in dimuu, hedânho to'wí wänbo wí'ûnkoedípi ta'gendi dínt'aywó'dichânú-i'in. ³⁴ Hediho to'wí wänbo wí'ûnk'óepí natúnídi na'inbí t'aywó'di gínmuudi gínkhây'ä' dí'tuchânú-i'in, gá Christ na'in gimuu'di nachuudân, hedá wíyá shánká hääwí-á i'an, i-á nawáywówápóe-á, hedi nää-á Yôesi Tádávi ko'dínädá na'ân, hedi iwedí na'ingí' dínýûusu'odiho Yôesi Tádá dînda'máa.

³⁵ Christ-di díseegídi to'wídi wänbo há'to díwiye-i ivi'wedí, tobá âyt'ôephadende wänbo', háa sehkanäwó' na'inbí thaa gínmuu wänbo', háa na'inbí whâyü gínmuudi t'owadi díyanäki'o wänbo', háa koegi'-á awegi'-á gíntáy wänbo', háa díwha'amí'indá dí't'ahânú-i'indá t'owa dida' wänbo'.

³⁶ Kin gínpo' háa Yôesivi tã'nin diwe natã'muu waagi:

Na'inbí Sedó Yôesi, uvi'in gimuu'dibo na'indá häädi wänbo t'ähki dí't'akhânu'khây'o'.

Wên k'úwá ovây't'ahânú-i'in gimuu waagi t'owadi dímáa.

³⁷ Hewänbo tobáháa ná'i t'ähki gínpo' wänbo', wéngédi wänbo wídi't'aanípi, hewänbo na'indáho git'anpo', gá Christ i díseegi'i namuudân, hedi

díkhäge^{do}? 38-39 Naa dáykoediwhäyunde hääwídi wänbo há^{to} díwiyé-í Yôesi Tádávi séegí iwedí, náⁱ séegí-á Jesus Christ na^{inbí} tsondi hayⁱ gínmuuⁱídi dímgí. Tobá giwówayídi háa gichuu wänbo^o, há^{to} iwedí giwiyedéé-í. Makówáwin t'ôepa^{aa}índi wänbo há^{to} iwedí díwiyé-í, háa p'owəhâhâvî tsonnindi hedihâa wáy wíyá to^{wí} tsonkhuu imáaⁱídi. Tobáhâa napóe wänbo náa háa páadépiye^o gimän diwe, háa hääwí oepáa kw'áye hedihâa nansoge núugé na^{ándi}ídi, háa wáy wíyá hääwí nakhi^{yendi}ídi há^{to} iví séegí iwedí díwiyé-í.

9

Háa Yôesi Tádádi in Israel t'owagi^o ovâ^yan waa

¹ Naa háa otugit^oéⁱindá ta^{gen} namuu, naa wídayhóeyómáapí, gá Christ-ví^o omuudân, hedá i Yä^odâaⁱ P'owəhâhâdâ navi pí^{nâ} khó^{yé} donmáadi díhangin^oândo ta^{ge} dáyhi^omáaⁱin. ²⁻³ Naa hânho ok'áykhaa, hedá navi pí^{nâ} khó^{yé} häädi wänbo t'ähki otaachanpo^o dáy^oánshaamáadi navi t'owavi^ogedí, indá náa oepáa k'aydi navi maatu^oin dimuu. Híhchangídi Christ-ví^owedá owiyedéé-í, kin naa dînpóe^oíndi ovâykhäge^onamídhá^o? ⁴ Indá Israel-ví äy iwedí^oinbá dimuu, hedí Yôesi Tádádi ovâyhógi iví sówé^oäy waagi^oinbá dimúnídi, hedá idá iví sa^owó^odi kohthay iví^owedí ün^oäⁱí^o ovâykeeyan. Háa iwéhpée^oannin in Israel^o-inbá ovâytu^oan, hedá iví tsontu^o-á ovâymgí. Ovâyéye háa óe^oa^oginmäänídi, hedá háa ovâykhâymaa^oin ovâytu^oan. ⁵ In hân^ooe^oin se^odaa^o-á ná^oin Israel^o-inbí thehtáy pahpá^oin dínmuu, hedí Christ nat'owapaa ihaydi inbí^owedí^oibá namuu. I-á Yôesi namuu, i-á t'ähki itsonmáa, hedí t'owa dínkhây^oäⁱí^o hânhay wänbo t'ähki óetége^obé^o-í^oin. Hamân.

Háa Yôesi Tádá in Israel^o-in t'owa ovâytu^oan waaho i^oan

⁶ Hewänbo naa ok'áykhaa gá tobá náⁱ t'ähki dâymáa wänbo^o, Yôesi-ádi wídimuupí^odân. Naa wó^otú^opí Yôesi Tádá-á wí^oi^oa^oginpí^oin iví tuu imägi^oin, hewänbo kinnân napo^o: Báyéki in Israel-ví äy iwedí^oindá kodí^onin Israel^o-in wídimuupí, * ⁷ hedá wá^o t'ähki in Hudíyo iwedí^oindá Abraham-bí kodí^onin äy iwedí^oin wídimuupí iví tüu ün^op'oe diwänpimuu^oíbo^o, hewänbo kinnân Yôesi Tádádi óetu^oan Abraham:

Uví ay Isaac úmuu^oívi äy iwedí^oindá^omânho ta^{gendi} uví tí^oúugé kâ^oä^oä^oin kin ovâytu^oâamí.

⁸ Náⁱ hí^o kinnân natú^oda^o: T'ähki Abraham-bí tüu ün^op'oe-á Yôesi Tádávi äy wídimuupí, hewänbo in to^owên háa Yôesi Tádá iví tuu imägi waa di^oäy^opuyä^oin, inbí^ogedí^odá^omân gitú^oní ta^{gendi} Abraham-bí äy iwedí^oin dimuu. ⁹ Kinnânho Yôesi Tádádi iví tuu Abraham óemägi háa ônkhâymaa^oin:

Wí paayo náa iwedí uví^opiye^o owáy^oä^oä-í, hedí ihaydá uví kwiyo Sarah wí enúkáy ho i^oaypuyäkhâymaa.

¹⁰⁻¹² Hebo Yôesi wíyá shánki natú. Rebecca-di wên kwâati ovân^oayyan, hedí in áyyä^oä-á wí^odá^o tádá dänmuu, i-á na^oinbí thehtáy pahpâa Isaac namuu, Abraham-bí e^onú. Hewänbo wa^odi in áyyä^oä da^oaypuyäpí^oíbo^o, wa^odi háawên dän^oanpí^oíbo^o, háa híwó^odi háa híwó^opí^o, Yôesídi Rebecca kinnân óetu^oan:

I páadé^oi-á i tí^oúugé^oigí^o it'ôe^oamí.

* 9:6 Wí to^owí kodí^odi Israel^o-i namúnídi ônkhây^oäⁱí^o ta^{gendi} Yôesiví^opiye^o iwähýü^o-í^oin.

Hedî Yôesi-á kin i'an nahanginpúwídi i-ân namuu t'owa ovâyde'bo'í', háawên díví'annin namuudida'ba yoe, hewânbo idânho to'wên napida'in ovâyde'bodân. ¹³ Yôesi Tádá-á ívî tã'nin diwe kinnân natû': Jacob-á dóde'man, hewânbo ívî pá'dây Esau-á dóyoe'gi'an.

Wígínkhây'âhpî gitúnî'in Yôesi-á híwó'pí i'o'in háa nada' waa i'odi

¹⁴⁻¹⁵ Hedân ti gitúnî Yôesi Tádá-á ta'ge wí'í'opí wí to'wí óede'bodi hedá wíyá to'wí óeyoe'gi'odá? Hedân yoe. I-áho ûnkoedi kin i'amídí, hedího Moses óetu'an,

To'wí'í'piye' naa oda'i-áho o'iyapúwí,

to'wí'í'piye' osehkanäkanda'i-áho dósehkanä'amí.

¹⁶ Hedânkun Yôesiví iya ûnmuudibo wí to'wí ide'bo', nã'i to'wí óede'mamí'in nawânpida'dibo-á yoe, háa isó'dindedibo-á yoe. ¹⁷ Yôesi Tádávî tã'nin diwá ûntã'muu háa idi i Egypt-wi tsondi hay'í óetu'an waa, kinnân:

Naadi wínk'û' untsonchã'nídí

hedânho háa wíkhâymaa'in namuudi naví kay dínmuu'in don-keeyamídí,

hedá nãä oepáa k'aydi t'âhki t'owa háawi naa omuu'in dínhanginnání.

¹⁸ Hedânkun Yôesi háa nada' waa i'odi wáy wênbí'piye' na'iyapo', hedá wáy-á wëndá t'óyanpí'in dimúní gin ovâykannan.

¹⁹ Ma'qí wí to'wídi dítsikáyí'ní naa, "Ha'wâagi Yôesi i'odá háadan idi in t'owa ovây't'e'p'íde'nde"? Tóebo wí'ûnkoedipí Yôesi óekhâ'q'amídí i'amídí háa nada' waagi." ²⁰ Hewânbo naadá i kin natû'di kinnân dótu'amí: "To-an unmuu Yôesi nâatûwhânnamídí, t'owa'ayda' unmuudi? Tí wí nat'údi ûnk'óe i nat'úpa'í' óetu'âamídí, 'Wí'úkhây'âhpí háa omuu waagi naa dípaa-i'in"? Hedân yoe. ²¹ I nat'úpa'í-á ûnk'óepí'an i pí'índi háäwí nada'í' ipáa-ídi. Nã'i pí'in diwedibo' ûnkoedi wên nat'ú sa'wó'gí'indã' ipáa-ídi, hedá wáy-á háäháakangí'indã'."

²² Hedânho Yôesi Tádá wá' ûnk'óe kinnân i'amídí: Tobáháa nada' wânbo ikeeyamí'in hânho nat'ay'in t'owaví t'aywó'di dínmuudi, hedá ívî kay ûnmuu'in âytáa-i'in nada' wânbo-á, owáy oedi i-á nabo'atãdí itsikha'o' ovây'tuchânú-ídi in to'wên inbí t'aywó'di dínmuudi nat'aydi, inbáho' ovây'hânú-i'in dínkhây'ã'. ²³ Hedá wá' nada' in to'wên ívî iya ônhógi'in ovâyhangin'ânnamí'in háa hay'í i namuu'in, inbá páadédibo' ovâyde'man báyéki híwó'di háäwí dâyhónídí. ²⁴ Hedí na'innân gimuu in Yôesi Tádádí dítukánnannin ívî iya âyhónídí. Wáy wëndá Hudíyo gimuu, hewânbo wáy-á wígi muupí. ²⁵ Kinnân Yôesi Tádá natú, hedí Hosea-á hân'oe itã'nan:

In to'wên naví t'owa dínmuupí'indáho

naadi dovâytu'amí naví t'owa gin.

In to'wên naadi wído'vâyséegípíwân,

indá nãä-á in to'wên dovâyséegí gin dovâytu'amí.

²⁶ Hedí wáy Yôesidi wáy'mûu ovâytu'an diwe, "Undá naví t'owa wí'ímuupí' gin,

iwebáho nãä-á ovâytu'âamí "Yôesi i nawówáyí'í'vî ây" gin.

²⁷ Hedá hân'oe Isaiah-á in Israel t'owaví'gedí kaygi'di natú:

Tobáháa in Israel-win t'owa hânho báyéki diyi wânbo', háyú okhá i mâap'oe k'áygé i'ge nakw'q' dihaybá, wên háyúdída' ovây'aywoení,

²⁸ gá Na'inbí Sedó Yôesi-á wínahayyêpúwípídí iví tuchänu ibowá-ídí nää oepáa k'aydi, háa natú waagi.

²⁹ Isaiah wá' natú kinnân napúwí gin:

Na'inbí Sedó i háäwí t'ähkí itsonmáa'i namuu'idi wên tí'úugé kă'ää'in dînyoe'anpídá,

giháaníwän in t'owa Sodom búu'úwindádí Gomorrah-windádí t'ähkí dihán waagibá.

In Hudíyo Yôesiví'wedi dipedee

³⁰ Hedího háa ots'antú waa kinnân natú'da?: In t'owa Hudíyo dimuupí'in dívíwhäyundedi dipóe in to'wên Yôesi Tádádí ovâychaamáa'in t'aywó'di wídâymáapí waagi, tobáháa hádídí kí'min dipúwí'in dâytuwämäapí wänbo'. ³¹ Hewänbo in Israel-'indá dâynuwande hádídí t'aywó'di wídâymáapí'in waagi'in dipúwí'in, hewänbo wídâysaadebí. ³²⁻³³ Hedí háadan wídâysaadebí? Gá dívíwänpiwhäyü-iví'wedi dívíkhäädédän híwó' díví'amídí hedânho Yôesidi ovâychaamá've-ídí t'aywó'di wídâymáapí waagi. Wí k'uu Yôesi Tádáví tã'nin diwe i'gedí nata'muu'i' iwe dip'ídedi dikanu waagibá dínpoé. Kinnân natú':

Bít'ôyan, oe Zion búu'ú iwe wí dósóge.

I-á wí k'uu waagi'ba namuu, t'owa iwe dip'ídedi dikanunde', hewänbo to'wên iví'piye' dívíwhäyunde'indá há'to dichanpúwí híwó'pí'piye' dívíwhäyunde'in. †

10

¹ Tí'úuwin páadé'in, pín ta'ge haydi Yôesi Tádá dóda'máa navi t'owa in Israel-'in dimuu'in ovây'aywoenídí. ² Ta'gendi wâyümáa, indá hânho dida' Yôesi óehíhchanmääni'in, hewänbo piháa dívísó'dinde díví'amídí.

³ Ho wídínhanginnáhpí háa Yôesi i'o'in hedânho idi t'owa ovâychaamá've-ídí t'aywó'di wídâymáapí waagi, hedího indá dâytuwämäa hádídí hã'min wí'bo dívípipáa-ídí, hedího háa Yôesidi kin ovây'amí'in wídâyhóndepí.

⁴ Nääho t'ähkí in to'wên Christ-ví'piye' dívíwhäyunde'indá wiyá ho wídíntáypí dívísó'dêe-ídí i tsonttuu dâya'ginnamídí hedânho dipúwídí in to'wên Yôesi Tádádí ovâychaamáa'in t'aywó'di wídâymáapí waagi.

⁵ In t'owa dívísó'dinde'in Yôesiví tsonttuu dâya'ginnamídí hedânho Yôesidi ovâychaamá've-ídí t'aywó'di wídâymáapí waagi, inbí'gedí Moses kinnân itã'nan:

Wí to'wí t'ähkí Yôesiví tsonttuu i'a'gindo'i-á wówátsi imá've-í.

⁶ Hewänbo kinnân nata'muu in to'wênbí'gedí inbí whäyü dínmuudi Yôesidi ovâychaa'in t'aywó'di wídâymáapí waagi:

Wí'ítúní, "To'wí ûnkây'ä' makówápiye' napée-i'in."

(Nä'indá natú'da', Christ óedaa'amídí makówádí nawhãve'ää-ídí.) Hedá wá' nata'muu:

⁷ Wí'ítúní, "To'wí ûnkây'ä' in chu'in dikw'ó' diwepiye' nawhání'in." (Nä'indá natú'da', in chuwa'inbí'wedi Christ óetegé-ídí óewówápaa-ídí.)

⁸ Hewänbo kinnân nata'muu:

Yôesiví tuu-á undádího nayí',

unbí sóedí ítúni hedí unbí pí'nä khó'yé-á bînmáa.

Hedí ná'i tuu whäyü i'gedí namuu'i-á t'owa äyt'ôe'o'. ⁹ Hedânkun t'owaví páadépiye' ítúdí Jesus-á i shánkí natsonyi'i namuu'in, hedá Yôesi

† 9:32-33 Christ-á i k'uu namuu, hedí iví'piye' wídívíwhäyundepídí dikanunde waagibá dínpoé.

Tádádí wíyá óewáywówápaa'indá unbí pí'ná khó'yé-á úvíwhäyundedi, wovây'aywoení, ¹⁰ gá na'inbí pí'ná khó'yé Jesus-ví'piye' ívíwhäyundeda Yôesi Tádádí díchaa máa t'aywó'di wí'ây máapí waagi, hedí íví'piye' ívíwhäyunde'in gitúdá, dín'aywoení. ¹¹ Yôesiví tã'nin diwá ûntû', In to'wên íví'piye' dívíwhäyunde'indá há'to dichanpúwí híwó'pí'piye' dívíwhäyunde'in.

¹² T'ähkí t'owagí' handa' napo', in Hudíyogí'indá, in Hudíyo dimuupí'ingí'indá wá', gá t'ähkí t'owagí' wí'dá' wí shánkí natsonyí'i na'ándân, hedí idá báyéki híwó'di ovây má' in to'wên íví'piye' dívíyûusu'annin ovâykhäge'namídí. ¹³ Yôesiví tã'nin diwá ûntû' waagi: To'wên i shánkí natsonyí'íví'piye' dívíyûusu'andi dí'aywonda'póedí idá ovây'aywoení-ákun.

¹⁴ Hewänbo hádídan íví'piye' kin dívíyûusu'amí íví'piye' wídívíwhäyundepídí, hedá hádídan dívíwhäyû-í íví'gedí wídínhanginnáhpídí, hedá hádídan dínhanginpúwí to'wídí íví tûu wí'ovây't'óe'anpídí, ¹⁵ hedá hádídan wí to'wídí ovây't'óe'amí Yôesidí wí'óesanpídí? Kinnân Yôesiví tã'nin diwe nata'muu: In to'wên wí híwó'di tûu dâymáyä'inbí ahtaa-á sa'wó' dínkeet'óe.

¹⁶ Hewänbo Isaiah natú waagibá, t'ähkí in Hudíyo Yôesiví híwó'di tûu wídâyséegí'anpí. Kinnân itã'nan: Na'inbí Sedó Yôesi, wên háyúhaydída' t'owa i háäwí naví'wedí dit'oe'í' dívíwhäyû.

¹⁷ Hedânkun Yôesiví'piye' ívíwhäyû-ídí, gíntáy íví tûu git'óe-ídí, hedá ná'í tûu-á git'o' wí to'wídí Christ-ví'gedí dit'óe'odí.

¹⁸ Héyaa in Israel-'in, ti Yôesiví tûu wídít'oe'pí'an? Dit'oe-ákun, Yôesiví tã'nin diwe ûntû' waa:

Yôesiví tûu-á náä oepáa k'aydí t'ähkí ûntûmää, hedího t'owa t'ähkí wáyýé t'ähkí dikw'ó'nin ná'í tûu dínpówá.

¹⁹ Hedânkun in Israel-'in dínhanginnândákun háa Yôesi íkhây máa'in. Kin Moses páadé itã'nan háa Yôesidí ovây'tu'an waa:

Wây-á pí'wên t'owa dimuu'in naadí dovây'aywondibo wâythúukannamí, Háa há'in t'owa hangintan dâymáapí'ingí' dovâykhây máa'in namuudí wây't'e'ya'namí.

²⁰ Hedá Isaiah-á shánkí kay'indá íhí'máadí ná'í Yôesiví hí' ûntû: In to'wên naa wídítu'wámáapí'indi naa díshaa.

Inbí'piye' dáykeeyan, naví'gedí ditsikayipí wänbo'.

²¹ Hewänbo in Israel t'owaví'gedí Yôesi kinnân íhí'máa: Háädi wänbo t'ähkí okhóewaa'ân ná'in t'owa dovâyséegí'amídí, tobá wídí'a'ginmáapí wänbo' hedá naví tûu dínyoegí'o wänbo-á.

11

Yôesidí in Israel-'in ovâyséegísehkanä'andiho wáy wên in ovâyde'man

¹ Hedího ti gí'âaní Yôesi Tádá íví Israel-'in t'owa iyoe'gí'annin? Hedân yoe. Naa wá' Israel-wibá omuu, naa-á Abraham-bí ây iwedí'ibá omuu, hedá Benjamin-bí t'owa iwedí'ibá omuu. ² Hedího Yôesi-á íví t'owa wí'iyoe'gí'anpí, indá hân'oeho ûnhanginná íví'in ûnmúní'in. Ta'gendi un ûnhanginnáhpí'an háa íví ta'nin diwe Elijah-ví'gedí ûntû'nin. Elijah-dí in Israel-'inbí'gedí Yôesi óehí'máadí kinnân ovây't'e'p'íde:

³ Na'inbí Sedó, t'ähkí in wé'ge'in uví tukhe'min wônt'ahánú,

hedá t'ähkí uví antâa-á wônnayü.
 Naada²mân ote²dee, hedí t'owa hádíí naa díhéyí²in dituwäyí².
 4 Hedí kinnân Yôesidi ôetu²anpí²an:

Tsé maapaasôn (7,000) ihay senä² dovây²âyîngimáa hedí wa²di
 naví²näpiyebo dimuu,

indá Baal-ví páadépiye² wídívidé²gendikw'ódipí óe²a²ginmäänídí. *

5 Nää wa²di hanbo napo². Yôesi-á naséegísehkanät'óedí wa²di wên
 háyü haydi Israel-²in Yôesidi ovâyde²mannin dikw'ôn. 6 Hewänbo
 iví séegísehkanä ûnwänpimuudibo Yôesidi ovâyde²man, hääwí híwó²di
 díví²andídídá²bá yoe. Hedí hääwí híwó²di indá díví²andídibo idi
 ovâyde²mandáho², há²to iví séegísehkanä ûnmuu²ídídá² ovâyde²mamíwän.

7 Hediho kinnân napóe: T'ähkí in Israel-win t'owa wíðínhanginpóepí
 hádíí dipúwí²in in to²wên Yôesidi ovâycháamáa²in t'aywó²di wíðâymaa²pí
 waagi, hewänbo in to²wên Yôesi Táðádí ovâyde²mannindáho dínhanginpóe,
 hedí in wé²ge²indá t'óyanpí²indá² dipóe. 8 Yôesi Táðáví t²²nin diwá ná²in
 wé²ge²in t'owaví²gedi kinnân nat²muu:

Yôesidi inbí hangintan ovâypedee²an,

hedí tsée nakeet'óepí²-á, oeyay nat'o²pí²-á ovâymägi,

hedí nää thaa pu²wahay kinbo dínpó².

9 David wá² hân²oe inbí²gedí²bá natü,

Báyékí hääwí dínkw'ódibo dí²ánde híwó² dínpó²in, hewänbo Yôesi
 dóda²máa ná²i hääwí dínkw'ó²dí²bá wên phay iwe diwhê²in
 waagibá dínpúwí²dí,

háa hääwí iwe dip'í²edí waagibá dínpúwí iwe dikanú-ídí,

hedá iwebo inbí tuchänu dí²ä²i-á dâyhóní.

10 Ditsíkhämugi²t'óe waagibá dínpúwí hedânho wíðínkeet'óenípídí,

hedá häädi wänbo t'ähká inbí túu²ú-á dínbé²gayní dínhékhká²dí
 waagibá.

11 Hediho hânna²natü²da² ná²i otü²i²? Ti natü²da² ná²in Israel-²in
 t'owa dikanu²in wíyá há²to dikwínudée-í waagibá dínpóe² Hedân yoe.
 In Israel t'owaví t'aywó²di dínmuudího Yôesidi in Israel-²in dimuupí²in
 t'owa-áho ovây²aywon, hedí iwediho² in Israel-²in t'owa wá² hânho dídá²í
 hanbá dínpúwí²in. 12 In Israel-²in t'owa pedee iwe dipówá²dí Yôesiví²wedi
 dívíhänge²an, hebo iwedi t'ähkí in wé²ge²in t'owa Israel-²in dimuupí²in
 Yôesiví t²²dâyhógi, hedí handídân dikodit'owapaa waagi²inbá dipóe.
 Hediho owáy in Israel-win dívíwhâyunde²in shánkí báyékí dipóe ihaydá,
 in wé²ge²in t'owa-á wá² wíyá shánká híwó² dínpúwí.

In t'owa Hudíyo dimuupí²in ovây²aywoení

13 Un Hudíyo ímuupí²in, nää-á undá wâyí²khâymaa²: Yôesi Táðádí
 naa unbí²piye² dísan, hedího naa ochanpo² naví t'ôe-á báyékí
 dí²a²ginmuu²in. 14 Hääwên naadi wây²o²in namuudi, ma²di in to²wên
 naa waagibá Israel-²in dimuu²in wá² hânho dídá²í i t²²un wây²mä²i
 dâyhónídí, hedí kindí²dí wáy wên in wá² ovây²aywoení. 15 Yôesi Táðádí
 in Hudíyo ovâyyoegi²an dihaydi idi in wé²ge²in t'owa t'ämäpiye² nää
 oepáa k'aydi díthaa²in ovây²'emahógi. Hedânkun owáy idi in Hudíyo
 ovâywáyséegi²an dihaydá, shánkí wänbo híwó² namúní, ihaydá indá
 chu²in diwâywówápóe²in waagi²inbá dimúní.

* 11:4 Baal-á wí hääwí wí sen waagibá ûnchá²i namuu, i-á in wé²ge²in t'owa dâykhiyé inbí yôesi
 dínmúnídí.

¹⁶ I páadé'i pává dâywahkê'i Yôesi óemăgídá, t'ăhkí i wé'ge'i pává wá' iví'ďá' ūnmuu. Hedá i taypúu Yôesi óemăgídá, i wa'yáy khóe wá' iví'ba' ūnmuu. † ¹⁷ In Hudíyo wên olive tay óekhăhkídí'in waagi'inbá dimuu, hewânbo wáy wên in diwedi wa'yáy khóe dâys'tá'i waagi'inbá dimuu, hedi in Hudíyo ímuupí'indá wên olive tay nawănpisôe'inbí wa'yáy khóe waagi'inbá-á ímuu, ná'i wa'yáy dâys'tá'i-á i wé'ge'i wa'yáy-ádí dâywănpit'ihśaa, hediho i taypúu iwediwi tayp'oedi i wa'yáy khóe dâys't'ihśaa'i híwó' nasôemăn waagibá, năă-á hanbá hăăwí in Hudíyo iwedi na'ăă'idi híwó' undá wá' ūpo'. ¹⁸ Hediho năă-á wí'í'ăamípí i wé'ge'i wa'yáyví shánkí híwó'nin ímuu'in. Wí'úvíyêngihée'amípí, undá wa'yáy khóe waagi'indá' ímuudi, hediho ná'i tayp'oe wíwínmăhpí i taypúu nawówámúnídí, i taypúudân un unbí wówătsi khóekhúu-á wovăymă'.

¹⁹ Hewânbo ma'đi wí Hudíyo namuupí'-á kin natúní, "I wé'ge'i wa'yáy khóe-á óets'ă' hedânho ná'in dít'ihśaa-ídí." ²⁰ Nă'indá ta'gen namuu. In Hudíyo ovâys'tá' gá Christ-ví'piye' wídívíwăyupídân, hedi undá unbí wăyú ūnmuudi wovăyt'ihśaa. Hewânbo úvíyêngihí'mă've-íví'wedi únkăy'ă' hânho úví'ăyîngi'amí'in. ²¹ Yôesidi in Hudíyo ovăytuchănu, tobá in tayví kodí'di wa'yáy khóe waagi'inbá dimuu wănbo', hediho hăa díví'an waagibá úví'odáho hanwaagibá un wá' wovăytuchănu-í.

²² Hediho iwedi nakeepo' Yôesi-á t'owaví'piye' hânho híwó'di namuu'in, hewânbo wáy wênbí'piyá khăa'i namuu. In to'wên iví'wedi dívíhănge'annindá ovăytuchănunde', hewânbo unbí'piyá híwó'di namuu, hedi ná'i híwó'di wovăy'o'i bînséegíkendedá kin waagibá wa'đi ikanhûuwí. Hewânbo bînséegihógipídá un wá' wí wa'yáy khóe waagibá wovăys'tăa-í. ²³ Hedi in Hudíyo ovâys'tá'in díví'ego'andáhá' wíyá dívíwăyudá, Yôesi Tădádí ovăywăyt'ihśaa-í, gá i-á ūnkoedidân han i'amídí. ²⁴ Hedănkun un t'owa Hudíyo ímuupí'in wên olive tay napisôe'inbí wa'yáy khóe waagi'inbá ímuu, hedi iwedi wovăys'tá'đi wăy-á olive tay óekoe'in deedi wovăyt'ihśaa, tobá páadédí iwedi'in ímuupí wănbo'. Hediho shánkí wínabăpu'wanpí in Hudíyo in tay eedibá ovăywăyt'ihśaa-ídí, gá indá in tayví kodí'di wa'yáy khóe waagi'inbá-á dimuudân.

Yôesi-á t'ăhkí t'owaví'piye' nasehkanăpo'

²⁵ Tí'úuwín páadé'in, naa oda' un Hudíyo ímuupí'in wên ta'gen ní'gedi íka'pówá-í'in, hedânho ūnhanginnândi wí'úvíchăă'ăamípí. Năwehayđi ná'in ta'gen wa'đi wínaka'powamuupí, hedi kinnân in namuu: Tăhkí in Israel-win t'owa há'to hăăđi wănbo t'ăhkí yoegikannin dimúní, hewânbo báyékí in Hudíyo dimuupí'in t'owa Yôesiví'piye' dívíwăyú iwehayđă'mân hă'min dimúní. ²⁶ Hedi owáy ná'in wé'ge'in t'owa Yôesiví'piye' di'ăă ihayđânho t'ăhkí in Israel-'in wá' ovăy'aywoení. Yôesi Tădáví ta'nin diwe ūntă'muu hăa i natú'in:

I aywondi-á Zion diwedi nakă'ăăgít'óe,

hedi in Israel-'inbí yă'ďăapíkan ovăyyăa'amí.

²⁷ Hedi owáy inbí t'aywó'đi dovăy'owóyé ihayđáho

hăa ingí' dovăy'amídí dówéhpêe'an waa napúwí.

²⁸ Yôesiví híwó'di tuu in Hudíyo dăyyoegi'andi năă-á Yôesiví hănmin dipóe. Hewânbo hăa díví'annin namuu'indi un Hudíyo ímuupí'in wovăykhăge'nan Yôesi bîntăa-ídí. Hewânbo Yôesidi ná'in Hudíyo t'owa

† **11:16** I páadé'i pává-á in taypúu-á in Hudíyoví páadé kă'ăă'in t'owa Yôesidi ovăyde'mannin waagi'ba' namuu, hedi i wé'ge'i pává-á wa'yáy khóe-á in shánkí tí'úugé kă'ăă'in Hudíyo waagi'ba'á namuu.

ovâyséegí gá iví hehãäwin thehtáy pahpá'in ovâyde'mandân. ²⁹ Yôesidá in to'wên ovâyde'mannin wí'ovâyyoegi'opí, hedá i hãäwí híwó'di ovâymägi'i wí'ovâykwede'pí. ³⁰ Wáymuu un Hudíyo ímuupí'indá Yôesi Tádá wíwín'a'ginmáapí, hewänbo náä in Hudíyodi óe'a'gindopídiho' unbí'piye' na'iyapo'. ³¹ Hanwaagibá in Hudíyodi náä Yôesi wí'óe'a'gindopí, hewänbo unbí'piye' na'iyapo'di inbí'piye' wá' na'iyapúwí. ³² Yôesi-á natú t'ähkí t'owadi wí'óe'a'gindopídi inbí t'aywó'di dínmuu'idiho pan waagi'inbá dipaa, hedí kindídi t'ähkí t'owa handá' ovâymáadi t'ähkíwí'piye' na'iyapúwí.

Gínkhây'ä' Yôesi Tádá âytegê-í'in

³³ Yôesi-á hânho hay'i namuu. Iví hangintandá há'i-á hânho báyéki únmuudi há'to áytaayamí, hedí há'to gínhanginnání háadi háa hândídi i'o' háa ikanhonnin. ³⁴⁻³⁵ Iví ta'nin diwe ûnta'muu waa:

To'wí wänbo wí'ûnhanginnáhpí háa Yôesi Tádá na'ánshaamuu'in, to'wí wänbo wí'ûnkoedípi óetumakhemäänídi.

To'wí wänbo wí'ûnkoedípi natúnídi, "Naadi hãäwí Yôesi dómägi, hedânho i-á ûnkhây'ä' díwáywá'aa-í'in."

³⁶ Yôesi-áho hãäwí t'ähkí ikhiyé. Hãä t'ähkí wa'di namän Yôesiví mange imáadi, hedá hãä t'ähká iví-á únmuu. Hedího hânhay wänbo t'ähkí kw'áayébo' äymá've-í. Hamân.

12

Yôesiví'piye' pín ta'ge haydi ívímääni

¹ Tí'ûuwin páadé'in, Yôesidi iví séegísehkaná wovâykeekw'ódi, hedího ná'in namuudi kaygi'di kinnân wáytumáa: T'owadi in animáa dâyt'ahánú'in Yôesi óemä', hedí han waagibá unho unbí túu'ú úvímääni, hewänbo wówá'innân, hedá wá' yä'dâa'indá' ímúní hedânho bínhíhchanmäänídi. Kindidân unbí pí'ná khó'yé Yôesi bín'a'ginmääni. ² Háa in t'owa Yôesi dâytaapí'in díví'o waagibá wí'úvikanhûuwípi, hewänbo bínmää Yôesidi ánshaa ts'aabi wovâymäänídi, hedí handídiho unbí wówátsi wovây'egó'amídi. Kindidânho ûnhanginpúwí háa Yôesi nada'in úví'amí'indá híwó'nindá' namuu'in, hedá óehíhchando'indá, hedá t'ähkí ta'gennindá.

³ Hedí Yôesidi naa dínk'û' un wí'ínbo ná'in wáytumakhe'amídi: Wí'í'âanípí he'ennin ímuu'in ha'mín ímuupídi, hewänbo ta'gendi unbí'gedi úví'ánshaa'amí, hedânho ûnhanginnánídi háa únkoedi úví'amídi i whäyü Yôesidi wovâymägi'idi. ⁴⁻⁵ Na'inbí túu'ú-á hâyüdíbo gínpa'an, hewänbo ná'i hãäwí-á handá' wí'it'óe'opí. Hanwaagi'inbá na'in gimuu. Tobáháa báyékiđi giyi wänbo wí'da' waagibá gimuu, gá Christ-ádi wí'da' gimuudân, hedá giwhi'kw'ó wéhpêe túu'ú gimúnídi waagibá. ⁶ Yôesidi pí'dínbo magan dímägi, hewänbo t'ähkí ha'bidá' wígínmuupí. Wí to'wí ûnkoedídi wí Yôesiví tukhe'bi waagibá ihée'amídi, i-á ûnkhây'ä' kin i'amí'in hâyü iví whäyü únmuu ihay iwedi. ⁷ To'wí méesatewi khäge'di' namúní'in ûnkoedi'i-á ûnkhây'ä' híwó i'amí'in. To'wí Yôesiví tûu ovâyhá'amí'i namuu'i-á ûnkhây'ä' híwó' ovâyhá'amí'in. ⁸ To'wí natumakhehá'i-á ûnkhây'ä' iví tumakhe imääni'in. To'wí iví hãäwí ûnkw'ó'di iwiyendedi wé'ge'indádi, i-á pín ta'ge haydi ovâymääni. To'wí óetsondisóge'i namuu'i-á ûnkhây'ä' hânho it'óe'amí'in. To'wí in

sehkanäwó? diwówáyí?in ovâykhäge?do?i-á ûnkhây?ä? híhchangidi kin i?ámí?in.

⁹ Un Únkhây?ä? ta?gendi bînt'owaséegíhûuwí?in, wânpidida?bá yoe. I hääwí t'aywó?di namuu?i-á bînyoe?ámí hedá hääwí yä?dâa?i namuu eedá téegi t'aagá úvitsaasáa-í. ¹⁰ Wí'ná táye úvíséegíhûuwí tí'úuwin páadé?in dínkhây?ä? waagi, hedá úví'a?ginmá?ve-í häädi wânbo t'ähkí. ¹¹ Wí'íbbâ-ípi, hewânbo pín ta?ge haydi Na'inbí Sedó Yôesigí? úvít'ôe?ámí. ¹² Yôesiví híwó?di hääwí wovây?pägít'ôe?i bîntsíkha?máadibo? íhíhchaa-í. Bînt'ôephadende wânbo bíyää'an. Häädi wânbo t'ähkí úvíyûusu?âamí. ¹³ Yôesiví t'owa hääwí dîntáy?indádí i hääwí únkw'ó?di bînwiye-í, hedá unbí k'aygipiyá bînséegi?ámí.

¹⁴ Yôesi bîndaa?ámí idi híwó?da? ovây?âamídí in to?wên wovây?t'ôephadekando?in. Híwó? gin otú, híwó?pi-á yoe. ¹⁵ Wí to?wí nahíhchaa?i-ádíabá íhíhchaa-í. Wí to?wí naséeyidá i-ádíabá úvísíhtää-í. ¹⁶ T'ähkídí handa? úvímá?ve-í. Wí'úvíyêngí?ánshaamá?ve-ípi, hewânbo in wâhphade kw'áye?in dimuupí?indádí úvíwóení. Wí'í?âanípí hää t'ähkí íhá?in.

¹⁷ Wí to?wídí yanákí wovây?odá yanákídíabá wíwínwá?âa-ípi. I hääwí t'owa t'ähkí dínhanginná?di híwó?di namuu?indá bîn?âamí. ¹⁸ Unnânho únk'ôe úvíkhää-ídi hedânho nakoeedidáho t'ähkí t'owa-âdí tsaaginpidibo unbí wówátsi bînhûuwí. ¹⁹ Un wâyseegi?in, ná?in wâytu?ámí. In t'owa un wovâywha?o?in wíwínwha?ámípi, hewânbo Yôesiví?we binyoe?an ná?i tuchânu, gá Yôesiví tã?nín diwe kinnân ûntã?muudân:

“Naa-ân dínk'ôe t'owa dovây?tuchânú-ídi,
naa-ân dínk'ôe dovây?määnídí hääwí dín?ä?i?,”
kin Na'inbí Sedó Yôesi natú.

²⁰ Kin wá? nata?muu:

Uví hânbi nahâhsêndi nákoegí?mää,
hedí nap'oesá?aadá náp'oemää.

Kin úví?odá i-á hânho nawôeda?póedí iví wôeda?di ôephahánunde waagibá nachanpúwí.

²¹ Wíwínmäänípí hääwí yä?dâapí? namuu?ídi wovây?t'aanídí, hewânbo híwó? úví?odíbo yä?dâapí? hääwí namuu?i? bînt'aaní.

13

Gínkhây?ä? in tsonnin ây?a?geen?in

¹ Na?in t'ähkí gínkhây?ä? in to?wên dítsonmáa?inbí khómapho? ívíkw'ôení?in, gá Yôesi natúdiho gíntsonninkw'ôndân, hedího Yôesidânho inbí tsonkhuu ovây?má? ² Hedânkun to?wídí in to?wên dáy?tsonkhuumáa?in ovây?a?gindopídí, hääwí Yôesi ik'û?i wânbo wí'í'a?ginpí, hedí wí to?wí kin i?o?i-áho ôetuchânú-í. ³ In to?wên híwó? díví?o?indá in tsonnin wídâykhuwôeda?ípi, hewânbo in yanákí díví?o?indáho dikhuwôeda?í. Hedího i to?wí natsonnândí? wíwínkhuwôeda?ípi?in ída?dâho?, híwó?da? úvíkanhûuwí, hedí unbí?gedí híwó?da? ihéa?ámí. ⁴ I-á Yôesiví t'ôe?i waagi?bá namuu, i-á unbí híwó?gí?da? i?o?. Hewânbo úvíyää?dâapí?odá, íkhuwôeda?í, ná?i tsondi-á wên ta?gen únk'ôedí wovây?tuchânú-ídi, gá Yôesiví t'ôe?i waagi?bá namuudího tuchânu imáyã?dân in to?wên dívíyã?dâapí?o?ingí? ⁵ Hedího un únkhây?ä? in tsonnin dimuu?in bîn?a?ginnamí?in, hewânbo i tuchânu bínkhuwôeda?dida?bá yoe. Shánkídí

bîn'a'ginnamí gá unbí pí'nă khó'yé un únhanginnândân nă'indá in ta'ge'in namuu'in.

⁶ Hediho i tax chá' in tsonnindi wovâphahsande'i-á úvíwá'ande', gá indá inbí t'ôe dâý'odibo Yôesigí' waagibá divít'ôemáadân. ⁷ Hediho in t'ăhki bînăănî hăăwí dín'ă'i'. Hăăwí in tsonnindi wovâphahsande'i t'ăhki úvíwá'ăa-í, hedá in to'wên in tsonkhuu dâýmăa'indá hânho-á bînpi'a'geenî.

T'owa âyséegihûuwí hedá híwó'dá íví'ámí

⁸ Únkhây'ă' unbí séegí wí'nă táye hăădi wânbo t'ăhki íphaamúní'in, hewânbo wíyá hăăwí wânbo-á yoe. Wí to'wídi t'owa ovâyséegihondáho', kindidi t'ăhki Yôesiví tsonţuŋ ōn'a'gindo'. ⁹ I tsonţuŋ kinnân namuu:

Wíyá to'wíwí sedó-ădí háa kwíyó-ădí wí'úvíwhqhkwmá've-ípí,
wíwînt'owat'ahânú-ípí,
wí'úvísă'mâmípí,

thúudí wíyá to'wíwí hăăwí wí'ida'ípí,
hedá wíyá hă'bi tsonţuŋ wá' nakw'ó. Hewânbo t'ăhki nă'i tsonţuŋ wé'ge wên wéhpêedă' tsonţuŋ waagi'ba namuu, kinnân:

Hăa un wí'bo úvípíséegí waagibá, wé'ge'in t'owa wá' bînséegihûuwí.

¹⁰ Wí to'wí t'owa t'ăhki iséegí'i-á há'to wíyá to'wí yanăkí ôe'ámí. Hediho ta'gendi bînt'owaséegídá, kindidi t'ăhki i tsonţuŋ bîn'a'gindo'.

¹¹ Nă'i wâyţu'andi-á úví'âmí, gá únhanginnândân hăădi naná'nin. Năă-á shánkí tso'wa naná Jesus nawáypówá-ídí dín'aywoenídí páadé íví'piye' ívits'anwhăyŋ ihaydiví'wedí, hediho năă-á ihaydiho nanân íyósa'wó-ídí waagibá namuu. ¹² Năă-á wa' nawáypówápídíbo gínkhuná waagibá gínpuwamân, hewânbo i khūŋ naphadēmân hedi nathay'ă' kin waagibá napo', hediho i t'aywó'di in t'owa nakhūnă' dihaydi diví'o'i' âyyoe'ámí, hedi sundado inbí kwăk'u hân aadi di'aamuu'in waagi'inbá gimúní, nathayná' diwe ívíyíyé-ídí. ¹³ Năă-á t'owa thaadi dínkhây'ă' waagibá, híwó' na'inbí wówátsi âyhûuwí. Wáy dínshánkí'dipo'di divít'aywó'do' eeye wí'ívímă've-ípí, wígíswătsit'ôenípí, tsé waagi'inbá wígiyêenípí, wí'ívít'aymă've-ípí, hedá wí'ívithúumă've-ípí. ¹⁴ Hewânbo wí kwăk'u hân aadi wovây'âyíngi'o waagibá, Na'inbí Sedó Jesus Christ-dân wí'bo wovây'âyíngi'ámí, hedi i t'aywó'di kaygi'di íkanda' í'gedi wí'úví'ânshaamă've-ípí.

14

Wí'nă táye wí'ívítuŋsúumă've-ípí

¹ Wí to'wí íví whăyŋ kay'in wí'ûnmuupí wânbo bînséegíke', hewânbo hăăwí híwó' naka'póyă'pí í'gedidă' i-ădí úvítuhănmâmămidă yoe. ² Gá kinnân: Ma'di wí to'wí whăyunde' hăăwí koegí' namuu wânbo ik'œedi wí'it'aywó'dopí'in, hewânbo wíyá to'wí íví whăyŋ kaypí'in ûnmuu'i-á wí'ípívík'ohpí. * ³ I to'wí koegí' t'ăhki ik'ô'i-á wí'ûnkhây'ăhpí na'ăanî'in i to'wí ípívík'ohpí'ví hânho shánkí híwó'di namuu'in, hedi i to'wí ípívík'ohpí' wá' wínatúnípí ípívík'o'i-á yă'dăapí i'o'in, gá Yôesidi i wá' ôeséegímăadân. ⁴ U-á wí'úk'ôepí wíyá to'wíwí t'ôe'i mântuŋsúu'ámídi. I t'ôe'íví tsondidă'mân ûnk'ôe ôetu'ámídi háa híwó' háa híwó'pí' i'o'in. Hedi ta'gendi Na'inbí Sedóví t'ôe'i híwó' i'ámí, gá Na'inbí Sedó ûnkoedidân ôekhăge'namídi.

* 14:2 Nă'i píví í'gedi ihí'măa'i-á t'owa inbí yôesi dâýmăgi.

⁵ Hedá wá? ma'di wí to'wí nachanpo? wí thaa shánkí na'a'ginmuu wé'ge'i thaavíwedi, hewänbo wíyá to'wí-á nachanpo? t'ähkí thaa hä'bi thaada? naná'nin. Gínkhây'ä? wí'inbo ívípí'ánshaamääni'in ná'in ní'gedi. ⁶ I to'wí wí thaa wíyá thaaví shánkí i'a'gindo'i-á Na'inbí Sedó óe'a'ginnamídän i'o?. Hedi i to'wí t'ämägi? koegi? ik'o'i-á wá? Na'inbí Sedó óe'a'geenídí kin i'o?, gá i koegi? óemägidí Yöesi óekú'daa'odän, hedi i to'wí wí hääwí ik'ohpi'-á Na'inbí Sedó óe'a'geenídí kin i'o?, i wá? nakú'daapóedí kinbá i'o?. ⁷⁻⁸ Tobá giwówayídi háa gichuu wänbo?, wí wänbo na'ingí'da'män kin wí'ívi'opí, gá giwówayídi Na'inbí Sedógi'-än giwówayí?, hedi gichuudá Na'inbí Sedógi'ba gichu?. Hediho tobá giwówayídi háa gichuu wänbo Na'inbí Sedóvi'inda? gimuu. ⁹ Christ nachuu hedá nawáywówápóe hedänho t'owa t'ähkígi? i shánkí p'ó'dédi? namúnídi, in ho dichuu'ingí'-á hedá in wa'di diwówayí'ingí'-ádi. ¹⁰ Hediho wí? wänbo wí'únk'óepí unbí tí'úuwin páadé'in bintuúsú'ami'in, hedi wí'únk'óepí ichanpúwí'in undá inbí shánkí híwó'nin ímuu'in. Wáy wí thaa wänbo na'in t'ähkí Yöesivi páadépiye? gikwínudée-i, hedi ihaydi i-änho natúni ta'gendi háawin gimuu'in. ¹¹ Kinnän Yöesivi ta'nin diwe nata'muu:

“Ta'gendi naa owówayi?” kin natú Na'inbí Sedó,

“hedi ta'gendibá t'ähkí t'owa navi páadépiye? dívidé'gendikwokhâymaa,

hedá t'ähkídi-bó-á ditugít'oe naa-änkun ta'gendi Yöesi omuu'in.”

¹² Hedi ná'i hí? natú'da? na'in t'ähkí gínkhây'ä? Yöesi áytu'ami'in háa ívi'annin hedá háadi ívi'annindá.

¹³ Hedänkun wíyá ívítuúsú'âamívi'wedi, íví'ánshaamääni hääwí wänbo wí'ívi'amípi'in na'inbí tí'úu páadé'i? óet'aywó'kannami'i?. ¹⁴ Na'inbí Sedó Jesus-ádi omuudiho naa dinta'gendihanginná hääbo wí'bo wí'gínkhâk'óepí'in, hewänbo wí to'wí wí hääwí igi? ûnkhâk'óe'in nachanpóedáho?, hedän ta'gendi hä'i hääwí-áho ûnkhâk'óe-ákin. ¹⁵ Gá kinnän: Hääwí bínk'oe'i namuudi unbí tí'úu páadé'i bínháachanmáadiho?, háa úvi'o'indáho nakeepuwagít'oe ta'gendi wíwínséegihonpí'in. I hääwí bínk'o'idän wíyá to'wíwí wówátsi wíwínpedee'amípi, igi? Christ nachuudi. ¹⁶ Tobáháa híwó'gi úvi'o kin ichanpo? wänbo?, hääwí úvi'o'i yanákí namuu gin t'owa ditúdáho?, wíyá wí'úvi'âamípi. ¹⁷ Yöesigi? na'inbí wówátsi áyhondáho hääwí koegi'-á suwägi'-á namuu i'gedida? wí'ívi'ánshaamáapi, hewänbo ná'i? i'gedän: I Yä'dâa'i P'owäqahâadi na'in díkhäge'máa in ta'ge'in p'óegé i'ge gimú-ídi, hedá tsaaginpidíbo-á na'inbí wówátsi-á áyhon, hedá híhchanda áymáa. ¹⁸ To'wí kí'bi namuu?i Christ-gi? it'oe'o'idá Yöesi óehíhchanmä? hedi t'owa-á wá? ditúni híwó? i'o'in.

¹⁹ Hedänkun náa-á ívisó'dêe-i ívi'amídi i hääwí díkhäge'do'i na'inbí wówátsi wé'ge sa'wó'gi áyhúuwídi, ná'i hääwídi-bá díkhäge'namí wí'ná táye na'inbí whäyu ívikay'amídi. ²⁰ Hääwí íwänpikoeda'dibo wíwínpedee'amípi háa Yöesi wí to'wígi? i'annin. Hääwí koegi? wänbo wínakhâk'óepí óek'oe-ídi, hewänbo híwó? wínamuupí wí hääwí to'wí ik'oe-ídi, han i'odá wíyá to'wí-á in ta'ge'in p'óegédi óehänge'odi. ²¹ Shánkí híwó? namúni wíwínpívik'oe-ípi háa wíwínméenasuwä-ípi háa wíyá hääwí unbí tí'úu páadé'i? in ta'ge'in p'óegé iwedi óehänge'o'i wí'úvi'amípi.

²² Tobáháa háa ná'i hääwí i'gedi wí to'wí nachaa wänbo?, i-ádi Yöesi-ádi'da? dänkhây'ä? dänhanginnáni'in. Wí to'wí híwó? i'o gin ûnchanpo'di, hedá tí'úugéda híwó'pí i'annin wínachanpóepídi, i-á

nahíhchaa. ²³ Hewänbo wí to'wí wí hääwí ik'oeđáho', hewänbo wí'ünkoedihanginnáhpí híwó' namuu'in ik'óe-íđí, Yôesi-á natúni híwó'pí i'annin, gá ná'i to'wí-á ta'gendi wí'ünhanginnáhpíđân háa híwó' i'annin háa yoe, heđi wí hääwí ív'íodá hewänbo ta'gendi wí'gichanpo'pí híwó' namuu'in kin ív'íamíđí, há'indá t'aywó'nin namuu na'ingí'.

15

Wé'ge'in t'owa bínhíhchanmääni, unda'ba yoe

¹ Na'inbí whäyu kay'in gínmuudá gínkhây'ä' in to'wên inbí whäyu kay'in dínmuupí'in äykhäge'nâamí'in, wí to'widí wíyá to'wíwí hé ôntegende waagibá, heđi háa giwänpida' waagida' wí'í'í'âamí'pí. ² Gínkhây'ä' na'inbí tí'úuwín páadé'inbí'gedi ív'í'ânshaa'âamí'in heđá ingí' híwó'dá ív'í'âamí heđânho inbí whäyu dínke'enníđí, ³ gá Christ wänbo-á wí'bo ív'í'gedida' wí'í'ânshaa'anpíđân. Yôesi Táđáví ta'nin diwe kinnân nata'muupí'an háa Christ-di ôetu'annin Yôesi Táđá: I yanáki hí' uví'gedi dívíhee'andi-á naví'webá dínpówá.

⁴ Heđi ná'i hääwí Yôesi Táđáví ta'nin diwe hân'oe dâyta'nandi-á nata'muu heđânho na'in díhá'amíđí äytsíkha'amíđí i hääwí híwó'di Yôesidi na'ingí' dínkhây'máa'i', gá i hääwí iwe nata'muu'idá na'in díkweewaasenwaatúmáadân heđá díkhäge'do' ív'iyää'amíđí.

⁵⁻⁶ Yôesidânho díkweewaasenwaatúmáa, heđi tobá háa gínpo' wänbo díkhäge'do' ív'iyää'amíđí, heđi idá wovâykhäge'namí wá' wí'da' waagi unbí pí'ná khó'yé ímúníđí. Kindidiho úv'í'âamí háa Christ i'an waagibá, heđânho t'ähkíđíbo wé'ge Yôesi Táđá kw'áayébo' óemá've-íđí, i-á Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví Táđá ûnmuu.

In t'owa Hudíyo dimuupí'in wá' Yôesi Táđáví tûu dit'óe-í

⁷ Wí'ná táye bíséegíhó'gí. Christ-di un wovâyséegíhógi waagibá, un wá' wí'ná táye úvíséegíhúuwí, heđânho t'owa Yôesi Táđá dâytegé-íđí. ⁸ Wí'ún'óde-ípí ná'in: Christ wí khäge'di waagi in Hudíyoví'we napówá, t'owa ovâykeekw'ôeníđí Yôesi Táđá-á ta'gendi i'o'in háa na'inbí hehääwin thehtáy pahpá'in ovâytu'an waa íkhây'máa'in, ⁹ heđá wá' Christ wí khäge'di waagi napóe heđânho in Hudíyo dimuupí'inbí'piye' na'iyapo'di indá Yôesi Táđá kw'áayébo' âymá've-íđí. Kinnân Yôesiví ta'nin diwe ûnta'muu:

In Hudíyo dimuupí'indáđí oyidi naadi wítegé-í,

heđá iwebá dókha'wodí uví kháwă wínkhây'ă'ni.

¹⁰ Wíyá wáygá kinnân nata'muu:

Un Hudíyo ímuupí'in Yôesiví t'owa-áđí bínhíhchanpuwawe.

¹¹ Heđá wíyá wáygá wá' nata'muu:

Un Hudíyo ímuupí'indi Na'inbí Sedó bintégé,

un t'owa t'âmäpiye' ówînge'indi báyéki bintégé.

¹² Isaiah wá' kinnân ita'nan:

Wí Jesse-ví ây iwedi'i na'aypuyä'i-á

in Hudíyo dimuupí'ingí' ôntsondisogekhây'máa,

heđi i-ân namuu i dâysíkha'máa'i' híwó' ingí' ovây'amíđí.

¹³ Yôesi Táđáđá na'in díhangin'ândo' híwó'di dínkhây'máa'in, heđiho' ív'í'piye' úvívihâyundedi idíba báyéki wovâyhíhchanmääni heđá wovâykhäge'namí ânshaa iwe wí'íkwo'nípidí, heđânho i Yä'dâa'i

P'oewaahâadi kay wovâymaa'ni hääwí Yôesi Tádádí na'in dínkhâymaa'i' häädi wänbo t'ähki itsikhakwo'nídì.

Paul-di ovâythayyo' häädi nã'i hääwí i'gedi idi ovâyta'do'

¹⁴ Navi tí'úuwín páadé'in, naa-á ta'gendi dáywhâyunde' undá hânho híwó'nín ímuu'in, undá Yôesiví khuu i'gedi báyéki únhanginná, undá únkoedi wí'ná táye úvítumakhe'amídí. ¹⁵⁻¹⁶ Hewänbo wáy wí hääwí i'gedi wó'yoegipídí wâyta'nán hedânho ún'ánpówá-ídí. Kin waagi wâyta'nán gá Yôesi Tádá naví'piye' híwó'dí namuudí wên t'ôe dímägidân dáy'amídí, hedího náa Christ Jesus-gí' dáy't'ôemáa un t'owa Hudíyo ímuupí'in wáykhäge'namídí. Wí owha' hääwí Yôesi Tádáví'piye' ihúya' waagibá, naadá Yôesiví híwó'dí tũ in Hudíyo dimuupí'in dovây't'ôe'o' hedânho indá Yôesi Tádáví'piye' dovây'húuwídí, hedí idá ovâyséegihónde gá i Yä'dâa'i P'oewaahâadi ovâykhäge'nandân iví'in dimúnídí.

¹⁷ Hedího Christ Jesus-ádí wé'ge gamuudí naa dínkoedi naví t'ôe Yôesigí' i'gedi híwó' dáyhée'amídí. ¹⁸⁻¹⁹ Hewänbo hääwí Christ-di díkhäge'nán dáy'amí i'gedidá'mânho wôeda'ginpídibo dáyhée'amí. Haa otú waagidá haa dáy'an waagidá, hedá i t'ämägi' pinnán t'ôe i Yä'dâa'i P'oewaahâadi díkhäge'nandi dó'amídí namuudá, in Hudíyo dimuupí'in t'owa'dí Yôesi ôe'a'gindo'. Hedího Jerusalem búu'ú iwedi oe Il-lyricum nangepiye' t'ämäpiye' omändi ná'i híwó'dí tũ Christ-ví'gedi dovây't'ôekanhon. ²⁰ Häädi wänbo t'ähki wáy Christ-ví'gedi wídít'oe'pí eeyedá' naa dáyso'dinde ná'i Yôesiví híwó'dí tũ t'owa dovây't'ôe'amídí. Wáy wíyá to'wí naví páadebo ipúupaa iwebá naa wó'da'pí wí hääwí dópaa-í'in, ²¹ hewänbo haa Yôesi Tádáví tã'nín diwe ûntã'muu waa oda' napúwí'in, kinnân:

To'wên wa'dí to'wídí wänbo Yôesiví'gedi ovây't'ôe'anpí'indá dínthaypúwí, in to'wên wa'dí iví'gedi dí't'oe'pí'indá dika'pówí.

Paul oe Rome-piye' napunda'

²² Hedího kin dáy'odi hânho dínwó'nândi wa'dí wídínkoedipí unbí'piye' omú-ídí. ²³⁻²⁴ Hewänbo náa-á naví t'ôe t'ähki nängé donbowa, hedí báyéki paayo wâymuní'in oda'dí náa-á ma'dí unbí'piye' omú-í. Oe Spain-piye' ophaðemándibo' oda' wâymuní'in, hedá wí háyú yáadi undádí o'ádâachá'ní hedí ihaydí naa oda' undi díkhäge'namí'in eepiye' omú-ídí. ²⁵ Hewänbo náa-á oe Jerusalem-piye' omän wí hääwí in Yôesiví t'owa iwe'in dovây'húuwídí, ²⁶ gá in Macedonia-ádí Greece-ádíwin méesate'in t'owa wí chã' dáywé'ge'amídí díví'ánshaamägidân, in to'wên Yôesiví t'owa sehkanäwó' diwówáyí'in oe Jerusalem dimuu'in ovâymaa'nídí. ²⁷ In Macedonia-windá in Greece-'indádí wí'bo dí'tú híwó' namúní kin díví'amídí, hewänbo ta'gendi hääwí in Jerusalem-'in dínphaamuu'i' ovâywaywá'ände waagibá díví'o', gá in Hudíyo dimuu'indi páadé in Hudíyo dimuupí'in ovây'yãmú'dân i híwó'dí hääwí Yôesi Tádádí inbí'häagi' ovâymägi'i', hedí náa-á in Hudíyo dimuupí'indá dínkhây'ä' ovây'yãmú-í'in i hääwí in Hudíyo dimuu'in dín'táy'i híwó' ovâykhóekhúumää'nídí. ²⁸ Ná'i t'ôe dínbowadee ihaydí i chã' in Jerusalem-'inbí mange dovâykándí, iwedi oe Spain-piye' omän, hedí ihaydá dáywóyí'ní wâymunídí. ²⁹ Naa dínhanginná owáy unbí'we opówá ihaydá báyéki híwó'dí hääwí Christ-ví'wedi wây'oe'amí.

³⁰ Tí'úuwín páadé'in, unbí whâyú Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'piye' únmuudí hedá in séegi i Yä'dâa'i P'oewaahâadi na'in dímägi'in

namuudá, kaygi'di naadi wâyda'máa Yôesi Tádávi'piye' pín ta'ge haydi dînyûusu'amídí, naa wi'bo wâyyûusu'o waagibá. ³¹ Úvíyûusu'amí hedânho in Judea nangewin t'owa Yôesi ôe'a'gindopí'indi bahpíbo naa díphademâáni, hedá Yôesi Tádávi t'owa oe Jerusalem-windá in khäge' dovâyhonnin hîhchandi dâyséegi'amí. ³² Hedího Yôesi Tádá natûdáho unbí'we hîhchandibo opówá-í, hedá undádi o'ân dihaydi dínkoedí-í dáykaykhanwówá'amídí. ³³ Yôesi Tádádi na'in dîkhäge'do' ánsaaginpidíbo gikwo'nídí, ibá un t'ähki-ádi nacha'ní. Hamân.

16

Paul-di in méesate'in t'owa ovâysengitumáa

¹ Naa oda' na'inbí tí'ûu páadé'i Phoebe bîntáa-í'in, I-á i Cenchrea búu'úwi méesate'i khäge'di namuu. ² I-á Na'inbí Sedóvi' ûnmuudi binséegi'an, Yôesiví t'owa dínkhây'ä' waagibá, hedá hääwi i ûntáydá, hä'i únkwi'q' diwedí bînyâmú-í, gá idá báyéki t'owa ovâykhäge'nandân, hedá naa wá' dîkhäge'nan.

³ Priscilla-ádi Aquila-ádi naví sengituu-á dovânsan, indá naa-ádi Christ Jesus-gí' ívít'ôe'an. ⁴ Indá dakhâyumu inbí wówátsi dänmâánídí naa bahpíbo opúwídí. Hedího dovânkú'daa'o', hewânbo naadida'ba yoe, t'ähki in Hudíyo dimuupi'in méesate'indi wá' ovânkú'daa'o'. ⁵ Hedá in t'owa inbí tewhá ee dívíwé'ge'o'in Yôesi ôe'a'ginmâánídí, in wá' bînsengitú'âamí.

Hedá ná'in wé'ge'in t'owa wá' dînsengitú'âamí: Epanetus, naadi dóséegi'í, i-á oe Asia nange i páadé'i Christ-ví'piye' iwhäyü'i namuu, ⁶ hedá Mary-á, hânho ungí' it'ôe'o'i namuu, ⁷ hedá Andronicus-ádi Junius-ádi naví t'owa dînmuu'indá. Naa-ádi indádi wé'ge gipankw'ônwân, hedí Yôesiví t'ôekhuwa'indi híwó' ovântaa. Indá naví páadébo Christ-ví'piye' dänwhäyü.

⁸ Hedá Ampliatus-á wá' dînsengitú'âamí, i-á dóséegi hedí i wá' Na'inbí Sedóvi'piye' iwhäyunde, ⁹ hedá Urbanus-á, i-á na'indádi Christ-gí' it'ôe'an, hedá Stachys-á, i-á dóséegi, ¹⁰ hedá Apelles-á, nakeepo' i-á ta'gendi Christ-ví' ûnmuu'in, hedá Aristobulus-ví k'aygi'indá, ¹¹ hedá Herodion-dá, i-á naví t'owabá dînmuu, hedá in to'wên Narcissus-ví k'aygi'in diwedí Na'inbí Sedóvi'piye' dívíwhäyunde'indá.

¹² Hedá wá' dînsengitú'âamí Tryphena-ádi Tryphosa-ádi, indá Na'inbí Sedógi' hânho dânt'ôe'o', hedá Persis-á, i-á dóséegi, hedá i wá' Na'inbí Sedógi' hânho it'ôe'an. ¹³ Rufus-á wá' dînsengitú'âamí, i-á Yôesidi óede'mandi' namuu, hedá iví yíyá-á, naví yíyá waagibá dóchaa. ¹⁴ Dînsengitú'âamí Asyncritus-á, Phlegon-dá, Hermes-á, Patrobus-á, Hermas-á hedá in tí'ûuwin páadé'in indádi diyí'indá. ¹⁵ Hedá wá' dînsengitú'âamí Philologus-ádi Julia-ádi, hedá Nereus-ádi hedá i kwee iví tí'ûu ûnmuu'i-ádi, hedá Olympas-á, hedá t'ähki in wé'ge'in Yôesiví t'owa indádi diyí'indá.

¹⁶ Wí'ná táye úviséegisengitú'âamí. T'ähki Christ-ví méesate eeyewin t'owa t'âmäpiye' dikw'q'nindi wovâysengitú'o'.

Paul-di ovâyutumáa dívípi'âyîngi'amí'in

¹⁷ Tí'ûuwin páadé'in kaygi'di wâyumakhemáa, in to'wên wovâywiyé-í'in hedá in ta'ge'in p'ôe iwedí wovâyhänge'amí'in didá'inbí'gedí úví'âyîngi'amí, indáho hääwi íháhpóe'iví'wedí wíyá piháawi wovâyhá'o'.

Inbí'wedi úvíyâa'amí. ¹⁸ Kí'min t'owa-á Na'inbí Sedó Christ-gí' wídívít'ôe'opí, hewänbo ingí'da' haa dida' waagi dívíwänpi'o'. T'owaví'gedi dívíhí'máadi inbí hí' sa'wó' dín't'oet'ôe, hewänbo kindidi in to'wên ihay ka'powa dâymáapi'in ovâyhōeyó'o'. ¹⁹ T'ähkí t'owa dínhanginná undi Yōesi bîn'a'gindo'in, hedího naa ohíhchaa han úví'odi. Hewänbo naa oda' in hangintan bînmá've-í'in hedânho únhanginnánídí wé'i wí híwó'di namuu'in hedí iwediho t'aywó'kanhá'in ímúnípidí. ²⁰ Yōesi Tádádí na'in díkhäge'do' ánsshaaginpídíbo gikwó'nídí, hedí idibáho háy napóe ihaydi Penísendiví kay ônhánú-í hedânho undi bînt'áanídí. Christ-ví séegísehkanä-á bînmá've-í.

²¹ Timothy naa-ádi Yōesigí' it'ôe'o'idi wovâysengitü'an, hedá Lucius-á Jason-dá hedá Sopater-á naví t'owa dínmuu'indi wá' wovâysengitü'an.

²² (Naa Tertius omuu'i' dótá'do haa Paul natü'in, hedá naadi wá' Na'inbí Sedóví' omuudi wâysengitumáa.)

²³ Gaius-di wá' wovâysengitü'an. Naa iví k'aygi o'ăn, iwebá t'ähkí in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in ná'i búu'úwin dímuu'in dívíwé'ge'o'. Hedá Erastus-á ná'i búu'úwi chä' i'áyí'do'idi wá' wovâysengitü'an, hedá na'inbí tí'ûu páadé'i Quartus-di wá'.

²⁴ Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä bînmá've-í t'ähkídíbo'. Hamân.

In Ta'nin Paul-di In Philippi Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâyta'nannin

¹ Na'in Paul-ádi Timothy-ádi Christ Jesus-gi' änt'öemáa. Ná'in ta'nin wâyta'do' un méesate'in p'ó'dé'dí'indádí in khäge'nindádí hää Philippi búu'ú ithaa'in, hedá t'ähká un wé'ge'in Yöesi Tádávi t'owa Christ Jesus-ádi ímuu'in wá' wâyta'do'.

² Yöesi Tádá na'inbí Tádá gínmuu'i-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi séegísehkanä wovâymaäní hedá wovâykhäge'namí ánsaaginpídíbo' íkwó'nídí.

Paul-di in méesate'in t'owa oe Philippi búu'ú dikw'ó'nin ovâyýúusu'o'

³ Häädi unbí'gedi dáy'ánshaa'an ginhay naadi naví Yöesi donkú'daa'o' un ímuudi, ⁴hedí häädi wänbo un t'ähkígi' dáyýúusu'an ginhay-á híchandi kin dáy'o', ⁵gá i páadé'i thaa úvíwhäyü iwedibo náa pu'wahaydi na'in díkhäge'nandän i híwó'di tų Jesus-ví'gedi t'owa äyt'öe'amídí. Páadé úvíts'anwhäyü ihaydi Yöesi Tádá unbí pí'ná khó'yé wí hääwí híwó'di i'an, ⁶hedí naa ta'gendi dínhanginná Yöesi Tádábá namuu ná'i ikhâymaa'i' náa iwedi páadépiye', hedí owáy i thaa Christ Jesus nawáypówa ihaydá ná'i híwó' wovây'o'i-á únbowadée-í.

⁷Hedí híwó' namuu kin ocháa-ídi unbí'piye', häädi wänbo t'ähkí naví pí'ná khó'yé híchandi unbí'gedi dáy'ánshaamáadi. Yöesi Tádá naví'piye' híwó' nachaadi wí t'öe dímagi dôn'amídí, hedí undidá naa díkhäge'máa ná'i t'öe dáy'amídí. Ná'in khäge' undi dímä' tobá opannän wänbo háa hä'in tsonninbí páadépiye' owín wänbo Yöesi Tádávi híwó'di tų dôn'áyínmá've-ídi hedá dovâythayyamídí ta'gen namuu'in. ⁸Yöesi Tádá únhanginná in ta'gen naa otú'nin, unbí'piye' báyéki otaachanpo'. Háa Christ Jesus iví pí'ná khó'yé naséegímuu waagibá naa wá' hanbá unbí'piye' ochaa.

⁹Hediho ná'in namuudi naadi wâyýúusu'o' kin únpuwídi: Shánkí wänbo unbí séegí únsöe-í, hedí iwedá wíyá shánkí híwó'di hangintandá ka'powa-á wovâymaäní. ¹⁰Kindidänho únhanginnání wé'i wí híwó'di namuu'in hedá wé'i wí híwó'pí' namuu'indá, hedänho i híwó'pí' namuu iwedi úvíyáa'amí, hedího owáy i thaa Christ nawáypówa ihaydi yä'däa'indá' ímúní hedá to'wídi wänbo-á há'to wovây't'e'p'íde-í. ¹¹Jesus Christ-dänho wovâykhäge'namí báyéki híwó'di hääwí úví'âamídí, hedänho t'owadi Yöesi Tádá kw'áayébo' öemá've-í, hedá ditúní hay'i namuu'in.

Paul napannän wänbo Yöesivi tų t'owa ovây't'öe'o'

¹²Tí'úuwín páadé'in, naa oda' ná'in únhanginnání'in: Háa naa dínpoé waagidi shánkí báyéki t'owa i híwó'di tų Jesus-ví'gedi dit'oe, ¹³hedího t'ähkí in áyí'nin sundado ná'i tsondiví tewhá iwe'in dimuu'indá hedá in wé'ge'in t'owa náwe dithaa'indá dínhanginpóe naa Christ-gí' dáywänpit'öemáadíbo' opannännin. ¹⁴Hedá naa opannännin dínhanginnändiho t'ähkí waa in tí'úuwín páadé'in náa Rome dithaa'inbí whäyü Na'inbí Sedó Yöesivi'piye' shánkí dínkaymān, hedá náa inbí khuwöeda' dínhandedi Yöesi Tádávi tų in t'owa shánkí ovây't'öe'o'.

¹⁵⁻¹⁷Wáy wén inbí ánsaa híwó'di dínmuudiho Christ-ví'gedá t'owa ovây't'öe'o', hedí indá naa díséegídi kin díví'o', dínhanginnändi Yöesi Tádádi

naa dísoḡe'in i híwó'di tɔ̀ Jesus-ví'gedi dó'áyíngi'amídí. Hewänbo wáy-á wëndá naa díwänpithúumáadi hedá dituhánt'óedá in t'owa Christ-ví'gedi ovây't'oe'o', hedího pín ta'ge haydi wídíví'opí, indá ingí'da'mân díví'o'. Dí'ände naa wa'nää pan deḡe o'ándí shánkí wänbo t'öephade iwe dítöení'in.

¹⁸ Hewänbo háa indi dí'o wänbo wídí'áyíngimähpí. Háa híwó' háa híwó'pí díví'ánshaamáa wänbo', Christ-ví'gedi in t'owa ovây't'oe'odá híwó'di namuu, hedího shánkí wänbo naa díhíhchando'.

¹⁹ Hedí wa'di híhchandibo' omúní. Un t'ähkídíbo naa dínyûusu'odi, hedá i Yä'dâa'i P'oewaahâa Jesus Christ-di dímä'idi naa díkhäḡe'dodá, handidi dínhanginná t'ähkí híwó' naa dínpuwagít'oe'in. ²⁰ Hânho wên hääwên oda', hedí dáywhâyunde ná'in oda'in dínpuwagít'oe'in, hedí ná'innân in namuu: Há'to hääwídí díwöeda'määní'i dáy'amí. Nää pu'wahay khuwöeda'gínpidíbo' oyi', hedí nää ha'bibo omúní'in oda', hedânho háa naví wówátsi donhon waagidi t'owa ditúnídí Christ hay'i namuu'in, tobáháa owówayi' háa díhay wänbo'. ²¹ Kinnân naagí' namuu: Christ-ân naví wówátsi waagí'ba dínmuu, hedí ochuudáho shánkí wänbo i-ádi ochá'ní. ²² Hewänbo wa'di nää oepáa k'aydíbo naví wówátsi dîntä'ándáho', shánkí wänbo híwó'di hääwí naví t'oe iwedí dínpee-í, hedího naa wídínhanginnáhpi wé'i wí dóde'mamí'in, háa owówayêení'in háa ochúu-i'in. ²³ Naa wêege'in ánskaa-á donmáa. Nää oepáa k'aydí'in wówátsi dóyoe'amí'in oda' Christ-ádi ochá'nídí, gá han dínpoedáho shánkí híwó' naagí' namúnídan. ²⁴ Hewänbo ungi'-áho shánkí natáy wa'di näädí dáywóyí'nídí. ²⁵ Naa dínhanginná ná'in wâytumáa'in ta'gen namuu'in, hedího wá' dínhanginná näädíbo dáywóyí'ní'in undádí owówayêenídí, hedânho unbí whâyü únmuu'i shánkí únkay-ídí hedá iwedá shánká íhíhchaa-í, ²⁶ hedá owáy unbí'we wíyá opówá ihaydá Christ-di shánkí báyéki wovâyhíhchanmääní naa omuudi.

²⁷ Hewänbo tobáháa napóe wänbo híwó'nin wówátsi bínhûuwí, i híwó'di tɔ̀ Christ-ví'gedi natú' waabá íthaa-ídí. Kin únkhây'ä' úví'amí'in hedânho tobá unbí'piye' opu'wämää wänbo háa omääpi wänbo', naa dínhanginnání kay'indi íwinnin, hedá unbí ánskaa-á unbí taachandá wa'di wêeda' únmuu'indá, hedá i híwó'di tɔ̀ Jesus-ví'gedi t'owa dívíwhâyü-ídí un wé'ge úvísó'dinde'indá. ²⁸ To'wên unbí'piye' híwó' dichäpí'in háy wänbo wívínkhuwöeda'ípí. Íkhuwöeda'pí'in wovây'undedi bínkeekw'öení indá dipeḡeemuu'in, hewänbo undá Yöesi Táḡádânho wovây'aywoení'in. ²⁹ Yöesi Táḡádí wovây'mä' Christ namuudi bînt'öephadé-ídí, iví'piye' úvíwhâyü-ídída'ba yoe. ³⁰ Undída naa ho dímu' háa wí Yöesi Táḡáví sundado waagíba dáyhânbo'in, hedá nää-á únhanginpóe wa'di hanbo dáy'o'in. Hedá un wá' nää hanbá bínphadende'.

2

Háa Christ i'an waabá na'in wá' gínkhây'ä' íví'amí'in

¹ Christ-ádi gimuudi gínkoedi wí'ná táye ívíkweeaaasenwaatu'ä'amídí. Idi díséegídi gínkoedi wí'ná táye ívíbo'aawówá'amídí. I Yä'dâa'i P'oewaahâadi díwöndedi gínkoedi wí'da' gimuu waabá gíchäa-ídí. Na'inbí pí'ná khó'yé gitaachanpo'di gínkoedi wí'ná táye ívísehkanähûuwídí.

² Hedího únkhây'ä' wêhpêeda' í'ánshaamúní'in hedá wí'ná táye-á úvíséegíhûuwí'in hedá t'ähkí unbí häa-á unbí taachandá handá' únmuú'indá. Handidiho shánkí wänbo naa díhíhchanmääní. ³ Wên

háawên wânbo ungí'da', háa úvipitegé-ídída' wí'úví'âamípi, hewânbo áagé úvipikw'ôení hedá in wé'ge'in t'owa-á unbí shánki híwó'nin dimuu waagibá íchanpúwí. ⁴ Wáy-á wé'ge'in t'owaví wówátsi bín'áyíngimá've-í, unbí'da' bá yoe. ⁵ Háa Christ Jesus í'ánshaa'an waabá un wá' únkây'á' hanbá úví'ánshaa'amí'in. ⁶ Tobá háa Yôesi Tádá namuu waagi'bá Christ wá' hăădi wânbo t'ăhki hă'bibá namuu wânbo', wínachanpóepi únkây'á'in wá'di hă'bibo namúni'in, ⁷ hediho napida'di ivi hăăwí t'ăhki iyoe'an wí pant'ôe'i waagibá napáa-ídi. Wí t'owa waagibá na'aypuyă hedá wí t'owa waagibá-á ivi wówátsi iho'. ⁸ Hedáhá' Yôesi Tádá ôe'a'ginnandi ivi wówátsi imăgidi wên phé'wan deedi nachuu.

⁹ Hedi han í'andi Yôesi Tádádí shánki kw'áye óesóge, hedá natú i-á to'wên t'ăhkiwí shánki hay'i namuu'in, ¹⁰ hediho t'ăhkiđibo dívidé'gendikw'ôení Jesus ôe'a'ginmăānidi, t'ăhki oe makówa dikw'ó'nindá, năa oepáa k'aydi i'ge diy'i'indá, hedá nan soge núugé dikw'ó'nindádi, ¹¹ hedá t'ăhkiđibo-á ditúni Jesus Christ i shánki p'ó'déđi' namuu'in, hedi kindidi nakeepúwí Yôesi Tádá hay'i namuu'in.

Gínkhây'ă' ívísó'dée-í'in Yôesigí' githáa-ídi

¹² K'ema'in, undádi oyi' ihaydi hăădi wânbo t'ăhki naví hí' dînt'óyande', hediho năa-á wá' tobá undádi wó'yipí wânbo shánki dînt'óyaaní. Yôesi Tádádí wovây'aywon, hediho ihayda' úvísó'dí'be-í hăăwí únkây'ă'i' úvíkanhúuwídi, hedânho t'owa bínkeeyamídi in wovây'aywonnin ímuu'in. ¹³ Yôesi Tádá-ân unbí pí'nă khó'yé ún'ândi iwebá it'ôemáa, hedá idáho wovâykhăge'máa hedânho ída'ídi háa i natsonpóe waa úvíkanhúuwí'in, hedá wá' wovâykhăge'do' kin úví'âamídi.

¹⁴ Tut'ayginpíđibo tųwhănpíđibo hăăwí t'ăhki bín'amí. ¹⁵ Handidi t'owadi wíwovýtusúu'amípi, hedi unbí pí'nă khó'yé-á yă'dăa'indá' ímúni, hedânho úvipikeekw'ôení Yôesi Tádáví áy ta'gendi ímuu'in, hedá yă'dăa'indá unbí wówátsi-á bínhúuwí tobá in híwó'pí'in t'owaví yăa íthaa wânbo', indá in ta'ge'in pí'ogé namuupi i'geda' dimăn. Oe makówa in agóyódi dínko'o' waagibá nakhây'ă' năa oepáa k'ayđibo un wá' wí ko waagi'inbá ímúni'in, ¹⁶ i tųu nawówátsipăyi'i' in t'owa ovâyhondi. Kin úví'andá, owáy i thaa Christ nawáypówa ihaydi naa dínkoedí-í híhchandi otúnidi híwó' dáy'annin, hedá wí âă'i' íkhăăde waagibá naa wá' ochanpúwí hânho dáykhăă'in, hediho hăăwí dáy'andi' wíđinpedeepí. ¹⁷ T'owadi animăa dăyt'ăhănú'in Yôesi Tádá ôemă' waagibá, undá ivi'piye' úvíwhăyundedi unbí wówátsi-á ivi'piye' úvímăgi hedá igí' úvít'ôemáa. Ma'di naví ún'p'oe donch'ăani hedânho unbí t'ôe Yôesigí' únbowadée-ídi, hebo tobá han dînpóe wânbo naa ohíhchanpo', hedá un wá' kí'mín híhchan bínmă've-í'in oda'. ¹⁸ Naa ohíhchăa waagibá un wá' únkây'ă' íhíhchăa-í'in, hediho unbí híhchan oyămu-í.

Timothy-ví'gedi Epaphroditus-ví'gedá Paul ita'nan

¹⁹ Na'inbí Sedó Jesus natúđáho hanwaapíđibo Timothy unbí'piye' dósani hedânho háa íkw'ó'nin dínhanginpúwídi hedi kindidi naa obo'aawówápúwí. ²⁰ Wíyá to'wí wânbo i waagi naa-ádi wína'ănpí. Ida'mân na'áyíngidi ta'gendi unbí'gedi í'ánshaa'o'. ²¹ T'ăhki in wé'ge'in inbí wówátsi i'gedída' díví'ánshaamăa, Christ Jesus-ví t'ôe i'gedá yoe. ²² Unbo únpíhanginná Timothy-dá dínkeeyannin i-á ta'gendi báyéki nachă'po'in. Wí ay ivi tádá íkhăge'do waagibá, ída naa báyéki díkhăge'nan i híwó'di tųu Jesus-ví'gedi ánt'ôe'amídi. ²³ Hediho owáy háa

naa dīnpuwagít'óe'in dīnhanginpóe ihaydi, wesebo unbí'piye' i dósaaní, ²⁴ hedi navi pí'ná k'ó'yé ochaa Na'inbí Sedó Yôesidi hanwaapídíbo naa wá' unbí'piye' bá dípuhpágít'óe'in.

²⁵ Hewänbo naa ochanpo' nakhây'ä'in Epaphroditus unbí'piye' wesebo dówáysaanídi. Dínkhäge'táy ihaydi undá navi'piye' i dīnsan, hedi naagi' wí tí'úu waagi' bá namuu, naa-ádá wé'gá änt'óe'an, hedá wiye sundado wé'ge änhänbodi waagi'in bá gamuu. ²⁶ Nää hânho un napuwäda', hedá nat'oe un únhanginpóe'in i-á nahay'in, hedi hä'indá óe'âyîngimägi hediho unbí'piye' dówáysaaní. ²⁷ Ta'gendi hânho nahaywän, chuwa k'âygého na'änwän. Hewänbo Yôesi Táda ün'iyapóedí óehékháamägi. Hedi han i'andi navi'piye' wá' na'iyapóe, hedânho wíyá shánkí wänbo wó'k'âykháapúwípídi. ²⁸ Hediho wíyá shánkí wó'tsíkhada'pí unbí'piye' dówáysaanídi, hedânho i bīnmúnídi hedá íhíhchanpúwídi, hedi handídi naa-á ánskaa iwe wó'chá'nípi. ²⁹ I-á Na'inbí Sedó Jesus-ví' namuudi híwó' híhchandi bīnséegíkéyí. I-ádi hedá to'wên i waagi' bá dimuu'indádi bīn'a'ginnamí, ³⁰ gá Christ-ví t'óe ôn'odi chuwa k'âygéhay napówádân, hedá hääwí naagi' i'andi i-á nakhâymuu iví wówátsi imäänídi. Ná'i hääwí undá wí'únkoedípi dīn'amídi navi'wedí kayí' diwe íkw'óni.

3

Háa in ta'ge'in wówátsi ívíhúuwí'in.

¹ Tí'úuwín páadé'in, nää ná'i wáytu'âamí: Na'inbí Sedó Jesus-ví'in ímuudiho' úvíhíhchanmá've-í. Tobá ná'i hääwí í'gedi wáyta'nán wänbo', kaykhan wídīnpo'pí inho wáyta'nannin bá nää wíyá wáyta'namídi, hedi ná'i hí' wáyta'dó'idá wovây'aywoení.

² Úví'âyîngí'âamí hä'in hôeyó'in háhkannin dimuu'inbí'wedí, indá yä'dâapí'da' díví'o', indá in Hudíyoví k'ewé' taadi ovâytaa'an wänbo ná'in taa-á wên tsaa nachä'muupí'indá'mân inbí túu'ú dīnmuu. ³ Na'innân in ta'gen k'ewé' taa waagi'in bá âymáa'in gimuu, gá Yôesiví P'oweahâadi na'in díkhäge'dodân Yôesi Táda ây'a'ginmäänídi, hedá na'indá híhchandi gitú' Christ Jesus-ví'in gimuu'in, hedá wí'ívíwhâyundepí hääwí wí'bo íví'o'idíbo na'in dīn'owóyé-í'in.

⁴ Ma'dí wí to'wí nathanpo' híwó'dí hääwí i'odíbo' ôn'owóyé-í'in, hewänbo kinho nachanpóedáho naa-á dīnkoedí-í'iví shánkí ochanpúwí'in i hääwí naa dáy'andíbo dīn'owóyé-í'in. ⁵ Naa-á khâave thaa ihay'í omuudi in Hudíyoví k'ewé' taadi dítaa'an; navi táda-á yíyá-á Israel-'in dīnmuu; wí Benjamin-bí ây iwedí'i-ân omuu, hedânho wí kodí'dí Hebrew omuu, hedi Pharisee t'owabá omuudi in waagibá Moses-ví khuu t'ähkí dōnhon; ⁶ hedi pín ta'ge haydi navi whâyü khuu donhondi in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in t'owa t'ôephade iwe dovâykw'ódi. I tsontuü Moses ita'nandi' t'ähkí dó'a'gindodi to'wí wänbo wí'únkoedípi dīnt'e'p'íde-ídi.

⁷ Ná'i hääwí namuudi naa dáyîengi'owän, hewänbo nää Christ dóséegídi ná'i hääwí nachä'muupí waabá dīnchanpo'. ⁸ Hedi ná'i hääwída' bá yoe, hääwí t'ähkân nachä'muupí waagibá dīnchanpo', gá nää-á Christ Jesus navi p'ó'dédi' dīnmuu'í dontaadân, hedi i-á shánkí híwó'dí namuu hääwí t'ähkí'wedí. Hedi nää Jesus dótaadi ná'i wé'ge'í hääwí dīnpedee waagibá dóchaa, hedi ná'i hääwí-á phé'yávi whée óecha'gít'óe'ída' waagi' bá namuu gin otúní hedânho Christ shánkí híwó' dótaa-ídi. ⁹ Naa oda' Christ-ádi wí'da' gamúní'in hedânho Yôesi Táda

díchaamá've-ídí t'aywó'di wídómáapí waagi. Hewänbo há'to kin díchaá-í i tsontu Moses ita'nandí' dó'a'ginnamídí dáykhäädédibo', hewänbo Christ-ví'piye' dáywhâyundédân, gá Yôesi Tádá natú'dân in to'wên Christ-ví'piye' díviwhâyunde'innân idi ovâychaamá t'aywó'di wídâyamáapí waagi. ¹⁰ Naa oda' ta'gendi Christ dótaa-í'in. I-á nawáywówápóedí in kay imáa'in napäyi', hedi naa oda' ná'in kaybá dímmáni'in dómá've-ídí. Hedá i-á it'ôephade waagibá naa wá' hanbá dont'ôephade-í'indá oda', hedá háa i namuu waagibá nachuu ihaydi, naa wá' hanbá omúní'indá oda', ¹¹ hedânho tobáháa napóe wänbo' owáy naa ochuu ihaydi owáywówápúwí.

Páadépiyeda' ívikhää-í

¹² Naa wó'tú'pí Christ ho dótaa'in háa dínkhây'ä' waa, hedi naa wó'tú'pí ho opóe'in háa dínkhây'ä' omúní waagi, hewänbo há'bi opúwídi ihayda' dáykhääde' i dín'táy'i donhónídi, gá hangí'-ân Christ Jesus-dída ho naa díké'dân. ¹³ Tí'úuwín páadé'in, wí'ochanpo'pí t'ähkí há'i dín'táy'i ho donhógi'in, hewänbo ná'inda' dáy'o': Háa ho dín'póe'indá dáy'annindá i'gedí wídáy'ánshaa'opí, hewänbo shánkídi háa dáykhây'máa i'gedân dáy'ánshaakanhon. ¹⁴ Wí ää'í' páadébo napówa-ídí ikhähäde waabá naa wá' dáykhääde hedânho háäwí Yôesi Tádádí dímmáni'in ot'anpúwídi. Hedi kinnân idi dínkhây'máa: Christ Jesus naagi' i'annin namuudi Yôesi Tádádí makówápiye' dítukánkhây'máa.

¹⁵ T'ähkídi hangintan dáy'máadi ta'gendi dikweesenpaa'indá dínkhây'ä' dívi'ánshaamáani'in ná'i otú'i híwó'di namuu'in. Hedi wí to'wí háy piháa i'ánshaamáada, Yôesi Tádádí ná'in wänbo ónthayk'úwí. ¹⁶ Hediho in nahaydi giháhpóe'inbá ívikanhondi, hanbá na'inbí wówátsi áyhúuwí. ¹⁷ Tí'úuwín páadé'in, háa naa naví wówátsi donhon waabá un wá' t'ähkí hanbá unbí wówátsi bínhúuwí. In to'wên yä'dáa'in wówátsi dáy'honnin háa wáykeeyan waagibá híwó' bín'múní, hedi háa dívi'o waa un wá' hanbá úvi'äämí. ¹⁸ Háyan wänbo wáytu'an hedi náä-á sée'indída wíyá wáytumáa, báyéki t'owa háa inbí wówátsi dáy'hon diwedi nakeepo' dáy'yogimáa'in háa Christ-di na'ingí' dín'an waa phé'wan deedi nachuu ihaydi. ¹⁹ Indáho péyégepiyeho dimän. Yôesi dáy'a'ginnmääní'wedi húukandá súwä-á i'gedí shánkí dívi'ánshaa'o'. Háäwí wôeda'wó'di dívi'o' i'gedá dívi'yênghée'o'. Indá i háäwí náä oepáa k'aydiwi'i'gedída' dívi'ánshaamáa. ²⁰ Hewänbo na'indáho makówa i'gedá ívi'ánshaa'o', gá iwá na'inbí úwäná waagibá gín'nândân, hediho pín ta'ge haydi áytsíkha'máa na'inbí aywondi gínmuu'i' iwedi gínwáy'ää-ídí, i-á Na'inbí Sedó Jesus Christ namuu, ²¹ hedi i-áho in kay imáadi na'inbí túu'ú kaypi' gínmuu'i' gínchuwagít'ôe wänbo dín'egókhây'máadahá' ts'aabi dín'pakhây'máa, háa ív'í' únmuu waagibá nawówápóe waabo'. I-áho háäwí t'ähkí i'gedí natsonyidi únkoedi kin i'amídi.

4

¹ Hediho naví tí'úuwín páadé'in, Na'inbí Sedó Yôesiví'piye' kay'indi úviwhâyühúuwí. Naada un báyéki wáyséegídi wáymúní'in oda'. Undída naa díhíhchando', hedi háäwí dáy'andi ot'anpóe'i waagi'inbá ímuu gín wáychaa.

² Euodia-ádi Syntyche-ádi kaygi'di dovántumáa dänwóeni hedi wí' dänpáa-í, indáho Na'inbí Sedó Jesus-ví'in wí'gín damuudi. ³ Hedá u ta'gendi naa-ádi bit'ôe'o'i' únmuudi, wída'máa ná'in kwiýä'

ovănkăgê'namídí wí' dapúwídí, indá dânt'ôe'o' i híwó'di tụụ Jesus-ví'gedi t'owa dânt'ôe'amídí. Hedá Clement-dádí wây-á wê'ge'indádí hanbá dívít'ôe'o', inbí khăwă-áho in ta'nin diwe dinta'muu, iwe natû' to'wên dimuu in wówátsi nahândepí'in dăymăa'in.

⁴ Na'inbí Sedó Jesus-ví'in ímuudi hăădi wânbo t'ăhki úvîhîhchanmă've-í, hedá wiyá hanbá wâyţu'ăamí, úvîhîhchanmă've-í.

⁵ T'ăhki t'owa-ădí híwó'da' ímúní, Na'inbí Sedó Jesus-áho hanwaapídíbo na'ădi. ⁶ Báyéki ánskaa iwe wí'íkwo'nípi, hewânbo hăăwí t'ăhki í'gedi úvîyûusu'ăamí-á, hedá Yôesi Tádá-á hăăwí untáy'i bindaa'amí, hedí kin úvî'odi bînkú'daa'ăamí wá'. ⁷ Yôesi Tádáđi dikhăgê'do' ánsaağinpídíbo gikwo'nídí, tobá na'in t'owada' gimuudi wígínhanginnáhpí wânbo háa kin dîn'o'in. Hedí kin wovây'odi t'ăhki unbí pí'nă khô'yé bînmăa'i-á unbí hangintandá wovây'âyînmă've-í, Christ Jesus wê'ge ímuudi.

⁸ Tí'ûuwin páadé'in, nă'i-á naví t'ă'gidi hí' unbí'piye dînmuu: Hăădi wânbo t'ăhki nă'i hăăwí í'gedi úvî'ánskaa'ăamí: hăăwí ta'gen namuu'indá na'a'ginmuu'i-á, in ta'ge'in p'ôegé'í'ge wovây'hondi-á, i yă'dăa'i namuu'i-á, naséegímuu'i-á, t'owa t'ăhki ovâyhí'andi-á, i shánkí híwó'di namuu'i-á, hedá í'gedi t'owa híwó' dívîhée'o'i-á. ⁹ Naví hí' ít'oe hedá naví tsiyekan dînmû', hedího t'ăhki naví'wedi íhăhpóe'i-ădí i hăhkan naví'wedi bînhôgi'i-ădí íhayđa' úvîkanhûuwí, hedí kin úvî'odá Yôesi Tádá undádí nayêení, idá dikhăgê'do' ánsaağinpídíbo gikwo'nídí.

¹⁰ Tobá híwó' hay thaa naphade wânbo năa undi wiyá naa dí'ánsaa'ăa dikhăgê'namídí, hedí handidân Na'inbí Sedóđi báyéki hîhchan naa dîmăgi. Naa dînhanginná ta'gendi naví'gedi ho úvî'ánskaa'o'in, hebo năa pu'wahaydi wí'únkoedipí háa íchaa'in dînkeeyamídí. ¹¹ Naa dînhăăwítáy'in wó'tû'pí. Ohăhpóe ohîhchaa-ídí tobá hăyú dînk'wôn wânbo'. ¹² Naa dînhanginná naví wówátsi donhûuwí'in wí sehkanăwó' nawówáyí'i waagibá háa wí kodit'owa namuu'i waagibá. Naa ohăhpóe hădíđi ohîhchanpúwí'in, tobá híwó' dăyhúuyo háa ohăhsên wânbo', tobá báyéki dînk'wôn háa hăăwí dîntáy wânbo'. ¹³ Christ-di in kay dîmăđiho nă'i hăăwí t'ăhki dînkoedi dáy'amí'in.

¹⁴ Hewânbo tobá hăăwí t'ăhki dîntáy'i dómăa waabá ochaa wânbo', undá naví'piye' híwó'nin ímuu dikhăgê'nandi wa' năwe dont'ôephadendedíbo'. ¹⁵ Un Philippians, unbo nă'i únhanginná: Oe Macedonia nange iwedi opáadépee íhayđi i híwó'di tụụ Jesus-ví'gedi t'owa dovây'tôe'amídí, undida'mân hăăwí naa díyămú, wây-á méesate iwe'indíđa yoe, undida'mân dînchă'san. ¹⁶ Oe Thessalonica búu'ú wânbo o'ândí dînkăgê'táy íhayđi undi wáymûuví shánkí hăăwí dînsan. ¹⁷ Wí'î'ăanípí năa wáyda'măa'in wiyá hăăwí dîmăănídí, hewânbo oda' unnânho báyéki híwó'di bînhóní'in Yôesiví'wedi, wí to'wí iví t'ôe iwedi báyéki wá'ăa íhónde waagibá. ¹⁸ Năa-á hăăwí dîntáy'i-á hedá shánkí wânbo dîntáy'iví'wedi dómăa. Nă'i báyéki hăăwí-á dómăa gá Epaphroditus-di hăăwí undi dînsandi' dînkândân. T'owadi hăăwí sa'wó' nasu'u-ădí hedá animăa dăyhănú'indádí Yôesi Tádá ônhon ôemăănídí, hedí i-á iséegîhógidi nahîhchanpo'. Hedí hanbá nă'i hăăwí undi naa dînsandiđá wá' Yôesi Tádá ôehîhchando'. ¹⁹ Hedího Christ Jesus-ví'in ímuudi naví Yôesidiho hăăwí un untáy'i wovây'măanı iví báyéki híwó'di hăăwí únkw'ó' diwedi. ²⁰ Hănhay wânbo t'ăhki na'inbí Yôesi kw'ăayébo' âymă've-í, i-á na'inbí Tádá gínmuu. Hamân.

Paul-di ovâysengitü'an

²¹⁻²² Yôesi Táǵáví t'owa t'ähkí ovâysengitü'âamí, indá Christ Jesus-ví'in dimuudi. In tí'ûuwin páadé'in naa-áǵí diyi'indá hedá t'ähkí in wé'ge'in Yôesi Táǵáví t'owa náä dikw'ó'nindá wovâysengitü'an, i tsondi Caesar-ví tewhá ee dikw'ó'nindi shánkí wänbo'.

²³ Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä unbí pí'nä khó'yé bînmá've-í.

In PáadÉ'IN Ta'nin Paul-di In Thessalonica Búu'úwi Méesate'in T'owa ovâyta'nannin

¹ Na'in Paul-á Silas-á hedá Timothy-á gimuu'indi un méesate'in t'owa oe Thessalonica búu'ú íthaa'in wâyta'do', undá Yôesi na'inbí Tádáví'in hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'indá ímuu. Yôesiví séegísehkaná bînmá've-i, hedí idi wovâykhâge'namí ánsshaaginpídíbo' íkwô'nídí.

Háa Yôesiví t'owa oe Thessalonica búu'ú dithaa'in dívíwhâyunde waa hedá háa inbí wówátsi dâyhon waa

² Hããdi waa ívîyûusu'o' ihaydi Yôesi Tádá áykú'daa'o' un ímuudi, ³ hedí Yôesi na'inbí Tádáví'piye' ívîhâdîndedí ívîyûusu'amídí hããdi wânbo t'âhkí ívî'ánskaa'o' háa úvî'o'in Jesus-ví'piye' úvîwhâyundedí, hedá háa báyéki úvît'ôemá'indá Jesus bînséegídí, hedá háa úvîyãã'o'indá Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ãã-ídí úvîtsíkha'máadí.

⁴ Tí'ûuwin páadé'in, un Yôesi Tádádi wovâyséegí'in, gínhanginná idi wovâyde'mannin ívî'in ímúnídí. ⁵ Yôesi Tádáví híwó'di tûu na'indí wâymâgí'i tûuda' wínamuupí, hewânbo hããwí kay'i namuu, hedí wây't'ôe'odi i Yã'dâa'i P'owêaahâa na'indádí nayi', hedí gínhanginná ná'i tûu-á ta'gen namuu'in. Undá únhanginná háawin wówátsi áyhonnin undádí giyi' ihaydi, hedí t'âhkí ívî'andi-á ungí'da' namuu. ⁶ Hedí ihaydi úvísó'dêe na'in waagi'inbá hedá Na'inbí Sedó Jesus waagi'ba-á ímúnídí, hedí tobáháa báyéki t'ôephade únpówa wânbo', i Yã'dâa'i P'owêaahâadi híhchan wovâymâgí na'inbí tûu dínhógi ihaydi.

⁷ Hediho t'âhkí in wé'ge'in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in oe Macedonia nange hedá Greece nangá dikw'ó'nin undá bînkeeyan háawin wówátsi in dínkhây'ã' dâyhûuwí'in. ⁸ I tûu Na'inbí Sedó Jesus-ví'gedí thay'eedi unbí'wedí napeedí oe Macedonia-piye' hedá Greece-piyá nawadedee, hewânbo iwepiyeda'ba yoe, wéngé t'âhkí t'owa ho dit'oe háa Yôesiví'piye' úvîwhâyunde'in, hediho wínatáypí wíyá háawên unbí whâyü i'gedí âytü'âamídí. ⁹ Hã'in t'owabo unbí'gedí ditû' háa undi na'in díséegí'annin, hedá háa hããwí bínkhíyédí unbí yôesi waa bínchaa'i bînyoe'annin Yôesiví'piye' úvîwhâyü-ídí, hedá háa náã-á i kodí'di Yôesi bîn'a'ginmá'in, i-á i ta'gendi nawówayi'i namuu, ¹⁰ hedá wá' dit'oe háa náã ívî ay ûnmuu'i bîntsíkha'máa makówádí nawáy'ãã-ídí, i-á Jesus namuu, i Yôesi Tádádi óewâywówapaa'i', hedí idibá dín'aywonkhâyáa óway ihay thaa Yôesi Tádádi t'owa ovây'tuchânu iwe, inbí t'aywó'di dínmuudi nat'aydi.

2

Háa Paul oe Thessalonica búu'ú Yôesigí' it'ôe'an waa

¹ Tí'ûuwin páadé'in, únhanginná unbí'we giyi' ihaydi háa ívî'an waa wínapedeepí. ² Undá únhanginná unbí'we gipówápídíbo báyéki dít'ôephadekannannin hedá báyéki híwó'pí' na'in díhée'annindá oe Philippí búu'ú. Hewânbo tobáháa báyéki t'owadi dí'ahkhâa'amí'in dida' wânbo na'inbí Yôesidi khuwôeda' dînyâa'an ívî híwó'di tûu wây'tü'âamídí. ³ Na'indi wâywhâyü'amídí ívísó'dinde' ihaydi, in ta'gen namuu iwedi wí'ívîhânge'anpí, hedá na'inbí ánskaa-á yã'dâapí' wígínmuupí, hedí hããwí

wänbo unbí'wedi wí'âykaayanpí. ⁴ Yôesi Tádádí na'in dítayi', hedá dímu' ihay híwó'nin gimuu'in iví híwó'di tųų áyt'ôe'amídí. Hediho ívhi'máadı wí'ivísó'dindepí t'owa áywänpihichannamídí, hewänbo Yôesi Tádá-ân áyhichannamídán. I-áho háäwí t'ähki na'inbí pí'ná khó'yé áymáa'i' imúnde'. ⁵ Un únhanginná sa'wó'gí unbí'gedi wí'íviwänpihée'anpí, hedá wá' wí'íviwôeyó'anpí undi háäwí dímmáandí. Yôesi Tádá únhanginná ná'indá in ta'gen namuu'in. ⁶ Hedá undádí giyi' ihaydá wí'ivísó'dindepí t'owa na'inbí'gedi híwó' dívíhee'amídí, un wänbo-á háa wây-á to'wên wänbo-á yoe, tobáháa Christ-ví t'ôekhuwa'in gimuudi gínk'ôe wänbo he'ennin dípaa-ídí.

⁷ Hewänbo na'in undádí giyi' ihaydi, wí yíyá iví áyyäá itsäa'odi ovây'áyínmáa waagibá wâysehkanä'an. ⁸ Na'indi báyéki wâyda', hedi na'inbí séegi unbí'piye' gínmuudánkun gikhâymuu Yôesi Tádáví híwó'di tųų wâymmáandída'ba yoe, hewänbo na'inbí wówátsi wá'. ⁹ Tí'úuwín páadé'in, ti wí'ún'ánshaapí'an, undádí gikw'ó' dihaydi báyéki ívít'ôe'an. Yôesi Tádáví híwó'di tųų wâyťuphadende' ihaydibá khųų-á thaa-á ívít'ôe'an wá' áychä't'aanídí, hedânho un wí'bo wí'úntâyínípi háäwí gíntáy'i dímmáandí.

¹⁰ Un Christ-ví'piye' úvíwhâyunde'indádí na'in gikw'ó' dihaydi, háa na'inbí wówátsi áyhon waagi yä'däa'indá ta'ge'indá gínmuu, hedá to'wí wänbo-á wí'únkoedipí wên háawên wänbo na'inbí'piye' dín't'e'p'íde-ídí. Un únhanginná hedá Yôesi Tádá wá' únhanginná ná'in in ta'gen namuu'in. ¹¹⁻¹² Hedá wá' un únhanginná wí'inbo wâyhee'annin, hedi na'indi wâyťumakhe'an wí tádá iví áyyäá ihée'o waagibá, hedá wâykweweawaasenwaatų'an, hedá kaygi'didá wâyhee'an unbí wówátsi híwó' bínhúuwídí hedânho Yôesi Tádá nahíhchaa-ídí. Idânho wówâyťukánnan iví'piye' í'äa-ídí makówápiye' ímu-ídí hedá iwá he'ennin ípúwídí.

¹³ Hedi wíyá háäwí namuudi wá' Yôesi Tádá háädi wänbo t'ähki áykú'daa'o'. Ná'i tųų wâyťumáa'i' un ít'oeđi hedá bín'séegi'andá Yôesiví'wedi na'äa'in úvíwhâyų, t'owaví'wedida'ba yoe. Hedi ta'gendi Yôesiví tųų-ân únmuu, hedi ná'i tųúbá un ipiye' úvíwhâyunde'inbí pí'ná khó'yé ít'ôemáa.

¹⁴ Tí'úuwín páadé'in, háa in Judea nangewin méesate'in t'owa Yôesi Tádá ôe'a'ginmá'in hedá Christ Jesus-ví'piyá dívíwhâyunde'in dín'pôe waagibá un hanbá ún'pôe. Unbí ówíng'e'in t'owađibo wovâyť'ôephadekannan in Hudíyodí inbí t'owa oe Judea ovâyť'ôephadekannan waagibá. ¹⁵ In Hudíyodánkun hân'oe Yôesi Tádáví tukhe'min ovâyhánų, hedá indibá Na'inbí Sedó Jesus óehay, hedá na'indá wá' díkhehpiye. Indidá Yôesi Tádá háy wänbo wí'óehíhchandopí, hedá to'wên t'ähki dáyyoegi'o'. ¹⁶ Dívísó'dêe dí'ahkhâa-ídí in Hudíyo dimuupí'in t'owa háđídí ovây'aywoení'in wí'âyť'ôe'âamípidí, hedi handidí ná'in Hudíyoví t'aywó'di dín'sôemän, hediho Yôesi Tádá inbí'piye' nat'aydi náa inbí tuchänu ho dín'pówá.

Paul hânho nada' in Thessalonica-win méesate'in t'owa ovây'múni'in

¹⁷⁻¹⁸ Tí'úuwín páadé'in, unbí'wedi wí háy tähki giwiyedee, hewänbo tobá undádí wígikw'ôhpí wänbo wá'di na'inbí pí'ná khó'yé unbí'gedi wây'ánshaamáa, hediho hânho wíyá wây'múni'in gida', hedi unbí'piye' gimú-ídí ívísó'dinde'. Naa Paul háyänbo dáysó'dêe wây'múnídí, hewänbo í Penísendí dí'ahkhände'. ¹⁹ Owáy Na'inbí Sedó Jesus nawáy'äädí iví páadépiye' giwin dihaydi, gitsíkha unnän iwebá wây'múnídí, hedá

un ímuudá gihíhchangít'óe, hedá unbí'gedá ívíyèngihée'amí, wí hääwí git'anpóe'i' ímuu waagibá. ²⁰ Un ímuudânkun na'in hânho híwó' gichanpo' hedá ívíhíhchando'.

3

¹⁻³ Na'in hânho gihangin'ânda' háa un únpo'in, hedí báyéki gitaachanpóedí wígitsíkhakanda'pí gínhanginpúwí'in, hedânho gí'ân shánki híwó' namúni kinnân íví'amí'in: Naa oe Athens o'ân dihaydi iwebo dáywóyí', hedí iwedí na'inbí tí'úu páadé'i Timothy unbí'piye' âysan, í-á na'indádí it'óe'o' t'owa ovâyt'óe'amídí Yôesi Tádáví híwó'dí tų Christ-ví'gedí. Hediho unbí'piye' i wâysan wovâykweewaasenwaatu'âamídí hedá wovâykhäge'namídí shánki kay'indi Christ-ví'piye' úvíwhäyü-ídí, hedânho i t'ôephade únpoe'i' namuudi wí'úvíyâa'amípídí unbí whäyü iwedí. Unbo únpihanginná Yôesi Tádádí ná'i t'ôephade dînpúwí'in imä'. ⁴ Wa'di undádí giyi' ihaydibo wa' napóepídíbo' ihayda' wäytü'o' âyt'ôephadegít'óe'in, hedí únhanginná hanho napóe'in.

Timothy-di Paul óetu'an in Thessalonica-win méesate'in t'owa híwó' dimännin

⁵ Hedânkun báyéki otaachanpóedí wídîntsíkhakoedípí Timothy unbí'piye' dósaanídí. Naa hânho ohangin'ânda' unbí whäyü i'gedí háa kay'in únmuu'in háa yoe. Áyîngi iwe o'ânwân gá o'ândân hádíwáy i Penísendídi wovâyt'annin, hedí wovâyt'andá hääwí t'âhki ungí' íví'andi pedee'in gínpuwí. ⁶ Hewânbo ná-á Timothy na'inbí'we nawáypówá, hedí wí híwó'dí tų úvíkanhon ní'gedí dînkán. Ídi dítu'an unbí whäyü wa'di únkay'in hedá séegi-á bînmáa'in, hedá häädi wânbo t'âhki na'inbí'gedí híwó'dá' úví'ânshaamáa'in, hedá ta'gendá ída'in wíyá díwáyûmúní'in, na'indi wâyûmúní'in gida' waagibá. ⁷ Hedânho tí'úuwîn páadé'in, wa'di híwó'bo úvíwhäyunde'in gínhanginpóe ihaydi báyéki gihíhchanpóe, tobáháa báyéki kâyi t'ôephade iwe gikw'ôn wânbo'. ⁸ Náa gínhanginná unbí whäyü Na'inbí Sedó Jesus-ví'piye' kay'in únmuu'in, hediho hânho sa'wó' na'inbí wówátsi âyhon. ⁹ Na'indi Yôesiví'piye' wâyûusu'odi hânho gihíhchanpo', hediho un ímuudi tobáháa hâyü Yôesi Tádá âykú'daa'o wânbo', ihay kú'daa wânbo wa' wí'ây'ohpí. ¹⁰ Khuu-á thaa-á pín ta'ge haydi Yôesi Tádáví'piye' ívíyûusu'o' idi dípunmäänídí unbí'piye', hedânho wíyá wâyhá'amídí, hedí handídi wíyá hääwí untáy'i' íhâhpúwí shánki híwó' úvíwhäyü-ídí.

¹¹ Yôesi na'inbí Tádá hedá Jesus na'inbí tsondi hay'i-á âyda'máa unbí'piye' díhûuwídí. ¹² Gida'po' Na'inbí Sedó Jesus-di wovâykhäge'namídí hedânho shánki wânbo wí'ná táye úviséegíhûuwí, hedá wé'ge'in t'owa-á wá' hanbá bînséegíhûuwí. ¹³ Handidânho Na'inbí Sedó Jesus-di unbí píná khó'yé shánki wovâykaymääni, hediho owáy i nawáypówá ihaydi t'âhki in wé'ge'in t'owa íví'in únmuu'in wóegé, undá yä'daa'inbo Yôesi Tádáví páadépiye' úvíwínú-í, hedá wên háawin wên wânbo wovâyt'e'p'íde-i'in wíwînmá've-ípi unbí píná khó'yé.

4

Gínkhây'ä' híwó' na'inbí wówátsi âyhûuwí'in Yôesi âyhíhchannamídí

¹ Tí'ûuwín páádé'in, nää nã'i wâytu'âamí: Haa unbí wówátsi bínhûuwí'in Yôesi Tádá bínhíhchannamídí wâyhá'anho', hewânbo Na'inbí Sedó Jesus-di dínk'û' wâydaa'amídí hedá wâyumakhe'amídí shánkí wânbo úvísó'dée-i'in kin úví'âamídí. ² I tsontu wâytu'andi' un únhanginnânho', hedí nã'i tsontu-á Na'inbí Sedó Jesus-ví'wedân na'âä.

³ Kinnân Yôesi Tádá nada' úvíkanhûuwí'in: Yä'dâa'inda' unbí wówátsi bínhûuwí, hedího to'wí unbí sedó haa kwiyo wí'ûnmuupí'-ádi wí'úvíwhqhwomá've-ípi. ⁴⁻⁵ Yôesi Tádá nada' un únhanginnání'in haa unbí túu'ú bínsonmá've-i'in, hedânho yä'dâa'in ímúní hedá t'owadá wovây'a'geení, hedí unbí túu'údí haa íwânpiçaa waagida' wí'úví'âamípi, hedânho in wé'ge'in t'owa Yôesi Tádá dâytaapi'in dívíkanhon waagi wí'úví'âamípi. ⁶ To'wí wânbo wí'ûnkhây'âhpi wíyá to'wí Jesus-ví'piye' íwhâyunde'i híwó'pí óemá've-i'in haa íví kwee haa sen óekwee-i'in. Thay'eedi hedá kay'indá ho wâytu'an, Na'inbí Sedó Yôesidi in to'wên han díví'o'indá ovâyutuchânukhâymaa. ⁷ Yôesi Tádádí na'in dívíkannan íví'in gimúnídí hedânho yä'dâa'inda' gipúwídí, tsé waagi'ínbá giyêenidá yoe. ⁸ Hedího to'wên nã'i híwó'dí hâhkan dâyyoegimáadáho wí hí' t'owaví'dá' wí'ovâyoe'gi'opí, hewânbo Yôesi Tádáví hí'-ân ônyoe'gi'o'. Yôesi Tádádânho íví P'owaaqhâa dímgí, hedí nã'i P'owaaqhâa-á yä'dâa'i namuu.

⁹ Wínatáypí naadi wâyta'namí'in haa únkhây'ä' in wé'ge'in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in bínseegíhûuwí'in. Yôesi Tádádí ho wovâyhá'an kin úvíkanhûuwí'in. ¹⁰ Hedí ta'gendi undi t'âhkí in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in hää Macedonia nange dikw'ó'nin bínseegí, hewânbo kaygi'dí wâytumáa wíyá shánkí wânbo bínseegíhûuwí.

¹¹ Úvísó'dí'be-i unbí wówátsi hanginpi híwó' bínhûuwídí, hedá ún'âyíngiwó'nâhpi í'ge wí'úvítomá've-ípi, hedá unbí wówátsi únmuu'ígí' úvít'oe'âamí bínpiçä'taanídí, haa na'indi wâytu'an waagibá. ¹² Kin úvíkanhondi t'owaví khâge' wí'úntâynípi, hedá haa unbí wówátsi bínhon waagidi t'owa Yôesiví'piye' dívíwhâyundepí'in dimuu'indá wovây'a'gínhûuwí.

Haa napuwagít'oe'in Jesus nawáy'âä ihaydi

¹³ Tí'ûuwín páádé'in, gida' un únhanginnání'in haa in to'wên inbí wówátsi dâybowa'in dínpuwagít'oe'in. Wáy wên t'owa-á í'gedí wídínhanginnáhpí, hedânkun to'wí nachuu ihaydi dik'âykháapo'. Naa wó'da'pí íchanpúwí'in haa in dichaa waagibá. ¹⁴ Ívíwhâyunde Jesus nachuu'in hedá nawáywówápóe'indá, hedânkun kin wá' ívíwhâyunde': To'wên Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in inbí wówátsi dâybowa wânbo', Yôesi Tádádí ovâywáywówápaa-i Jesus-ádi dikw'ónidí owáy nawáy'âä ihaydi.

¹⁵ Nã'in wâytukankhâymaa'in Na'inbí Sedó Jesus-ví hí' únmuu: I nawáy'âä ihaydi in to'wên inbí wówátsi dâybowa'inbí páádebo na'in wa'dí giwówáyí'in íví'piye' wíginänpí. ¹⁶ Kinnân napúwí: T'owa dit'oe-i wên tsontu kaygi nakeetû'nin waagi'ínbá, hedá i p'ó'déqí' makówáwi t'ôepa'aa'íví tuu waagibá-á, hedá Yôesi Tádáví tenphé waagibá-á. Ihaydáhá' Na'inbí Sedó Jesus-á makówádá nawhání. Ihaydíbá in to'wên dihánnin Jesus-ví'piye' dívíwhâyú'indá dínwáywówápúwí, ¹⁷ hedáhá' na'in wa'dí giwówáyí'indá wé'ge in dihánnindádi oe okhúwá nakw'ó' diwepiye' dípiyegít'oe, hedí iwe Na'inbí Sedó Jesus áyyáy-i, hedího i-ádi

hãnhay wãnbo t'ãhkí gikwò'ní. ¹⁸ Hediho únkhây'ã' nã'i hãäwí i'gedi wí'nã táye úvíhí'má've-í'in hedânho wí'ík'áykháa-ípídí.

5

Gínkhây'ã' gikhây'múni'in Jesus nawáy'ãä-ídi

¹ Tí'úuwín páadé'in, hãädi háa wé'i thaa Jesus nawáy'ã' i'gedi wáyta'namí'in wínatáypí. ² Unbo ta'gendi únpíhanginná Na'inbí Sedó Jesus nawáy'ã'in, hewänbo wínahanginnáhpí hãädi i thaa nanání'in. Wí sãnbí tsikhagípí khu'déedi ná'ãä waagibá, Jesus wá' tsikhagípí napowagít'óe. ³ T'owa ditú'be-í, "Hãäwí t'ãhkí áyíngipídíbo híwó' gínmãn, hediho há'to hãäwí wãnbo híwó'pí' gínpuwí." Hewänbo wa'di ha'wãa dívíhí'máadíbo t'ôephade dínpuwí, hedi há'to iwedí bahpíbo dipée-í. Tsikhagípí ná'i dínpuwagít'óe, wí kwee nats'an'eyehaypo' waagibá.

⁴ Hewänbo tí'úuwín páadé'in, undá wên t'owa khuu ee dithaa'in waagi'in wí'ímuupí, undá híwó' únkeet'óe, hediho Jesus nawáy'ã'i thaadi áyíngipídíbo wíwovâyhónípí, wí sãnbidi wovâyhóní waagibá. ⁵ Undá t'owa hãäwí t'ãhkí thaadida' úví'o'in hedá nakohthayná' ní'ge ímännin waagi'inbá ímuu, in t'owa hãäwí t'ãhkí khuudi nakohkeet'óepí ee díví'o'in waagi'inbá wígímuupí. ⁶ Hedânho wígínkhây'ãhpí t'owa yó'in dimuu'in waagi'inbá gimúni'in, hewänbo giyósa'wo waagi gikwò'ní, hedá ná'inbí tsiyekandá híwó'dá áy'áyingihúuwí. ⁷ Khu'déedân t'owa diyókháyä' hedá dívísuwâyíyéndé'. ⁸ Hewänbo ná'in thaadi'in gimuu, hediho ná'inbí tsiyekan gínkhây'ã' áy'áyingi'ãámí'in. Yôesivípiye' ívíwhâyú-í hedá t'owa-á áyséegihúuwí, hedi kin íví'odá wên sundado dikhâywinnin waagi'inbá gimúni, inbí píkhuú iwe'i kwák'u aa dívípítógidi inbí túu'ú dâý'áyingi'amídí. Hedá pín ta'gedi gitsikha-í Yôesidi dín'aywoenídí, hedi handidá in sundado inbí kwák'u p'ókhkändá inbí p'ôn dâý'áyingi'o'in waagi'inbá gimúni. ⁹ Ná'inbí Sedó Jesus ná'ingí' i'annin namuudi Yôesi Tádádí díde'man dín'aywoenídí, t'aydi dítuchânú-ídi yoe. ¹⁰ Jesus ná'ingí' nachuu, hedi owáy nawáy'ãä ihaydi tobáháa ná'inbí wówátsi áybowa wãnbo háa wa' giwówayi wãnbo' hãnhay wãnbo t'ãhkí i-ádi gikwò'ní. ¹¹ Hediho wí'nã táye úvíkay'ãámí hedá úvíkweeaaasenwaatú'ãámí, háa nãä úvíkanhon waagibá.

Báyéki hãäwí i'gedi ovâytumakhe'an

¹² Tí'úuwín páadé'in, ná'in ná'indi wáyda'máa: Bín'a'ginnamí in to'wên unbí'ge diyí'in Ná'inbí Sedó Yôesidi ovâykw'ódi'in wovâypahúuwídí hedá wovâyhá'amídí. Indá kin dâý'amídí báyéki dívít'ôemáa. ¹³ Hediho ná'i hãäwí wovây'o'i namuudi báyéki bín'a'ginhúuwí hedá bínséegihúuwí. Hedi t'ãhkídíbo tsagínipídíbo wé'ge íthaa-í.

¹⁴ Tí'úuwín páadé'in, ná'in tumakhe wá' wây mãáni: In dit'ôeda'pí'in bintú'ãámí hã'min wídimúnípí. In dikhuwôeda'in dimuu'in ovâykhãge'namí wídkhuwôeda'-ípídí. In kay'indi dívíwínúndepí'indá wá' ovâykhãge'namí. T'ãhkí t'owa-ádi úvíbo'atã'amí. ¹⁵ Wí to'wídi wíyá to'wí híwó'pí óe'andáho', wíwínkanmãánípí i wí'di híwó'pibá ònwaybunídí, hewänbo undá únkhây'ã' hãädi wãnbo t'ãhkí úvísó'dée-í'in wí'nã táye híwó'da' úvíkanhúuwídí, hedá wé'ge'in t'owa t'ãhká wá' hanbá bínhúuwí. ¹⁶ Hãädi wãnbo t'ãhkí íhíhchaa-í. ¹⁷ Hãädi wãnbo t'ãhkí íkhây'múni úvíyúusu'amídí. ¹⁸ Íkú'daapúwí tobáháa háa napóe wãnbo'. Kinnânkun Yôesi Tádá nada' úví'ãámí'in, gá Christ Jesus-ví'in ímuudân.

19 I Yă'dâa'i P'oewaahâaví t'ôe wíwîn'ahkhâa-ípí. 20 Yôesi Tádáví tukhe'min dimuu'inbí hí' hăăwí dínchă'muupí waagibá wíwînchanhûuwí. 21 Hewânbo hăăwí t'ăhki híwó' bîntayí'ní, hedá i híwó'di namuu'idá' bînkhoñhûuwí. 22 T'ăhki yă'dâapî' namuu iwedi úviyâa'amí, tobáhâa hăăwí namúni wânbo'.

23 Yôesi Tádádí dikhăge'do' ánshaaginpidíbo gikwo'nídí, hedí idânho wovâykhăge'namí wá' yă'dâa'indá' ímúnídí, hedí idá unbí wówátsi thaa t'ăhki wovây'âyîngi'amí, unbí p'oewaahâa-á unbí hâa-á hedá unbí túu'ú-á, hedânho owáy Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ăă ihaydi hăăwídí wânbo wíwovây't'e'p'ide-ípídí. 24 Hedí Yôesi Tádádí ta'gendi wovây'âyîngikhâymaa. Idá wovây'tukánnan iví'in ímúnídí, hedí háa natû' waa ta'gendi i'o'.

25 Tí'úuwín páadé'in, dînyûusu'âamí.

26 T'ăhki in wé'ge'in méesate'in tí'úuwín páadé'in iwe dikw'ó'nin bînséegísengitû'âamí.

27 Naadi wâytsonmáa, nă'in tạ'nin t'ăhki in wé'ge'in méesate'in tí'úuwín páadé'in dit'ôe-ídí bîntu'âmí, gá Na'inbí Sedó Jesus kin nada'dân.

28 Na'inbí Sedó Jesus Christ-di iví séegísehkană wovâymaăní.

In Eedi'in Ta'nin Paul-di In Thessalonica Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâyta'nannin

¹ Na'in Paul-á Silas-á hedá Timothy-á gimuu'indi ná'in ta'nin wâyta'do? un méesate'in t'owa oe Thessalonica búu'ú íthaa'in, Yôesi na'inbí Tádáví'in hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'indá ímuu. ² Yôesi Tádá-ádí hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádí séegísehkanä wovâymääni hedá wovâykhäge'namí ánsaaginpidíbo' íkwô'nídí.

Paul-di ovâyûusu'o' t'ôephade dínpóedí

³ Tí'ûuwin páadé'in, un ímuudi gínkhây'ä? häädi wänbo t'ähki Yôesi Tádá äykú'daa'amí'in, hedá híwó'dá namuu han ív'í'amí'in, gá unbí whâyü Jesus-ví'piye' shánki kay'in únpuwamândan, hedá shánki wänbo-á wí'ná táye-á úviséegíkanhondá. ⁴ Hedánkun wáhää wänbo t'ähki Yôesi óe'a'ginmä? eeye híhchandi unbí'gedi ív'í'hée'o', gá úv'yää'odân hedá úv'íwhâyühondá tobáháa unbí whâyü únmuudiho t'owadi wovâywhä'o hedá wovây't'ôephadekando wänbo'.

⁵ Yôesi Tádáví'in ímuudibo nääho un bint'ôephadende', hedího i-ánho natúni un ihay híwó'nin ímuu'in makówápiye' ímu-ídí. Hedí handidi idi na'in dínkeeyo híwó'da? i'o'in, i híwó'di ún'ä'i? wovâymädi. ⁶ Gínhanginná Yôesi Tádá-á ta'ge i'o', hedího in to'wëndi wovây't'ôephadekando'inbá idá hanbá ovây't'ôephadekankhâymaa, ⁷ hewänbo un nää bint'ôephadende'indá unbí t'ôephade iwedi wovâyâakankhâymaa, hedá na'indá wá' hanbá díkhâymaa. Ná'indáho napúwí owáy Na'inbí Sedó Jesus nawáypówá ihaydi. Owáy makówádí nawáy'ädi nakeepuwagít'oe ív'í kay'in makówáwin t'ôepa'aa'in wóegé hedá wí phaa kop'l'áade'i nakeet'oe'i waagi'bá wóegá. ⁸ Ihaydibá in to'wên i híwó'di tuu namuu'i? ív'í'gedi wíday'a'ginhonpi'indadí hedá in Yôesi Tádá óetaa'í'in wídida'pí'indadí idi ovây'tuchänukhâymaa. ⁹ Hedí kinnân inbí tuchänu dínmúni: Hánhay wänbo t'ähki dipedeeyëni, gá Na'inbí Sedó Jesus-ví'wedi ovâywiyekehâymaadân, hedá ív'í kay báyéki únmuu'indá há'to dáy'múni. ¹⁰ Ná'i napuwagít'oe owáy i thaa Jesus nawáypówá ihaydi. Ihay thaa in to'wên ív'í'piye' dívímägi'in he'ennin ovây'paa-i, hedí ná'in ív'í'piye' dívíwhâyunde'indibá óetegekhâymaa. Hedá undá wá' na'inbí hí' wâyphade'andi' dínwhâyunde'indadíbá íkwô'ní.

¹¹ Hedí ná'i gínhanginnândiho?, häädi wänbo t'ähki wâyûusu'o'. Na'inbí Yôesidi wovây'tukánnan ív'í'in ímúnídí, hedího âyda'máa idi wovâykhäge'namídí híwó' unbí wówátsi bínhûuwídí hedánho i-á natúnídí ta'gendi ív'í'in ímuu waagi íthaa'in. Âyda'máa wá' in kay wovây'määni'dí hedánho háa ída' waagibá híwó'nin ímúni, hedá ív'í kayd'í wá' wovâykhäge'namí bínbowá-ídí hääwí t'ähki úv'í'o'i Jesus-ví'piye' úv'íwhâyunde'. ¹² Hedí owáy ná'i ív'í'ûusu'o'i napóe ihaydi unbí híwó'di wówátsi únmuudi t'owa ditúni Na'inbí Sedó Jesus hay'i namuu'in, hedá undá he'ennindá ípúwí ív'í'in ímuudi. Ná'i-á napuwagít'oe gá Yôesi Tádá-ádí hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádí inbí séegísehkanä wovây'mägidân.

2

Háa napúwí'in Jesus nawáy'ääpidíbo'

¹ Tí'úuwín páadé'in, Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ä', hedí i na'an diwe díwé'gekhâymaa, hedí naä i'gedí wâyhi'khâymaa. ² Ma'di wí to'wídí wovâytu'âamí Jesus-ví thaa ho ûnpówa hedího nawáy'ää gin. Hedá wá' ma'di wovâytu'âamí ná'i hääwí i'gedí ûnhanginná'nin gá wí p'oweaahâadi óetu'andân, háa wí hí' i'gedí nat'loedá, háa wên ta'nin dônta'nannin diwá kin nata'muudá. Hewänbo kin to'wídí wovâytu'andáho naadi kay'indi wâytumáa wesebo wí'iyashapúwípí háa báyéki áyngi-á wíwovâymaänípi. ³ Wíwínmaänípi to'wídí wänbo wovây'âa'amídí in ta'gen namuu iwedi, tobáháa dívíkhääde wänbo'. Wa' Jesus nawáy'äápídibo ná'i wâytukangit'oe'i napuwagit'oe: Báyéki t'owa Yôesi Tádáví'wedí dívíyâakankhâymaa hedá i to'wí yä'dâapíkan t'ähki ikhâymaa'i nakeesogegit'oe, i-á ha'bi namuu napedeegit'oe'i'. ⁴ Ná'i to'wí yä'dâapíkan t'ähki ikhâymaa'i-á hääwí wänbo t'ähki t'owa inbí yôesi dínmuu waa kin dâychaä'i hedá dâ'y'a'ginmä'i-á iyoegikhâymaadáhá' i-áho ná'i hääwí t'ähkívi shánki kw'áye ipitegekhâymaa, hedá Yôesi Tádáví méesate hay'i ûnmuu iwe wänbo wí'bo ipisogekhâymaa hedí natúni "Naa-áho Yôesi omuu."

⁵ Tí wí'ûn'ánshaapi'an wa' undádí oyi' ihaydibo ná'i hääwí t'ähki i'gedí naadi wâytu'annin? ⁶ Owáy ná'i yä'dâapíkan t'ähki ikhâymaa namuu'iví thaa ûnpóe ihaydáho i-á nats'ankeepúwí, hewänbo naä hääwídí óe'ahkhánde', hedí unbo ûnhanginná hääwí namuu'in. ⁷ Nääbo báyéki yä'dâapíkan kaadibo dâylanmáa, hewänbo wí to'wí naä ná'i yä'dâapíkan i'ahkhánde' hedí kin wa' ikanhûuwí óeyâa'an píhay. ⁸ Hedí owáy óeyâa'an dihaydânho i to'wí yä'dâapíkan t'ähki ikhâymaa'i namuu'i nakeepúwí. Hewänbo owáy Na'inbí Sedó Jesus napówa ihaydi ná'i yä'dâapíkanívi wówátsi óekwee-í óewänpisiphaydeedibo', Jesus-ví kohthay ûnmuu'idibo óehéyi. ⁹ Hewänbo óehaypídibo' i Penísendidi kay óemääni t'ämägi' pinnán t'oe i'amídí t'owa ovâyhóeyówhây'u'amídí, ¹⁰ hedí t'ämägi' yä'dâapi' namuu'i wóégé wá' nayëeni in dipedeeegit'oe'in dimuu'in ovâyhóeyó'amídí. Indá dipedeeegit'oe gá in ta'gen namuu'in ovây'aywoeni'in wídâyséegikhâymaápidân. ¹¹ Hedího Yôesi Tádáví in ta'gen namuu'in diwedí dívíyâa'amídí ovâymaäni, hedího hóeyóda' dívíwhâyukhâymaa. ¹² Hedí ná'in namuudi to'wên t'ähki in ta'gen namuupi'in dívíwhâyundedi híhchandi dívíyä'dâapítsiye'o'indáho Yôesi Tádáví ovâyutuchänukhâymaa.

Nakhây'ä' inbí whâyü kay'in dínmúni'in

¹³ Tí'úuwín páadé'in, un Na'inbí Sedó Yôesidi wovây'séegi'in, un ímuudá häädi wänbo t'ähki Yôesi Tádá äykú'daa'o', gá hân'oe naná' dihaydibo idi wovâyde'mandân wovây'aywoenídí. Hedí i Yä'dâa'i P'oweaahâadi wovâykhäge'maadí Yôesi Tádáví'in ípúwídí hedá in ta'gen namuu'in bînwhâyundedi idi wovây'aywon. ¹⁴ Yôesivi híwó'di tütü na'indi wây't'oe'andi' it'oe ihaydi idi wovây'tukánnan ivi'in ímúnídí, hedânho Na'inbí Sedó Jesus Christ hay'i namuu waagibá un wá' he'enninbá ímúnídí. ¹⁵ Hedího tí'úuwín páadé'in, to'wí wänbo wíwínmaänípi wovây'egó'amídí háa úvíwhâyunde waagi, hedá in khuu na'indi na'inbí hí'dá hedá ta'nindá wâyhá'annin wíwinyoe'amípi.

¹⁶⁻¹⁷ Yôesi na'inbí Tádá gínmuu'idi dínkeeyan idi na'in dí'séegi'in, hedí ivi séegisehkaná ûnmuudibo na'in díkhäge'nan häädi wänbo t'ähki kwee waa sen waa gi'ä'be-ídi hedá ta'gendi gínhanginnánídí hääwí natú'i

dímääniʼin âyhóniʼin. Hediho Yôesi Tádá-á hedá Naʼinbí Sedó Jesus Christ-á âydaʼmáa shánkí wovâýkhägeʼnamídi un wáʼ kwee waa sen waa íʼâanídí, hedá âydaʼmáa in kay wovâýmäänídi hedânho tʼâhkí híwóʼdi namuuʼídaʼ úvíʼâamídi hedá híwóʼdi íʼgedídaʼ úvíheeʼamída.

3

Paul-di ovâydaʼmáa ônyûusuʼamídi

¹ Tíʼûuwin páadéʼin, náä náʼi wâytyʼâamí: Naʼin dinyuusuʼamí, hedânho háa unbíʼge napóe waagibá Naʼinbí Sedó Jesus-ví tųų ûnmuuʼiʼ wesebo tʼâmäpiyeʼ tʼowa dínhanginpúwídi, hedá tʼowađi Yôesi Tádá kwʼáayéboʼ óemáʼve-ídi. ² Hewänbo toʼwên tʼâhkí Jesus-víʼpiyeʼ wídiwíwhâyundepí, hediho úvíyûusuʼamí wáʼ Yôesi Tádádí háʼin tʼowa hânho yäʼdâapíʼin dimuuʼin ovâyʼahkhâa-ídi hedânho naʼin wídiwóyíʼnípídi.

³ Naʼinbí Sedó Jesus háa íví tųų imägi waagi íʼoʼ, hedi idân in kay wovâypâkhâymaa hedá i yäʼdâapíʼ namuuʼíviʼwedi wovâyʼáyîngikhâymaa. ⁴ Hedá wáʼ Naʼinbí Sedódi naa díkhägeʼmáa náʼi dáywhâyú-ídi: Undá tʼâhkí háa wâyýôn waa úvíkanhon, hedá hanbo-á úvíkankhuʼwakhâymaa.

⁵ Naʼinbí Sedó Jesus-di wovâypahûuwí hedânho Yôesi Tádávi séegi ûnmuuʼin unbí píʼná khóʼyé bînmáʼve-ídi, hedá wáʼ háa Christ íʼan waagibá un wáʼ hääwí tʼâhkí íʼgedí úvíyääʼamídi.

Dínkhâyʼäʼ wíʼínbo híwóʼ dívíʼôeʼamídi

⁶ Tíʼûuwin páadéʼin, náʼin tsontųų Naʼinbí Sedó Jesus Christ-di dínkʼûʼ wâymaańídi: Wí toʼwí naʼinbí tíʼûu páadéʼibá namuuʼi bâaʼin wówátsi ihondáho hedá naʼindi wâyháʼan waagi wínathaapída, undá wí toʼwí kíʼbí namuuʼíviʼwedi úvíyâaʼamí. ⁷ Unbo únpihanginná háawin wówátsi âyhonnin undádí giyiʼ ihaydi, hediho háa naʼin ívíʼo waagibá un wáʼ únkâyʼäʼ hanbá úvíʼamíʼin. ⁸ Undádí giyiʼ ihaydi naʼin wígibâakwʼôhpí naʼinbí wówátsi âyʼamídi, hedá wáʼ wâymuu wänbo-á wáʼâapída wíʼíviʼhúuyanpí, hewänbo khuu-á thaa-á shánkí ívíʼôeʼan hedânho un wíʼuntâyńípídi unbí chäʼ bînhánú-ídi hääwí díímääńídi. ⁹ Haʼwâa ívíʼan hedânho únkeepúwídi háa un wáʼ únkâyʼäʼ waa unbí wówátsi bînhûuwíʼin, hedi kin ívíʼan tobá wâydaaʼamíʼin díhääwímääńídi gínkʼôe wänboʼ. ¹⁰ Waʼđi undádí giyiʼ ihayđibo náʼin tsontųų wâymagi: Toʼwí natʼôedaʼpíʼ-á wíwínhúuyôenípi.

¹¹ Kin wâyhiʼmáa gínhanginpóedí wây wên un diwedi úvíbâawhaakwomáaʼin. Báyékí dínwóʼnân waagibá dívíʼoʼ, hewänbo dínʼáyîngiwóʼnáhpí íʼgedaʼmân díwíwänpitomáa. ¹² Naʼinbí Sedó Jesus Christ-di naʼin dínkʼûʼ kíʼmin tʼowa náʼin tsontųų âymääńídi hedá kaygiʼdi âytyʼâamída: Hanginpí híwóʼ inbí wówátsi dâyhûuwí, hedá dívíʼôeʼamí inbí wówátsigiʼ dâychäʼtʼaanídi.

¹³ Hewänbo tíʼûuwin páadéʼin, undá ihaydaʼ híwóʼdaʼ úvíkanhûuwí, wíʼúvíwóyíʼnípí. ¹⁴ Wí toʼwí náʼi híʼ náʼin taʼnin diwe wâytaʼnannin íʼaʼginnanpídi, toʼwí namuuʼin bînʼáyîngiʼamí, hedá i-áda wíʼíyêenípi hedânho nawôedaʼpúwídi. ¹⁵ Naa wóʼtųdaʼpí toʼwí haʼbiʼ namuuʼiʼ unbí hânbiʼ únmuu waagibá bînchâamáʼve-íʼin, hewänbo shánkídi unbí tíʼûu bîntumakheʼo waagibá náʼi toʼwí bîntumakheʼamí hedânho i-á ûnhanginpúwídi híwóʼ wíʼíkanhonpíʼin.

I tʼäʼgi híʼ Paul-di ovâytyʼnandíʼ

¹⁶ Na'inbí Sedó Jesus-dân díkhäge'do' ánsaaginpidíbo gikwo'nídí, heđi tobáháa napóe wänbo'idáho häädi wänbo't'ähkí han wovâykhâymáa, heđá íbá undádá namú-í.

¹⁷ Heđi nää naa Paul omuu'idi naví mandibo wâysengituta'do', kinbá t'ähkí ta'di dósan deeye dáy'o'. Kinhêe dóta'do heđânho únhanginnánídí ta'gendí naví'wedí na'ä'i namuu'in.

¹⁸ Na'inbí Sedó Jesus Christ-di un t'ähkídí iví séegísehkanä wovâymääní.

In Páadé'in Tə'nin Paul-di Timothy Ōntə'nannin

¹ Naa Paul omuu'i nă'in tə'nin dótə'do'. Naa Christ Jesus-vi t'ôekhuwa'i omuu, Yôesi Tádá na'inbí aywondi gínmuu'idi hedá Christ Jesus i pín ta'ge haydi âytsikha'máa'idá dítu'andi kí'bi t'ôe'i omúni'in. ² Naađi u Timothy nă'in wínta'do'. U-á navi kodí'di ay waagi'ba unmuu, naa waagibá Christ-vi'piye' biwhâyundedi. Yôesi Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Christ Jesus-ádi séegísehkaná wóemăäni hedá uvi'piye' da'iyapúwí hedá wóekhăge'namí ánsshaaginpidíbo' unchə'níđi.

Paul-di ovâytumakhe'an díví'áyîngi'ámíđi in hôeyó'in hăhkanninbí'wedí.

³ Naa oe Macedonia nangepiye' omăăpidíbo wítumakhe'an, hedí năă-á inbá wítumakhekhâymaa: Oe Ephesus búu'úbo biwóyí'ni, gá iwe wên t'owa piháa dâyhă'odân, hedí uđi ovâyýôení ha'wâa wídíví'âamípí'in. ⁴ Ovâytu'âamí wídívihí'má've-ípí nă'i hăăwí pehtsiyedə' waagi'ba namuu i'gedí hedá inbí hehăăwin thehtáy pahpá'inbí khăwă hăăđibo hânho báyéki dînta'muu i'gedá. * T'owa nă'i hăăwí i'gedíđə' dívihí'máadăho dívíwănpit'aymăa, hedího kin díví'odá inbí hí'dí há'to ovâykhăge'namí díví'ámíđi háa Yôesi Tádá natsonpóe waa, hewânbo iví'piye' ívîwhâyundeda gínhanginná háa natsonpóe'in ívî'ámíđi. ⁵ Hedího oda' uđi kin ovâyýôení'in hedânho in séegi dăymá've-í'in. Hedí híwó'díđə' inbí ánskaa dínmuudăho', hedá hăăwí híwó'di namuu'in dínhanginná'díđə' díví'odá, hedá Yôesi Tádáví'piyá pín ta'ge haydi dívíwhâyundeda, handíđânho nă'in séegi dăymá've-í. ⁶ Hewânbo wên t'owa-ăho han wídíví'opí, hewânbo hăăwí nachă'muupí i'gedíđə' dívíhée'odi Yôesiví ta'ge'in p'ôegedí dívíhânge'an. ⁷ Dida' hăhkannin dipimúni'in hedânho t'owa Yôesi Tádáví tsonttu in t'owa ovâyhá'ámíđi, hebo inbo wídika'póya'pí háa dítu'nin, hedí tobá di'ánde' wânbo dínhanginná'nin háa dívihí'máa i'gedí, ta'gendi wídínhanginnáhpí.

⁸ Gínhanginná Yôesi Tádáví tsonttu-á híwó'díđə' ûnmuu'in, hewânbo ta'ge ovâyhá'ámí'in nakhây'ă'. ⁹ Nă'i-ăho gínkhây'ă' gínhanginnáni'in: Yôesi Tádá-á iví tsonttu wí'imăgípí in t'owa inbí wówátsi ta'ge dăyhonningí', hewânbo t'owa kinnân díví'o'ingí'-ân: Tsonttu dăy'a'gínhănúnde', t'óyanpí'indá dimuu, Yôesi Tádá-á wí'ôe'a'gínmăhpí, dívít'aywó'do', Yôesi Tádá-áđá wídikw'ôhpí, Yôesi Tádáví hăăwí-á ûnchă'muupí waagá dăy'o', inbí yíyá-á tádá-á báyéki ovâywhă'o', dăyt'owahănúnde', ¹⁰ tsé waagi'inbá diyí', senă'dá wăy-á senă'dáđibo dívíwhôkhwmăa, t'owa-á ovâyhónde' ovâyku'ch'ăanıđí, hôeyó'indá dimuu, ovâytuýó'dodá dívíwănpíhōeyó'o', hedá wíyá hăăwí ha'wăagi namuu'ida'ba dívíkanhondibo in ta'gen hăhkan namuu'in dăyoeegimăa. ¹¹ Yôesi Tádá i âytegende'idá naa dísóge t'owa dovâyit'ôe'ámíđi háa iví hânho híwó'di tuu ûntu' waa nă'in hăhkan ní'gedí.

Paul-di Yôesi Tádá ôekú'daa'an

* **1:4** In Hudíyo inbí hăn'oe'in thehtáy pahpá'inbí khăwă dăyta'kw'ôđi inbí'gedí wídín'ôde-ípíđi, hewânbo wă' inbí'gedí dăy'ôgedípaadi dívítuhkando nă'i ôgedí i'gedí háa ta'gen namuu'in háa yoe.

¹² Naʼinbí Sedó Christ Jesus dókúʼdaaʼoʼ gá nachanpóedân naa híwóʼ dóʼamíʼin háa dítuʼan waa, hediho naa dísoge iví tʼôe dônʼamídí, hedá dókúʼdaaʼoʼ wáʼ in kay dímagídi kin dáykanhúuwídí. ¹³ Hedi idá kin naagiʼdínʼan tobá aʼginhápí waagi ivíʼgedi dáyhíʼmáawân wânboʼ, hedá yanáká dóʼan, hedá iví tʼowa-á dovâywhaʼan. Hewânbo Yôesi Tádá navíʼpiyeʼ nasehkanápóe wíðínhanginnáhpídí taʼgendi háa dáyʼoʼin. Náʼi háäwí dáykanmáa waʼdi Christ-víʼpiyeʼ dáywhâyundepídíboʼ. ¹⁴ Hewânbo Naʼinbí Sedódá hânho báyéki séegísehkaná dímagí. Náä-áho Christ Jesus-víʼpiyeʼ dáywhâyunde hedá dóséegi wáʼ.

¹⁵ Náʼi tų naadi wáytukankhâyamáʼi-áho whâyuwóʼdi namuu, hediho tʼowa dínkhâyʼäʼ tʼähkí dâyséegiʼamíʼin: Christ Jesus-á náä oepáa kʼaydipiyeʼ naʼäa naʼin tʼaywóʼtoʼin gimuuʼin dínʼowóyé-ídí. Hedi náaho i shánki pʼándíkíʼ omuu. ¹⁶ Hewânbo Yôesi Tádá navíʼpiyeʼ naʼiyapóe, hedânho in toʼwên díviwhâyukhâyamáadi in wówátsi nahándepíʼin dáykéyíʼindáho naa i shánki pʼándíkíʼ omuuʼi dímuní háa dínpoé waa, hediho indá dínhanginpúwí Christ Jesus hânho naboʼatäʼin. ¹⁷ Háädi wânbo tʼähkí Yôesi Tádá äyʼaʼginhúuwí, hedá kwʼáayéboʼ äymáʼve-í. I-ân i tsondi shánki hayʼi namuu, i-ân wínachuʼpí, i-ân wínakeeʼänpí, i-ân i wíʼdaʼ Yôesi namuu. Hamân.

Háa Timothy ûnkhâyʼäʼ iʼamíʼin

¹⁸ Timothy, u naví ay waagiʼbá unmuuʼiʼ, náʼi wítumáaʼi-á odaʼ áyíngídi náaʼamíʼin, i-á háa in Yôesi Tádávi tukheʼmindi ho wóetuʼan waa bíʼamíʼinbá namuu, hedi inbí híʼdiho wóekhägeʼnamí Yôesi Tádávi tʼôe híwóʼ mânʼamídí, wí híwóʼdi sundado híwóʼ ihânbo waagiʼbá unmunídí. ¹⁹ Biwhâyüʼbé-í náʼin taʼgen háhkan, hedá háäwí úhanginnáʼdi híwóʼdi namuuʼindá bikanhúuwí. Wáy wên tʼowa-áho náʼi híwóʼdi háäwí dáyyoegiʼan, hediho náä-á piháawi háhkan díviwhâyundeʼ. ²⁰ Hymenaeus-ádi Alexander-ádi ho haʼmin damuu. Indáho Satan i Penísendivi mange naadi doványoeʼan hedânho daháhpúwídí Yôesi Tádáviʼgedi wíðänyanákíhíʼmáʼve-ípídí.

2

Háa in méesateʼin tʼowa dínkhâyʼäʼ díviʼamíʼin díviwéʼgeʼoʼ ihaydi

¹ Páade kaygiʼdi wítumáa, u-ádi hedá uvi méesateʼin tʼowa-ádi úvíyúusuʼamí tʼowa tʼähkígíʼ, hedá ingíʼ-á Yôesi Tádá-á bínheeʼamí, hedá i-á bîndaaʼamí háäwí díntáyʼiʼ ovâymaßnídí, hedá bínkúʼdaaʼâamí. ² Úvíyúusuʼamí i nangewi tsondi hayʼigiʼ hedá tʼähkí in wéʼgeʼin tsonningíʼ-á, hedânho khuwôedaʼginpídíbo githáa-í hedá tʼowadá tʼämägá wídíʼâamípí, hedá háädi wânbo Yôesi Tádá-á hedá tʼowa tʼähká äyʼaʼgeení. ³ Híwóʼ namuu kin ívíyúusuʼamídí, hedi kin ívíʼodi Yôesi Tádá naʼinbí aywondi gínmuuʼiʼ äyhíhchandoʼ. ⁴ Yôesi Tádá-á nadaʼ tʼähkí tʼowa ovâyʼaywoeníʼin hedá háa in taʼgen háhkan namuuʼin diháhpúwíʼindá. Hedi i-á tʼähkí tʼowagiʼ namuu, ⁵ gá wíʼdaʼ wí Yôesi naʼändân, hedi i-ádi hedá naʼin tʼowa-ádi naʼinbí pinudi wíʼdaʼ wí toʼwí gínwin díwóenídí, i-á Christ Jesus-ân namuu, hedi tʼowabá napóe. ⁶ I-á ipimágídi iví wówátsidi iwáʼaa hedânho tʼähkí tʼowa wówátsi ovâymaßnídí. Hedi Yôesi Tádá ideʼman i thaa háädi kin Jesus iʼamíʼin, naʼin dínkeekʼúwídí nadaʼin tʼähkí tʼowa ovâyʼaywoeníʼin. ⁷ Hedi Yôesidi naaho dísoge igíʼ dáyheeʼamídí hedá iví tʼôekhuwaʼi-á omúnídí, tʼowa dovâyʼtʼôeʼamídí náʼi háäwí iʼgedi.

In ta'gen wāytumáa, wídáyhōeyómáapí, naaho díso'ge'i-ân omuu nǎ'in Hudíyo dimuupí'in t'owa dovâyhá'ámídí háa dívíwhâyú-i'ín hedá hǎwí ta'gen namuu'i-á.

⁸ Naa oda' t'ǎhkí i méesate eeye in sená' inbí man dáytege-ídí dívíyúusu'ámídí, hewänbo wídínkhây'ǎhpí nǎ'i mandibá dívít'aywó'nâamí'in, hedá wé'ge'in t'owa-ádí wídít'áy-ípí, hedá wídívítukannâamípí.

⁹ Hedá in kwiýä' wá' oda' hǎ'minbá dimúní'in. Indá dínkhây'ǎ' híwó'dá' díví'áwé'bé-i'ín, dívíyèngi'ámígí'dá'ba yoe, hewänbo dívípi'a'gindo waa dínchaa-ídí díví'awé-í. Wídívíwānpiphóhkoedí'ǎamípí hedá wídívíwānpitōenípí báyéki óedo-á, sa'wó'di k'uu-á, aa hânho nachǎ'muu'i-á, dívíwānpichaa'ǎamídí. ¹⁰ Han díví'ǎamiví'wedí in kwiýä' dínkhây'ǎ' sa'wó'nin dívípipáa-i'ín hǎwí híwó'di díví'o'ídí. Nǎ'i-ânho i hǎwí híwó'di namuu in kwiýä'gí, in Yōesi Tádá dáy'a'gin gin ditú'nin. ¹¹ Kwiýä'dáho hānda'dibo-á a'gindi-á ee méesate dikwó'ní Yōesiví tuu dihǎhpúwídí. ¹² Naa wó'da'pí kwiýä'di in sená' ovâyhá'ámí'in háa ováytsónmá've-i'ín, hewänbo hānda'dibo dikwó'ní. ¹³ Háadan kin otú'? Gá i sen Adam páadé óekhíyédân, ihaydáhá' i kwee Eve-á óekhíyé, ¹⁴ hedá wá' i kwee Eve-á i Penísendídi iví hōeyó t'ǎhkí óedawhâyú'an, i sen Adam-dá yoe, hedího i kweedi Yōesi Tádávi tuu ōn'a'ginhánú. ¹⁵ Yōesi Tádádáho kwiýä' ovây'áyíngi'ámí díví'ayyo' ihaydi iví'piye' dívíwhâyundedi, hedá t'owa-á dāyséegídá, hedá yǎ'dāa'in wówátsi-á dāyhondá hedá dívípi'a'gindodá.

3

In méesate'in tsonnin háawin dínkhây'ǎ' dimúní'in

¹ Nǎ'i tuu t'owa ditú'di-á ta'ge'ida' namuu: Wí sen méesatewi tsondi namúní'in nada'dáho, nǎ'i t'ōe i'ámí'in nada'i-á híwó'di-ânkun namuu. ² Hedího wí méesate'i tsondi-áho kí'bi namúní'in únkhây'ǎ': Híwó' iví wówátsi ihūuwí hedânho to'wí wänbo há'to únkoedí-í iví'gedi natúnídí híwó' wí'i'opí'in, wí'dá' kwiýó únchǎ'ní, háa i'o wänbo-á áyíngídá i'ámí, híwó'nin nap'ōnbaymúní, t'owa-áda híwó'di-á namúní, iví k'aygi ee-á in t'owa-á ovâyhéegí'ámí, t'owagí-á híwó'di hǎhkandi namúní, ³ wí suwǎto'i-á tsǎq'i-á wínamúnípí, hewänbo ún'p'oe kǎapí' namúní, wí t'aytúwǎ'i wínamúnípí, hedí chǎ'ni'gedá wǎhphadá wí'i'ánshaamá've-ípí, ⁴ iví k'aygidá híwó'di tsondi-á namúní hedá iví áyǎǎ-á háa díví'o wänbo t'óyannindá a'ginhá'indá dimúní. ⁵ I-á únkhây'ǎ' kí'bi sen namúní'in iví tewhá ee, gá wí sen iví k'aygidi híwó'di tsondi namuupídá Yōesi Tádávi méesate'in t'owa wänbo-á há'to híwó' ovây'áyíngi'ámí. ⁶ Hedí i-áho Jesus-ví'piye' its'anwhâyú'i wínamúnípí, gá kí'bi namuudáho ma'di iyèngi-í hedí kin i'andáho Yōesi Tádá iví'gedi natúní it'aywó'nan gin, háa Yōesi Tádá i Penísendiví'gedi natú waabá, iyèngimáadí it'aywó'nan. ⁷ Hedí nakhây'ǎ' wá' in t'owa méesate'in dimuupí'indi nǎ'i méesatewi tsondi óe'a'geení'in, hedânho yǎ'dāapí iví'gedi wídívíhí'máve-ípí hedí Penísendíáho ōnphayk'ú' iwá wíawhēe-ípí.

In méesate'in khǎge'nin háawin dínkhây'ǎ' dimúní'in

⁸ In sená' méesate'in khǎge'nin dimuu'in wá' hǎ'minbá dimúní, hedânho ovây'a'ginhūuwídí, inbí hí' wídây'egó'ǎamípí, báyéki méena wídāysúwǎ'bé-ípí, chǎ' hǎ't'aa'in wídímúnípí, ⁹ hewänbo pín ta'ge

I hääwí Jesus-ví'gedi ívíwhäyunde'i'

4

Wí Jesus-ví híwó'di t'ôe'i háa unkhây'ä' i'amí'in

⁶ Nǎ'í hǎǎwí udi in méesate'in t'owa ovâyhá'amí, hedi handidi Christ Jesus-gí' hǐwó' bit'òe'amí, hedi nǎ'í Yòesi Tǎdáví hí' ívíwhäyunde'i-á hedá nǎ'í hǐwó'di háhkan nǎa'a'ginnandi-á koegí' waagí'bá namúni wóekaymǎánídi. ⁷ Hewänbo nǎ'í hí' pehtsiye waagí'bá

namuu'i-á wínâa'áyíngi'amípí, ná'i hí'dá t'owa-á Yôesi Tádávi'wedá ovâywânpiyâa'o'. U-á shánkídí úkhây'ä' bikhäâ-i'in uví wówátsi mánhûuwídí Yôesi Tádá nada' waabá. ⁸ Na'inbí túu'ú áykay'amídí ívíkhäâdedáho', háyda' gínchä'púwí, hewänbo háa Yôesi Tádá natsonpôe waa na'inbí wówátsi áyhondáho hääwí t'ähkígí' gínchä'muu, hedí gínhanginná ta'gendi na'inbí wówátsi nää nää oepáa k'aydi hedá in wówátsi na'ä'indá wá' híwó' gínpuwí'in. ⁹ Ná'i tûu wítumáa'i-áho ta'gen namuu, hedího t'ähkí nâaséegí'amí. ¹⁰ Hedânkun hânho ívít'ôemáa hedá ívíkhäâde', gínhanginnândi Yôesi nawówayi'i-áho íkhây máa'in háa natú waa. I-á i aywondi namuu t'ähkí t'owagí', hedí in Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'indáho' ovây'aywonde'. ¹¹ Nakhây'ä' udi t'owa ná'i hääwí j'gedí ovâyhá'amí'in, hedá ovayyôení kin dâ'y'amídí.

¹² Tobáháa ts'aabibo' unmuu wänbo híwó' uví wówátsi mánhûuwí hedânho t'owadi wíwóe'a'gínhanú-ípídí, hedího uví wówátsi híwó'dí úmuudiho in Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'in ovâykeeyamí háawin dínkhây'ä' dimúní'in. Háa dívíhée'amí waa ovâykeeyamí, hedá háa dívíkanhûuwí waagá, hedá háa t'owa ovâyséegíhûuwí'indá, háa Yôesi Tádávi'piye' dívíwhâyü'bé-i'indá, hedá háa yä'dâa'indá' dimúní'indá. ¹³ Hedí uví'we opówa píhay nakhây'ä' in t'owa i méesate ee diwé'gekw'ó'nin Yôesi Tádávi ta'nin diwedí ovâyttü'â'amí'in, hedá ovâyttumakhemá've-i'in, hedá ovâyhá'amí'in. ¹⁴ In Yôesi Tádávi tukhé'mindi wóehée'andi in méesate'in tsonnindá uví'dí dívímankw'ódídi Yôesi Tádádí háawên híwó'nin wóemägi hedânho ívít'ôe mân'amídí, hedího nää-á ná'in wóemägi'indá úkhây'ä' híwó' mân'áyíngi'â'amí'in. ¹⁵ Ná'i hääwí ipiye' bikhäâ-i, hedá bipimääní kin nâa'amídí, hedânho t'owadi wóemúnídí háa thamuwaa u shánkí híwó' nâakanhondi. ¹⁶ Nakhây'ä' bi'áyíngi'amí'in háa uví wówátsi mánhon waa hedá hääwí ovâyhá'o'i-á. Kin bi'â'amí hedânho wí'bo bi'aywoenídi hedá in to'wên wônt'óyande'indá wá' ovây'aywoení.

5

Háa Timothy-di in méesate'in t'owa ovây má've-i waa

¹ In senä' uví shánkí saydôe dimuu'in udi ovâyttumakhemáadá t'aygidi wí'ovâyhée'amípí, hewänbo shánkídí ovâyhée'amí uví tádá mánhée'o waagibá. Hedá in shánkí ts'aamin senä'dá uví tí'ûuwín mánhée'o waabá ovâyhée'amí. ² Hedí kweeyôe ovâyhi'máadá uví yíyá mánhée'o waabá ovâyhée'amí, hedí shánkí ts'aamin kwiya' unbí tí'ûuwín mánhée'o waabá ovâyhée'amí, hedí ovâyhi'máadá yä'dâa'i' ánsaadá' mánmá've-i.

³ In kwiya' inbí senä' dínhannin wíyá tóebo wídín'ánpídí ovây'áyíngi'amí. ⁴ Hebo wí kwee ívít'ûnhándí' ún'âykw'ôndi háa únsa'yâa'âykw'ôndi, ná'in áy-á dínkhây'ä' páadé inbí k'aygi dithaa'in ovây'áyíngi'amí'in hedí handídiho dihâhpúwí Yôesi Tádá óe'a'gínhûuwídí. Kindídiho' inbí yíyá'indá sa'yâa'indá ovâywaywá'ánde waabá díví'â'amí, hedá wá' Yôesi Tádá-á óehíhchannamí. ⁵ Wí kwee ívít'ûnhándí', tóebo wí'ún'ánpídí óe'áyíngi'amídí, hedího wí'bo namuu, i-áho pín ta'ge haydi natsíkha Yôesi Tádádí óekhäge'namídí hedí khuu-á thaa-á iyûusu'o Yôesi Tádá óekhäge'da'máadí. ⁶ Hewänbo i kwee ívít'ûnhándí-á igí'da' ipihíhchanmäänídi ívít'ûwátsi ihondáho', i-á ho nachuu waagi'bá namuu tobá wá'dí nawówayi wänbo'. ⁷ Ná'i hääwí díví'amídí ovâyýôení hedânho to'wí wänbo há'to únkoedí-ídí natúnídí híwó' wídíví'opí'in.

⁸ T'āhkídíbo dínkhây'ă' inbí t'owa ovây'âyíngi'āmí'in, shánkí wānbo inbí k'aygiwin. Wí to'wí kin i'opídá iví whāyū Christ-ví'piye' iyoegi'an waagibá i'o', hedá wí to'wí hānhay wānbo iwhāyundepí'ví shankí p'āndíkí-á namuu.

⁹ In kwiya' inbí senā' dínhānnin diwedí wáy wēnda' inbí khāwā ovāyta'kw'ōení hedānho khāge' dāyhónídí, indá kī'minnānho dimúní: Sígintā (60) paayo iwedi diphademuu'in, hedá wa'di inbí senā' dínwówayi' ihaydibo' indádí híwó' dithá'de'in, ¹⁰ hedá inbí'gedá t'owa-á dínhanginná hāāwí híwó'di díví'annin, kin waabá: Inbí áyyāā híwó'gí dāysówé; inbí k'aygi ee-á t'owa-á híwó'dá dāyséegí'an; tobá hāāwí namúní wānbo-á Yōesi Tádáví t'owagi'-á ovāy'an; in t'ōephade iwe dikw'ó'nindá ovāykhāge'nan; hedá hāādi wānbo dívísó'dēe t'āmāgi' híwó'di wé'ge'i hāāwí díví'āmídí.

¹¹⁻¹² Hewānbo in shánkí ts'aamin kwiya' inbí senā' dínchuu'indá wí'ovāykhāwāta'kw'ōenípí, indá wáy kay'i taachan inbí túu'ú dínmuu iwe dāymá've-í hedi wíyá dikhóhtsaada'púuwí, hediho háa Christ-gí' páadé dívítu'an waa wídíví'opídí t'owa inbí'gedí ditúní híwó' wídíví'opí gin. ¹³ Háa ma'di wá' bāa'in dipúwí, hedá oepiyá nāāpiyá diwānpiyēení. Hedá iwedá ma'di shánkí p'āndíkí'indá dipúwí, t'owaví'gedí t'āmāgi dihi'yēení, hedá wídín'āyíngiwó'nāhpí j'gá dívítomá've-í hedá hāāwí dínkhây'āhpí' ditú'be-í. ¹⁴ Hedānho otú' shánkí híwó' namúní'in in shánkí ts'aamin kwiya' inbí senā' dínchuu'indá dívíkhó'yāa-ídí hedá dāy'āykw'ōení, hedá inbí k'aygi dāy'āyíngi'āmí, hedānho in to'wēn na'inbí'piye' háa dichāa'in háabo yanāki tūu namuu'i wídāymá've-ípí na'inbí'gedí ditúnídí. ¹⁵ Wáy wēn nā'in shánkí ts'aamin kwiya' inbí senā' dínchuu'indá Yōesi Tádáví p'ōegédí dívíyāa'an, hediho i Penísendi Satan-bí p'ōegé j'gá dimān.

¹⁶ Hewānbo wí kwee Christ-ví'piye' iwhāyundedi hedá ūnmaatut'owakw'ōndá wí'bo diyoekandee'in, i-á ūnkhây'ă' ovāy'āyíngi'āmí'in. Kindidi in wé'ge'in méesate'in t'owa báyékí t'ōe wídínpúwípí ovāykhāge'namídí, hedá shánkí dínkoedí-í ovāykhāge'namídí in wé'ge'in kwiya' inbí senā' dínchuu'in wíyá tóebo wídín'ānpí'in ovāy'āyíngi'āmídí.

Háa in méesate'in t'owadi inbí tsonnin ovāymá've-í waa

¹⁷ In méesate'in tsonnin dimuu'indá híwó' inbí t'ōe dívíkanmāadí híwó' ovāywá'āa-í'in nakhây'ă', hedi in hānho dívít'ōe'o'in Yōesiví hí' ōnt'ōe'āmídá ōnhá'āmídá shánká ovāywá'āa-í. ¹⁸ Yōesi Tádáví tē'nin diwe hanbá natú'. Kinnān natā'muu:

Wí wéyu itā'a'ts'áđinde'i-á wíwínsówhi'āmípí hebo bínhúumāāní.

Hedá wá' natú', nakhây'ă' wí to'wídí it'ōe'o'i-áho óewá'āa-í'in.

¹⁹ Wí'đa' wí to'wídí wēn háawēn híwó'pí'in wí méesate'i tsondi ōnchānundedi wínāat'óyaanípí. Hebo wēn wíye háa poeye t'owa híwó'pí i'annin ditú'dída'mānho ovāyt'óyaaní. ²⁰ Hewānbo ta'gendí wí méesate'i tsondi' it'aywó'kanhondáho', in méesate'in t'owa t'āhkíví páadépiyebo iví t'aywó'di nāatu'āāmí, hedānho in wé'ge'in méesate'in tsonnin dikhuwōeda'ídí dívít'aywó'namídí.

²¹ Yōesi Tádáví páadépiyebo', hedá Christ Jesus-ví páadépiyá, hedá in makówāwin t'ōepa'āa'in Yōesi Tádádí ovāyde'manninbí páadépiyá, kay'indi wítumāa, nā'i ho wítu'andí' nāa'a'ginnamí, hedi

wí'bo wí'untúnípi wí to'wíwí'gedi háa híwó' háa híwó'pí i'annin úta'gendihanginnáhpídíbo', hedi wí'untúnípi wí to'wí híwó'di namuu'in nâawânpihídíbo'. ²² Wíwíwí'onnámípi wí to'wíwí'di bimank'úwídi méesate'i tsondigi' nâasóge-ídi. Kin bí'andi heyâa i-á t'aywó'to'i-ân namuudá, u-áho' ív' t'aywó' iwebá bitóe'ó waagibá bí'o'. Bipi'áyìngi'ámí hedânho yâ'dâa'ibo unmúnídi.

²³ Hâyânnaunho unhaypóe, hediho nâa p'oeđá' wínâasúwâ'bé-ípi, hewânbo wí híyâá méena'ây wá' nâawóení hedânho wí'unshaypúyâ'bé-ípidí. *

²⁴ Wáy wên t'owa-áho kee'eediho dívít'aywó'do', hediho ná'i háäwí dívít'o'i-á nahanginpo' wa'di ovâytyúyó'diwekánpidíbo'. Hewânbo wây-á wên t'owaví t'aywó'di-á tí'úugédânho nats'anhanginpo'. ²⁵ Hedi híwó'di háäwí t'owa dívít'odá hanbá napo', wesebo nahanginpo', hewânbo tobá nâa wesebo híwó' wínahanginnáhpí wânbo', wáy wí thaa-ânho nahanginpúwí.

6

Háa in pant'ôe'in dínkhây'ä' dívít'ámí'in

¹ In to'wên pant'ôe'in dimuu'in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'indá háädi wânbo t'áhkí dínkhây'ä' inbí tsonnin dâya'ginhúuwí'in, hedânho t'owa yanákí wídívíhí'má've-ípidí Yôesi Tádáví'gedi hedá ív'í hâhkan tûu únmuu j'gedá. ² Hedi inbí tsonnin Jesus-ví'piye' dívíwhâyundedáho', in pant'ôe'in wídínkhây'âhpí ovây'a'ginhánú-í'in tí'úuwín páadé'in diwânpimuudíbo', hewânbo dínkhây'ä' ingí' shánkí híwó' wânbo dívít'ôe'ámí'in, gá ná'in tsonnin in panbí t'ôe iwedí híwó'di dâyhónde'indá Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'in wá' dimuudân, hedá Yôesidá ovâyséegi.

I chä'wâhphade wí'âyséegi-ípi

³ Nakhây'ä' údi in t'owa ovâyhá'ámí'in hedá ovâyýôení'in ná'i háäwí dívíkanhúuwídi. Ma'di wáy wíyá to'wídá piháa ovâyhá'o', hedá i ta'gen tûu Na'inbí Sedó Jesus Christ natú'i-á wí'ovâyhá'opí, hedá wá' wí'ovâyhá'opí háa Yôesi nada' waagi dívíkanhúuwídi. ⁴ Kí'mín t'owa-á dívíwânpiphuude', hedá háäwí wânbo-á wídínta'gendihanginnáhpí. Inbí ánskaa-á híwó'di wídínmuupídi t'âmägi' háäwí j'gedi ditsikayi' hedá tûu j'gedidá'ba dituhányi'. Iwedího dithúupo' hedá t'aydâ' dívímáa, hedá wí'ná táyeví'gedi yanákí dívíhí'máa, hedá di'ánde' in wé'ge'in t'owa-á yâ'dâapí' ánskaađá' dínmuu'in. ⁵ Inbí ánskaa dínpedeemuudi hedá in ta'gen namuu'in dínýâapóedí dívíwânpit'aymáa. Indá di'ánskaapo' Yôesiví khuu ipiye' dívíwânpíwhâyundedíbo dikodit'owapáa-í.

⁶ Hewânbo in to'wên Yôesiví khuu ipiye' dívíwhâyunde'indáho dihíhchäa i háäwí dínkw'ó'didíbo', hediho kodit'owa waagi'inbá ho dimuu. ⁷ Gi'âypuýä ihaydi háäwí wânbo wí'âymaapí nâa oepáa k'aydipiye', hedi gichuu ihaydi wânbo-á nâa oepáa k'aydi iwedí háäbo wí'âykuwakhâyamáapí. ⁸ Hediho koegi'-á awegi'-á gínkw'ó'dá gínkhây'ä' gichanpúwí'in híwó' hay gínkw'ó'nín. ⁹ Hewânbo in to'wên dikodit'owapáa-í'in diwânpida'in dimuu'indá yâ'dâapída' dívíkanhúuwí'in dichanpo', i háäwí dida'i dâyhónídi. Inbí t'aywó'di

* **5:23** Inbí p'oe-á wáyýéđi súwägi' híwó'di wídínmuupí, hediho' iwe dâyméenawónde woegi' namúnídi.

dínmúni'idi wên phay ovâyk'û' waabá dínpóe, hedí iwe diwhêe. Indá díví'ánshaa'ánpídíbo' i háäwí ovâywânpiwhâhkangít'óe'i dida', hedí ná'i háäwí dá áagépiye' ovâywháve-i hedá pedee iwe ovâytoeni. ¹⁰ T'owa-á dâychâ'séegídi háäwí t'âhki híwó'pí'da' dívítsiye'o'. Wáy wëndáho' hânho dichâ'da'dího' inbí whâyü Yôesiví'piye' dínmuu iwedi dívíhânge'an, hedího wí'bo báyéki dívípiwhâ'an.

Paul-di Timothy óetumakhe'an híwó' i'amídi

¹¹ Hewânbo Timothy, ú-á Yôesi Tádáví' unmuu, hedího ná'i híwó'pí' háäwí namuu iwedi biyáatâ-í. Shánkídi bikhâä-í uví wówátsi ta'ge mánhûuwídi hedá háa Yôesi nada' waagá úvíkanhûuwí, hedá Yôesiví'piyá biwhâyuhûuwí, t'owa-á ovâyséegíhûuwí, biyâä'amí tobá úkháamân wânbo', hedá t'ayyaa'i-á wí'unmúnípi. ¹² Wí ää'i háa wí tsâä'i' ikhâäde' waabá ú wá' kay'indi bikhâä-í híwó' uví wówátsi mánhûuwídi. Yôesi Tádádí wóetukánnan in wówátsi nahánde'pí'in mánkéyídi, hedí báyéki t'owaví páadépiye'bo untú Jesus-ví'piye' biwhâyunde'in, hedího in wówátsi nahánde'pí'in iweho bitsaakéeni. ¹³ Náä háäwí Yôesi Tádáví páadépiye'bo wíyôeni, i-á háäwí t'âhki nawówámuu'i' nawówátsipâyí', hedá Christ Jesus-ví páadépiye'bo-á, idá Pontius Pilate in ta'gen óetu'an Pilate-ví páadépiye' nawin dihaydi. Kinnân úkhây'ä' bitsiye'amí'in: ¹⁴ I tsontuú wóetu'andi' náa'a'ginnamí, hedânho uví wówátsi híwó'nindá' úmúni hedá to'wídi wânbo-á háäwí i'gedá há'to wónchânú-í. Kin bikanhûuwí Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ää píhay. ¹⁵ Háädi'i thaa ide'man dihaydího Yôesi Tádádí Christ óekeesogekhâymaa. Yôesi Tádádáho namuu i na'indi äy'a'ginmâáni'i', íbá t'âhki shánkí kay-á imáa, íbá-á shánkí natsonyi' t'âhki wé'ge'in tsonnin dimuu'inbí'wedí, hedá íbá-á in kw'áye dimuu'inbí'wedá shánkí kw'áye'i-á namuu. ¹⁶ Idá'mân hânhay wânbo há'to nachúu-í, idá' wí'bo nakohtayná' diwá na'ân, ná'i kó-á hânho nakaydi tóebo há'to ee nú' iwepiye' ihádi-í. To'wídi wânbo wáymûu wânbo wí'óemû'pí, hedá to'wídi wânbo-á hânhay wânbo-á há'to únkoedí-í óemúni'in. Yaho kw'áye äytegé-í hedá háädi wânbo-á na'inbí tsondi-á gínmúni. Hamân.

In kodit'owa dimuu'in háa dínkhây'ä' díví'amí'in

¹⁷ In to'wên kodit'owa dimuu'in báyéki náä oepáa k'laydiwi háäwí dínkw'ó'nin ovâytu'âamí wídívíyengi'âamípi'in, hedá wídi'âanípí inbí chä'dá háäwí t'âhki i'gedá ovâykhäge'nâamí'in, gá inbí chä'dáho háädi nanân wânbo dínháanídân. Hewânbo shánkí dínkhây'ä' dívíwhâyü-í'in Yôesi Tádádânho ovâykhäge'namí'in. Idânho ná'i báyéki háäwí na'in t'owa díma' díhíhchannamídi. ¹⁸ Ná'in kodit'owa dimuu'in ovâytu'âamí híwó'gí dívíkanhûuwí'in. Indá báyéki háäwí híwó'di dínkw'ó, hedího dínkhây'ä' báyéki híwó'di-á díví'âamí'in, hedá inbí háäwí iwedá wídihäähâä-ípi, hedá wé'ge'in t'owa-áda dívíwíyü-í. ¹⁹ Kin dívíkanhondáho inbí híwó'di tsiyekan dínmuu'i-á wên kay'in tepú waagi'bá namúni inbí wówátsigí, hedí háäwí shánkí nachä'muu'i dâyte'kw'óe'ó waagibá díví'amí, gá handídi in kodí'nin wówátsi namúni'in dâykéyídan.

I t'ä'gi hí' Paul-di Timothy ónta'nandi'

²⁰⁻²¹ Timothy, há'in háhkan Yôesi Tádádí uví mange wónyoe'annin náa'áyíngi'amí. In to'wên Yôesi óe'a'ginpi waa dívíhée'o'in wí'ovây'tóyaanípí. Inbí hí' dínmuu'i wídínchä'muupí. Hedá in to'wên

háa dívíhée'o'in ihayda' dâý'egó'o'in wänbo-á wí'ovây't'óyaanípí. Indá di'ánde' hääwí dínhanginná'nin, hewänbo ta'gendi wídínhanginnáhpí. Wáy wên hạ'min t'owa-á in ta'gen whäyü namuu'in diwedí dívíyâa'an. Yöesi Táqáqí ivi séegísehkanä-áho wovây'määni.

In Eedi'in Ta'nin Paul-di Timothy Ônta'nannin

¹ Naa Paul-á Jesus Christ-ví t'ôekhuwa'i-ân omuu, Yôesi Tádá natsonpóedí kí'bi' omúni'in, hedânho t'owa dovâyt'ôe'âamídi Yôesi Tádá iví tųu imăgi'in to'wên Christ Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'indáho in wówátsi nahánde'pí'in ovâymăăni. ² Nă'in ta'nin naadi u Timothy wînta'do', u-á naví ay waagibá wíchăa hedi wíséegi. Yôesi na'inbí Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi séegísehkană wóemăăni, hedá uvi'piye' nasehkanăpúwí, hedá wóekhăge'namí ánsaaginpídíbo' unchă'nídí.

Timothy-ví'gedi Paul i'ánshaamăadi Yôesi Tádá ôeku'daa'o'

³ Naa Yôesi Tádá dókú'daa'o', i-á namuu iví t'ôe dônkanmăa'i', hedi dínhanginnă pín ta'ge haydi kin dáy'o'in, naví thehtáy pahpá'in díví'an waabá. I dókú'daa'o' u' unmuudi, khuu-á thaa-á ugi' dáyýûusu'odi. ⁴ Naa hânho oda' wíyá wímúni'in hedânho ohíhchanpúwídí, uvi'gedi báyékí ánsaa dínpóya'di háa bisíhtăă'in ânwiye ihaydi. ⁵ Hedi dáy'ánshaa'o' háa Jesus-ví'piye' ta'gendi biwhâyunde'in. Páadé uvi sa'yăa Lois hedáhá' uvi yíyá Eunice-á inbí pínă kô'ýé-á dănwhâyü, hedá naa dínhanginnă u-á wă' hanbă biwhâyunde'.

Paul-di Timothy ôetu'an Yôesiví tųu t'owa híwô' ovâyt'ôe'amídi

⁶ Hedânkun u wí'ánshaakannamí, naa uvi p'ó'dé dáyman'k'û' ihaydi Yôesi Tádá wí hăăwí wóeyôn mân'amídi. Năa wíyá bipimăăni hă'i t'ôe híwô' mân'âamídi, páadé ihaydi bitsiye'o' waagibá. ⁷ Yôesi Tádá na'in khuwôeda' wídímăgipí na'inbí pínă kô'ýé, hewânbo kay-áho dímă', hedá díkhăge'do t'owa âyséegímă've-ídi, hedá hangintandă dímă' na'inbí wówátsi híwô' âyhûuwídí.

⁸ Hediho wí'unwôeda'ípi Nanbí Sedó Jesus-ví'gedi t'owa ovâyt'ôe'amídi, hedá wídíwôeda'ípi tobá iví t'ôe dôn'odíbo dípansóge wânbo', hewânbo shánkídi naa t'ôephade iwe o'ân waagibá un wă' unkhâyumúni mânt'ôephade-ídi Yôesi Tádá híwô'di tųu t'owa ovâyt'ôe'amídi, hedi Yôesi Tádádáho kay wóemăăni kin bí'amídi. ⁹ Idânkunho na'in dín'aywon hedá iví'indă' gimúnídi dítykănnan. Hedi kin i'an wên háawên iví'annin namuudída' bă yoe, hewânbo báyékí séegísehkană imăadăn. Hăn'oebo wa' hăăwí nakhí'yenpídíbo wí'bo i'ánshaamăgi kin i'amídi, Christ Jesus-di dínkhâyămă'in namuudi. ¹⁰ Hedi năăho Yôesi Tádá ná'i séegísehkană na'in dínkeeyan Christ Jesus-á napówá ihaydi dín'aywoenídi. Christ-dáho in chuwa namuu'in na'inbí'wedă dínýăa'an, hedá handída dínkeekw'odi hádídi Yôesi Tádá híwô'di tųu âywhâyunde' na'in wówátsi nahánde'pí'in âykéyídi.

¹¹ Hedi Yôesi Tádádáho naa díso'ge t'ôekhuwa'i-á hedá háhkandi-á omúnídi, iví híwô'di tųu ûnmuu i'gedi t'owa dovâyt'ôe'âamídi. ¹² Hedi nă'i t'ôe dáy'o'i namuudi naa t'ôephade iwe năa o'ân. Hewânbo tobáhăa kin dínpo' wânbo wó'wôeda'pí, dínhanginnădi to'wí'piye' naa dáywhâyunde'in, hedá híwô'dă dínhanginnă i-á ûnkoedi'in i hăăwí iví mange dónyoe'andi' dín'âyíngi'amídi i t'ă'gi thaa napówá píhay. ¹³ Naadi wínthayyan háawin in ta'gen háhkan namuu'in, hediho u-á úkhây'ă' nă'in

háhkan diwebá bitsaakêení'in. Hedí kin bí'odi in whâyü-á in séegí-á Christ Jesus napäyi'i nâahûuwí. ¹⁴ Nă'i híwó'di hăăwí Yôesi Tádádí uví mange wônyoe'andi' măn'âyîngihûuwí. I Yă'dăa'i P'owəqahăa na'inbí pí'nă khó'yé gínthaa'idáho wóekhăge'namí kin bí'amídí.

Wáy wëndi Paul óeyoe'an hewänbo Onesiphorus-dá yoe

¹⁵ Úhanginná t'ăhkí in Asia nangewin t'owadi naa díyoe'an, Phygelus-ádi Hermogenes-ádi indi wänbo díyoe'an. ¹⁶ Na'inbí Sedóví'piye' dáyyûusu'o' in Onesiphorus-ví k'aygi'inbí'piye' nasehkanăpúwídí, idá naa hăyănnanho díbo'aawówá'an, hedá tobá năă pan tewhá ee owhi'ăn wänbo wídíwôeda'pí. ¹⁷ Nawôeda'íví'wedí năă Rome-piye' na'ăă, hedí napówá ihaydá ihe'yidibo naa dítuwămăa díshaa pihay. ¹⁸ Naa dáyyûusu'o' owáy i t'ă'gi thaa napówá ihaydi Na'inbí Sedó iví'piye' nasehkanăpúwí. Ubo híwó' úhanginná, oe Ephesus búu'ú iwe i-ádi naa-ádi gayi' ihaydi idi báyéki díkhăge'nannin.

2

Timothy ûnkăy'ă' híwó' Yôesigí' it'ôe'amí'in

¹ Naví ay, Christ Jesus-di iví séegísehkană ûnmuu'in dímăgi, hedí nă'indibá wóekay'amí. ² I hăăwí naadi báyéki t'owa dovâyhá'andi' unt'oe, hedí năă nă'i unt'oe'ibá wây-á t'owa ovâyhăphadé-í, indá dínkhăy'ă' hăădi wänbo t'ăhkí hăa dínwó'nân waa dívíkanhûuwí'indá dimúni'in, hedáhá' indá wá' dínkoedí-í wé'ge'in t'owa-á ovâyhá'amídí.

³ Ü-á wí sundado Jesus Christ-ví' waagi'ba unmuu, hediho naa dont'ôephadende waagibá ü wá' úkhăy'ă' unkhăymúni'in igí' mânt'ôephadé-í. ⁴ Wí sundado namuu'i-á wa'dí hăa óeyôn waa i'odibo há'to iwedí iyăa'amí i'amídí hăa in sundado dimuupí'in díví'o waagibá, gá iví p'ó'dédi' ihíhchannamí'in nada'dân. ⁵ Hedá to'wí i'ádăamăa'i-á hăa ûnkăy'ă' waa i'ádăa'opídá há'to hăăwí in dit'anpo'in ovâyă'i' óemăăni. ⁶ Hedá wí to'wí nava iwe báyéki it'ôe'andi-á ûnkăy'ă' i páadé'i namúni'in i hăăwí napaa iwedí ihóní. ⁷ Híwó' bí'ánshaa'amí nă'i wítumăa i'gedí, hedânho Na'inbí Sedódi híwó'di ka'powa wóemăăni hăăwí t'ăhkí útáy'i' unka'pówá-í. ⁸ Jesus Christ-ví'gedí bí'ánshaa'amí. I-á nachuu wänbo nawáywówápóe, i-á David-ví ây iwedí'ibá namuu. Nă'i-ân namuu i híwó'di tų iví'gedí t'owa dovây't'ôe'o'. ⁹ Nă'i tųbá namuudi t'ôephadé iwe o'ăn, hedí wí yanăkíkandi waagibá năă pan tewhá iwe owhi'ăn, hewänbo Yôesi Tádáví tų-á ûnkaydi wí'ûnwhimuupí. ¹⁰ Tobá hăa naa dínpo' wänbo dáyyăă'o' in Yôesi Tádádí ovâyde'mannin dimuu'in dovâykhăge'namídí hedânho in wá' Christ Jesus-di ovây'aywoenídí, hediho hănhay wänbo t'ăhkí sa'wó'da' naná' diwe dithăa-í. ¹¹ Nă'i hí' năă otúní'i-á ta'gendá' namuu: Christ-ádi gichuudá i-ádíba wáy na'ăn diwebá giwówăkwô'ní. ¹² Ívit'ôephadéyăă'andáho', i-ádi wé'ge gitsonyêení. Hewänbo i wí'âytaapí gín gitúdáho', i wá' natúní na'in wänbo-á wídítaapí'in. ¹³ Tobáhăa na'in hăa gínkhăy'ă' waa wí'íví'anpí wänbo', i-áho hăădi wänbo t'ăhkí hăa ûnkăy'ă' waa i'o', gá wí'ûnkoedípídân i'ego'amídí iví hí' natú'in.

Timothy in ta'gen namuu'in ihûuwí'in ûnkăy'ă', hedí in ta'gen namuupí'indá iyoe'amí

14 U-á úkhây'ă' in méesate'in t'owa nă'i hăăwí wítu'an nî'gedi ovây'ánshaakannamí'in, hedá Yôesi Tádávi páadépiye' kay'ididá ovâytu'ăamí tųu i'gedida' wídívítuhănma've-ípi. Han dívítuhkanmăadăho' wídínchă'muupi, hedí in to'wên dívít'óyande'inbí ánskaa-á ovâywănpipedee'o'. 15 Hăădi wănbo uví t'ôe áyíngidi măn'ăamí hedânho Yôesi Tádá natúnídi híwó' bi'annin, hedá háa bi'o'in namuudi wí'unwôeda'ípi, hedá Yôesi Tádávi ta'gen tųu únmuu'i t'owa ta'ge ovây't'ôe'ăamí. 16 In t'owa Yôesi dăy'a'ginpi waa dívíhée'o'inbí'wedi hedá to'wên inbí hí' dínchă'muupi'inbí'wedi biyăa'ăamí. Ha'wăa'i hí'di t'owa Yôesiví'wedi shánkí ovâyăa'o'. 17 Wí phée nawówa'pí' nawadedi'dá i khowa óehă'dăndo waagibă, nă'in t'owavi hí'-ăho t'ămăpiye' dínwadedi', hedí handidi t'owa ovâyhá'dăndo'. Hymenaeus-ădi Philetus-ădi wên wíye senă' damuu in ha'wăa dívíhée'o'in diwedi. 18 Indăho in ta'gen namuu'in diwedi dănyăa'an. Kinnân datû': Christ-ví'piye' ívíwhăyü ihaydiho giwáywówápóe waabă ho gínpoé, hedího owáy gichuu ihaydăho na'inbí túu'ú wígiwáywówápúwípi. Inbí tųudiho báyeki t'owa inbí whăyü iwedi ovâyăaakanhon. 19 Hewănbo Yôesi Tádávi tųu únmuu'i-ăho wên kay'in tepú na'tegí' dínk'û' waagi'inbă namuu, hedí iví tă'nin diwe kinnân ûntă'muu:

Na'inbí Sedó-ăho ûnhanginnă wé'in iví t'owa únmuu'in.

Hedă kindă wă' nată'muu:

To'wên t'ăhki ditû'nin Na'inbí Sedóvi'in dimuu'indăho dívít'aywó'kanwóyí'ní'in dínkhây'ă'.

20 Wí kodit'owa namuu'iví tewhá ee wí să'ăwé ûnsaa óedodi háa kwă' ts'ă'idi napa'andi', hedí nă'i să'ăwé-ăho i hăăwí shánkí híwó'di namuu'i' óesaa'ígí' namuu. Hewănbo wă' wíyă să'ăwé-ăho phédă nap'odă napa'andi' nasaa, hedí i-ăho i wăhphade híwó' namuupi' hăăwí óesaa'ígí'-ă namuu. 21 Hăăwí yă'dăapi' namuu'iví'wedi ívíyăa'andă, handidi i să'ăwé hăăwí híwó'di óesandi waagi'bă gimúni, hedá Na'inbí Sedóvi'indăho ta'gendă gipúwí, hedí idiho wí t'ôe dímăăní igí' íví'ămídi, hangí' ívíkhây'ođi, hedí nă'i t'ôe dímă'i-ă híwó' íví'ămí.

22 Nă'i híwó'pí' taachan wáy wên e'nûn dăymăa'iví'wedi óyăa'an. Shánkídi bikhăă-í uví wówătsi ta'ge mănđuuidí, hedá Yôesiví'piye' biwhăyü'bé-ídi, hedá t'owa-ă ovâyséegíhđuuidí, hedá indădă tsăagínpidíbo-ă unthăa-ídi. Kin bi'andă in to'wên yă'dăa'in inbí pí'nă khó'yé dimuudi Yôesiví'piye' dívíyûsukanmăa'in waagi'inbă unmúni. 23 T'owa ánsaa'pí'in dimuu'in hedá hăăwí wănbo wídínhanginnăhpí'in dimuu'indă dívítuhkandodi wí'ovây't'óyaanípi. Ha'wăa'i hí' dăy'piymăa'in dimuu'indă wí'nă tăye dívíwănpit'ayyaa'o'. 24 Hebo to'wên Na'inbí Sedógi' dívít'ôe'o'indă wídínkhây'ăhpí t'aytuhkannin dimúni'in, hewănbo shánkídi t'ăhki t'owa-ădi híwó'nin dimúni, hedá híwó'nin hăhkannindă bo'ată'indă dimúni. 25 Dínkhây'ă' in to'wên Yôesiví hí' ônséegi'opi'in ovâythayyămí'in pihăa díví'o'in, hewănbo kin ovâythayyodi t'aygínpidíbo' ovâyhée'ăamí, hedí ma'dănho Yôesi Tádávi ovâykhăge'namí inbí t'aywó'di dăyyoe'ămídi, hedânho in ta'gen namuu'in dihăhpúwídi, 26 hedí kindădăho inbí hangintan dăywaykéyí, hedá Penísendiví'wedăho dívíyăa'ăamí. Idă wên phay ovâyk'û' waagibă i'andí iwe diwhée, hedího iví pan waagi'inbă dipóedí háa natú waa ho díví'o'.

3

Háa napúwí'in i t'ä'gi thaa napowa'ä' ihaydi

¹ Naa oda' ná'in wítukankhâymáa'in úhanginnání'in: I t'ä'gi thaa napowa'ä' ihaydi báyéki kây'in napuwagít'oe. ² T'owa-áho wí'bo dívípíséegikhâymáa hedá inbí chä' ní'gedidä' díví'ánshaakhâymáa. Indá dívíyêngikhâymáa, kw'áye-á dívípítegekhâymáa, t'owa-á t'ämägi-á ovâyítukankhâymáa, inbí yíyá'indá tádá'indá wí'ovây'a'geenípi, kú'daa-á wídívímäänípi, Yôesiví hääwí-á wí'ôn'a'geenípi. ³ Inbí k'aygi'in wänbo wí'ovâyséegi-ípi, häädi wänbo t'ähki dívíyá'be'in didá'i, pí'wên t'owaví'gedá yanäki-á dihi'yëeni, háa diwänpichaa waagá dívíkhâymáa, háa wänbo dimúni, hedá i híwó'di hääwí namuu'i-á dâyt'ây-i, ⁴ inbí k'ema'indá inbí maatu t'owa'indá ná'inbí hânmin dínmuu'inbí mangá ovâykáani, díví'ánshaa'anpídibo hääwí t'ähki dívíkhâymáa, dívípíphúu-i, Yôesi Táda dâyséegímá've-ívi'wedí indá'ba dívípíhíhchannamí'indá didá'i, ⁵ indáho Yôesiví'näpiye' dimuu waabá dívíkanhúuwí, hewänbo háawin iví kay únmuu wänbo wídínhanginnánípi. Ha'waa'in t'owaví'wedí biyâatää-i.

⁶ Wáy wên há'waa'in inbí hôeyó wóegé tewhá eeye dits'úya', wáy kwiya' ánsaapi'in dimuu'in dithaa eeye, kwiya' báyéki t'aywó'di dâymáa'in hedá t'ämägi' híwó'pí' taachandi ovâykaygímáa'in, hedí ná'in kí'min kwiya' in dihôeyó'indá dívísó'dinde' inbí háhkan ovâywhâyü'amídí inbí'näpiye' ovâyamá'idí. ⁷ Ná'in kwiya'didá in hôeyó'in háhkannin ovây'tóyandedí häädi wänbo t'ähki wíyá shánki dida' diháhpúwí'in, hewänbo há'to in ta'gen namuu'in diháhpúwí. ⁸ Ha'min háhkannindá in ta'gen namuu'in dâyyoegi'o', hân'oe Jannes-ádi Jambres-ádi Moses-ví hí' dânyoegi'an waabá. Ná'in háhkanninbí ánsaa yä'dâapi'da' dínmuudi inbí whâyü Yôesiví'piyeho wídínchä'muupí. ⁹ Hewänbo háa dívíkanhon waa há'to híwó' dínpuwí. Iwebo nakeepúwí ánsaapi'in dimuu'in, in wíye senä' Jannes-ádi Jambres-ádi dânpóe waagibá.

Timothy in ta'gen namuu'in únhanginnândi híwó' ikanhúuwí

¹⁰ Hewänbo údá áyîngidi ho naa dímû' háa dâykanhon waa, hedího úhanginná hääwí in t'owa dovâyhá'o'i', hedá háa naví wówátsi donhon waagidá, hedá hääwí ipiye' dâykhaade'indá, hedá háa dâyhâyunde'indá, hedá háa dâybo'atä'o'indá, hedá háa t'owa dovâyséegi'indá, hedá háa dâyyää'o'indá. ¹¹ Hedá dímû' háa t'owadi naví whâyü dínmuudi díyanäki'annindá, hedá háa indi dít'ôephadekannannindá. I búu'ú Antioch-á Iconium-dá hedá Lystra-á eeye kin naa dínpoé. Hebo tobá díyanäki'an wänbo', Na'inbí Sedódi ná'i hääwí t'ähki iwedi dín'aywon. ¹² Hedá to'wên t'ähki didá'in inbí wówátsi dâyhúuwí'in Yôesi Táda óehíhchanmäänidí, in wá' Christ Jesus-ví'in dimuudibo ovâyyanäki'kankhâymáa. ¹³ Hedí ná'in yä'dâapi'in t'owa dimuu'indá hedá in t'owa dâyhôeyóhá'o'indáho shánki p'ándíki'inho dipuwagít'oe. Ná'indá wây-á t'owa-á in ta'gen namuu'in diwedá ovâyâakankhâymáa, hedá in wá' in ta'gen namuu iwedíba dívípiyâakankhâymáa.

¹⁴ Hewänbo ú-á úhanginná to'wídí wóehá'annin. hedího téegi t'aagi háa unháhpóe'in diwe hedá háa biwhâyunde'in diwá bitsaakéeni. ¹⁵ Híyää'i unmuu ihaydi waabo ná'i ta'kan Yôesi Táda'í'wedí na'ää'í' úhanginná, hedí ná'i ta'kan namuu'í'díba wóehá'o' háa Christ Jesus-ví'piye' biwhâyundedí wôn'aywoeni'in. ¹⁶ Hääwí t'ähki Yôesi Táda'í'

ta'nin diwe nata'muu'i-á i Yä'dâa'i P'oewaahâavi'wedi na'äädida' namuuh, hediho báyéki nachä'muu díkhäge'namídi in ta'gen namuu'in giháhpúwídi, hedá háa híwó'pí' íví'o'in dínthayyamíá, hedá in ta'ge'in p'ôe namúni'in dínkeeyamíá, hedá háa i'ge ívíhúuwí'in díhá'amíá. ¹⁷ Hediho ná'in háhkan gihádiho na'in Yôesi Tádági' ívit'ôe'o'indáho háäwi t'ähki gíntáy'i' âymáa hedânho híwó' igí' ívit'ôe'amídi, hedi hangí' wiyá háäbo wígínte'dée-ípi.

4

¹⁻² Yôesi Tádávi páadépiye' hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví páadépiyá wítumáa kinnân bí'amídi: Yôesiví tuu t'owa ovâytuuphadé-í hedá háädi nanân wänbo unkhâymuní kin bí'amídi. Híwó'pí in t'owa díví'odá ovâythayyamí, hedi ovâytu'âamí ha'wâa wídíví'âamípi'in, hewänbo i híwó'di namuu'ida' dívíkanhúuwí. Háädi waa kin ovâyhá'odi indádi bibo'atä'âamí. Ná'i kin wâytumáa gá Na'inbí Sedó Jesus-di t'ähki t'owa ovâykeekw'ôenídân háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, in díwówayi'indá in ho dichuu'indádi, hedi kin ikhâymaa owáy nawáypowádi nap'ó'dédi'sogedee ihaydi. ³ Hediho náä úkhây'ä' Yôesi Tádávi tuu t'owa ovây't'ôe'âamí'in, gá wáy wí thaa naná' diwáho in t'owa in ta'gen háhkan namuu'in há'to dit'óyandá'í, hewänbo shánkídi báyéki hôeyó'in háhkannin ovâytuwäkhâymaa, hedi díwíwänpihíhchannamídi didá'í ná'in háhkannindi ovâytu'âamí'in háäwi dit'oeda'ida'. ⁴ Hedá in ta'gen namuu'in wídít'ôe-ípidí díví'oyephohtidikhâymaa, hewänbo i hí' ta'gen namuupí' pehtsiye waagi'ba namuu'i' dí't'ôe-ídi díví'oyephohkhuukhâymaa. ⁵ Hewänbo u-á úkhây'ä' ta'geda' bí'ánshaa'amí'in, hedá mânt'ôephadendedá biyää'amí, hedá t'âmápiye' unyêeni Yôesiví híwó'di tuu in t'owa ovây't'ôe'âamídi, hedá in t'ôe Yôesidi wóeyônin híwó'dá bikanhúuwí.

⁶ Ná'i háäwi wítu'an gá náäho Yôesigi' naví ûnp'oe donts'ancha'khâymaadân, naví wówátsi dáypäkhâymaa, ihaydiho naná náä oepáa k'aydi di dáyyâa'amídi. ⁷ Wí tsaa'í háa wí ää'í hânho isó'dinde waagibá naa wá' dáysó'dêe Yôesiví híwó'di t'ôe dôn'amídi, hedá háa díyôn waagá dônbowa, hedá i háäwi ívíwhâyunde'i-á dó'áyíngi'an. ⁸ Hediho in to'wên díví'äädedi páadé dipowá'in wí háäwi dit'anpo' waabá, naa wá' háäwi naagi' dín'te'kw'ódi'i' donkekhamáa, gá naví wówátsi ta'ge donhondân. Na'inbí Sedó Jesus-á namuu i to'wí t'owa ta'ge ovâytukankhâymaa'í háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, hedi idáho ná'i dín'te'kw'ódi'i' naa dímäni, hewänbo naada'ba yoe, in wé'ge'in t'owa pín ta'ge haydi óetsíkha'máa'in nawáy'ää-ídi, innân wá' hanbá ovâymäni.

Wên t'owavi'gedi Paul itq'nan

⁹ Bisó'dêe-í hanwaapídiho naví'piye' un'ää-ídi. ¹⁰ Demas-didáho díyoe'an, i-á ná'i oepáa k'aydiwi háäwi shánkí iséegídiho', hediho oe Thes-salonica búu'úpiye' namáa. Crescens-á oe Galatia nangepiyá namáa, hedá Titus-á oe Dalmatia nangepiyá. ¹¹ Náä-á Luke-da'mân naa-ádi na'än. Mark-á nâamá'í, i-á ûnkoedi naví t'ôe iwe díkhäge'namí'in. ¹² Tychicus-á oe Ephesus búu'úpiye' dósan. ¹³ Hedi un'ádi naví k'éwé'in aa oe Troas búu'ú Carpus-víwe donyoe'annin dínmä'í, hedá naví tq'di-á wá' dínmä'í, hewänbo shánkídi i púye eedi nata'muu'i' ta'di-á.

¹⁴ Alexander i kwăk'uđi ihăăwípa'idá naa báyéki díyanăki'an, heđiho i híwó'pí' dí'andi namuudi Na'inbí Sedódáho báyéki óetuchănukhăymáa. ¹⁵ U-áho hă'i senbí'wedi ó'áyíngi'an, i-á na'inbí hí' t'aygidi iyoegi'andi.

¹⁶ Páadé naa dítuyó'diwekándi naa wí'bo dáy'aywoenídí dáyhée'an dihaydi tóebo wí'iwínúpi naa díkhăge'namídí. T'ăhkídíbo díyoe'an. Naa oda'Yôesidi ovây'owóyé-í'in tobá han díví'an wănbo'. ¹⁷ Hewănbo Na'inbí Sedó-á naa-áđí nayidi idân díkhăge'nan, heđá in kay-á dímăgi t'ăhki iví tų t'owa dovây'tôe'amídí, heđiho t'ăhki in Hudíyo dimuupí'in iwe diyi'in dit'oe. Heđi Yôesidi naa dîn'aywon, wí to'wí wí khănbí wăă iwedí óewhăkê' waabá naa dí'an. ¹⁸ Heđi Na'inbí Sedódáho t'ăhki i híwó'pí' t'owadi díkhăymáa'in dida' iwedí díwhăkéyi, heđá idá oe makówa wáy i natsonnăn diwepiye' bahpíbo díhúuwí. Hănhay wănbo t'ăhki t'owa dínkhây'ă' kw'áayébo' óemá've-í'in. Hamân.

Wí sengitų namuu'i

¹⁹ Priscilla-á Aquila-á ovănsengitų'ăamí, heđá in Onesiphorus-ví k'aygiwindá wá'. ²⁰ Erastus-á oe Corinth búu'úbo iwóyi', heđi Trophimus-á nahaydi oe Miletus búu'ú iwá dóyoe'an. ²¹ Bisó'dêe-í wa'di nate'núpóepídíbo' unpówa-ídí. Eubulus-dá wóesengitų'an, heđá Pudens-dá Linus-dá, Claudia-dá, heđá t'ăhki in wé'ge'in tí'úuwín páadé'indá inbí sengitų wônsan.

²² Na'inbí Sedó Jesus uvi pí'nă khó'yé mănămá've-í, heđá iví séegísehkană-á wóemăăní.

In Ta'nin Paul-di Titus Ônta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i ná'in ta'nin dóta'do'. Naa Yôesi Tádávi t'ôe'i hedá Jesus Christ-ví t'ôekhuwa'i-á omuu. Naa dísan in to'wên Yôesi Tádávi ovâyde'manninbí'piye', hedânho dovâykhâge'namídí shánkí iví'piye' dívíwhâyú-ídí, hedá in ta'gendá dovâyhá'ámídá, hedânho háa Yôesi nada' waagi inbí wówátsi dâyhûuwídí. ² In wówátsi nahánde'pí'in gín'ã'in âytsíkha'máa âykéyídí. Yôesi-á wí'ihôeyó'opí, hedi hân'oebo iví tûu imägi kí'min wówátsi dímmánídí, ³ hedi híwó' naná' dihaydi i'gedí díhangin'ánnan. Yôesi na'inbí aywondidi naa díyôn hedá dísóge ná'i tûu t'owa dovâyttuphadé-ídí. ⁴ Naadi u Titus wínta'do', u-á navi ta'gendi ay waagibá wíchaa, naa dâyhâyunde'ibá u wá' biwhâyunde'í. Yôesi i Tádá-ádí hedá Christ Jesus na'inbí aywondi-ádí séegísehkaná wóemáani hedá wóekhâge'namí ánsaaginpídíbo' unchã'nídí.

Háa Titus oe Crete p'oyâadi i'ámí waa

⁵ Naadi oe Crete p'oyâadi iwe wíyoe'an hedânho háäwí iwe wa'di natáy'i bí'ámídí, hedá méesate'in tsonnin t'ähkí búu'ú eeye ovâykw'ôenídá. Kinnân hêe wítu'an: ⁶ Wí méesate'i tsondi-á ûnkhây'ã' wí sen to'wídí wânbo wí t'aywó'dí wí'ônsháa-ípi' namúni'in. I-á ûnkhây'ã' wí' kwee-ádída' nakhótsaachã'ni'in, hedá iví ây-á whâyü'indá' dimúni, hedá ná'in âyvi'gedí t'owa wíditúnípi háa diwânpida' waagi dívi'o'in hediháa t'óyanpi'in dimuu'in. ⁷ Wí méesate'i tsondidá Yôesivi t'ôe ôñ'âyínmáa, hedânho otú waa ûnkhây'ã' wí sen to'wídí wânbo wí t'aywó'dí wânbo wí'ônsháa-ípi' namúni'in. I-á wína'âanípi ída'mân in ta'gen imáa'in, hedá wesebo wínat'ayyaapúya'be-ípi, hedá súwâto'i' háa tsáato'i' háa nachã'ha't'aa'i' namúni'in wí'ûnkhây'âhpi. ⁸ Shánkídi ûnkhây'ã' iví k'aygidi nat'owaséegit'ôeni'in, i yã'dâa'i namuu'i-á iséegí-í, hanginta'di-á namúni, iví wówátsi-á ta'ge ihûuwí, háäwí Yôesi natsonpoe'i-á háädi waa i'âamí, hedá âyíngidi iví wówátsi ihûuwí'in ûnkhây'ã'. ⁹ Yôesivi hí' whâyüwó'dí ûnmuu, hediho i méesate'i tsondi-á háa nahâhpoe waa ná'i hí' ipiye' iwhâyüuhûuwí, hedânho in wé'ge'in t'owa ovâykhâge'namídí ná'in ta'gen háhkan dipiye' shánkí dívíwhâyú-ídí, hedá in to'wên ná'in háhkan dâyséegi'anpi'indá piháa di'ánshaamuu kin ovâythayyamí.

¹⁰ Han i méesate'i tsondi ikanhûuwí gá báyéki t'owa-á t'óyanda'pí'indá' dimuudân, hedi inbí hí'-á wídnchá'muupi, hedi inbí hí'dí wây-á t'owa-á piháa ovây'ánshaakando'. In Hudíyo dimuu'in shánkí wânbo há'min dimuu. ¹¹ Nakhây'ã' ná'i kí'bi hí' ây'ahkhâa-i'in, gá háäwí dínnkhây'âhpi' dâyhá'o'dân hôeyódi dâywânpichã't'aanídí, hediho báyéki tádá'indá yíyá'indá inbí ây wóegé ovâypede'e'o'. ¹² Wí Crete-wi sen wânbo, i-á inbí khuu i'gedí itumakhe'o'i' namuu'i natú, "In Crete-win háädi wânbo t'ähkí dihôeyó, khân t'ayyaa'in waagi'iná dimuu, báa'in de'de'in dimuu." ¹³ Ná'in inbí'gedí natú'indá ta'gen namuu. Hediho u-á úkhây'ã' kaygi'di ovâyttumakhe'ámí'in hedânho inbí whâyü Yôesivi'piye' ta'ge dínmúnídí, ¹⁴ hedá wídayt'óyaanípídi in Hudíyoví pehtsiye-ádí hedá i tsontuu in t'owa in ta'gen namuu iwedí dívíyáa'annin dâypipaa'i-ádí. ¹⁵ In to'wên yã'dâa'in dimuu'ingí' háäwí t'ähkí híwó'dí namuu, hewânbo

in yä'dāapí'in dimuu'in hedá wídíwihäyundepí'ingí'-á hääbo híwó'di wídínmuupí. Nā'inbí ánskaa wānbo yä'dāapí' dínmuudi wídínhanginnāhpí wé'i wí híwó'di namuu, wé'i wí híwó'pí' namuu'indá. ¹⁶ Yōesi dāytaa gin dítū', hewānbo hāa dívikanhon waagidi nakeepo' ta'gendi wídāytaa'pí'in. Dahāa dívī'o', wídí'a'ginghāhpí, hedá hääwí híwó'di namuu wānbo dívī'āmí'in wídínkoedípi.

2

In ta'gen hāhkan namuu'in

¹ Hewānbo uví'wān úk'óe t'owa ovāyhá'āmídí hāa inbí wówátsi dāyhūuwí'in, in ta'gen namuu'in dívīwhāyūmā' dihaydi. ² Saydōe ovāyhá'āmí wídísuwāt'ōenípídí, hedá híwó'dá inbí wówátsi-á dāyhūuwídí hedānho t'owadi ovāy'a'geenídí. Ovāyhá'āmí hangintā'nin dimúnídí, hedá in ta'gendi whāyū-ádi séegí-ádi dāymā've-ídí, hedá tobáhāa napo' wānbo dívīyāā'āmídí. ³ Hedá kweeyōe-á wá' ovāyhá'āmí hāa inbí wówátsi dāyhon waagidi dāykeeyāmídí Yōesi dāy'a'ginghonnin. Wāy-á t'owaví'gedi yanākiwó' wídíwí'mā've-ípí, hedá suwāto'in wídímúnípí. Indá dínkhāy'ā' hääwí híwó'di namuu'i dāyhā'āmí'in, ⁴ hedānho in shánkí ts'aamin kwiya' ovāyyēye-ídí inbí senā'dádí inbí āy-ádi dāyséegíhūuwídí, ⁵ hedá hangintā'nindá dimúní, yä'dāa'in wówátsi-á dāyhūuwí, inbí k'aygi-á híwó'dá dāy'āyngí'āmí, díséegít'ōení, hedá inbí senā'dá dāy'a'ginnámí. Han dívī'odi to'wí wānbo há'to ūnkoedí-í híwó'pí ihée'āmídí Yōesiví tūu í'gedi.

⁶ Hanwaagibá in senā' shánkí ts'aamin dimuu'in kaygi'di ovāyhá'āmí hangintā'nin dimúnídí. ⁷ T'āhki ū bí'o'i híwó'da' bí'āāmí, hedí handídí nā'in shánkí ts'aamin dimuu'indí wóemúndedí ūdí ovāykeeyāmí hāa indá dínkhāy'ā' dívī'āāmí'in. Ovāyhá'odi in ta'gendā'bá bihée'āmí, hedá ovāykeeyāmí pín ta'ge haydi biwhāyunde'in. ⁸ Uví hí' ta'ge'ida' ūmúní hedānho tóebo wí'ūnkoedí-ípídí wóetuusúu'āmídí. Handídí to'wí uví'nāpiye' namuupí' nawōeda'púwí, hääwí wānbo híwó'pí' wí'ishaade'pídí na'inbí'gedí natúnídí.

⁹ In pant'ōe'in dimuu'in ovāytū'āāmí inbí tsonninbí tūu dāyt'óyaaní, hedá i t'ōe dāy'o'ídí inbí tsonnin ovāyhíhchannámí, hedá wá' wídívítūwhānnāámípí, ¹⁰ hedá wídívisā'māámípí. Shánkídí dāykeeyāmí sāhto'indá hōeyó'indá wídímuupí'in, hedānho hāa inbí wówátsi dāyhon waagidi nakeepúwídí i hääwí Yōesi na'inbí aywondiví'gedí āyhá'andí' sa'wó'di namuu'in.

¹¹ Yōesi Tádádí iví séegísehkanā na'in dínkeeyan, hedí nā'i séegísehkanā-á ūnkoedí t'āhki t'owa ovāy'aywoenídí. ¹² Hedí iví séegísehkanā iwedí gihāhpóe nā'i a'ginghāhpí hääwí Yōesiví'piye' ívī'o'i āyyoe'āmídí, hedá i híwó'pí hääwí in t'owa Yōesi dāytaa'pí'in kay'indí dikanda'-i-á āyyoe'āmí, hedí nāā oepāa k'aydi na'inbí wówátsi ta'gá hedá hangintā'dídá āyhūuwí, hāa Yōesi nada' waa. ¹³ Hedí gitsíkha i hääwí híwó'di Yōesidí dípāgít'ōe'i', hedí kinnān namúní: Jesus Christ nakeepúwí iví sa'wó'di kohthay wóegé, i-á i hay'i Yōesi-á hedá i dín'aywondi-á namuu. ¹⁴ Í-á na'ingí' ipimāgi na'inbí t'aywó'di iwedí díma'p'ādi-ídí hedá nā'i t'aywó'di dīnyāa'āmídá, hedānho ta'gendi iví t'owa gimúnídí, hedí pín ta'ge haydi gida'ídí híwó'da' ívikanhūuwídí.

¹⁵ Nā'i hääwí í'gedí t'owa ovāyhée'āmí. Kaygi'di ovāytū'āāmí hāa dívī'āāmí'in, hedá in to'wēn híwó'pí dívikanhonnin ovāyta'gep'ōegésaaní.

U-á úk'óe kin bi'amídí, hedânho to'wí wânbo wí'únkoedipídí wóe'a'ginhánú-ídí.

3

Háa Titus-di in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in ovâyhá'qamí waa

¹ Ihaydá' in t'owa ovây'ânshaakannâamí t'âhki in nange'in tsonkhuu dâymáa'inbí khómapho' dívíkw'ôení. Dínkhây'ä' di'a'gint'ôení'in, hedá dikhâymuní hääwí t'âhki híwó'di namuu'i' díví'âamídí. ² Ovâytu'âamí wây-á to'wênbí'gedi yanáki wídívíhí'má've-ípi, hedá wídívítuhkanmá've-ípi. Shánkídí ûnp'oe kháapi'in dimúní hedá t'âhki t'owa-ádi a'gindibo dívíhúuwí. ³ Gínkhây'ä' kin waagi íví'âamí'in, gá wáymûu na'in wá' hang-intahpí'in gimú'dedân, hedá t'óyanpí'indá gimuuwân, in ta'gen namuu iwedí gihângepóewân, háa na'inbí túu'ú iwe gichaa waagida' íví'odi wí'bo ívípihíhchanmádi ná'i híwó'pí' hääwídí na'in dípanhógi waa gínpóe, na'inbí wówátsi-á t'âhki yä'dâapída' íví'owân, githúut'óewân, wây-á t'owadá dí'taywân hedi na'indi wá' indá âyt'aywân. ⁴ Hewânbo Yôesi na'inbí ay-wondidá dínkeeyan-i-á t'owa-ádi híwó'di namuu'in hedá inbí'piye' séegí-á imáa'indá, ⁵ hediho dín'aywon, hewânbo na'in híwó'di hääwí íví'annin namuudá yoe, íví sehkanä ûnmuudân dín'aywon. Dí'owídidi waag-ibá wówátsi ts'aamin dímagi, hedá i Yä'dâa'i P'oewaahâadá ts'aamin waagi'inbá dípaa. ⁶ Jesus Christ na'inbí aywondi na'ingí' i'annin namuudi, Yôesi Tádádí i Yä'dâa'i P'oewaahâa báyéki dímagi. ⁷ Hediho Yôesi Tádá íví séegísehkanä ûnmuudi díchaamáa t'aywó'di wí'âymaapi waagi, hediho in wówátsi nahánde'pí'in gitsíkha'in âykeyí. ⁸ Ná'i otú'i-á ta'gen namuu, hedi oda' udi in t'owa ihaydá' i'gedi ovâyhí'má've-í'in, hedânho in Yôesiví'piye' ho dívíwhâyunde'in häädi wânbo t'âhki híwó'da' díví'âamí.

Ná'i otú'i-á híwó'dída' namuu, hedá in t'owa t'âhká ovâykhäge'do'. ⁹ Hewânbo in to'wên hangintahpí tsika dívítsika'máa'in wí'ovây'tóyaanípí, hedá to'wên inbí thehtáy pahpá'inbí kháwä' i'gedi ihaydá' dívíhée'o'indá, * hedá to'wên Moses-ví tsontu i'gedi dívíwânpihkhando'indá. Kí'bi hí'dá tóebo wí'óekhäge'dopí hedi wínachä'muupí. ¹⁰ Wí to'wí piháa iwhâyundedi nat'owawiyet'óe'i namuu'i' undádí nayidá nâatu'qamí han wí'i'qamípí, hedi natáyda wíyá hanbá nâatu'qamí, hedi it'óyanpída nâayoegi'qamí. ¹¹ Uhanginná wí to'wí kí'bi namuu'i-á t'aywó'to'idá' namuu'in hedá in ta'ge'in p'ôe i'gá wínamänpí. I-á wí'bo ûnpihanginná híwó'pí ikanhonnin.

I t'ä'gi hí' Paul-di Titus ônta'nandi'

¹² Háa Artemis háa Tychicus uví'piye' dósankhâymaa, hedi owáy we'i wí napówa ihaydá, bisó'dêe-í oe Nicopolis búu'ú díyay-ídí. Naa dáy'ânshaamägi nää te'nú iwebo dáywóyí'nídí. ¹³ Zenas i sen i tsontu itaa'i namuu'i-á hedá Apollos-á wáypiye' damän. Bisó'dêe-í ovânkhäge'namídí hedânho hääwí wânbo wídántây'nípí. ¹⁴ Na'inbí t'owa dínkhây'ä' diháhpúwí'in híwó'da' häädi wânbo t'âhki dívíkanhúuwídí, hedânho in to'wên hääwí dín'táy'in ovâykhäge'namídí. Han díví'opída inbí wówátsi wídínchä'púwípí.

¹⁵ In náwe naa-ádi dikw'ó'nindi inbí sengitu wónsan. Uda in to'wên Christ-ví'piye' dívíwhâyundedi na'in díséegí'in ovâysengitü'âamí. Yôesi Tádávi séegísehkanä t'âhkidibo bînmá've-í.

* 3:9 Námú'dí i thaykangí' hí' 1 Timothy 1:4 iwe natá'muu'i'.

In Ta'nin Paul-di Philemon Ônta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i' opannân Christ Jesus-gî' dáy't'ôe'odi. Naa-ádi hedá na'inbí tí'ûu páadé'i Timothy-ádi u Philemon wínta'do', u-á na'inbí tí'ûu wíséegí'i hedá na'inbí t'ôe iwe díkhäge'do'i-á unmuu.

² Hedá in méesate'in t'owa uvi k'aygi díwíwé'ge'o'in wá' änta'do', hedá na'inbí tí'ûu Apphia-á, hedá Archippus-á, i-á wí sundado na'inbí hänge nawindi díkhäge'namídi waagi'ba namuu.

³ Yôesi na'inbí Tádádá hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-dá inbí séegísehkaná wovâymaáni hedá wovâykhäge'namí ánsaaginpidíbo' íkwô'nídi.

Philemon-bí séegí ûnmuu i'gedi ônta'do'

⁴ Philemon, häädi wänbo wínyûusu'an ginhay Yôesi igî' dáy't'ôemáa'i dókú'daa'o', ⁵ dínhanginpóedí uvi whäyü Na'inbí Sedó Jesus-ví'piye' úmuu i'gedi, hedá wá' dínhanginpóe Yôesi Tádávi t'owa t'ähki udi ovâyséegí'in. ⁶ U-ádi naa-ádi handa' änhäyunde', hedí naa dáyyûusu'o' ná'in whäyü gänmuu'indi wóekhäge'namídi shánki wänbo úhanginnánídi t'ähki i híwó'di hääwí änmáa'i' Christ wé'ge gamuudi. ⁷ Naví tí'ûu páadé'i', udi Yôesi Tádávi t'owa inbí pí'ná khó'yé ovâyhíhchannan, hedího uvi séegí mänmáa'idi naa wá' díhíhchannan, hedá báyéki díkhäge'nan sen waa o'âanídi.

Paul-di Philemon óedaa'an Onesimus óeséegíkéyídi

⁸⁻⁹ Hedího wí'ná táye änséegíhondi hääwí bí'amídi wída'khâymaa. Tobá Christ-di dínk'û' wänbo thay'eedi wíyôenídi háa úkhây'ä' bí'amí'in, wên tsontuü wímäänívi'wedi naadi wíwänpida'khâymaa. Wí'ú'óde-ípi naa Paul sedó omuu'in, hedá Jesus Christ-ví' omuudiho' opannân. ¹⁰ Wí hääwí Onesimus-gî' mân'amídi kaygi'di wída'máa. I-á naví e'nú waagi'ba dínmuu, naa wa' náa opannân dihaydibo' iví tádá waagi'ba opóedí. ¹¹ Tobá i-á páadédí ugí' úchá'póepí wänbo', náa-áho wí'gíndígí' ugí'-ádi naagí'-ádi gänchá'póe. * ¹² Náa-á i uvi'piye' dówáysankhâymaa, hedí báyéki dóseegídi naví pín wá' i-ádíba ihon waagibá ochanpo'. ¹³ Yôesi Tádávi híwó'di tûu t'owa dovây't'ôe'o'in namuudi náa wa'di opannándí naa oda'wän Onesimus náwe naa-ádi dówóyí'ní'in, hedânho idi uvi'gedi naa díkhäge'namí. ¹⁴ Hewänbo naa wó'da'pí uvi päpídiibo dówóyí'ní'in. Naa wó'da'pí wí kaygi'amí'in hääwí híwó'di bí'amídi, shánkídi oda' u wí'bo kin bí'amí'in.

¹⁵ Ma'di Onesimus uvi'wedi wí háy tähkída' nawiyedee hedânho uvi'piye' nawáymu-ídi hedá u-ádíba häädi wänbo t'ähki nacha'nídi. ¹⁶ Páadédí pan namuu, hewänbo náa-á pan wínamuupí, náa-á wí panbí shánki hay'i namuu, náa-á na'inbí tí'ûu páadé'i' gänpóe änséegíhúuwígí'. Hedího naadi hânho dóséegí, hewänbo uđá shánká náaséegíhúuwí, t'owa namuudi hedá náa-á Na'inbí Sedó Jesus-ví' namuudá.

¹⁷ Hedí u-ádi naa-ádi wé'ge änt'ôe'o waagibá unchaadáho', Onesimus náséegíke' naa díseegíkéyí waagibá. ¹⁸ Hedí uvi'piye' it'aywó'nandáho', háa uvi'piye' hääwí naphaamuudáho', naa dípahsaaní. ¹⁹ Nábâa naabo

* **1:11** In kháwä Onesimus-á natq'da' "To'wí nachä'muu'i'" gin.

nă'i hí' dóta'kankhâymáa: "Naa Paul omuu'idi wíwá'âa-í." Hewänbo năä wó'da'pí wí'ánshaakannamí'in, ư-á uví wówátsi-ân naa unphaamuu'in. ²⁰ Tí'ûu páadé'i', Na'inbí Sedó Jesus-ádí wé'ge gamuu, hedího oda' ưđá nă'i híwó'di hăăwí wídaa'andi' naa đin'amí'in. Handidi Christ-ví'in gamuudi navi pí'nă khó'yé naa dínhchannamí. ²¹ Nă'in tạ'nin wínta'do' đínhanginnândi i hăăwí oda'póe'i năa'a'ginkhâymáa'in, hedí shánkí wänbo hăăwí wá' năakhâymáa.

Wí sengituu namuu'i'

²² Hedi năä wa'di wíyá hăăwí wídaa'amí: Ti wí íve dínkhây'amí dáywhonwóyí'nídí? Undi đinyûusu'odiho naa ochăă hanwaapídíbo Yôesi Tádádí díwáypunmăăní'in unbíwepiye'.

²³ Epaphras-di iví sengituu wônсан, i-á wá' Christ Jesus-gí' it'ôemáadíbo naa-ádíbá napannăn. ²⁴ Hedá Mark-á, Aristarchus-á, Demas-á, hedá Luke-á naa-ádí wé'ge dívít'ôemáa'indi wá' wóesengitú'an.

²⁵ Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví séégísehkană unbí pí'nă khó'yé măn má've-í.

In Ta'nin James Ita'nannin

¹ Naa James omuu, Yōesi Tádáví t'ôe'i hedá Jesus Christ i shánkí natsonyi'iví-á. Naadi un tã'di wēege'in Israel t'owa t'āmāpiye íwadekw'ó'nin wāysengituta'do'.

T'ôephade-ádi hedá whäyu-ádi i'gedi ita'do'

² Tí'úuwín páadé'in, hânho bíhíhchanpuwawe tobáháa bínt'ôephadende wänbo', ³ gá ûnhanginnândân unbí whäyu wovâyayindedá shánkí íyääkanháhpúwí'in. ⁴ Hewänbo háädi wänbo t'ähkí úvíyää'âamí ta'gendi íkweesenpää-ídi, hedânho wíyá háäwí wänbo wí'únte'dee-ípi kí'mín ímúnídi.

⁵ Hedí wéná wí wänbo un diwedí ûnhanginnáhpídi háa kin i'amí'in, i-á ûnkây'ä? Yōesiví'piye' iyûusu'amí'in, hediho in hangintan óemääní ûnhanginnánídi. Na'inbí Sedó Yōesi khâagipí t'owa t'ähkí báyéki háäwí napäyi', hedi wí'ovây't'e'yopí dida'póedí. ⁶ Hewänbo bîndaa'andi, pín ta'ge haydi úvíwhäyú-í wovâyamääní'in. Wí'úví'âyîngimäänípi háa wovâyamääní'in háa wovâyamäänípi'in. Wí to'wí pín ta'ge haydi íwhäyunde'í-á wí p'oe oepiyá náäpiyá wáadi óechānumáa'i waagi'bá namuu. ⁷⁻⁸ Wí to'wí kí'bi namuu'iví ánskaa wí'únta'gemuupí, hedi tobá háäwí i'an wänbo híwó' wí'i'ahké-ípi. Hediho i-á wí'ûnkây'ähpí na'âanı'in háäwí nada'póe'i Na'inbí Sedó Yōesidi óemääní'in.

To-an ta'gendi kodit'owa namuu?

⁹ Wí to'wí Jesus-ví'piye' íwhäyunde'i namuu'i sehkanäwó'gí wówátsi thaa ihondá ûnkây'ä? nahíhchanpúwí'in, gá Yōesi Tádádi kw'áye óesógedân. ¹⁰ Hedá wí to'wí Jesus-ví'piye' íwhäyunde'i kodit'owa namuu'i-á wá' ûnkây'ä? nahíhchanpúwí'in Yōesi Tádádi áagépiye' óesógedi, gá in kodit'owa dimuu'indá háä ahkónu i'gewi póvi'ây nasaa'i waagibá diháanıdân. ¹¹ I than napeedi natsáwäpóe ihaydi, i táa t'ähkí óet'awende', hedá i póvi-á t'ähká nathanändedá wíyá sa'wó'di wínamuupí. Wí to'wí kodit'owa namuu'i-á wá' hanbá ûnpo'. Wa'di wíyá shánkí chá' it'andedibo naháanı.

Híwó'di-á híwó'pí'-á, wähhäadan na'ä'?

¹² Wí to'wí óetayinde'i' it'ôephadeyää'andi-á nahíhchanpúwí, gá híwó' iví tayi' diwedí napee ihaydi wówátsi nahánde'í'in ûntsāawhíhkedée-í, wí ää'i páadé napówá'i háäwí híwó'di ikénde waagibá. Yōesi Táa iví tū imägi kın ovâykhâymaa'in in to'wēndi óeséegí'ingí'in.

¹³ Hewänbo wí to'wí óetayinde' ihaydi wén t'aywó'nin nakanda'dá wí'ûnkây'ähpí Yōesi Tádá ónchānú-í'in. Háäwí yä'dāapí' namuu'i há'to ûnkoedí-í Yōesi Tádá óekannamídi nat'aywó'kandá'-ídi, hedi Yōesi Tádádi wänbo-á to'wí wänbo wí'óet'aywó'dikanyómá'pí. ¹⁴ Hewänbo wí to'wí háäwí hânho nada'dibo t'aywó'diwe itóe'ó ikéyídi. ¹⁵ Hedí iví pí'ná khó'yé nat'aywó'kandá'di, iwedí t'aywó'diho napuyä, hedá shánkí wänbo wíyá it'aywó'dodi pedee iwe napóyá'.

¹⁶ Hedânho naví tí'úuwín páadé'in wāyséegí'in, piháa wí'úví'ánsaamá've-ípi ná'i háäwí i'gedi. Yōesidá wíditūmāapí git'aywó'dikandá'-ídi. ¹⁷ Háäwí t'ähkí híwó'di namuu'i dímgí'i-ádi, hedá háäwí ta'gendi yä'dāa'ida' namuu'i dínmáyä'dádí, makówádí gínpóyá'.

Yôesi Tádá t'ähki i kohthay oe makówa nasaa'i ikhiyé, hedi ná'i kohthay-á háa nakeet'oe waagi na'egópo' hedá dáy'óhkhü'ó', hewänbo Yôesi-á wina'egópo'pí. ¹⁸ I-ân napida'di wówátsi ts'aamin dímgá, ivi ta'gen tuu únmuu'i ívíwhäyü ihaydi. Kin i'an hedânho t'ähki ts'aabi hääwi ipakhâyáa iwedí na'indá in páadé'in ts'aamin gimuu'in waagi'inbá gipúwídi.

Háa Yôesidi na'in dítmáa waa wígiwänpídat'oe-ípi, hewänbo íví'amí-á

¹⁹ Navi tí'úuwin páadé'in wáyséegi'in, ná'i hääwi wáytu'andi' únhanginnânho'. Hedânho häädi waa íkhâymuní Yôesiví tuu úvít'óyaanídí. Wí'úvíwó'onnámipí úvíhée'amídí, hedi hääwi hí'índidíbo wí'ít'ayyaapúya'bé-ípi. ²⁰ Git'ayyaapóedá Yôesiví tuu wí'ây'a'gindopí, hediho i hääwi i natú' híwó'di namuu'in wí'ây'opí. ²¹ Hediho t'ähki i híwó'pí' namuu'i' úvíkanmáa'i binyoe'amí, hedá ná'i báyéki híwó'di namuupí' unbí pí'ná khó'yé únk'w'ó'di-á binyáa'amí. Yêngipídíbo Yôesiví tuu bínkéyí. Ná'i tuu-á unbí pí'ná khó'yé únsogedee wí ko'yi waabá, hedi nasôedi in kay imáa unbí hää wovây'aywoenídí.

²² Hewänbo ivi tuu bín'a'ginnámí, wí'íwänpit'oe-ípi. Yôesiví tuu ít'oeđi hewänbo í'ándedi wí'úkhây'ähpi háa natú waa úví'amí'in, unbí ánshaa-á piháa únmuu. ²³ Wí to'wí Yôesi Tádávi tuu nat'oeđi hewänbo i'a'gindopídá, i-á wí to'wí waagi'bá namuu ip'oetsiwhayedi ivi ts'ay háa únchaa waa imúnde'i', ²⁴ hewänbo tobá ipimú' wänbo', i p'oetsiwhaye namuu iwedí iyáa'an dihaydi, wesebo' ún'ódénde' háa únchaa waagi. ²⁵ Hewänbo wí to'wí Yôesi Tádávi tsontuu híwó' ónt'óyandedi, hedi wí'ún'óde'pí háa nat'oe'in, hewänbo háa Yôesidi óetu'o waagi i'odi, t'ähki ivi tsiyekan diwe nahíhchanpúwí. Ná'i tsontuu-á t'ähki híwó'dída' namuu, hedi t'owa ováyma'p'ädínde' inbí t'aywó'di iwedí.

²⁶ Wí to'wí na'ándedi Yôesi óe'a'ginmä'in, hewänbo hähso'yó'i namuudá, wí'bo ipihöeyó'o', hedi ivi tsiyekandá háagi' wänbo wí'únchä'muupí. ²⁷ Hewänbo wí to'wídi Yôesi na'inbí Tádá ta'gendi óe'a'ginmä'i-á kinnân íkhâyáa: In to'wên yíyápi'indá tádápi'indá dimuu'in hedá in kwiya' inbí sená' dínchuu'in dimuu'indá idi ovâypuwäkhâyáa ovâykhäge'namídí inbí t'öephade iwedí ovâyýaa'amídí, hedá wá' ipi'áyíngi'amí hedânho ná'i yä'dáapíkan in t'owa Yôesi Tádá dáytaapi'in díví'o'i namuu'ídi wí'öepeđee'amípídi.

2

Wíginkhây'ähpi git'owayoeđit'óent'in

¹ Tí'úuwin páadé'in, Na'inbí Sedó Jesus Christ i shánki hay'ívi'piye' úvíwhäyunde'. Hediho wáy wên t'owa shánki híwó' wíwínmá've-ípi in wé'ge'inbí'wedí. ² Ma'di kinbáho namúni: Wíye sená' unbí méesate ee dats'úndi, i wí' namantomuu óedodi napa'annin, sa'wó'dá na'aamuu, hedi i wí'-á sehkanäwó'dá na'aamuu, ³ hedi ma'di i shánki sa'wó'di na'aamuu'i bín'a'gindi bintumáa, "Hä'i shánki híwó'di púwéde eedi ósoge," hewänbo i sen híwó' na'aamuupí'-á bintumáa, "Owáy hângedíbo ówínú, háa navi ân nú'bo ósoge," ⁴ hedáho kin úví'odá nakeepo' íchanpo'in wí sen shánki híwó'di namuu'in i wí'ví'wedí, hedânho unbí ánshaa híwó'pí únmuudíbo t'owaví'gedí úví'ánshaamá' háawin dimuu'in.

⁵ Bí'tóyanbe navi tí'úuwin páadé'in wáyséegi'in, Yôesi Tádádí in t'owa ovâyde'man in wé'ge'in t'owadi ovâytmáa'in sehkanäwó' díwówáyí'in

dimuu'in, hewänbo shánkí kodit'owa waagi'inbá dimuu pí'ná khó'yé inbí whäyü Jesus-ví'piye dínmuudi. Yôesi Tádá iví tųü imăgi in to'wëndi óeséegí'in i-ádíá oe makówá dikwó'ní. ⁶ I sehkanăwó' nawówáyí'i namuu'i-á bínhăa waagimăa. Hewänbo ti wí'únhanginnăhpí'an in kodit'owa dimuu'indidânho wovây't'ăămăa, hedá wovây'tųyó'diwekáyă'. ⁷ Christ-ví khăwă ûn'a'ginmuu, hedî t'owadî in Christ-ví'in ímuu gín wovây'khăyă'de', hewänbo in kodit'owa dimuu'indidá iví khăwă-á ôn'a'ginhănúnde'.

⁸ Nă'in tsontųü Yôesiví tă'nin diwe nak'óe'in in shánkí'in namuu:

Un úvípíséegí waabá, to'wên t'ăhki bíniséegíhúuwí.

Hedî nă'in tsontųü bín'a'gindodáho', híwó' úvíkanhon. ⁹ Hewänbo wáy wên t'owadă' in wé'ge'inbí shánkí híwó' bínmăadă, handîdi úvít'aywó'do', hedî Yôesi Tăadî t'aywó'kannin wovây'shaa, gá iví tsontųü ûnmuu'in bín'a'ginhănúndedân. ¹⁰ Wí to'wí wên wéhpí'indă' Yôesiví tsontųü ûnmuu'in i'a'ginnanpídă, tobá i wé'ge'i tsontųü i'a'gindo wänbo', hanbá namuu t'ăhki tsontųü i'a'ginhănú waabá. ¹¹ Kínho namuu: Yôesi Tădă natų,

Wíyá to'wíví kwiyó-ádí háa sedó-ádí wí'úvíwhohkwomă've-ípí.

Hedă Yôesi Tădăbá natų,

Wívînt'owat'ăhănu'bé-ípí.

Hedânho tobá wíyá to'wíví kwiyó-ádí háa sedó-ádí wí'úvíwhohkwomăapí wänbo', wí to'wí bínhayđi Yôesiví tsontųü t'ăhki bín'a'ginhănú waag-ibá úví'an. ¹² Yôesi Tădăđí dítukankhăymăa háa híwó' ây'a'ginnin háa ây'a'ginpí'in iví tsontųü, nă'i tsontųü-á ûnkoedi na'inbí t'aywó'di iwedi dímă'p'ăđi-ídí. Hedânho úví'âyîngi'ămí háa ítû'indă úví'o'indă. ¹³ Năă-á t'owaví'piye' na'in gisehkanăpóepídí, owáy i thaă Yôesi Tădăđí t'owa háa híwó' háa híwó'pí díví'annin ovây'keekw'óđi ihayđi, i-á wă' na'inbí'piye' wínasehkanăpuwagít'óepí; hewänbo gisehkanăpóedăho', há'to dítuchănú-í.

Na'inbí whäyü-ádí hedă na'inbí tsiyekandăđi

¹⁴ Náví tí'úuwín páadé'in, tobá wí to'wí natų' wänbo in whäyü Jesus-ví'piye' imăa'in, wáy-á t'owa idi híwó' wí'ovây'ohpídăho', ti nă'i to'wíví hí' ûnchă'muu? Tí Yôesi Tădăđí ôn'aywoení wí to'wí kî'mín whäyü ûnmuudîbo'? Yoe, há'to'. ¹⁵⁻¹⁶ Gá kinnân: Ma'di wí sen háa wí kwee Jesus-ví'piye' iwhăyunde'i koegî-á awegî-á ûntáy, hedî bínwănpitumăa, "Sengidî ópûn, Na'inbí Sedó Yôesidânho wóekhăge'namí uví awegî-ádí koegî-ádí mănónídí." Kín úví'odî hebo undî wí'bo i hăăwí ûntáy'i wívînmăhpídă, unbí tųü hăagî' wänbo wí'ûnchă'muupí. ¹⁷ Hedîho whăyüđă' bínmăadî hewänbo wáy-á t'owagî' híwó' wívîn'ohpídí, unbí whăyü-á wí'ûnchă'muupí.

¹⁸ Hewänbo ma'di wí to'wí natųní, "Wáy wên t'owa in whăyüđă' dăymăa, híwó'di tsiyekandă yoe, hedă wáy-á wëndă híwó'di tsiyekandă' dăymăa, whăyü-á yoe." Hewänbo to'wí kín natųđăho naadî dótų'ăămí, "Wí'úkoedípí dínkeeyămí'in Jesus-ví'piye' biwhăyunde'in híwó'gí hăăwí bikanhonpídí, hewänbo naadă wínkeeyămí naa dăywhăyunde'in i híwó'gí hăăwí dáy'o'idîbo'." ¹⁹ Untû' wí'dă' Yôesi na'ăn gín biwhăyunde'. Híwó' namuu há'wăa biwhăyundeđi, hewänbo in yă'dăapí'in p'owăăhăa wänbo wă' hanbá dívíwhăyunde', hebo híwó' díví'ăămíví'wedî diwănpithăthapo' dikhuwôeda'di.

20 U ánsaapíʔ unmuuʔiʔ, naadi wítuʔanpíʔan, tobáháa Christ-víʔpiyeʔ biwhäyunde wänboʔ, híwóʔgí háäwí bikanhonpídá uvi whäyü-á wíʔúcháʔmuupí. Ti wíyá winthaykwʔoeníʔin undaʔ? 21 Ti wíʔúʔánsaapíʔan, naʔinbí heháäwi thehtáy pahpáa Abraham nakhâmuuwän iví ay Isaac ipihéyídi i antâa kʔéwé, háa Yôesi Tádádí óeyôn waagi. Gá kin nakhâmuudânhoʔ, Yôesi Tádádí óechaaʔ tʔaywóʔdi wíʔimáapí waagi. 22 Úhanginná háa ûnpóeʔin. Yôesivíʔpiyeʔ iwhäyü, hedá wáʔ háa Yôesi natsonpóe waa iʔan. Hediho háa Yôesi natsonpóe waagi iʔandiboʔ ikeeyan taʔgendi Yôesivíʔpiyeʔ iwhäyundeʔin, 23 hediho iwedi nathaypóe háa Yôesiví tʔʔnin diwe Abraham-bíʔgedi nataʔmuu waa, kinnân: Abraham-di Yôesi Tádávi híʔ onwhäyü,

hedi iví whäyü ûnmuudi Yôesi Tádádí óechaaʔ tʔaywóʔdi wíʔimáapí waagi,

hedá Yôesiví kʔema ûnmuu kin óetuʔan. 24 Hediho úhanginná Yôesi Tádádí wí toʔwí óechaamáa tʔaywóʔdi wíʔimáapí waagi iví híwóʔdi tsiyekandi iwhäyükeeyodi, in whäyü imáaʔin nawânpitúdidáʔbá yoe.

25 Hedi hanbá ûnpóe náʔi kwee Rahab wänboʔ, i-á senäʔbíʔpiyeʔ ikuʔpʔáyʔéʔi namuu. Hebo tobá háʔbi namuu wänboʔ, in wíye Hudíyo senäʔ kaadi dapówáʔin i búuʔú dânmúnídi ovänkhägeʔnan, hedi wây-á piʔwên pʔóegé iʔgedi dawâymu-í kin ovântuʔan hedânho in búuʔúwin tʔowaadi wíʔovänhéyípidí. Hedáho kin ovänkhägeʔnandibo Yôesi Tádádí Rahab óechaaʔ tʔaywóʔdi wíʔimáapí waagi.

26 Wí toʔwí iví túuʔúdi i pʔowaaqhâa ûnpeedá chuʔi namuu. Hedi hanbá namuu wí toʔwí iwhäyundeʔi hewänbo híwóʔgí háäwí wíʔiʔopídi. Iví whäyü-á chuʔin waagiʔinbá ûnmuu.

3

Naʔinbí hân niʔgedi James itaʔnan

1 Tiʔúuwin páadéʔin, báyéki un diwedi wíʔúnkhâyʔähpí idaʔiʔin háhkannin íkwodee-íʔin Yôesiví tʔu in tʔowa ovâyháʔamídi, gá gínhanginnândân Yôesidi naʔin háhkannin gimuuʔin háa ivíʔoʔin shánki áyíngidi dínmúníʔin in wéʔgeʔin tʔowa háa dívíʔoʔinbíʔwedi.

2 Tʔáhkídiibo háyân wänbo piháa ivíʔoʔ. Wí toʔwí piháa natuhipiʔ-á tʔáhkí yäʔdâaʔi namuu, i-á iví wówátsi tʔáhkí itsonmáa. 3 In kwäâyêe âysówhiʔopíʔan, hedânho háa gidaʔ waa dívíʔamídi. Handidi inbí túuʔú tʔáhkí âybéedeʔ. 4 Bíʔánshaaʔan wáʔ wí pʔoe iwe nayíʔi kophênbay iʔgedi. Tobáháa gáhâyüʔi namuu wänboʔ, hedá wí waa kayʔidi óesayhúyaʔ wänbo-á, i toʔwí isanhondiʔ wên phépháʔay híyääʔindaʔ tíʔuupiyeʔ nacháʔnin namuuʔindidiibo hanginpi ibéedeʔ háa nadaʔ waa. 5 Hedi hanbá namuu naʔinbí hân. Tobáháa naʔinbí túuʔú eedi in hân híyääʔindaʔ namuu wänboʔ, báyéki ivíyêngihéeʔoʔ, háäwí tʔáhkí gihá waabá.

Wí teʔkʔayâa iwe nakoyeʔdi nakopíʔáa waabá napúwí, tobá páadé ihaydi i phaa híyääʔi namuu wänboʔ. 6 Hedi hanbá naʔinbí hân gínmuu wí phaa waagibá. I phaa oe péyége nakwʔóʔdidá naʔinbí hân dínphaaʔoʔ waagibá gínpoʔ, hedi wí phaa waagibá naʔinbí hândibá naʔinbí wówátsi tʔáhkí dínpedeeʔoʔ. Báyéki híwóʔpiʔ naʔinbí hân diwedi gínpiʔ, hedi wíyá háäwídi wänbo naʔinbí túuʔú iwe gínkwʔóʔdidi yäʔdâapiʔin wídípaʔpi in hândi díʔo waagi. 7 Tʔowa ho dâysahánú hedá náa wáʔ dâysahánúndeʔ tʔámägiʔin animâa dimúníʔin, tsidé háäwêndaʔ, páâyü

hääwëndá, hedá mâap'oe iwe dívíkohsaimáa'in dimuu'indá. ⁸ Hewänbo to'wí wänbo wí'únkoedipí iví hän isahánú-ídí. Na'inbí händá ná'i yä'dâapí' tuu winahí'wóyí'dí'pí, hedá whänpûuví só'p'oe waagi'badá napi'den. ⁹ Na'inbí händi na'inbí Tádá Yôesiví'gedi híwó'gí ívíhée'o', hewänbo na'inbí händibá t'owaví'gedá híwó'pí' namúni'i-á ívíhée'o', tobá Yôesidi in t'owa i namuu waagibá ovâykhíyé wänbo'. ¹⁰ Hedi kindidi ná'in sóphogedá wí'gindí híwó'di-á híwó'pí'-á gíntuhpi' tobá wéhpí'indá' gisóphomuu wänbo'. Navi tí'ûuwin páadé'in, kindá wí'gínkhây'âhpi íví'âamí'in. ¹¹ Ti wí p'ohpee iwedi wêege'i p'oe napée-í, sūwāgī' híwó'di-ádí híwó'pí'-ádí? Yoe, há'to. ¹² Navi tí'ûuwin páadé'in, ti wên fig tay iwedi na-olive-páa-í, hediháa wên úuva áaphäa iwedi na-fig-páa-í? Hedân yoe. Hedá wá' wí p'ohpee áhsäa'i' iwedi híwó'di p'oe sūwāgī' namuu'i há'to napée-í.

In kodí'nin hangintan háawin namuu

¹³ Ti to'wí un diwedi báyéki ûnhanginná hedá ihangintanmáa? I-á ûnkhây'ä' yä'dâa'in wówátsi ihûuwí'in, hedá híwó'dá ikanhûuwí, hedi iyengi'anpídí ikeeyâamí ta'gendi ihangintanmáa'in. ¹⁴ Hewänbo unbí pí'ná khó'yé wây-á t'owa bínkaygi'amí'in ída'di, hediháa shánki kw'áye úvipitege-í'in ída'di in wé'ge'inbí'wedi, wí'úvíyêngihée'amí'pí báyéki íhá waagi. Han úví'odáho' úvíwänpihōeyómáa. ¹⁵ Yôesidi ta'gennin hangintan dímgídá k'ímín wí'gímúní'pí, hewänbo in to'wên han dívíkanhonnindáho i hääwí náa oepáa k'aydi namuu i'gedidá' díví'ánshaa'o', hedá háa inbí pí'ná khó'yé diwänpichaa waagidá' díví'o', hedá hääwí i Penísendi na'ä'i-á dâyhon. ¹⁶ Hedi to'wêndi in wé'ge'in t'owa ovâykaygi'amí'in dida'di, háa shánki dívípitege-í'in dida'di in wé'ge'inbí'wedi, iwedi dínwänpit'aypa', hedá hääwí t'ähki híwó' namuupi' dívíkhâyámáa. ¹⁷ Hewänbo i to'wí oe kw'áye na'ändidi híwó'nin hangintan dímgídá, na'in pí'ná khó'yé híwó'didá' gínkw'ó, hedânho wí'ívíyá'be-í'pí, hedá ûnp'oe kháapí'in gímúní, hedá wé'ge'inbí'ánshaa-á ây'a'ginnamí, hedá in dâyt'ôephadehonninbí'piyá gisehkanäpúwí hediho báyéki híwó'di ingí' ây'âamí, hedá t'ähki t'owa handá' âymá've-í, hedá wí paa waagibá wí'ívíyánúmá've-í'pí. ¹⁸ Hedi wên to'wên dívít'aymáadi na'indi áywóyí'dáho', kindidi na'in wá' wí'ívit'aymá've-í'pí, hediho iwedi báyéki híwó'di napi', wí híwó'di ko'yi óekoe iwedi báyéki nahäapayedí' waabá.

4

Háadan i hääwí ída'i' wí'ún'âhpi?

¹ Háadan wáy wên un t'owa úvíyánde' hedá úvít'aymáa? Hääwídi unbí pí'ná khó'yé wovâyhänbo waa íchaa, gá häädi wänbo t'ähki únwänpihéeginání'indá' ída'dân. ² Ihaykanpí'indá' ímuu, hewänbo hääwí ída'i wí'únkw'ôhpi, hedânkun ídakhâymuu bînt'owat'ahánú-ídí inbí hääwí dínmuu'i bínhóní'pí. Thúuto'in ímuudi wé'ge'in t'owaví hääwí ída', hewänbo wí'vínhóndepídí indádí úvíyánde hedá úvít'e'yo'. Hewänbo hääwí wí'únkw'ôhpi gá Yôesi wí'vínndaa'opídân. ³ Hedi bîndaa'odá wíwovâymahpi, híwó'di ánskaa únmuudi'bo wí'vínndaa'opídí, wí'bo wovâywänpihíhchannamídí ná'i hääwí bínhóní'in ída'di.

⁴ Ti wí'únhanginnáhpí'an wí to'wí in t'owa Yôesi dâytaapi'inbí tsiyekan óehí'andá Yôesiví hänbí' waagi'ba napaa. Undá ha'wâa úvíkanmáa,

hedī handidi nā'i hāāwī Yōesivī shánkí bīnséegídího', wēn kwiya' waagi'inbá ípaa inbí senā' dāyyoe'andi wāy-á pí'wēn senā'dádí dívíthayé-ídí. ⁵ Wí'í'āanípí piháa natū'nin nā'i hí' Yōesivī tǎ'nin diwe natá'muu'í', "Í p'oweaahāa Yōesidí dīntógi'í nathúupo'dí hānho nahāāwída'." ⁶ Hewānbo Yōesi-á báyéki na'inbí'piye' nakhāge'pǎ't'óe. Hedānkun ivi tǎ'nin diwe ūntū':

To'wēn diyēngit'óe'in dimuu'in Yōesi Tádádí ovāyyoe'gi'o'.

Hewānbo to'wēn diyēngit'óepí'in dimuu'indá Yōesi Tádádí ivi séegísehkanā ovāymā'.

⁷ Hedáho Yōesi Táaví'piye bípimāā hedānho i-á unbí tsondi únmuńídí, hedá bikay'an Penísendi bīnyoetu'amídí, hedānho i-á unbí'wedí nashání. ⁸ Yōesivī nú'piye bíhādi, hedá i-á unbí nú'piyá shánká ihādi-í. Un t'aywó'kannin ímuu'in, bīnyā'dāapítsiyekanwóyí'. Un to'wēn unbí ánshaa wí'únta'gemuupí'in, bīnyā'an hā'i t'aywó'di unbí pí'nā khó'yé bīnmāa'í'. ⁹ Unbí t'aywó'di únmuuđi bítaachanpuwawe, hedá bík'áykhāapuwawe, hedá bísíhtāā. Íséeyēení'in únkhāy'ǎ' íp'āayēeníví'wedí. Íhíhchāa-íví'wedí, bīnkeeyamí ík'áykhāapóe'in. ¹⁰ Yōesivī páadépiye' áagé'in bípupwawe, hedí idáho shánkí kw'āayá wovāytegē-l.

Wāy-á t'owaví'gedí híwó'pí wí'úvíhée'amípí

¹¹ Tí'úuwīn páadé'in, wí'nā táye wí'úvítuúsúumá've-ípí. Wí to'wídí in Jesus-ví'piye' dívíwhāyunde'in ovāytuúsúu'odí hāa inbí'gedí natū' híwó'pí'in dimuu'in, hanbá Yōesivī tsonttu únmuu'in ōn'o', gá Yōesidá dítumáadān na'inbí tí'úuwīn páadé'in han wí'āy'amípí'in. Hedího wí to'wí na'ándedí wí'únkhāy'āhpí'in i'āamí'in hāa Yōesivī tsonttu ūntū' waa, i-á i'a'ginnāamíví'wedí iwānpikeeyo' nachanpo'in nā'i tsonttu-á híwó'di wīnamuupí'in. ¹² Yōesidá'mān tsonttu'pǎ'í namuu, hedí idá'bá únkoedí natúnídí hāa āy'a'gindo' hāa yoe. Idá'mān únkoedí na'inbí wówátsi dīn'aywoenídí hāa díkwee-ídí. Hedānho ti unbí'we únk'óe wí to'wí bīnt'aywó'dichānū-ídí? Yoe, há'to'.

Wí'úvípíphílu-ípí

¹³ Bít'óyan un kin úvíhée'o'in, "Nāa thaa hāa ma'di thǎ'di wí búu'ú gida' iwepiye' gimān, hedí i búu'ú iwebo wí paayo gikwó'ní, āyhāāwíkumá-ídí āyku'ch'āanídá, báyéki wíyá chǎ' āyt'aanídí." ¹⁴ Wí'únhanginnáhpí hāa unbí wówátsi thǎ'di únmuńí'in. Unbí wówátsi-á wí okhí hāy tǎhki nakeepo'í hedí wesebo nahānde'í waagibá únmuu. ¹⁵ Shánkí híwó' namuu kinnān ítúnídí: "Yōesi natúđáho giwówáyēení, hedí kindá kindá ívíkhāymāa." ¹⁶ Hewānbo nāā íyēngidí úvíwānpíphuude' hāa úvíkhāymāa í'gedí. Hedí kin úvíví'máadí, t'āhki yǎ'dāapí'dǎ' namuu.

¹⁷ To'wí únhanginnāndi únkhāy'ǎ'in híwó' i'amí'in hewānbo i'anpídá, i-á it'aywó'do'.

5

In dikodit'owamuu'inbí t'aywó'di

¹ Nāā bít'óyan un kodit'owa ímuu'in, unbí tsí'p'oe únmuńí'í bīnch'a' hedá bísítuwínú, gá báyéki t'óephade ún'ādān. ² Í báyéki hāāwí únkw'ó'di únpedeepuwamān, hedá unbí aa hāāwí únmuńí'í-á khǎ'nindídá wovāykhǎ'hon. ³ Unbí óedo-á kwǎ' ts'ǎ'í-á t'āhki únphénpeemān

bînwânpite⁷kw'ódidi, hedi iwediho nakeepuwagit⁸óe íkhâa⁹in, hedi han úv¹⁰iandibo bînt'ôephadekhâymaa, unbí túu¹¹ú únmuu¹²i phaadi wovâypkhakhanukhâymaa waagibá. Unbí hâáwí báyéki únmuu¹³i bînte¹⁴kw'ódi hewânbo i t'â¹⁵gi thaa-áho napowa¹⁶â¹⁷. ⁴ Bít'óyan, in táhtsaa¹⁸in unbí nava i¹⁹ge dívít'ôe²⁰anninbí kâ²¹ââ wíwínwá²²âapí, hedi i châ²³wí²⁴ovây²⁵mâgipí²⁶-á Yôesi imúnde hedi ûnhanginná in t'ôe²⁷in bîn²⁸áywannin. Hewânbo Yôesi oe makówa t'âhkí itsonmáa²⁹i nat'oe in dívít'ôe³⁰annin diphahsanyidi dívítuwínunde³¹. ⁵ Nää oepáa k'aydi unbí wówátsi thaa sa³²wó³³gi bînpahende³⁴, hedi t'âhkí úntáy³⁵i hedá ída³⁶i-á bînkumânde³⁷ únwânpihéeginánídi. Wên wáasi túu³⁸in waagi³⁹inbá ímuu, hewânbo kí⁴⁰min wáasi ovâyhânunde waagibá i thaa napówa Yôesi Tádádí wovây⁴¹tuchânú-ídi. ⁶ Undi hâ⁴²in híwó⁴³nin t'owa bînpankw'ôe⁴⁴ó hedá bînt'âhânunde⁴⁵, hedi indá wídkínkoedipí wovây⁴⁶âhkâa-ídi.

Bo'atâ i²gedi James ita³nan

⁷ Hedáho tí⁴⁷úuwín páadé⁴⁸in, bo⁴⁹atâdí bítískhakw'o⁵⁰ i shánkí natsonyí⁵¹i namuu⁵²i nawáy⁵³ââ pí⁵⁴wehaydi. Un ûnhanginná háa wí to⁵⁵wí iko⁵⁶yiko⁵⁷i namuu⁵⁸i bo⁵⁹atâdí itsíkha⁶⁰o⁶¹in ív⁶²í híwó⁶³di hâápaye ív⁶⁴í nava iwe ûnkhâymuu pí⁶⁵wehay. I-á ûnkhây⁶⁶â⁶⁷ itsíkha⁶⁸amí⁶⁹in i páadé⁷⁰i kwandá i tí⁷¹úugé⁷²i kwandádí napówa pí⁷³wehay. ⁸ Un wá⁷⁴ hanbá bo⁷⁵atâdí úvítískha⁷⁶âamí. Unbí pí⁷⁷ná khor⁷⁸yé bíkay⁷⁹an, gá i shánkí natsonyí⁸⁰i namuu⁸¹i hanwaapída⁸²dibo na⁸³âdân.

⁹ Tí⁸⁴úuwín páadé⁸⁵in, bînt'ôephadendedá wí⁸⁶ná táye wí⁸⁷úvíchânu⁸⁸âamípí. Wí⁸⁹ná táye úvíchânu⁹⁰andá Yôesi natúní híwó⁹¹pí úv⁹²íannin. Christ-ân namuu i to⁹³wí t'owa ovâykeekw'ôení⁹⁴i háa híwó⁹⁵ háa híwó⁹⁶pí díví⁹⁷annin, hedi i-á hanwaapídíbo na⁹⁸ââ-í.

¹⁰ Tí⁹⁹úuwín páadé¹⁰⁰in, hádídi úváyâ¹⁰¹âamí¹⁰²in ûnhanginnánídi, bí¹⁰³ânskaa¹⁰⁴an in hân¹⁰⁵oe¹⁰⁶in Yôesiví tukhe¹⁰⁷minbí¹⁰⁸gedi, indá Na¹⁰⁹inbí Sedó Yôesigi¹¹⁰ dívíhée¹¹¹an, hedi t'ôephade iwe ovâykw'ódi wânbo dívíyâ¹¹²âan. ¹¹ In diyâ¹¹³â¹¹⁴indá híhchannin dimuu gin âytu¹¹⁵o¹¹⁶. Ít'oe háa hân¹¹⁷oe Job iyâ¹¹⁸â¹¹⁹annin it'ôephadende wânbo¹²⁰, hedá háa Na¹²¹inbí Sedó Yôesidi âgégwân híwó¹²²di igí¹²³ on¹²⁴annindá. Kindidiho gínhanginná Na¹²⁵inbí Sedó Yôesi hânho naséegísehkanât¹²⁶ôe¹²⁷in.

Ta²geda³ ívíhée⁴amí

¹² Tí¹²⁸úuwín páadé¹²⁹in, háa nää wây¹³⁰tukankhâymaa¹³¹indá báyéki nachâ¹³²muu. Unbí tų¹³³ úvímâdi wí¹³⁴ítúnípi, “Ta¹³⁵gendi ná¹³⁶i oepáa k'aydi háa makówa nanân waagibá, ta¹³⁷genbá naví hí¹³⁸ dînmuu.” Ná¹³⁹i tų¹⁴⁰ háa wíyá tų¹⁴¹ kí¹⁴²bi wí¹⁴³ítúnípi. * Hewânbo “hâa” gin ítúdáho¹⁴⁴, hâa in namúní, hedá “yoe” gin ítúdá, yoe indáho namúní, hedânho Yôesidi wíwovây¹⁴⁵tu¹⁴⁶âamípídi híwó¹⁴⁷pí úvíhée¹⁴⁸annin.

Yûusu i²gedi James ita³nan

¹³ Wêná wên un bînt'ôephadendedi únkây¹⁴⁹â¹⁵⁰ úváyûusu¹⁵¹amí¹⁵²in; hedi íhíhchandidá bînkha¹⁵³wamí Yôesi bîntegé-ídi. ¹⁴ Wí to¹⁵⁴wí nahaydá in méesatewin tsonnin ovây¹⁵⁵tukánnamí, hedi indá Na¹⁵⁶inbí Sedó Jesus-ví khâwâ¹⁵⁷ onkhâyâ¹⁵⁸dedi ná¹⁵⁹i nahay¹⁶⁰íví nú¹⁶¹ diwindi onyûusu¹⁶²amí, hedá wí olive ka¹⁶³p'oadá óe¹⁶⁴âyú-í. ¹⁵ Úváyûusu¹⁶⁵odi Yôesiví¹⁶⁶piye úvíwhâyundeda¹⁶⁷, i nahay¹⁶⁸i nawówa-í unbí yûusu únmuudi. Kindidi Yôesidi i nahay¹⁶⁹i hehkhâa

* **5:12** In Hudíyo wídida¹⁷⁰pí Yôesiví khâwâ¹⁷¹ ditúní¹⁷²in, hewânbo Yôesi-á hââ t'âhkí íkhíyé¹⁷³i namuu, hediho makówa-á ná¹⁷⁴i oepáa k'aydá i¹⁷⁵gedi dívíhí¹⁷⁶máadi ta¹⁷⁷gendi Yôesiví¹⁷⁸gedi dívíhí¹⁷⁹máa¹⁸⁰in nathayk'óe.

óemääní, hedi it'aywó'nandáho', iví t'aywó'di-á ôn'owóyé-í. ¹⁶ Hedânho wí'nă táye úvít'aywó'dihăätsi'amí, hedá wí'nă táyegî'-á úvíyûusu'âamí, hediho handidi wovâyhehkhăa'amí. Wí to'wí iví wówátsi ta'ge ihon-diví yûusu-á ûnkaydi báyékí ûnkankoedi. ¹⁷ Yôesiví tukhe'bi ûnmuu'i', Elijah gin nakhăwă'i' t'owadă'bá namuu, i-á na'in waagi'bá namuu. Hewânbo kaygi'di iyûusu'andi nada'póe wí'ikwă'namípídí, hedi poeyedá pí'ge paayo ee nange kwan wânbo wídiyemupí. ¹⁸ Hedi wíyá iyûusu'an dihaydá, Yôesidá báyékí kwan ovâyeyemu, hedi wíyá dínhăäwípayedee inbí nan diwe.

¹⁹⁻²⁰ Naví tí'ûuwin páadé'in, nă'in ni'gedi úví'ânshaa'amí: Wí to'wí in ta'ge'in p'óegé namuu'in diwedí ihânge'andi, hedi wíyá to'wídí óebundá, i to'wídí nă'i it'aywó'nandi' óebundi óekhăge'nan iví hăă ûnmuu'i' péyégepiye wí'ûnmú-ípídí, hedá Yôesidá iví báyékí t'aywó'di ûnmuu'i' ônyăa'amí.

In Páadé'in Ta'nin Peter Ita'nannin

¹ Naa Peter omuu, Jesus Christ-ví t'ôekhuwa'i?, hedi ná'in ta'nin wáyta'do' un t'owa Jôesi Tádádí wovâyde'mannin, un íthaa'in ná'i wé'ge'i nange eee: Pontus-á, Galatia-á, Cappadocia-á, Asia-á, hedá Bythinia-á. Unbí ówíngedi t'owadi wovâykhehpiye, hedi náá ná'i nan deeje íwadekw'ó. ² Jôesi Tádá hân'oebo ho ûnhanginnândi undá ivi'in ípúuwí'in wovâyde'man, hedi ivi Yä'dâa'i P'oewaahâadâ wovâykhâge'do yä'dâa'in ípúuwídí. Wovâyde'man hedânho Jesus Christ bîn'a'ginnamídí hedá ivi ûnp'oe ich'áa'i'dâ wovây'owêedi-ídí. Jôesi Tádádá ivi sígísehkaná báyékiho wovây máání hedá wovâykhâge'namí ánsaaginpidíbo' íkwonídí.

Gínhanginná háäwí hânho híwó'di namuu'i' dípâkhây máa'in

³ Gínkhây'ä' báyékiho Jôesi Tádá âykú'daa'amí'in, i-á Nanbí Sedó Jesus Christ-ví Tádá únmuu. Hânho na'inbí'piye nasehkanâpóedi Jesus Christ óewáywówápaadi na'in wá' wówátsi ts'áamin dímgá. Hediho náá-á ná'in wówátsi áymáadi na'in giwó'onpoe'odi gitsíkha háa Jôesi Tádádí dîn'amí waa. ⁴ Wí tádá ivi ây wí háäwí ovâyjoe'an waagibá, oe makówa Jôesi Tádádí háäwí na'ingí' dindenkw'ódi'i' dípâkhây máa, hedi ná'i-á hânhay wânbo wínakayjee-ípi, háa wínapedee-ípi, háa wínaháanípi. ⁵ Jôesivi'piye' úvíwâyundeího ivi kay únmuu'i'dí wovây'âyíngikhây máa owáy i' t'á'ge'i thaa napówa píhay. Hedi i' thaa-á hádídi i'dí wovây'aywonkhây máa'in nakeepúuwí. ⁶ Hediho náá úvíhíhchanmá've-í tobáha t'ámáge háäwí únpo'e'ó wânbo wovây'tayi'nídí, hedi iwediho wí háy tãhkí bînt'ôephadende wânbo'.

⁷ T'owa wí óedo phaadi dâytayinde', dínhanginpúuwídí háa háäwí híwóhpi' i-ádi nawóemuu háa joe. Hedi hanbá ná'i háäwí kháa'i-á únpo'e'ó unbí wâyü wovây'tayi'nídí, hedânho nakeepúuwídí háa ta'gendi úvíwâyunde'in háa joe. Hewânbo unbí wâyü-á ná'i óedoví shánki wânbo únchä'muu. Wáy wí thaa-áho óedo-á naháani. Hewânbo owáy Jesus Christ wíyá ipikeeyan dihaydáho unbí wâyü únmuu'i' únta'yindi i'dí wovây'tu'amí híwó' úví'annin, hedá he'ennindá wovây'pa'í, hediho kw'áye wovâykw'ôení. ⁸ Undi Jesus bînsígí tobá wáy müu wânbo bînmü'pí wânbo'. Hedi tobá náá bînmúndepí wânbo' ivi'piye úvíwâyunde', hedá iwedi hânho-á íhíhchan. Unbí híhchandá báyéki únmuu hedá hânho sa'wó'di-á únmuudi ihay hí'-á wí'úkw'óhpi bînthayyámídí háawi únmuu'in. ⁹ Hedi unbí wâyü únmuudiho únhanginná wovây'aywoení'in.

¹⁰ Hân'oe in Jôesi Tádávi tukhe'min áyíngidi dívíhá'ó shánki dínhanginnánídí háa Jôesi Tádádí t'owa ovây'aywonde i'gedi, hedi i' háäwí híwó'di Jôesi Tádádí wovây'pági'ó i'gedá dívíhée'ó'. ¹¹ Christ-ví P'oewaahâa inbí pí'ná kó'hé dáy máa'i'dího ovây'tu'an Christ-ví'gedi háa únpuwagi'ó'in wa'di únpoepídíbo'. Ovây'tu'an Christ it'ôephadekhây máa'in, hewânbo tí'úugédi báyéki hay'i napuwagi'ó, hediho hânho dívísó'dinde dínhanginpúuwídí háädi hedá hádídi ná'i háäwí napuwagi'ó'in. ¹² Hewânbo Jôesi Tádádí ovây'thayyan ná'i háäwí i'gedi dáyta'nandi-á ingí' wídínmuupí'in, hewânbo ungí'-ân. Ná'i háäwí-á hânho he'endi namuudi in makówáwin t'ôepa'aa'in wânbo hânho dida' i'gedi shánki dínhanginpúuwí'in. Hedi náá ná'i thaa eee i' Yä'dâa'i P'oewaahâa makówádí dînsandi'di wáy-á to'wên wá' ovâykhâge'nan Jôesi Tádávi

híwó⁷di tun wovâyt'ôe⁷amídí, hedí indá hanbá wovâytumáa háa Jôesiví hân'oe'in tukhe⁷min ditú waagibá.

Jôesidi ditumáa gínkhây⁷ä⁷yä⁷dâa'in wówátsi äyhûuwí'in

¹³ Hedího un únkây⁷ä⁷ íkhâymúuní'in ta⁷ge úví⁷ánshaa⁷amídí, unbí tsiyekandá bîn⁷âyîngí⁷amí, hedá pín ta⁷gedí ítsíkhakwoní i híwó⁷di háäwí bínhóení⁷i⁷ owáy Jesus Christ wíyá nawáy⁷äädi nakeepóe ihaydi. ¹⁴ Undá Jôesi Tádáví äy ímuu, hedího háa natsonpóe waagi úvíkanhûuwí. Wa⁷ Jôesi Tádá bîntaapídíbo háa íwânpichaa waa úví⁷an, hebo nää-á ha⁷wâa unbí wówátsi wíwínhûuwípí. ¹⁵ Jôesi Tádá yä⁷dâa⁷ida⁷ namuu, hedí i⁷di wovây⁷tuhkännan iví'in ímúunídí, hedího nää-á háädi wânbo t'ähkí yä⁷dâa⁷ida⁷ úvíkanhûuwí. ¹⁶ Iví ta⁷nin diwe iví hí⁷ únmuu⁷i ginnân ûnta⁷muu:

Naa yä⁷dâa⁷ida⁷ omuudi un wá⁷ únkây⁷ä⁷ yä⁷dâa⁷inda⁷ ímúuní'in.

¹⁷ Jôesi Tádáví⁷piye úvíjûusu⁷odi bîntu⁷o "Nanbí Tádá" gin, hedí i-ân namuu i⁷ ûnhanginná⁷di⁷ háa na⁷in t'owa wí⁷inbo iví⁷o'in, hedího handá⁷ dímáadi wí⁷inbo ta⁷gendi ditú⁷o⁷ háa híwó háa híwóhpí iví⁷annin. Hedânho wa⁷di nää oepáa k'aydi íkw'ôndibo únkây⁷ä⁷ unbí wówátsi bínhûuwí'in i⁷ bîn⁷a⁷ginmáadi. ¹⁸ Unbí hehääwin thehtáy pahpá⁷indá inbí wówátsi dâyhonnin wíðínchä⁷muupí, hedí iwedi báho un íhâhpóe unbí wówátsi hanbá bínhûuwí'in. Hewânbo híwó ûnhanginná háäwídi nawá⁷amuu'in unbí t'aywó⁷di iwedi íma⁷p'ânídi hedânho gin waagi wíyá unbí wówátsi wíwínhûuwípídi. I⁷ háäwí nawá⁷amuu⁷i-á kwâk'u ts'ä⁷i háa óedo wínamuupí. Ha⁷bi háäwí-áho hanwaapídíbo nahände⁷. ¹⁹ Hewânbo Christ-á iví ûnp'oe ûnchä⁷muu⁷i⁷ ich'áa⁷i⁷di iwá⁷âa. I-á wí k'úwá⁷ay ts'ä⁷ida⁷ nataamuupí⁷ waagi⁷bá namuu. * ²⁰ Wa⁷di Jôesi Tádá ná⁷i nan oepáa íkhíjépídíbo Christ óede⁷man nachuu-ídi, hewânbo nää i⁷ t'ä⁷ge⁷i thaa napowa⁷ä⁷ ihaydiho nää oepáa k'aydi napówa gin ungí⁷ i⁷amídí. ²¹ Hedí Christ i⁷annin namuudânho Jôesi Tádáví⁷piye úvíwâyunde⁷. I⁷dá Christ nachuu wânbo óewâywówápaa hedá hay⁷i namúunídí óesóge. Hedího nää-á Jôesi Tádáví⁷piye úvíwâyunde hedá ítsíkha háa i⁷di ungí⁷ wovâykhây⁷máa'in.

²² In ta⁷gen háhkan namuu⁷in ho bîn⁷a⁷ginnandi unbí t'aywó⁷di únmuu⁷i⁷ wovâyjáa⁷an, hedího nää-á únkodí ta⁷gendi unbí tí⁷úuwín páadé⁷in bînsígí-ídi. Hedího úvíkhäa⁷-í pín ta⁷gedí bînsígíhûuwídi. ²³ Wíyá í⁷ây⁷pu⁷yä waagibá ípóe, hedího nää-á i⁷ to⁷wí hânhay wânbo nachuu-í⁷pí⁷ví äy ípóe, wí to⁷wí nachuu⁷uví⁷indá joe. Ginho ún⁷póe Jôesi Tádáví tun bínwâyundedi⁷. Ná⁷i tundá wówa⁷i-á hedá na⁷egópoe⁷opi⁷-á namuu, Jôesi Tádáví ta⁷nin diwe nata⁷muu waagi. Ginnân natú⁷:

²⁴ I⁷ ahkónuwi táa nakhangí⁷o waagibá, t'ähkí t'owa-áho diháani, hedá t'owaví sa⁷wó⁷di háäwí-á wá⁷ dínkhangí⁷o, i⁷ póvi táa jáa nasô⁷i⁷ naháani waagi⁷bá, gá i⁷ táa-á nat'a⁷dân, i⁷ póvi-á nawänpithanände⁷.

²⁵ Hewânbo Nanbí Sedó Jôesiví tundá há⁷to hânhay wânbo ûnháani. Hedí iví hí⁷-á wovây⁷t'ôe⁷andi-ânho namuu.

2

¹ Hedânkun, t'ähkí yä⁷dâapíkan bínjoe⁷amí. Wí⁷úvíhójo⁷amípí, paa dívíjánúmáa'in waaginbá wí⁷ímúunípí, wí⁷íthúut'ôenípí, hedá

* 1:19 Wên k'úwá⁷ây gí⁷min in Hudíyo t'owa dâyhánunde Jôesi Tádá óemäänídi hedânho inbí t'aywó⁷di dínmuu⁷i⁷ ovây⁷owóje⁷-ídi.

pi'wēnbí'gedá wí'úvíjānākíhí'má've-ípí. ² Wí hínchǎ'i ay nats'an'aypuyǎ'i nawāap'oda' waagibá, un wá' únkhây'ǎ' hânho ídǎ'í'in Jôesiví tun íhâhpúuwí'in. Iví tundá yǎ'dǎa'ídǎ' únmuu, hedǎ ná'í tundá unbí pí'nǎ khó'jé únkw'ondi wovâykhóekhúumǎ', hedího bínhógidǎ unbí wǎyu-á únkaypúuwí, hedǎ wovây'aywoení. ³ Hǎǎwí nak'ǎagi'í bínđǎǎdi híwó'di namuu'in únhanginpóe waagibá, únhanginpóe wá' háa Nanbí Sedó Jesus unbí'piye hânho híwó'di namuu'in.

Háawin Jôesi Tádáví t'owa dimuu i'gedi ithayyan

⁴ Jesus-á wí wówá'í k'uu waagi'ba namuu, hedí tobá t'owađi óejoegi'an wānbo Jôesi Tádádí óede'man, hedǎ Jôesi Tádági'-á báyéki nachǎ'muu. ⁵ Un wá' wówátsi wovâymǎgidiho wówá'í k'uu waaginbá ípóe. Hedího Jesus-ví'piye úvíhâđi-í, hedânho un diwedí Jôesi Tádá wí méesate waagibá ik'úuwíđi i' Yǎ'dǎa'í P'oweqahǎa iwe ithaayé-íđi. Hedí iwe un Jôesi Tádáví'piye úvípimǎgi'indá owhá' waaginbá ímuu, hedí in Hudíyo owhá' hǎǎwí Jôesi Tádá óemǎ' waagibá, undá hǎǎwí unbí pí'nǎ khó'jé bínmǎa'í-á bínmǎ', hedí Jesus Christ-di wovâykhǎge'dodí ná'í bínmǎ'í'đǎ Jôesi Tádá óehíhchando'. ⁶ Jôesi Tádáví ta'nin diwe ná'í tun únta'muu háa i' Christ-ví'gedi natú waa:

Bít'ôeyan, naadı wí to'wí dóde'man,

i-á oe Zion diwe dósogekhâymáa. *

I-á wí k'uu tehpaá bé'đi shánki natáy'í' waagi'ba namuu.

To'wēn iví'piye dívíwǎyunde'indá há'to dichanpúuwí híwóhpí'piye dívíwǎyunde'in.

⁷ Hedího un iví'piye úvíwǎyunde'ingí' i-á báyéki nachǎ'muu, hewānbo in to'wēn dívíwǎyunde'ingí'-á ná'in iví'gedi nata'muu:

I-á wí k'uu waagi'ba namuu,

hedí in t'owa-á tewhátehpaa'in waaginbá-á dimuu.

Hedí tobá ná'í k'uu dâyoegi'an wānbo

i-á i' k'uu ee tehpaá bé'đi shánki natáy'í' waagibá napóe.

⁸ Hedǎ ná'in wá' Jesus-ví'gedi nata'muu:

I-á wí k'uu waagi'ba namuu,

t'owa iwe dip'íde'dedí dikanunde'.

Ha'wāa dínpo'e'o Jôesi Tádáví tun únmuu'in wíđây'a'gindopíđi, hedího i-áho natú nakhây'ǎ' gin dínpuuwí'in.

⁹ Hewānbo unnānkun in t'owa Jôesi Tádádí wovâyde'mannin ímuu. Undá owhá' i' tsondi hay'ídi wovâykw'óđi'in waaginbá ímuu. Undá in to'wēn Jôesi Tádádí in wé'gen t'owaví'wedí wovâywije'in ímuu. Undá in t'owa Jôesi Tádáví'indǎ' ímuu, hedânho i' shánki he'endi hǎǎwí i'an ni'gedi wé'gen t'owa bínhangin'ānnamíđi. Jôesi Tádádānkun wovâytyhkanān iví'in ímúuníđi, hedí khun diwedí wovâywhahógidi iví sa'wó'di kohthay iwe wovâykw'óđi. ¹⁰ Wáymūu Jôesi Tádáví t'owa wí'ímuupíwān, hebo nǎǎ-áho iví'in ímuu. Wáymūu-á Jôesiví sehkanǎ wívintaapíwān, hewānbo nǎǎ-áho únhanginná iví sehkanǎ wovâymǎgi'in.

Unbí wówátsi Jôesigí'đǎ' bínhúuwí

¹¹ Un naadı wǎysígí'indá, nǎǎ oepáa k'ayđi unbí k'aygi ta'gendi wí'únmuupí, náwe hây tǎhkíđǎ'mān ípíyéthaa. Hedânho kay'indi wǎytumáa, ná'í yǎ'dǎapíkan in wé'gen t'owa inbí tú' iwe dichǎđi hânho dikanda'í-áho wí'úví'ǎámipí. Gí'bi hǎǎwí-á unbí hǎǎ-ǎđi ihānbo'.

* 2:6 Zion-dá Jerusalem bú'ān namuu.

12 Undá nǎ'in t'owa Jôesiví'piye dívíwäyundepí'inbí jáa íji', hediho yǎ'dǎa'i wówátsida' bínhúuwí'in únkhây'ǎ'. Gindidiho tobáháa híwóhpi úví'o'in ditû' wǎnbo', in híwó'nin úvíkanhonnin dáy múuní, hediho owáy Jôesi dínpówá ihaydáho indi kw'áayébo óemá've-í.

13 T'ǎhki in nange'in tsonnin dimuu'inbí khómapho' íkwoní'in únkhây'ǎ', hedi gindidi Nanbí Sedó Jesus bínhíhchannamí. Háa i' nangewi kw'áye'i tsondi namuu'i' natsonpoe'o waa úvíkanhúuwí, 14 hedá in wé'gen tsonnin wá' bînt'ôeyaaní, gá indáho nǎ'i kw'áyewi tsondidi ovâykw'ódidân in t'owa yǎ'dǎapíkan díví'o'in ovâyguhchǎânú-ídí hedá in t'owa yǎ'dǎa díví'o'inbí'gedá híwó dívíhée'amídá. 15 Jôesi nada' híwó úví'ǎamí'in hedânho t'owa ánschapí'in dimuu'in hedá háa dívíhí'máa'in dínhanginnáhpí'in dimuu'in háabo híwóhpi' wídây má've-ípi unbí'gedi ditúunídí. 16 Undá pan wí'ímuupi, hediho pan dimuupi'in waagi'in unbí wówátsi bínhúuwí. Hewânbo íma'p'ǎ'nin íwǎnpimuudibo wí'í'ǎanípí únkodi'in áyíngipídibo yǎ'dǎapíkan úví'ǎamídí. Nǎa-á Jôesiví t'ôe'in ímuu, hediho i'gí'dǎ' unbí wówátsi bínhúuwí. 17 T'ǎhki t'owa bîn'a'ginhúuwí. In méesate'in tí'úuwín páadé'indá bínsíghúuwí. Jôesi-á bîn'a'ginmǎâní. Hedá i nangewi kw'áye'i tsondi namuu'i' wá' bîn'a'geení.

In pant'ôe'in Christ-ví t'ôephade iwedi diháhpúuwí

18 Un pant'ôe'in ímuu'in, unbí tsonninbí khómapho' úvípikw'ôení tobáháa wovâytsónmáa wǎnbo'. In t'ǎhki bîn'a'geení, in híwó'nin dimuu'in hedá in ûnp'oe kháapí'in dimuu'indá'ba joe, hewânbo in t'ayjaa'in dimuu'in wá'. 19 Tobá wên háawên híwóhpi'in wí'úví'anpí wǎnbo wovây't'ôephadekannandáho', Jôesiví'gedi úví'ánschaamáadi nǎ'i wáhkan wovây'andi' úvíyǎǎ'andá, Jôesi-á undádí nahíhchanpúuwí. 20 Yǎ'dǎapíkan úví'odi wovâywhǎdidi úvíyǎǎ'andáho', i'gedi wí'úvíjêngihée'amípí. Hewânbo tobá híwó úví'o wǎnbo wovây't'ôephadekandodáho', hedá úvíyǎǎ'andá, Jôesi Tádá undádí nahíhchanpúuwí.

21 Jôesi Tádádí wovâyguhkanann iví'in ímúunídí hedânho bînt'ôephadende wǎnbo úvíyǎǎ'amí'in íháhpúuwí, gá Christ wá' ungi' it'ôephadedân. Gindidi wovâyjéye háa únkhây'ǎ' úví'ǎamí'in, hedi iví áhta'a i'gebá ímú-í. 22 Christ wáymúu wǎnbo wí'it'aywó'nanpí, hójo wǎnbo iví sóphogedi wí'ûnpeepí. 23 Jǎnákí óehée'andi óetunsúu'an dihaydá, in to'wên gin óe'annin wí'ovâytsunsúu'anpí. Óet'ôephadekannan dihaydá wínatúhpi t'ôephadedibá ovây'wáywá'áa-í'in, hewânbo Jôesi Tádáví mange wí'bo ijoe'an, gá Jôesi Tádádá'mânho ta'ge natú'dân háa híwó háa híwóhpi wí to'wí i'o'in. 24 Christ-dá phé'win deedi óet'óhtágek'û'di iví tú'dí nanbí t'aywó'di dínho'. Nachuu ihaydá na'in wá' gichuu waagibá gipóe, nanbí t'aywó'di iwedi díweejé-ídí, hediho nǎa-á nanbí wówátsi ta'ge áyhúuwí'in gínkhây'ǎ'. Christ-ví wáhkandi undá íwówa waagibá ípóe. 25 Wên k'úwá dipedejei'in waaginbá ímuuwǎn, hebo nǎa-á unbí áyi'diví'piyebá íwáypówá, i'dá unbí háa wovây'áyi'do'.

3

Háa in dikhóhtsaakw'ó'nin dínkhây'ǎ' dithaaní'in

1-2 Un kwiya' íkhóhtsaakw'ó'nindá wá' wâytu'amí, únkhây'ǎ' unbí senǎ'bí khómapho'di íkwoní'in. Mađi wáy wên senǎ'dá Jôesi Tádáví tun wí'ônwáyundepí, hewânbo Jôesi bîn'a'gindodi yǎ'dǎa'in ímuudá,

unbí wówátsi wovâymúuní, hedí gindidí tobá undá háabo Jôesiví'gedí ítúhpí wänbo in wá' madi iví'näpiye dívíjaanú-í. ³ Wí'úvíkhä-ípi shánkí sa'wó'nin ímúunídí unbí phó hânho bínkodí'odibo', haa báyéki hääwí óedodí napa'andi úvítóe'odibo', haa nachä'muu'í' aadi úví'awendedibo'. ⁴ Gin úví'âamí'wedí unbí pí'nä khó'jé nakeet'óepi iwe yä'dâa'in ímúuní. Gindidân shánkí sa'wó'nin waaginbá ímúuní. Unbí wówátsi jêngiginpídibo hedá hanginpi híwó bínhondi, gindidá häädi waa sa'wó'nin ímúuní. Jôesi Tádá-á natú, gin úví'odá, ná'i-á shánkí igí' ûnchä'muu. ⁵ Gindidânkun in hân'oe'in kwiya' Jôesiví'piye dívíwayunde'in sa'wó'nin waaginbá dimuu, inbí senä'bí khómapho' dikw'ondi. ⁶ Sarah wá' ha'wâa ikan-hon. Iví sedó Abraham ônt'ôeyande', hedí ôetu'o' iví tsondi gin. Hedí nää undá yä'dâadä' úvíkanhondáho hedá khunwôeda'ginpídibo jashaginpídibo' íthaadá, undá Sarah-ví a'yûn ímuu waagibá napúuwi.

⁷ Un senä' íkhóhtsaakw'ó'nin wá' ûnkhây'ä' híwó'di hangintandi unbí kwiya'dádí íthaaní'in. Indá un waagi wídikaypi, hedá wá' in wówátsi nahánde'pí'in Jôesi imä'in indádí wé'ge bínkhonkhâymaa, hedího ûnkhây'ä' bín'a'geení'in. Híwó bínmá've-í hedânho híwó ûnkoedí-ídí wé'ge indádí úvíjûusu'amídí.

Híwó iví'âamí tobáháa dí'tôephadekando wänbo'

⁸ Hedá nää-á t'âhkídibo-á wâythkankhâymaa, ûnkhây'ä' wéhpêe ánshaa'indä' ímúuní'in, wí'nä táyeví'piye itaachanpúuwí, tí'úuwín páadé'in ímuu'in waagibá úvímá've-í, wí'nä táye úvisekhanähúuwí, hedá wí'jêngit'ôenípí. ⁹ Wí to'wídí jänákí wovây'andi haa wovây'tunsúu'andi, híwóhpí'dibá wívinwaywá'âa-ípi, hewänbo Jôesi bínmaa'amí híwó ôn'amídí. Hannânkun Jôesidi wovây'tu'an úví'âa'amídí, iví'in ímúunídí wovây'thkanannan dihaydi, hedânho un wá' híwó i'dí wovây'âamídí. ¹⁰ Iví ta'nin diwe ginnân ûnta'muu:

Wí to'wí iví wówátsi híhchandi ihúuwí'in nada'i'

hedá híwó'di thaa nada'dá,

wí'ûnkhây'âhpí yä'dâapi tun ihée'amí'in

hedá wínahó'ot'ôenípí.

¹¹ I' yä'dâapi' namuu iwedi ijâa'amí'in ûnkhây'ä' hedá i' yä'dâa'i namuu'ida' i'âamí.

Pín ta'gedí ikhää-í häädi wänbo t'âhkí tsaaginpídibo iví wówátsi ihúuwídí,

¹² gá Nanbí Sedó Jôesidi in to'wên in ta'ge'in p'ôe i'ge dimännin ovây'âyí'dodân,

hedá inbí jûusu-á häädi wänbo t'âhká ovây't'ôeyande',

hewänbo in yä'dâapi díví'o'indá t'aygi ovây'munde'.

¹³ Ta'gendi úvíkhäädedí híwó'dida' úví'amídí, ti to'wídí wovây'wä'amí? Hedân joe. ¹⁴ Hewänbo tobá híwó'di namuu'ida' bín'o wänbo t'owadi wovây't'ôephadekandodáho', undáho híhchan bínshaa-í. Hedího ha'mín t'owa wívinkhunwôeda'ípi hedá wâhphade wí'úví'âyîngimäänípi.

¹⁵ Hewänbo unbí pí'nä khó'jébo Christ bín'a'ginmääní, hedânho i-á unbí tsondi únmúunídí. Hedí to'wídí wovâytsika'yandi háadan gin úvíwayunde'in, ûnkhây'ä' íkhây'múuní'in bínthayyamídí. Hewänbo t'ayginpídibo-á a'gindibo-á bínhee'amí. ¹⁶ Häädi wänbo t'âhkí ûnkhây'ä' unbí pí'nä khó'jé ûnhanginnáaní'in yä'dâadä' úvíkanhonnin, hedânho wí to'wí jänákí unbí'gedí ihée'an wänbo nawôeda'púuwí iví hí' ûnmuudí, gá Christ-ví'piye úvíwayundedi yä'dâa'in wówátsi bínhondân. ¹⁷ Tobá híwó

úvíkanhon wänbo t'ôephade únpúuwí'in Jôesi natúdáho', nă'indá shánkí híwó'nin namuu bînt'ôepaadé-íví'wedi yă'đáapí úví'o'in namuudi.

¹⁸ Wí'ún'ôede-ípi Christ wá' ôet'ôephadekannannin. I-á híwó'dida' namuu, hewänbo in híwóhpí'in t'owa dimuu'ingi' nachuu. Wáymuüda' nachuu nanbí t'aywó'di gínmuudi hedânho Jôesi Tádáví'piye dikáanídí. Hewänbo tobá iví tú' ônhay wänbo iví p'oweahâa-á wówá'i únmuu. ¹⁹ Iví p'oweahâa-á in wé'gen hân'oe dihánninbí p'oweahâavi'piyebá namáa, indá dipankw'ôn waaginbá dimuu, hedí Jôesi Tádáví hí' ovâyhangin'ânnan. ²⁰ Hă'in t'owa-á Noah-ví wówátsi thaa ihaydiwinbá dimuu. Wa'di Noah i' kophé hay'i' ipa' ihaydi, Jôesi Tádá in t'owa-ádí báyéki iyăă'odi ovâytsíkha'máa iví'piye dívíwăyü-ídí, hewänbo wídivít'ôeyandepí. Hedânkun wên cháădida' t'owa i' kophé iwe dívíkuu. I' kophé óep'oeke' ihaydi kháve ihayda' dívíwówáwhahógi. ²¹ Hedi hă'i p'oe-á i' p'oe wovâyp'óp'oe'andi' waagi'bá namuu. Năa-á wovây'aywonde nă'i p'óp'oe'kandi unbí tú' khăapi wovây'owíđindedida'bá joe, hewänbo Jôesi Tăa bînda'măadân wovâykhăge'namídí únhanginnăanídí unbí t'aywó'di únmuu'i wovâyjăa'annin, hedí Jesus Christ nawáywówápóedího wovây'aywonde'. ²² I-á nawáywówápóe ihayda makówápiye napee, hedí năa-á Jôesi Tádáví ko'đingédí na'ân. Iwediho t'ăhki in makówáwin t'ôepa'ăă'indá hedá in to'wên tsonkhuu dăymăa'indá t'ăhka ovâytsónmăa.

4

Gínkhây'ă' Jôesigi'đă' nanbí wówátsi âyhúuwí'in

¹ Hediho Christ iví tú' iwe it'ôephadedí, hăa na'ánshaamuu waa un wá' únkhây'ă' i'ánshaamúuní'in hedânho shánkí ikay-ídí, hedá íkhâymúuní bînt'ôepaadé-ídí. Wí to'wí Christ-ví'piye iwâyunde'i' iví tú' iwe it'ôephadedá wíyá wínada'pí it'aywó'namí'in. ² Hediho năa iwedi wa'di năa oepăa k'aydi unbí wówátsi bînhon dihaydi, i' t'aywó'di in wé'gen t'owa inbí tú'đí dikanda'i wí'únkhây'ăhpí úví'ăamí'in, hewänbo hăa Jôesi Tádá nada' waagân úvíkanhúuwí. ³ Híwóhay thaa unbí wówátsi phade iwá hăa in wé'gen t'owa Jôesi dăytaapí'in díví'o waagibá úví'owân. Wên tsé waagibá íjiwân, hedáhá' hăa unbí tú'đí íchanpóe waagida' úví'owân. Íháapoe'owân, hedá wé'gen t'owa-ádá úvíwé'ge'owân bînwânpisúuwă-ídí hedá wíyá ha'wăagi'i t'aywó'di úví'ăamídí. Hăăwí bînkhi'é'i' unbí jôesi únmuu waa bîncháa'i-á unbí a'gin bînmăwân, nă'i-á Jôesi Tádá nakhăapóe. ⁴ Hedi năa-á in t'owa Jôesi Tádá dăytaapí'indáđíbá wíyá wí'úvít'aywó'dopídí, indá wíđínhanginnăhpí hăa díví'ánshaa'ămí'in, hedânkunho jănăki t'ămăge unbí'gedí dívíhée'o'. ⁵ Hewänbo wáy wí thaa-ăho Jôesi Tádáví páadépiye diwin dihaydi i'đí ovâytsika'yăamí háadı gin díví'o'in. Hăy napóe ihaydi i-ăho t'ăhki t'owa ovâykeekw'ôení hăa híwó hăa híwóhpí díví'o'in, in diwówăji'indá in ho dichuu'indádí. ⁶ Jôesi Tádáví híwó'di tundá in ho dichuu'in wänbo ovây't'ôe'an, hediho tobá ovây'tuhchănuđi inbí tú' dínchumuu wänbo', t'ăhki t'owa dínpo'e'o waagibá, inbí p'oweahâa-ăho dínwówăyêení, Jôesi Tádá nawówăji' waagibá.

Gínkhây'ă' hăăwí Jôesi Tádáđí dímă'i' ây'âyîngi'ămí'in

⁷ Hanwaapíđíbo nă'i nan oepăa nakhangí'o. Hedânkun t'ăhki hăa úvíkanhonnin úví'âyîngi'ămí, hedá íkhâymúuní híwó úvîjûusu'ăamídí. ⁸ Nă'indá shánkí nachă'muu: Pín ta'gedí wí'nă táye úvísígíhúuwí, gá t'owa bînsígídá báyéki inbí t'aywó'di bîn'owójéndedân. ⁹ Híhchandi unbí

k'aygi wí'ná táye úvísíghóení. ¹⁰ Jôesi Tádádí t'âhkídíbo wí'inbo magan wovâymägi, hedího ná'i magandi wí'ná táye úvíkhäge'hûuwí. Gindidiho ná'i wovâymägi'i'dí híwó úvíkanhûuwí, tobá hääwí namúuní wänbo?. ¹¹ Gá ginnân: Wí to'wí híwó nahí'hádi, Jôesi Tádáví tunnân t'owa ovây't'ôe'amí. Wí to'wí nat'owakhäge'há'i-á ûnkhây'ä' ovâykhäge'namí'in gá Jôesi Tádádân kay óemädân gin i'amídí. Gin úvíkanhûuwí t'âhki t'owa dínhanginnánídí Jesus Christ namuudânkun gin úv'i'o'in, hedího Jôesi Tádá-á kw'áayébo dâymá've-í. I-á ta'gendi hay'i namuu, hedá báyéki kay-á imáa, hedí iví tsonkhuu-á hânhay wänbo há'to ûnhâqaní. Hamân.

In to'wên Christ-ví'in ûnmuu'in dâyt'ôephadekhâymaa

¹² Un naadi wâysígi'in, tobáháa báyéki bînt'ôephadendedí phaa i'ge ímân waagibá ícháa wänbo?, wí'ítsikapúuwípi, "Háadan naa gin dînpoe'o?" Wí'ítúunípi, "Naa o'ân ná'i dînpoe'o'i-á há'to dînpúuwí'in." Ná'i-á wovây'tayí'nídânho únpoe'o. ¹³ Undá wí'inbo hí'íngin bînt'ôephadende Christ it'ôephade waagibá, hedího bíhíhchanpuwawe gin únpoe'odi. Hedânho wáy wí thaa háyú hay'i i-á namuu'in nakeepóe ihaydiho shánki wänbo íhíhchanpúuwí. ¹⁴ Christ-ví'in ímuudíbo t'owa jänákí unbí'gedí dívíhí'máa wänbo bíhíhchanpuwawe, gá Jôesiví P'oweahhâa i' shánki hay'i namuu'i-á undádíba häädi wänbo t'âhki najidân. ¹⁵ T'owat'akhanu'in, háa sänmin, háa yä'dâapíkannin wí'ímúunípi, hedá wây-á t'owaví áyíngi wí'únwó'náhpí eeje wí'úvítomá've-ípi, hedânho wíwovây'tuhchânut'ôephadekannamípidí. ¹⁶ Hewänbo Christ-ví'piye úvíwâyundedíbo wovây't'ôephadekandodá, wí'íwóda-ípi. Shánkídí Jôesi Tádá bînkú'daa'amí gá in wé'gen t'owadi Christ-ví t'owa ímuu gin wovây'tu'andân.

¹⁷ Ihaydiho naná Jôesi Tádádí t'owa háawin dimuu'in ovâykeekw'ôenídí, hedí iví t'owa ûnmuu'in páadé gin ovâykhâymaa, indá iví k'aygiwin waaginbá dimuu. Hedí in iví'in ûnmuu'in t'owa wänbo gin ovâykhâymaadá, in to'wên iví híwó'dí tun ónwâyundepí'in dimuu'in shánki báyéki kháa'in dînpúuwí. ¹⁸ Jôesi Tádáví ta'nin diwe ûntû':

To'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhon wänbo kháa'in dînpúuwí,

hedího to'wên Jôesi Tádá dâya'ginmähpi'in hedá t'aywóhkannin dimuu'indá shánki p'ándíki wänbo dâypaadé-í.

¹⁹ Hedânkun tobá Jôesi Tádá natú wänbo bînt'ôepaadé-í gin, häädi wänbo t'âhki híwó úvíkanhûuwí, hedá iví mangá pín ta'gedá úvímâáni. I-á i' wovâykhíjé'i' namuu, hedí háa iví tun imági waa häädi wänbo t'âhki i'o'.

5

Peter-di ovây'tumakhe'o' in méesate'in tsonnindádí in e'nûndádí

¹ Nää-á un méesate'in tsonnindá wâyhée'amí. Naa wá' méesate'i tsondí'bá omuu. Naadá Christ nachuu ihaydi dómu' it'ôephadendedí, hedí naa wá' i' sa'wó'dí hääwí Christ-di dípâkhâymaa'i' donkhonkhâymaa. Hedânho pín ta'gedí ná'in wây'tukankhâymaa: ² Jôesi Tádáví t'owa unbí mange bînmáa'indá k'úwá waaginbá dimuu, hedá undá inbí áyí'nin waaginbá-á ímuu. Hedânho bîn'áyingihûuwí únwânpikhây'ädída'ba joe, hewänbo ída'dân. Wí'íchá'hät'aa-ípi, hewänbo híhchandi bînhäge'namí. ³ In to'wên unbí mange wovây'mägi'in bîn'áyingi'amídí wíwíntsonchânumá've-ípi, hewänbo un wovây'mündedí háa íthaa waagidí bînjâyye-í híwó inbí wówátsi dâyhûuwídí. ⁴ Christ-á

i' k'úwá áyí'di p'ó'dé'dí' waagi'ba namuu. Hedi híwó igí' úvít'ôemáadá, owáy nawáypówá ihaydi i' unt'anmuu'i' bínhóení, há'i-á hánhay wänbo sa'wó'di namúuní hedá há'to naháani. ⁵ Hedi un wé'gen méesate'in shánkí ts'aamin ímuu'indá, háa in méesate'in tsonnindi wovâytu'an waa bînt'ôeyaaní. T'ähkí'díbo háa wí'ná táye úví'o'in jèngiginpídíbo bîn'amí, gá Jôesi Tádávi ta'nin diwá ginnân ûntû'dân:

In dijêngit'ôe'indá Jôesi Tádádí ovâyjoegi'o',

hewänbo in dijêngit'ôepí'in dimuu'indá iví sígísehkanä-á ovâymä'.

⁶ Hedânkun Jôesi Tádávi páadépiye áagé úvípikw'ôení, gá iví tsonkhuu-á báyéki hay'in ûnmuudân, hedi híwó' dihaydi ûnnândiho i'díbo kw'áye wovâykw'ôení. ⁷ Báyéki áyíngi bînmáadá wí hé un bîn'íhon waagi'ba namuu. Hewänbo ná'i áyíngi-á Jôesi Tádávi mange bînjo'e'amí, hedânho i'di wovâyjâa'amídí, gá i'dá wovây'áyíngi'amí'in nada'dân.

⁸ Häädi waa áyíngidi íyëení, yó'in waagin wí'ímúunípi, gá i' Penísendi-á unbí hânbi ûnmuudân hedi häädi wänbo t'ähki itséemáa wovâywä'amídí. Wí khân nahähsëndi wí to'wí óek'o'ídi natuwäyi'i waagi'ba namuu.

⁹ Wíwînmäänípi i'di wovây'taanídí, hewänbo pín ta'gedi Jôesi Tádávi'piye úvíwäyu'bé-i. Wí'ûn'ôede-ipí nää oepáa k'aydi t'ähká wây-á tí'úuwîn páadé'in únk'w'ó'nin un waagibá t'ôephade dâypfadende'in dimuu.

¹⁰ Wí háy tähkí'dá'mân bînt'ôephadekhâymaa, ihaydáhá' Jôesi Tádádíbo hääwí untáy'i t'ähki wovâymääní, i'di wovây'téegikwînukhäge'namí, wovâykay'amí, hedá wên tepú waagi'ba unbí wówátsigí' wovâymääní. Jôesi Tádá-áho t'ähki iví sígísehkanä na'in dímä'i namuu, hedi idá wovây'tuhkánnan iví'in ímúunídi he'ennin wovâypaa-ídi, i-á hánhay wänbo t'ähki báyéki hay'i namuu waagibá. Christ-ádi wí'da' ímuudiho ná'in únpoe'o. ¹¹ Jôesi Tádá-á báyéki tsonkhuu imáa, hedi iví kay-á hánhay wänbo wí'ûnhándeipi. Hamân.

Peter-di ovâysengitü'an

¹² Silas-dá naa díkhäge'nan ná'in ta'nin'ay wâyta'namídí. Naa dînhanginná i-á nanbí tí'úu páadé'i gínmuu'in häädi waa háa ûnkhây'ä' waa ikanhondi'. Naadi wâyta'do wâykweewaasenwaatu'amídí, hedá hâyú naa dînhanginná'nin Jôesi Tádávi ta'gennin sígísehkanä i'gedi wâytu'âamídá, hediho téegi ta'agi iwe úvitsaasa'í.

¹³ In Babylon bú' iwe'in méesate'in t'owadi inbí sengitun wovâysan, indá un waagibá Jôesi Tádádí ovâyde'man. Mark-di wá' wovâysengitü'an, i-á naví ay dînmuu waagibá dóchaa. ¹⁴ Wí'ná táye úvísígísengitü'âamí. Un Christ-ví'in ímuu'indá ánsaaginpídíbo' íkwoní.

In Páadé'in Ta'nin John Ita'nannin

John ita'do' i to'wí In Tụụ kin nakháwă'í'gedi

¹ I to'wí hăn'oe ts'anpáadébo nayi'í'gedi naadi wáyta'do', i-á in Tụụ kin nakháwă, hedá in wówátsi napâyí'i-ân namuu. Haa i natú'in git'oe, hedá na'inbí'piyá nakeepóedí na'inbí tséedíbo-á âypimû', hedá na'inbí mandidá âytäge. ² Nă'i nawówátsipâyí'i' nakeepóe ihaydi âymû', hedá haa ív'gedi na'in giháhpóe'i-á wé'ge'in t'owa âyt'ôe'o'. Nă'i in wówátsi nahándepí'in napâyí'í'gedi wáytumáa, i-á Yôesi Tádá-ádí na'ân, hedá na'inbí'piyá ipikeeyan. ³ Haa âymû'in hedá haa ív'wedí git'oe'indá un wá' wáytumáa, hedânho un wá' ûnhanginpúwídí, hedá undádí na'indádí na'inbí wówátsi wé'ge âyhúuwídí. Hedí ta'gendi Yôesi Tádá-ádí hedá ív' ay Jesus Christ-ádí na'inbí wówátsi âyhon. ⁴ Hedího nă'i hăăwí í'gedi unbí'piye' wáyta'do' hedânho un wá' t'ăhki híchchan bînmă've-ídí.

Yôesi Tádá-ádí gimuuđá há'to ívít'aywó'kanhúuwí

⁵ Nă'i hí' năă wáytukankhâyáa'i-á Yôesi Tádáví ay Jesus Christ-ví'wedí git'oe'i namuu. Yôesi Tádá-á wí kohthay waagi'ba namuu, hedá wáyge wânbo wí'ûnkhúunáhpí. ⁶ Yôesi Tádá-ádí na'inbí wówátsi âyhondi gitúđáho', hewânbo wa' t'aywó'dí í'gebo gimándáho', ív'wânpihōeyó'o', hedí khuu eedí waagibá giyidi in ta'gen namuu'indá wí'âyhonpí. ⁷ Hewânbo nakohthayná' nî'ge Yôesi Tádá na'ân diwe giyidáho', undádí na'indádí na'inbí wówátsi wé'ge gínmuu, hedá ív' ay Jesus-ví ûnp'oe ich'áa'idá dí'owídí na'inbí t'aywó'dí t'ăhki dînyâa'o'.

⁸ Na'in wên t'aywó'nin wânbo wí'âyamáapí gin gitúđáho wí'bo ív'pihōeyó'o', hedá na'inbí pí'nă khó'yé-á in ta'gendá wí'âyamáapí. ⁹ Hewânbo Yôesi Tádáví'piye' ívít'aywó'dihăătsi'andáho', idá na'inbí t'aywó'dí gínmuu'i dîn'owóyé-í, hedí i yă'dăapíkan ív'andi' dînyâa'amí, gá ív' tų imăgi waa i'odân, hedá i-á híwó'da'ba i'o'. ¹⁰ Yôesi Tádá ho natú na'in t'owa t'ăhki ívít'aywó'do', hedího wáymuu wânbo wí'ívít'aywó'nánpí gin gitúđáho', kindidá Yôesi Tádá ihōeyó'an waagibá gitú', hedá ív' hí' na'inbí pí'nă khó'yé wí'âyamáapí.

2

¹ Navi áyyăă, nă'i hăăwí í'gedi wáyta'do hedânho wí'úvít'aywó'năamipídí. Hewânbo wí to'wí it'aywó'nandáho', wí to'wí ûn'ân Yôesi Tádáví páadépiye' ígí' í'aywondaa'amídi, i-á Jesus Christ i t'ăhki híwó'dí namuu. ² Hedí i-ân ív' wówátsi imăgi na'inbí t'aywó'dí dîn'owóyé-ídí, hewânbo na'inbí'da'ba yoe, t'ăhki t'owaví t'aywó'dí dínmuuđân.

Yôesi Tádá âytaadá ív' tsontų ây'a'ginnamí

³ Hândidan gínhanginnání ta'gendi Yôesi Tádá âytaa'in? Gá ív' tsontų ûnmuu'í' ây'a'gindodân. ⁴ Wí to'wí Yôesi Tádá ôetaa gin natúdí hewânbo ív' tsontų wí'ôn'a'gindopídá, i-áho wí hōeyó'i namuu, hedá in ta'gen namuu'in ív' pí'nă khó'yé wí'âyamáapí. ⁵ Hewânbo to'wídí Yôesi Tádáví tų ûnmuu'í' ôn'a'gindodá ta'gendi pín ta'ge haydi óeséegí, hedí kindidân gínhanginná i-ádí gimuu'in. ⁶ Hewânbo to'wên ditú'nin Yôesi Tádá-ádí

dimuu'in, indá dínkhây'ä' inbí wówátsi dâyhûuwí'in Christ iví wówátsi iho' waagibá.

⁷ Un wáyséegí'in, ná'in tsontuú natû'nin ívíséegíhûuwí i'gedi wâyta'do'in ts'aamin wínamuupí, indá in páadédíbo bínmaa'in namuu, i hí' ho ít'oe'ibá namuu. ⁸ Hewänbo ná'in tsontuú nää wiyá wâyta'dodi ts'aamin waagi'inbá namuu, gá ây'a'gindodáho i khuu nakhanmân waagibá gínpo'dân, hedá i kodí'di ko namuu'i-áho nakeepo'. Ta'gendi Christ ná'in tsontuú-á i'a'ginnan, hedá un wá' bín'a'gindo'.

⁹ Wí to'wí nakohtayná' ní'ge iví wówátsi ihon gin natúdí, hewänbo iví tí'ûu páadé'i it'aydá, i-á wa'di khuu i'gebo nayi'. ¹⁰ To'wên ná'in tí'ûuwín páadé'in dâyséegí'in, indáho nakoná' ní'ge diyí', hediho inbí pí'ná khó'yé hääbo in ta'ge'in p'ôe iwedi ovâyhänge'amí'i' wídâymaápí. ¹¹ Hewänbo wí to'wí iví tí'ûu páadé'i' it'aydá khuu iwebo na'ân. I-á khuu i'ge nayidi wí'ûnhanginnáhpí wépiye' namännin, gá wí tsí't'aa'i waagibá ûnkhuunândân.

Háa in wé'ge'in t'owa Yôesi dâytaapí'in inbí wówátsi dâyhon waa in t'owa i dâyséegí'in wídínkhây'âhpi ovâyhi'amí'in

¹² Naví áyyäâ, naadi wâyta'do gá Christ i'annin namuudi unbí t'aywó'di únmuu'i wovây'owóyédân. ¹³ Un tádá'indá, naadi wâyta'do' gá i to hân'oe ts'anpáadébo nayí'i' bintaadân. Un e'nündá, wâyta'do' gá i Penísendi ho bînt'andân.

¹⁴ Un áyyäâ ímuu'in, wâyta'nan gá Yôesi Tádá bintaadân. Un tádá'indá, naadi wâyta'nan gá i to hân'oe ts'anpáadébo nayí'i' bintaadân. Un e'nündá, wâyta'nan gá undá ikaydân, hedá unbí pí'ná khó'yé-á Yôesi Tádávi hí'-á kay'indidá bínmaa, hedá handidá i Penísendi-á ho bînt'an.

¹⁵ Wíwovâyhi'amípí unbí wówátsi bínhûuwídí háa in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'in inbí wówátsi dâyhon waagibá, hedá i yá'dâapí' hääwí indá ovâyhi'andi-á wíwovâyhi'amípí. Wí to'wí ná'i híwó'pí' namuu'i' óehí'andáho Yôesi Tádá pín ta'ge haydi wí'óeséegípí. ¹⁶ Kinnân in Yôesi Tádá dâytaapí'in díví'o': Háa inbí túu'ú iwe diwânpiçhâa waagi kaygi'di díví'amí'in dida', hedá hääwí t'âhki dâymû'i-á wá' kaygi'di-á dida', hedá inbí hääwí shánkí híwó'di dínmuu waagi dichâadi díviyêngi'o'. In Yôesi Táda dâytaapí'innânho ha'wâa díví'o', hewänbo kí'bi tsiyekandá Yôesiví'wedi wína'âhpi. ¹⁷ Háa ná'in Yôesi Tádá dâytaapí'in díví'o' waa dínkhangít'óe, hedá t'âhki ná'i híwó'pí' hääwí kaygi'di dida'i-á wá' nakhangít'óe. Hewänbo to'wên háa Yôesi Tádá natsonpo' waa díví'o'indá hânhay wänbo t'âhki diwówáyëení.

Christ-ví hânbi ho na'ä'

¹⁸ Naví áyyäâ, nääho i t'ä'gi thaa tso'wa na'ä'. Wovâytu'anho Christ-ví hânbi na'ä', hedi nääbo báyéki kí'min dikeepo'. Kin napo'di gínhanginná nääho i t'ä'gi thaa tso'wa naná'nin. ¹⁹ Ná'in t'owadá ta'gendi na'inbí'näpiye'in wídímuupídí na'in díyoe'an. Na'inbí'näpiye'in dimuudáho', na'indádíbo díwíwóyí'niwân. Hewänbo indá na'in díyoe'an dihaydi nakeepóe wí' wänbo in diwedi na'inbí'näpiye' wínamuupí'in.

²⁰ Hewänbo undá in waagi'in wí'ímuupí. I to'wí shánkí híwó'di namuu'idi i Yä'dâa'i P'owêaahâa wovâymaği, hediho un t'âhki in ta'gen namuu'in ûnhanginná. ²¹ Naadi ná'in ta'nin wâyta'do gá in ta'gen namuu'in ûnhanginnândân, ûnhanginnáhpída yoe, hedá wá' ûnhanginná wí to'wí in ta'gen natû'di-á wí'ihôeyó'opí'in. ²² To-an wí hôeyó'i namuu? Gá wí

to'wí natû'di-ân Jesus-á wínamuupí'in i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. Wí to'wí ha'wâagi'i namuu'idá wí'gíndibo Yôesi i Tádádí hedá iví ay-ádi ovânyoegi'o', hediho Christ-ví hânbi' namuu. ²³ Wí to'wí natúdí Jesus-á Yôesi Tádáví ay wí'ûnmuupí'in, i-á Yôesi Tádá wânbo iví pí'ná khó'yé wí'imáapí. Hewânbo wí to'wí natúdí Jesus-á Yôesi Tádáví ay ûnmuu'indá Yôesi Tádá wá' iví pí'ná khó'yé imáa.

²⁴ Hewânbo undá hääwí páadé úvits'anwhäyu ihaydibo' it'oe'i' únkây'ä' unbí pí'ná khó'yé bînmá've-i'in. Han úví'odáho Yôesi Tádádí hedá iví ay-ádi wé'ge ímúní. ²⁵ Hedi Yôesi Tádáví ay-á iví tųu imägi in wówátsi nahándeplí'in na'in dípägít'oe'in.

²⁶ Wáy wên t'owa dida' in ta'gen namuu iwedi wovâyâyâ'amí'in, hedânkun ná'in tã'nin wáyta'do'. ²⁷ Hewânbo Yôesi Tádádí i Yä'dâa'i P'owêahâa wovâyâmägi, hedá unbí pí'ná khó'yébo bînmáa, hediho wí'untáypí wíyá to'wídí Yôesiví'gedi wovâyhá'amídí, gá i Yä'dâa'i P'owêahâadá hääwí t'ähki wovâyhá'odân, hedi i hääwí wovâyhá'o'i-á ta'gen namuu, wên hôeyó wânbo wínamuupí. Hediho únkây'ä' Christ-ádi wé'ge ímúní'in, háa i Yä'dâa'i P'owêahâadi wovâyhá'an waabá.

²⁸ Naví áyyää, háa otú waa Christ-ádi wé'ge únkây'ä' ímúní'in, hedânho owáy i wíyá nakeepóe ihaydi wí'íkhuwôeda'ípídí, hedá wôeda'di iví'wedi wí'úvíkaakwomá've-ípi. ²⁹ Únhanginná Christ-ân híwó'da' i'o'in, hediho únhanginná wá' t'ähki to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhonnindá Yôesi Tádáví'wedi di'âypuýä'in.

In Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'indá Yôesi Tádáví äy dimuu

3

¹ Bí'ánshaa'an Yôesi Tádádí na'in báyéki díséegí'in, hedi báyéki díséegídânkun iví äy kin dítu'o'. Hedi ta'gendi iví äy-ânkun gimuu. Hediho in to'wên Yôesi Tádá dâytaapí'in dimuu'indá wídínhanginnáhpí háawin gimuu'in, háawi i namuu wânbo wídínhanginnáhpídí. ² Un wáyséegí'in, tobá nää Yôesi Tádáví äy gimuu wânbo', wa'di wínahanginnáhpí háawin gipuwagit'oe'in. Hewânbo ná'indá gínhanginná: Christ nawáy'äq ihaydá i waagi'inbá gipúwí, gá ta'gendi háawi i namuu waagi äymúní'dân. ³ To'wên t'ähki ná'in napúwí'in pín ta'ge haydi dâysíkha'máa'indá yä'dâapíkan t'ähki iwedi dívíyâa'o', háa Christ iwedi iyâa'an waagibá.

To'wên Yôesi Tádáví äy ûnmuu'in wídívít'aywó'kanhonpi

⁴ To'wên t'ähki dívít'aywó'kanhonnindá Yôesi Tádáví tsontųu dâyyoegi'o', hedi iví tsontųu ônyoegi'andáho t'aywó'ninho namuu. ⁵ Únhanginná Christ ho nää oepáa k'aydipiye' na'äq'in t'owa t'ähkívi t'aywó'di ovâyâyâ'amídí, hedi i-á wên t'aywó'nin wânbo wí'imáapí. ⁶ To'wí wânbo Christ-ádi nayí'i-á wí'it'aywó'kanhonpi, hewânbo wí to'wí it'aywó'kanhondi-á háawi Christ namuu'in ta'gendi wínaka'póya'pídá ta'gendi wí'óetaapí.

⁷ Naví áyyää, to'wên häädi waa in ta'ge'in p'ôe i'ge dimännindá'mân inbí wówátsi ta'ge dínmuu, Christ-ví wówátsi ûnmuu waagibá. Hediho wí'úvímäânípi to'wídí wânbo in ta'gen namuu iwedi wovâyâyâ'amídí. ⁸ Penísendi páadé iwedibo' it'aywó'kanhon, hediho to'wên häädi waa dívít'aywó'kanhonnindá Penísendiví'in dimuu. Hedi Penísendiví tsiyekan ônhánú-ídí-ânkun Yôesi Tádáví ay nää oepáa k'aydipiye' na'äq. ⁹ Wí to'wí ta'gendi Yôesi Tádáví'wedi na'aypuýä'i-á wí'it'aywó'kanhonpi,

gá Yōesi Tádáví'wedi wówátsi ts'aamin iké'dân, hediho Yōesi Tádáví'wedi na'aypyädi wí'ûnkoedipí häädi waa it'aywó'dikanhûuwídi. ¹⁰ To'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhonpídi háa inbí tí'ûuwín páadé'in dâyséegipídi Yōesi Tádáví'in wídimuupí. Hedi kindidânho nahanginná wé'in t'owa Penísendiví ây ûnmuu'in hedá wé'in Yōesi Tádáví ây ûnmuu'indá.

Yōesi Tádáví ây ûnmuu'in dívíséegímáa

¹¹ Nă'innân namuu in hí' í't'oe'in páadé iwedibo': Gínkhây'ă' wí'nă táye ívíséegihûuwí'in. ¹² Wígínkhây'ăhpí Cain waagi'inbá gimúní'in. I-á i Penísendiví' ûnmuu, hedânkun iví tí'ûu ihay. Hedi háadan Cain-di óhay? Gá iví tí'ûu-á iyă'dâakanhondân, hewânbo i-á híwó'pída' i'ó'.

¹³ Hediho tí'ûuwín páadé'in, in Yōesi Tádá dâytaapi'indi wovâyt'aydáho', wí'ítsika'yēenipí, "Háadan hēe dít'ay?" ¹⁴ Na'inbí tí'ûuwín páadé'in âyséegídiho gínhanginná chu'in waagi'inbá gimú'de wânbo nă-á in wówátsi ts'aamin âymáa'in. Wí to'wí iséegímáapi'-á wa' chu'i waagi'ba namuu. ¹⁵ To'wên inbí tí'ûuwín páadé'in dínmuu'in dâyt'ayhonnindá t'owa t'akhanu'in waagi'inbá dimuu, hedi un ûnhanginná wí to'wí nat'owat'akhanut'oe'i-á in wówátsi nahândepí'in wí'imáapi'in. ¹⁶ Christ iví wówátsi na'in gimuudi imăgi, hedânkunho gínhanginná háawin in kodí'nin séegi namuu'in. Hediho na'in wá' gínkhây'ă' gikhâymuní'in na'inbí tí'ûuwín páadé'ingí'-á na'inbí wówátsi âymăânídi.

¹⁷ Wí to'wí híwó' hay hăăwí iví wówátsi i'amígi' ûnkw'ondá, hedi iví tí'ûu páadé'i hăăwí ûntáydi imúndedi, hewânbo wa'di iví pí'nă khó'yé wínasehkanâtaachanpo'pídi óekhăge'namídi, ti nă'i to'wí ta'gendi Yōesi Tádáví séegi iví pí'nă khó'yé imăa? Hedân yoe. ¹⁸ Naví áyyăă, séegi i'gedi wí'íwânpidahi'má've-ípi, hewânbo híwó'di hăăwí iví'odibo' âykeeyamí in ta'gennin séegi âymáa'in.

¹⁹⁻²⁰ Hedi in séegi âymáadáho gínhanginná in ta'gen namuu'in wá' âymáa'in, hedá hăădi wânbo Yōesi Tádáví'piye' ívibée ihaydá áyîngipídiho na'inbí pí'nă khó'yé gichăa-í. Ma'di wáyýedí gichăa idi dítuhchănukhâyamáa waagi, hewânbo Yōesidá na'inbí shánki hay'i namuudi na'inbí ánshaa ûnhanginná, hediho i-á ûnhanginná nă'in séegi âymáa'in, i-á hăăwí t'ăhki ûnhanginná.

²¹ K'ema'in, Yōesidi wídítuhchănukhâyamáapi'in na'inbí pí'nă khó'yé gichăădáho', iví'piye' ívibéedí há'to gikhuwôeda'i, ²² hedi hăăwí namúní wânbo âydaa'andi-á âyhónde', gá iví tsonttuu ây'a'gindodân hedá háa iví'ó'indidá âyhíhchandodá. ²³ Hedi nă'innân iví tsonttuu ûnmuu: Gínkhây'ă' iví ay Jesus Christ-ví'piye' ívíwhâyú-í'in, hedá idá díyôn waagibá wí'nă táye-á ívíséegihûuwí. ²⁴ To'wên Yōesi Tádáví tsonttuu ôn'a'ginhonnindá i-ádi wé'ge dimuu, hedá i-á indádíba namuu, hedi nă'in gínhanginná gá iví Yă'dăa'i P'owəqahăa dímăgídân.

In to'wên dítû'nin i Yă'dăa'i P'owəqahăa dăymáa'indá bîntayi'ní

4

¹ Un wâyséegi'in, t'ăhki to'wên dítû'nin Yōesigí' dívíhée'ó'in wí'úvíwhâyú-ípi. Páadé bîntayi'ní ûnhanginpúwídi tigú ta'gendi Yōesiví P'owəqahăa dăymáa'in, gá báyekí dihôeyó'in wáyýe t'ăhki dikw'ôndân, indá Yōesi Tádáví tukhe'min dimuu gin dítû'. ² Wâytukankhâyamáa hădídi ûnhanginnání in háa Yōesiví P'owəqahăa dăymáa'in háa yoe: To'wên t'ăhki t'owaví páadépiye' dítû'nin Jesus Christ i nat'owapaa'iví'piye'

díwíwhäyunde'indáho Yôesiví P'oewaahâa dâymáa. ³ Hewänbo to'wên t'ähkí Jesus-ví'gedi han wídíwíhí'máapí'indá Yôesiví P'oewaahâa wídâymáapí. In to'wên kí'min dimuu'in Christ-ví hânmin waagi'inbá dimuu. Ho wovâytu'an ná'in kí'min dikä'äägít'óe'in, hedí náä wéngé t'ähkí diyího'.

⁴ Navi áyyää, undá Yôesi Tádáví'in ímuu, hedí to'wên hôeyódí ditû'nin Yôesi Tádáví tukhe'min dimuu'indá bînt'anho', gá i Yä'dâa'i P'oewaahâa unbí pí'nä khó'yé bînmáadân hedí i-á shánkí nakay i Penísendiví'wedí, ná'i Penísendi-á in Yôesi Tádá dâytaapí'inbí pí'nä khó'yé dâymáa. ⁵ Ná'in hôeyó'in dimuu'indá Yôesi Tádá dâytaapí'indá' dimuu, hedânho in wé'ge'in Yôesi Tádá dâytaapí'in dimuu'in waagibá díwíhée'o', hedá in t'owa dâyt'óyande'indá Yôesi Tádá dâytaapí'in wá' dimuu. ⁶ Hewänbo na'indá Yôesi Tádáví'in gimuu, hedího in to'wên i dâytáa'indi na'in dînt'óyande', hewänbo in to'wên iví'in dimuupí'indá wídînt'óyandepí. Handidân gínhanginná wé'in in ta'gen díwíhée'o'in dimuu'in hedá wé'in in hôeyóđá' díwíhée'o'in dimuu'indá.

Yôesi Tádá iví ây ûnmuu'in iséegí, hedânho indá wá' dínkhây'ä' wí'nä táye díviséegíhûuwí'in

⁷ Un wâyséegí'in, wí'nä táye íviséegíhûuwí, gá in séegí Yôesi Tádáví'wedí na'ädân, hedí to'wên t'ähkí in séegí dâymáa'inda Yôesi Tádáví'wedí di'âypuýä, hedá Yôesi Tádá-á dâytáa. ⁸ Yôesi Tádá-á naséegít'óe'i namuu, hedího to'wên dâyséegíhonpí'indá Yôesi Tádá wídâytaapí. ⁹ Kinnân Yôesi Tádádí dínkeeyan díséegí'in: I-á iví wí' ayda' ûn'ändí' isan náä oepáa k'aydipiye' hedânho in kodí'nin wówátsi dí máänídí. ¹⁰ Kindidân gínhanginná háawin in séegí namuu'in: Tobá na'indi Yôesi Tádá wí'âyséegípí wänbo', idá na'in díséegídí iví ay náä oepáa k'aydipiye' isan iví wówátsi imäänídí na'inbí t'aywó'dí gínmuu'i dîn'owóyé-ídí.

¹¹ Un wâyséegí'in, ha'wâagidí Yôesi Tádádí na'in díséegídânho na'in wá' gínkhây'ä' wí'nä táye íviséegíhûuwí'in. ¹² To'wídí wänbo hânhay wänbo Yôesi Tádá wí'óemû'pí, hewänbo wí'nä táye íviséegídá i-á na'indádí namuu, hedá iví séegí idí dí má'í-i-á na'inbí pí'nä khó'yé gínsóemä'.

¹³ Kindidân gínhanginná Yôesi Tádá-ádí wé'ge gimuu'in hedá i-á na'indádá: Idi iví Yä'dâa'i P'oewaahâa dí mági. ¹⁴ Hedá wá' âymû' iví ay isannin t'ähkí t'owaví aywondí dínmunídí, hedího i'gedí t'owa t'ähkí âyt'óe'o'. ¹⁵ T'ähkí to'wên in t'owaví páadépiye' ditû'nin Jesus-á Yôesi Tádáví ay namuu'in, Yôesi Tádá indádí namuu hedá indá i-ádá. ¹⁶ Hedího gihâhpóe hedá díwíwhäyunde Yôesi Tádádí dí séegí'in. I-ân naséegít'óe, hedí to'wên in séegí dâyhonnindá Yôesi Tádá-ádí dimuu hedá i-á indádá. ¹⁷ Hedí owáy ihay thaa t'owa háa híwó' háa híwó'pí díwí'annin ovâykeekw'ódi ihaydi, in séegí na'inbí pí'nä khó'yé ho gínsóedá wígikhuwôeda'ípí, gá wa' náä oepáa k'aydi giyidibo Christ waagi'ba gipóedân. ¹⁸ Yôesi Tádá âyséegídáho wí'âykuwôeda'ípí, hedí ta'gendi pín ta'ge haydi i âyséegídí na'inbí khuwôeda' gínyâapo'. Hewänbo âykuwôeda'dáho ta'gendi pín ta'ge haydi wí'âyséegípí, hedího tuchänu i'gedí iví'ánshaa'o'.

¹⁹ Yôesi Tádádí páadébo na'in dí séegí, hedânkun in séegí âymáa. ²⁰ Wí to'wí natúdí, "Naadi Yôesi Tádá dóséegí," hewänbo iví tí'ûu páadé'í' it'aydáho', wí hôeyó'í namuu. Iví tí'ûu páadé'í' imúnde'í' iséegípídí, há'to

Yôesi Tádá óemúndepí' wänbo-á óeséegí-í. ²¹ Hedi ná'in in tsontu Christ-di dímgí'in namuu: To'wên Yôesi Tádá dâyséegí'indá dínkhây'ä' inbí tí'úuwin páadé'in wá' dâyséegíhúuwí'in.

5

¹ Jesus-á i to'wí namuu Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. To'wên ná'in dívíwhâyunde'indá Yôesi Tádáví'wedi ho wíyá di'âypuýä, hedi to'wên i Tádá dâyséegí'indá, iví ây wá' dâyséegí. ² Yôesi Tádá âyséegídá hedá iví tsontu ây'a'gindodá, handidânho gínhanginná iví ây wá' âyséegí'in. ³ Hediho iví tsontu ây'a'ginhondi âykeeyo ta'gendi i âyséegí'in. Iví tsontu-á wâhphade wí'únkháapí ây'a'ginnamídí, ⁴ gá to'wên t'âhki Yôesi Tádáví'wedi wíyá di'âypuýä'indá dínkoedidân i yä'dâapí' náâ oepáa k'aydiwi namuu'i dâyt'aanídí. Hedi na'inbí whâyü gínmuu'idânho git'anpo'.

Yôesi Tádádí iví ay Jesus-ví'gedi dítu'an

⁵ To'wíiwâyunde'edi Jesus-á Yôesi Tádáví ay namuu'in, idá'mânho i náâ oepáa k'aydiwi yä'dâapí' óet'ande'.

⁶⁻⁸ Jesus Christ-ân náâ oepáa k'aydiwiye' na'ä'ä'i' namuu, hedi p'oedi óep'ó'p'oe'an hedá iví ûnp'oe-á ich'áa. Na'ä'ä' iví ûnp'oe ich'âanídí, p'oedi óep'ó'p'oe'amídí'á bá yoe. I Yä'dâa'i' P'oewâahâadân dítu'o ná'in ta'gen namuu'in, i-á ta'ge natukanyidí. Hediho ná'in poeyedi wêhpêe tuüda' dâymáa: I Yä'dâa'i' P'oewâahâa-á i p'oe-á hedá i ûnp'oe-á. Hedi in-dídá Jesus Christ-ví'gedi na'in díhangin'ândo'. ⁹ Háa t'owadi dítu'o waa ívíwhâyunde', hewänbo háa Yôesi Tádádí dítu'o waa shánki gínkhây'ä' ívíwhâyü-i'in, iví hí'-á shánki ûnchä'muudi, hedi idânho iví ay Jesus-ví'gedi dítu'o'. ¹⁰ To'wên Yôesi Tádáví ayví'piye' dívíwhâyunde'indá inbí pí'ná khó'yé dínhanginná háa Yôesi Tádá natú waa ta'gen namuu'in. Hewänbo to'wên Yôesi Tádáví hí' wí'ônwhâyundepí'indá wí'hôeyó'i waag-ibá óepa', háa idi iví ayví'gedi dítu'annin wídívíwhâyundepídí. ¹¹ Hedi kinnân Yôesi Tádádí na'in dítmáa: In wówátsi nahánde'innânho dímgí, hedi iví ay áytaadiho kí'min wówátsi áymáa. ¹² To'wên Yôesi Tádáví ay Jesus inbí pí'ná khó'yé dín'ännindáho kí'min wówátsi dâymáa. Hewänbo to'wên Yôesi Tádáví ay inbí pí'ná khó'yé wídín'ânpi'indáho kí'min wówátsi-á wídâymaapí.

Yôesi Tádádí wówátsi nahánde'pí'in dímgí

¹³ Naadi un Yôesi Tádáví ayví'piye' úvíwhâyunde'in ná'i t'âhki wâyta'do' hedânho ta'gendi únhanginnánídí in wówátsi nahánde'pí'in ho bínmáa'in. ¹⁴ Hedi háädi Yôesi Tádáví'piye' ívíbéedí ívíyûusu'amídí, háa nada' waagi'i háäwí gida'po'dí, ta'gendi gínhanginná Yôesi Tádádí dînt'óyande'in. ¹⁵ Hedi háäwí gida'po'dí dînt'óyande'in gínhanginnândi, gínhanginnân wá' háäwí âydaa'andi' ho dímä'in.

¹⁶ Wí to'wí iví méesatewi tí'úu páadé'i' it'aywó'dodi imû'di, hewänbo in t'aywó'nin i'ó'indá há'min wínamuupídí in wówátsi nahánde'pí'in di-wedi óeyáa'amídí, ná'i to'wí kí'min t'aywó'nin i'andigi' Yôesiví'piye' ónyûusu'amí, hediho in wówátsi óemääni. Hewänbo wên t'aywó'nin nayí', indá in wówátsi nahánde'pí'in diwedi wovâyáa'amí'in namuu, hedi naa wó'tú'pí wí to'wí há'min t'aywó'nin i'andi bínýûusu'amí'in. ¹⁷ T'âhki yä'dâapí tsiyekan íví'o'i-á t'aywó'didá' namuu, hewänbo wên

t'aywó'nin nayi' hə'min wínamupí in t'owa in wówátsi nahándepeí'in diwedi ovâyâa'amí'in.

¹⁸ Gínhanginná to'wên Yôesi Tádáví'wedi di'âypuýä'indá hăädi wänbo wídívít'aywó'kanhonpí'in, gá Yôesi Tádáví ay Jesus-di ovây'âyînmaadân, hedího i Penísendi wí'ûnkoedipi ovâyhónídí. ¹⁹ Gínhanginná na'indá Yôesi Tádáví'in gimuu'in, hewänbo to'wên t'ăhkí in Yôesi Tádá dâytaapí'in dimuu'indá i Penísendi ovâytsonmáa. ²⁰ Hedá wá' gínhanginná Yôesi Tádáví ay năä oepáa k'aydipiye' na'ăă'in, hedí idi ka'powa dímăgi hedânho i ta'gendi Yôesi namuu'i âytáa-ídí. Hedího nă'i ta'gendi Yôesi namuu'i-ádí wé'ge ívíhon, iví ay Jesus Christ-ádá wé'ge gimuuđi. I-ân i ta'gendi Yôesi namuu, hedí ibá in wówátsi nahándepeí'in napăyi'i namuu.

²¹ Naví âyyăă, i hăăwí in t'owa inbí yôesi dínmuu waa dâychăamăa'iví'wedá bí'âyíngi'an.

In Eedi'in Ta'nin John Ita'nannin

John-di in to'wên ovâyta'nannin ovâysengitu'an

¹ Naa wí méesatewí p'ó'dédí' omuu'ídi wáyta'do' un, wí kwee Yôesi Tádádí wóde'mandi' hedá uví ây-á. * Ta'gendi naadi un t'ähkí wâyséegí, hewänbo naadida'ba yoe, t'ähkí in to'wên in ta'gen namuu'in dâytâa'indidá wá' wovâyséegí. ² Na'indi wâyséegí in ta'gen namuu'in na'inbí pí'ná khó'yé âymáadi, hedá hânhay wänbo t'ähká âymá've-í.

³ Yôesi Tádádá hedá Jesus Christ, i Tádávi ay ûnmuu'idá ta'gendi diséegídi na'inbí'piye' gínsehkanápúwí, hedá séegísehkaná na'in dímaáni, hedá díkhäge'namí ánsahaaginpidíbo gikwq'nídí.

In ta'gen âyséegí, hewänbo naadida'ba yoe, t'ähkí in to'wên inamuu'in bínhúuwí hedá wí'ná táye-á úvíséegíhúuwí

⁴ Naa hânho ohíhchanpóe dínhanginpóedí wáy wên unbí ây in ta'gen namuu'in dâyhonnin, Yôesi Tádá natsonpóe waagibá. ⁵ Hedí náä kó'ôe, naadi wên tsontuú namuu i'gedí wínta'do', indá páadé iwedíbo' âymáa'in. Ná'in tsontuú-á ts'aamin wínamuupí, hedí kinnân namuu: Wí'ná táye ívíséegíhúuwí. ⁶ Na'inbí wówátsi Yôesi Tádávi tsontuú ûntû' waagibá âyhondáho', kindidí âykeeyo' in séegí âymáa'in. Hedí ná'in tsontuú páadé iwedíbo' ít'o': Íví séegí wóegé unbí wówátsi bínhúuwí.

⁷ Náä-á t'ämäpiye' báyéki diyi', indá in t'owa in ta'gen namuu'in diwedí ovâyâa'o', indá wídíwíwhäyundepí Jesus nat'owapaa'in hedá íbá i Yôesi Tádádí óesóge'i t'owa ovây'aywoenídí namuu'in. To'wên kí'min dimuu'in in t'owa in ta'gen namuu'in diwedí dâyyâa'o'indá hedá Christ-ví hânmindá dimuu. ⁸ Hedího bípí'âyíngi'an hedânho hääwí úví'andi wí'ûnpedée-ípídí, hedá t'ähká Yôesidí wovâymaánídí wovâykhây'o'i bínhóní.

⁹ To'wên háa Christ-di díhá'annin namuu'in diwedí dívîhänge'annin hedá wídâyhonpí'in, indá Yôesi Tádá inbí pí'ná khó'yé wídâymaápí. Hewänbo to'wên háa Christ-di díhá'an waa dâyhonnindá, Yôesi Tádá-ádi hedá ívî ay-ádi wí'gindíbo inbí pí'ná khó'yé dín'ân. ¹⁰ Wí to'wí unbí'we napówádí wovâyhá'amídí hewänbo Christ-ví hâhkan ûnmuu'in imáapídá, wíwíntsudemäänípí wovâyhá'amídí, hedí namän dihaydá wíwíntu'âamípí, "Yôesidí wópahúuwí." ¹¹ To'wên kin óetu'annindá óekhäge'máa ívî yä'dâapíkan i'qamídí.

I t'ä'gi hí' John-di ovâyta'nandí'

¹² Wa'dí báyéki wíyá hääwí wâytu'âamí'i' dómáa, hewänbo wó'da'pí ná'in ta'nin díwe dótá'namí'in. Naa ochanpo' unbí'piye' opu'wämú-í'in, hedí ívîmû' ihaydí wé'ge ívîhée'amí, hedí handidí shánkí gíhíhchanpúwí.

¹³ Ikwee uví tí'ûu úmuu'i Yôesi Tádádí óede'mandívi ây'dí wóesengitu'an.

†

* **1:1** Wáy wên t'owa dí'ände ná'i kwee-á ta'gendi wí kwee wínamuupí, hewänbo wí méesate-ân namuu, hedá ívî ây-á in méesate'in t'owa-á dimuu. † **1:13** Ívî tí'ûu-á ma'dí wíyá méesate-ân namuu, hedá in áyyäâ-á in méesate'in t'owa-á dimuu.

In Powage'in Ta'nin John Itā'nannin

John-di i to'wí òntā'nandi' óesengitū'an

¹ Navi híwó'di k'ema Gaius, ta'gendi wíseégí'i' unmuu. Naa wí méesatewi tsondi omuu'ídi ná'in ta'nin wíntā'do'.

² U wíseégí'i', dáyyūusu'o hääwí t'ähkí híwó' úpúwídi, hedá uvi túu'údá híwó'dá unchää-ídá uvi pí'nä khó'yé híwó' unchää waagibá. ³ Wên méesate'in tí'úuwín páadé'in naa dínpówádi dín'tòekán in ta'gen namuu'in nâamâa'in hedá nâahonnindá, hedi ná'ídi hânho díhíhchannan. ⁴ In to'wên navi ây waagi'inbá dimuu'in in ta'gen namuu'in dâyhondi naa dínhanginpo'di, hânho ohíhchanpo', hedi wiyá hääwídi wânbo shánkí wídíhíhchandopí.

Gaius híwó' i'an

⁵ U wíseégí'i', häädi wânbo t'ähkí háa úkhây'ä' waa bikanhon in méesate'in tí'úuwín páadé'in híwó' ovây'áyíngi'odi, tobáháa ovâytaapí'in dimuu wânbo'. ⁶ Ná'in tí'úuwín páadé'indi in méesate iwe'in t'owa náwe dikw'ó'nin uvi séegí úmuu i'gedi ho ovây't'òe'an. Híwó' bikanhon inbí p'óegé dimän dipiye' ovâykhäge'dodi, hedi kin bikanhondi Yôesi Tádá nâahíhchando'. ⁷ Indá dimän t'owa Christ-ví'gedi ovâyhangin'annamídi, hedá hääbo-á in díwíhâyundepí'inbí'wedí wídâyhóndepí. ⁸ Hediho na'indá gínkhây'ä' ná'in tí'úuwín páadé'in âykhäge'namí'in, hedi handídi wé'ge ívít'òe'amí in ta'gen namuu i'gedi t'owa âyhangin'annamídi.

Diotrephes híwó'pí i'an, hewänbo Demetrius-á híwó'di-á i'o'

⁹ Naadi wên háawên uvi méesate'in t'owa dovâyta'nan, hewänbo navi hí' dínmuu'in Diotrephes-di wídínséegí'anpí. I-á inbí p'ó'dédi' namúní'in óehí'an. ¹⁰ Hediho owáy naa opówá ihaydi t'ähkí háa i'an ní'gedi wây'ánshaakannamí. I-á na'inbí'gedi yanákí ihée'o', hewänbo íví hí' únmuu'i wí'unchä'muupí. Hewänbo kin i'o'in wa'di ihay wí'únmuupí, shánkí wânbo p'ándíkí' ikanhon, in méesate'in tí'úuwín páadé'in Yôesi Tádávi tūu wóegé dipóya'nin wí'ovâyséegí'hóndepí, hedá in wé'ge'in méesate'in ná'in dipóya'nin ovâyséegí'amí'in dida'in wânbo-á ídi ovâykhä'o', hedá ídá oe méesate iwedá ovâykhēhpiyende'.

¹¹ U wíseégí'i', in to'wên híwó' dívítseyekanhonnin waagi'bá unmúní, in híwó'pí dívítseyekanhonnin waagá yoe. To'wên híwó' dívítseyekanhonnindá Yôesi Tádávi'in dimuu, hewänbo in to'wên híwó'pí dívítseyekanhonnindá wídínhanginnáhpí háawi i namuu'in.

¹² T'ähkídíbo Demetrius-ví'gedi híwó'da' dívíhée'o', hedi nakeepo' in ta'gen namuu'in imáa'in. Na'in wá' hanbá híwó' ívít'gedi ívíhée'o', hedi u úhanginná ná'i gitû'di-á in ta'genbá namuu'in.

I t'ä'gi hí' John-di òntā'nandi'

¹³ Wa'di báyéki wiyá hääwí wítu'âamí'i' dómáa, hewänbo wó'da'pí ná'in ta'nin diwe dótā'namí'in. ¹⁴ Hewänbo naa ochanpo' hanwaapídi'bo wímúní'in hedi ihaydá wé'ge änhée'amí.

¹⁵ Ánshaaginpídi'bo' íkwō'ní. Uvi k'ema'in náwe diyí'indi wóesengitū'an. Uda navi k'ema'in owe diyí'indá wí'íngin ovâysengitū'âamí.